

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿದಮಹಾವಿರಾಣಂ

ಃ

ಅವಂತ್ಯಖಂಡ

೩

ರೇವಾಖಂಡ (ಭಾಗ ೩)

(ಮೂಲ ಮತ್ತು ಅನುವಾದ ಸಹಿತ)

ಅನುವಾದಕ

ಅಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್

ಮೋಟಿಗಾನಹಳ್ಳಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿ

ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್

ಮೈಸೂರು ರೋಡು, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ

೧೯೫೦

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_202058

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No K349-547 ^{Vol II} ^{pt III} Accession No K4518
5945 ^{No 3}

Author సుబ్రహ్మణ్యకాశీ. ర.

Title శృంగ మహాపూర్ణం శబ్దామండ.

This book should be returned on or before the date last marked below

ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣಂ

೫

ಅವಂತ್ಯಖಂಡ

೩

ರೇವಾಖಂಡ (ಭಾಗ ೩)

(ಮೂಲ ಮತ್ತು ಅನುವಾದ ಸಹಿತ)

ಶ್ರೀ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥರತ್ನಮಾಲಾ ಸಂಖ್ಯಾ ೧೪

ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣಂ

೫

ಅನಂತ್ಯಖಂಡ

೩

ರೇವಾಖಂಡ (ಭಾಗ ೩)

(ಮೂಲ ಮತ್ತು ಅನುವಾದ ಸಹಿತ)

ಅನುವಾದಕ

ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್

ಮೋಟಿಗಾನಹಳ್ಳಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿ

ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್

ಪ್ರಕಾಶಕರು ರೋಡು, ಬೆಂಗಳೂರು ೫೬

೧೯೫೦

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ

ನೂರಮೂವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕುಬೇರಾದಿತೀರ್ಥಚತುಷ್ಪಯಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೮೧೩-೮೨೧

ನೂರಮೂವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕಾಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೮೨೨

ನೂರಮೂವತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೮೨೩-೮೨೪

ನೂರಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅಹಲ್ಯಾತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೮೨೫-೮೨೯

ನೂರಮೂವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕರ್ಕಟೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೮೩೦-೮೩೧

ನೂರಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶಕ್ರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೮೩೨-೮೩೩

ನೂರಮೂವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಸೋಮತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೮೩೪-೮೩೬

ನೂರನಲವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ನಂದಾಹೃದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೮೩೭-೮೩೮

ನೂರನಲವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ತಾಪೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೮೩೯-೮೪೧

ನೂರನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ರುಕ್ಮಿಣೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೮೪೨-೮೪೭

ನೂರನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಯೋಜನೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೮೪೮-೮೬೧

ನೂರನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ದ್ವಾದಶೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೮೬೨

ನೂರನಲವತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶಿವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೮೬೩

ನೂರನಲವತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅಸ್ಮಾಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೮೬೪-೮೮೨

ನೂರನಲವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೮೮೩-೮೮೪

ನೂರನಲವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಮಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೮೮೫-೮೮೯

ನೂರನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಲಿಂಗವಾರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೮೯೦-೮೯೪

ನೂರೈವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕುಸುಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೮೯೫-೯೦೩

ನೂರೈವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶ್ವೇತವಾರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೯೦೪-೯೦೮

ನೂರೈವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಭಾರ್ಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

.

೯೦೯

ನೂರೈವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅದಿತೈಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೯೧೦-೯೧೬

ನೂರೈವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕಲಕಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೯೧೭-೯೧೮

ನೂರೈವತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಚಾಣಕ್ಯಸಿದ್ಧಿಪ್ರಾಪ್ತಿವರ್ಣನ

..

..

.

೯೧೯-೯೩೮

ನೂರೈವತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

..

೯೩೯- ೯೪೬

ನೂರೈವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಹುಂಕಾರಸ್ವಾಮಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೯೪೭-೯೪೯

ನೂರೈವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಸಂಗಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೯೫೦-೯೫೩

ನೂರೈವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅನರಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೯೫೪-೯೬೦

ನೂರರು ವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

.. ೯೭೨— ೯೭೩

ನೂರರು ವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಸರ್ಪತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ .

..

.. ೯೭೪— ೯೭೬

ನೂರರು ವತ್ತರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಗೋಪೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

.. ೯೭೭— ೯೭೮

ನೂರರು ವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ನಾಗತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ .

..

.. ೯೭೯

ನೂರರು ವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಸಾಂಪಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ .

.

.. ೯೮೦— ೯೮೨

ನೂರರು ವತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

.. ೯೮೩— ೯೮೪

ನೂರರು ವತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

.. ೯೮೫— ೯೮೬

ನೂರರು ವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ .

.

.. ೯೮೭— ೯೯೨

ನೂರರು ವತ್ತೊಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅಂಕೂರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

.. ೯೯೩—೧೦೦೦

ನೂರರು ವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕಾಮಮೋದಿನೀಹರಣವರ್ಣನ

..

.. ೧೦೦೧—೧೦೦೭

ನೂರೇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಮಾಂಡವ್ಯ ಶೂಲಾರೋಪಣವರ್ಣನ

..

.. ೧೦೦೮—೧೦೧೨

ನೂರೇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶಾಂಡಿಲೀಮುಷಿಸಂವಾದವರ್ಣನ

..

.. ೧೦೧೩—೧೦೨೧

ನೂರೇಪ್ಪತ್ತೈರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಮಾಂಡವ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

.. ೧೦೨೨—೧೦೩೪

ನೂರೇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶುದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

.. ೧೦೩೫—೧೦೩೭

ನೂರೆಂಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಗೋಪೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೧೦೩೮-೧೦೩೯

ನೂರೆಂಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕಪಿಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೧೦೪೦-೧೦೪೨

ನೂರೆಂಪತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೧೦೪೩-೧೦೪೮

ನೂರೆಂಪತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಭೂತೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೧೦೪೯-೧೦೫೨

ನೂರೆಂಪತ್ತೊಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಗಂಗಾವಾಹಕತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೧೦೫೩-೧೦೫೭

ನೂರೆಂಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಠಾತಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೧೦೫೮-೧೦೬೦

ನೂರೆಂಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ದಶಾಶ್ವಮೇಧತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೧೦೬೧-೧೦೭೨

ನೂರೆಂಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಭೃಗುಕಚ್ಚೋತ್ಪತ್ತಿವರ್ಣನ

..

..

..

೧೦೭೩-೧೦೮೩

ನೂರೆಂಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಭೃಗುಕಚ್ಚತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೧೦೮೪-೧೦೯೩

ನೂರೆಂಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕೇದಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೧೦೯೪-೧೦೯೬

ನೂರೆಂಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಧಾತಪಾಪತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೧೦೯೭-೧೧೦೧

ನೂರೆಂಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಏರಂಡೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೧೧೦೨

ನೂರೆಂಪತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕನಖಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೧೧೦೩-೧೧೧೦

ನೂರೆಂಪತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

..

..

೧೧೧೧-೧೧೧೨

ನೂರೆಂಬತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶಾಲಗ್ರಾಮತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೧೧೩-೧೧೧೫

ನೂರೆಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಉದೀರ್ಣವರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೧೧೬-೧೧೨೨

ನೂರತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಚಂದ್ರಹಾಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೧೨೩-೧೧೨೮

ನೂರತೊಂಬತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೧೨೯-೧೧೩೨

ನೂರತೊಂಬತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶ್ರೀಪತ್ಯುತ್ಪತ್ತಿವರ್ಣನ ೧೧೩೩-೧೧೪೬

ನೂರತೊಂಬತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶ್ರೀಪತಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ . .. ೧೧೪೭-೧೧೫೮

ನೂರತೊಂಬತ್ತ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶ್ರೀಪತಿವಿವಾಹವರ್ಣನ ೧೧೫೯-೧೧೭೦

ನೂರತೊಂಬತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶ್ರೀವತಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೧೭೧-೧೧೭೬

ನೂರತೊಂಬತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಹಂಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೧೭೭-೧೧೭೮

ನೂರತೊಂಬತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಮೂಲಸ್ಥಾನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೧೭೯-೧೧೮೦

ನೂರತೊಂಬತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕೂಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೧೮೧-೧೧೯೭

ನೂರತೊಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅಶ್ವಿನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೧೯೮-೧೨೦೦

ಇನ್ನೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಸಾವಿತ್ರಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೦೧-೧೨೦೫

ಇನ್ನೂರೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ದೇವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೦೬

ಇನ್ನೂ ರೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶಿಖಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೦೭-೧೨೦೮

ಇನ್ನೂ ರಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕೋಟೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೦೯-೧೨೧೦

ಇನ್ನೂ ರನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಪೈತಾಮಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೧೧-೧೨೧೩

ಇನ್ನೂ ರೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕುರ್ಕುರೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೧೪-೧೨೧೫

ಇನ್ನೂ ರಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ದಶಕನ್ಯಾತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೧೬-೧೨೧೭

ಇನ್ನೂ ರೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಸುವರ್ಣಬಿಂದುತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೧೮-೧೨೧೯

ಇನ್ನೂ ರೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಋಣಮೋಚನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೨೦-೧೨೨೧

ಇನ್ನೂ ರೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಭಾರಭೂತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೨೨-೧೨೨೬

ಇನ್ನೂ ರಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಪುಂಖಿಲತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೨೭-೧೨೩೮

ಇನ್ನೂ ರಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಮುಂಡಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೪೯-೧೨೫೨

ಇನ್ನೂ ರಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಏಕಶಾಲಡಿಂಡಿಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೫೩-೧೨೫೪

ಇನ್ನೂ ರಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಆಮಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೫೫-೧೨೫೬

ಇನ್ನೂ ರಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶ್ರೀಕಪಾಲತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೫೭-೧೨೫೯

ಇನ್ನೂ ರಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶೃಂಗಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೬೦

ಇನ್ನೂ ರಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಆಷಾಢೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೬೧

ಇನ್ನೂ ರಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಏಕಾಂಶೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೬೨

ಇನ್ನೂ ರಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಜಾಮದಗ್ನೈತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೬೩-೧೨೬೧

ಇನ್ನೂ ರಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕೋಟೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೬೨-೧೨೬೩

ಇನ್ನೂ ರಿಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಊಟೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೬೪-೧೨೬೧

ಇನ್ನೂ ರಿಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಹಂಸೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೬೨-೧೨೬೬

ಇನ್ನೂ ರಿಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ತಿಲಾಡೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೬೭-೧೨೬೯

ಇನ್ನೂ ರಿಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ವಾಸವೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೬೯-೧೨೬೧

ಇನ್ನೂ ರಿಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕೋಟೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೬೨-೧೨೬೪

ಇನ್ನೂ ರಿಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅಲಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೬೫-೧೨೬೮

ಇನ್ನೂ ರಿಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ವಿಮಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೬೯-೧೩೦೨

ಇನ್ನೂ ರಿಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾದಿವಿಧಾನವಿಶೇಷಕಥನ ೧೩೦೩-೧೩೧೨

ಇನ್ನೂ ರಿಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಸರಾರ್ಥತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಫಲಕಥನ ೧೩೧೩-೧೩೧೬

ಇನ್ನೂ ರಿಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ರೇವಾಖಂಡಸರನ-ಶ್ರವಣ-ದಾನಾದಿಫಲಶ್ರುತಿವರ್ಣನ ೧೩೧೭-೧೩೨೦

ಇನ್ನೂ ರಮೂವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ತೀರ್ಥಾವಲಿಕಥನ ೧೩೨೧-೧೩೩೩

ಇನ್ನೂ ರಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ತೀರ್ಥಸಂಖ್ಯಾ ಪರಿಗಣನಾರ್ಥಕ ೧೩೩೪-೧೩೪೧

ಇನ್ನೂ ರಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ರೇವಾಖಂಡಪುಸ್ತಕದಾನಾದಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೩೪೨-೧೩೪೯

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಥ ಮಂಗಳಾಚರಣಶ್ಲೋಕಃ

ಯಸ್ಯಾಜ್ಞಯಾ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿರಿಂಚಿಃ ಪಾಲಕೋ ಹರಿಃ |
ಸಂಹರ್ತಾ ಕಾಲರುದ್ರಾಖ್ಯೋ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಪಿನಾಕಿನೇ ||

ತಾತ್ಪರ್ಯ

ಯಾವ ಪ್ರಭುವಿನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ
ಬ್ರಹ್ಮನು ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಜಿಸುವವನಾಗಿಯೂ
ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವವನಾಗಿಯೂ
ಕಾಲರುದ್ರನೆಂದು ಹೆಸರಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಸಂಹಾರಕರ್ತನಾಗಿಯೂ ಇರುವದೋ
ಆ ಪಿನಾಕಪಾಣಿಯಾದ ಪರಮಶಿವನಿಗೆ
ನಮಸ್ಕಾರವು

॥ ಶ್ರೀಂ ॥

॥ ಶ್ರೀಶಂಕರಃ ಶಂಕರಃ ॥

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾವುರಾಣಂ

ಅಧ್ಯಾಪನಂತ್ಯಖಂಡೇ

ತೃತೀಯೇ ಲೇಖಾಖಂಡೇ ತೃತೀಯೋ ಭಾಗಃ ಪ್ರಾರಭ್ಯತೇ

ಓಂ ಶ್ರೀ ಗಣೇಶಾಯ ನಮಃ | ಓಂ ನಮೋ ಬೃಹಸ್ಪತಯೇ |
ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ | ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ||

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಮೀಶಾನಂ ಶ್ರೀಮತ್ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಂ |
ಷಣ್ಮುಖಂ ಸ್ಕಂದಮಾನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ವಿಷ್ಣುಮಾಶ್ರಯೇ ||
ಯಸ್ಯಾಜ್ಞಯಾ ಜಗತ್ಪ್ರಸ್ಥಾ ವಿರಿಂಚಿಃ ಪಾಲಕೋ ಹರಿಃ |
ಸಂಹರ್ತಾ ಕಾಲರುದ್ರಾಪ್ಯೋ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಪಿನಾಕಿನೇ ||

ಅಥ ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕುಬೇರಾದಿತಿರ್ಥಚತುಷ್ಟಯಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ಪರಂ ತೀರ್ಥಚತುಷ್ಟಯಂ |

ಯೇಷಾಂ ದರ್ಶನಮಾಶ್ರೇಣ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯೋ ಭವೇತ್ || ೧ ||

ಕೌಬೇರಂ ವಾರುಣಂ ಯಾಮ್ಯಂ ವಾಯುಂ ತು ತತಃ ಪರಂ |

ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧಾ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞಾ ಲೋಕಪಾಲಾ ಮಹಾಬಲಾಃ || ೨ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕುಬೇರಾದಿತಿರ್ಥಚತುಷ್ಟಯಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಮಹಾರಾಜನೆ! ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕು ತೀರ್ಥಗಳಿರುವುವು. ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೨. ಕೌಬೇರ, ವಾರುಣ, ಯಾಮ್ಯ ಮತ್ತು ವಾಯುವ್ಯಗಳೆಂಬ ಈ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಗಳೂ ಆದ ಆಯಾ ದಿಕ್ಪಾಲಕರು ತಪಸ್ಸಿದ್ದಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು.

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಕಿಮರ್ಥಂ ಲೋಕಸಾಲೈಶ್ಚ ತಪಶ್ಚೇರ್ಣಂ ಪುರಾಣಘಃ ।

ನರ್ಮದಾತಟಿಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಹ್ಯೇತನ್ಮೇ ವಕ್ತು ಮರ್ಹಸಿ

॥ ೩ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಅಧಿಷ್ಠಾನಂ ಸಮಿಚ್ಛಂತಿ ಹ್ಯಚಲಂ ನಿರ್ಬಲೇ ಸತಿ ।

ಸಂಸಾರೇ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತೃಣಬಿಂದುವದಸ್ಥಿರೇ

॥ ೪ ॥

ಕದಲೀಸಾರನಿಸಾರೇ ಮೃಗತ್ಯಷ್ಟೇವ ಚಂಚಲೇ ।

ಸ್ಥಾವರೇ ಜಂಗಮೇ ಸರ್ವೇ ಭೂತಗ್ರಾಮೇ ಚತುರ್ವಿಧೇ

॥ ೫ ॥

ಧರ್ಮೋ ಮಾತಾ ಪಿತಾ ಧರ್ಮೋ ಧರ್ಮೋ ಬಂಧುಃ ಸುಹೃತ್ತಥಾ ।

ಆಧಾರಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಸಚರಾಚರೇ

॥ ೬ ॥

ಏನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತು ತೇ ಸರ್ವೇ ಲೋಕಸಾಲಾಃ ಕೃತಕ್ಷಣಾಃ ।

ತಪಸ್ತೇ ಚಕ್ರುರತುಲಂ ನಾರುತಾಹಾರತಪ್ತರಾಃ

॥ ೭ ॥

ತತಸ್ತುಷ್ಟೋ ಮಹಾದೇವಃ ಕೃತಸ್ಯಾರ್ಥೇ ಗತೇ ತದಾ ।

ಅನುರೂಪೇಣ ರಾಜೇಂದ್ರ ಯುಗಸ್ಯ ಪರಮೇಶ್ವರಃ

॥ ೮ ॥

೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷನೆ! ಈ ಲೋಕಪಾಲಕರು ಹಿಂದೆ ನರ್ಮದಾ ತೀರವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದರೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳುವವನಾಗು.

೪. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಸಂಸಾರವು ದುರ್ಬಲವೂ, ತೃಣಾಗ್ರದ ಜಲಬಿಂದುವಿನಂತೆ ಅಸ್ಥಿರವೂ ಆದುದೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಅಚಲವಾದ ಅಧಿಷ್ಠಾನವೊಂದನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವರಷ್ಟೆ.

೫. ಸ್ಥಾವರಗಳೂ, ನಾಲ್ಕು ವಿಧಗಳಾದ ಜಂಗಮಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಕೂಡಿದ ಸಕಲ ಪ್ರಪಂಚವೂ ಬಾಳೆಯ ತಿರುಳಿನಂತೆ ನಿನ್ನಾರವೂ, ಬಿಸಿಲ್ಗುದರೆಯಂತೆ ಚಂಚಲವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೬. ಆದುದರಿಂದ ಚರಾಚರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವೇ ತಾಯಿಯು, ಅದೇ ತಂದೆಯು; ಬಂಧುವು; ಸ್ನೇಹಿತನು; ಸಕಲ ಜೀವರಿಗೂ ಅದೇ ಆಧಾರವಾಗಿರುವುದು.

೭. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ಲೋಕಪಾಲಕರೆಲ್ಲರೂ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಂಡು ನಾಯ್ಕಾಹಾರಿಗಳಾಗಿ ಬಹಳ ಕಾಲದವರೆಗೂ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದರು.

೮. ಹೀಗೆ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಭಾಗವು ಕಳೆದುಹೋಗಲು ಪರಮೇಶ್ವರನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಆ ಯುಗಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ದರ್ಶನವನ್ನಿತ್ತನು.

ವರೇಣ ಛಂದಯಾಮಾಸ ಲೋಕಸಾಲಾನ್ಮಹಾಬಲಾನ್ |

ಯೋ ಯಮಿಚ್ಛತಿ ಕಾಮಂ ನೈ ತಂ ತಂ ತಸ್ಯ ದದಾಮ್ಯಹಂ || ೯ ||

ಏತಚ್ಛ್ರತ್ವಾ ನಚಸ್ತಸ್ಯ ಲೋಕಸಾಲಾ ಜಗದ್ಧಿತಾಃ |

ವರಧಂ ಸ್ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮಾಸುದೇವಂ ವರಮನುತ್ತಮಂ || ೧೦ ||

ಕುಬೇರ ಉವಾಚ :-

ಯದಿ ತುಷ್ಣೋ ಮಹಾದೇವ ಯದಿ ದೇಯೋ ವರೋ ಮನು |

ಯಕ್ಷಾಣಾಮೀಶ್ವರಶ್ಚಾಹಂ ಭನಾಮಿ ಧನದಸ್ತ್ರಿತಿ || ೧೧ ||

ತತಃ ಪ್ರೋವಾಚ ದೇವೇಶಂ ಯಮಃ ಸಂಯಮನೇ ರತಃ |

ತತ್ರ ಪ್ರಧಾನೋ ಭಗವಾನ್ಭವೇಯಂ ಸರ್ವಜಂತುಷು || ೧೨ ||

ವರುಣೋನಂತರಂ ಸ್ಪ್ರಾಹ ಪ್ರಣಮ್ಯ ತು ಮಹೇಶ್ವರಂ |

ಕ್ರೀಡೇಯಂ ನಾರುಣೇ ಲೋಕೇ ಯಾದೋಗಣಸಮನ್ವಿತಃ || ೧೩ ||

ಜಗಾದಾಶು ತತೋ ವಾಯುಃ ಪ್ರಣಮ್ಯ ತು ಮಹೇಶ್ವರಂ |

ವ್ಯಾಪಕತ್ವಂ ತ್ರಿಲೋಕೇಷು ಸ್ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮಾಸ ಭಾರತ || ೧೪ ||

ತೇಷಾಂ ಯದೀಸ್ವಿತಂ ಕಾಮಮುಮಯಾಸಹ ಶಂಕರಃ |

ಸರ್ವೇಷಾಂ ಲೋಕಸಾಲಾನಾಂ ದತ್ತ್ವಾ ಚಾಂದರ್ಶನಂ ಗತಃ || ೧೫ ||

೯-೧೦. ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ಆವರನ್ನು ವರಗಳಿಂದ ಪ್ರಲೋಭಗೊಳಿಸಿ “ಯಾವನು ಯಾವುದನ್ನು ಬಯಸಿದರೂ ಅದನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಡುವೆನು” ಎಂದನು. ದೇವದೇವನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಲೋಕಹಿತದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾದ ಆ ದಿಕ್ಷಾಲಕರು ವರಪ್ರದನಾದ ಆತನಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು.

೧೧. ಕುಬೇರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾದೇವನೆ! ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವೆಯಾದರೆ ನನಗೆ ಈ ವರವನ್ನು ಕೊಡು ನಾನು ಯಕ್ಷರಿಗೆಲ್ಲ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಧನವನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗುವೆನು.

೧೨. ಬಳಿಕ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹನಾಗಿದ್ದ ಯಮನು, “ಭಗವಂತನೆ! ನಾನು ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಧಾನನಾಗಿರಬೇಕು” ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

೧೩. ಬಳಿಕ ವರುಣನು ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು. “ಯಾದೋಗಣಗಳೊಡಗೂಡಿದವನಾಗಿ ನಾನು ವಾರುಣಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು.”

೧೪. ಬಳಿಕ ವಾಯುವು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಹೇಳ ತೊಡಗಿದನು. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಾನು ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

೧೫. ಉಮಾಸಮೇತನಾದ ಶಂಕರನು ಆ ದಿಕ್ಷಾಲಕರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅವರವರಿಗೆ ಅಭಿಲಷಿತಗಳಾದ ವರಗಳನ್ನಿತ್ತು ಅದೃಶ್ಯನಾದನು.

ಗತೇ ಮಹೇಶ್ವರೇ ದೇವೇ ಯಥಾಸ್ಥಾನಂ ತು ತೇ ಸ್ಥಿತಾಃ |

ಸ್ಥಾಪನಾ ಚ ಕೃತಾ ಸರ್ವೇಃ ಸ್ವನಾನ್ಮೈವ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ || ೧೬ ||

ಕುಬೇರಶ್ಚ ಕುಬೇರೇಶಂ ಯಮುಶ್ಚೈವ ಯಮೇಶ್ವರಂ |

ವರುಣೋ ವರುಣೇಶಂ ತು ವಾತೋ ವಾತೇಶ್ವರಂ ನೃಪ || ೧೭ ||

ತರ್ಪಣಂ ವಿದಧುಃ ಸರ್ವೇ ನುಂತ್ಯೈಶ್ಚ ವಿವಿಧೈಃ ಶುಭೈಃ |

ಸರ್ವೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರಂ ದೇವಂ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ || ೧೮ ||

ಆಹ್ವಯಾಮಾಸುಸ್ತಾನ್ವಿಸ್ತಾನ್ ಸರ್ವೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾ ಇವ |

ಕ್ಷಾಂತದಾಂತಜಿತಕ್ರೋಧಾನ್ ಸರ್ವಭೂತಾಃ ಭಯಪ್ರದಾನ್ || ೧೯ ||

ವೇದವಿದ್ಯಾವ್ರತಸ್ನಾತಾನ್ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದಾನ್ |

ಋಗ್ಯಜುಃಸಾನುಸಂಯುಕ್ತಾಂಸ್ತಥಾಃ ಸರ್ವವಿಭೂಷಿತಾನ್ || ೨೦ ||

ಚಾತುರ್ವಿಧ್ಯಂ ತು ಸರ್ವೇಷಾಂ ದಾನಂ ದಾಸ್ಯಾನುಗೃಹ್ಣತ |

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ತು ಸರ್ವೇಷಾಂ ವಿಸ್ತಾಣಾಂ ದಾನಮುತ್ತಮಂ || ೨೧ ||

ತತ್ರ ಸ್ಥಾನೇ ದದುಸ್ತೇಷಾಂ ಭೂಮಿದಾನಮನುತ್ತಮಂ |

ಯಾವಚ್ಚಂದ್ರಶ್ಚ ಸೂರ್ಯಶ್ಚ ಯಾವತ್ತಿಷ್ಠತಿ ಮೇದಿನೀ |

ತಾವದ್ದಾನಂ ತು ಯುಷ್ಮಾಕು ಪರಪಂಥೀ ನ ಕಶ್ಚನ || ೨೨ ||

೧೬. ಮಹೇಶ್ವರನು ಹೊರಟುಹೋಗಲು ಇವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನ ಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತರು. ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಶಿವಲಿಂಗ ಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.

೧೭. ಕುಬೇರನು ಕುಬೇರೇಶ್ವರನನ್ನೂ, ಯಮನು ಯಮೇಶ್ವರನನ್ನೂ, ವರುಣನು ವರುಣೇಶನನ್ನೂ, ವಾಯುವು ವಾತೇಶ್ವರನನ್ನೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದರು.

೧೮. ಎಲ್ಲರೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಬಹುವಿಧಗಳಾದ ಶುಭಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದರು.

೧೯. ಸರ್ವೇಶ್ವರರನ್ನು ಹೋಲುವ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕ್ಷಮೆ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ, ಕ್ರೋಧಜಯಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ ಸಕಲ ಭೂತಗಳಿಗೂ ಅಭಯಪ್ರದರೆನಿಸಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದರು.

೨೦. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ವೇದವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿತು ಸ್ನಾತಕರಾಗಿದ್ದರು. ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶಾರದರು. ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮಾಧರ್ವವೇದಗಳೆಂಬ ಭೂಷಣ ಗಳನ್ನು ತಳೆದಿದ್ದರು.

೨೧-೨೨. “ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಾಲ್ಕು ವಿಧಗಳಾದ ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡು ವೆವು, ಸ್ವೀಕರಿಸಿ” ಎಂದು ನುಡಿನು ದಿಕ್ಪಾಲಕರು ಎಲ್ಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಉತ್ತಮದಾನಗಳನ್ನಿತ್ತರು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದ

ರಾಜಾ ನಾ ರಾಜತುಲ್ಯೋ ನಾ ಲೋಕಪಾಲೈರನುತ್ತಮಂ ।

ದತ್ತಂ ಲೋಪಯತೇ ಮೂಢಃ ಶ್ರೂಯತಾಂ ತಸ್ಯ ಯೋ ವಿಧಿಃ ॥ ೨೩ ॥

ಶೋಷಯೇದ್ವನದೋ ವಿತ್ತಂ ತಸ್ಯ ಪಾಪಸ್ಯ ಭಾರತ ।

ಶರೀರಂ ವರುಣೋ ದೇವಃ ಸಂತತಿಂ ಶ್ವಸನಸ್ತಥಾ ॥ ೨೪ ॥

ಆಯುರ್ನಯತಿ ತಸ್ಯಾಶು ಯಮಃ ಸಂಯಮನೋ ಮಹಾನ್ ।

ನಿಃಶೇಷಂ ಭಸ್ಮಸಾತ್ವತ್ವಾ ಹುತಭುಗ್ಯಾತಿ ಭಾರತ ॥ ೨೫ ॥

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಭ್ಯೋ ಯುಧಿಸ್ಥಿರ ।

ಭಕ್ತಿಃ ಕಾರ್ಯಾ ನೃಪೈಃ ಸರ್ವೈರಿಚ್ಛದ್ಭಿಃ ಶ್ರೇಯ ಆತ್ಮನಃ ॥ ೨೬ ॥

ರಾಜಾ ವೃಕ್ಷೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಸ್ತಸ್ಯ ಮೂಲಂ

ಭೃತ್ಯಾಃ ಪರ್ಣಾ ಮಂತ್ರಿಣಸ್ತಸ್ಯ ಶಾಖಾಃ ।

ತಸ್ಮಾನ್ಮೂಲಂ ಯತ್ನತೋ ರಕ್ಷಣೇಯಂ

ಮೂಲೇ ಗುಪ್ತೇ ನಾಸ್ತಿ ವೃಕ್ಷಸ್ಯ ನಾಶಃ ॥ ೨೭ ॥

ಭೂಮಿದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಇಂತೆಂದರು. ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರು ಇರುವವರೆಗೂ, ಭೂಮಿಯಿರುವವರೆಗೂ ನಿಮಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಈ ದಾನಕ್ಕೆ ಯಾವನೂ ಅತಂಕ ವಡಿಸಲಾರನು.

೨೩. ಯಾವ ರಾಜನೇ ಆಗಲಿ, ರಾಜಸಮಾನನೇ ಆಗಲಿ, ಲೋಕಪಾಲಕರು ಮಾಡಿದ ಈ ದಾನವನ್ನು ಮೂಢನಾಗಿ ವ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸುವನೋ, ಅವನಿಗಾಗುವ ಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ.

೨೪. ಆ ಪಾಪಿಯ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕುಬೇರನು ನಿಶ್ಶೇಷಗೊಳಿಸುವನು. ವರುಣದೇವನು ದೇಹವನ್ನು ಶೋಷಿಸುವನು. ವಾಯುವು ಸಂತಾನವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುವನು.

೨೫. ಮಹಾತ್ಮನೂ, ನಿಯಾಮಕನೂ ಆದ ಯಮನು ಅವನ ಆಯುಷ್ಯ ವನ್ನಪಹರಿಸುವನು. ಅಗ್ನಿಯು ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ದೇಹವನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕುವನು.

೨೬. ಯುಧಿಸ್ಥಿರನೆ! ಆದುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವ ರಾಜರು ಎಲ್ಲರೂ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕು.

೨೭. ರಾಜನೇ ಒಂದು ವೃಕ್ಷವು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೃಂದವೇ ಅದರ ಬೇರು. ಸೇವಕರೇ ಎಲೆಗಳು. ಮಂತ್ರಿಗಳೇ ಕೊಂಬೆಗಳು. ಆದುದರಿಂದ ಮೂಲವನ್ನು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ಮೂಲವು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರಲು ಆ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ನಾಶವಿಲ್ಲ.

ಷಷ್ಟಿವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ಸ್ವರ್ಗೇ ತಿಷ್ಠತಿ ಭೂಮಿದಃ |

ಅಚ್ಛೇತ್ತಾ ಚಾನಮಂತಾ ಚ ತಾನ್ಯೇನ ನರಕೇ ವಸೇತ್ || ೨೮ ||

ಸ್ವದತ್ತಾ ಪರದತ್ತಾ ನಾ ಪಾಲನೀಯಾ ವಸುಂಧರಾ |

ಯಸ್ಯ ಯಸ್ಯ ಯದಾ ಭೂಮಿಸ್ತಸ್ಯ ತಸ್ಯ ತದಾ ಫಲಂ || ೨೯ ||

ದೇವತಾಜ್ಞಾಮನುಸ್ತುತ್ಯ ರಾಜಾನೋ ಯೇಷಿ ತಾಂ ನೃಪ |

ಪಾಲಯಿಷ್ಯಂತಿ ಸತತಂ ತೇಷಾಂ ನಾಸಸ್ತ್ರಿವಿಷ್ವಪೇ || ೩೦ ||

ಸ್ವದತ್ತಾ ಪರದತ್ತಾ ನಾ ಯತ್ನಾದ್ರಕ್ಷ್ಯಾ ಯುಧಿಸ್ಥಿರ |

ಮಹೀ ಮಹೀಕ್ಷಿತಾ ನಿತ್ಯಂ ದಾನಾಚ್ಛೇಯೋನುಪಾಲನಂ || ೩೧ ||

ಆಯುರ್ಯಶೋ ಬಲಂ ವಿತ್ತಂ ಸಂತತಿಶ್ಚಾಕ್ಷಯಾ ನೃಪ |

ತೇಷಾಂ ಭವಿಷ್ಯತೇ ನೂನಂ ಯೇ ಪ್ರಜಾಪಾಲನೇ ರತಾಃ || ೩೨ ||

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ತು ತಾನ್ ಸರ್ವಾಂಲೋಕಪಾಲಾನ್ವಿಜ್ಞೋತ್ತಮಾನ್ |

ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ವಿಧಾನೇನ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ವ್ಯಸರ್ಜಯನ್ || ೩೩ ||

೨೮. ಭೂಮಿಯ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಅವನು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೂ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು. ಅದನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿದವನೂ, ಕಡೆಗಾಣುವವನೂ ಅಷ್ಟೇ ಕಾಲದವರೆಗೂ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವರು.

೨೯. ತಾನು ಕೊಟ್ಟ ಭೂಮಿಯನ್ನೂ, ಪರರು ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನೂ ರಾಜನಾದವನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಭೂಮಿಯು ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಯಾರಿಗೆ ಸೇರಿರುವುದೋ, ಆಗ ಅವರವರಿಗೆ ದಾನಪಾಲನದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

೩೦. ಮಹಾರಾಜನೆ! ದೇವತೆಗಳ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಯಾವ ರಾಜರು ನಿತ್ಯವೂ ದಾನಗಳನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವರೋ ಅವರು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುವರು.

೩೧. ಯುಧಿಸ್ಥಿರನೆ! ಸ್ವದತ್ತವಾದರೂ, ಭೂಪಾಲಕನೂ ಯತ್ನದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕು. ತಾನು ಮಾಡಿನ ದಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಇತರರ ದಾನವನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವು.

೩೨. ಯಾರು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗಿರುವರೋ, ಅವರ ಆಯುಷ್ಯವೂ, ಕೀರ್ತಿಯೂ, ಬಲವೂ, ಧನವೂ, ಸಂತತಿಯೂ ಅಕ್ಷಯವಾಗಿರುವುವು.

೩೩-೩೪. ಇಂತೆಂದು ಲೋಕಪಾಲಕರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಪೊಡಮಟ್ಟು ಬೀಳುಕೊಟ್ಟರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮುಖ್ಯರು ಹೊರಟುಹೋದ ಮೇಲೆ ಲೋಕಪಾಲಕರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ನಾನ

ಗತೇಷು ನಿಪ್ರಮುಖ್ಯೇಷು ಸ್ನಾತ್ವಾ ಹುತಹುತಾಶನಾಃ |
 ಲೋಕಸಾಲಾಃ ಕ್ಷುಧಾನಿಷ್ಠಾಃ ಪರ್ಯಟಿನ್ಯೈಕ್ಷಮಾತ್ಮನಃ || ೩೪ ||
 ಅಸ್ಥಿ ಚರ್ಮಾಃ ವಶೇಷಾಂಗಾಃ ಕಸಾಲೋದ್ಧೃತಸಾಣಯಃ |
 ಅಲಬ್ಧಗ್ರಾಸನುರ್ಧಾರ್ಥಂ ನಿಯಯುರ್ನಗರಾದ್ಬಹಿಃ || ೩೫ ||
 ಶಾಪಂ ದತ್ವಾ ತದಾ ಕ್ರೋಧಾದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ |
 ದರಿದ್ರಾಃ ಸತತಂ ಮೂರ್ಖಾ ಭವೇಯುಶ್ಚ ಯಯುರ್ಗೃಹಾನ್ || ೩೬ ||
 ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ತೇ ಸರ್ವೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಧನವರ್ಜಿತಾಃ |
 ಶಾಪದೋಷೇಣ ಕೌಬೇರ್ಯಾಂ ಸಂಜಾತಾ ದುಃಖಭಾಜನಾಃ || ೩೭ ||
 ನ ಧನಂ ಪೈತ್ಯಕಂ ಪುತ್ರೈರ್ನಪಿತಾಪುತ್ರಸೌತ್ರಿಕಂ |
 ಭುಂಜತೇ ಸಕಲಂ ಕಾಲಮಿತ್ಯೇವಂ ಶಂಕರೋಽಬ್ರವೀತ್ || ೩೮ ||
 ಕುಬೇರೇಶೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಯಸ್ತು ಪೂಜಯತೇ ಶಿವಂ |
 ಗಂಧಧೂಪನಮಸ್ಕಾರೈಃ ಸೋಽಶ್ವಮೇಧಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೩೯ ||
 ಯಮತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಂಪಶ್ಯತಿ ಯಮೇಶ್ವರಂ |
 ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ಸಪ್ತಜನ್ಮಾಂತರಾರ್ಜಿತೈಃ || ೪೦ ||

ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಔಪಾಸನಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹಸಿವುಗೊಂಡು ಭಿಕ್ಷೆ
 ಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಟರು.

೩೫. ದೇಹಗಳೆಲ್ಲ ಮೂಳೆ ಚರ್ಮಗಳಾಗಿರಲು, ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಗಳ
 ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಒಂದು ತುತ್ತಿನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಭಾಗವೂ ಸಿಕ್ಕದಿರಲು
 ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದರು.

೩೬. ಅವರು ಕೋಪದಿಂದ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ, “ ನೀವು ಯಾವ
 ಕಾಲಕ್ಕೂ ದರಿದ್ರರೂ ಮೂರ್ಖರೂ ಆಗಿರುವಿರಿ” ಎಂದು ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತು ತಮ್ಮ
 ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು.

೩೭-೩೮. ಆ ಶಾಪದ ಫಲವಾಗಿ ಆ ತೀರ್ಥದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅಂದಿನಿಂದ
 ಧನಹೀನರೂ, ಅನೇಕ ದುಃಖಗಳಿಗೆ ಈಡಾದವರೂ ಆದರು. ಅಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ
 ಧನವನ್ನು ಮಗನೂ, ಮಗನ ಮೊಮ್ಮಗನ ಧನವನ್ನು ತಂದೆತಾಯಂದಿರೂ
 ಎಂದಿಗೂ ಅನುಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಹಾದೇವನೇ ಹೇಳಿರುವನು.

೩೯. ಕುಬೇರೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನರನು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಗಂಧ,
 ಧೂಪ, ನಮಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಶಿವಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು, ಅವನು ಅಶ್ವಮೇಧ
 ಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೪೦. ಯಮತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಯಮೇಶ್ವರನ ದರ್ಶನವನ್ನು
 ತೆಗೆದುಕೊಂಡವನು ಹಿಂದಿನ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪ
 ಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು.

ಪೂರ್ಣಮಾಸ್ಯಾನುಮಾನಾಸ್ಯಾಂ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತು ಪಿತೃತರ್ಪಣಂ ।

ಯಃ ಕರೋತಿ ತಿಲೈಃ ಸ್ನಾನಂ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು ॥ ೪೧ ॥

ಸುತೃಪ್ತಾಸ್ತೇನ ಭೋ ಯೇನ ಪಿತರಶ್ಚ ಪಿತಾಮಹಾಃ ।

ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಾ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನಿ ಕ್ರೀಡಂತಿ ಪ್ರಪಿತಾಮಹಾಃ ॥ ೪೨ ॥

ವರುಣೇಶೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಹೃಚ್ಛಯಿತ್ವಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ ।

ವಾಜಪೇಯಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪುಷ್ಕಲಂ ॥ ೪೩ ॥

ಮೃತಾಂ ಕಾಲೇನ ಮಹತಾ ಲೋಕೇ ಯತ್ರ ಜಲೇಶ್ವರಃ ।

ಸ ಗಚ್ಛೇತ್ತತ್ರ ಯಾನೇನ ಗೀಯಮಾನೋಽಪ್ಸರೋಗಣೈಃ ॥ ೪೪ ॥

ವಾತೇಶ್ವರೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಚ ಮಹೇಶ್ವರಂ ।

ಜಾಯತೇ ಕೃತಕೃತ್ಯೋಽಸೌ ಲೋಕಪಾಲಾನವೇಕ್ಷಯನ್ ॥ ೪೫ ॥

ಕಿಂ ತಸ್ಯ ಬಹುಭರ್ಯಾ ಜ್ಞೃದ್ವಾರ್ಥೈರ್ವಾ ಬಹುದಕ್ಷಿಣೈಃ ।

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚತುಷ್ಟಯೇ ಲೋಕೇ ಅನಾಪ್ತಂ ಜನ್ಮ ನಃ ಫಲಂ ॥ ೪೬ ॥

೪೧. ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸ್ನಾತನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಪಿತೃ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತಿಲತರ್ಪಣಗಳನ್ನೀಯುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೇಳು.

೪೨. ಆ ತಿಲೋದಕದಿಂದ ಪಿತೃಗಳೂ, ಪಿತಾಮಹರೂ ಪರಮಸಂತೋಷ ವನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಪ್ರಪಿತಾಮಹರು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಸ್ವರ್ಗ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೪೩. ವರುಣೇಶ್ವರತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ನರನು ಮಹೇಶ್ವರ ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ವಾಜಪೇಯವೆಂಬ ಮಹಾಯಜ್ಞದ ಅಪಾರವಾದ ಫಲಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುವನು.

೪೪. ಬಹಳ ಕಾಲದಮೇಲೆ ಮೃತನಾಗಲು, ಅಪ್ಸರೆಯರ ಸಮೂಹಗಳು ತನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಜಲಾಧಿಪತಿಯಾದ ವರುಣನಿರುವ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು.

೪೫. ವಾತೇಶ್ವರತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮಹೇಶ್ವರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಲೋಕಪಾಲಕರನ್ನು ನೋಡಿದವನಾಗಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನೆನಿಸಿ ಬಾಳುವನು.

೪೬. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದಲೂ ಬಹಳ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳೊಡ ಗೂಡಿದ ದಾನಗಳಿಂದಲೂ ಲಭಿಸುವುದೇನು? ಈ ನಾಲ್ಕು ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಸಾರ್ಥಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ತೇ ಧನ್ಯಾಸ್ತೇ ಮಹಾತ್ಮಾನಸ್ತೇಷಾಂ ಜನ್ಮ ಸುಜೀವಿತಂ ।

ನಿತ್ಯಂ ವಸಂತಿ ಕೌಬೇರ್ಯ್ಯಾಂ ಲೋಕಸಾಲಾನ್ನಿಮಂತ್ರೈ ಯೇ ॥ ೪೭ ॥

ಏತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸಾಪಹರಂ ಧನ್ಯಮಾಯುರ್ನಿವರ್ಧನಂ ।

ಪಠತಾಂ ಶೃಣ್ವತಾಂ ಚೈವ ಸರ್ವಸಾಪಕ್ಷಯೋ ಭವೇತ್ ॥ ೪೮ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಕುಬೇರಾದಿತೀರ್ಥಚತುಷ್ಟಯಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾನು ತ್ರಯಸ್ತಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೪೭. ನಿತ್ಯವೂ ಲೋಕಸಾಲಕರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಸೇವಿಸುತ್ತ ಕುಬೇರ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವವರೇ ಧನ್ಯರು. ಅವರೇ ಮಹಾತ್ಮರು. ಅವರ ಜನ್ಮವೇ ಸರ್ಧಕವು.

೪೮. ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ, ಸಾ ಪ ಪ ರಿ ಹಾ ರ ಕ ವೂ, ಐಶ್ವರ್ಯ್ಯಯುಷ್ಯ ವರ್ಧಕವೂ ಆದ ಈ ಆಖ್ಯಾನವನ್ನು ಹೇಳುವವರಿಗೂ ಕೇಳುವವರಿಗೂ ಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುವವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಕುಬೇರಾದಿತೀರ್ಥಚತುಷ್ಟಯಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ

ನೂರನೂವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಚತುಸ್ತ್ರಿಂಶದಧಿಕಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ರಾಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ರಾಮೇಶ್ವರಮನುತ್ತಮಂ ।

ತೀರ್ಥಂ ಪಾಸಹರಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವದುಃಖಘ್ನಮುತ್ತಮಂ

॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯಂತಿ ನುಹೇಶ್ವರಂ ।

ಮಹಾದೇವಂ ಮಹಾತ್ಮಾನಂ ಮುಚ್ಯಂತೇ ಸರ್ವಕಲ್ಪಿಷೈಃ

॥ ೨ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ರಾಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
ಚತುಸ್ತ್ರಿಂಶದಧಿಕಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ರಾಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿ
ಪಾಸಹರವೂ, ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ, ಸಕಲ ದುಃಖಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡುವುದೂ ಆದ
ರಾಮೇಶ್ವರವೆಂಬ ಉತ್ತಮವಾದ ತೀರ್ಥವೊಂದಿರುವುದು.

೨. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಯಾರು ಮಹಾದೇವನೂ,
ಮಹಾತ್ಮನೂ ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವರೋ ಅವರು ಸಕಲ ಕಲ್ಪಿಷ
ಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ರಾಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ”ವೆಂಬ
ನೂರಮೂವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ।

ಅಥ ವಂಚತ್ರಿಂಶದಧಿಕಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸಿದ್ಧೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತಸ್ಯೈವಾನಂತರಂ ಚಾನ್ಯತ್ಸಿದ್ಧೀಶ್ವರಮನುತ್ತಮಂ ।

ತೀರ್ಥಂ ಸರ್ವಗುಣೋಪೇತಂ ಸರ್ವಲೋಕೇಷು ಪೂಜಿತಂ ॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಹ್ಯಮಾರುದ್ರಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ।

ವಾಜಪೇಯಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಸಲಭೇತ್ಫಲಮುತ್ತಮಂ ॥ ೨ ॥

ತೇನ ಪುಣ್ಯೇನ ಮಹತಾ ಮೃತಃ ಸ್ವರ್ಗಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ ।

ಅಪ್ಸರೋಗಣಸಂವೀತೋ ಜಯಶಬ್ದಾದಿನುಂಗಲೈಃ ॥ ೩ ॥

ಸಹಸ್ರವತ್ಸರಾಂಸ್ತತ್ರ ಕ್ರೀಡಯಿತ್ವಾ ಯಥಾಸುಖಂ ।

ಧನಧಾನ್ಯಸಮೋಪೇತೇ ಕುಲೇ ಮಹತಿ ಜಾಯತೇ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಸಿದ್ಧೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಅದಾದ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧೀಶ್ವರ ವೆಂಬ ತೀರ್ಥವಿರುವುದು. ಸರ್ವಗುಣೋಪವನ್ನವಾದ ಈ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೂಗಳುತ್ತಿರುವರು.

೨. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಾನವನು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಉಮಾ ಸಹಿತನಾದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅವನು ವಾಜಪೇಯ ಮಹಾ ಯಜ್ಞದ ಉತ್ತಮ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೩. ಮಹತ್ತರನಾದ ಆ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವಾಗಿ ಜಯಶಬ್ದಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಮಂಗಳಧ್ವನಿಗಳಿಂದ ಅಪ್ಸರೆಯರು ಸುತ್ತವರೆದಿರಲು ಮೃತನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು.

೪. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಕ್ರೀಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಧನಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಉತ್ತಮ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವನು.

ಪೂಜ್ಯಮಾನೋ ನರಶ್ರೇಷ್ಠ ವೇದವೇದಾಂಗಪಾರಗಃ ।

ವ್ಯಾಧಿಶೋಕವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಜೀವೇಚ್ಛ ಶರದಾಂಶತಂ

॥ ೫ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ಸಿದ್ಧೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ನಾಮ
ಪಂಚತ್ರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೫. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ವೇದವೇದಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ವಾರಂಗತನಾಗಿ ಜನರಿಂದ
ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ದುಃಖರೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸದೆ ನೂರು ವರ್ಷಗಳು
ಬದುಕಿರುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ಸಿದ್ಧೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
ನೂರಮೂವತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧಃ ಪಟ್ಟಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅಹಲ್ಯಾತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ಚಾಂಹಲ್ಯೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।
ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧಾ ಮಹಾಭಾಗಾ ತ್ವಹಲ್ಯಾ ತಾಪಸೀ ಪುರಾ ॥ ೧ ॥
ಗೌತಮೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ತಾಸೀತ್ಸಾಕ್ಷಾನ್ದ್ವೈಹ್ಮೇನ ಚಾಂಪರಃ ।
ಸತ್ಯಧರ್ಮಸಮಾಯುಕ್ತೋ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮೇ ರತಃ ॥ ೨ ॥
ತಸ್ಯ ಪತ್ನೀ ಮಹಾಭಾಗಾ ಹೃಹಲ್ಯಾ ನಾನು ವಿಶ್ರುತಾ ।
ರೂಪಯೌವನಸಂಪನ್ನಾ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ವಿಶ್ರುತಾ ॥ ೩ ॥
ಅಸ್ಯಾ ಅಪ್ಯತಿರೂಪೇಣ ದೇವರಾಜಃ ಶತಕೃತುಃ ।
ಮೋಹಿತೋ ಲೋಭಯಾಮಾಸ ಹೃಹಲ್ಯಾಂ ಬಲಸೂದನಃ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಅಹಲ್ಯಾತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.— ಮಾಹಾರಾಜನೆ! ಬಳಿಕ ಉತ್ತಮವಾದ ಅಹಲ್ಯಾತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾ ಭಾಗ್ಯವಂತಳಾದ ಅಹಲ್ಯೆಯು ಹಿಂದೆ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ವಡೆದಳು.

೨. ಎರಡನೆಯ ಬ್ರಹ್ಮನೊ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಗೌತಮಸಂಬ ಮಹಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಆತನು ಸತ್ಯಧರ್ಮಪರಾಯಣನೂ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮಧರ್ಮನಿರತನೂ ಆಗಿದ್ದನು.

೩. ಆತನಿಗೆ ಮಹಾ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಅದಲ್ಯೆಯೆಂಬ ಪತ್ನಿಯಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯು ಸೌಂದರ್ಯ ಯೌವನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತಳಾಗಿದ್ದಳು.

೪. ಶತಕೃತುವೂ, ಬಲವೈರಿಯೂ ಆದ ಇಂದ್ರನು ಈಕೆಯ ಅತ್ಯಂತ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಮೋಹಿತನಾಗಿ ದೇವರಾಜನಾಗಿದ್ದರೂ ಮಹೇಂದ್ರನು ಆಕೆಯನ್ನು ಕಾಮಿಸಿದನು.

ಮಾಂ ಭಜಸ್ವ ವರಾರೋಹೇ ದೇವರಾಜಮನಿಂದಿತೇ ।

ಕ್ರೀಡಯಸ್ವ ಮಯಾ ಸಾರ್ಧಂ ತ್ರಿಷುಲೋಕೇಷು ಪೂಜಿತಾ || ೫ ||

ಕಂ ಕರಿಷ್ಯಸಿ ವಿಪ್ರೇಣ ಶೌಚಾಚಾರಕೃಶೇನ ತು ।

ತಪಃಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಶೀಲೇನ ಕ್ಲಿಶ್ಯಂತೀವ ಸುಲೋಚನೇ || ೬ ||

ಏನಮುಕ್ತಾ ವರಾರೋಹಾ ಸ್ತ್ರೀಸ್ವಭಾವಾತ್ಪಚಂಚಲಾ ।

ಮನಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಶಕ್ರಂ ಸಾ ಕಾಮೇನ ಕಲುಷೀಕೃತಾ || ೭ ||

ತಸ್ಯಾ ವಿದಿತ್ವಾ ತಂ ಭಾವಂ ಸ ದೇವಃ ಪಾಕಶಾಸನಃ ।

ಗೌತಮಂ ವಂಚಯಾಮಾಸ ದುಷ್ಟಭಾವೇನ ಭಾವಿತಃ || ೮ ||

ವಿದಿತ್ವಾ ಚಾಂತರಂ ತಸ್ಯ ಗೃಹೀತ್ವಾ ವೇಷಮುತ್ತಮಂ ।

ಅಹಲ್ಯಾಂ ರಮಯಾಮಾಸ ವಿಶ್ವಸ್ತಾಂ ಮಂದಿರಾಂತಿಕೇ || ೯ ||

ಕ್ಷಣಮಾತ್ರಾಂತರೇ ತತ್ರ ದೇವರಾಜಸ್ಯ ಭಾರತ ।

ಆಜಗಾಮ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠೋ ಮಂದಿರಂ ತ್ವರಯಾನ್ವಿತಃ || ೧೦ ||

ಆಗತಂ ಗೌತಮಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭೀತಭೀತಃ ಪುರಂದರಃ ।

ನಿರ್ಗತಃ ಸ ತತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಶಕ್ರೋಯಮಿತಿ ಚಿಂತಯನ್ || ೧೧ ||

೫. “ಕುಂದಿಲ್ಲದ ಓ ಸುಂದರಿಯೆ ! ದೇವರಾಜನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸು. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತ ನನ್ನೊಡನೆ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರು.

೬. ಚಾರುನೇತ್ರಿಯೆ ! ಶೌಚಾಚಾರಗಳಿಂದ ಕೃಶನೂ, ತಪಸ್ಸು ವೇದಾಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನೂ ಆದ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದ ನಿನಗೆ ಸುಖವೇನು ? ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲ !”

೭. ಇಂತೆಂದು ಹೇಳಲು ಅಹಲ್ಯೆಯು ವತಿವ್ರತೆಯಾದರೂ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ಚಾಂಚಲ್ಯದಿಂದಲೂ, ಕಾಮೋದ್ರೇಕದಿಂದಲೂ ಕಲ್ಮಷಗೊಂಡು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

೮-೯. ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದು ಮಹೇಂದ್ರನೂ ಅಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿ ಗೌತಮನನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿದನು. ತಕ್ಕ ಸಮಯವನ್ನು ತಿಳಿದು ಗೌತಮನ ವೇಷವನ್ನು ತಾಳಿ ಅವನು, ಆ ಮುನಿಯ ಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪತಿಯೆಂದೇ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಆಕೆಯೊಡನೆ ರಮಿಸಿದನು.

೧೦. ದೇವರಾಜನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಮೊದಲಾಗಿ ಮುನಿವರ್ಯನಾದ ಗೌತಮನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು.

೧೧. ಗೌತಮನು ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು ಮಹೇಂದ್ರನು ಭಯಸಂತ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಗೌತಮನೂ ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಮಹೇಂದ್ರನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದನು.

ತತಃ ಶಶಾಸ ದೇವೇಂದ್ರಂ ಗೌತಮಃ ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತಃ |
 ಅಜಿತೇಂದ್ರಿಯೋಽಸಿ ಯಸ್ಮಾತ್ತ್ವಂ ತಸ್ಮಾದ್ಭಹುಭಗೋ ಭವ || ೧೨ ||
 ಏನಮುಕ್ತಸ್ತು ದೇವೇಂದ್ರಸ್ತತ್ಕೃಣಾದೇವ ಭಾರತ |
 ಭಗಾನಾಂ ತು ಸಹಸ್ರೇಣ ತತ್ಕೃಣಾದೇವ ವೇಷ್ಟಿತಃ || ೧೩ ||
 ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ರಾಜ್ಯಂ ಸುರೈಃ ಸಾರ್ಥಂ ಗತಶ್ರೀಕೋ ಜಗಾಮಹ |
 ತಪಶ್ಚ ಚಾರ ವಿಪುಲಂ ಗೌತಮೇನ ಮಹೀತಲೇ || ೧೪ ||
 ಅಹಲ್ಯಾಽಸಿ ತತಃ ಶಪ್ತಾ ಯಸ್ಮಾತ್ತ್ವಂ ದುಷ್ಟಚಾರಿಣೀ |
 ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ನಾಂ ರಮಸೇ ಶಕ್ರಂ ತಸ್ಮಾದಶ್ಮನುಯಿಾ ಭವ || ೧೫ ||
 ಗತೇ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಂತೇ ರಾಮಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಯಶಸ್ವಿನಂ |
 ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಪ್ರಸಂಗೇನ ಧೌತಸಾಸಾ ಭವಿಷ್ಯಸಿ || ೧೬ ||
 ಏನಂ ಗತೇ ತತಃ ಕಾಲೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರಾಮೇಣ ಧೀಮತಾ |
 ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಸಹಾಯೇನ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಸಾಶ್ಮನುಯಿಾಂ ತನುಂ |
 ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಯಥಾನ್ಯಾಯಂ ಗತಸಾಸಾ ವಿನುತ್ಸರಾ || ೧೭ ||

೧೨. ಮತ್ತು ಕೋಪದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಇಂದ್ರನಿಗೆ, “ ನೀನು ಅಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಪರಸ್ತ್ರೀಗಳಿಸಿದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮೈಯೆಲ್ಲವೂ ಭಗಮಯವಾಗಲಿ” ಎಂದು ಶಪಿಸಿದನು.

೧೩. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಇಂತೆಂದು ಗೌತಮನು ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿಯೇ ದೇವೇಂದ್ರನ ಶರೀರವೆಲ್ಲವೂ ಸಾವಿರಾರು ಭಾಗಗಳಿಂದಾವೃತವಾಯಿತು.

೧೪. ಹೀಗೆ ಇಂದ್ರನು ಗೌತಮನ ಕಾರಣದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡು ಭಾಗ್ಯಹೀನನಾಗಿ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಭೂಮಿಗಳಿಗಿರುವ ಅನಾರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೧೫. ಬಳಿಕ ಗೌತಮನು ಅಹಲ್ಯೆಗೂ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತನು. “ ನೀನು ದುರಾಚಾರವಂತಳಾದೆ. ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿದೂ ಸಹ ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿ ರಮಿಸಿದೆಯಾದಕಾರಣದಿಂದ ಕಲ್ಲಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರು.

೧೬. ಒಂದುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆಯಲು ಮಹಾ ಕೀರ್ತಿಸಂಪನ್ನನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವನು. ಆತನನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಬಳಿಕ ನೀನು ನಿಷ್ಪಾಪಳಾಗು.”

೧೭. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಲವು ಕಳೆಯಲು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಬರಲು ಆತನನ್ನು ಕಂಡು ಅಹಲ್ಯೆಯು ತನ್ನ ಕಲ್ಲಿನ ರೂಪ

ಆಗತಾ ನರ್ಮದಾತೀರೇ ತೀರ್ಥೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ |
 ಕೃತಂ ಚಾಂದ್ರಾಯಣಂ ಮಾಸಂ ಕೃಚ್ಛ್ರಂ ಚಾನ್ಯಂ ತತಃ ಪರಂ || ೧೮ ||
 ತತಸ್ತುಷ್ಟೋ ಮಹಾದೇವೋ ದತ್ವಾ ವರಮನುತ್ತಮಂ |
 ಜಗಾಮಾಸದರ್ಶನಂ ಭೂಯೋ ರೇನೇ ಚೋಮಾಪತ್ತಿರಂ || ೧೯ ||
 ಅಹಲ್ಯಾ ತು ಗತೇ ದೇನೇ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ಜಗದ್ಗುರುಂ |
 ಅಹಲ್ಯೇಶ್ವರನಾಮಾನಂ ಸ್ವಗೃಹೇ ಚಾಗಮತ್ಪುನಃ || ೨೦ ||
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಪರಮೇಶ್ವರಂ |
 ಸ ಮೃತಃ ಸ್ವರ್ಗಮಾಪ್ನೋತಿ ಯತ್ರ ದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ || ೨೧ ||
 ಕ್ರೀಡಯಿತ್ವಾ ಯಥಾಕಾಮಂ ತತ್ರ ಲೋಕೇ ಮಹಾತಪಾಃ |
 ಗತೇ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಂತೇ ಮಾನುಷ್ಯಂ ಲಭತೇ ಪುನಃ || ೨೨ ||

ವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಾಪರಹಿತಳಾಗಿ ಮಾತ್ರರ್ಯವನ್ನೂ ದೂರಮಾಡಿದಳು.

೧೮. ಬಳಿಕ ಆಕೆಯು ನರ್ಮದಾತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿತ್ಯವೂ ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಸ್ನಾನವನ್ನಮಾಡಿ ಚಾಂದ್ರಾಯಣವನ್ನೂ, ಬಳಿಕ ಒಂದು ಮಾಸದ ವರೆಗೆ ಕೃಚ್ಛ್ರವನ್ನೂ, ಬಳಿಕ ಉಳಿದ ಇತರ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಆಚರಿಸಿದಳು.

೧೯. ಅದರಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಆಕೆಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ವರವನ್ನಿತ್ತು ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿ ಉಮಾದೇವಿಯೊಡನೆ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೨೦. ಮಹಾದೇವನು ಅದೃಶ್ಯನಾಗಲು ಅಹಲ್ಯಾದೇವಿಯು ಅಲ್ಲಿ ಅಹಲ್ಯೇಶ್ವರನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮಾಹೇಶ್ವರಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

೨೧. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸ್ನಾನವನ್ನಮಾಡಿ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅವನು ಸಾಯಲು ಮಹೇಶ್ವರನ ಸ್ವರ್ಗಕೈಲಾಸವನ್ನು ಸೇರುವನು.

೨೨. ಮಹಾತಪಸ್ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾವಿರವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಪುನಃ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನುಷ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೨೩. ಉತ್ತಮಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಧನಧಾನ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಸಂತಾನದ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ, ವೇದ ವಿದ್ಯೆಗೆ ನೆಲೆವನೆ ಯಾಗಿರುವನು.

ಧನಧಾನ್ಯಚಯೋಪೇತಃ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಸಮನ್ವಿತಃ |

ನೇದವಿದ್ಯಾಶ್ರಯೋ ಧೀಮಾನ್ ಜಾಯತೇ ವಿನುಲೇ ಕುಲೇ || ೨೩ ||

ರೂಪಸೌಭಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನಃ ಸರ್ವನ್ಯಾಧಿವರ್ಜಿತಃ |

ಜೀವೇದ್ವರ್ಷಶತಂ ಸಾಗ್ರಮಹಲ್ಯಾತೀರ್ಥಸೇವನಾತ್ || ೨೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವತತ್ಕುಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇನಾಖಂಡೇ

“ಅಹಲ್ಯಾತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ಷಟ್ಪಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೪. ಈ ಅಹಲ್ಯಾತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇವಿಸಿದ ಫಲವಾಗಿ ಆತನು ಸೌಂದರ್ಯ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸಕಲವ್ಯಾಧಿಗಳೂ ಕಳೆದು ವಜ್ರಕಾಯನಾಗಿ ನೂರು ವರ್ಷದ ಪೂರ್ಣಾಯುಷ್ಯವನ್ನನುಭವಿಸುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಏದನೆಯ ಅವಂತಕುಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇನಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಅಹಲ್ಯಾತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ವೆಂಬ

ನೂರಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಸಪ್ತತ್ರಿಂಶದಧಿಕಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕರ್ಕಟೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಧರ್ಮಪುತ್ರ ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ಕರ್ಕಟೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।
ಉತ್ತರೇ ನರ್ಮದಾಕೂಲೇ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರಂ ॥ ೧ ॥
ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನಿಧಾನೇನ ಯಸ್ತು ಪೂಜಯತೇ ಶಿವಂ ।
ಅನಿವರ್ತಿಕಾ ಗತಿಸ್ತಸ್ಯ ರುದ್ರಲೋಕಾದಸಂಶಯಂ ॥ ೨ ॥
ತಸ್ಯ ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪುರಾಣೇ ಯಚ್ಛ್ರುತಂ ಮಯಾ ।
ನ ತದ್ವರ್ಣಯಿತುಂ ಶಕ್ಯಂ ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣ ವದಾಮ್ಯತಃ ॥ ೩ ॥
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ಕಿಂಚಿತ್ಕರ್ಮ ಶುಭಾಶುಭಂ ।
ಹರ್ಷಾನ್ಮದಾನ್ಮಹಾರಾಜ ತತ್ಸರ್ವಂ ಜಾಯತೇಷ್ವಯಂ ॥ ೪ ॥
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತಪಸ್ತಪ್ತ್ವಾ ವಾಲಖಿಲ್ಯಾ ಮರೀಚಯಃ ।
ರಮಂತೇಽದ್ಯಾಪಿ ಲೋಕೇಷು ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಕುರುನಂದನ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕರ್ಕಟೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಎಲೈ ಧರ್ಮಪುತ್ರನೆ! ಬಳಿಕ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಕರ್ಕಟೇಶ್ವರನೆಂಬ ಸಕಲಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತನಾಗಿ ಯಾವನು ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಶಿವಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ರುದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವು.

೩. ಆ ತೀರ್ಥದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿರುವಂತೆ ಸಾಗ್ರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲು ನನಗೆ ಅಶಕ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ.

೪. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸತ್ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ, ಗರ್ವದಿಂದ ದುಷ್ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಅನಂತವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವುದು.

೫. ಕುರುನಂದನನೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ವಾಲಖಿಲ್ಯರೂ ಮರೀಚಿಗಳೂ ಇಂದಿಗೂ ತಮ್ಮ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛಗಳಾದ ಸುಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ತತ್ರ ಸ್ಥಾಸ್ತನ್ನ ಜಾನಂತಿ ನರಾ ಜ್ಞಾನಬಹಿಷ್ಕೃತಾಃ |

ಶರೀರಸ್ಥಮಿವಾತ್ಮಾನಮಕ್ಷಯಂ ಜ್ಯೋತಿರವ್ಯಯಂ

|| ೬ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ದೇವೀ ನಾರಾಯಣೇ ಪುರಾ |

ಅಧ್ಯಾಪಿ ತಪತೇ ಘೋರಂ ತಪೋ ಯಾವತ್ಕಿಲಾಂಬುಧಂ

|| ೭ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತರ್ಪಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ |

ತಸ್ಯ ತೇ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನಿ ತೃಪ್ತಿಂ ಯಾಂತಿ ಪಿತಾಮಹಾಃ

|| ೮ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತ್ವತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಕರ್ಕಟೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ಸಪ್ತತ್ರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬. ಆದರೆ ಜರಾಮರಣಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಯಂಜ್ಯೋತಿಯಾಗಿ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದ ನರರಂತೆ ಅಲ್ಲಿರುವವರೂ ಜ್ಞಾನಹೀನರಾಗಿ ಈ ತೀರ್ಥದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿಯರು.

೭. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯು ಹಿಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತು ಅರ್ಬುಧಕಾಲವು ಕಳೆಯುವವರೆಗೂ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಇಂದಿಗೂ ನಿಂತಿರುವಳು.

೮. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನಿತ್ತವನ ಪಿತಾಮಹರು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿರುವರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಕರ್ಕಟೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ

ನೂರಮೂವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

|| ಶ್ರೀ ||

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶಕ್ರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ಪಾಂಡುಪುತ್ರ ಶಕ್ರತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।
ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧೋ ಮಹಾಭಾಗೋ ದೇವರಾಜಃ ಶತಕ್ರತುಃ || ೧ ||
ಗೌತಮೇನ ಪುರಾ ಶಪ್ತಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ದೇವಾಃ ಸುರೇಶ್ವರಂ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾಹ್ಯಾ ದೇವತಾಃ ಸರ್ವ ಋಷಯಶ್ಚ ತಪೋಧನಾಃ || ೨ ||
ಗೌತಮಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮಾಸುರ್ವಾಕ್ಯೈಃ ಸಾನುನಯೈಃ ಶುಭೈಃ ।
ಗತರಾಜ್ಯಂ ಗತಶ್ರೀಕಂ ಶಕ್ರಂ ಪ್ರತಿ ಮುನೀಶ್ವರ || ೩ ||
ಇಂದ್ರೇಣ ರಹಿತಂ ರಾಜ್ಯಂ ನ ಕಶ್ಚಿತ್ಕಾಮಯೇದ್ವಿಜ ।
ದೇವೋ ವಾ ಮಾನವೋ ವಾಽಪಿ ಏತತ್ತೇ ವಿದಿತಂ ಪ್ರಭೋ || ೪ ||
ತಸ್ಯ ತ್ವಂ ಭಗಯುಕ್ತಸ್ಯ ದಯಾಂ ಕುರು ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ।
ಗತಶ್ಚಾಽದರ್ಶನಂ ಶಕ್ರೋ ದೂಷಿತಃ ಸ್ವೇನ ಪಾಪ್ಮನಾ || ೫ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶಕ್ರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಪಾಂಡುನಂದನನೆ! ಬಳಿಕ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಶಕ್ರತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು. ದೇವತೆಗಳಿಗೊಡೆಯನಾದ ಮಹೇಂದ್ರನು ಅಲ್ಲಿ ತವಸ್ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನುಪಡೆದನು.

೨. ಗೌತಮ ಮಹರ್ಷಿಯು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳೂ, ತಪೋನಿರತರಾದ ಋಷಿಗಳೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವವರಾದರು.

೩. ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ, ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಮಹೇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸುವ ವೃದ್ಧಮಧುರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಆ ದೇವತೆಗಳು ಗೌತಮ ಮುನಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡರು.

೪. “ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಇಂದ್ರನಿಲ್ಲದ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿನಗೆ ತಿಳಿದೇ ಇದೆಯಷ್ಟೆ.

೫. ವಿಪ್ರೋತ್ತಮನೆ! ಭಗಯುಕ್ತನಾದ ಆತನಲ್ಲಿ ನೀನು ದಯೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನಾಗು. ಆತನು ತನ್ನ ಪಾಪದಿಂದ ಕಳಂಕಿತನಾಗಿ ಮರೆಮಾಚಿಕೊಂಡಿರುವನು.”

ದೇವಾನಾಂ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಗೌತಮೋ ವೇದವಿತ್ತಮಃ |

ತಥೇತಿ ಕೃತ್ವಾ ಶಕ್ರಸ್ಯ ವರಂ ದಾತುಂ ಪ್ರಚಕ್ರಮೇ || ೬ ||

ಏತದ್ಭಗಸಹಸ್ರಂ ತು ಪುರಾ ಜಾತಂ ಶತಕ್ರತೋ |

ತಲ್ಲೋಚನಸಹಸ್ರಂ ತು ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾಧ್ಯವಿಷ್ಯತಿ || ೭ ||

ಏವಮುಕ್ತಃ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಃ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಮುನಿಸತ್ತಮಂ |

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂಸ್ತಾನ್ಮಹಾಭಾಗಾನ್ಮರ್ಮದಾಂ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ತತಃ || ೮ ||

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸ ನಿಮಲೇ ತೋಯೇ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕಂ |

ಜಗಾಮ ತ್ರಿದಶಾವಾಸಂ ಪೂಜ್ಯಮಾನೋಃಸ್ವರೋ ಗಣೈಃ || ೯ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಪರಮೇಶ್ವರಂ |

ಪರದಾರಾಭಿಗಮನಾನ್ಮಚ್ಯತೇ ಪಾತಕಾನ್ಮರಃ || ೧೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಶಕ್ರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮಾಷ್ಟತ್ರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬. ವೇದಪಾರಂಗತನಾದ ಗೌತಮನು ದೇವತೆಗಳ ವ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದನು.

೭. “ ಶತಕ್ರತುವೆ! ಹಿಂದೆ ನಿನ್ನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಸಾವಿರಾರುಭಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅಷ್ಟೇ ನೇತ್ರಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಲಿ.”

೮. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷನಾದ ಇಂದ್ರನು ಆ ಮುನಿವರ್ಯನಿಗೂ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಮಹಾಭಾಗರಾದ ಇತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನರ್ಮದಾತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

೯. ಅದರ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಜಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅಪ್ಸರೋಗಣಗಳಿಂದ ಸಂಪೂಜಿತನಾಗಿ ತನ್ನ ನಿವಾಸವಾದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು.

೧೦. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನುಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದ ಮಾನವನು ಪರಸ್ತ್ರೀಗಮನದ ದೋಷದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಶಕ್ರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”ವೆಂಬ

ನೂರಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ೨೬ ॥

ಅಥೈಕೋನಚತ್ವಾರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸೋಮತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹಾರಾಜ ಸೋಮತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।

ಯತ್ರ ಸೋಮಸ್ತಪಸ್ತಸ್ತಾ ನಕ್ಷತ್ರಪಥಮಾಸ್ಥಿತಃ

॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾಯಾದಾಚಮ್ಯ ನಿಧಿಪೂರ್ವಕಂ ।

ಕೃತಜಾಪೋ ರವಿಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು

॥ ೨ ॥

ಋಗ್ವೇದಯಜುರ್ವೇದಾಭ್ಯಾಂ ಸಾಮವೇದೇನ ಭಾರತ ।

ಜಪತೋ ಯತ್ಪಲಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಗಾಯತ್ರಾ ಚಾತ್ರ ತತ್ಪಲಂ

॥ ೩ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ಭೋಜಯೇಚ್ಛುಚಿಃ ।

ತೇನ ಸಮ್ಯಗ್ವಿಧಾನೇನ ಕೋಟಿಭವತಿ ಭೋಜಿತಾ

॥ ೪ ॥

ಪಾದುಕೋಪಾನಹೌ ಛತ್ರಂ ವಸ್ತ್ರಕಂಬಲವಾಜಿನಃ ।

ಯೋ ದತ್ತೇ ವಿಪ್ರಮುಖ್ಯಾಯ ತಸ್ಯ ತತ್ಕೋಟಿಸಂನ್ಮಿತಂ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಸೋಮತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - ಮಹಾರಾಜನೆ! ಬಳಿಕ ಉತ್ತಮವಾದ ಸೋಮತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದಲೇ ಚಂದ್ರನು ನಕ್ಷತ್ರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವವನಾದನು.

೨-೩. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಿಧಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಆಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸ್ನಾನವಂಗೈದು ಜಪಪುರಶ್ಚರಣೆಯೊಡನೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ಕೇಳು. ಋಗ್ವೇದ, ಯಜುರ್ವೇದ, ಸಾಮವೇದಗಳನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ಪಠಿಸಿದವರಿಗೆ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವುಂಟೋ, ಅದೇ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಗಾಯತ್ರಿಯ ಜಪಮಾತ್ರದಿಂದ ಲಭಿಸುವುದು.

೪. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವನೋ, ಅವನು ಮಾಡಿಸಿದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಭೋಜನದಿಂದಲೂ ಒಂದುಕೋಟಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಂತರ್ಪಣೆಯು ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ನಡೆದಂತಾಗುವುದು.

೫. ಹಾಗೆಯೇ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಪಾದುಕೆಗಳು, ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳು, ಛತ್ರಿ, ವಸ್ತ್ರ, ಕಂಬಳಿ, ಕುದುರೆ ಮುಂತಾದ ಯಾವುದನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟರೂ ಕೋಟಿಗುಣಿತವಾಗುವುದು.

ಸಹಸ್ರಂ ತು ಸಹಸ್ರಾಣಾಮನೂಚಾಂ ಯಸ್ತು ಭೋಜಯೇತ್ |
 ಏಕಸ್ಯ ಮಂತ್ರಯುಕ್ತಸ್ಯ ಕಲಾಂ ನಾಃರ್ಹತಿ ಷೋಡಶೀಂ || ೬ ||
 ಏವಂ ತು ಭೋಜಯೇತ್ತತ್ರ ಬಹ್ವಚಂ ವೇದಪಾರಗಂ |
 ಶಾಖಾಂತಗಮುಘಾಙ್ಗಯುಂ ಛಂದೋಗಂ ವಾ ಸಮಾಪ್ತಿಗಂ || ೭ ||
 ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಸಹಸ್ರಸ್ಯ ಯತ್ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಬುದ್ಧಿಃ |
 ಸಮಂ ತದ್ವೇದವಿದುಷಾ ತೀರ್ಥೇ ಸೋಮಸ್ಯ ತತ್ಫಲಂ || ೮ ||
 ಭೋಜಯೇದ್ಯಃ ಶತಂ ತೇಷಾಂ ಸಹಸ್ರಂ ಲಭತೇ ನರಃ |
 ಏಕಸ್ಯ ಯೋಗಯುಕ್ತಸ್ಯ ತತ್ಫಲಂ ಕವಯೋ ವಿದುಃ || ೯ ||
 ಸನ್ನಿರುದ್ಧ್ಯೇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮಂ ಯತ್ರ ಯತ್ರ ವಸೇನ್ಮನಿಃ |
 ತತ್ರ ತತ್ರ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ ನೈಮಿಷಂ ಪುಷ್ಕರಾಣಿ ಚ || ೧೦ ||
 ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಗ್ರಹಣೇ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಯೋಃ |
 ಸಂಕ್ರಾಂತೌ ಚ ವ್ಯತೀಪಾತೇ ಯೋಗೀ ಭೋಜ್ಯೋ ವಿಶೇಷತಃ || ೧೧ ||

೬. ವೇದಜ್ಞರಲ್ಲದ ಹತ್ತು ಲಕ್ಷ ಜನರಿಗೆ ಒಬ್ಬತನು ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರೂ, ಮಂತ್ರಯುಕ್ತನಾದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿದ ಭೋಜನದ ಹದಿನಾರನೆಯ ಭಾಗಕ್ಕೂ ಸಮಾನವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೭. ಆದುದರಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವೇದಪಾರಂಗತನಾದ ಋಕ್ಸಾಖ್ಯಾತನನ್ನೋ, ತನ್ನ ಶಾಖೆಯ ಪಾರವನ್ನಾದರೂ ಕಲಿತಿರುವ ಯಜುರ್ವೇದಿಯನ್ನೋ, ಸಾಂಗಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಸಾಮವೇದಿಯನ್ನೋ ಭೋಜನದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಬೇಕು.

೮. ಒಂದು ಸಾವಿರ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಯಾವ ಫಲವನ್ನು ಪ್ರಾಜ್ಞರು ಹೊಂದುವರೋ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಫಲವನ್ನೇ ಸೋಮತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವೇದವೇತ್ತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಭೋಜನದಿಂದ ವಡೆಯಬಹುದು.

೯. ಯಾವ ನರನು ಅಲ್ಲಿ ನೂರು ಜನರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನಿಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಸಾವಿರ ಜನರ ಸಂತರ್ಪಣೆಯ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು. ಆದರೆ ಅದೇ ಫಲವನ್ನೇ ಯೋಗಯುಕ್ತನಾದ ಒಬ್ಬನ ಭೋಜನದಿಂದ ವಡೆಯಬಹುದೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳುವರು.

೧೦-೧೧. ಇಂದ್ರಿಯಸಮೂಹವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಹಾಮುನಿಯು ಎಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನೋ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ, ನೈಮಿಷ, ಪುಷ್ಕರಗಳೆಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿರುವವು. ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ, ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯ ಗ್ರಹಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಂಕ್ರಮಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವ್ಯತೀಪಾತ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭೋಜನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಸನ್ಯಾಸಂ ಕುರುತೇ ಯಸ್ತು ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ |

ವಿಮಾನೇನ ಮಹಾಭಾಗಃ ಸ ಯಾತಿ ತ್ರಿದಿವಂ ನರಃ

|| ೧೨ ||

ಸೋಮಸ್ಯಾನುಚರೋ ಭೂತ್ವಾ ತೇನೈವ ಸಹ ಮೋದತೇ

|| ೧೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಸೋಮತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮೈಕೋನಚತ್ವಾರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ವಿಧಿಯಿಂದ ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನೋ, ಆ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಮಾನವನು ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು.

೧೩. ಮತ್ತು ಚಂದ್ರನ ಅನುಚರನಾಗಿ ಆತನೊಡನೆಯೇ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಸೋಮತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ನೂರಮೂವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಚತ್ವಾರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ನಂದಾಹ್ರದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹಾರಾಜ ನಂದಾಹ್ರದಮನುತ್ತಮಂ ।
ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧಾ ಮಹಾಭಾಗಾ ನಂದಾದೇವೀ ವರಪ್ರದಾ ॥ ೧ ॥
ಮಹಿಷಾಸುರೇ ಮಹಾಕಾಯೇ ಪುರಾ ದೇವಭಯಂಕರೇ ।
ಶೂಲಿನ್ಯಾ ಶೂಲಭಿನ್ನಾಂಗೇ ಕೃತೇದಾನವಸತ್ತಮೇ ॥ ೨ ॥
ಯೇನೈಕಾದಶರುದ್ರಾಶ್ಚ ಹ್ಯಾದಿತ್ಯಾಃ ಸಮರುದ್ಗಣಾಃ ।
ವಸವೋ ವಾಯುನಾ ಸಾರ್ಧಂ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯಾ ಸುರೇಶ್ವರ ॥ ೩ ॥
ಬಲಿನಾ ನಿರ್ಜಿತಾ ಯೇನ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಮಹೇಶ್ವರಾಃ ।
ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಸುಮಹಾಘೋರೇ ಕೃತೇ ದೇವಭಯಂಕರೇ ॥ ೪ ॥
ಕೃತ್ವಾ ತತ್ಕದನಂ ಘೋರಂ ನಂದಾದೇವೀ ಸುರೇಶ್ವರೀ ।
ಯಸ್ಮಾತ್ ಸ್ನಾತಾ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ ತೇನ ನಂದಾಹ್ರದಃ ಸ್ಮೃತಃ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ನಂದಾಹ್ರದತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಬಳಿಕ ನಂದಾಹ್ರದವೆಂಬ ತೀರ್ಥವನ್ನು ನೇವಿಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾಗ್ಯವತಿಯೂ ವರಪ್ರದಳೂ ಆದ ನಂದಾದೇವಿಯು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಳು

೨. ಹಿಂದೆ ದೊಡ್ಡ ದೇಹದವನೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಭಯಕಾರಕನೂ, ದಾನವೋತ್ತಮನೂ ಆದ ಮಹಿಷಾಸುರನನ್ನು ಶೂಲಪಾಣಿಯಾದ ದೇವಿಯು ತನ್ನ ತ್ರಿಶೂಲದಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿದಳು.

೩-೪. ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಏಕಾದಶರುದ್ರರನ್ನೂ, ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರನ್ನೂ, ಸಪ್ತಮರುತ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಅಷ್ಟವಸುಗಳನ್ನೂ, ವಾಯುವನ್ನೂ, ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರನ್ನೂ, ಮಹೇಂದ್ರನನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಮಹೇಶ್ವರರನ್ನೂ ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಜಯಿಸಿದ್ದನು. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಭಯಂಕರನಾದ ಅವನೊಡನೆ ದೇವಿಯು ಮಹಾಘೋರವಾದ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದಳು.

೫. ದೇವೇಶ್ವರಿಯೂ ವಿಶಾಲನೇತ್ರಿಯೂ ಆದ ನಂದಾದೇವಿಯು ಆ ಮಹಾ ಕದನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಈ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ನಂದಾಹ್ರದವೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು.

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನಂದಾಮುದ್ಧಿಶ್ಯ ಭಾರತ |
 ದದಾತಿ ದಾನಂ ವಿಪ್ರೇಭ್ಯಃ ಸೋಽಶ್ವಮೇಧಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೬ ||
 ಭೈರವಂ ಚೈವ ಕೇದಾರಂ ತಥಾ ರುದ್ರಂ ಮಹಾಲಯಂ |
 ನಂದಾಹ್ಲದಶ್ಚ ತುರ್ಥಃ ಸ್ನಾತ್ವಂಚಮಂ ಭುವಿ ದುರ್ಲಭಂ || ೭ ||
 ಬಹವಸ್ತಂ ನ ಜಾನಂತಿ ಕಾಮರಾಗಸಮನ್ವಿತಾಃ |
 ನರ್ಮದಾಯಾಂ ಹೃದಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವಪಾತಕನಾಶನಂ || ೮ ||
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನಂದಾಂ ದೇವೀಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ |
 ಕಿಂ ತಸ್ಯ ಹಿಮವನ್ಮಧ್ಯಗಮನೇನ ಪ್ರಯೋಜನಂ || ೯ ||
 ಪರಮಾರ್ಥಮವಿಜ್ಞಾಯ ಪರ್ಯಟಂತಿ ತನೋವೃತಾಃ |
 ತೇಷಾಂ ಸಮಾಗಮೇ ಪಾರ್ಥ ಶ್ರಮ ಏವ ಹಿ ಕೇವಲಂ || ೧೦ ||
 ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಸಾಗರಾಂತಾಯಾಂ ಸ್ನಾನದಾನೇನ ಯತ್ಫಲಂ |
 ತತ್ಫಲಂ ಸಮನಾಪ್ನೋತಿ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನಂದಾಹೃದೇ ನೃಪ || ೧೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶ್ವತೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ನಂದಾಹೃದತೀರ್ಥವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
 ಚತ್ವಾರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬-೮. ಅಯ್ಯಾ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಂದಾ ದೇವಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು. ಭೈರವಕ್ಷೇತ್ರ, ಕೇದಾರ, ಮಹಾಲಯ ರುದ್ರಕ್ಷೇತ್ರ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಈ ನಂದಾಹೃದ-ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವೆನಿಸಿದ ಐದನೆಯ ತೀರ್ಥವು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಕಾಮರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುವ ಅನೇಕರು ನರ್ಮದೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ, ಸಕಲ ಪಾಪನಾಶಕವೂ ಆದ ಈ ಹೃದವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರರು.

೯-೧೦. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಯಾವನು ನಂದಾದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದ ಮಧ್ಯದ ಕೇದಾರ ಬದರೀಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೇವೆಯಿಂದಾಗಬೇಕಾದುದೇನು? ನರಮ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಜನರು ತನೋಗುಣಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವರು. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಅಂತಹವರನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋಗುವುದು ಕೇವಲ ಶ್ರಮವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ.

೧೧. ಸಮುದ್ರವೇಷ್ಟಿತವಾದ ಈ ಭೂಮಂಡಲದ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲವುಂಟೋ, ಅದಿಲ್ಲವನ್ನೂ ಈ ನಂದಾಹೃದವೊಂದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ “ನಂದಾಹೃದತೀರ್ಥವರ್ಣನ” ಎಂಬ ನೂರನಲವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

౪. ఆ కాలపు శకీయలు మహాదేవను సంతృప్తనాగి “మహా వ్యాధనే! నిన్న మనస్సినల్లించు అభిలాషేయన్ను హేళు” ఎందను.

ವ್ಯಾಧ ಉವಾಚ :-

ಯದಿ ತುಷ್ಪೋಽಸಿ ದೇವೇಶ ಯದಿ ದೇಯೋ ವರೋ ಮನು ।

ತವ ಪಾರ್ಶ್ವೇ ಮಹಾದೇವ ವಾಸೋ ಮೇ ಪ್ರತಿದೀಯತಾಂ || ೫ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಏನಂ ಭವತು ತೇ ವ್ಯಾಧ ಯಸ್ತ್ವಯಾ ಕಾಂಕ್ಷಿತೋ ವರಃ ।

ದೇವದೇವೋ ಮಹಾದೇವ ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾಂತರಧೀಯತ || ೬ ||

ಗತೇ ಚಾದರ್ಶನಂ ದೇವೇ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ ।

ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ವಿಧಾನೇನ ಗತೋ ವ್ಯಾಧಸ್ತತೋ ದಿವಂ || ೭ ||

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ವಿಶ್ರುತಂ ।

ವ್ಯಾಧಾಃ ಸುತಾಪಸಂಜಾತಂ ತಾಪೇಶ್ವರಮಿತಿಶ್ರುತಂ || ೮ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಂಪೂಜಯತಿ ಶಂಕರಂ ।

ಶಿವಲೋಕಮನಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನುನಾಚ ಮಹೇಶ್ವರಃ || ೯ ||

ಯೇ ಸ್ನಾತಾ ನರ್ಮದಾತೋಯೇ ತೀರ್ಥೇ ತಾಪೇಶ್ವರೇ ನರಾಃ ।

ತಾಪತ್ರಯವಿಮುಕ್ತಾಸ್ತೇ ನಾಸತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೧೦ ||

೫. ವ್ಯಾಧನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದೇವನಾಯಕನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನೆ! ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ವರವನ್ನೀಯುವೆಯಾದರೆ ಕೇಳುವೆನು. ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನ್ನ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ಆನುಗ್ರಹಿಸು.

೬. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ವ್ಯಾಧನೆ! ನೀನು ಕೇಳಿದ ವರವೇ ನಿನಗೆ ಲಭಿಸಲಿ. ಇಂತೆಂದು ನುಡಿದು ಮಹಾದೇವನು ಅದೃಶ್ಯನಾದನು.

೭. ಮಹೇಶ್ವರನು ಹೊರಟುಹೋಗಲು ಆ ವ್ಯಾಧನು ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಯಥಾವಿಧಿಯಾದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿ ಯಾದನು.

೮. ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿರುವುದು. ವ್ಯಾಧನ ಸಂತಾಪದಿಂದಂಟಾದುದರಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ತಾಪೇಶ್ವರನೆಂದು ಕರೆಯುವರು.

೯. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಯಾವನು ಶಿವಪೂಜೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವನೋ, ಅವನು ಶಿವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನೆಂದು ಮಹಾದೇವನೇ ನನಗೆ ಹೇಳಿರುವನು.

೧೦. ತಾಪೇಶ್ವರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದು ಯಾರು ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಆಧಿಭೌತಿಕ, ಆಧಿದೈವಿಕಗಳಾದ ತಾಪಗಳು ಕಳೆಯುವುವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಅಷ್ಟನ್ಯಾಂ ಚ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ತೃತೀಯಾಯಾಂ ವಿಶೇಷತಃ |

ಸ್ನಾನಂ ಸಮಾಚರೇನ್ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಸಾತಕಶಾಂತಯೇ

|| ೧೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಆನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ ತಾಪೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”
ನಾಮೈಕಚತ್ವಾರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೧. ಪ್ರತಿವಕ್ಷ್ಯದ ಅಷ್ಟಮಿ, ಚತುರ್ದಶಿ ಮತ್ತು ತೃತೀಯಾ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ
ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಯಾವಜ್ಜೀವವೂ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ
ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ ತಾಪೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ
ನೂರನಲವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧ ದ್ವಿಚತ್ವಾರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ರುಕ್ಮಿಣೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹಾರಾಜ ರುಕ್ಮಿಣೀತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।

ಯತ್ಪ್ರೇವ ಸ್ನಾನಮಾಶ್ರೇಣ ರೂಪವಾನ್ ಸುಭಗೋ ಭವೇತ್ ॥ ೧ ॥

ಅಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ಚ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ತೃತೀಯಾಯಾಂ ವಿಶೇಷತಃ ।

ಸ್ನಾನಂ ಸಮಾಚರೇತ್ತತ್ರ ನಚೇಹ ಜಾಯತೇ ಪುನಃ ॥ ೨ ॥

ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ರುಕ್ಮಿಣೀತೀರ್ಥೇ ದಾನಂ ದದ್ಯಾತ್ತು ಕಾಂಚನಂ ।

ತತ್ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವೇನ ಶೋಕಂ ನಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ ॥ ೩ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ತೀರ್ಥಸ್ಯಾಸ್ಯ ಕಥಂ ಜಾತೋ ಮಹಿಮೇದ್ಬಹುನೀಶ್ವರ ।

ರೂಪಸೌಭಾಗ್ಯದಂ ಯೇನ ತೀರ್ಥಮೇತದ್ವೈವೀಹಿ ಮೇ ॥ ೪ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಕಥಯಾಮಿ ಯಥಾವೃತ್ತಮಿತಿಹಾಸಂ ಪುರಾತನಂ ।

ಕಥಿತಂ ಪೂರ್ವತೋ ವೃದ್ಧೈಃ ಸಾರಂಪರ್ಯೇಣ ಭಾರತ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ರುಕ್ಮಿಣೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಮಹಾರಾಜನೆ! ಬಳಿಕ ರುಕ್ಮಿಣೀ ತೀರ್ಥವೆಂಬ ಉತ್ತಮ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮಾನವನು ಸುಂದರನೂ, ಸೌಭಾಗ್ಯವಂತನೂ ಆಗುವನು.

೨. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ತೃತೀಯೆ, ಅಷ್ಟಮಿ ಮತ್ತು ಚತುರ್ದಶಿಗಳ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ.

೩. ಯಾವ ಮಾನವನು ರುಕ್ಮಿಣೀತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಹಿರಣ್ಯವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನೆಂದಿಗೂ ದುಃಖಭಾಗಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೪. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಮುನೀಶ್ವರನೆ! ಈ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಸುರೂಪ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸು.

೫. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವೆನು. ಇದನ್ನು ವೃದ್ಧರು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಹೇಳುತ್ತ ಬಂದಿರುವರು.

ತಂ ತೇಹಂ ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಶೃಣುಷ್ವೈಕಾಗ್ರಮಾನಸಃ |
 ನಗರಂ ಕುಂಡಿನಂ ನಾನು ಭೀಷ್ಮಕೋ ಪರಿಪಾತಿ ಹಿ || ೭ ||
 ಹಸ್ತಶ್ಚರಥಸಂಪನ್ನೋ ಧನಾಧ್ಯೋತಿಪ್ರತಾಪವಾನ್ |
 ಸ್ತ್ರೀಸಹಸ್ರಸ್ಯ ಮಧ್ಯಸ್ಥಃ ಕುರುತೇ ರಾಜ್ಯಮುತ್ತಮಂ || ೮ ||
 ತಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ಮಹಾದೇವೀ ಪ್ರಾಣೇಭ್ಯೋಽಪಿ ಗರೀಯಸೀ |
 ತಸ್ಯಾನ್ಮುತ್ಪಾದಯಾಮಾಸ ಪುತ್ರನೇಕಂ ಚ ರುಕ್ಮಕಂ || ೯ ||
 ದ್ವಿತೀಯಾ ತನಯಾ ಜಜ್ಞೇ ರುಕ್ಮಿಣೀ ನಾನು ನಾನುತಃ |
 ತದಾಽಶರೀರಿಣೀ ನಾಚಾ ರಾಜಾನಂ ತಮುವಾಚ ಹ || ೧೦ ||
 ಚತುರ್ಭುಜಾಯ ದಾತವ್ಯಾ ಕನ್ಯೇಯಂ ಭುವಿ ಭೀಷ್ಮಕ |
 ಏನಂ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಜಹರ್ಷ ಪ್ರಿಯಯಾ ಸಹ || ೧೧ ||
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಸಹ ವಿದ್ವದ್ಭಿಃ ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ ಸೂತಿಕಾಗೃಹಂ |
 ಸ್ವಾಸ್ತಿಕಂ ವಾಚಯಿತ್ವಾಸ್ತಾಶ್ಚಕ್ರೇ ನಾಮೇತಿ ರುಕ್ಮಿಣೀ || ೧೨ ||
 ಯತಃ ಸುವರ್ಣತೀಲಕೋ ಜನ್ಮನಾ ಸಹ ಭಾರತ |
 ತತಃ ಸಾ ರುಕ್ಮಿಣೀ ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಕೀರ್ತಿತಾ ತದಾ || ೧೩ ||

೭. ನಾನು ಹೇಳುವ ಕಥೆಯನ್ನು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೇಳು. ಕುಂಡಿನ ವೆಂಬ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಭೀಷ್ಮಕಮಹಾರಾಜನು ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೮-೯. ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥಗಳ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ, ಮಹಾಧನಿಕನೂ, ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಯೂ, ಆಗಿ ಆತನು ಸಾವಿರಾರು ಅಂತಃಪುರದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಕೂಡಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಾಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಿಯಳಾದ ಮಹಾದೇವಿಯೆಂಬ ಪಟ್ಟಮಹಿಸಿಯಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಆತನು ರುಕ್ಮನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದನು.

೧೦. ಬಳಿಕ ಎರಡನೆಯ ರುಕ್ಮಿಣಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ಜನಿಸಿದಳು. ಆಗ ಒಂದು ಅಶರೀರವಾಣಿಯು ಆ ರಾಜನಿಗೆ ಇಂತೆಂದು ಹೇಳಿತು.

೧೧. “ಎಲೈ ಭೀಷ್ಮಕನೆ! ಈ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ನೀನು ಚತುರ್ಭುಜನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಭೀಷ್ಮಕನೂ ಆತನು ಮಹಿಸಿಯೂ ಹರ್ಷಗೊಂಡರು.

೧೨. ಬಳಿಕ ರಾಜನು ವೇದಜ್ಞರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಡನೆ ಸೂತಿಕಾಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿ ಮಗುವಿಗೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯೆಂದು ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟನು.

೧೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದಲೇ ಆಕೆಯ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ತಿಲಕವಿದ್ದುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಆಕೆಗೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು.

ತತಃ ಸಾ ಕಾಲಪರ್ಯಾಯಾದಷ್ಟವರ್ಷಾ ವ್ಯಜಾಯತ |

ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ಚೈವ ತದ್ವ್ಯಕ್ಯಮಶರೀರಿಣ್ಯದೀರಿತಂ || ೧೩ ||

ಸ್ತೃತ್ವಾ ಸ್ತೃತ್ವಾಽಥ ನೃಪತಿಶ್ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಭೂಪತಿಃ |

ಕಸ್ಮೈ ದೇಯಾ ಮಯಾ ಬಾಲಾ ಭವಿತಾ ಕಶ್ಚ ತುರ್ಭುಜಃ || ೧೪ ||

ಏತಸ್ಮಿನ್ನಂತರೇ ತಾನದೈವತಾತ್ಮವರ್ತೋತ್ತಮಾತ್ |

ಮುಖ್ಯಶ್ವೇದಿಸತಿಸ್ತತ್ರ ದಮಘೋಷಃ ಸಮಾಗತಃ || ೧೫ ||

ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ರಾಜಸದನಂ ಯತ್ರ ರಾಜಾ ಸ ಭೀಷ್ಮಕಃ |

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚಾಗತಂ ಗೇಹೇ ಪೂಜಯಾಮಾಸ ಭೂಪತಿಃ || ೧೬ ||

ಅಸನಂ ವಿಪುಲಂ ದತ್ವಾ ಸಭಾಂ ಗತ್ವಾ ನಿವೇಶಿತಃ |

ಕುಶಲಂ ತನ ರಾಜೇಂದ್ರ ದಮಘೋಷ ಶ್ರಿಯಾಯುತ || ೧೭ ||

ಪುಣ್ಯಮದ್ಯ ಹಿ ಸಂಜಾತಮಹಂ ತ್ವದ್ವರ್ತನೋತ್ಸುಕಃ |

ಕನ್ಯಾ ಮದೀಯಾ ರಾಜೇಂದ್ರ ಹೃಷ್ಟವರ್ಷಾ ವ್ಯಜಾಯತ || ೧೮ ||

ಚತುರ್ಭುಜಾಯ ದಾತವ್ಯಾ ನಾಗುನಾಚಾಶರೀರಿಣೇ |

ಭೀಷ್ಮಕಸ್ಯ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ದಮಘೋಷೋಽಬ್ರವೀದಿದಂ || ೧೯ ||

೧೩-೧೪. ಬಳಿಕ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆ ಕನ್ಯೆಯು ಎಂಟು ವರ್ಷದ ವಯಸ್ಸಿನ ವಳಾದಳು. ಅಶರೀರವಾಣಿಯು ಇವಳ ಜನನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡು, “ಈ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ನಾನು ಯಾರಿಗೆ ಕೊಡಲಿ? ಚತುರ್ಭುಜನಾಗಿರುವ ಪುರುಷನು ಯಾರು?” ಎಂಬುದಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು.

೧೫. ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ರೈವತವೆಂಬ ಮಹಾಪರ್ವತಪ್ರದೇಶವಾದ ಷೇದಿರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಾದ ದಮಘೋಷ ಮಹಾರಾಜನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು.

೧೬. ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಭೀಷ್ಮಕರಾಜನು ಇದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಆತನನ್ನು ಕಂಡು ಭೀಷ್ಮಕನು ಯಥೋಕ್ತವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಅತಿಥಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೧೭. ಸಭಾಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸುಖಾಸನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಇಂತೆಂದನು. “ಐಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ ದಮಘೋಷನೇ! ನಿನಗೆ ಕುಶಲವಷ್ಟೆ.

೧೮. ಇಂದೇ ನನಗೆ ಮಹಾ ಸುದಿನವು. ನಾನೂ ನಿನ್ನನ್ನೇ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದಿದ್ದೆನು. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ನನ್ನ ಮಗಳು ಎಂಟು ವರ್ಷದ ವಿನಾಹ ವಯಸ್ಸಿನವಳಾಗಿರುವಳು.

೧೯. ಆಕೆಯು ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಅಶರೀರವಾಣಿಯು “ಈಕೆಯನ್ನು ಚತುರ್ಭುಜನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿತು. ಭೀಷ್ಮಕನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಶೇಳಿ ದಮಘೋಷನು ಹೇಳಿದನು.

ಚತುರ್ಭುಜೋ ಮಮ ಸುತಸ್ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ವಿಶ್ರುತಃ |
 ತಸ್ಯೇಯಂ ದೀಯತಾಂ ಕನ್ಯಾ ಶಿಶುಸಾಲಸ್ಯ ಭೀಷ್ಮಕಃ || ೨೦ ||
 ತಸ್ಯ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ದಮಘೋಷಸ್ಯ ಭೂಮಿಪ |
 ಭೀಷ್ಮಕೇನ ತತೋ ದತ್ತಾ ಶಿಶುಸಾಲಾಯ ರುಕ್ಮಿಣೇ || ೨೧ ||
 ಪ್ರಾರಬ್ಧಂ ಮಂಗಲಂ ತತ್ರ ಭೀಷ್ಮಕೇಣ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ |
 ದಿಕ್ಷು ದೇಶಾಂತರೇಷ್ಟೇನ ಯೇ ವಸಂತಿ ಸ್ವಗೋತ್ರಜಾಃ || ೨೨ ||
 ನಿಮಂತ್ರಿತಾಸ್ತು ತೇ ಸರ್ವೇ ಸಮಾಜಗ್ಮುರ್ಯಥಾಕ್ರಮಂ |
 ತತೋ ಯಾದವವಂಶಸ್ಯ ತಿಲಕೌ ಬಲಕೇಶವೌ || ೨೩ ||
 ನಿಮಂತ್ರಿತೌ ಸಮಾಯಾತೌ ಕುಂಡಿನಂ ಭೀಷ್ಮಕಸ್ಯ ತು |
 ಭೀಷ್ಮಕೇಣ ಯಥಾನ್ಯಾಯಂ ಪೂಜಿತೌ ತೌ ಯದೂತ್ತಮೌ || ೨೪ ||
 ತತಃ ಪ್ರದೋಷಸಮಯೇ ರುಕ್ಮಿಣೇ ಕಾಮನೋಹಿನೀ |
 ಸಖೀಭಿಃ ಸಹಿತಾ ಯಾತಾ ಪೂರ್ಬಹಿಶ್ಚಾಂಬಿಕಾರ್ಚನೇ || ೨೫ ||
 ಸಾಃಸಶ್ಯತ್ತತ್ರ ದೇವೇಶಂ ಗೋಪವೇಷಧರಂ ಹರಿಂ |
 ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನೋಹಮಾಪನ್ನಾ ಕಾಮೇನ ಕಲುಷೀಕೃತಾ || ೨೬ ||

೨೦. “ನನ್ನ ಮಗನು ನಾಲ್ಕು ಭುಜಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿರುವನು. ಭೀಷ್ಮಕನೆ! ಆ ಶಿಶುಸಾಲನಿಗೆ ಈ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗು.”

೨೧. ಧರ್ಮಪುತ್ರನೆ! ದಮಘೋಷಮಹಾರಾಜನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಭೀಷ್ಮಕನು ಆತನ ಮಗನಾದ ಶಿಶುಸಾಲನಿಗೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡಿದನು.

೨೨-೨೪. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಬಳಿಕ ಭೀಷ್ಮಕನು ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬಂಧುಬಳಗದವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆದನು. ಅವರೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಬಳಿಕ ಯದುವಂಶದ ತಿಲಕಪ್ರಾಯರಾದ ಕೃಷ್ಣಬಲರಾಮರು ಸಹ ಅಮಂತ್ರಿತರಾಗಿ ಭೀಷ್ಮರಾಜನ ಕುಂಡಿನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದರು. ಯಾದವ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಅವರಿಗೂ ಭೀಷ್ಮಕನು ಯಥಾವಿಧಿಯಾದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೨೫. ಮದುವೆಯ ದಿನದ ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥನಿಗೂ ಮೋಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸುಂದರಿಯಾದ ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ತನ್ನ ಸಖಿಯರೊಡನೆ ಗೌರಿಯ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಊರಿನ ಹೊರಗಿನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದಳು.

೨೬. ಅಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲಕವೇಷಧಾರಿಯೂ, ದೇವಾಧಿದೇವನೂ ಆದ

ಕೇಶವೋಽಪಿ ಚ ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಂಕರ್ಷಣಮುನಾಚ ಹ |

ಸ್ತ್ರೀರತ್ನಪ್ರವರಂ ತಾತ ಹರ್ತವ್ಯಮಿತಿ ಮೇ ಮತಿಃ || ೨೭ ||

ಕೇಶವಸ್ಯ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸಂಕರ್ಷಣ ಉನಾಚ ಹ |

ಗಚ್ಛ ಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಬಾಹೋ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನಂ ಚಾಂತು ಗೃಹ್ಯತಾಂ || ೨೮ ||

ಅಹಂ ಚ ತವ ಮಾರ್ಗೇಣ ಹ್ಯಾಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ಪೃಷ್ಠತಃ |

ದಾನವಾನಾಂ ಚ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಕುರ್ವಂಶ್ಚ ಕದನಂ ಮಹತ್ || ೨೯ ||

ಸಂಕರ್ಷಣಮತಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಕೇಶವಃ ಕೇಶಿಸೂದನಃ |

ಯಯೌ ಕನ್ಯಾಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ತು ರಥಮಾರೋಹ್ಯ ಸತ್ವರಂ || ೩೦ ||

ನಿರ್ಗತಃ ಸಹಸಾ ರಾಜನ್ಯೇಗೇನೈವಾನಿಲೋ ಯಥಾ |

ಹಾಹಾಕಾರಸ್ತದಾ ಜಾತೋ ಭೀಷ್ಮಕಸ್ಯ ಪುರೇ ಮಹಾನ್ || ೩೧ ||

ನಿರ್ಗತಾ ದಾನವಾಃ ಕ್ರುದ್ಧಾ ವೇಲಾ ಇವ ಮಹೋದಧೇಃ |

ಗರ್ಜಂತಃ ಸಾಯುಧಾಃ ಸರ್ವೇ ಧಾವಂತೋ ರಥವರ್ತ್ಮನಿ || ೩೨ ||

ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕಂಡು ಕಾಮೋದ್ರೇಕದಿಂದ ಕುಲಸಿತಳಾಗಿ ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು.

೨೭. ಕೇಶವನೂ ಸಹ ಆಕೆಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಬಲರಾಮನಿಗೆ “ಅಣ್ಣಾ ! ಈ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನವನ್ನು ನಾನೇ ಅಪಹರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾಗಿದೆ” ಎಂದನು.

೨೮. ಕೇಶವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂಕರ್ಷಣನೂ ಇಂತೆಂದನು. “ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣನೆ! ಹೊರಡು. ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಈ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸು.

೨೯. ನಾನೂ ನೀನು ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಿರುವೆನು. ಮತ್ತು ಮೇಲೆ ಬರುವ ಸಕಲ ದಾನವರೊಡನೆಯೂ ಮಹಾ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು.”

೩೦. ಬಲರಾಮನ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಸೆಳೆದು ತನ್ನ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟನು.

೩೧. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ವಾಯುವಿನಂತೆ ಮಹಾ ವೇಗದಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಿರಲು ಭೀಷ್ಮಕರಾಜನ ನಗರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದಾದ ಹಾಹಾಕಾರ ವುಂಟಾಯಿತು.

೩೨. ದಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಕೋಪಗೊಂಡು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸಮುದ್ರದ ತೀರಗಳಂತೆ ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ರಥವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಓಡಿದರು.

ಬಲದೇವಂ ತತಃ ಸ್ತ್ರಾಸ್ತಾ ರಥಮಾರ್ಗಾನುಗಾಮಿನಂ ।
 ತೇಷಾಂ ಯುದ್ಧಂ ಬಲಸ್ಯಾಸೀತ್ಸರ್ವಲೋಕಕ್ಕೆ ಯಂಕರಂ ॥ ೩೩ ॥
 ಯಥಾ ತಾರಾಮಯೇ ಪೂರ್ವಂ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಲೋಕವಿಶ್ರುತೇ ।
 ಗದಾಹಸ್ತೋ ಮಹಾಬಾಹುಸ್ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇಪ್ರತಿನೋ ಬಲಃ ॥ ೩೪ ॥
 ಹಲೇನಾಕೃಷ್ಯ ಸಹಸಾ ಗದಾಸಾತ್ಯೈರಸಾತಯತ್ ।
 ಅಶಕ್ಯೋ ದಾನವೈರ್ಹಂತುಂ ಬಲಭದ್ರೋ ಮಹಾಬಲಃ ॥ ೩೫ ॥
 ಬಭಂಜ ದಾನವಾನ್ ಸರ್ವಾಂಸ್ತಸ್ಮಾ ಗಿರಿರಿವಾಚಲಃ ।
 ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚ ಬಲಂ ಕ್ರುದ್ಧಂ ದುರ್ಧರ್ಷಂ ತ್ರಿದಶೈರಪಿ ॥ ೩೬ ॥
 ಭೀಷ್ಮಪುತ್ರೋ ಮಹಾತೇಜಾ ರುಕ್ಮಿಣಾಮ ಮಹಾಯಶಾಃ ।
 ನರಾಣಾಮತಿಶೂರಾಣಾಮಕೌಹಿಣ್ಯಾ ಸಮನ್ವಿತಃ ॥ ೩೭ ॥
 ಬಲಭದ್ರಮತಿಕ್ರಮ್ಯ ತತೋ ಯುದ್ಧೇ ನಿರಾಕರೋತ್ ।
 ತದ್ಭೃದ್ಧಂ ವಂಚಯಿತ್ವಾ ತು ರಥಮಾರ್ಗೇಣ ಸತ್ಪರಂ ॥ ೩೮ ॥
 ಕೇಶವೋಽಪಿ ತದಾ ದೇವೋ ರುಕ್ಮಿಣ್ಯಾ ಸಹಿತೋ ಯಯೌ ।
 ವಿಂಧ್ಯಂತು ಲಂಘಯಿತ್ವಾಗ್ರೇ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಗುರುರವ್ಯಯಃ ॥ ೩೯ ॥

೩೩-೩೪. ಬಳಿಕ ರಥದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಬಲದೇವನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬರಲು ಅವರಲ್ಲಿ ಸಕಲಜನರಿಗೆ ಮೃತ್ಯುಕಾರಕವಾದ ಕಾಳಿಗವು ನಡೆಯಿತು. ಹಿಂದೆ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ತಾರಕಾಸುರನ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಹೋಲುವ ಆ ಕಾಳಿಗದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾನವಿಲ್ಲದ ಮಹಾಸರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಬಲದೇವನು ಗದಾಪಾಣಿಯಾಗಿ ಮೆರೆದನು.

೩೫. ತನ್ನ ಹಲಾಯುಧದಿಂದ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಗದೆಯ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಪುಡಿಮಾಡಿ ಕೆಡವುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾಬಲನಾದ ಆ ಬಲಭದ್ರನನ್ನು ಜಯಿಸಲು ದಾನವರಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

೩೬-೩೭. ಆತನು ದಾನವರ ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಛಿನ್ನ ಛಿನ್ನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಚಲಿಸದ ಮಹಾ ಪರ್ವತದಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಕೋಪಗೊಂಡು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅಜೇಯನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಆತನನ್ನು ಕಂಡು ಭೀಷ್ಮಕನ ಮಗನಾದ ತೇಜೋವಂತನೂ, ಕೀರ್ತಿಸಂಪನ್ನನೂ ಎನಿಸಿದ ರುಕ್ಮಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಶೂರರೊಡನೆ ಜನರ ಒಂದು ಅಕ್ವಾಹಿಣಿಯ ಸೇನೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟನು.

೩೮-೩೯. ಅವನು, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದ ಬಲರಾಮನನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಆ ಯುದ್ಧ ರಂಗವನ್ನೇ ಒಂದು ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ವೇಗದಿಂದ ರಥದ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಹಿಡಿದನು. ತ್ರಿಲೋಕಗುರುವೂ, ನಾಶರಹಿತನೂ ಅಜ್ಞ ಕೇಶವನು ಸಹ ರುಕ್ಮಿಣೀಸಮೇತನಾಗಿ ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತವನ್ನು ದಾಟಿ ಬಂದಿದ್ದನು.

ನರ್ಮದಾತಟಿನಾಪೇದೇ ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧಃ ಪುರಾ ಪುನಃ |

ಅಜೇಯೋ ಯೇನ ಸಂಜಾತಸ್ತೀರ್ಥಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಪ್ರಭಾವತಃ || ೪೦ ||

ಏತಸ್ಮಾತ್ಕಾರಣಾತ್ತಾತ ಯೋಧನೀ ಪುರಮುಚ್ಯತೇ |

ರುಕ್ಮೋಽಪಿ ದಾನವೇಂದ್ರೋಽಸೌ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಸ್ಥಾನಮುತ್ತಮಂ || ೪೧ ||

ಪ್ರತ್ಯುನಾಚಾಚ್ಯುತಂ ಕ್ರುದ್ಧಸ್ತಿಷ್ಠ ತಿಷ್ಠೇತಿ ಮಾನ್ವಜ |

ಅದ್ಯ ತ್ವಾಂ ನಿಶಿತೈರ್ಬಾಣೈರ್ನೇಷ್ಯಾಮಿ ಯಮಸಾದನಂ || ೪೨ ||

ಏನಂ ಪರಸ್ಪರಂ ನೀರೌ ಜಗರ್ಜತುರುಭಾವತಿ |

ತಯೋರ್ಯುದ್ಧಮುಭೂದ್ಭೂರಂ ತಾರಕಾಗ್ನಿಜಸನ್ನಿಭಂ || ೪೩ ||

ಚಿಕ್ಷೇಪ ಶರಜಾಲಾನಿ ಕೇಶವಂ ಪ್ರತಿ ದಾನವಃ |

ನಾಽನುಚಿಂತ್ಯ ಶರಾಂಸ್ತಸ್ಯ ಕೇಶವಃ ಕೇಶಿಸೂದನಃ || ೪೪ ||

ತತೋ ರುಕ್ಮೋಽಥ ಸಂಕ್ರುದ್ಧೋ ಗೃಹೀತ್ವಾಧನುರುತ್ತಮಂ |

ಸಾಯಕೇನ ಸುತೀಕ್ಷ್ಣೇನ ತಂ ಬಿಭೇದ ತದೋರಪಿ || ೪೫ ||

ತತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ವಯಂ ಕ್ರುದ್ಧಶ್ಚಕ್ರಂ ಗೃಹ್ಯ ಸುದರ್ಶನಂ |

ಸಂಪ್ರಹರತ್ಯಮುಂ ಯಾವದ್ರುಕ್ಮಿಣ್ಯಾಃತ್ರ ನಿವಾರಿತಃ || ೪೬ ||

೪೦-೪೧. ಹಿಂದೆ ತಾನೇ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿ ತೀರ್ಥದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಅಜೇಯತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶವಾದ ನರ್ಮದಾತೀರವನ್ನು ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಧರ್ಮನಂದನನೆ! ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಆ ಯುದ್ಧವು ನಡೆದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಯೋಧಿನೀಪುರವೆಂದು ಕರೆಯುವರು. ದಾನವೇಂದ್ರನಾದ ರುಕ್ಮಿಯೂ ಕೃಷ್ಣನಿದ್ದ ಉತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

೪೨-೪೩. ಮತ್ತು ಮಹಾ ಕೋಪದಿಂದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ನಿಲ್ಲು, ನಿಲ್ಲು; ಓಡಬೇಡ, ಇಂದು ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬಾಣಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವೆನು” ಎಂದನು. ಇಂತು ಇಬ್ಬರೂ ಮಹಾ ವೀರರೂ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅವರಿಗೆ ಹಿಂದೆ ತಾರಕಾಸುರನಿಗೂ, ಷಣ್ಮುಖಸ್ವಾಮಿಗೂ ನಡೆದ ಕದನವನ್ನು ಹೋಲುವ ಕಾಳಗವು ನಡೆಯಿತು.

೪೪. ಕೇಶಿಮಧನನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ರುಕ್ಮಿಯು ಅನೇಕ ಬಾಣಗಳ ಮಳೆಗಳನ್ನು ಕರೆದರೂ ಆತನು ಅವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ.

೪೫. ಆಗ ರುಕ್ಮಿಯು ಮಹಾ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಉತ್ತಮ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ನಿಶಿತವಾದ ಬಾಣದಿಂದ ಕೃಷ್ಣನ ಹೃದಯಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೀಳಿದನು.

೪೬. ಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಕೋಪವುಂಟಾಗಿ ತನ್ನ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದು ರುಕ್ಮಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಅವನನ್ನು ತಡೆದಳು.

ತ್ವಾಂ ನ ಜಾನಾತಿ ದೇವೇಶಂ ಚತುರ್ಭಾಹುಂ ಜನಾರ್ದನಂ ।
 ದರ್ಶಯಸ್ವ ಸ್ವಕಂ ರೂಪಂ ದಯಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಮನೋಪರಿ ॥ ೪೭ ॥
 ಏವಮುಕ್ತಸ್ತು ರುಕ್ಮಿಣ್ಯಾ ದರ್ಶಯಾಮಾಸ ಭಾರತ ।
 ದೇನಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾಽಪಿ ತದ್ರೂಪಂ ಸ್ತುವಂತ್ಯಾಕಾಶಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ।
 ದಿವ್ಯಂ ಚಕ್ಷುಸ್ತದಾ ದೇವೋ ದದೌ ರುಕ್ಮಸ್ಯ ಭಾರತ ॥ ೪೮ ॥
 ರುಕ್ಮ ಉವಾಚ:-

ಯನ್ಮಯಾ ಪಾಪನಿಷ್ಠೇನ ಮಂದಭಾಗ್ಯೇನ ಕೇಶವ ।
 ಸಾಯಕೈರಾಹತಂ ವಕ್ಷ್ಯಸ್ತತ್ಸರ್ವಂ ಕ್ಷಂತುಮರ್ಹಸಿ ॥ ೪೯ ॥
 ಪೂರ್ವಂ ದತ್ತ್ವಾ ಸ್ವಯಂ ದೇವ ಜಾನಕೀ ಜನಕೇನ ವೈ ।
 ಮಯಾ ಪ್ರದತ್ತಾ ದೇವೇಶ ರುಕ್ಮಿಣೀ ತವ ಕೇಶವ ॥ ೫೦ ॥
 ಉದ್ವಾಹಯ ಯಥಾ ನ್ಯಾಯಂ ವಿಧಿದೃಷ್ಟೇನ ಕರ್ಮಣಾ ।
 ರುಕ್ಮಸ್ಯ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ತತಸ್ತುಷ್ಟೋ ಜಗದ್ಗುರುಃ ॥ ೫೧ ॥
 ಬಭಾಷೇ ದೇವದೇವೇಶೋ ರುಕ್ಮಕಂ ಭೀಷ್ಮಕಾತ್ಮಜಂ ।
 ಗಚ್ಛ ಸ್ವಕಂ ಪುರಂ ನಾ ಭೈಃ ಕುರು ರಾಜ್ಯಮಕಂಟಕಂ ॥ ೫೨ ॥

೪೭. “ನೀನು ದೇವಾಧಿದೇವನೂ ಚತುರ್ಭುಜನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣ ನೆಂಬುದನ್ನು ಆತನರಿಯನು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯೆಯಿಟ್ಟು ನಿನ್ನ ನಿಜರೂಪವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ತೋರಿಸು.”

೪೮. ಇಂತೆಂದು ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೃಷ್ಣನು ರುಕ್ಮಿಗೆ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಲು ಸಾಧನವಾದ ದಿವ್ಯ ನೇತ್ರವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದನು.

೪೯-೫೦. ರುಕ್ಮಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-“ಕೇಶವನೆ! ಪರಮ ಪಾಪಿಯೂ ಮಂದಭಾಗ್ಯನೂ ಆದ ನಾನು ನಿನ್ನ ಎದೆಯನ್ನು ಬಾಣದಿಂದ ಹೊಡೆದ ಅಪರಾಧ ವನ್ನು ಮನ್ನಿಸು. ಹಿಂದೆ ಜನಕರಾಜನು ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ದಂತೆ ನಾನೂ ನಿನಗೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ದಾನಮಾಡುವೆನು.

೫೧. ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವಾದ ಕ್ರಮದಿಂದ ಯಥಾನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗು.” ಇಂತೆಂದ ರುಕ್ಮಿಯ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಲೋಕಗುರುವು ಪರಮಸಂತುಷ್ಟನಾದನು.

೫೨. ಮತ್ತು ಭೀಷ್ಮಕರಾಜನ ಪುತ್ರನಾದ ಆತನಿಗೆ ದೇವಾಧಿದೇವ ನಂತೆಂದನು. “ನಿನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗು ; ಭಯಪಡಬೇಡ. ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯ ವನ್ನು ಕಂಟಕರಹಿತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊ.

ಕೇಶವಸ್ಯ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ರುಕ್ಮೋ ದಾನವಪುಂಗವಃ ।

ತಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಜಗನ್ನಾಥಂ ಜಗಾಮ ಭವನಂ ಪಿತುಃ

|| ೫೩ ||

ಗತೇ ರುಕ್ಮೇ ತದಾ ಕೃಷ್ಣಃ ಸಮಾನುಂತ್ಯ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾನ್ ।

ಮರೀಚಿಮತ್ತ್ಯಂಗಿರಸಂ ಪುಲಸ್ತ್ಯಂ ಪುಲಹಂ ಕ್ರತುಂ

|| ೫೪ ||

ವಸಿಷ್ಠಂ ಚ ಮಹಾಭಾಗನಿತ್ಯೇತೇ ಸಪ್ತ ಮಾನಸಾಃ ।

ಇತ್ಯೇತೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಸಪ್ತ ಪುರಾಣೇ ನಿಶ್ಚಯಂ ಗತಾಃ

|| ೫೫ ||

ಕ್ಷಮಾವಂತಃ ಪ್ರಜಾವಂತೋ ಮಹರ್ಷಿಭಿರಲಂಕೃತಾಃ ।

ಇತ್ಯೇವಂ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರಾಶ್ಚ ಸತ್ಯವಂತೋ ಮಹಾಮತೇ

|| ೫೬ ||

ನರ್ಮದಾತಟಿನಾಶ್ರಿತ್ಯ ನಿವಸಂತಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಾಃ ।

ತಪಃ ಸ್ವಧ್ಯಾಯನಿರತಾ ಜಪಹೋಮಪರಾಯಣಾಃ

|| ೫೭ ||

ನಿಮಂತ್ರಿತಾಸ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಕೇಶವೇನ ಮಹಾತ್ಮನಾ ।

ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಥಾನ್ಯಾಯಂ ಬ್ರಹ್ಮೋಕ್ತವಿಧಿನಾ ತತಃ

|| ೫೮ ||

ಹರಿಸ್ತನ್ಮೂಜಯಾಮಾಸ ಸಪ್ತ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಪುಂಗವಾನ್ ।

ಪ್ರದದೌ ದ್ವಾದಶಗ್ರಾಮಾಂಸ್ತೇಭ್ಯಸ್ತತ್ರ ಜನಾರ್ದನಃ

|| ೫೯ ||

೫೩. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದಾನವಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ರುಕ್ಮಿಯು ಆ ಜಗನ್ನಾಥನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

೫೪-೫೫. ರುಕ್ಮಿಯು ಹೊರಟುಹೋಗಲು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಮರೀಚಿ, ಅತ್ರಿ, ಅಂಗಿರಸ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಪುಲಹ, ಕ್ರತು, ವಸಿಷ್ಠನೆಂಬ ಮಹಾ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿ ಇವರೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂದೂ ಮಾನಸರೆಂದೂ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರು.

೫೬. ಧರ್ಮನಂದನನೆ! ಕ್ಷಮಾಗುಣಶೀಲರೂ, ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿ ಪದವಿಯಿಂದಲಂಕೃತರೂ, ಸತ್ಯವಂತರೂ ಆದ ಇವರು ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾನಸಪುತ್ರರಾಗಿರುವರು.

೫೭. ಎಲ್ಲರೂ ನರ್ಮದಾತೀರವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ತಪಸ್ಸು, ವೇದಾಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಜಪ, ಹೋಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು.

೫೮. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಕೇಶವನು ವೇದವಿಹಿತವಾದ ರೀತಿಯಿಂದ ಯಥಾನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದನು.

೫೯. ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಆ ಏಳು ಜನರಿಗೂ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಅವರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹನ್ನೆರಡು ಗ್ರಾಮಗಳು ದಾನವನ್ನಿತ್ತನು.

ಯಾವಚ್ಚಂದ್ರಶ್ಚ ಸೂರ್ಯಶ್ಚ ಯಾವತ್ತಿಷ್ಠತಿ ಮೇದಿನೀ |
ತಾನದ್ಧಾನಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಪರಿಪಂಥೀ ನ ಕಶ್ಚನ || ೬೦ ||
ಮದ್ಧತ್ತಂ ಸಾಲಯಿಷ್ಯಂತೇ ಯೇ ನೃಪಾ ಗತಕಲ್ಮಷಾಃ |
ತೇಭ್ಯಃ ಸ್ವಸ್ತಿ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ || ೬೧ ||
ಯಾವದ್ಧಿ ಯಾಂತಿ ಲೋಕೇಷು ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಪಂಚ ಚ |
ತಾವತ್ತೇ ದಿವಿ ಮೋದಂತೇ ಮದ್ಧತ್ತಪರಿಪಾಲಕಾಃ || ೬೨ ||
ಯಸ್ತು ಲೋಪಯತೇ ಮೂಢೋ ದತ್ತಂ ನಃ ಪೃಥಿವೀತಲೇ |
ನರಕೇ ತಸ್ಯ ನಾಸಃ ಸ್ಯಾದ್ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ || ೬೩ ||
ಸ್ವದತ್ತಾ ಪರದತ್ತಾ ನಾ ಸಾಲನೀಯಾ ವಸುಂಧರಾ |
ಯಸ್ಯ ಯಸ್ಯ ಯದಾ ಭೂಮಿಸ್ತಸ್ಯ ತಸ್ಯ ತದಾಫಲಂ || ೬೪ ||
ಸ್ವದತ್ತಾಂ ಪರದತ್ತಾಂ ನಾ ಯೋ ಹರೇತ ವಸುಂಧರಾಂ |
ಸ ನಿಷ್ಪಾಯಾಂ ಕೃಮಿಭೂತಾಃ ಪಿತ್ವಭಿಃ ಸಹ ಮಜ್ಜತಿ || ೬೫ ||
ಅನ್ಯಾಯೇನ ಹೃತಾ ಭೂಮಿರನ್ಯಾಯೇನ ಚ ಹಾರಿತಾ |
ಹರ್ತಾ ಹಾರಯಿತಾ ಚೈವ ನಿಷ್ಪಾಯಾಂ ಜಾಯತೇ ಕೃಮಿಃ || ೬೬ ||

೬೦. ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರಿರುವವರೆಗೂ ಭೂಮಿಯು ನಿಂತಿರುವವರೆಗೂ ನನ್ನ ಈ ದಾನವು ನಡೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಅಡ್ಡಿಮಾಡಬಾರದು.

೬೧-೬೨. ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷರಾದ ಯಾವ ರಾಜರು ಈ ದಾನವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ಇಹದಲ್ಲಿ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ತೋರುವೆನು. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಪಂಚಭೂತಗಳು ಇರುವವರೆಗೂ ನನ್ನ ದಾನವನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುವವರು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆನಂದದಿಂದಿರುವರು.

೬೩-೬೪. ಯಾವ ಮೂರ್ಖನು ನಿಮಗೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವನೋ, ಅವನು ಮಹಾ ಭೂತಗಳು ಲಯವಾಗುವ ಪ್ರಳಯದವರೆಗೂ ನರಕದಲ್ಲಿರುವನು. ತಾನು ಕೊಟ್ಟ ಭೂಮಿಯನ್ನೂ, ಇತರರು ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನೂ ರಾಜನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಯಾವಾಗ ಆ ಭೂಮಿಯು ಯಾವನ ಅಲ್ಪಿಕೆಗೆ ಒಳಪಡುವುದೋ, ಆಗ ಅದರ ಪಾಲನೆಯ ಫಲವು ಅವನಿಗೆ ಸಲ್ಲುವುದು.

೬೫. ತಾನು ಅಥವಾ ಇತರರು ಕೊಟ್ಟ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಯಾವನು ಅಪಹರಿಸುವನೋ, ಅವನು ಅಮೇಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿಯಾಗಿ ಜನಿಸಿ ತನ್ನ ಪಿತ್ವಗಳೊಡನೆ ನಾಶವಾಗುವನು.

೬೬. ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭೂಮಿಯೂ, ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದವನೂ ಇರಲು, ಅಪಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದವನೂ, ಮಾಡಿಸಿದವನೂ ಅಮೇಧ್ಯದ ಕ್ರಿಮಿಗಳಾಗುವರು.

ಷಷ್ಟಿವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ಸ್ವರ್ಗೇ ತಿಷ್ಠತಿ ಭೂಮಿದಃ |

ಅಚ್ಛೇತ್ತಾ ಚಾನುಮಂತಾ ಚ ತಾನ್ಯೇವ ನರಕೇ ವಸೇತ್ || ೬೭ ||

ಯಾನೀಹ ದತ್ತಾನಿ ಪುರಾ ನರೇಂದ್ರೈ

ದಾರ್ಢ್ಯಾನಿ ಧರ್ಮಾರ್ಥಯಶಸ್ಕರಾಣಿ |

ನಿರ್ಮಾಲ್ಯರೂಪಪ್ರತೀಮಾನಿ ತಾನಿ

ಕೋನಾಮು ಸಾಧುಃ ಪುನರಾದದಾತಿ || ೬೮ ||

ಏವಂ ತಾನ್ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ತು ಸಮ್ಯಜ್ಞ್ಞ್ಯಾಯೇನ ಪಾಂಡವ |

ರುಕ್ಮಿಣ್ಯಾ ವಿಧಿನತ್ಪಾಣಿಂ ಜಗ್ರಾಹ ಮಧುಸೂದನಃ || ೬೯ ||

ಮುಸಲೀ ಚ ತತಃ ಸರ್ವಾನ್ ಜಿತ್ವಾ ದಾನವಪುಂಗವಾನ್ |

ಸ್ವಸ್ಥಾನಮಗಮತ್ತತ್ರ ಕೃತ್ವಾ ಕಾರ್ಯಂ ಸುಶೋಭನಂ || ೭೦ ||

ಪ್ರಯಾತೌ ದ್ವಾರವತ್ಯಾಂ ತೌ ಕೃಷ್ಣ ಸಂಕರ್ಷಣಾವುಭೌ |

ಗಚ್ಛಮಾನಂ ತು ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕ್ಲೇಶವಂ ಕ್ಲೇಶನಾಶನಂ || ೭೧ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಸತ್ಯವಂತಶ್ಚ ನಿರ್ಗತಾಃ ಶಂಸಿತಪ್ರತಾಃ |

ಅಗಚ್ಛಮಾನಾಂಸೌ ವೀಕ್ಷ್ಯ ರಥಮಾರ್ಗೇಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ || ೭೨ ||

೬೭. ಭೂಮಿದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಅರುವತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೂ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವನು. ಅದನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವವನೂ, ಅವನನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವವನೂ ಅಷ್ಟೇ ಕಾಲದವರೆಗೂ ನರಕದಲ್ಲಿರುವರು.

೬೮. ಹಿಂದಿನ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ಧರ್ಮಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ಯಶಸ್ವಿಗಾಗಿಯೂ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ದಾನಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯರೂಪಗಳೆಂದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದು ಬಂದಿರುವುವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಯಾವ ಸಾಧುವು ತಾನೆ ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳಲೆಳಸುವನು?

೬೯. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಇಂತು ನ್ಯಾಯವಾದ ರೀತಿಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಧುಸೂದನನು ವಿಧಿವಿಹಿತವಾದ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪದಿಂದ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

೭೦. ಬಲರಾಮನು ಸಹ ಸಕಲ ದಾನವರನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

೭೧. ಕೃಷ್ಣ ಬಲರಾಮರಿಬ್ಬರೂ ದ್ವಾರಕಾವತಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಬೆಳಸಿದರು. ಸಂಸಾರಕ್ಷೇಶನಾಶಕನಾದ ಕ್ಲೇಶವನು ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕಂಡರು.

೭೨. ಸತ್ಯವಂತರೂ ಮಹಾವ್ರತಧಾರಿಗಳೂ ಆದ ಅವರೂ ಅವರ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೊರಟರು. ರಥದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ನೋಡಿದರು.

ಮುಹೂರ್ತಂ ತತ್ರ ನಿಶ್ರಮ್ಯ ಕೇಶವೋ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ |
 ಕಿಮಾಗಮನಕಾರ್ಯಂ ವೋ ಬ್ರೂತ ಸರ್ವಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ || ೭೩ ||
 ಕುರ್ವಾಣಾಃ ಸ್ವೀಯಕರ್ಮಾಣಿ ಮನು ಕೃತ್ಯಂ ತು ತಿಷ್ಠತೇ |
 ದೇವಸ್ಯ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮುನಯೋ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರುವನ್ || ೭೪ ||
 ಕಲ್ಪಕೋಟಿಸಹಸ್ರೇಣ ಸತ್ಯಭಾವಾತ್ತು ವಂದಿತಃ |
 ದುಷ್ಪ್ರಾಪ್ಯೋಽಸಿ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಕಿಂ ತ್ಯಜಸೇ ಹಿ ನಃ || ೭೫ ||
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಭಗವಾನಿದಮಬ್ರವೀತ್ |
 ಮಥುರಾಯಾಂ ದ್ವಾರವತ್ಯಾಂ ಯೋಧನೀಪುರ ಏವ ಚ || ೭೬ ||
 ತ್ರಿಕಾಲಮಾಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಪುನಃ ಪುನಃ |
 ಏವಂ ತೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಯೋಧನೀಪುರಮಾಗತಾಃ || ೭೭ ||
 ಅವತೀರ್ಣಸ್ತ್ರಿಭಾಗೇನ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವೇ ತು ಮಾಥುರೇ |
 ಏತತ್ತೇ ಕಥಿತಂ ಸರ್ವಂ ತೀರ್ಥಸ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಂ || ೭೮ ||

೭೩. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕೇಶವನು ಅವರಿಗೆ ಇಂತೆಂದನು.
 “ದ್ವಿಜೋತ್ತಮರಿರಾ! ನೀವು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದರೂ
 ಏನು? ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿರಿ

೭೪. ತಮ್ಮತಮ್ಮ ವರ್ಣಾಶ್ರಮೋಚಿತಗಳಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡು
 ತ್ತಿರುವವರೇ ನನ್ನ ಕಟ್ಟಳೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಂತವರು.” ಇಂತೆಂದ ದೇವದೇವನ ಮಾತನ್ನು
 ಕೇಳಿ ಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದರು.

೭೫. “ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಸಾವಿರ ಕೋಟಿ ಕಲ್ಪಗಳು
 ಸೇವಿಸಿದರೂ ನೀನು ಅಲಭ್ಯನಾದವನು. ಈಗ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
 ಹೋಗುವೆಯಾ?”

೭೬. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು.
 ಮಥುರೆ, ದ್ವಾರಕಾವತಿ ಮತ್ತು ಯೋಧನೀಪುರ—ಈ ಮೂರೂ ನನ್ನ
 ಸ್ಥಾನಗಳು.

೭೭. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿರಂತರವೂ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಇದನ್ನು
 ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಶಪಥಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಯೋಧನೀಪುರಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

೭೮. ಇಂತು ಮೂರು ಅಂಶಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನವತರಿಸಿದನು. ಮಥುರೆ
 ಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ತ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪೂರ್ಣಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವಾಯಿತು. ಇಂತು
 ಈ ತೀರ್ಥದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದೆನು.

ಭೂತಂ ಭವ್ಯಂ ಭವಿಷ್ಯಚ್ಚ ವರ್ತಮಾನಂ ತಥಾ ಪರಂ ।

ಯಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸರ್ವಸಾಪೇಭ್ಯೋ ಮುಚ್ಯತೇ ನಾಂತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೭೯ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇದ್ಬಲಕೇಶವೌ ।

ತೇನ ದೇವೋ ಜಗದ್ಧಾತಾ ಪೂಜಿತಸ್ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮನಾನ್ ॥ ೮೦ ॥

ಉಪನಾಸೀ ನರೋ ಭೂತ್ವಾ ಯಸ್ತು ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ।

ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಸಾಪೇಭ್ಯೋ ನಾಂತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ ॥ ೮೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೇ ವೃಕ್ಷಾಸ್ತಾನ್ಮಶ್ಯಂತಿ ಚ ಯೇ ನರಾಃ ।

ತೇಽಪಿ ಸಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯಂತೇ ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾಸಮೈರಪಿ ॥ ೮೨ ॥

ಸ್ವಾತೃತೃತ್ಥಾಯ ಯೇ ಕೇಚಿತ್ಪಶ್ಯಂತಿ ಬಲಕೇಶವೌ ।

ತೇನ ತೇ ಸದೃಶಾಃ ಸ್ಯುರ್ವೈ ದೇವದೇವೇನ ಚಕ್ರಿಣಾ ॥ ೮೩ ॥

ತೇ ಪೂಜ್ಯಾಸ್ತೇ ನಮಸ್ಕಾರ್ಯಾಸ್ತೇಷಾಂ ಜನ್ಮ ಸುಜೀವಿತಂ ।

ಯೇ ನಮಂತಿ ಜಗನ್ನಾಥಂ ದೇವಂ ನಾರಾಯಣಂ ಹರಿಂ ॥ ೮೪ ॥

೭೯. ಭೂತಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಈ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳುವ ಮಾನವನು ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೮೦. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೃಷ್ಣಬಲರಾಮರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅವನಿಂದ ತ್ರಿಗುಣಮಯನೂ, ಲೋಕನಾಥನೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಪೂಜಿತನಾಗುವನು.

೮೧. ಯಾವ ನರನು ಉಪವಾಸದಿಂದ ಇವರ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೮೨. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾನವರು ಕೂಡ ಭ್ರೂಣಹತ್ಯೆಗೆ ಸಮನಾದ ಮಹಾಪಾತಕಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೮೩. ವ್ರಾತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಯಾರು ಬಲರಾಮ ಕೇಶವರ ದರ್ಶನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವರೋ, ಅವರು ದೇವದೇವನಾದ ಚಕ್ರಪಾಣಿಗೆ ಸಮಾನರಾಗುವರೆಂಬುದು ನಿಜವು.

೮೪. ಲೋಕೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಯಾರು ನೋಡುವರೋ, ಅವರೇ ಪೂಜ್ಯರು. ಅವರೇ ನಮಸ್ಕಾರಾರ್ಹರು. ಅವರ ಜನ್ಮವೇ ಸಾರ್ಥಕವೆನಿಸುವುದು.

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯದ್ವಾ ನಂ ಸ್ನಾನಂ ದೇವಾರ್ಚನಂ ನೃಪ ।	
ತತ್ಸರ್ವಮುಕ್ಸಯಂ ತಸ್ಯ ಇತ್ಯೇವಂ ಶಂಕರೋಽಬ್ರವೀತ್	೮೫
ಪ್ರವಿಶ್ಯಾಗ್ನೌ ಮೃತಾನಾಂ ಚ ಯತ್ಪಲಂ ಸಮುದಾಹೃತಂ ।	
ತಚ್ಛುಣುಷ್ಯ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಪೋಚ್ಯಮಾನಮಶೇಷತಃ	೮೬
ವಿನಾನೇನಾರ್ಕವರ್ಣೇನ ಕಿಂಕಣೇಜಾಲಮಾಲಿನಾ ।	
ಆಗ್ನೇಯೇ ಭವತೇ ತತ್ರ ಮೋದತೇ ಕಾಲಮಾಸ್ಥಿತಂ	೮೭
ಜಲೇ ಚೈವ ಮೃತಾನಾಂ ತು ಯೋಧನೀಪುರನುಧ್ಯತಃ ।	
ವಸಂತಿ ನಾರುಣೇ ಲೋಕೇ ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ	೮೮
ಅನಾಶಕೇ ಮೃತಾನಾಂ ತು ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರಾಧಿಪ ।	
ಅನಿವರ್ತಿತಾ ಗತಿಸ್ಸೌಖ್ಯಾಣಾಂ ನಾಸ್ತೃ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ	೮೯
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ಕಪಿಲಾದಾನಮುತ್ತಮಂ ।	
ವಿಧಾನೇನ ತು ಸಂಯುಕ್ತಂ ಶೃಣು ತಸ್ಯಾಪಿ ಯತ್ಪಲಂ	೯೦
ಯಾವಂತಿ ತಸ್ಯಾ ರೋಮಾಣಿ ತತ್ಪ್ರಸೂತೇಶ್ಚ ಭಾರತ ।	
ತಾನಂತಿ ದಿವಿ ಮೋದಂತೇ ಸರ್ವಕಾಮೈಃ ಸುಪೂಜಿತಾಃ	೯೧

೮೫. “ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದಾನವೂ, ಸ್ನಾನವೂ, ದೇವತಾಪೂಜೆಯೂ ಅಕ್ಷಯಫಲಪ್ರದವೆಂದು ಸರಮೇಶ್ವರನೇ ಹೇಳಿರುವನು.

೮೬. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶದಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವವರಿಗೆ ಯಾವ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು.

೮೭. ಆತನು ಸೂರ್ಯವರ್ಣದ ಕಿರುಗಂಟಿಗಳ ಸಾಲುಗಳಿಂದೊಪ್ಪುವ ದಿವ್ಯ ವಿನೂನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಅಗ್ನಿಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛ ಕಾಲದ ವರೆಗೂ ಇರುವನು.

೮೮. ಯೋಧನೀಪುರಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವವರೂ ಮಹಾ ಪ್ರಳಯದವರೆಗೂ ವರುಣಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವರು.

೮೯. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸದಿಂದ ಮೃತರಾದವರಿಗೆ ಆವೃತ್ತಿರಹಿತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವು ಸಿಕ್ಕುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೯೦. ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಿಧಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕಸಿಲೆಯ ಗೋವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವವನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೇಳು.

೯೧. ಆ ಆಕಳಿನ ಮತ್ತು ಕರುವಿನ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕೂದಲಿರುವುವೋ, ಆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ದಾನಮಾಡಿದವರು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಭೋಗಗಳಿಂದಲೂ ಸೇವೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರು.

ಯಾವಂತಿ ರೋಮಾಣಿ ಭವಂತಿ ಧೇನ್ವಾ

ಸ್ತಾವಂತಿ ವರ್ಷಾಣಿ ಮಹೀಯತೇ ಸಃ |

ಸ್ವರ್ಗಾಚ್ಛ್ವತಶ್ಚಾಸಿ ತತಸ್ತ್ರಲೋಕ್ಯಾಂ

ಕುಲೇ ಸಮುತ್ಪತ್ಸ್ಯತಿ ಗೋಮತಾಂ ಸಃ || ೯೨ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ದದ್ಯಾದ್ರಾಪ್ಯಂ ಕಾಂಚನಮೇವ ನಾ |

ಕಾಂಚನೇನ ವಿನಾಸೇನ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೯೩ ||

ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ನಾ ದುಕೇ ವಸ್ತ್ರಮೇವ ಚ |

ದಾನಸ್ಯಾಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವೇಣ ಲಭತೇ ಸ್ವರ್ಗಮಾಸ್ಥಿತಂ || ೯೪ ||

ಋಗ್ಯಜುಃಸಾಮನೇದಾನಾಂ ಪಠನಾದ್ಯತ್ಫಲಂ ಭವೇತ್ |

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಗಾಯತ್ರಾ ತತ್ಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೯೫ ||

ಪ್ರಯಾಗೇ ಯದ್ವನೇತ್ಸುಣ್ಯಂ ಗಯಾಯಾಂ ಚ ತ್ರಿಪುಷ್ಕರೇ |

ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ರಾಹುಗ್ರಸ್ತೇ ದಿನಾಕರೇ || ೯೬ ||

ಸೋಮೇಶ್ವರೇ ಚ ಯತ್ಸುಣ್ಯಂ ಸೋಮಸ್ಯ ಗ್ರಹಣೇ ತಥಾ |

ತತ್ಫಲಂ ಲಭತೇ ತತ್ರ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರಾನ್ ಸಂಶಯಃ || ೯೭ ||

೯೨. ಗೋವಿನ ದೇಹದ ಕೂದಲಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಚ್ಯುತನಾದ ಮೇಲೆಯೂ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾಗೋಧನವುಳ್ಳ ಉತ್ತಮ ಕುಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತಹವನು ಹುಟ್ಟುವನು.

೯೩. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಯಥಾಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಬೆಳ್ಳಿಯನ್ನೂ, ಚಿನ್ನವನ್ನೂ ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಚಿನ್ನದ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವಿಷ್ಣು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುವನು.

೯೪. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ವಾಸರಕ್ಪೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಕೊಡುವನೋ ಅವನು ದಾನದ ಫಲವಾಗಿ ಅಭಿಲಷಿತವಾದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೯೫. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಋಗ್ಯಜುಃಸಾಮಗಳೆಂಬ ಮೂರು ವೇದಗಳನ್ನೂ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲವುಂಟೂ, ಅದನ್ನು ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದ ಜಪದಿಂದಲೇ ಪಡೆಯಬಹುದು.

೯೬-೯೭. ಧರ್ಮಪುತ್ರನೆ! ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಗ, ಗಯೆ, ಪುಷ್ಕರತ್ರಯಗಳು ಮತ್ತು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲವೋ, ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥದ ಸೇವೆಯಿಂದ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವೋ, ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಸ್ನಾನದಿಂದಲೇ ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ತು ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಜನಾರ್ದನಂ |
 ಉದ್ಭೂತಾಃ ಪಿತರಸ್ಯೇನ ಅನಾಪ್ತಂ ಜನ್ಮನಃ ಫಲಂ || ೯೮ ||
 ಸಂಕ್ರಾಂತೌ ಚ ವ್ಯತೀಪಾತೇ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಚ ವಿಶೇಷತಃ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಭೋಜಯೇದೇಕಂ ಕೋಟಿಭವತಿ ಭೋಜಿತಾ || ೯೯ ||
 ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಹ್ಯಾಸಮುದ್ರಾಣಿ ಸಾಂಡನ |
 ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ತತ್ತ್ವ ವದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಸಾಂಡುನಂದನ || ೧೦೦ ||
 ಕ್ಷಯಂ ಯಾಂತಿ ಚ ದಾನಾನಿ ಯಜ್ಞ ಹೋಮಬಲಿಕ್ರಿಯಾಃ |
 ನ ಕ್ಷೀಯತೇ ಮಹಾರಾಜ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯತ್ಕೃತಂ || ೧೦೧ ||
 ಯದ್ಭೂತಂ ಯದ್ಭವಿಷ್ಯಚ್ಚ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ತಮಂ |
 ಕಥಿತಂ ತೇ ಮಯಾ ಸರ್ವಂ ಪೃಥಗ್ಭವೇನ ಭಾರತ || ೧೦೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ ರುಕ್ಮಿಣೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ
 ದ್ವಿಚತ್ವಾರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೯೮-೯೯. ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಜನಾರ್ದನನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಲು ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಧ್ವರಿಸಿ ಜನ್ಮಸಾರ್ಥಕ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಸಂಕ್ರಮಣದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವ್ಯತೀಪಾತದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದ್ವಾದಶಿಯ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಿದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಭೋಜನದಿಂದಲೂ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಂತರ್ಪಣೆಯಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೧೦೦. ಸಾಂಡುನಂದನ! ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರಗಳೇ ಕೊನೆಯಾದ ಎಷ್ಟು ತೀರ್ಥಗಳಿರುವುವೋ, ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತಗಳಾಗಿರುವುವು

೧೦೧-೧೦೨ ಮಹಾರಾಜನೇ! ಮನುಷ್ಯನು ಮಾಡಿದ ದಾನಗಳಿಗೂ, ಯಜ್ಞಗಳಿಗೂ, ಹೋಮಗಳಿಗೂ, ಬಲಿಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಫಲವು ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗಾಣುವುದು. ಆದರೆ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ಧರ್ಮವೂ ಅಕ್ಷಯವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದು ಧರ್ಮರಾಜನೇ! ಭೂತಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲಗಳೆಲ್ಲ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವ ಈ ತೀರ್ಥದ ಉತ್ತಮ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ನಿನಗೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿರುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ ರುಕ್ಮಿಣೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ
 ನೂರನಲನತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಶ್ರೀಚಿತ್ತಾರಿಂಶದಧಿಕಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಯೋಜನೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹಾರಾಜ ಯೋಜನೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।

ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧೌ ಪುರಾಕಲ್ಪೇ ನರನಾರಾಯಣಾವೃಷೀ ॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತಪಸ್ತಪ್ತ್ವಾ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ದೇವದಾನವೈಃ ।

ಜಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತೌ ಮಹಾತ್ಮನೌ ನರನಾರಾಯಣಾವೃಭೌ ॥ ೨ ॥

ಪುನಸ್ತ್ರೇತಾಯುಗೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ತೌ ದೇವೌ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣೌ ।

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಪುನಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ರಾವಣೋ ದುರ್ಜಯೋ ಹತಃ ॥ ೩ ॥

ಪುನಃ ಸಾರ್ಥ ಕಲೌ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ತೌ ದೇವೌ ಬಲಕೇಶವೌ ।

ವಸುದೇವಕುಲೇ ಜಾತೌ ದುಷ್ಕರಂ ಕರ್ಮ ಚಕ್ರತುಃ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಯೋಜನೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮಹಾರಾಜನೆ! ಬಲಕ ಯೋಜನೇಶ್ವರವೆಂಬ ಉತ್ತಮತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳಾದ ನರನಾರಾಯಣರು ತಪಸ್ಸಿದ್ದಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು.

೨. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ನರನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರೂ ದೇವದಾನವರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರು.

೩. ಪುನಃ ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಆ ದೇವತೆಗಳೇ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಜೇಯನೆನಿಸಿದ್ದ ರಾವಣಾಸುರನು ಹತನಾದನು.

೪. ಪೃಥಾಪುತ್ರನೆ! ಮತ್ತೆ ಕಲಿಯುಗದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಬಲರಾಮ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಗಿ ವಸುದೇವನ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಅಸಾಧ್ಯಗಳಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ನರಕಂ ಕಾಲನೇಮಿಂ ಚ ಕಂಸಂ ಚಾಣೂರಮುಷ್ಠಿಕೌ |

ಶಿಶುಪಾಲಂ ಜರಾಸಂಧಂ ಜಘ್ನತುರ್ಬಲಕೇಶನೌ || ೫ ||

ತತಸ್ತತ್ರ ರಿಪೂನ್ ಸಂಖ್ಯೇ ಭೀಷ್ಮದ್ರೋಣಪುರಃಸರಾನ್ |

ಕರ್ಣದುರ್ಯೋಧನಾದೀಂಶ್ಚ ನಿಹನಿಷ್ಯತಿ ಸ ಪ್ರಭುಃ || ೬ ||

ಧರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರೇ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ ತತ್ರ ಯುದ್ಧಂತಿ ತೇ ಕ್ಷಣಂ |

ಭೀಮಾರ್ಜುನನಿಮಿತ್ತೇನ ಶಿಷ್ಯಾ ಕೃತ್ವಾ ಪರಸ್ಪರಂ || ೭ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಪುನರ್ಗತ್ವಾ ತಪಃ ಕೃತ್ವಾ ಸುದುಷ್ಕರಂ |

ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ದ್ವಿಜಾನ್ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಯಾಸ್ಯೇತೇ ದ್ವಾರಕಾಂ ಪುನಃ || ೮ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇದ್ಬಲಕೇಶನೌ |

ತೇನ ದೇವೋ ಜಗದ್ಧಾತಾ ಪೂಜಿತಸ್ತಿ ಗುಣಾತ್ಮನಾನ್ || ೯ ||

ಉಪನಾಸೀ ನರೋ ಭೂತ್ವಾ ಯಸ್ತು ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರಜಾಗರಂ |

ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾಪೇಭ್ಯೋ ಗಾಯಂಸ್ತಸ್ಯ ಶುಭಾಂ ಕಥಾಂ || ೧೦ ||

೫. ಕೃಷ್ಣಬಲರಾಮರು ನರಕ, ಕಾಲನೇಮಿ, ಕಂಸ, ಚಾಣೂರ, ಮುಷ್ಠಿಕ, ಶಿಶುಪಾಲ, ಜರಾಸಂಧರೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಂದರು.

೬. ಮುಂದೆ ನಡೆಯುವ ಮಹಾಭಾರತ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ಭೀಷ್ಮದ್ರೋಣರೇ ಮೊದಲಾದವರನ್ನೂ ಕರ್ಣದುರ್ಯೋಧನಾದಿಗಳನ್ನೂ ಲೋಕಪ್ರಭುವಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವನು.

೭. ಭೀಮನನ್ನು ಬಲರಾಮನೂ, ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೂ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ರಿಷ್ಯರನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಧರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರವೆನಿಸಿದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವರು.

೮. ಬಳಿಕ ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿ ದುನ್ನಾಧ್ಯವಾದ ತಪಸ್ಸು ನ್ನಾಚರಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮತ್ತೆ ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವರು

೯. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಯಾವನು ಬಲರಾಮಕೇಶವರನ್ನು ನೋಡುವನೋ, ಅವನು ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕನಾದ ದೇವದೇವೋತ್ತಮನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ದವನಾಗುವನು.

೧೦. ಯಾವ ನರನು ಉಪನಾಸದಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪರಿಸುತ್ತ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ನೀಗುವನು.

ಯಾವತಸ್ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ವೃಕ್ಷಾನ್ ಪಶ್ಯಂತಿ ಮಾನವಾಃ |

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿಕಂ ಸಾಪಂ ತಾವದೇಷಾಂ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ || ೧೧ ||

ಸ್ವಾತರೂಪಾಯ ಯೇ ಕೇಚಿತ್ಪಶ್ಯಂತಿ ಬಲಕೇಶವೌ |

ತೇನೈವ ಸದೃಶಾಃ ಸರ್ವೇ ದೇವದೇವೇನ ಚಕ್ರಿಣಾ || ೧೨ ||

ತೇ ಪೂಜ್ಯಾಸ್ತೇ ನಮಸ್ಕಾರ್ಯಾಸ್ತೇಷಾಂ ಜನ್ಮ ಸುಜೀವಿತಂ |

ಯೇ ನಮಂತಿ ಜಗತ್ಪೂಜ್ಯಂ ದೇವಂ ನಾರಾಯಣಂ ಹರಿಂ || ೧೩ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯದ್ವಾನ್ಯಂ ಸ್ನಾನಂ ದೇವಾರ್ಚನಂ ನೃಪ |

ಕ್ರಿಯತೇ ತತ್ಪಲಂ ಸರ್ವಮುಕ್ತಯಾಯೋಪಕಲ್ಪತೇ || ೧೪ ||

ಅಗ್ನೇರಪತ್ಯಂ ಪ್ರಥಮಂ ಸುವರ್ಣಂ

ಭೂವೈಷ್ಣವೀ ಸೂರ್ಯಸುತಾಶ್ಚ ಗಾವಃ |

ಲೋಕಾಸ್ತ್ರಯಸ್ತೇನ ಭವಂತಿ ದತ್ತಾ

ಯಃ ಕಾಂಚನಂ ಗಾಂ ಚ ಭುವಂ ಚ ದದ್ಯಾತ್ || ೧೫ ||

ಏತತ್ತೇ ಕಥಿತಂ ಸರ್ವಂ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ತಮಂ |

ಅತೀತಂ ಚ ಭವಿಷ್ಯಚ್ಚ ವರ್ತಮಾನಂ ಮಹಾಬಲಂ || ೧೬ ||

೧೧. ಮಾನವರು ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿರುವ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವರ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಮಹಾಪಾತಕಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೧೨. ಯಾರು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಏಳುತ್ತಲೆ ಕೃಷ್ಣ ಬಲರಾಮರ ದರ್ಶನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವರೋ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಚಕ್ರಪಾಣಿಯಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೇ ಸಮಾನರೆನಿಸುವರು.

೧೩. ಲೋಕಪೂಜ್ಯನೂ, ಸದ್ಗತಿಪ್ರದನೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಯಾರು ನಮಸ್ಕರಿಸುವರೋ, ಅವರೇ ಪೂಜ್ಯರು, ನಮಸ್ಕಾರಾಹರರು. ಅವರ ಜನ್ಮವೇ ಸಫಲವು.

೧೪. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಅಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ದೇವಾರ್ಚನ ಮುಂತಾದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯವೂ ಅಕ್ಷಯಫಲಪ್ರದವಾಗುವುದು.

೧೫. ಅಗ್ನಿಯ ಪ್ರಥಮೋತ್ಪಾದಿತವೇ ಸುವರ್ಣವು. ಭೂಮಿಯು ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಕ್ರಿಯೆಯು. ಗೋವುಗಳು ಸೂರ್ಯನಿಂದಾದುವುಗಳು. ಆದುದರಿಂದ ಚಿನ್ನ, ಗೋವು, ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಲು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದು.

೧೬. ಇಂತು ನಿನಗೆ ಈ ತೀರ್ಥದ ಮಹಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಹಿಂದೆ ನಡೆದುದನ್ನೂ, ಮುಂದೆ ನಡೆಯುವುದನ್ನೂ, ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿದೆನು.

ಶ್ರುತ್ವಾ ನಾಃಪಿ ಪಠಿತ್ವೇದಂ ಶ್ರಾವಯಿತ್ವಾಽಥ ಧಾರ್ಮಿಕಾನ್ |

ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಸಾಪೇಭ್ಯೋ ನಾಃತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೧೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ಯೋಜನೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
ತ್ರಿಚತ್ವಾರಿಂಶದಧಿಕಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೭. ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದಲೂ, ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಧರ್ಮಭೀರುಗಳಾದ ಇತರರಿಗೆ ಶ್ರವಣಮಾಡಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ಮನುಷ್ಯನು ಸರ್ವಸಾತಕಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ಯೋಜನೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
ನೂರನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಅಥ ಚತುಶ್ಚ ತ್ವಾರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ದ್ವಾದಶೀತಿರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹಾರಾಜ ದ್ವಾದಶೀತಿರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।

ಕ್ಷುರಂತಿ ಸರ್ವದಾನಾನಿ ಜಪಹೋಮಬಲಿಕ್ರಿಯಾಃ

॥ ೧ ॥

ನ ಕ್ಷೀಯತೇ ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಚಕ್ರತೀರ್ಥೇ ತು ಯತ್ಪತಂ ।

ಯದ್ಭೂತಂ ಯದ್ಭವಿಸ್ಯಚ್ಚ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ತಮಂ

॥ ೨ ॥

ಕಥಿತಂ ತನ್ಮಯಾ ಸರ್ವಂ ಪೃಥಗ್ಭಾವೇನ ಭಾರತ

॥ ೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ದ್ವಾದಶೀತಿರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ಚತುಶ್ಚ ತ್ವಾರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದ್ವಾದಶೀತಿರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜನೆ! ಬಳಿಕ ದ್ವಾದಶೀತಿರ್ಥವೆಂಬ ಉತ್ತಮ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತದಾನಗಳ, ಜಪಗಳ, ಹೋಮಗಳ, ಯಜ್ಞಗಳ ಕರ್ಮಫಲಗಳೂ ಕೊನೆಗಾಣುವುವು.

೨-೩. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಆದರೆ ಚಕ್ರತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಯಾವ ಕರ್ಮವೂ ಕ್ಷಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತು ಈ ತೀರ್ಥದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ನಡೆದುದನ್ನೂ ಮುಂದೆ ನಡೆಯುವುದನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ದ್ವಾದಶೀತಿರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ನೂರನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧ ಪಂಚಚಕ್ರಾರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶಿವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ —

ತತೋ ಗಚ್ಛೇದ್ಧ ರಾಸಾಲ ಶಿವತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।

ದರ್ಶನಾದ್ಯಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಕಲ್ಪಿಷೈಃ

॥ ೧ ॥

ಶಿವತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚಿತಕ್ರೋಧೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।

ಪೂಜಯೇತ ಮಹಾದೇವಂ ಸೋಽಗ್ನಿಷ್ಠೋಮಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥ ೨ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸೋಪವಾಸೋಽರ್ಚಯೇಚ್ಛಿವಂ ।

ಅನಿವರ್ತಿಕಾ ಗತಿಸ್ತಸ್ಯ ರುದ್ರಲೋಕಾದಸಂಶಯಂ

॥ ೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ಠೇನಾಖಂಡೇ

“ ಶಿವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮ ಪಂಚಚಕ್ರಾರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶಿವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹೇಶ್ವರನು! ಬಳಿಕ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಶಿವತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿರುವ ಶಿವನ ದರ್ಶನ ದಿಂದಲೇ ಮಾನವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾತಕಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೨. ಯಾವನು ಶಿವತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ಕ್ರೋಧವನ್ನೂ ಇಂದ್ರಿಯ ವನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅವನು ಅಗ್ನಿಷ್ಠೋಮದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೩. ಅಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶಿವಪೂಜೆಯನ್ನೆಸಗಿದವನಿಗೆ ಶಿವಲೋಕದಿಂದ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಸ್ಸಂಶಯವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ಠೇನಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಶಿವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ

ಮೂರನಲನತ್ವದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧಃ ಪರ್ವ ಚತ್ವಾರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅಸ್ಮಾಹಕತೀರ್ಥಫಲಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಅಸ್ಮಾಹಕಂ ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ಪಿತೃತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।

ಪ್ರೇತತ್ವಾದ್ಯತ್ರ ಮುಚ್ಯಂತೇ ಪಿಂಡೇನೈಕೇನ ಪೂರ್ವಜಾಃ

॥ ೧ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಅಸ್ಮಾಹಕಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಕಥಯಸ್ವ ಮಮಾನಘ ।

ಸ್ನಾನದಾನೇನ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ತಥಾ ಪಿಂಡೋದಕೇನ ಚ

॥ ೨ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಪುರಾ ಕಲ್ಪೇ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಋಷಿದೇವಸಮಾಗಮೇ ।

ಪ್ರಶ್ನಃ ಪೃಷ್ಠೋ ಮಯಾ ತಾತ ಯಥಾ ತ್ವನುನುಪೃಚ್ಛಸಿ

॥ ೩ ॥

ಏಕತ್ರ ಸಾಗರಾಃ ಸಪ್ತ ಸಪ್ರಯಾಗಾಃ ಸಪುಷ್ಕರಾಃ ।

ನಾಸ್ಯ ಸಾಮ್ಯಂ ಲಭಂತೇ ತೇ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಅಸ್ಮಾಹಕತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಬಳಿಕ ಪಿತೃತೀರ್ಥವೆಸೆವ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವಾದ ಅಸ್ಮಾಹಕತೀರ್ಥವನ್ನು ನೇರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಪಿಂಡದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನ ಪಿತ್ರಿಗಳೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರೇತಭಾವದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಅನಘನೆ! ಈ ಅಸ್ಮಾಹಕತೀರ್ಥದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನದಾನಗಳಿಂದಲೂ ಪಿಂಡೋದಕಗಳಿಂದಲೂ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ನನಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸು.

೩. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನೇರರಲು ನೀನು ಈಗ ಕೇಳಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೇ ನಾನೂ ಕೇಳಿದೆನು.

೪. ಪ್ರಯಾಗಪುಷ್ಕರಗಳೊಡನೆ ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳೂ ಒಡಗೂಡಿವರೂ ಈ ತೀರ್ಥದ ಸಮಾನಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತಾಳಲಾರವು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಸೋಮನಾಥಂ ತು ವಿಖ್ಯಾತಂ ಯತ್ಸೋಮೇನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ।

ತತ್ರ ಸೋಮಗ್ರಹೇ ಪುಣ್ಯಂ ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಲಭತೇ ನರಃ ॥ ೫ ॥

ಮಾಸಾಂತೇ ಪಿತರೋ ನ್ಯೂಣಾಂ ನೀಕ್ಷಂತೇ ಸಂತತಿಂ ಸ್ವಕಾಂ ।

ಕಶ್ಚಿದಸ್ಮತ್ಕುಲೇಽಸ್ಮಾಕಂ ಪಿಂಡಮತ್ರ ಪ್ರದಾಸ್ಯತಿ ॥ ೬ ॥

ಪ್ರಸಿತಾಮಹಾಸ್ತಥಾದಿತ್ಯಾಃ ಶ್ರುತಿರೇಷಾ ಸನಾತನೀ ।

ಏನಂ ಬ್ರುವಂತಿ ದೇವಾಶ್ಚ ಋಷಯಃ ಸ ತಪೋಧನಾಃ ॥ ೭ ॥

ಸಕೃತ್ತಿಂಡೋದಕೇನ್ಯೈವ ಶೃಣು ಪಾರ್ಥಿವ ಯತ್ಪಲಂ ॥ ೮ ॥

ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಯೋಗಂ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಸುಶೋಭನಂ ।

ಯುಗೇ ಯುಗೇ ಮಹಾರಾಜ ಅಸ್ಮಾಹಕೇ ಪಿತಾಮಹಾಃ ॥ ೯ ॥

ಸರ್ವದಾ ಹ್ಯವಲೋಕಂತ ಆಗಚ್ಛಂತಂ ಸ್ವಗೋತ್ರಜಂ ।

ಭವಿಷ್ಯತಿ ಕಿಮಸ್ಮಾಕಮಮಾನಾಸ್ಯಾಽವ್ಯಮಾಹಕೇ ॥ ೧೦ ॥

ಸ್ನಾನಂ ದಾನಂ ಚ ಯೇ ಕುರ್ಯುಃ ಪಿತೃಣಾಂ ತಿಲತರ್ಪಣಂ ।

ತೇ ಸರ್ವಸಾಪನಿರ್ಯುಕ್ತಾಃ ಸರ್ವಾನ್ಯಮಾಂಲ್ಲಭಂತಿ ನೈ ॥ ೧೧ ॥

೫ ಚಂದ್ರನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದ ಸೋಮನಾಥಕ್ಷೇತ್ರವಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರ ಗ್ರಹಣದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವೆಯನ್ನುಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವೇ ಈ ತೀರ್ಥದ ಸೇವೆಯೆಂಬುದು ಲಭಿಸುವುದು

೬ ಪ್ರತಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಮನುಷ್ಯರ ಪಿತೃಗಳು, “ನಮ್ಮ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಯಾವನಾದರೂ ನಮಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಗಳನ್ನೀಯುವನೇ” ಎಂದು ತನು, ಸಂತತಿಯನ್ನು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿರುವರು.

೭ ಪ್ರತಿತಾಮಹರು, ಆದಿತ್ಯರೂ, ದೇವತೆಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಇತರ ತಪೋಸಿರತರೂ ಒೀಗೇಯೇ ಹೇಳುತ್ತಿರುವರೆಂದು ಅನಾವಿಯಾದ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಿಯಿರುವುದು.

೮ ರಾಜನೆ! ಇಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಪಿಂಡವ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೇಳು.

೯ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಪ್ರತಿಯುಗದಲ್ಲಿಯೂ ಪಿತಾಮಹರು ಅಸ್ಮಾಹಕಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಹನ್ನರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಮಹತ್ತರವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿರುವರು.

೧೦. ಮತ್ತು “ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಯಾವನಾದರೂ ಅಸ್ಮಾಹಕತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ತೃಪ್ತಿಸುವನೋ” ಎಂದು ನಿತ್ಯವೂ ಅವನ ಬರವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೧೧. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನೂ, ದಾನಗಳನ್ನೂ, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತಿಲತರ್ಪಣ

ಜಲಮಧ್ಯೇಽತ್ರ ಭೂಪಾಲ ಅಗ್ನಿ ತೀರ್ಥಂ ಚ ತಿಷ್ಠತಿ |

ದರ್ಶನಾತ್ಸಸ್ಯ ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಸಾಪರಾಶಿರ್ವಿಲೀಯತೇ

|| ೧೨ ||

ಸ್ನಾನಮಾತ್ರೇಣ ರಾಜೇಂದ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ವ್ಯಪೋಹತಿ |

ಶುಕ್ಲಾಂಬರಧರೋ ನಿತ್ಯಂ ನಿಯತಃ ಸ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ

|| ೧೩ ||

ಏಕಕಾಲಂ ತು ಭುಂಜಾನೋ ಮಾಸಂ ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಸನ್ನಿಧೌ |

ಸುವರ್ಣಾಲಂಕೃತಾನಾಂ ತು ಕನ್ಯಾನಾಂ ಶತದಾನಜಂ |

ಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ಸಂಪೂರ್ಣಂ ಪಿತೃಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ

|| ೧೪ ||

ಪೃಥಿವ್ಯಾಮಾಸಮುದ್ರಾಯಾಂ ಮಹಾಭೋಗಪತಿರ್ಭವೇತ್ |

ಧನಧಾನ್ಯಸಮಾಯುಕ್ತೋ ದಾತಾ ಭವತಿ ಧಾರ್ಮಿಕಃ

|| ೧೫ ||

ಉಪವಾಸೀ ಶುಚಿಭೂತತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ |

ಅಸ್ಮಾಹಕಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಯಸ್ತು ಪ್ರಾಣಾನ್ಪರಿತ್ಯಜೇತ್

|| ೧೬ ||

ಕೋಟಿವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ರುದ್ರಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ |

ತತಃ ಸ್ವರ್ಗಾತ್ಪರಿಭ್ರಷ್ಟಃ ಕ್ಷೀಣಕರ್ಮಾ ದಿನಶ್ಚುತಃ

|| ೧೭ ||

ಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸರ್ವಾ ಭೀಷ್ಠಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುವರು.

೧೨. ಭೂಪಾಲಕನೇ! ಆ ಜಲದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ತೀರ್ಥವು ನೆಲೆಸಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ಪಾಪರಾಶಿಯೂ ನಾಶವಾಗುವುದು.

೧೩. ಅಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಿಯಮಸ್ಥನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ ಆಗಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವವನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾತಕವೂ ಕಳೆದು ಹೋಗುವುದು.

೧೪. ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಏಕಭುಕ್ತವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಿದವನು ಸರ್ವಾಭರಣಾಲಂಕೃತಿಯರಾದ ಒಂದು ನೂರು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ ಸಂಪೂರ್ಣಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪಿತೃಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂಜಿತನಾಗುವನು.

೧೫. ಸಮುದ್ರಮುದ್ರಿತವಾದ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮಹಾ ವಿಭವವಂತನಾಗಿ, ಧನಧಾನ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ದಾನಶೀಲನೂ ಧಾರ್ಮಿಕನೂ ಆಗಿರುವನು.

೧೬-೧೭. ಶುಚಿಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಯಾವನು ಅಸ್ಮಾಹಕತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವನೋ, ಅವನು ಒಂದು ಸಾವಿರ ಕೋಟಿ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹಿಮೆಗೊಳ್ಳುವನು. ಬಳಿಕ ಕರ್ಮ ಫಲವು ಕೊನೆಗಾಣಲು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುವನು.

ಸುವರ್ಣಮಣಿಮುಕ್ತಾಢ್ಯೇ ಕುಲೇ ಜಾಯೇತ ರೂಪವಾನ್ |

ಕೃತ್ವಾಃ ಭಿಷೇಕವಿಧಿನಾ ಹಯಮೇಧಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೧೮ ||

ಧನಾಢ್ಯೋ ರೂಪವಾನ್ ದಕ್ಷೋ ದಾತಾ ಭವತಿ ಧಾರ್ಮಿಕಃ |

ಚತುರ್ವೇದೇಷು ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸತ್ಯವಾದಿಷು ಯತ್ಪಲಂ || ೧೯ ||

ತತ್ಪಲಂ ಲಭತೇ ನೂನಂ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇಽಭಿಷೇಚನಾತ್ |

ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಪರಮಂ ತೀರ್ಥಂ ನಿರ್ಮಿತಂ ಶಂಭುನಾ ಪುರಾ || ೨೦ ||

ಹೃದಯೇಶಃ ಸ್ವಯಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಜಪೇದ್ದೇವಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ |

ಗಂಧರ್ವಾಪ್ಸರಸಶ್ಚೈವ ಮರುತೋ ಮಾರುತಾಸ್ತಥಾ || ೨೧ ||

ವಿಶ್ವೇದೇವಾಶ್ಚ ಪಿತರಃ ಸಚಂದ್ರಾಃ ಸದಿನಾಕರಾಃ |

ಮರೀಚಿರತ್ಯಂಗಿರಸಾ ಪುಲಸ್ತಃ ಪುಲಹಃ ಕೃತುಃ || ೨೨ ||

ಪ್ರಚೇತಾಶ್ಚ ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ಭೃಗುನಾರದ ಏವ ಚ |

ಚ್ಯವನೋ ಗಾಲವಶ್ಚೈವ ವಾಮದೇವೋ ಮಹಾಮುನಿಃ || ೨೩ ||

ವಾಲಖಿಲ್ಯಾಶ್ಚ ಗಾಂಧಾರಾಸ್ತೃಣಬಿಂದುಶ್ಚ ಜಾಜಲಿಃ |

ಉದ್ದಾಲಕಶ್ಚರ್ಯುಗೋ ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ಸನಂದನಃ || ೨೪ ||

೧೮. ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರನಾಗಿ ಚಿನ್ನ, ನವರತ್ನಗಳು, ಮುತ್ತುಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವನು. ಅಲ್ಲಿ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾದ ರುದ್ರಾಭಿಷೇಕವನ್ನುಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೯-೨೦. ಮತ್ತು ಧನವಂತನೂ, ಸುಂದರನೂ, ಕಾರ್ಯದಕ್ಷನೂ, ದಾನಶೌಂಡನೂ, ಧಾರ್ಮಿಕನೂ ಆಗುವನು. ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವುಂಟೊ, ಸತ್ಯವಾಕ್ಯವನ್ನು ನುಡಿಯುವವರಿಗೆ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವುಂಟೊ, ಅದನ್ನೇ ಈ ತೀರ್ಥದ ಸ್ನಾನದಿಂದಲೂ ವಡೆಯಬಹುದು. ಹಿಂದೆ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ ಈ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸರ್ವೋತ್ತಮತೀರ್ಥವನ್ನಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವನು.

೨೧-೨೭. ಸಕಲರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷ್ಣುವು ತಾನೇ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಭಜಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಗಂಧರ್ವರು, ಅಪ್ಸರೆಯರು, ಮರುತ್ತುಗಳು, ಮಾರುತರು, ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು, ಪಿತೃಗಳು, ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಮರೀಚಿ, ಅತ್ರಿ, ಅಂಗಿರಸ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಪುಲಹ, ಕೃತು, ಪ್ರಚೇತ, ವಸಿಷ್ಠ, ಭೃಗುಮುನಿ, ನಾರದ, ಚ್ಯವನ, ಗಾಲವ, ಮಹಾಮುನಿಯಾದ ವಾಮದೇವ, ವಾಲಖಿಲ್ಯರು, ಗಾಂಧಾರರು, ತೃಣಬಿಂದು, ಜಾಜಲಿ, ಉದ್ದಾಲಕ, ಋಷ್ಯಶೃಂಗ, ವಸಿಷ್ಠ,

ಶುಕ್ರಶ್ಚೈವ ಭರದ್ವಾಜೋ ವಾತ್ಸ್ಯೋ ವಾತ್ಸ್ಯಾಯನಸ್ತಥಾ |

ಅಗಸ್ತ್ರಿಮಿತ್ರಾವರುಣೌ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋ ಮುನೀಶ್ವರಃ

|| ೨೫ ||

ಗೌತಮಶ್ಚ ಪುಲಸ್ತ್ಯಶ್ಚ ಪೌಲಸ್ತ್ಯಃ ಪುಲಹಃ ಕೃತುಃ |

ಸನಾತನಸ್ತು ಕಸಿಲೋ ವಾಹ್ಮಿಃ ಪಂಚಶಿಖಸ್ತಥಾ

|| ೨೬ ||

ಅನ್ಯೇಸಿ ಬಹವಸ್ತತ್ರ ಮುನಯಃ ಶಂಸಿತವ್ರತಾಃ |

ಕ್ರೀಡಂತಿ ದೇವತಾಃ ಸರ್ವ ಋಷಯಃ ಸ ತಪೋಧನಾಃ

|| ೨೭ ||

ಮನುಷ್ಯಾಶ್ಚೈವ ಯೋಗೀಂದ್ರಾಃ ಪಿತರಃ ಸ ಪಿತಾಮಹಾಃ |

ಅಸ್ಮಾಹಕೇತ್ರ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಸರ್ವ ಏವ ನ ಸಂಶಯಃ

|| ೨೮ ||

ಪಿತರಃ ಪಿತಾಮಹಾಶ್ಚೈವ ತಥೈವ ಪ್ರಸಿತಾಮಹಾಃ |

ಯೇಷಾಂ ದತ್ತಮುಪಸ್ಥಾಯಿ ಸುಕೃತಂ ವಾಃಸಿ ದುಷ್ಕೃತಂ

|| ೨೯ ||

ಅಕ್ಷಯಂ ತತ್ರ ತತ್ಸರ್ವಂ ಯತ್ಕೃತಂ ಯೋಧನೀಪುರೇ |

ಮಾತರಂ ಪಿತರಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಸರ್ವಬಂಧುಸುಹೃಜ್ಜನಾನ್

|| ೩೦ ||

ಧನಂ ಧಾನ್ಯಂ ಪ್ರಿಯಾನ್ಪುತ್ರಾಂಸ್ತಥಾ ದೇಹಂ ನೃಪೋತ್ತಮ |

ಗಚ್ಛತೇ ವಾಯುಭೂತಸ್ತು ಶುಭಾಃ ಶುಭಸಮನ್ವಿತಃ

|| ೩೧ ||

ಸನಂದನ, ಶುಕ್ಲ, ಭರದ್ವಾಜ, ವಾತ್ಸ್ಯ, ವಾತ್ಸ್ಯಾಯನ, ಅಗಸ್ತ್ಯ, ಮಿತ್ರಾ, ವರುಣರು, ಮುನೀಶ್ವರನಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ಗೌತಮ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಪೌಲಸ್ತ್ಯ, ಪುಲಹ, ಕೃತು, ಸನಾತನ, ಕಸಿಲ, ವಾಹ್ಮಿ, ಪಂಚಶಿಖ ಮುಂತಾದ ಮಹಾ ವ್ರತಧಾರಿಗಳಾದ ಅನೇಕ ಮುನಿಗಳೂ, ಸಕಲದೇವತೆಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಇತರ ತಪೋಧನರೂ ಅಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೨೮. ಮನುಷ್ಯರೂ, ಯೋಗಿವರ್ಯರೂ, ಪಿತೃಗಳೂ, ಪಿತಾಮಹರೂ, ಎಲ್ಲರೂ ಈ ಅಸ್ಮಾಹಕೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೨೯. ಹಾಗೆಯೇ ಪಿತೃಗಳೂ, ಪಿತಾಮಹರೂ, ಪ್ರಸಿತಾಮಹರೂ ಅಲ್ಲಿರುವರು. ಅವರಿಗಿತ್ತು ದಾನಗಳೂ, ಅಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸತ್ಕರ್ಮದುಷ್ಟಕರ್ಮಗಳೂ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವುವು.

೩೦-೩೧. ಈ ಯೋಧಿನೀಪುರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸಮಸ್ತವೂ ಅಕ್ಷಯ ಫಲದಾಯಕವಾಗುವುದು. ಮಹಾರಾಜನೆ! ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಬಂಧುಗಳು, ಸ್ನೇಹಿತರು, ಧನ, ಧಾನ್ಯ, ಪ್ರಿಯರಾದ ಪುತ್ರರು, ಸ್ವದೇಹ—ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ತ್ಯಜಿಸಿ ಜೀವನು ಕೇವಲ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ವಾಯುರೂಪದಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗುವನು.

ಅದೃಶ್ಯಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಮಹತ್ತರಃ |

ಶುಭಾಶುಭಗತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಕರ್ಮಣಾ ಸ್ವೇನ ಸಾರ್ಥಿವ | || ೩೨ ||

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಶುಭಾಶುಭಂ ನ ಬಂಧೂನಾಂ ಜಾಯತೇ ಕೇನ ಹೇತುನಾ |

ಏಕೇ ಪ್ರಸೂಯತೇ ಜಂತುರೇಕ ಏವ ಪ್ರಲೀಯತೇ | || ೩೩ ||

ಏಕೋ ಹಿ ಭುಂಕ್ತೇ ಸುಕೃತಮೇಕ ಏವ ಹಿ ದುಷ್ಪತಂ | || ೩೪ ||

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಏಷ ತ್ವಯೋಕ್ತೋ ನೃಪತೇ ಮಹಾಪ್ರಶ್ನಃ ಸ್ಮೃತೋ ಮಯಾ | || ೩೫ ||

ಪಿತಾಮಹಮುಖೋದ್ಗೀತಂ ಶ್ರುತಂ ತೇ ಕಥಯಾಮ್ಯಹಂ |

ಯನ್ಮೇ ಪಿತಾಮಹಾತ್ಸ್ವರ್ವಂ ವಿಜ್ಞಾತಮೃಷಿಸಂಸದಿ | || ೩೬ ||

ನ ಮಾತಾ ನ ಪಿತಾ ಬಂಧುಃ ಕಸ್ಯಚಿನ್ನ ಸುಹೃತ್ಸ್ಯಚಿತ್ |

ಕಸ್ಯ ನ ಜ್ಞಾಯತೇ ರೂಪಂ ವಾಯುಭೂತಸ್ಯ ದೇಹಿನಃ | || ೩೭ ||

ಯದ್ಯೇವಂ ನ ಭವೇತ್ತಾತ ಲೋಕಸ್ಯ ತು ನರೇಶ್ವರ |

ಅನುರ್ಯಾದಂ ಭವೇನ್ನೂನಂ ವಿನಶ್ಯತಿ ಚರಾಚರಂ | || ೩೮ ||

೩೨ ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಸಕಲಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿರುವನು. ಸಾರ್ಥಿವನೆ! ಜೀವನು ತನ್ನ ಕರ್ಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಶುಭಾಶುಭಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವನು

೩೩-೩೪. ಯುಧಿಷ್ಠಿರು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಈ ಶುಭಾಶುಭಗಳು ಬಂಧುಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸದಿರಲು ಕಾರಣವೇನು? ಪ್ರಾಣಿಯೊಬ್ಬನೇ ಹುಟ್ಟುವನು. ಒಬ್ಬನೇ ಸಾಯುವನು. ಏಕಾಕಿಯಾಗಿಯೇ ತನ್ನ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ನುಭವಿಸುವನು.

೩೫-೩೬. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ನರಪತಿಯೆ! ನೀನು ಈ ಮಹಾಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಲು ನನ್ನ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಲು ಕೇಳಿ ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು.

೩೭. ಯಾರಿಗೆ ಯಾರೂ ತಾಯಿಯೂ, ತಂದೆಯೂ, ಬಂಧುವೂ, ಸ್ನೇಹಿತನೂ ಅಲ್ಲ. ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಾಯುರೂಪನಾಗಿರುವ ಆತ್ಮನ ರೂಪವನ್ನು ಯಾವನೂ ತಿಳಿಯಲಾರನು.

೩೮. ನರೇಶ್ವರನೆ! ಅಜ್ಞಾತವಾದ ಇಂತಹ ತತ್ತ್ವವೊಂದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಗಳಿಲ್ಲದೆ ಚರಾಚರಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಏನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಪುರಾ ರಾಜನ್ ಸಮಸ್ತೈರ್ಲೋಕಕರ್ತೃಭಿಃ |
 ಮರ್ಯಾದಾ ಸ್ಥಾಪಿತಾ ಲೋಕೇ ಯಥಾ ಧರ್ಮೋನ ನಶ್ಯತಿ || ೩೯ ||
 ಧರ್ಮೇ ನಷ್ಟೇ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಮಧರ್ಮೋಽಭಿಭವೇತ್ಪುನಃ |
 ತತಃ ಸ್ವಧರ್ಮಚಲನಾನ್ಸರಕೇ ಗಮನಂ ಧ್ರುವಂ || ೪೦ ||
 ಲೋಕೋ ನಿರಂಕುಶಃ ಸರ್ವೋ ಮರ್ಯಾದಾಲಂಘನೇ ರತಃ |
 ಮರ್ಯಾದಾ ಸ್ಥಾಪಿತಾ ತೇನ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಮಹರ್ಷಿಭಿಃ || ೪೧ ||
 ಸ್ನಾನಂ ದಾನಂ ಜಪೋ ಹೋಮಃ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೋ ದೇವತಾರ್ಚನಂ |
 ಪಿಂಡೋದಕಪ್ರದಾನಂ ಚ ತಥೈವಾತಿಥಿಪೂಜನಂ || ೪೨ ||
 ಪಿತರಃ ಪಿತಾಮಹಾಶ್ಚೈವ ತಥೈವ ಪ್ರಪಿತಾಮಹಾಃ |
 ತ್ರಯೋ ದೇವಾಃ ಸ್ಮೃತಾಸ್ತಾತ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರಾಃ || ೪೩ ||
 ಪೂಜಿತೈಃ ಪೂಜಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ತಥಾ ಮಾತಾಮಹಾಸ್ತ್ರಯಃ || ೪೪ ||
 ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯರ್ಥನೋದಿತಾನ್ |
 ಧರ್ಮಂ ಸಮಾಚರನ್ನಿತ್ಯಂ ಪಾಪಾಂಶೇನ ನ ಲಿಪ್ಯತೇ || ೪೫ ||

೩೯-೪೦. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದೇ ಹಿಂದೆ ಸಮಸ್ತಲೋಕಪಾಲಕರೂ ಸೇರಿ
 ಧರ್ಮವೆಂದಿಗೂ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದದಂತೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು
 ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಧರ್ಮವು ನಷ್ಟವಾಗಲು ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮವು ತಲೆಯೆತ್ತು
 ವುದು. ಜನರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದರಿಂದ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗು
 ವುದು ನಿಶ್ಚಯವು.

೪೧. ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ನಿರಂಕುಶವಾಗಿ ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಮೀರುವುದ
 ರಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತವಾಗಿರುವುದು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನವ
 ಲೋಕಿಸಿ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿರುವರು.

೪೨. ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಜಪ, ಹೋಮ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ದೇವತಾರ್ಚನೆ,
 ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪಿಂಡತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಅತಿಥಿಪೂಜೆ ಇವೇ
 ಕರ್ತವ್ಯಗಳು.

೪೩. ಪಿತೃ, ಪಿತಾಮಹ, ಪ್ರಪಿತಾಮಹರೇ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರ
 ರೆಂಬ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳೆಂದು ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುವು.

೪೪. ಹಾಗೆಯೇ ಮೂವರು ಮಾತಾಮಹರೂ ದೇವತಾತ್ರಯಗಳೇ.
 ಅವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಿದಂತೆಯೇ ಆಗುವುದು.

೪೫. ಅದುದರಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರುವ
 ನಿಯಮಗಳಿಂದ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಿರಲು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪಾಪದ
 ಲೇಶವೂ ಅಂಟುವುದಿಲ್ಲ.

ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯುದಿತಂ ಧರ್ಮಂ ಮನಸಾಽಪಿ ನ ಲಂಘಯೇತ್ |
 ಇಹ ಲೋಕೇ ಪರೇ ಚೈವ ಯದೀಚ್ಛೇಚ್ಛೇಯ ಆತ್ಮನಃ || ೪೬ ||
 ಪಿತಾಪುತ್ರೌ ಸದಾಪ್ಯೇಕೌ ಬಿಂಬಾಬ್ಬಿಂಬಮಿವೋದ್ಭೃತೌ |
 ವಿಭಕ್ತೌ ನಾಽವಿಭಕ್ತೌ ನಾ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯರ್ಥತಸ್ತಥಾ || ೪೭ ||
 ಉದ್ಭವೇದಾತ್ಮನಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮಾನಮನಸಾದಯೇತ್ |
 ಪಿಂಡೋದಕಪ್ರದಾನಾಭ್ಯಾನ್ಮೃತೇ ಸಾರ್ಥ ನ ಸಂಶಯಃ || ೪೮ ||
 ಏನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಪಿಂಡೋದಕಪ್ರದೋ ಭವೇತ್ |
 ಆಯುರ್ಧರ್ಮೋ ಯಶಸ್ವೇಜಃ ಸಂತತಿಶ್ಚೈವ ವರ್ಧತೇ || ೪೯ ||
 ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಸಾಗರಾಂತಾಯಾಂ ಪಿತೃಕ್ಷೇತ್ರಾಣಿ ಯಾನಿ ಚ |
 ತಾನಿ ತೇ ಸಂಪ್ರಸಕ್ತ್ಯಾಮಿ ಯೇಷು ದತ್ತಂ ಮಹಾಫಲಂ || ೫೦ ||
 ಗಯಾಯಾಂ ಪುಷ್ಕರೇ ಜ್ಯೇಷ್ಠೇ ಪ್ರಯಾಗೇ ನೈಮಿಷೇ ತಥಾ |
 ಸನ್ನಿಹತ್ಯಾಂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ ಪ್ರಭಾಸೇ ಕುರುನಂದನ || ೫೧ ||

೪೬. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳಿಂದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲಾಗದು.

೪೭. ವಿಭಕ್ತರಾಗಲಿ, ಅವಿಭಕ್ತಕುಟುಂಬದಲ್ಲರಲಿ, ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಿಂಬದಿಂದ ಬಿಂಬಾಂತರವನ್ನು ತೆಗೆದಂತಿರುವ ಏಕಸತ್ತ್ವರೇ! ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವೂ ಇದೇ ಆಗಿರುವುದು.

೪೮. ತನ್ನಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಉದ್ಧಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪಿಂಡ ತರ್ಪಣಗಳ ಪ್ರದಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆತ್ಮಹಾನಿಯಾಗುವುದು. ರಾಜನೆ! ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೪೯. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು-ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪಿಂಡೋದಕಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಆಯುಷ್ಯವೂ, ಧರ್ಮವೂ, ಕೀರ್ತಿಯೂ, ತೇಜಸ್ಸೂ, ಸಂತತಿಯೂ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನೈದುವುವು.

೫೦. ಇನ್ನು ಸಾಗರವೇಷ್ಟಿತವಾದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿರುವುವೋ, ಅವುಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು. ಅಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನವು ಮಹಾಫಲದಾಯಕವು.

೫೧. ಕೌರವಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಗಯೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಪುಷ್ಕರ, ಪ್ರಯಾಗ, ನೈಮಿಷ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ, ಪ್ರಭಾಸ—ಇವುಗಳೇ ಪಿತೃಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆನಿಸುವುವು.

ಪಿಂಡೋದಕಪ್ರದಾನೇನ ಯತ್ಪಲಂ ಕಥಿತಂ ಬುಧೈಃ |
 ಅಸ್ಮಾಹಕೇ ತದಾಪ್ನೋತಿ ನರ್ಮದಾಯಾಂ ನ ಸಂಶಯಃ || ೫೨ ||
 ತತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮುರಾರಿಶ್ಚ ರುದ್ರಶ್ಚ ಉನುಯಾ ಸಹ |
 ಇಂದ್ರಾದ್ಯಾ ದೇವತಾಃ ಸರ್ವೇ ಪಿತರೋ ಮುನಯಸ್ತಥಾ || ೫೩ ||
 ಸಾಗರಾಃ ಸರಿತಶ್ಚೈವ ಪರ್ವತಾಶ್ಚ ಬಲಾಹಕಾಃ |
 ತಿಷ್ಠಂತಿ ಪಿತರಃ ಸರ್ವೇ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾಧಿಕಂ ತತಃ || ೫೪ ||
 ಸ್ಥಿತಾ ಬ್ರಹ್ಮಶಿಲಾ ತತ್ರ ಗಜಕುಂಭನಿಭಾ ನೃಪ |
 ಕಲೌ ನ ದೃಶ್ಯಾ ಭವತಿ ಪ್ರಧಾನಂ ಯದ್ಗಯಾಶಿರಃ || ೫೫ ||
 ವೈಶಾಖೇ ಮಾಸಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇನಾನಾಸ್ಯಾಂ ನೃಪೋತ್ತಮ |
 ವ್ಯಾಪ್ಯ ಸಾ ತಿಷ್ಠತೇ ತೀರ್ಥಂ ಗಜಕುಂಭನಿಭಾ ಶಿಲಾ || ೫೬ ||
 ತಚ್ಚ ಗವ್ಯೂತಿನಾತ್ರಂ ಹಿ ತೀರ್ಥಂ ತತಃ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ |
 ತಸ್ಮಿನ್ದಿನೇ ತತ್ರ ಗತ್ವಾ ಯಸ್ತು ಶ್ರಾದ್ಧಪ್ರದೋ ಭವೇತ್ || ೫೭ ||

೫೨. ಇವುಗಳೆಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಿಂಡೋದಕಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ನಿರ್ಧರಿಸಿರುವರೋ, ಅದನ್ನೇ ನರ್ಮದಾತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಅಸ್ಮಾಹಕತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವುದರಿಂದಲೂ ಪಡೆಯಬಹುದು.

೫೩. ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೂ, ಪಾರ್ವತೀಸಮೇತನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನೂ, ಇಂದ್ರಾದಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ, ಪಿತೃಗಳೂ, ಮಹಾಮುನಿಗಳೂ ಇರುವರು.

೫೪. ಸಮುದ್ರಗಳು, ನದಿಗಳು, ಪರ್ವತಗಳು, ಮೇಘಗಳು, ಸಕಲ ಪಿತೃಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತಮ ವೆನಿಸಿರುವುದು.

೫೫. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಅಲ್ಲಿ ಆನೆಯ ಕುಂಭಸ್ಥಳದ ಆಕಾರವುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಿಲೆಯೊಂದಿರುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಗಯಾಶಿರವೆಂಬುದು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

೫೬. ನೃಪೋತ್ತಮನೆ! ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಕಡೆಯ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯು ಬರಲು ಆ ಗಜಕುಂಭಾಕಾರವಾದ ಶಿಲೆಯು ತೀರ್ಥವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು.

೫೭. ಅದರಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಒಂದು ಗವ್ಯೂತಿಯು (ಎರಡು ಕ್ರೋಶಗಳ) ವಿಸ್ತಾರವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಆ ದಿನದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಸಿತೂಣಾನುಕ್ಷಯಾ ತೃಪ್ತಿರ್ಜಾಯತೇ ಶತವಾಷ್ಪಿಕೇ |
 ಅನ್ಯಸ್ಯಾನುಪ್ಯಮಾನಾಸ್ಯಾಂ ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವಿಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ || ೫೮ ||
 ಕರೋತಿ ಮನುಜಃ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ವಿಧಿವನ್ಮಂತ್ರಸಂಯುತಂ |
 ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಯತ್ಸ್ಯಾತ್ತಚ್ಛುಣುಷ್ವ ನರಾಧಿಪ || ೫೯ ||
 ಅಗ್ನಿಷ್ಠೋಮಾಶ್ವಮೇಧಾಭ್ಯಾಂ ವಾಜಪೇಯಸ್ಯ ಯತ್ಪಲಂ |
 ತತ್ಪಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ಯಥಾ ಮೇ ಶಂಕರೋಽಬ್ರವೀತ್ || ೬೦ ||
 ರೌರವಾದಿಷು ಸರ್ವೇಷು ನರಕೇಷು ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ |
 ಸಿತಾ ಸಿತಾಮಹಾದ್ಯಾಶ್ಚ ಪಿತೃಕೇ ಮಾತೃಕೇ ತಥಾ || ೬೧ ||
 ಪಿಂಡೋದಕೇನ ಚೈಕೇನ ತರ್ಪಣೇನ ವಿಶೇಷತಃ |
 ಕ್ರೀಡಂತಿ ಪಿತೃಲೋಕಸ್ಥಾ ಯಾನದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ || ೬೨ ||
 ಯೇ ಕರ್ಮಸ್ಥಾ ವಿಕರ್ಮಸ್ಥಾ ಯೇ ಜಾತಾಃ ಪ್ರೇತಕಲ್ಮಷಾಃ |
 ಪಿಂಡೇನೈಕೇನ ಮುಚ್ಯಂತೇ ತೇಽಪಿ ತತ್ರ ನ ಸಂಶಯಃ || ೬೩ ||
 ಅಸ್ಮಾಹಕೇ ಶಿಲಾ ದಿವ್ಯಾ ತಿಷ್ಠತೇ ಗಜಸನ್ನಿಭಾ |
 ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ನಿರ್ಮಿತಾ ಪೂರ್ವಂ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರೀ || ೬೪ ||

೫೮. ಅದರಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ನೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಅಕ್ಷಯತೃಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಇತರ ಅಮಾನಾಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಾನವನು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೫೯-೬೦. ಬಳಿಕ ವಿಧಿಯಿಂದಲೂ ಮಂತ್ರಸಹಿತವಾಗಿಯೂ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮನುಜನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು. ಅಗ್ನಿಷ್ಠೋಮ, ಆಶ್ವಮೇಧ ಮತ್ತು ವಾಜಪೇಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಫಲವೇ ಇವನಿಗೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಂದು ಶಂಕರನೇ ನನಗೆ ಹೇಳಿರುವನು.

೬೧-೬೨. ರೌರವಾದಿ ಸಮಸ್ತ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪಿತೃ ಪಿತಾಮಹಾದಿಗಳೂ, ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ವಂಶಗಳ ಇತರರೂ, ಇಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಪಿಂಡೋದಕಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತರ್ಪಣಗಳ ನೀಯುವುದರಿಂದಲೂ ಪಿತೃಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾಪ್ರಳಯವಾಗುವ ವರೆಗೂ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೬೩-೬೪. ಕರ್ಮನಿರತರೂ, ವಿಸರ್ಪಿತಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರೂ, ಪ್ರೇತಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ನೀಚಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರುವವರೂ, ಇಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತರಾಗುವರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಅಸ್ಮಾಹಕತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗಜಾಕಾರದ ದಿವ್ಯಶಿಲೆಯೊಂದು ನೆಲೆಸಿರುವುದು. ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆಯುವ ಈ ಶಿಲೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಹಿಂದೆ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವನು.

ಉಪಯುಕ್ತಾ ಯಥಾನ್ಯಾಯಂ ಪಿತೃನುದ್ದಿಶ್ಯ ಭಾರತ |
 ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ರೇಷು ದರ್ಭೇಷು ದದ್ಯಾತ್ಪಿಂಡಾನ್ನಿಚಕ್ಷಣಃ || ೬೫ ||
 ಭೂಮೌ ಚಾನ್ಯೇನ ಸಿದ್ಧೇನ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ |
 ಶ್ರಾದ್ಧಿಭ್ಯೋ ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮಾನಿ ಭತ್ತೋಪಾನತ್ಕಮಂಡಲು |
 ದಕ್ಷಿಣಾ ವಿವಿಧಾ ದೇಯಾ ಪಿತೃನುದ್ದಿಶ್ಯ ಭಾರತ || ೬೬ ||
 ಯೋ ದದಾತಿ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು |
 ತಸ್ಯ ತೇ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನಿ ತೃಪ್ತಿಂ ಯಾಂತಿ ನ ಸಂಶಯಃ || ೬೭ ||
 ಅಸ್ಮಾಹಕೇ ಮಹಾರಾಜ ಪಿತರಶ್ಚ ಪಿತಾಮಹಾಃ |
 ವಾಯುಭೂತಾ ನಿರೀಕ್ಷಂತೇ ಆಗಚ್ಛಂತಂ ಸ್ವಗೋತ್ರಜಂ || ೬೮ ||
 ಅತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಸುತೋಽಭ್ಯೇತ್ಯ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತೋಯಂ ಪ್ರದಾಸ್ಯತಿ |
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ನಾ ಪಿಂಡದಾನಂ ನಾ ತೇನ ಯಾಸ್ಯಾಮ ಸದ್ಗತಿಂ || ೬೯ ||
 ಸ್ನಾನೇ ಕೃತೇ ತು ಯೇ ಕೇಚಿಜ್ಞಾಯಂತೇ ವಸ್ತ್ರವಿಪ್ಲುಷಃ |
 ಪ್ರೀಣಯೇನ್ನ ರಕಸಾಂಸ್ತು ತೈಃ ಪಿತೃನಾಸ್ತು ಸಂಶಯಃ || ೭೦ ||

೬೫. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಈ ಶಿಲೆಯಮೇಲೆ ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ರಗಳಾದ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಹರಡಿ ಕಾರ್ಯಕುಶಲನಾದವನು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಪಿತೃಗಳಿಗಾಗಿ ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೬೬. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದ ಅನ್ನದಿಂದ ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವಸ್ತ್ರದ್ವಯಗಳನ್ನೂ, ಭತ್ತಿಯನ್ನೂ, ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನೂ, ಜಲಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಪಿತೃಗಳ ತೃಪ್ತಾರ್ಥವಾಗಿ ವಿವಿಧ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೬೭. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನೆ! ಇಂತು ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು. ಅದರಿಂದ ಪಿತೃಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಸಂತೃಪ್ತರಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೬೮. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಸಕಲ ಪಿತೃಗಳೂ ಪಿತಾಮಹರೂ ಈ ಅಸ್ಮಾಹೇಶ್ವೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದು ವಾಯುಭೂತರಾಗಿ ನಿಂತುತಮ್ಮ ವಂಶದವರು ಯಾರಾದರೂ ಬರುವರೇ ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೬೯-೭೦. ಈ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ವಂಶಜಾತನು ಯಾವನಾದರೂ ಬಂದು ನಮಃ ಜಲತರ್ಪಣವನ್ನೋ, ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನೋ, ಪಿಂಡಪ್ರದಾನವನ್ನೋ ಕೊಟ್ಟರೆ ನಾನು ಅದರಿಂದ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವೆವು. ಯಾರು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಒಬ್ಬ ಒಬ್ಬರಿಗಿಂದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರುವರೋ, ಅವರು ನರಾದಲ್ಲಿರುವ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಕೇಶೋದಬಿಂದವಸ್ತಸ್ಯ ಯೇ ಚಾನ್ಯೇ ಲೇಪಭಾಜಿನಃ |
 ತೃಪ್ಯಂತ್ಯನಗ್ನಿಸಂಸ್ಕಾರಾ ಯೇ ಮೃತಾಃ ಸ್ಯುಃ ಸ್ವಗೋತ್ರಜಾಃ || ೭೧ ||
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೇ ಕೇಚಿಚ್ಛ್ವಾದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ನಿಧಾನತಃ |
 ನರಕಾದುದ್ಧರಂತ್ಯಾಶು ಜಪಂತಃ ಪಿತೃಸಂಹಿತಾಂ || ೭೨ ||
 ವನಸ್ಪತಿಗತೇ ಸೋಮೇ ಯದಾ ಸೋಮುದಿನಂ ಭವೇತ್ |
 ಅಕ್ಷಯಾಂಲ್ಲಭತೇ ಲೋಕಾನ್ಪಿಂಡೇನೈಕೇನ ಮಾನವಃ || ೭೩ ||
 ಅಕ್ಷಯಂ ತತ್ರ ನೈ ಸರ್ವಂ ಜಾಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ |
 ನರಕಾದುದ್ಧರಂತ್ಯಾಶು ಜಪಂತೇ ಪಿತೃಸಂಹಿತಾಂ || ೭೪ ||
 ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ತ್ವಮಾವಾಸ್ಯಾಂ ಪಿತೃನುದ್ದಿಶ್ಯ ಭಾರತ |
 ನೀಲಂ ಸರ್ವಾಂಗಸಂಪೂರ್ಣಂ ಯೋಽಭಿಷಿಚ್ಯ ಸಮಾತ್ಸೃಜೇತ್ |
 ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ವಕ್ತುಂ ನ ತು ನಾಚಸ್ಪತಿಃ ಕ್ಷಮಃ || ೭೫ ||
 ಅಸ್ಮಾಹಕೇ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗಾದ್ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸಮಾವಾಪ್ಯತೇ |
 ತನ ಶುಶ್ರೂಷಣಾತ್ಸರ್ವಂ ತತ್ಪವಕ್ತ್ವಾಮಿ ಭಾರತ || ೭೬ ||

೭೧. ಆತನ ಕೂದಲುಗಳಿಂದಲೂ ಮೈಯ ಮೇಲಿಂದಲೂ ಬೀಳುವ ಜಲ ಕಣಗಳೇ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಸತ್ತ ಸಮಸ್ತರನ್ನೂ ತೃಪ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು.

೭೨. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ಆದರೂ ವಿಧಾನದಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಪಿತೃಮೇಧದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಲು ಪಿತೃಗಳು ನರಕದಿಂದ ಉದ್ಧೃತರಾಗುವರು.

೭೩-೭೪. ಸೋಮವಾರದ ದಿನ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಬರಲು ಅಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಅಕ್ಷಯಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸಮಸ್ತ ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಅಕ್ಷಯವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಪಿತೃಸಂಹಿತೆಯನ್ನು ಜಪಿಸಿದವರು ಪಿತೃಗಳನ್ನು ನರಕದಿಂದುದ್ಧರಿಸುವರು.

೭೫. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಿ ಪಿತೃಗಳ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ನೀಲವೆಂಬ ಜಾತಿಯ ಸರ್ವಾಂಗಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ವೃಷಭಕ್ಕೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಿ ಬಿಡುವವನ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳಲು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೂ ಶಕ್ತನಾಗಲಾರನು.

೭೬. ಭರತಕುಲೋತ್ಪನ್ನನೆ! ಕೇಳಲು ಕುತೂಹಲಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಅಸ್ಮಾಹಕ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವೆನು.

ರೌರವಾದಿಷ್ಠು ಯೇ ಕಿಂಚಿತ್ಪಚ್ಯಂತೇ ತಸ್ಯ ಪೂರ್ವಜಾಃ |

ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗೇಣ ತಾನ್ ಸರ್ವಾಂಸ್ತಾರಯೇದೇಕವಿಂಶತಿಂ || ೨೭ ||

ಲೋಹಿತೋ ಯಸ್ತು ವರ್ಣೇನ ಮುಖೇ ಪುಚ್ಛೇ ಚ ಪಾಂಡುರಃ |

ಪಿಂಗಃ ಖುರವಿಷಾಣಾಭ್ಯಾಂ ಸ ನೀಲೋ ವೃಷ ಉಚ್ಯತೇ || ೨೮ ||

ಯಸ್ತು ಸರ್ವಾಂಗಪಿಂಗಶ್ಚ ಶ್ವೇತಃ ಪುಚ್ಛುರೇಷು ಚ |

ಸ ಪಿಂಗೋ ವೃಷ ಇತ್ಯಾಹುಃ ಪಿತ್ಯಾಣಾಂ ಪ್ರೀತಿನರ್ಧನಃ || ೨೯ ||

ಪಾರಾವತಸವರ್ಣಶ್ಚ ಲಲಾಟೇ ತಿಲಕೋ ಭವೇತ್ |

ತಂ ವೃಷಂ ಬಭ್ರುವಿತ್ಯಾಹುಃ ಪೂರ್ಣಂ ಸರ್ವಾಂಗಶೋಭನಂ || ೩೦ ||

ಸರ್ವಾಂಗೇಷ್ಟೇಕವರ್ಣೋ ಯಃ ಪಿಂಗಃ ಪುಚ್ಛುರೇಷು ಚ |

ಖುರಪಿಂಗಂ ತಮಿತ್ಯಾಹುಃ ಪಿತ್ಯಾಣಾಂ ಸದ್ಗತಿಸ್ತದಂ || ೩೧ ||

ನೀಲಂ ಸರ್ವಶರೀರೇಣ ಸ್ವಾರಕ್ತನಯನಂ ದೃಢಂ |

ತಮೇವ ನೀಲಮಿತ್ಯಾಹುರ್ನೀಲಃ ಪಂಚವಿಧಃ ಸ್ಮೃತಃ || ೩೨ ||

೨೭. ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಕುಲಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜೀವರು ರೌರವಾದಿ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ನರಳುತ್ತಿರುವರೋ, ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಈ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗದಿಂದ ಕಡೆಹಾಯಿಸುವನು.

೨೮. ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ್ದಾಗಿ, ಮುಖವೂ, ಬಾಲವೂ ಬೆಳ್ಳಗಿರಲು ಗೊರಸುಗಳೂ ಕೊಂಬುಗಳೂ ಹಳದಿಯ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ವೃಷಭವು ನೀಲವೆಂಬ ಜಾತಿಯದೆಂದು ಹೇಳುವರು.

೨೯. ಸರ್ವಾಂಗಗಳೂ ಪಿಂಗಳವರ್ಣವಾಗಿರಲು ಬಾಲವೂ ಗೊರಸುಗಳೂ ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ ವೃಷಭಕ್ಕೆ ಪಿಂಗನೆಂದು ಹೆಸರು. ಇದು ಪಿತೃಗಳ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು.

೩೦. ಹೃಷ್ಟಪುಷ್ಟವೂ, ಸ್ವಲ್ಪಕ್ಷಣಗಳಾದ ಸರ್ವಾಂಗಗಳುಳ್ಳದ್ದೂ ಆಗಿ ಪಾರಿವಾಳದ ಬಣ್ಣದಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ತಿಲಕವಿರುವ ವೃಷಭವನ್ನು ಬಭ್ರುವೆಂದು ಕರೆಯುವರು.

೩೧. ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ, ಬಾಲವೂ, ಗೊರಸುಗಳೂ ಮಾತ್ರ ಪಿಂಗಳವರ್ಣವಾಗಿರುವ ವೃಷಭವನ್ನು ಖುರಪಿಂಗನೆಂದು ಕರೆಯುವರು. ಇದರಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯು ಲಭಿಸುವುದು.

೩೨. ಶರೀರವೆಲ್ಲವೂ ನೀಲವಾಗಿ ಕೆಂಪಾದ ಕಣ್ಣುಗಳೂ, ದೃಢವಾದ ಮೈಕಟ್ಟುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೀಲವೆನ್ನುವರು. ಈ ನೀಲ ವೃಷಭವೂ ಐದು ಬಗೆಯಾದದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವರು.

ಯಸ್ತು ವೈಶ್ಯಗೃಹೇ ಜಾತಃ ಸ ವೈ ನೀಲೋ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ || ೮೩ ||
 ನವಾಹಯೇದ್ಗೃಹೇ ಜಾತಂ ವತ್ಸಕಂ ತು ಕದಾಚನ |
 ತೇನೈವ ಚ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗೇ ಪಿತೃಣಾಮನೃಣೋ ಭವೇತ್ || ೮೪ ||
 ಜಾತಂ ತು ಸ್ವಗೃಹೇ ವತ್ಸಂ ದ್ವಿಜನ್ಮಾ ಯಸ್ತು ವಾಹಯೇತ್ |
 ಪತಂತಿ ಪಿತರಸ್ತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಗತಾ ಅಪಿ || ೮೫ ||
 ಯಥಾ ಯಥಾ ಹಿ ಪಿಬತಿ ಪೀತ್ವಾ ಧೂನಾತಿ ಮಸ್ತಕಂ |
 ಪಿಬನ್ನಿತ್ಯೂನ್ಮೀಣಯತಿ ನರಕಾದುದ್ಧರೇದ್ಧುನನ್ || ೮೬ ||
 ಯಥಾ ಪುಚ್ಛಾಽಭಿಘಾತೇನ ಸ್ಕಂಧಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ಬಿಂದವಃ |
 ನರಕಾದುದ್ಧರಂತ್ಯಾಶು ಪತಿತಾನೋತ್ಪ್ರೀಣಸ್ತಥಾ || ೮೭ ||
 ಗರ್ಜನ್ವಾವೃಷಿ ಕಾಲೇತು ವಿಷಾಣಾಭ್ಯಾಂ ಭುವಂ ಲಿಖನ್ |
 ಖುರೇಭ್ಯೋ ಯಾ ಮೃದುದ್ಧೂತಾ ತಯಾ ಸಂಪ್ರೀಣಯೇದ್ವಿಷೀನ್ || ೮೮ ||
 ಪಿಬನ್ನಿತ್ಯೂನ್ಮೀಣಯತೇ ಖಾದನೋಲ್ಲೇಖನೇ ಸುರಾನ್ |
 ಗರ್ಜನ್ಮುಷಿಮನುಷ್ಯಾಂಶ್ಚ ಧರ್ಮರೂಪೋ ಹಿ ಧರ್ಮಜ || ೮೯ ||

೮೩. ವೈಶ್ಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ನೀಲವೃಷಭವೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ವೆನಿಸುವುದು.

೮೪. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಹೋರಿಗರುವನ್ನೆಂದಿಗೂ ನೊಗಕ್ಕೆ ಹೊಡೆ ಬಾರದು. ಆದರಿಂದಲೇ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗವನ್ನು ಮಾಡಲು ಪಿತೃಗಳ ಋಣವು ಕಳೆಯುವುದು.

೮೫. ಯಾವ ದ್ವಿಜನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕರುವನ್ನು ನೊಗಕ್ಕೆ ಹೊಡೆ ವನೊ, ಅವನ ಪಿತೃಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಪದಚ್ಯುತರಾಗುವರು.

೮೬. ಆ ಕರುವು ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತ ತಲೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಡಿಸುವಾಗಲೆಲ್ಲ ಪಾನದಿಂದ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ ತಲೆಯ ವಿಧಾನದಿಂದ ನರಕದಲ್ಲಿ ಇರುವವರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದು,

೮೭. ಬಾಲವನ್ನು ಬೀಸುವುದರಿಂದ ಕತ್ತಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಜಲ ಬಿಂದುಗಳನ್ನು ಚೆಲ್ಲುವುದೋ, ಅಷ್ಟು ಜನ ನರಕದಲ್ಲಿರುವ ಗೋತ್ರಜರನ್ನು ಧರಿಸುವುದು ;

೮೮. ವರ್ಷಾರ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ಕೊಂಬುಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸೀಳಿ ಗೊರಸುಗಳಿಂದ ಧೂಳಿಯನ್ನೆಬ್ಬಿಸುವುದರಿಂದ ವೃಷಭವು ಋಷಿಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವುದು.

೮೯. ಧರ್ಮನಂದನನೆ! ಜಲಪಾನದಿಂದ ಪಿತೃಗಳನ್ನೂ, ಹುಲ್ಲು ಮೇಯುವುದರಿಂದಲೂ, ನೆಗೆಯುವುದರಿಂದಲೂ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಗರ್ಜನೆಗಳಿಂದ

ಭೂತೈರ್ವಾಽಪಿ ಪಿಶಾಚೈರ್ವಾ ಚಾತುರ್ಥಿಕಜ್ವರೇಣ ವಾ |
 ಗೃಹೀತೋಽಸ್ಮಾಹಕಂ ಗಚ್ಛೇತ್ಸರ್ವೇಷಾಮಾಧಿನಾಶನಂ || ೯೦ ||
 ಸ್ವಾತ್ವಾ ತು ನಿಮಲೇ ತೋಯೇ ದರ್ಭಗ್ರಂಥಿಂ ನಿಬಂಧಯೇತ್ |
 ಮಸ್ತಕೇ ಬಾಹುಮೂಲೇ ವಾ ನಾಭ್ಯಾಂ ವಾ ಗಲಕೇಽಪಿ ವಾ || ೯೧ ||
 ಗತ್ವಾ ದೇವಸಮೀಪಂ ಚ ಸ್ಪ್ರಾದಕ್ಷಿಣೈನ ಕೇಶವಂ |
 ತತಃ ಸಮುಚ್ಚರನ್ಮಂತ್ರಂ ಗಾಯತ್ತ್ವಾ ವಾಘೈವೈಷ್ಣವಂ || ೯೨ ||
 ನಾರಾಯಣಂ ಶರಣೈಶಂ ಸರ್ವದೇವನಮಸ್ತುತಂ |
 ನಮೋ ಯಜ್ಞಾಂಗಸಂಭೂತ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿನ್ನಮೋಸ್ತುತೇ || ೯೩ ||
 ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ದೇವೇಶ ಪದ್ಮಗರ್ಭ ಸನಾತನ |
 ದಾಮೋದರ ಜಯಾನಂತ ರಕ್ಷ ಮಾಂ ಶರಣಾಗತಂ || ೯೪ ||
 ತ್ವಂ ಕರ್ತಾ ತ್ವಂ ಚ ಹರ್ತಾ ಚ ಜಗತ್ಯಸ್ತಿಸ್ಮಿಂಶ್ಚರಾಚರೇ |
 ತ್ವಂ ಪಾಲಯಸಿ ಭೂತಾನಿ ಭುವನಂ ತ್ವಂ ಬಿಭರ್ಷಿಚ || ೯೫ ||

ಮುಷಿಗಳನ್ನೂ ಮನುಷ್ಯರನ್ನೂ ಆನಂದಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ ವೃಷಭವು ಧರ್ಮ ಸ್ವರೂಪವೇ ಆಗಿರುವುದು.

೯೦. ಭೂತಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಪಿಶಾಚಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಜ್ವರ ದಿಂದಾಗಲಿ ಪೀಡಿತನಾದವನು ಸಕಲರ ವಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವ ಅಸ್ಮಾಹಕ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಬೇಕು.

೯೧. ನಿರ್ಮಲವಾದ ಅದರ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ತಲೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಬಾಹು ಮೂಲದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ನಾಭಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಕತ್ತಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ದರ್ಭಗಳ ಗ್ರಂಥಿಯನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು.

೯೨-೯೩. ಬಳಿಕ ಕೇಶವನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನೂ, ವೈಷ್ಣವಮಂತ್ರವನ್ನೂ ಜಪಿಸುತ್ತ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಶರಣಾಗತ ರಕ್ಷಕನೂ, ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವನೂ ಅದ ನಾರಾಯಣ ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಬೇಕು. “ಯಜ್ಞಾಂಗದಿಂದ ಸಂಭವಿಸಿ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನಾಗಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೯೪. ದೇವಾಧಿದೇವನೆ! ಪದ್ಮನಾಭನೆ! ಅನಾದಿ ನಿಧನನೆ! ದಾಮೋದರನೆ! ವಿಜಯಿಯೆ! ಆನಂತನೆ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು.

೯೫. ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆ ನೀನೇ ಕರ್ತನು, ಸಂಹಾರಕನು. ನೀನೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವೆ.

ಪ್ರಸೀದ ದೇವದೇವೇಶ ಸುಪ್ತಮಂಗಂ ಪ್ರಬೋಧಯ |
 ತ್ವದ್ಭಾಸನನಿರತೋ ನಿತ್ಯಂ ತ್ವದ್ಭಕ್ತಪರನೋ ಹರೇ || ೯೬ ||
 ಇತಿ ಸ್ತುತೋ ಮಯಾ ದೇವ ಪ್ರಸಾದಂ ಕುರು ಮೇಽಚ್ಯುತ |
 ಮಾಂ ರಕ್ಷ ರಕ್ಷ ಸಾಪೇಭ್ಯಸ್ತ್ರಾಯಸ್ವ ಶರಣಾಗತಂ || ೯೭ ||
 ಏನಂ ಸ್ತುತ್ವಾ ಚ ದೇವೇಶಂ ದಾನವಾಂತಕರಂ ಹರಿಂ |
 ಪುನರುಕ್ತೇನ ವೈ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತತೋ ವಿಪ್ರಾಂಸ್ತು ಭೋಜಯೇತ್ || ೯೮ ||
 ವೇದೋಕ್ತೇನ ವಿಧಾನೇನ ಸ್ನಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ |
 ಪಿಂಡನಿರ್ವಪಣಂ ಕೃತ್ವಾ ವಾಚಯೇತ್ಸ್ವಸ್ತಿಕಂ ತತಃ || ೯೯ ||
 ಏನಂ ಸ್ತುತ್ವಾ ಚ ದೇವೇಶಂ ದಾನವಾಂತಕರಂ ಹರಿಂ |
 ಪುನರುಕ್ತೇನ ವೈ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತತೋ ವಿಪ್ರಾಂಸ್ತು ಭೋಜಯೇತ್ || ೧೦೦ ||
 ವೇದೋಕ್ತೇನ ವಿಧಾನೇನ ಸ್ನಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ |
 ಏನಂ ತಾನ್ವಾಚಯಿತ್ವಾ ತು ತತೋ ವಿಪ್ರಾನ್ವಿಸರ್ಜಯೇತ್ || ೧೦೧ ||
 ಯತ್ತತ್ರೋಚ್ಚರಿತಂ ಕಿಂಚಿತ್ತದ್ವಿಪ್ರೇಭ್ಯೋ ನಿವೇದಯೇತ್ |
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನಾರೀ ವಾ ಭಕ್ತಿ ತತ್ಪರಾ |
 ಶಕ್ತಿತೋ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ದದ್ಯಾತ್ಕೃತ್ವಾ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಯಥಾವಿಧಿ || ೧೦೨ ||

೯೬. ದೇವದೇವನೆ! ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ, ಜಡವಾಗಿರುವ ನನ್ನ ಅಂತರಾತ್ಮನನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸು. ಶ್ರೀ ಹರಿಯೆ! ನಾನು ನಿತ್ಯವೂ ನಿನ್ನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು.

೯೭. ದೇವಾಧಿದೇವನೆ! ಇಂತು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು. ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ಪಾಪಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡು.”

೯೮. ಇಂತೆಂದು ದೇವೇಶ್ವರನೂ, ದಾನವಕುಲಾಂತಕನೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

೯೯. ವೇದೋಕ್ತಗಳಾದ ವಿಧಿಯಿಂದ ಸಾಂಗವಾಗಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪಿಂಡಗಳನ್ನಿತ್ತು ಸ್ವಸ್ತಿಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಹೇಳಿಸಬೇಕು.

೧೦೦-೧೦೧. ಬಳಿಕ ಮತ್ತೊಂದುಸಲ ದೇವದೇವನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಸುಸ್ನಾತನಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ವೇದೋಕ್ತವಿಧಾನದಿಂದ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸ್ವಸ್ತಿಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿ ಬಳಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಡಬೇಕು.

೧೦೨. ವಾಗ್ಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆ ಅತ್ಯಲ್ಪವನ್ನಾದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನರನಾಗಲಿ, ಭಕ್ತಿಭರಿತವಾದ ನಾರಿ

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರೋ ಯಾವತ್ಸಾ ಪಯೇದ್ವಿಧಿಪೂರ್ವಕಂ ।

ಕ್ಷೀರೇಣ ಮಧುನಾ ನಾಪಿ ದಧ್ನಾ ವಾ ಶೀತವಾರಿಣಾ ॥ ೧೦೩ ॥

ತಾನತ್ಪುಷ್ಕರಪಾತ್ರೇಷು ಪಿಬಂತಿ ಪಿತರೋ ಜಲಂ ।

ಅಯನೇ ವಿಷುವೇ ಚೈವ ಯುಗಾದೌ ಸೂರ್ಯಸಂಕ್ರಮೇ ॥ ೧೦೪ ॥

ಪುಷ್ಪೈಃ ಸಂಪೂಜ್ಯ ದೇವೇಶಂ ನೈವೇದ್ಯಂ ಯಃ ಪ್ರದಾಪಯೇತ್ ।

ಸೋಽಶ್ವಮೇಧಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪುಷ್ಕಲಂ ॥ ೧೦೫ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ರಾಜನ್ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣಮಾಚರೇತ್ ।

ಸೂರ್ಯತೇಜೋನಿಭೈರ್ಯಾನೈರ್ವಿಷ್ಣು ಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ॥ ೧೦೬ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಪಿತೃಭ್ಯಃ ಸಂಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ।

ಸತ್ಪುತ್ರೇಣ ಚ ತೇನೈವ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ಜನ್ಮನಃ ಫಲಂ ॥ ೧೦೭ ॥

ಇತಿ ಶ್ರುತ್ವಾ ತತೋ ದೇವಾಃ ಸರ್ವೇ ಶಕ್ರಪುರೋಗಮಾಃ ।

ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶಾಶ್ಚ ಸ್ಥಾಪಯಾಂಚಕ್ರುರೀಶ್ವರಂ ॥ ೧೦೮ ॥

ಯಾಗಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಶಕ್ರನುಸಾರವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೧೦೩-೧೦೫. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹಾಲಿನಿಂದಲೂ, ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದಲೂ, ಮೊಸರಿನಿಂದಲೂ, ಶೀತೋದಕದಿಂದಲೂ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಲು ಪಿತೃಗಳು ಅದನ್ನು ಪುಷ್ಕರಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಉತ್ತರಾಯಣ ದಕ್ಷಿಣಾಯನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಷುವತ್ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಯುಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸೂರ್ಯಸಂಕ್ರಮಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ದೇವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಪುಷ್ಪಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದವನು ಅಶ್ವಮೇಧಮಹಾಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಹಾಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೦೬. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಆ ತೀರ್ಥದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣದ ವಿಧಿಯನ್ನು ಯಾವನು ಆಚರಿಸುವನೋ, ಅವನು ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶಸಹಿತಗಳಾದ ವಿಮಾನಗಳಿಂದ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುವನು.

೧೦೭. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವವನೇ ಸತ್ಪುತ್ರನು. ಅವನೇ ಜನ್ಮಸಾಫಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವವನು.

೧೦೮. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹೇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರೂ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹಾಲಿಂಗದ ಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಸರ್ವರೋಗೋಪಶಮನಂ ಸರ್ವಪಾತಕನಾಶನಂ ।

ಯಸ್ತು ಸಂವತ್ಸರಂ ಪೂರ್ಣಮನಾವಾಸ್ಯಾಂ ತು ಭಾವಿತಃ ॥ ೧೦೯ ॥

ಸಿತ್ಯಭ್ಯಃ ಪಿಂಡದಾನಂ ಚ ಕುರ್ಯದಸ್ಮಾಹಕೇ ನೃಪ ।

ತ್ರಿಪುಷ್ಕರೇ ಗಯಾಯಾಂ ಚ ಪ್ರಭಾಸೇ ನೈಮಿಷೇ ತಥಾ ॥ ೧೧೦ ॥

ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ತೃಣಾಂ ತದಿಹೈವ ಭವೇದ್ಧೃವಂ ।

ತಿಲೋದಕಂ ಕುಶೈರ್ಮಿಶ್ರಂ ಯೋ ದದ್ಯಾದ್ಧಕ್ಷಿಣಾಮುಖಃ ॥ ೧೧೧ ॥

ಮನ್ವಾದೌ ಚ ಯುಗಾದೌ ಚ ವ್ಯತೀಪಾತೇ ದಿನಕ್ಷಯೇ ।

ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ಪಿತೃಮಾತೃಭ್ಯಃ ಸೋಽಶ್ವಮೇಧಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥ ೧೧೨ ॥

ಅಸ್ಮಾಹಕೇ ನರೋ ಯಸ್ತು ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಂಪೂಜಯೇದ್ಧರಿಂ ।

ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಶಂಕರಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಕುರ್ಯಾಜ್ಜಾಗರಣಕ್ರಿಯಾಂ ॥ ೧೧೩ ॥

ಸರ್ವಪಾಪನಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಶಕ್ರಾತಿಥ್ಯಮನಾಪ್ನುಯಾತ್ ।

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಯಃ ಪಶ್ಯತಿ ಜನಾರ್ದನಂ ॥ ೧೧೪ ॥

ವಿಶೇಷವಿಧಿನಾಃ ಭ್ಯಚ್ಯಾ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಚ ಪುನಃ ಪುನಃ ।

ಸಪುತ್ರೇಣ ಚ ತೇನೈವ ಪಿತೃಣಾಂ ನಿಹಿತಾ ಗತಿಃ ॥ ೧೧೫ ॥

೧೦೯-೧೧೨. ಆ ಲಿಂಗವು ಸಕಲ ರೋಗಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವುದೂ, ಸಮಸ್ತ ಪಾತಕಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದೂ ಆಗಿರುವುದು. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಈ ಅಸ್ಮಾಹಕತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಒಂದು ವರ್ಷದವರೆಗೂ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಿತ್ಯಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಮೂರು ಬಾರಿ ಪುಷ್ಕರದಲ್ಲಿಯೂ, ಗಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ನೈಮಿಷದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುವುದು ನಿಶ್ಚಯವು. ಮನ್ವಾದಿ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಯುಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವ್ಯತೀಪಾತಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಾಯಂಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಕುಶಚ್ಛಿದ್ರಗಳಿಂದ ತಿಲೋದಕಗಳನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಾ ಮುಖನಾಗಿ ಕುಳಿತು ಕೊಡುವವನು ಅಶ್ವಮೇಧದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೧೩. ಅಸ್ಮಾಹಕಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾನವನು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೂ, ಚತುರ್ಮುಖನನ್ನೂ, ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು.

೧೧೪-೧೧೫. ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾತಕಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಇಂದ್ರನ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಯಾವ ಮಾನವನು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕಂಡು ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವನೋ, ಅವನೇ ಸತ್ಪುತ್ರನು. ಅವನಿಂದ ಪಿತೃಗಳು ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಕಾಣುವರು.

ಏಕಮೂರ್ತಿಸ್ತಯೋ ದೇವಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರಾಃ ।

ಸತ್ಕಾರ್ಯಕಾರಣೋಪೇತಾಃ ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮಾಃ ಸುಮಹಾಫಲಾಃ ॥ ೧೧೬ ॥

ಏತತ್ತೇ ಕಥಿತಂ ರಾಜನ್ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನಂ ।

ಅಸ್ಮಾಹಕಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಕಿಮನ್ಯತ್ಪರಿಪೃಚ್ಛಸಿ

॥ ೧೧೭ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಅಸ್ಮಾಹಕತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ಷಟ್ ಚತ್ವಾರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೧೬. ಒಬ್ಬ ಮೂರ್ತಿಯೇ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರೆಂಬ ಮೂರು ದೇವತೆಗಳಾಗಿರುವನು. ಇವರೇ ಕಾರ್ಯ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂ ಮಹಾ ಫಲದಾಯಕರೂ ಆಗಿರುವರು.

೧೧೭. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಇಂತು ನಿನಗೆ ಅಸ್ಮಾಹಕತೀರ್ಥದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ವನ್ನೊಳಕೊಂಡು, ಮಹಾ ಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ಕಳೆಯುವ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆನು. ಮತ್ತೇನನ್ನು ಕೇಳಬಯಸುವೆ !

ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಿಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಅಸ್ಮಾಹಕತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ನೂರನಲವತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಸಪ್ತಚತ್ವಾರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಮನುತ್ತಮಂ ।

ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇದ್ವೃಷಭಧ್ವಜಂ ।

ಸರ್ವಸಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಗತಿಂ ಯಾತ್ಯಶ್ವಮೇಧಿನಾಂ ॥ ೨ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರಯತ್ನತಃ ।

ಪಿತೃಣಾಂ ಪ್ರೀಣನಾರ್ಥಾಯ ಸರ್ವಂ ತೇನ ಕೃತಂ ಭವೇತ್ ॥ ೩ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಮೃತಾನಾಂ ತು ಜಂತೂನಾಂ ನೃಪಸತ್ತಮಂ ।

ಗರ್ಭವಾಸೇ ಮತಿಸ್ತೇಷಾಂ ನ ಜಾಯೇತ ಕದಾಚನ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮಹೀಪಾಲಕನೆ! ಬಳಿಕ ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಶೋಭನವೂ, ಉತ್ತಮವೂ ಆದ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅಶ್ವಮೇಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರ ಗತಿಗೆ ಹೋಗುವನು.

೩. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಪಿತೃಗಳ ಸಂತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನಾಚರಿಸುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿದಂತೆ ಆಯಿತು.

೪. ರಾಜಸತ್ತಮನೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ಜಂತುಗಳಿಗೆ ಪುನಃ ಗರ್ಭವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯೇ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಗರ್ಭವಾಸೋ ಹಿ ದುಃಖಾಯ ನ ಸುಖಾಯ ಕದಾಚನ |

ತತ್ತೀರ್ಥವಾರಿಣಾ ಸ್ನಾತುರ್ನ ಪುನರ್ಭವಸಂಭವಃ

|| ೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ
ಸಪ್ತಚತ್ವಾರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೫. ಗರ್ಭವಾಸವೆಂದಿಗಾದರೂ ದುಃಖಾನುಭವಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಸುಖ
ಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲ. ಆ ತೀರ್ಥದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದವನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಗರ್ಭವಾಸದ
ಸಂಭವವಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ವೆಂಬ
ನೂರನಲವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಚಿತ್ತಾರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಮಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ತೀರ್ಥಮಂಗಾರಕಂ ಶಿವಂ ।	
ಉತ್ತರೇ ನರ್ಮದಾಕೂಲೇ ಸರ್ವಸಾಪಕ್ಷಯಂಕರಂ	॥ ೧ ॥
ಚತುರ್ಥ್ಯಂಗಾರಕದಿನೇ ಸಂಕಲ್ಪ್ಯ ಕೃತನಿಶ್ಚಯಃ ।	
ಸ್ನಾಯಾದಸ್ತಂಗತೇ ಸೂರ್ಯೇ ಸಂಧ್ಯೋಪಾಸನತತ್ಪರಃ	॥ ೨ ॥
ಪೂಜಯೇಲ್ಲೋಹಿತಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗಂಧಮಾಲ್ಯವಿಭೂಷಣೈಃ ।	
ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಸ್ತಂಧಿಲೇ ದೇವಂ ರಕ್ತಚಂದನಚರ್ಚಿತಂ	॥ ೩ ॥
ಅಂಗಾರಕಾಯೇತಿ ನಮಃ ಕರ್ಣಿಕಾಯಾಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ।	
ಕುಜಾಯ ಭೂಮಿಪುತ್ರಾಯ ರಕ್ತಾಂಗಾಯ ಸುನಾಸಸೇ	॥ ೪ ॥
ಹರಕೋವೋದ್ಭವಾಯೇತಿ ಸ್ವೇದಜಾಯಾತಿಬಾಹವೇ ।	
ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದಾಯೇತಿ ಪೂರ್ವಾದಿಷು ದಲೇಷು ಚ	॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಮಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಹಾರಾಜನೆ! ಅಲ್ಲಿಂದ ಸುಖಪ್ರದವಾದ ಅಂಗಾರಕತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಸರ್ವ ಸಾಪಗಳನ್ನೂ ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಈ ತೀರ್ಥವು ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರ ತೀರದಲ್ಲಿರುವುದು.

೨. ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನ ಚತುರ್ಥೀತಿಥಿಯು ಬರಲು ದೃಢನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸೂರ್ಯನು ಮುಳುಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಂಧ್ಯೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು.

೩. ಬಳಿಕ ಸ್ತಂಧಿಲೋಲ್ಲೇಖನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಚಂದನ ಲೇಪಿತವಾದ ಅಂಗಾರಕವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅದನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾಭರಣಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೪-೫. 'ಓಂಕಾರಾಯ ನಮಃ' ಎಂದು ಮಧ್ಯದ ಕರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸ ಬೇಕು. ಬಳಿಕ 'ಕುಜ, ಭೂಮಿಪುತ್ರ, ರಕ್ತಾಂಗ, ಸುನಾಸ, ಹರಕೋವೋದ್ಭವ, ಸ್ವೇದಜ, ಅತಿಬಾಹು, ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದ'ವೆಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಪೂರ್ವವೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಕಾರದಿಂದ ಎಂಟು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಏನಂ ಸಂಪೂಜ್ಯ ವಿಧಿವದ್ವಿದ್ಯಾದರ್ಶ್ಯಂ ವಿಧಾನತಃ |
 ಭೂಮಿಪುತ್ರ ಮಹಾವೀರ್ಯ ಸ್ವೇದೋದ್ಭವ ಪಿನಾಕಿನಃ || ೬ ||
 ಅಂಗಾರಕ ಮಹಾತೇಜಾ ಲೋಹಿತಾಂಗ ನನೋಸ್ತುತೇ |
 ಕರಕಂ ವಾರಿಸಂಯುಕ್ತಂ ಶಾಲಿತಂದುಲಪೂರಿತಂ || ೭ ||
 ಸಹಿರಣ್ಯಂ ಸವಸ್ತ್ರಂ ಚ ನೋದಕೋಪರಿಸಂಸ್ಥಿತಂ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ನಿವೇದ್ಯಂ ತತ್ಪುಜೋ ಮೇ ಪ್ರೀಯತಾಮಿತಿ || ೮ ||
 ಅರ್ಘ್ಯಂ ದತ್ವಾ ವಿಧಾನೇನ ರಕ್ತಚಂದನವಾರಿಣಾ |
 ರಕ್ತಪುಷ್ಪಸಮಾಕೀರ್ಣಂ ತಿಲತಂದುಲಮಿಶ್ರಿತಂ | ೯ ||
 ಕೃತ್ವಾ ತಾಮ್ರಮಯೇ ಪಾತ್ರೇ ಮಂಡಲೇ ವರ್ತುಲೇ ಶುಭೇ |
 ಕೃತ್ವಾ ಶಿರಸಿ ತತ್ಪಾತ್ರಂ ಜಾನುಭ್ಯಾಂ ಧರಣೀಂ ಗತಃ || ೧೦ ||
 ಮಂತ್ರಪೂತಂ ಮಹಾಭಾಗ ದದ್ಯಾದರ್ಶ್ಯಂ ವಿಚಕ್ಷಣಃ |
 ತತೋ ಭುಂಜೀತ ಮೌನೇನ ಕ್ಷ್ಣಾರತಿಲಾಮ್ಲವರ್ಜಿತಂ || ೧೧ ||
 ಸ್ನಿಗ್ಧಂ ಮೃದುಸಮಧುರಮಾತ್ಮನಃ ಶ್ರೇಯ ಇಚ್ಛತಾ |
 ಏನಂ ಚತುರ್ಥೇ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಚತುರ್ಥ್ಯಂಗಾರಕೇ ನೃಪ || ೧೨ ||

೬-೮. ಇಂತು ವಿಧಿವಿಹಿತವಾದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಂದಿನ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. “ ಭೂಮಿ ಪುತ್ರನೆ! ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೆ! ಪರಮಶಿವನ ಸ್ವೇದದಿಂದುದ್ಭವಿಸಿದವನೆ! ಅಂಗಾರಕನೆ! ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯೆ! ರಕ್ತಾಂಗನೆ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು.” ಬಳಿಕ ಜಲಭರಿತವಾದ ಕಳಶವನ್ನು ಭತ್ತ, ಅಕ್ಕಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಹಿರಣ್ಯವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳೊಡನೆ ಮೋದಕಗಳ ಮೇಲಿಟ್ಟು “ ಕುಜನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತನಾಗಲಿ” ಎಂದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೯. ಕೆಂಪು ಹೂವುಗಳಿಂದಲೂ ತಿಲತಂದುಲಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ರಕ್ತಚಂದನೋದಕದಿಂದ ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೧೦. ಬಳಿಕ ಒಂದು ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಗುಂಡಾಗಿ ಪವಿತ್ರಗಳಾದ ಎರಡು ಮಂಡಲಗಳನ್ನು ಬರೆದು, ಅದನ್ನು ತಲೆಯಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೊಣಕಾಲನ್ನು ನೆಲದಮೇಲಿಟ್ಟು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೧೧. ಮಹಾರಾಜನೆ! ವಿಚಕ್ಷಣನಾದವನು ಮಂತ್ರಸಹಿತವಾಗಿಯೇ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಮೌನವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಉಪ್ಪು ಹುಳಿಗಳಿಲ್ಲದ ತಿಲರಿಹಿತವಾದ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೨-೧೩. ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನು ಸ್ನೇಹಯುಕ್ತವೂ ಮೃದು ಮಧುರವೂ ಆದ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಹೇಗೆ

ಸೌವರ್ಣಂ ಕಾರಯೇದ್ವೇನಂ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಸುರೂಪಿಣಂ ।

ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ಪ್ರಾನ್ತುಕೇ ಸಾತ್ರೇ ಗುಡಪೀಠಸಮನ್ವಿತೇ ॥ ೧೩ ॥

ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಭಿರ್ದೇವಂ ಪೂಜಯೇದ್ಗುಡಸಂಸ್ಥಿತಂ ।

ಈಶಾನ್ಯಾಂ ಸ್ಥಾಪಯೇದ್ವೇನಂ ಗುಡತೋಯಸಮನ್ವಿತಂ ॥ ೧೪ ॥

ಕಾಸಾರೇಣ ತಥಾಗ್ನೇಯ್ಯಾಂ ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ಕುರಕಂ ಪರಂ ।

ರಕ್ತತಂದುಲಸಂಮಿಶ್ರಂ ನೈರ್ಮುತ್ಯಾಂ ವಾಯುಗೋಚರೇ ॥ ೧೫ ॥

ಸ್ಥಾಪಯೇನ್ನೋದಕೈಃ ಸಾರ್ಧಂ ಚತುರ್ಥಂ ಕರಕಂ ಬುಧಃ ।

ಸೂತ್ರೇಣ ವೇಷ್ಟಿತಗ್ರೀವಂ ಗಂಧಮಾಲ್ಯೈರಲಂಕೃತಂ ॥ ೧೬ ॥

ಶಂಖತೂರ್ಯನಿನಾದೇನ ಜಯಶಬ್ದಾದಿಮಂಗಳೈಃ ।

ರಕ್ತಾಂಬರಧರಂ ವಿಪ್ರಂ ರಕ್ತಮಾಲ್ಯಾಸುಲೇಪನಂ ॥ ೧೭ ॥

ವೇದಿಮಧ್ಯಗತಂ ವಾಸಿ ಮಹದಾಸನಸಂಸ್ಥಿತಂ ।

ಸುರೂಪಂ ಸುಭಗಂ ಶಾಂತಂ ಸರ್ವಭೂತಹಿತೇ ರತಂ ॥ ೧೮ ॥

ವೇದವಿದ್ಯಾವ್ರತಸ್ನಾತಂ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದಂ ।

ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಯಥಾನ್ಯಾಯಂ ವಾಚಯೇತ್ಪಾಂಡುನಂದನ ॥ ೧೯ ॥

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಚತುರ್ಥ್ಯಂಗಾರಕದಿವಸವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಚಿನ್ನದಿಂದ ಸುಂದರವಾದ ಅಂಗಾರಕ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಗುಡಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ತಾವ್ರದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು.

೧೪. ಗುಡಾಸನಾಸೀನನಾದ ಆ ದೇವನನ್ನು ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು ಬಳಿಕ ಈಶಾನ್ಯದ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುಡೋದಕಭರಿತವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಕಳಶವನ್ನಿಡಬೇಕು.

೧೫-೧೬. ಆಗ್ನೇಯ ಕೋಣದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧೋದಕದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಳಶವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ನೈರ್ಮುತ್ಯದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಾಕ್ಷತೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಳಶವನ್ನೂ, ವಾಯವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೋದಕಭರಿತವಾದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಳಶವನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ಇವುಗಳ ಕಂಠಗಳಿಗೆ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಗಂಧಮಾಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದಲಂಕರಿಸಬೇಕು.

೧೭-೧೯. ಎಲೈ ಪಾಂಡವಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಶಂಖತೂರ್ಯಗಳು ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತಿರಲು ಜಯಶಬ್ದಗಳಿಂದಲೂ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಕೆಂಪುವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟವನೂ, ಕೆಂಪು ಹೂಮಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ಅನುಲೇಪನಗಳನ್ನೂ ತಾಳಿದವನೂ, ವೇದಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವವನೂ, ಸುಂದರನೂ, ಸಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯೂ, ಶಾಂತನೂ, ಸರ್ವಭೂತಹಿತಂಕರನೂ, ವೇದವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಸ್ನಾತನಾದವನೂ, ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತನೂ ಆದ

ರಕ್ತಾಂ ಗಾಂ ಚ ತತೋ ದದ್ಯಾದ್ರಕ್ತೇನಾನಡುಹಾ ಸಹ |

ಪ್ರೀಯತಾಂ ಭೂಮಿಜೋ ದೇವಃ ಸರ್ವದೈವತಪೂಜಿತಃ || ೨೦ ||

ವಿಪ್ರಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೇಕೃತ್ಯ ಪತ್ನೀಪುತ್ರಸಮನ್ವಿತಃ |

ಪಿತೃಮಾತೃಸುಹೃತ್ಸಾರ್ಧಂ ಕ್ಷಮಾಪ್ಯ ಚ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್ || ೨೧ ||

ಏನಂ ಕೃತಸ್ಯ ತಸ್ಯಾಫ ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ವಿಶೇಷತಃ |

ಯತ್ಪುಣ್ಯಫಲಮುದ್ದಿಷ್ಟಂ ತತ್ತೇ ಸರ್ವಂ ವದಾಮ್ಯಹಂ || ೨೨ ||

ಸಪ್ತ ಜನ್ಮಾನಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸುರೂಪಃ ಸುಭಗೋ ಭವೇತ್ |

ತೀರ್ಥಸ್ಯಾಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವೇಣ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೨೩ ||

ಅಕಾಮೋ ವಾ ಸಕಾಮೋ ವಾ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಮೃತೋ ನರಃ |

ಅಂಗಾರಕಪುರಂ ಯಾತಿ ದೇವಗಂಧರ್ವಪೂಜಿತಃ || ೨೪ ||

ಉಪಭುಜ್ಯ ಯಥಾ ನ್ಯಾಯಂ ದಿವ್ಯಾನ್ಭೋಗಾನನುತ್ತಮಾನ್ |

ಇಹ ಮಾನುಷ್ಯಲೋಕೇ ನೈ ರಾಜಾ ಭವತಿ ಧಾರ್ಮಿಕಃ || ೨೫ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನನ್ನು ಯಥಾನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಆತನಿಂದ ಸ್ವಸ್ತಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಬೇಕು.

೨೦. ಬಳಿಕ “ಭೂಮಿಜಾತನೂ, ಸಕಲದೇವತೆಗಳಿಂದ ನಮಸ್ಕೃತನೂ ಆದ ದೇವನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಲಿ” ಎಂದು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಅಕಳನ್ನೂ ಎತ್ತನ್ನೂ ಧಾನಮಾಡಬೇಕು.

೨೧. ವತ್ನೀಪುತ್ರರೊಡನೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಸ್ನೇಹಿತರೊಡನೆ ಅವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೊಂಡು ಬೀಳ್ಕೊಡಬೇಕು.

೨೨. ಇಂತು ಮಾಡಿದ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿಸಿದ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಯಾವ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದೆಂಬುದನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು.

೨೩. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಈ ತೀರ್ಥದ ಸೇವನೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನರನು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳವರೆಗೂ ಸುರೂಪನೂ ಐಶ್ವರ್ಯವಂತನೂ ಆಗಿ ಬಾಳುತ್ತಿರುವನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೨೪. ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿಯಾಗಲಿ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದ ನರನು ದೇವಗಂಧರ್ವರಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಕೂಜಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು.

೨೫. ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಉಚಿತಗಳಾದ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟಗಳಾದ ದಿವ್ಯ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಈ ಮಾನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮತತ್ಪರನಾದ ಮಹಾರಾಜನಾಗಿ ಜನಿಸುವನು.

ಸುರೂಪಃ ಸುಭಗಶ್ಚೈವ ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿವಿವರ್ಜಿತಃ ।

ಜೀವೇದ್ವರ್ಷಶತಂ ಸಾಗ್ರಂ ಸರ್ವಲೋಕನಮಸ್ಯತಃ

॥ ೨೬ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇನಾಖಂಡೇ
“ಮಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”
ನಾಮಾಷ್ಟಚತ್ವಾರಿಂಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೬. ಸುಂದರರೂಪನೂ, ಸೌಭಾಗ್ಯವಂತನೂ, ಸಕಲವ್ಯಾಧಿರಹಿತನೂ
ಆಗಿ ಸಕಲಮಾನವರಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನೂರು ವರ್ಷಗಳ
ಪುಣ್ಯಾಯುಷ್ಯವಂತನಾಗಿರುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇನಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ಮಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
ನೂರನಲವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧೈಕೋನಸಂಚಾರದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಲಿಂಗವಾರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತಸ್ಯೈವಾನಂತರಂ ತೀರ್ಥಂ ಲಿಂಗೇಶ್ವರಮಿತಿಶ್ರುತಂ ।

ದರ್ಶನಾದ್ಧೇವದೇವಸ್ಯ ಯತ್ರಪಾಪಂ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ

॥ ೧ ॥

ಕೃತ್ವಾ ತು ಕದನಂ ಘೋರಂ ದಾನವಾನಾಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।

ವಾರಾಹಂ ರೂಪಮಾಸ್ಥಾಯ ನರ್ಮದಾಯಾಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ

॥ ೨ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ದೇವಂ ನಮಸ್ಕೃತಿ ।

ಸ ಮುಚ್ಯತೇ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಹಾಪಾಪೈಃ ಪುರಾಕೃತೈಃ

॥ ೩ ॥

ದ್ವಾದಶಾಂ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷಸ್ಯ ಶುಕ್ಲೇ ಚ ಸಮುಪೋಷಿತಃ ।

ಗಂಧಮಾಲ್ಯೈರ್ಜಗನ್ನಾಥಂ ಪೂಜಯೇತ್ಪಾಂಡುನಂದನ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಲಿಂಗವಾರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಆ ಬಳಿಕ ಲಿಂಗೇಶ್ವರವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದ ತೀರ್ಥವಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ನೋಡಲು ಪಾಪಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಹಿಂದೆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ದಾನವರೊಡನೆ ವರಾಹ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ನರ್ಮದಾತೀರದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದನು.

೩. ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇವ ದೇವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವನು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಮಹಾಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಸಹ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೪. ಪಾಂಡವಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಪ್ರತಿವಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷಗಳ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಗಂಧಮಾಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಲೋಕೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂಶ್ಚ ಮಹಾಭಾಗ ದಾನಸಂಮಾನಭೋಜನೈಃ |
 ಪೂಜಯೇತ್ಸರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು || ೫ ||
 ಸತ್ರಯಾಜಿಫಲಂ ಜಂತುರ್ಲಭತೇ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಕೈಃ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ಭೋಜಯಂಸ್ತತ್ರ ತದೇವ ಲಭತೇ ಫಲಂ || ೬ ||
 ತರ್ಪಯಿತ್ವಾ ಪಿತೃನ್ದೇವಾನ್ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತದ್ಗತಮಾನಸಃ |
 ಜಪೇದ್ವಾದಶನಾಮಾನಿ ದೇವಸ್ಯ ಪುರತಃ ಸ್ಥಿತಃ || ೭ ||
 ಮಾಸಿ ಮಾಸಿ ನಿರಾಹಾರೋ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಕುರುನಂದನ |
 ಕೇಶವಂ ಪೂಜಯೇನ್ನಿತ್ಯಂ ಮಾಸಿ ಮಾರ್ಗಶಿರೇ ಬುಧಃ || ೮ ||
 ಪೌಷೇ ನಾರಾಯಣಂ ದೇವಂ ಮಾಘಮಾಸೇ ತು ಮಾಧವಂ |
 ಗೋವಿಂದಂ ಫಾಲ್ಗುನೇ ಮಾಸಿ ವಿಷ್ಣುಂ ಚೈತ್ರೇ ಸಮರ್ಚಯೇತ್ || ೯ ||
 ವೈಶಾಖೇ ಮಧುಹಂತಾರಂ ಜ್ಯೇಷ್ಠೇ ದೇವಂ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಂ |
 ವಾಮನಂ ತು ತಥಾಷಾಢೇ ಶ್ರಾವಣೇ ಶ್ರೀಧರಂ ಸ್ಮರೇತ್ || ೧೦ ||
 ಹೃಷೀಕೇಶಂ ಭಾದ್ರಪದೇ ಪದ್ಮನಾಭಂ ತಥಾಶ್ವಿನೇ |
 ದಾಮೋದರಂ ಕಾರ್ತಿಕೇ ತು ಕೀರ್ತಯನ್ನಾವಸೀದತಿ || ೧೧ ||

೫. ಬಳಿಕ ಪರಮ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ ದಾನಗಳಿಂದಲೂ, ಮರ್ಯಾದೆಗಳಿಂದಲೂ, ಭೋಜನಗಳಿಂದಲೂ ಅವರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಸುವುದನ್ನು ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

೬-೭. ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ದೀರ್ಘಸತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಯಾವ ಫಲವುಂಟೋ, ಅದನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನದಿಂದ ಪಡೆಯುವನು. ತದೇಕಚಿತ್ತದಿಂದ ಸ್ನಾನವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನಿತ್ತು ನಾರಾಯಣನ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ದ್ವಾದಶನಾಮಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು.

೮. ಕೌರವಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿಯೂ ದ್ವಾದಶಿಯ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ವಂಡಿತನಾದವನು ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಕೇಶವನನ್ನರ್ಚಿಸಬೇಕು.

೯. ಪುಷ್ಯಮಾಸದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನೂ, ಮಾಘದಲ್ಲಿ ಮಾಧವನನ್ನೂ, ಫಾಲ್ಗುನದಲ್ಲಿ ಗೋವಿಂದನನ್ನೂ, ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೧೦. ವೈಶಾಖದಲ್ಲಿ ಮಧುಸೂದನನನ್ನೂ, ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನನ್ನೂ, ಆಷಾಢದಲ್ಲಿ ವಾಮನನನ್ನೂ, ಶ್ರಾವಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಧರನನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು.

೧೧. ಭಾದ್ರಪದದಲ್ಲಿ ಹೃಷೀಕೇಶನನ್ನೂ, ಅಶ್ವಯುಜದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮನಾಭನನ್ನೂ, ಕಾರ್ತಿಕದಲ್ಲಿ ದಾಮೋದರನನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸುವವನು ಕಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ.

ವಾಚಿಕಂ ಮಾನಸಂ ಪಾಪಂ ಕರ್ಮಜಂ ಯತ್ಪುರಾ ಕೃತಂ ।

ತನ್ನತ್ಯತಿ ನ ಸಂದೇಹೋ ಮಾಸನಾಮಾನುಕೀರ್ತನಾತ್ ॥ ೧೨ ॥

ಸ್ವಯಂ ವಿಶುದ್ಧಃ ಸತತಮುನ್ನಿಷನ್ನಿಮಿಷಂಸ್ತಥಾ ।

ಶೀಘ್ರಂ ಪ್ರಪಶ್ಯ ಭುಂಜಾನೋ ಮಂತ್ರಹೀನಂ ಸಮುದ್ಗಿರೇತ್ ॥ ೧೩ ॥

ಪರಮಾಪದ್ಗತಸ್ಯಾಪಿ ಜಂತೋರೇಷಾ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾ ।

ಯನ್ಮಾಸಾಧಿಪತೇರ್ವಿಷ್ಣೋರ್ಮಾಸನಾಮಾನುಕೀರ್ತನಂ ॥ ೧೪ ॥

ತಾ ನಿಶಾಸ್ತೇ ಚ ದಿನಸಾಸ್ತೇ ಮಾಸಾಸ್ತೇ ಚ ವತ್ಸರಾಃ ।

ನರಾಣಾಂ ಸಫಲಾ ಯೇಷು ಚಿಂತಿತೋ ಭಗವಾನ್ ಹರಿಃ ॥ ೧೫ ॥

ಪರಮಾಪದ್ಗತಸ್ಯಾಪಿ ಯಸ್ಯ ದೇವೋ ಜನಾರ್ದನಃ ।

ನಾಃನಸರ್ಪತಿ ಹೃತ್ಪದ್ಮಾತ್ಮ ಯೋಗೀ ನಾಃತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೧೬ ॥

ತೇ ಭಾಗ್ಯಹೀನಾ ಮನುಜಾಃ ಸುಶೋಚ್ಯಾ

ಸ್ತೇ ಭೂಮಿಭಾರಾಯ ಕೃತಾಃವತಾರಾಃ ।

ಅಚೇತನಾಸ್ತೇ ಪಶುಭಿಃ ಸಮಾನಾ

ಯೇ ಭಕ್ತಿಹೀನಾ ಭಗವತ್ಯನಂತೇ

॥ ೧೭ ॥

೧೨. ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಈ ಮಾಸನಾಮಗಳನ್ನು ಜಪಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ಹಿಂದೆ ವಾಙ್ಮನಃಕಾಯಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೧೩. ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ತೆಗೆಯುವಾಗಲೂ ಸ್ವತಃ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ವಿಷ್ಣುನಾಮವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಮಂತ್ರಹೀನನಾಗಿ ತಿಂದ ಅನ್ನವನ್ನು ಬೇಗ ವಮನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನೋಡು.

೧೪. ಪರಮಾಪತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವವನಿಗೂ ಮಾಸಾಧಿಪತಿಯಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಆ ಮಾಸದ ನಾಮದ ಜಪವೇ ಪರಮೋಪಾಯವಾಗಿರುವುದು.

೧೫. ಯಾವ ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಹಗಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಂವತ್ಸರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನೆರೆಯ ಸ್ಮರಿಸುವರೋ, ಅವುಗಳೇ ಸಫಲಗಳು.

೧೬. ಪರಮಸಂಕಟದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಯಾವನ ಹೃದಯದಿಂದ ದೇವದೇವನು ಮರೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನೇ ಯೋಗಿಯು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೧೭. ಭಗವಂತನಾದ ಅನಂತನಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೋ, ಅವರೇ ಭಾಗ್ಯಹೀನರು. ಶೋಚ್ಯರು. ಭೂಮಿಗೆ ಭಾರವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುವವರು. ಅಚೇತನರು. ಪಶುಗಳಿಗೆ ಸಮಾನರು.

ತೇ ಪೂರ್ಣಕಾಯಾ ಪುರುಷಾಃ ಸೃಥಿನ್ಯಾಂ

ತೇ ಸ್ವಾಂಗಪಾತಾದ್ಭುವನಂ ಪುನಂತಿ ।

ವಿಚಕ್ಷಣಾ ವಿಶ್ವವಿಭೂಷಣಾಸ್ತೇ

ಯೇ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಾ ಭಗವತ್ಸನಂತೇ

॥ ೧೮ ॥

ಸ ಏವ ಸುಕೃತೀ ತೇನ ಲಬ್ಧಂ ಜನ್ಮತರೋಃ ಫಲಂ ।

ಚಿತ್ತೇ ವಚಸಿ ಕಾಯೇ ಚ ಯಸ್ಯ ದೇವೋ ಜನಾರ್ದನಃ

॥ ೧೯ ॥

ಏತತ್ತೀರ್ಥವರಂ ಪುಣ್ಯಂ ಲಿಂಗೋ ಯತ್ರ ಜನಾರ್ದನಃ ।

ವಂಚಯಿತ್ವಾ ರಿಪೂನ್ ಸಂಖ್ಯೇ ಕ್ರೋಡೋ ಭೂತ್ವಾ ಸನಾತನಃ ॥ ೨೦ ॥

ಉಪಸ್ಥನೇ ಚಂದ್ರಮಸೋ ರವೇಶ್ಚ

ಯೋ ಹ್ಯಷ್ಟಕಾನಾಮಯನದ್ವಯೇ ಚ ।

ಪಾನೀಯಮುಪ್ಯತ್ರ ತಿಲೈರ್ನಿಮಿಶ್ರಂ

ದದ್ಯಾತ್ಪಿತೃಭ್ಯಃ ಪ್ರಯತೋ ಮನುಷ್ಯಃ

॥ ೨೧ ॥

ಘೋಣೋನ್ನೀಲಿತ ಮೇರುರಂಧ್ರನಿವಹೋ ದುಃಖಾಬ್ಧಿಮುಜ್ಜತ್ಸನಃ

ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತರಸಾತಲೋದರಬೃಹತ್ಪಂಕಾರ್ಥಮಗ್ನಕ್ಸುರಃ ।

೧೮. ಯಾರು ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಭರಿತನಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಆ ಪುರುಷರೇ ಪುಣ್ಯವಂತರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಅವತಾರದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವವರು. ಅವರೇ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳು. ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರವಾಯರು.

೧೯. ಯಾವನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೂ, ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಜನಾರ್ದನನೇ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವನೋ, ಅವನೇ ಸುಕೃತಿಯು. ಅವನಿಗೆ ಜನ್ಮವೃಕ್ಷದ ಫಲವು ಲಭಿಸಿರುವುದು.

೨೦. ಜನಾರ್ದನನೇ ಚಿಹ್ನವಾಗುಳ್ಳ ಈ ತೀರ್ಥೋತ್ತಮವು ಪುಣ್ಯಪ್ರದವು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿ ಅನಾದಿಯಾದ ದೇವನು ಕಾಡುಹಂದಿಯಾದನು.

೨೧. ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರ ಗ್ರಹಣಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅಷ್ಟಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಉತ್ತರಾಯಣ ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಪುಣ್ಯಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲಿ ತಿಲಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಜಲದಿಂದ ಮಾನವನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೨೨. ಮುಸುಡಿಯಿಂದ ಮೇರುವಿನಲ್ಲಿ ರಂಧ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದುದೂ, ದುಃಖನಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವವರಿಗೆ ನಾವೆಯಂತರುವುದೂ, ಹೊಸದಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ರಸಾತಲಲೋಕದ ಮಧ್ಯದ ಮಹಾಪಂಕದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಮುಳುಗಿದ

ಫೂತ್ಕಾರೋತ್ಕರನುನ್ನವಾತವಿದಲದ್ವಿಗ್ಧಂತಿನಾದಶ್ರುತಿನ್ಯಸ್ತ

ಸ್ತಬ್ಧವಪುಃ ಶ್ರುತಿರ್ಭವತು ನಃ ಕ್ರೋಡೋ ಹರಿಃ ಶಾಂತಯೇ || ೨೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚನೇ ಆನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ಲಿಂಗವಾರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”
ನಾಮೈಕೋನಪಂಚಾಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಗೊರಸುಗಳುಳ್ಳದುದೂ, ಫೂತ್ಕಾರದಿಂದ ಎಬ್ಬಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬಿರುಗಾಳಿಯಿಂದ
ಚಿದರಿದ ದಿಗ್ಗಜಗಳ ಘೀಂಕಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಕಿವಿಗಳನ್ನು ನಿಮಿರಿಸಿ ನಿಶ್ಚಲ
ವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವುದೂ ಆದ ಕ್ರೋಡದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನಿಮಗೆ
ಶಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ಲಿಂಗವಾರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
ನೂರನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ್ಯ ಸಂಚಾರದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕುಸುಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹಾರಾಜ ಕುಸುಮೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।

ದಕ್ಷಿಣೇ ನರ್ಮದಾಕೂಲೇ ಉಪಪಾತಕನಾಶನಂ

॥ ೧ ॥

ಕಾನೇನ ಸ್ಥಾಪಿತೋ ದೇವಃ ಕುಸುಮೇಶ್ವರಸಂಜ್ಞಿತಃ ।

ಖ್ಯಾತಃ ಸರ್ವೇಷು ಲೋಕೇಷು ದೇವದೇವಃ ಸನಾತನಃ

॥ ೨ ॥

ಕಾನೋ ಮನೋಭವೋ ವಿಶ್ವಃ ಕುಸುಮಾಯುಧಚಾಪಭೃತ್ ।

ಸ ಕಾಮಾನಂದಾತಿ ಸರ್ವಾನೃಜಿತೋ ಮೀನಕೇತನಃ

॥ ೩ ॥

ತೇನ ನಿರ್ದಗ್ಧಕಾಯೇನ ಚಾರಾಧ್ಯ ಪರಮೇಶ್ವರಂ ।

ಅನಂಗೇನ ತಥಾ ಪ್ರಾಪ್ತಮಂಗಿತ್ವಂ ನರ್ಮದಾತಟೇ

॥ ೪ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಅಂಗಿಭೂತಸ್ಯ ನಾಶತ್ವಮನಂಗಸ್ಯ ತು ಮೇ ವದ ।

ನ ಶ್ರುತಂ ನ ಚ ಮೇ ದೃಷ್ಟಂ ಭೂತಪೂರ್ವಂ ಕದಾಚನ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕುಸುಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. — ಮಹಾರಾಜನೆ! ಬಳಿಕ ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಉಪಪಾತಕಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಉತ್ತಮವಾದ ಕುಸುಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು.

೨. ಸನಾತನನಾದ ಕುಸುಮೇಶ್ವರನೆಂಬ ಈ ಮಹಾದೇವನು ಮನ್ಮಥನಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾಗಿ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿರುವನು.

೩. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನೂ, ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪಿಯೂ, ಪುಷ್ಪ ಬಾಣಗಳನ್ನೂ ಧನುಸ್ಸನ್ನೂ ಹಿಡಿದವನೂ, ಮೀನಧ್ವಜಲಾಂಛಿತನೂ ಆದ ಕಾಮನು ಪೂಜಿತನಾದರೆ ಸಕಲಾಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವನು.

೪. ಅಂತಹ ಕಾಮನು ತನ್ನ ದೇಹವು ಭಸ್ಮೀಭೂತವಾಗಲು ನರ್ಮದಾ ತೀರದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಅನಂಗನಾಗಿದ್ದವನು ಪುನಃ ಸ್ಥೂಲರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದನು.

೫. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದೇಹಧಾರಿಯಾದ ಮನ್ಮಥನು ನಾಶವಾದುದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು. ಇಂತಹ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಾನು ಹಿಂದೆಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ, ಕೇಳಿಯೂ ಇಲ್ಲ.

ಏತತ್ಸರ್ವಂ ಯಥಾವೃತ್ತಮಾಚಕ್ಷ್ಯ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮಃ ।

ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಭೀಮಾರ್ಜುನಯಮೈಃ ಸಹ || ೬ ||

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಆದೌ ಕೃತಯುಗೇ ತಾತ ದೇವದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।

ತಪಶ್ಚ ಚಾರ ವಿಪುಲಂ ಗಂಗಾಸಾಗರಸಂಸ್ಥಿತಃ || ೭ ||

ತೇನ ಸಂಪಾದಿತಾ ಲೋಕಾಸ್ತಪಸಾ ಸಸುರಾಸುರಾಃ ।

ಜಗ್ಮುಸ್ತೇ ಶರಣಂ ಸರ್ವೇ ದೇವದೇವಂ ಶಚೀಪತಿಂ || ೮ ||

ನ್ಯಾಸಕಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ದೇವದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।

ಸಂತಾಪಯತಿ ಲೋಕಾಂಸ್ತ್ರೀಂಸ್ತನ್ನಿ ವಾರಯ ಗೋಪತೇ || ೯ ||

ಶ್ರುತ್ವಾ ತದ್ವಚನಂ ತೇಷಾಂ ದೇವಾನಾಂ ಬಲವೃತ್ತಹಾ ।

ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಮನಸಾ ತಪೋವಿಘ್ನಾಯ ಚಾದಿಶತ್ || ೧೦ ||

ಅಪ್ಸರಾಂ ಮೇನಕಾಂ ರಂಭಾಂ ಘೃತಾಚೀಂ ಚ ತಿಲೋತ್ತಮಾಂ ।

ವಸಂತಂ ಕೋಕಿಲಂ ಕಾಮಂ ದಕ್ಷಿಣಾನಿಲಮುತ್ತಮಂ || ೧೧ ||

ಗತ್ವಾ ತತ್ರ ಮಹಾದೇವಂ ತಪಶ್ಚ ರಣತತ್ಪರಂ ।

ಕ್ಲೋಭಯಧ್ವಂ ಯಥಾನ್ಯಾಯಂ ಗಂಗಾಸಾಗರವಾಸಿನಂ || ೧೨ ||

೬. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಡೆದಂತೆಯೇ ಹೇಳುವವನಾಗು, ಈ ಭೀಮ ಅರ್ಜುನ ನಕುಲ ಸಹದೇವರೊಡನೆ ಕೇಳಲಿಚ್ಛಿಸುವೆನು.

೭. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ರಾಜನೆ! ಮೊದಲು ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ದೇವದೇವನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಗಂಗಾಸಾಗರಕ್ಕೆ ತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು.

೮. ಆತನು ತಪಿಸಿನಿಂದ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಲು ದೇವದಾನವರೆಲ್ಲರೂ ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಶರಣುಹೊಂದಿದರು.

೯. “ ದೇವ ದೇವನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನು ಸಕಲ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇಂದ್ರನೆ! ಅವನ್ನು ನಿನಾರಿಸು ”

೧೦ ಎಂದು ನುಡಿದ ದೇವತೆಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಲವೃತ್ತಘಾತಕನಾದ ಮಹೇಂದ್ರನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಯೋಚಿಸಿ ಆತನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೧೧. ಮೇನಕೆಯೆಂಬ ಅಪ್ಸರೆಯನ್ನೂ, ರಂಭೆ, ಘೃತಾಚಿ, ತಿಲೋತ್ತಮೆಯನ್ನೂ, ವಸಂತನನ್ನೂ, ಕೋಗಿಲೆಯನ್ನೂ, ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನ ಮಂದಮಾರುತನನ್ನೂ ಕಾಮಸಹಿತರನ್ನಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು.

೧೨. “ ನೀವು ಗಂಗಾಸಾಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತ ತಪಶ್ಚರಣ

ಏವಮುಕ್ತಾಸ್ತು ತೇ ಸರ್ವೇ ದೇವರಾಜೇನ ಭಾರತ ।

ದೇವಾಪ್ಸರಃಸಮೋಪೇತಾ ಜಗ್ಮುಸ್ತೇ ಹರಸನ್ನಿಧೌ

॥ ೧೩ ॥

ವಸಂತಮಾಸೇ ಕುಸುಮಾಕರಾಕುಲೇ

ಮಯೂರದಾತ್ಮ್ಯಾಹ ಸುಕೋಕಿಲಾಕುಲೇ ।

ಪ್ರನೃತ್ಯ ದೇವಾಪ್ಸರಗೀತಸಂಕುಲೇ

ಪ್ರನಾತಿ ವಾತೇ ಯಮನೈರ್ಯುತಾಕುಲೇ

॥ ೧೪ ॥

ತೇನ ಸಂಮೂರ್ಛಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ಸಂಸರ್ಗಾಚ್ಚ ಖಗೋತ್ತಮಾಃ ।

ಮಧುಮಾಧವಗಂಧೇನ ಸಕಿನ್ನರಮಹೋರಗಾಃ

॥ ೧೫ ॥

ಯಾವದಾಲೋಕತೇ ತಾನತ್ತದ್ವನಂ ವ್ಯಾಕುಲೀಕೃತಂ ।

ವೀಕ್ಷ್ಯತೇ ಮದನಾವಿಷ್ಟಂ ದಶಾವಸ್ಥಾಗತಂ ಜನಂ

॥ ೧೬ ॥

ದೇವದೇವೋಽಪಿ ದೇವಾನಾಮವಸ್ಥಾತ್ರಿತಯಂ ಗತಃ ।

ಸಾತ್ವಿಕೀಂ ರಾಜಸೀಂ ರಾಜಂಸ್ತಾಮಸೀಂ ತಾಂ ಶೃಣುಷ್ವ ಮೇ

॥ ೧೭ ॥

ದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುವ ಪರಮಶಿವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಾಲಾನುಗುಣವಾಗಿ ಕ್ಷೋಭೆ
ಗೊಳಿಸಿರಿ.”

೧೩. ಧರ್ಮನಂದನನೆ! ಇಂತೆಂದ ದೇವರಾಜನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಅವ
ರೆಲ್ಲರೂ ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಪ್ಸರೆಯರೊಡನೆ ಮಹೇಶ್ವರನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ
ಹೊರಟರು.

೧೪. ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಗಳು ತುಂಬಿರಲು, ನವಿಲುಗಳೂ, ಭರತಪಕ್ಷಿ
ಗಳೂ, ಕೋಗಿಲೆಗಳೂ ನಲಿದಾಡುತ್ತಿರಲು, ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು ಅಪ್ಸರೆಯರ
ನೃತ್ಯಗೀತಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರಲು, ದಕ್ಷಿಣದಿಂದಲೂ ನೈಋತ್ಯದಿಂದಲೂ ಮಂದ
ಮಾರುತವು ಬೀಸುತ್ತಿರಲು ವಸಂತಕಾಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು.

೧೫. ಚೈತ್ರ ಮೈಶಾಖ ಮಾಸಗಳ ಪುಷ್ಪಗಂಧಗಳಿಂದಲೂ, ಮಲಯಾನಿಲ
ದಿಂದಲೂ ದೇವತೆಗಳೂ, ಕಿನ್ನರರೂ, ಮಹಾನಾಗರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಮೂರ್ಛಾವಸ್ಥೆ
ಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

೧೬. ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅರಣ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡು ಜನ
ರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವೇದಕಂಪಾದಿ ಕಾಮಜನಿತಗಳಾದ ಮದನಾವಸ್ಥೆಗಳಿಗೊಳ
ಗಾದರು.

೧೭. ರಾಜನೆ! ಮಹಾದೇವನು ಸಹ ಸಾತ್ವಿಕ, ರಾಜಸ, ತಾಮಸ
ಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ತಾಳಿದನು. ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು,
ಕೇಳು.

ಏಕಂ ಯೋಗಸಮಾಧಿನಾ ಮುಕುಲಿತಂ ಚಕ್ಷುರ್ವಿತ್ತೀಯಂ ಪುನಃ

ಸಾರ್ವತ್ಯಾ ಜಘನಸ್ಥಲಸ್ತನತಟೇ ಶೃಂಗಾರಭಾರಾಲಸಂ ।

ಅನ್ಯದ್ಗೂರ ನಿರಸ್ತಚಾಪಮದನಕ್ರೋಧಾನಲೋದ್ವೀಪಿತಂ

ಶಂಭೋರ್ಭಿನ್ನರಸಂ ಸಮಾಧಿಸಮಯೇ ನೇತ್ರತ್ರಯಂ ಪಾತುವಃ॥೧೮॥

ಏವಂ ದೃಷ್ಟ್ವಃ ಸ ದೇವೇನ ಸಶರಃ ಸಶರಾಸನಃ ।

ಭಸ್ಮೀಭೂತೋ ಗತಃ ಕಾನೋ ವಿನಾಶಃ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಂ ॥ ೧೯ ॥

ಕಾಮಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕ್ಷಯಂ ಯಾತಂ ತತ್ರ ದೇವಾಪ್ಸರೋಗಣಾಃ ।

ಭೀತಾ ಯಥಾಗತಂ ಸರ್ವೇ ಜಗ್ತುಶ್ಚೈವ ದಿಶೋ ದಶ ॥ ೨೦ ॥

ಕಾನೇನ ರಹಿತಾ ಲೋಕಾಃ ಸಸುರಾಸುರಮಾನವಾಃ ।

ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಶರಣಂ ಜಗ್ತುರ್ದೇವಾ ಇಂದ್ರಪುರೋಗಮಾಃ ॥ ೨೧ ॥

ಸೀದಮಾನಂ ಜಗದ್ವೃಷ್ಟ್ವಾ ತಮೂಚುಃ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಂ ।

ಜಾನಾಸಿ ತ್ವಂ ಜಗಚ್ಛೇಷಂ ಪ್ರಭೋ ಮೈಥುನಸಂಭವಾತ್ ॥ ೨೨ ॥

೧೮. ಒಂದು ಕಣ್ಣು ಯೋಗಸಮಾಧಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಿತು. ಎರಡನೆಯದಾದರೂ ವಾರ್ವತಿಯ ಶೃಂಗಾರಾಧಿಕೃದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಆಕೆಯ ಜಘನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತನಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ನಟ್ಟಿದ್ದಿತು. ಮೂರನೆಯ ಕಣ್ಣು ದೂರದಿಂದಲೇ ಮನ್ಮಥನ ಬಿಲ್ಲಿನ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿ ಕೋಪವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಹೀಗೆ ಸಮಾಧಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಭಿನ್ನವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ತ್ರಿಣೇತ್ರಗಳು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

೧೯. ಇಂತು ಮಹಾದೇವನು ಕ್ರೋಧದಿಂದ ನೋಡಲು ಸಕಲ ಜೀವರನ್ನೂ ಕ್ಷೋಭೆಗೊಳಿಸಲು ಮನ್ಮಥನು ತಾನೇ ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳೊಡನೆ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾದನು.

೨೦. ಕಾಮನು ನಾಶವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಅಪ್ಸರೋಗಣಗಳೂ ಭಯಗೊಂಡು ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಚಿದರಿ ಓಡಿಹೋದರು.

೨೧. ಕಾಮಹೀನಗಳಾದ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ರಾಕ್ಷಸರೂ, ಮಾನವರೂ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತರಾದರು.

೨೨. ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು ಪರಮೇಷ್ಠಿಗೆ ಇಂತೆಂದರು. “ ಪ್ರಭುವೆ! ಮೈಥುನದಿಂದಲೇ ಲೋಕವು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ಬಲ್ಲೆಯಷ್ಟೆ !

ಪ್ರಜಾಃ ಸರ್ವಾ ವಿಶುಷ್ಯಂತಿ ಕಾಮೇನ ರಹಿತಾ ವಿಭೋ ॥ ೨೩ ॥
 ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ವಚಸ್ತೇಷಾಂ ದೇವಾನಾಂ ಪ್ರಹಿತಾಮಹಃ |
 ಜಗಾಮ ಸಹಿತಸ್ತತ್ರ ಯತ್ರ ದೇವೋ ನುಹೇಶ್ವರಃ ॥ ೨೪ ॥
 ಅತೋಷಯಜ್ಞಗನ್ನಾಥಂ ಸರ್ವಭೂತನುಹೇಶ್ವರಂ |
 ಸ್ತುತಿಭಿರ್ದಂಡಕೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈರ್ವೇದವೇದಾಂಗಸಂಭವೈಃ ॥ ೨೫ ॥
 ತತಸ್ತು ಷ್ಠೋ ನುಹಾದೇವೋ ದೇವಾನಾಂ ಪರಮೇಶ್ವರಃ |
 ಉನಾಚ ನುಧುರಾಂ ವಾಣೀಂ ದೇವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಪುರೋಗಮಾನ್ ॥ ೨೬ ॥
 ಕಿಂ ಕಾರ್ಯಂ ಕಶ್ಚ ಸಂತಾಪಃ ಕಿಂ ವಾಃಸಗಮನಕಾರಣಂ |
 ದೇವತಾನಾಮೃಷೀಣಾಂ ಚ ಕಥ್ಯತಾಂ ಮನು ಮಾ ಚಿರಂ ॥ ೨೭ ॥
 ದೇವಾ ಉಚುಃ:-

ಕಾಮನಾಶಾಜ್ಞಗನ್ನಾಥೋ ಭವಿತಾಸ್ಯಂ ಚರಾಚರೇ |
 ತೈಲೋಕ್ಯಂ ತ್ವಂ ಪುನಃ ಶಂಭೋ ಉತ್ಪಾದಯಿತುಮಾರ್ಹಸಿ ॥ ೨೮ ॥
 ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ವಚಸ್ತೇಷಾಂ ವಿನ್ಯುಶ್ಯ ಪರಮೇಶ್ವರಃ |
 ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಕಾಮಸ್ಯ ವಿಗ್ರಹಂ ಭುವಿ ದುರ್ಲಭಂ ॥ ೨೯ ॥

೨೩-೨೪. ಕಾಮರಹಿತಗಳಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವುವು.” ದೇವತೆಗಳ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಿತಾಮಹನು ಅವರನ್ನು ಕೂಡಿ ಕೊಂಡು ಮಹೇಶ್ವರನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು.

೨೫. ಮತ್ತು ಲೋಕೇಶ್ವರನೂ, ಸಕಲ ಭೂತಗಳ ನಿಯಾಮಕನೂ ಆದ ಆತನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ದಂಡಕಗಳಿಂದಲೂ, ವೇದಗಳೊಳಗಿನ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದನು.

೨೬. ಅದರಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ದೇವಾಧಿದೇವನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮಧುರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದನು.

೨೭. “ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೂ ಈಗ ನನ್ನಿಂದ ಆಗಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವೇನು? ನಿಮಗೆ ಬಂದಿರುವ ಸಂಕಟವೇನು? ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ತಡೆಮಾಡದೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರಿ.”

೨೮. ದೇವತೆಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:-ಪರಮೇಶ್ವರನೆ! ಕಾಮನ ನಾಶದಿಂದ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸಕಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ನೀನು ಮತ್ತೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಬೇಕು.

೨೯. ದೇವತೆಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾದೇವನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಚಿಂತಿಸಿ ಕಾಮನಿಗೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವಾದ ರೂಪವು ಬರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು.

ಆಜಗಾಮ ತತಃ ಶೀಘ್ರಮನಂಗೋಹ್ಯಂಗತಾಂ ಗತಃ ।

ಪ್ರಾಣದಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಪಶ್ಯತಾಂ ನೃಪಸತ್ತಮಃ ॥ ೩೦ ॥

ತತಃ ಶಂಖನಿನಾದೇನ ಭೇರಿಣಾಂ ನಿಃಸ್ವಸೇನ ಚ ।

ಅಭ್ಯನಂದಂಸ್ತತೋ ದೇವಂ ಸುರಾಸುರಮಹೋರಗಾಃ ॥ ೩೧ ॥

ನಮಸ್ತೇ ದೇವದೇವೇಶ ಕೃತಾರ್ಥಾಃ ಸುರಸತ್ತಮಾಃ ।

ವಿಸರ್ಜಿತಾಃ ಪುನರ್ಜಗ್ಮುರ್ಯಥಾಗತಮುರಿಂದಮಃ ॥ ೩೨ ॥

ಗತೇಷು ಸರ್ವದೇವೇಷು ಕಾಮದೇವೋಽಪಿ ಭಾರತ ।

ತಪಶ್ಚ ಚಾರ ವಿಪುಲಂ ನರ್ಮದಾತಟಮಾಶ್ರಿತಃ ॥ ೩೩ ॥

ತಪೋಜಪಕೃಶೀಭೂತೋ ದಿವ್ಯಂ ವರ್ಷಶತಂ ಕಿಲ ।

ಮಹಾಭೂತೈರ್ವಿಘ್ನಕರೈಃ ಪೀಡ್ಯಮಾನಃ ಸಮಂತತಃ ॥ ೩೪ ॥

ಆತ್ಮವಿಘ್ನವಿನಾಶಾರ್ಥಂ ಸಂಸ್ಕೃತಃ ಕುಂಡಲೇಶ್ವರಃ ।

ಚಕಾರ ರಕ್ಷಾಂ ಸರ್ವತ್ರ ಶರಪಾತೇ ನೃಪೋತ್ತಮಃ ॥ ೩೫ ॥

ತತಸ್ತಪ್ತೋ ಮಹಾದೇವೋ ದೃಢಭಕ್ತ್ಯಾ ವರಪ್ರದಃ ।

ವರೇಣ ಚೈಂದಯಾಮಾಸ ಕಾಮಂ ಕಾಮವಿನಾಶನಃ ॥ ೩೬ ॥

೩೦. ಮಹಾರಾಜನೆ! ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಸಕಲ ಜೀವರಿಗೆ ಪ್ರಾಣಪ್ರದನಾದ ಮನ್ಮಥನು ದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬಂದನು.

೩೧. ಆಗ ದೇವತೆಗಳೂ, ಅಸುರರೂ, ನಾಗರೂ ಶಂಖಧ್ವನಿಗಳಿಂದಲೂ, ಭೇರಿಗಳ ನಾದಗಳಿಂದಲೂ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿದರು.

೩೨. ದೇವದೇವೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಆತನಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು.

೩೩. ಭರತಕುಲತಿಲಕನೆ! ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಹೊರಟುಹೋಗಲು ಮನ್ಮಥನೂ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ತೀರವನ್ನು ಸೇರಿ ಬಹಳಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು.

೩೪. ಒಂದು ನೂರು ದಿವ್ಯ ವರ್ಷಗಳ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಜಪದಿಂದಲೂ ಆತನ ದೇಹವು ಕೃಶವಾಯಿತು. ವಿಘ್ನಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಮಹಾ ಭೂತಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

೩೫. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಆತನು ತನ್ನ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಕುಂಡಲೇಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಣಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

೩೬. ಮನ್ಮಥವೈರಿಯಾದ ಮಹಾದೇವನು ಆತನ ದೃಢಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದವನಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ ಪ್ರಲೋಭಗೊಳಿಸಿದನು.

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತುಷ್ಟಂ ಮಹಾದೇವಮುನಾಚ ರ್ನುಷಕೇತನಃ |
 ಪ್ರಣತಃ ಸ್ರಾಂಜಲಿಭರ್ತಾ ದೇವದೇವಂ ತ್ರಿಲೋಚನಂ || ೩೭ ||
 ಯದಿ ತುಷ್ಟೋಽಸಿ ದೇವೇಶ ಯದಿ ದೇವೋ ವರೋ ಮಮ |
 ಅತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಜಗನ್ನಾಥ ಸದಾ ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭವ || ೩೮ ||
 ತಥೇತಿ ಚೋಕ್ತ್ವಾ ನಚನಂ ದೇವದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ |
 ಜಗಾಮಾಕಾಶಮಾವಿಶ್ಯ ಸ್ತೂಯಮಾನೋಽಪ್ಸರೋಗಣೈಃ || ೩೯ ||
 ಗತೇ ಚಾದರ್ಶನಂ ದೇವೇ ಕಾಮದೇವೋ ಜಗದ್ಗುರುಂ |
 ಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸ ರಾಜೇಂದ್ರ ಕುಸುಮೇಶ್ವರಸಂಜ್ಞಿತಂ || ೪೦ ||
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಹ್ಯುಪವಾಸಪರಾಯಣಃ |
 ಚೈತ್ರಮಾಸೇ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಮದನಸ್ಯ ದಿನೇಽಥವಾ || ೪೧ ||
 ಪ್ರಭಾತೇ ನಿಮಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜ್ಯ ದಿನಾಕರಂ |
 ತಿಲಮಿಶ್ರೇಣ ತೋಯೇನ ತರ್ಪಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ || ೪೨ ||
 ಕೃತ್ವಾ ಸ್ನಾನಂ ವಿಧಾನೇನ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಚ ತಂ ನೃಪ |
 ಪಿಂಡನಿರ್ವಪಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು || ೪೩ ||

೩೭. ದೇವದೇವನೂ, ತ್ರಿಣೇತ್ರನೂ ಆದ ಮಹೇಶ್ವರನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಮೀನಕೇತನನಾದ ಮನ್ಮಥನು ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೈಮುಗಿದು ಇಂತೆಂದನು.

೩೮. “ಲೋಕನಾಥನೆ! ಮಹೇಶ್ವರನೆ! ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವೆಯಾದರೆ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವುಂಟಾಗಿರಲಿ.”

೩೯. ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಮಹೇಶ್ವರನು ಅಭಯವನ್ನಿತ್ತು ಅಪ್ಸರೋಗಣಗಳು ಹೊಗಳುತ್ತಿರಲು ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದನು.

೪೦. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಮಹಾದೇವನು ಅವೈಶ್ಯನಾಗಲು ಕಾಮದೇವನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಸುಮೇಶ್ವರನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಜಗದ್ಗುರುವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದನು.

೪೧. ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಉಪವಾಸವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

೪೨. ಮಾರನೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ತಿಲೋದಕದಿಂದ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೪೩. ಪುನಃ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆದಿತ್ಯನ ಪೂಜೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಪಿತೃಗಳ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

ಸತ್ರಯಾಜಿಫಲಂ ಯಚ್ಚ ಲಭತೇ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಿಕಂ ।
 ಪಿಂಡದಾನಾತ್ಫಲಂ ತಚ್ಚ ಲಭತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೪೪ ॥
 ಅಂಕೋಲಮೂಲೇ ಯಃ ಪಿಂಡಂ ಪಿತೃನುದ್ದಿಶ್ಯ ದಾಪಯೇತ್ ।
 ತಸ್ಯ ತೇ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನಿ ತೃಪ್ತಿಂ ಯಾಂತಿ ಪಿತಾಮಹಾಃ ॥ ೪೫ ॥
 ಕೃಮಿಕೀಟಪತಂಗಾ ಯೇ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।
 ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ನೃತಾಃ ಸ್ವರ್ಗಂ ಕಿಂ ಪುನರ್ಯೇ ನರಾ ನೃತಾಃ ॥ ೪೬ ॥
 ಸನ್ಯಾಸಂ ಕುರುತೇ ಯೋಽತ್ರ ಜಿತಕ್ರೋಧೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।
 ಕುಸುಮೇಶೇ ನರೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸ ಗಚ್ಛೇಚ್ಛಿವಮಂದಿರಂ ॥ ೪೭ ॥
 ತತ್ರ ದಿವ್ಯಾಸ್ಪರೋಭಿಶ್ಚ ದೇವಗಂಧರ್ವಗಾಯನೈಃ ।
 ಕ್ರೀಡತೇ ಸೇವ್ಯಮಾನಸ್ತು ಕಲ್ಪಕೋಟಿಶತಂ ನೃಪ ॥ ೪೮ ॥
 ಪೂರ್ಣೇ ಚೈವ ತತಃ ಕಾಲ ಇಹ ಮಾನುಷ್ಯತಾಂ ಗತಃ ।
 ಜಾಯತೇ ರಾಜರಾಜೇಂದ್ರೈಃ ಪೂಜ್ಯಮಾನೋ ನೃಪೋ ಮಹಾನ್ ॥ ೪೯ ॥

೪೪. ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಮಹಾಸತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವುಂಟೋ, ಅದೇ ಇಲ್ಲಿ ಪಿಂಡದಾನ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಲಭಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೪೫. ಅಲ್ಲಿರುವ ಅಂಕೋಲೆಯ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ 'ಪಿಂಡ ಪ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನ ಪಿತೃಗಳೂ ಪಿತಾಮಹರೂ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೂ ಸಂತೃಪ್ತರಾಗಿರುವರು.

೪೬. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕ್ರಿಮಿಕೀಟ ಪತಂಗಗಳೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವುವೆಂದಮೇಲೆ ಮನುಷ್ಯರ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಲೇಕೆ?

೪೭. ಕ್ರೋಧವನ್ನೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಿದ ಯಾವ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನು ಕುಸುಮೇಶ್ವರನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸನ್ಮಾಸನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನೋ, ಅವನು ಕೈಲಾಸವನ್ನು ಸೇರುವನು.

೪೮. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆ! ಅಂಥವನು ಅಲ್ಲಿ ನೂರು ಕೋಟಿ ಕಲ್ಪಗಳವರೆಗೂ ದೇವಲೋಕದ ಅಪ್ಸರೆಯರಿಂದಲೂ ಗಂಧರ್ವರ ಗಾನಗಳಿಂದಲೂ ಸೇವಿತನಾಗಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೪೯. ಆ ಕಾಲವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಳೆಯಲು ಮನುಷ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ರಾಜಮಹಾರಾಜರಿಂದಲೂ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ಜನಿಸುವನು.

ಸುರೂಪಃ ಸುಭಗೋ ವಾಗ್ಗೀ ವಿಕ್ರಾಂತೋ ಮತಿನಾಂಭುಜಿಃ |

ಜೀವೇದ್ವರ್ಷಶತಂ ಸಾಗ್ರಂ ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿವಿನರ್ಜಿತಃ

|| ೫೦ ||

ಏತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಪಾಪಹರಂ ತೀರ್ಥಕೋಟಿಶತಾಧಿಕಂ |

ಕುಸುಮೇಶೇತಿ ವಿಖ್ಯಾತಂ ಸರ್ವದೇವನಮಸ್ಯತಂ

|| ೫೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಕುಸುಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ಪಂಚಾಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೫೦. ಸುಂದರನೂ, ಸೌಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯೂ, ವಾಗ್ಗಿಯೂ, ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ, ಮಹಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೂ, ಶುಚಿಯೂ, ಸಕಲ ರೋಗರಹಿತನೂ ಆಗಿ ನೂರು ವರ್ಷಗಳು ಬದುಕುವನು.

೫೧. ಕುಸುಮೇಶ್ವರನೆಂಬ ಈ ತೀರ್ಥವು ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ, ಪಾಪನಾಶಕವೂ, ನೂರು ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥಗಳಿಗೆ ಮಿಗಿಲಾದುದೂ, ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ನಮಸ್ಕೃತವೂ ಆಗಿರುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಕುಸುಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ನೂರೈವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧೈಕವಂಚಾಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ವೇತವಾರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಉತ್ತರೇ ನರ್ಮದಾಕೂಲೇ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।

ಜಯವಾರಾಹನಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಂ

॥ ೧ ॥

ಉದ್ಭೂತಾ ಜಗತೀ ಯೇನ ಸರ್ವದೇವನಮಸ್ತುತಾ ।

ಲೋಕಾಃ ಸುಗ್ರಹಬುಧ್ಧಾ ಚ ಸಂಸ್ಥಿತೋ ನರ್ಮದಾ ತಟೇ

॥ ೨ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನಿರೀಕ್ಷತೇ ಮಧುಸೂದನಂ ।

ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾಪೇಭ್ಯೋ ದಶಜನ್ಮಾನುಕೀರ್ತನಾತ್

॥ ೩ ॥

ಮತ್ಸ್ಯಃ ಕೂರ್ಮೋ ವರಾಹಶ್ಚ ನರಸಿಂಹೋಽಥ ವಾಮನಃ ।

ರಾಮೋ ರಾಮಶ್ಚ ಕೃಷ್ಣಶ್ಚ ಬುಧ್ಧಃ ಕಲ್ಕಿಶ್ಚ ತೇ ದಶ

॥ ೪ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಮತ್ಸ್ಯೇನ ಕಿಂ ಕೃತಂ ತಾತ ಕೂರ್ಮೇಣ ಮುನಿಸತ್ತಮ ।

ವರಾಹೇಣ ಚ ಕಿಂ ಕರ್ಮ ನರಸಿಂಹೇನ ಕಿಂ ಕೃತಂ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶ್ವೇತವಾರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಪರಮಪವಿತ್ರವೂ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶಕವೂ ಆದ ಜಯವಾರಾಹವೆಂಬ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯುಕ್ತವಾದ ತೀರ್ಥವೊಂದಿರುವುದು.

೨. ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಸಕಲ ದೇವ ನಮಸ್ಕೃತಿಯಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವರಾಹರೂಪದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಿ ಲೋಕಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಲು ನರ್ಮದಾ ತೀರದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದನು.

೩-೪. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮಧುಸೂದನನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಸಕಲಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಮತ್ಸ್ಯ, ಕೂರ್ಮ, ವರಾಹ, ನರಸಿಂಹ, ವಾಮನ, ಪರಶುರಾಮ, ಶ್ರೀರಾಮ, ಕೃಷ್ಣ, ಬುಧ್ಧ, ಕಲ್ಕಿಯೆಂಬವುಗಳೇ ಈ ದಶಾವತಾರಗಳ ನಾಮಗಳು.

೫. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮುನಿಸತ್ತಮನೆ! ಮತ್ಸ್ಯವು ಏನನ್ನು ಮಾಡಿತು? ಕೂರ್ಮವೂ ವರಾಹವೂ ಯಾವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದುವು? ನರಸಿಂಹನಿಂದ ನಡೆದ ಕಾರ್ಯವೇನು?

ವಾಮನೇನ ಚ ರಾಮೇಣ ರಾಘವೇಣ ಚ ಕಿಂ ಕೃತಂ ।
 ಬುದ್ಧರೂಪೇಣ ಕಿಂ ವಾಃಪಿ ಕಲ್ಪಿನಾ ಕಿಂ ಕೃತಂ ವದ ॥ ೬ ॥
 ಏನಮುಕ್ತಸ್ತು ವಿಪ್ರೇಂದ್ರೋ ಧರ್ಮಪುತ್ರೇಣ ಧೀಮತಾ ।
 ಉನಾಚ ಮಧುರಾಂ ವಾಣೀಂ ತದಾ ಧರ್ಮಸುತಂ ಪ್ರತಿ ॥ ೭ ॥
 ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-
 ಮೀನೋ ಭೂತ್ವಾ ಪುರಾಕಲ್ಪೇ ಸೀತ್ಕರ್ಥಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿಭುಃ ।
 ಸನುಪಯತ್ಸಮುದ್ಧೃತ್ಯ ನೇದಾನ್ಮಗ್ನಾನ್ಮಹಾರ್ಣವೇ ॥ ೮ ॥
 ಅಮೃತೋತ್ಪಾದನೇ ರಾಜನ್ಯೂರ್ನೋ ಭೂತ್ವಾ ಜಗದ್ಗುರುಃ ।
 ಮಂದರಂ ಧಾರಯಾಮಾಸ ತಥಾ ದೇವೀಂ ವಸುಂಧರಾಂ ॥ ೯ ॥
 ಉಜ್ಜಹಾರ ಧರಾಂ ಮಗ್ನಾಂ ಸಾತಾಲತಲವಾಸಿನೀಂ ।
 ವಾರಾಹಂ ರೂಪಮಾಸ್ಥಾಯ ದೇವದೇವೋ ಜನಾರ್ದನಃ ॥ ೧೦ ॥
 ನರಸ್ಯಾರ್ಥತನುಂ ಕೃತ್ವಾ ಸಿಂಹಸ್ಯಾರ್ಥತನುಂ ತಥಾ ।
 ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪೋರ್ವಕ್ಲೋ ವಿದದಾರ ನಖಾಂಕುಶೈಃ ॥ ೧೧ ॥

೬. ವಾಮನನೂ, ಪರಶುರಾಮನೂ, ರಘುರಾಮನೂ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು? ಬುದ್ಧ ಕಲ್ಪಿಗಳ ರೂಪಗಳಿಂದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಏನು ಮಾಡಿದನೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳು.

೭. ಇಂತೆಂದು ಕುಶಲನಾದ ಧರ್ಮಪುತ್ರನು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನು ಮಧುರವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಆತನಿಗಿಂತೆಂದನು.

೮. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನಂಟುಮಾಡಲು ನಾರಾಯಣನು ಮೀನಿನ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಮಹಾಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿದ್ದ ವೇದಗಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಟ್ಟನು.

೯. ರಾಜನೆ! ಕೂರ್ಮನಾಗಿ ಅಮೃತಮಂಧನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಂದರ ಪರ್ವತವನ್ನು ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಧರಿಸಿದನು. ಈಗಲೂ ಆತನೇ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವನು.

೧೦. ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಜನಾರ್ದನನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಸಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವರಾಹರೂಪದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಿದನು.

೧೧. ಅರ್ಧಶರೀರವು ಮನುಷ್ಯನಾಗಿಯೂ, ಮುಖವು ಸಿಂಹದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರಲು ತನ್ನ ನಖಗಳೆಂಬ ಅಂಕುಶಗಳಿಂದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನ ವಕ್ಷಸ್ಥಳವನ್ನು ಸೀಳಿದನು.

ಜಟೀ ನಾಮನರೂಪೇಣ ಸ್ತಾಯಮಾನೋ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮೈಃ |
 ತದ್ಧಿವ್ಯಂ ರೂಪಮಾಸ್ಥಾಯ ಕ್ರಮಿತ್ವಾ ಮೇದಿನೀಂ ಕ್ರಮೈಃ || ೧೨ ||
 ಕೃತವಾಂಶ್ಚ ಬಲಿಂ ಪಶ್ಚಾತ್ಪಾಲತಲವಾಸಿನಂ |
 ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ಸುರಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ವಕಂ ಪುರಂ || ೧೩ ||
 ಜಮದಗ್ನಿಸುತೋ ರಾಮೋ ಭೂತ್ವಾ ಶಸ್ತ್ರಭೃತಾಂ ವರಃ |
 ಕ್ಷತ್ರಿಯಾನ್ಸ್ಯಧಿವೀಪಾಲಾನವಧೀದ್ವೈಪಯಾದಿಕಾನ್ || ೧೪ ||
 ಕಶ್ಯಪಾಯ ಮಹೀಂ ದತ್ವಾ ಸರ್ಪರ್ವತನಾಕರಾಂ |
 ತಪಸ್ತಪತಿ ದೇವೇಶೋ ಮಹೇಂದ್ರೇದ್ಯಾಪಿ ಭಾರತ || ೧೫ ||
 ತತೋ ದಾಶರಥೀ ರಾಮೋ ರಾವಣಂ ದೇವಕಂಟಕಂ |
 ಸಗಣಂ ಸಮರೇ ಹತ್ವಾ ರಾಜ್ಯಂ ದತ್ವಾ ವಿಭೀಷಣೇ || ೧೬ ||
 ಪಾಲಯಿತ್ವಾ ನಯೇದ್ಭೂಮಿಂ ಮುಖೈಃ ಸಂತಪ್ಯ ದೇವತಾಃ |
 ಸ್ವರ್ಗಂ ಗತೋ ಮಹಾತೇಜಾ ರಾಮೋ ರಾಜೀವಲೋಚನಃ || ೧೭ ||

೧೨. ಜಟಾಧಾರಿಯಾಗಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರಲು ದಿವ್ಯವಾದ ನಾಮನ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಾದಗಳಿಂದ ಅಳಿದನು.

೧೩. ಬಳಿಕ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಪಾತಾಳಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಸಮುಕ್ತದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

೧೪. ಜಮದಗ್ನಿಮಹರ್ಷಿಗೆ ಪರಶುರಾಮನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅವತರಿಸಿ, ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನೆಂದೆನಿಸಿ ಹೈಹಯನೇ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾಜರನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಶಮಾಡಿದನು.

೧೫. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಪರ್ವತಗಳು, ಅರಣ್ಯಗಳು, ಸರೋವರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಕಲ ಭೂಮಿಯನ್ನೂ ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಇಂದಿಗೂ ಮಹೇಂದ್ರ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಆ ದೇವಾಧಿದೇವನು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೧೬. ಬಳಿಕ ದಶರಥಪುತ್ರನಾದ ರಾಮನಾಗಿ ಬಂದು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕಂಟಕಪ್ರಾಯನಾದ ರಾವಣನನ್ನೂ ಅವನ ಪರಿವಾರವನ್ನೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೊಂದು ಲಂಕಾರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಭೀಷಣನಿಗಿತ್ತನು.

೧೭. ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯಪರಿಪಾಲನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯೂ, ಕಮಲನೇತ್ರನೂ ಆದ ರಾಮನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ವಸುದೇವಗೃಹೇ ಭೂಯಃ ಸಂಕರ್ಷಣಸಹಾಯವಾನ್ |

ಅವತೀರ್ಣೋ ಜಗನ್ನಾಥೋ ವಾಸುದೇವೋ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ || ೧೮ ||

ಸೋವಧೀತ್ತವ ಸಾನುರ್ಧ್ಯಾದ್ಧಾಥಂ ದುಷ್ಟಭೂಭೃತಾಂ |

ಚಾಣೂರಕಂಸಕೇಶೀನಾಂ ಜರಾಸಂಧಸ್ಯ ಭಾರತ || ೧೯ ||

ತೇನ ತ್ವಂ ಸುಸಹಾಯೇನ ಹತ್ವಾ ಶತ್ರುನ್ನರೇಶ್ವರ |

ಭೋಕ್ತ್ವಸೇ ಪೃಥಿವೀಂ ಸರ್ವಾಂ ಭ್ರಾತೃಭಿಃ ಸಹ ಸಂಭೃತಾಂ || ೨೦ ||

ತಥಾ ಬುದ್ಧತ್ವನುಪರಂ ನವಮಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯತೇಚ್ಯುತಃ |

ಶಾಂತಿನಾನ್ದೇವದೇವೇಶೋ ಮಧುಹಂತಾ ಮಧುಪ್ರಿಯಃ || ೨೧ ||

ತೇನ ಬುದ್ಧಸ್ವರೂಪೇಣ ದೇವೇನ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಾ |

ಭವಿಷ್ಯತಿ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ಮೋಹಿತಂ ಸ ಚರಾಚರಂ || ೨೨ ||

ನ ಶ್ರೋಷ್ಯಂತಿ ಪಿತುಃ ಪುತ್ರಾಸ್ತದಾಪ್ರಭೃತಿ ಭಾರತ |

ನ ಗುರೋರ್ಬಾಂಧವಾಃ ಶಿಷ್ಯಾ ಭವಿಷ್ಯತ್ಯಧರೋತ್ತರಂ || ೨೩ ||

೧೮. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಬಳಿಕ ಜಗನ್ನಾಥನು ವಸುದೇವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಕರ್ಷಣನೆಂಬ ಬಲರಾಮನ ಸಹಾಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ ವಾಸುದೇವನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅವತರಿಸಿದನು.

೧೯. ಭರತಕುಲತಿಲಕನೆ! ಚಾಣೂರ, ಕಂಸ, ಕೇಶಿ, ಜರಾಸಂಧರೇ ಮೊದಲಾದ ದುಷ್ಟರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಂದು ನಿನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅದನ್ನೂ ಮಾಡಿದನು.

೨೦. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆ! ಆತನ ಅಪಾರವಾದ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ನೀನೂ ನಿನ್ನ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಸರ್ವಸಮೃದ್ಧವಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತಮ್ಮಂದಿರೊಡನೆ ಅನುಭವಿಸುವೆ.

೨೧. ಶಾಂತಗುಣಭರಿತನೂ, ದೇವಾಧಿದೇವನೂ, ಮಧುನಿಗ್ರಹಿಯೂ, ಮಧುಪ್ರಿಯನೂ, ನಾಶರಹಿತನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನು ಮುಂದೆ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಬುದ್ಧನ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳುವನು.

೨೨. ದೇವದೇವನೂ, ಲೋಕನಿಯಾಮಕನೂ ಆದ ಆತನ ಬುದ್ಧಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸಕಲ ಭೂಮಂಡಲವೂ ಭ್ರಾಂತಿಗೊಳ್ಳುವುದು.

೨೩. ಧರ್ಮನಂದನನೆ! ಅಂದಿನಿಂದ ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಗುರುಗಳಿಗೆ ಶಿಷ್ಯರು ಬಂಧುಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಉಚ್ಚನೀಚಗಳು ತಲೆಕೆಳಗಾಗುವುವು.

ಜಿತೋ ಧರ್ಮೋ ಹ್ಯಧರ್ಮೇಣ ಚಾಸತ್ಯೇನ ಋತಂ ಜಿತಂ ।

ಜಿತಾಶ್ಚೈಶ್ಚ ರಾಜಾನಃ ಸ್ತ್ರೀಭಿಶ್ಚ ಪುರುಷಾ ಜಿತಾಃ ॥ ೨೪ ॥

ಸೀದಂತಿ ಚಾಃಗ್ನಿಹೋತ್ರಾಣಿ ಗುರೌ ಪೂಜಾ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ ।

ಸೀದಂತಿ ಮಾನವಾ ಧರ್ಮಾಃ ಕಲೌ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಯುಧಿಸ್ಥಿರ ॥ ೨೫ ॥

ದ್ವಾದಶೇ ದಶಮೇ ವರ್ಷೇ ನಾರೀ ಗರ್ಭವತೀ ಭವೇತ್ ।

ಕನ್ಯಾಸ್ತತ್ರ ಪ್ರಸೂಯಂತೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಹರಿಸಿಂಗಳಾಃ ॥ ೨೬ ॥

ಭವಿಷ್ಯತಿ ತತಃ ಕಲ್ಪಿದ್ರಶಮೇ ಜನ್ಮನಿ ಪ್ರಭುಃ ॥ ೨೭ ॥

ಏತತ್ತೇ ಕಥಿತಂ ರಾಜನ್ದೇವಸ್ಯ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಃ ।

ಕಾರಣಂ ದಶಜನ್ಮಾನಾಂ ಸರ್ವಸಾಪಕೃತ್ಯಂಕರಂ ॥ ೨೮ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಽಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಶ್ವೇತವಾರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮೈಕಪಂಚಾಶದಧಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೪. ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಧರ್ಮದಿಂದ ನೋಲುಂಟಾಗುವುದು. ಅಸತ್ಯವು ಸತ್ಯವನ್ನು ಜಯಿಸುವುದು. ಜೋರರಿಂದ ರಾಜರು ಪರಾಜಿತರಾಗುವರು. ಪುರುಷರು ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಶವರ್ತಿಗಳಾಗುವರು.

೨೫. ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಗಳು ನಷ್ಟವಾಗುವುವು. ಗುರುಗಳಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆಯು ತಪ್ಪಿಹೋಗುವುದು. ಯುಧಿಸ್ಥಿರನೆ! ಕಲಿಯುಗವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಮಾನವ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಶಿಸಿಹೋಗುವುವು.

೨೬. ಹನ್ನೆರಡು ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹುಡುಗಿಯರು ಗರ್ಭವತಿಯರಾಗುವರು. ಕನ್ಯೆಯರೇ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆರುವರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹರಿಸಿಂಗಳರಾಗುವರು.

೨೭. ಕಡೆಗೆ ಲೋಕೇಶ್ವರನು ಹತ್ತನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಯಾಗಿ ಅವತರಿಸುವನು.

೨೮. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಇಂತು ದೇವೇಶ್ವರನೂ, ಲೋಕನಿಯಾಮಕನೂ ಆದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ದಶಾವತಾರಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಕಲ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಶ್ವೇತವಾರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ನೂರೈವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ದ್ವಿಪಂಚಾಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಭಾರ್ಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇದ್ಧ ರಾಸಾಲ ಭಾರ್ಗಲೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।

ಶಂಕರಂ ಜಗತಃ ಸ್ರಾಣಂ ಸ್ಮೃತಮಾತ್ರಾಘನಾಶನಂ ॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಪರಮೇಶ್ವರಂ ।

ಅಶ್ವಮೇಧಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ ॥ ೨ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಕಶ್ಚಿತ್ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಂ ಕರಿಸ್ಯತಿ ।

ಅನಿವರ್ತಿಕಾ ಗತಿಸ್ತಸ್ಯ ರುದ್ರಲೋಕಾದಸಂಶಯಂ ॥ ೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಹಾಸಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಭಾರ್ಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ದ್ವಿಪಂಚಾಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಭಾರ್ಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮಹೀಪಾಲಕನೆ! ಬಳಿಕ ಉತ್ತಮನಾದ ಭಾರ್ಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಣಸಮಾನನೂ, ಸ್ಮರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ವಾಸಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವವನೂ ಆದ ಶಂಕರನು ನೆಲೆಸಿರುವನು.

೨. ಯಾವ ಮಾನವನು ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪೂಜೆ ಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞದ ಮಹಾಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೩. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯಾದರೂ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರೆ ಅದು ರುದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ಭೂಮಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಭಾರ್ಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ವೆಂಬ

ನೂರೈವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧಿ ಶ್ರೀಪಂಚಾಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅಧಿಶ್ರೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತಸ್ಯೈವಾನ್ಯಂತರಂ ಚಾನ್ಯದ್ರವಿತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।
ಯಸ್ಯ ಸಂದರ್ಶನಾದೇವ ಮುಚ್ಯಂತೇ ಪಾತಕೈರ್ನರಾಃ ॥ ೧ ॥
ರವಿತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನರಃ ಪಶ್ಯತಿ ಭಾಸ್ಕರಂ ।
ತಸ್ಯ ಯತ್ಪಲಮುದ್ದಿಷ್ಟಂ ಸ್ವಯಂ ದೇವೇನ ತಚ್ಛೃಣು ॥ ೨ ॥
ನಾನ್ಯಂಧೋ ನ ಮೂಕೋ ಬಧಿರಃ ಕುಲೇ ಭವತಿ ಕಶ್ಚನ ।
ಕುರೂಪಃ ಕುನಖೀ ವಾಪಿ ತಸ್ಯ ಜನ್ಮಾನಿ ಪೋಡಶ ॥ ೩ ॥
ದದ್ರುಚಿತ್ರಕಕುಷ್ಮಾನಿ ಮಂಡಲಾನಿ ವಿಚರ್ಚಿಕಾ ।
ನಶ್ಯಂತಿ ದೇವಭಕ್ತಸ್ಯ ಪಣ್ಣಾಸಾನ್ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೪ ॥
ಚರಿತಂ ತಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಪುರಾಣೇ ಯಚ್ಛ್ರುತಂ ಮಯಾ ।
ನ ತತ್ಕಥಯಿತುಂ ಶಕ್ಯಂ ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣ ನೃಪೋತ್ತಮ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಅಧಿಶ್ರೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಇದಾದ ಬಳಿಕ ರವಿತೀರ್ಥವೆಂಬ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದೊಂದು ತೀರ್ಥವಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾರ್ತ ದಿಂದಲೇ ಮನುಜರು ತಮ್ಮ ಪಾತಕಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೨. ರವಿತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನುಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ಸೂರ್ಯದೇವನನ್ನು ಯಾವನು ನೋಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಫಲವು ಲಭಿಸುವದೆಂಬುದನ್ನು ಮಹಾದೇವನೇ ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವನು, ಕೇಳು.

೩. ಆತನಿಗೆ ಹದಿನಾರು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆತನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಕುರುಡ ನಾಗಲಿ, ಮೂಗನಾಗಲಿ, ಕಿವುಡನಾಗಲಿ, ಕುದೂಪಿಯಾಗಲಿ, ಕುನಖಿಯಾಗಲಿ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ.

೪. ಈ ದೇವನನ್ನು ಆರು ತಿಂಗಳು ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸಿದವನ ಕುಷ್ಠ, ತೊನ್ನು, ಕಜ್ಜಿಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಸಕಲರೋಗಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೫. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆ! ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಆ ದೇವದೇವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿರುವಷ್ಟು ಹೇಳಲು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಕ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯದ್ವಾ ನಂ ರವಿಮುದ್ದಿಶ್ಯ ದೀಯತೇ |
 ವಿಧಿನಾ ಸಾತ್ರವಿಸ್ತಾಯ ತಸ್ಯಾಂತೋ ನಾಸ್ತಿ ಕರ್ಹಿಚಿತ್ || ೬ ||
 ಅಯನೇ ವಿಷುನೇ ಜೈವ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಗೃಹೇ ತಥಾ |
 ರವಿತೀರ್ಥೇ ಪ್ರದತ್ತಾನಾಂ ದಾನಾನಾಂ ಫಲಮುತ್ತಮಂ || ೭ ||
 ಸಂಕ್ರಾಂತೌ ಯಾನಿ ದಾನಾನಿ ಹವ್ಯಕವ್ಯಾನಿ ಭಾರತ |
 ಅಪಾಮಿವ ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ತೇಷಾನ್ಮಂತೋ ನ ಲಭ್ಯತೇ || ೮ ||
 ಯೇನ ಯೇನ ಯದಾ ದತ್ತಂ ಯೇನ ಯೇನ ಯದಾ ಹುತಂ |
 ತಸ್ಯ ತಸ್ಯ ತದಾ ಕಾಲೇ ಸವಿತಾ ಪ್ರತಿದಾಯಕಃ || ೯ ||
 ಸಪ್ತ ಜನ್ಮಾನಿ ತಾನ್ಯೇವ ದದಾತ್ಯರ್ಕಃ ಪುನಃ ಪುನಃ |
 ಶತಮಿಂದುಕ್ಷಯೇ ದಾನಂ ಸಹಸ್ರಂ ತು ದಿನಕ್ಷಯೇ || ೧೦ ||
 ಸಂಕ್ರಾಂತೌ ಶತಸಾಹಸ್ರಂ ವ್ಯತೀಪಾತೇ ತ್ವನಂತಕಂ || ೧೧ ||
 ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚಃ—
 ರವಿತೀರ್ಥಂ ಕಥಂ ತಾತ ಪುಣ್ಯಾತ್ಪುಣ್ಯತರಂ ಸ್ತುತಂ |
 ವಿಸ್ತರೇಣ ಮಮಾಖ್ಯಾಹಿ ಶ್ರವಣೌ ಮಮ ಲಂಪಟೌ || ೧೨ ||

೬. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಧಿವಿಹಿತರೀತಿಯಿಂದ ಸತ್ಪಾತ್ರನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸೂರ್ಯಪ್ರೀತಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ದಾನದ ಫಲಕ್ಕೆ ಅಂತನೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೭. ಅಯನ ಪುಣ್ಯಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಷುವತ್ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರ ಗ್ರಹಣಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸೂರ್ಯತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದಾನಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಫಲವುಂಟು.

೮-೯. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಸಂಕ್ರಮಣದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ದಾನಗಳನ್ನೂ ಹವ್ಯಕವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವರೋ, ಅವುಗಳ ಫಲವು ಸಮುದ್ರೋದಕದಂತೆ ಅನಂತವಾಗಿರುವುದು. ಯಾವ ಯಾವ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರು ಯಾರು ದಾನ ಗಳನ್ನೂ ಹೋಮಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವರೋ, ಆಗಲೆಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಸೂರ್ಯನು ತಾನೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಪ್ರತಿಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗಿರುವನು.

೧೦-೧೧. ಆ ದೇವನು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಫಲಗಳನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಿರುವನು. ಪ್ರಭಾತದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದಾನವು ನೂರರಷ್ಟೂ, ಸಾಯಂಕಾಲದ ದಾನವು ಸಾವಿರದಷ್ಟೂ, ಸಂಕ್ರಮಣಕಾಲದ ದಾನವು ಲಕ್ಷ ದಷ್ಟೂ, ವ್ಯತೀಪಾತದಿನದ ದಾನವು ಅನಂತವೂ ಆದ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುವು.

೧೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮಹರ್ಷಿಯೇ! ಈ ರವಿತೀರ್ಥವು ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪುಣ್ಯತಮವಾಯಿತು? ಇದನ್ನು ನನಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳು. ಕೇಳಲು ನನ್ನ ಕಿವಿಗಳು ಆಶೆಗೊಂಡಿರುವುವು.

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಶೃಣುಷ್ವಾವಹಿತೋ ಭೂತ್ವಾ ಹ್ಯಾದಿತ್ಯೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।

ಉತ್ತರೇ ನರ್ಮದಾಕೂಲೇ ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿನಾಶನಂ

॥ ೧೩ ॥

ಪುರಾ ಕೃತಯುಗಸ್ಯಾದೌ ಜಾಬಾಲಿಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽಭವತ್ ।

ವಸಿಷ್ಠಾನ್ವಯಸಂಭೂತೋ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಸಾರಗಃ

॥ ೧೪ ॥

ಪತಿವ್ರತಾ ಸಾಧುಶೀಲಾ ತಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ಮನಸ್ವಿನೀ ।

ಋತುಕಾಲೇ ತು ಸಾ ಗತ್ವಾ ಭರ್ತಾರನಿದಮಬ್ರವೀತ್

॥ ೧೫ ॥

ವರ್ತತೇ ಋತುಕಾಲೋ ಮೇ ಭರ್ತಾರಂ ತ್ವಾನುಪಸ್ಥಿತಾ ।

ಭಜ ಮಾಂ ಪ್ರೀತಿಸಂಯುಕ್ತಃ ಪುತ್ರಕಾಮಾಂ ತು ಕಾಮಿನೀಂ

॥ ೧೬ ॥

ಏವಮುಕ್ತೋ ದ್ವಿಜಃ ಸ್ರಾಹ ಪ್ರಿಯೇದ್ಯಾಹಂ ವ್ರತಾನ್ವಿತಃ ।

ಗಚ್ಛೇದಾನೀಂ ನರಾರೋಹೇ ದಾಸ್ಯ ಋತ್ವಂತರೇ ಪುನಃ

॥ ೧೭ ॥

ಪುನರ್ವಿತ್ತೀಯೇ ಸಂಸ್ರಾಪ್ತೇ ಋತುಕಾಲೇಽಪ್ಯುಪಸ್ಥಿತಾ ।

ಪುನಃ ಸಾ ಛಂದಿತಾ ತೇನ ವ್ರತಸ್ಯೋದ್ಯೇತಿ ಭಾರತ

॥ ೧೮ ॥

೧೩. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ನರ್ಮದೆಯ ಉತ್ತರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಸಕಲರೋಗನಿವಾರಕವಾಗಿ ನೆಲಸಿರುವ ಅದಿತ್ಯೇಶ್ವರವೆಂಬ ತೀರ್ಥದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಕೇಳು.

೧೪. ಹಿಂದೆ ಕೃತಯುಗದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನೂ, ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನರಿತವನೂ ಆದ ಜಾಬಾಲಿಯೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು.

೧೫. ಆತನ ಪತ್ನಿಯು ಪತಿವ್ರತೆಯೂ, ಸಾಧುಚಾರಿತ್ರವುಳ್ಳವಳೂ, ಪತಿಯ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆಯುವವಳೂ ಆಗಿದ್ದಳು.

೧೬. ಒಮ್ಮೆ ಋತುಕಾಲದ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಕೆಯು ಪತಿಯ ಬಳಿಗೈದಿ ಇಂತೆಂದಳು. “ಋತುಕಾಲದಲ್ಲಿರುವ ನಾನು ಪತಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನು.

೧೭. ಪುತ್ರಲಾಲಸೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ಕಾಮಾತುರಳೂ ಆದ ನನ್ನೊಡನೆ ಸೇರು.” ಇಂತೆಂದ ಪತ್ನಿಗೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದನು. “ಪ್ರಿಯಳೆ! ಇಂದು ನಾನು ವ್ರತವೊಂದನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿರುವೆನು.

೧೮. ಸುಂದರಿಯೆ! ಈಗ ಹೊರಡು. ಮತ್ತೊಂದು ಋತುಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸುವೆನು.” ಎರಡನೆಯ ಋತುಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಆಕೆಯು ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು.

ಇತ್ಥಂ ನಾ ಬಹುಶಸ್ತೇನ ಭಂದಿತಾ ಚ ಪುನಃ ಪುನಃ |
 ನಿರಾಶಾ ಚಾಭವತ್ತತ್ರ ಭರ್ತಾರಂ ಪ್ರತಿ ಭಾಮಿನೀ || ೧೯ ||
 ದುಃಖೇನ ಮಹತಾವಿಷ್ಣ್ವಾ ವಿಧಾಯಾಃನಶನಂ ನೃತಾ |
 ತೇನ ಭ್ರೂಣಹತೇನೈವ ಪಾಪೇನ ಸಹಸಾ ದ್ವಿಜಃ || ೨೦ ||
 ಶೀರ್ಣಘ್ರಾಣಾಂಸ್ಥಿರಭವತ್ತಪಃ ಸರ್ವಂ ನನಾಶ ಚ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಸ ಕುಷ್ಟೇನ ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸತ್ತಮಃ || ೨೧ ||
 ವಿಷಾದಂ ಪರಮಂ ಗತ್ವಾ ನರ್ಮದಾತಟಮಾಶ್ರಿತಃ |
 ಅಸೃಚ್ಛದ್ಭಾಸ್ಕರಂ ತೀರ್ಥಂ ದ್ವಿಜೇಭ್ಯೋ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮಃ || ೨೨ ||
 ಆರೋಗ್ಯಂ ಭಾಸ್ಕರಾದಿಚ್ಛೇದಿತಿ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಚೇತಸಿ |
 ಕುತಸ್ತದ್ಭಾಸ್ಕರಂ ತೀರ್ಥಂ ಭೋ ದ್ವಿಜಾಃ ಕಥ್ಯತಾಂ ಮಮ || ೨೩ ||
 ತಪಸ್ತಪ್ಸ್ಯಾಮ್ಯಹಂ ಗತ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ಸುಭಾವಿತಃ || ೨೪ ||
 ದ್ವಿಜಾ ಉಚುಃ:-
 ರೇವಾಯಾ ಉತ್ತರೇ ಕೂಲೇ ಆದಿತ್ಯೇಶ್ವರ ನಾಮತಃ |
 ವಿದ್ಯತೇ ಭಾಸ್ಕರಂ ತೀರ್ಥಂ ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿವಿನಾಶನಂ || ೨೫ ||

೧೯. ಧರ್ಮನಂದನನೆ! ಆಗಲೂ ತಾನು ವ್ರತಸ್ಥನಾಗಿರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಆಕೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕವೇಳೆ ಆಕೆಯು ನಿರಾಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಳು.

೨೦. ಆ ಪತಿವ್ರತೆಯು ಪತಿಯ ಸಂಗಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿರಾಶಳಾಗಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ದುಃಖದಿಂದ ತಾನೂ ಉಪವಾಸವ್ರತವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ದೇಹ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದಳು.

೨೧. ಈ ಭ್ರೂಣಹತ್ಯೆಯ ಪಾತಕದಿಂದ ಆತನ ಮೂಗೂ, ಪಾದಗಳೂ ಕುಸ್ಯದಿಂದ ಕಳೆದುಹೋಗಿ ತಪಸ್ಸೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಯಿತು.

೨೨-೨೩. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ಕುಸ್ಯರೋಗದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ನರ್ಮದಾತೀರವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಭಾಸ್ಕರನಿಂದ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಬಯಸಬೇಕೆಂಬ ವೃದ್ಧವಾಕ್ಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಭಾಸ್ಕರತೀರ್ಥವೆಲ್ಲಿರುವುದೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

೨೪. “ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾ! ಆ ಭಾಸ್ಕರತೀರ್ಥವೆಲ್ಲಿರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳಿರಿ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಾನು ಚಿತ್ರೈಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುವೆನು.”

೨೫. ದ್ವಿಜರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:-“ರೇವಾನದಿಯ ಉತ್ತರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಆದಿತ್ಯೇಶ್ವರನಿರುವನು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿಪರಿಹಾರಕವಾದ ಭಾಸ್ಕರತೀರ್ಥವು ಇರುವುದು.

ತತ್ರ ಯಾಹ್ಯನಿಚಾರೇಣ ಗಂತುಂ ಚೇಚ್ಛತ್ಯತೇ ತ್ವಯಾ |
 ಏವಮುಕ್ತೋ ದ್ವಿಜೈರ್ವಿಪ್ರೋ ಗಂತುಂ ತತ್ರ ಪ್ರಚಕ್ರಮೇ || ೨೬ ||
 ವ್ಯಾಧಿನಾ ಪರಿಭೂತಸ್ತು ಘೋರೇಣ ಪ್ರಾಣಹಾರಿಣಾ |
 ಯದಾ ಗಂತುಂ ನ ಶಕ್ನೋತಿ ತದಾ ತೇನ ವಿಚಿಂತಿತಂ || ೨೭ ||
 ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಹಿ ವಿದ್ಯತೇ ಭುವನತ್ರಯೇ |
 ಲಿಂಗಸಾತಃ ಕೃತೋ ವಿಪ್ರೈರ್ದೇವದೇವಸ್ಯ ಶೂಲಿನಃ || ೨೮ ||
 ಸಮುದ್ರಃ ಶೋಷಿತೋ ವಿಪ್ರೈರ್ವಿಂಧ್ಯಶ್ಚಾಪಿ ನಿವಾರಿತಃ |
 ಅಹಮಪ್ಯತ್ರ ಸಂಸ್ಥಸ್ತು ಹ್ಯಾನಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಭಾಸ್ಕರಂ || ೨೯ ||
 ತಪೋಬಲೇನ ಮಹತಾ ಹ್ಯಾದಿತ್ಯೇಶ್ವರಸಂಜ್ಞಿತಂ |
 ಇತಿ ನಿಶ್ಚಿತ್ಯ ಮನಸಾ ಹ್ಯುಗ್ರೇ ತಪಸಿ ಸಂಸ್ಥಿತಃ || ೩೦ ||
 ವಾಯುಭಕ್ನೋ ನಿರಾಹಾರೋ ಗ್ರೀಷ್ಮೇ ಪಂಚಾಗ್ನಿಮಧ್ಯಗಃ |
 ಶಿಶಿರೇ ತೋಯಮಧ್ಯಸ್ಥೋ ವರ್ಷಾಸ್ವಪ್ರಾವೃತಾಕೃತಿಃ || ೩೧ ||

೨೬. ನಿನಗೆ ಹೋಗಲು ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗು.”
 ಇಂತೆಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೇಳಲು ಆ ಜಾಬಾಲಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲನು
 ವಾದನು.

೨೭. ಆದರೆ ಭಯಂಕರವೂ, ಪ್ರಾಣಾಪಹಾರಕವೂ ಆದ ರೋಗದಿಂದ
 ಅಭಿಭೂತನಾದ ಆತನು ಹೋಗಲು ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿರಲು ಇಂತೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು.

೨೮. “ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೇ ಮಿಗಿಲಾಗಿ
 ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲವೆ. ವಿಪ್ರರು ಮಹಾದೇವನಾದ ತ್ರಿಶೂಲಿಗೂ ಲಿಂಗಸಾತ
 ವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರು.

೨೯. ಅವರಿಂದಲೇ ಸಮುದ್ರವು ಬತ್ತಿಹೋಯಿತು. ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತವು
 ತಡೆಗಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನಾನೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಬರ
 ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.

೩೦. ಮಹತ್ತರವಾದ ತಪಸ್ಸಿನ ಬಲದಿಂದ ಆದಿತ್ಯೇಶ್ವರನೆಂಬ ದೇವನನ್ನು
 ತರುವೆನೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನುಮಾಡಿ ಉಗ್ರವಾದ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ
 ನಿಂತನು.

೩೧. ವಾಯುವನ್ನೇ ಸೇವಿಸುತ್ತ ಆಹಾರಾದಿಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಗ್ರೀಷ್ಮ
 ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಗ್ನಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂಠದಘ್ನವಾದ
 ಜಲದಲ್ಲಿಯೂ, ವರ್ಷಾರ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಬರಿಯ ಮೈಯಲ್ಲಿಯೂ ತಪಸ್ಸನ್ನುಮಾಡು
 ತಿದ್ದನು.

ಸಾಗ್ರೇ ವರ್ಷಶತೇ ಪೂರ್ಣೇ ರವಿಸ್ತುಷ್ಪೋಽಬ್ರವೀದಿದಮಂ || ೩೨ ||

ಸೂರ್ಯ ಉವಾಚ :-

ವರಂ ವರಯ ಭದ್ರಂ ತೇ ಕಿಂ ತೇ ಮನಸಿ ವಾಂಛಿತಂ ।
ಅದೇಯಮಸಿ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ಬ್ರೂಹಿ ಮಾಂ ತ್ವಂ ಚಿರಂ ಕೃಥಾಃ || ೩೩ ||

ಕಿಮಸಾಧ್ಯಂ ಹಿ ತೇ ನಿಪ್ರ ಇದಾನೀಂ ತಪಸಿ ಸ್ಥಿತಃ || ೩೪ ||

ಜಾಬಾಲಿರುವಾಚ :-

ಯದಿ ತುಷ್ಪೋಽಸಿ ದೇವೇಶ ಯದಿ ದೇವೋ ವರೋ ಮಮ ।
ಮಮ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ದೇವೇಶ ಹ್ಯಾದಿತ್ಯೇಶ್ವರದರ್ಶನೇ || ೩೫ ||

ಕೃತಾ ತಾಂ ಪಾರಿತುಂ ದೇವ ನ ಶಕ್ತೋ ವ್ಯಾಧಿನಾ ವೃತಃ ।

ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇತ್ರ ತಿಷ್ಠತ್ಸಮಾದಿತ್ಯೇಶ್ವರಮೂರ್ತಿದೃಕ್ || ೩೬ ||

ಏವಮುಕ್ತೇ ತು ದೇವೇಶೋ ಬಹುರೂಪೋ ದಿನಾಕರಃ ।

ಉತ್ತರೇ ನರ್ಮದಾಕೂಲೇ ಕ್ಷಣಾದೇವ ವ್ಯದೃಶ್ಯತ || ೩೭ ||

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ಭೂಪಾಲ ತದ್ಧಿ ತೀರ್ಥಂ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ।

ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸರ್ವದುಃಖವಿನಾಶನಂ || ೩೮ ||

೩೨. ಇಂತು ಒಂದುನೂರು ವರ್ಷಗಳು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಕಳೆಯಲು ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಸೂರ್ಯನು ಆತನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

೩೩. ಸೂರ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ—ಅಯ್ಯಾ ವಿಪ್ರನೇ! ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ. ನಿನಗೆ ಶುಭವಾಗಲಿ. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಭಿಲಾಷೆಯೇನು? ಕೊಡಬಾರದ್ದನ್ನಾದರೂ ನಿನಗೆ ಕೊಡುವೆನು, ಹೇಳು. ನೀನು ಬಹಳಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆ.

೩೪. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ! ನಿನಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದು ಯಾವುದು? ಈಗ ಏಕೆ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವೆ?

೩೫-೩೬. ಜಾಬಾಲಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ದೇವದೇವನೇ! ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ನನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವೆಯಾದರೆ ಹೇಳುವೆನು. ಆದಿತ್ಯೇಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿರುವುದು. ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ನಾನು ಅವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಲು ಅಶಕ್ತನಾಗಿರುವೆನು. ನೀನು ಆದಿತ್ಯೇಶ್ವರನ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಈ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನೆಲಸು.

೩೭-೩೮. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂತೆನ್ನಲು ಅನೇಕ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬಲ್ಲ ದೇವನಾದ ಸೂರ್ಯನು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿಯೇ ನರ್ಮದೆಯ ಉತ್ತರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಭೂಪಾಲಕನೇ! ಅಂದಿನಿಂದ ಅದನ್ನು ತೀರ್ಥವೆಂದು ಕರೆಯುವರು. ಅದು ಸಮಸ್ತಪಾತಕಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದೂ ಸಕಲದುಃಖಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದೂ ಆಗಿರುವುದು.

ಯಸ್ತು ಸಂವತ್ಸರಂ ಪೂರ್ಣಂ ನಿತ್ಯಮಾದಿತ್ಯವಾಸರೇ |

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಃ ಸಪ್ತ ದತ್ವಾ ಪಶ್ಯತಿ ಭಾಸ್ಕರಂ || ೩೯ ||

ಯತ್ಫಲಂ ಲಭತೇ ತೇನ ತಚ್ಛೃಣುಷ್ವ ನುಯೋದಿತಂ |

ಪ್ರಸುಪ್ತಂ ಮಂಡಲಾನೀಹ ದದ್ರುಕುಷ್ಟವಿಚರ್ಚಿಕಾಃ || ೪೦ ||

ನಶ್ಯಂತಿ ಸತ್ವರಂ ರಾಜಂಸ್ತೂಲರಾಶಿರಿವಾಃನಲೇ |

ಧನಪುತ್ರಕಲತ್ರಾಣಾಂ ಪೂರಯೇದ್ವತ್ಪರತ್ರಯಾತ್ || ೪೧ ||

ಯಸ್ತು ಶ್ರಾದ್ಧಪ್ರದಸ್ತತ್ರ ಪಿತೃನುದ್ಧಿಶ್ಯ ಸಂಕ್ರಮೇ |

ತೃಪ್ಯಂತಿ ಪಿತರಸ್ತಸ್ಯ ಪಿತೃದೇವೋ ಹಿ ಭಾಸ್ಕರಃ || ೪೨ ||

ಇತಿ ತೇ ಕಥಿತಂ ಸರ್ವಮಾದಿತ್ಯೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ |

ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ದಿವ್ಯಂ ಸರ್ವರೋಗವಿನಾಶನಂ || ೪೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಆದಿತ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ತ್ರಿಪಂಚಾಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೩೯-೪೧. ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಭಾನುವಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನುಮಾಡಿ ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ಕಂಡು ಏಳು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಪಡೆಯುವ ಸತ್ಫಲವನ್ನು ನಾನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಅವನ ಪ್ರಸುಪ್ತಮಂಡಲ, ದದ್ರು, ಕುಷ್ಟ, ಕಜ್ಜಿ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬೆಂಕಿಯಂತೆದ ಹತ್ತಿಯ ರಾಶಿಯಂತೆ ಬೇಗ ನಾಶವಾಗುವುವು. ಮೂರು ವರ್ಷಗಳೊಳಗಾಗಿ ಆತನು ಐಶ್ವರ್ಯ, ಪುತ್ರ, ವತ್ಸಿಯರ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೪೨. ಸಂಕ್ರಮಣ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಪಿತೃಗಳು ಸಂತೃಪ್ತರಾಗುವರು. ಸೂರ್ಯನು ಪಿತೃದೇವನಲ್ಲವೆ!

೪೩. ಇಂತು ನಿನಗೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮವೂ, ಸರ್ವಪಾಪಪರಿಹಾರಕವೂ, ದಿವ್ಯವೂ, ಸಕಲರೋಗವಿನಾಶಕವೂ ಆದ ಆದಿತ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಆದಿತ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ

ನೂರೈವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಥ ಚತುಃಪಂಚಾಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕಲಕಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:-

ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ತೀರ್ಥಂ ಕಲಕಲೇಶ್ವರಂ ।
ವಿಖ್ಯಾತಂ ಸರ್ವಲೋಕೇಷು ಸ್ವಯಂ ದೇವೇನ ನಿರ್ಮಿತಂ ॥ ೧ ॥
ಅಂಧಕಂ ಸಮರೇ ಹತ್ವಾ ದೇವದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।
ಸಹಿತೋ ದೇವಗಂಧರ್ವೈಃ ಕಿನ್ನರೈಶ್ಚ ಮಹೋರಗೈಃ ॥ ೨ ॥
ಶಂಖತೂರ್ಯನಿನಾದೈಶ್ಚ ವೃದಂಗಪಣನಾದಿಭಿಃ ।
ವೀಣಾನೇಣುರನ್ನೈಶ್ಚಾಸ್ತೈಃ ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಪುಷ್ಕಲಾದಿಭಿಃ ॥ ೩ ॥
ಗಾಯಂತಿ ಸಾಮಾನಿ ಯಜುಃಸಿ ಚಾನ್ಯೇ
ಛಂದಾಂಸಿ ಚಾನ್ಯೇ ಋಚಮುದ್ಗಿರಂತಿ ।
ಸ್ತೋತ್ರೈರನೇಕೈರಪರೇ ಗೃಣಂತಿ
ಮಹೇಶ್ವರಂ ತತ್ರ ಮಹಾನುಭಾವಾಃ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕಲಕಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿ ಕಲಕಲೇಶ್ವರವೆಂಬ ತೀರ್ಥವೊಂದಿರುವುದು. ಮಹಾದೇವನಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಈ ತೀರ್ಥವು ಸಕಲಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ವಡೆದಿರುವುದು.

೨. ಅಂಧಕಾಸುರನನ್ನು ಮಹಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಂಹರಿಸಿ ದೇವದೇವನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನು ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ, ಗಂಧರ್ವರಿಂದಲೂ, ಕಿನ್ನರರಿಂದಲೂ, ಮಹಾನಾಗರಿಂದಲೂ ಪರಿವಾರಿತನಾಗಿದ್ದನು

೩. ಶಂಖಗಳೂ, ತೂರ್ಯವಾದ್ಯಗಳೂ, ವೃದಂಗ ಪಣವಗಳೂ, ವೇಣುವೀಣಾದಿವಾದ್ಯಗಳೂ, ಅಸಂಖ್ಯಾತಗಳಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳೂ ಕೋಲಾಹಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು

೪. ಕೆಲವರು ಸಾಮವೇದವನ್ನೂ, ಹಲವರು ಯಜುರ್ವೇದವನ್ನೂ, ಇತರರು ಋಗ್ವೇದದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತರ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು ಬಹುವಿಧಗಳಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಪ್ರಮಥಾನಾಂ ನಿನಾದೇನ ಕಲ್ಕಲೇನ ಚ ಬಂದಿನಾಂ ।

ಯಸ್ಮಾತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ಲಿಂಗಂ ತಸ್ಮಾಜ್ಜ್ಞತಂ ತದಾಖ್ಯಯಾ || ೫ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವೀಕ್ಷೇತ್ಕಲಕಲೇಶ್ವರಂ ।

ವಾಜಪೇಯಾತ್ಪರಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸಲಭೇನ್ಮಾನವೋ ಭುವಿ || ೬ ||

ತೇನ ಪುಣ್ಯೇನ ಪೂತಾತ್ಮಾ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಾದ್ವಿವಂ ನೃಜೇತ್ ।

ಆರೂಢಃ ಪರಮಂ ಯಾನಂ ಗೀಯಮಾನೋಽಪ್ಸರೋಗಣೈಃ || ೭ ||

ಉಪಭುಜ್ಯ ಮಹಾಭೋಗಾನ್ಕಲ್ಕಲೇನ ಮಹತಾ ತತಃ ।

ಮರ್ತ್ಯಲೋಕೇ ಮಹಾತ್ಮಾಸೌ ಜಾಯತೇ ವಿಮಲೇ ಕುಲೇ || ೮ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಸುಭಗೋ ಲೋಕೇ ನೇದನೇದಾಂಗಪಾರಗಃ ।

ವ್ಯಾಧಿಶೋಕವಿನಿಮುಕ್ತೋ ಜೀವೇಚ್ಛ ಶರದಾಂ ಶತಂ || ೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಕಲಕಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ಚತುಃಪಂಚಾಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೫. ಪ್ರಮಥರ ಕೂಗಾಟದಿಂದಲೂ, ಸ್ತುತಿಸುವ ವಂದಿಮಾಗಧರ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದ ಈ ಲಿಂಗವು ಕಲಕಲೇಶ್ವರವೆಂದೇ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

೬. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಯಾವ ಮಾನವನು ಕಲಕಲೇಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡುವನೋ, ಅವನು ವಾಜಪೇಯದ ಪುಣ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೭. ಆ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲು ದಿವ್ಯವಾದ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಅಪ್ಸರೆಯರು ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು.

೮. ಆ ಮಹಾತ್ಮನು ಬಹಳಕಾಲದವರೆಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಆತರುವಾಯ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವನು.

೯. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ, ಸೌಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯೂ, ನೇದನೇದಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತನೂ, ರೋಗಶೋಕಗಳಿಲ್ಲದವನೂ, ಆಗಿ ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಆಯುಷ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಕಲಕಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ

ನೂರೈವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ವಂಚವಂಚಾಶದಧಿಕಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಚಾಣಕ್ಯಸಿದ್ಧಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಅತಃ ಪರಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾದನುತ್ತಮಂ ।
ಉತ್ತರೇ ನರ್ಮದಾಕೂಲೇ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರಂ ॥ ೧ ॥

ತಸ್ಯ ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಚಾನ್ಯಾನಿ ಪುಣ್ಯತ್ವಾಚ್ಛುಭದರ್ಶನಾತ್ ।
ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಿ ಕಲಾಂ ನಾರ್ಹಂತಿ ಷೋಡಶೀಂ ॥ ೨ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ತಸ್ಯ ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ತತ್ಪತಃ ।
ಭ್ರಾತೃಭಿಃ ಸಹಿತಃ ಸರ್ವೈಸ್ತಥಾನ್ಯೈರ್ವಿಜಸತ್ತಮೈಃ ॥ ೩ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮಾರ್ಕಣ್ಯ ನರೇಶ್ವರ ।
ಯಸ್ಯ ಸಂದರ್ಶನಾದೇವ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪ್ರಲೀಯತೇ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಚಾಣಕ್ಯಸಿದ್ಧಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಬಳಿಕ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರಕೂಲದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿ ಸಕಲತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸುವೆನು.

೨. ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಾಗಲಿ ಶುಭದರ್ಶನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಭೂಮಂಡಲದ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಈ ತೀರ್ಥದ ಹದಿನಾರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೂ ಸರಿದೂಗಲಾರವು.

೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ತಮ್ಮಂದಿರಿಂದಲೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರಿಂದಲೂ ಪರಿವಾರಿತನಾದ ನಾನು ಆ ತೀರ್ಥದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

೪. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. — ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥವುಂಟಾದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೇಳು. ಅದನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾತಕವೂ ನಾಶವಾಗುವುದು.

ನರ್ಮದಾ ಸರಿತಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶಿನೀ ।

ಯಚ್ಚ ಬಾಲ್ಯೇ ಕೃತಂ ಪಾಪಂ ದರ್ಶನಾದೇವ ನಶ್ಯತಿ || ೫ ||

ಮೋಕ್ಷದಾನಿ ನ ಸರ್ವತ್ರ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಮೃತೇ ನೃಪ ।

ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪುರಾಣೇ ಯಚ್ಚುತಂ ಮಯಾ || ೬ ||

ಸಮಾಗಮೇ ಮುನೀನಾಂ ತು ದೇವಾನಾಂ ಹಿ ತಥೈವ ಚ ।

ಕಥಿತಂ ದೇವದೇವೇನ ಶಿಶಿಕಂಠೇನ ಭಾರತ ।

ಕೈಲಾಸೇ ಪರ್ವತಶ್ರೇಷ್ಠೇ ತತ್ತೇ ಸಂಕಥಯಾಮ್ಯಹಂ || ೭ ||

ಪುರಾ ಕೃತಯುಗಸ್ಯಾದೌ ತೋಷಿತುಂ ಗಿರಿಜಾಪತಿಂ ।

ತಪಶ್ಚ ಚಾರ ನಿಪುಲಂ ವಿಷ್ಣುರ್ವರ್ಷಸಹಸ್ರಕಂ ।

ವಾಯುಭಕ್ನೋ ನಿರಾಹಾರಃ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ || ೮ ||

ತತಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತಾಮಾಗಾದ್ಧೇವದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।

ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತಸ್ತು ಸಹಸಾ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರಾಧಿಪ || ೯ ||

ಕ್ರೋಶದ್ವಯಮಿದಂ ಚಕ್ರೇ ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾಯಕಂ ।

ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ಸರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಕಲ್ಪಿಷ್ಯಃ || ೧೦ ||

೫. ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವೂ, ಸಕಲಪಾತಕಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವುದೂ ಆದ ನರ್ಮದೆಯು ದರ್ಶನವಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾತಕಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವುದು.

೬. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥವನ್ನುಳಿದ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರದಗಳಲ್ಲ. ಇದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿರುವೆನು.

೭. ಪರ್ವತೋತ್ತಮವಾದ ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ದೇವದೇವನಾದ ಶ್ರೀಕಂಠನು ದೇವತೆಗಳೂ ಮಹಾಮುನಿಗಳೂ ಸೇರಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು.

೮. ಹಿಂದೆ ಕೃತಯುಗದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿ ವಾಯುಭಕ್ತನೂ, ಉಪವಾಸಪರನೂ ಆಗಿ ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಅಪಾರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೯. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಆಗ ಮಹಾದೇವನು ಆತನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದು ನೆಲಸಿದನು.

೧೦. ಎರಡು ಕ್ರೋಶಗಳವರೆಗಿನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಭೋಗಮೋಕ್ಷಪ್ರದವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಸಮಸ್ತಪಾತಕಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ಗಂಗಾ ಕನಖಲೇ ಪುಣ್ಯಾ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ ಸರಸ್ವತೀ ।

ಗ್ರಾಮೇ ವಾ ಯದಿ ವಾಽರಣ್ಯೇ ಪುಣ್ಯಾ ಸರ್ವತ್ರ ನರ್ಮದಾ ॥ ೧೧ ॥

ಸರ್ವೌಷಧೀನಾನುಶನಂ ಪ್ರಧಾನಂ

ಸರ್ವೇಷು ಪೇಯೇಷು ಜಲಂ ಪ್ರಧಾನಂ ।

ನಿದ್ರಾ ಸುಖಾನಾಂ ಪ್ರಮದಾ ರತೀನಾಂ

ಸರ್ವೇಷು ಗಾತ್ರೇಷು ಶಿರಃ ಪ್ರಧಾನಂ

॥ ೧೨ ॥

ಸ್ನಾತಸ್ಯಾಪಿ ಯಥಾ ಪುಣ್ಯಂ ಲಲಾಟಂ ನೃಪಸತ್ತಮ ।

ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಂ ತಥಾ ಪುಣ್ಯಂ ನರ್ಮದಾಯಾಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ॥ ೧೩ ॥

ಸರಿತಾಂ ಚ ಯಥಾ ಗಂಗಾ ದೇವತಾನಾಂ ಜನಾರ್ದನಃ ।

ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಂ ತಥಾ ಪುಣ್ಯಂ ನರ್ಮದಾಯಾಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ ॥ ೧೪ ॥

ಚತುಷ್ಟದಾನಾಂ ಸುರಭಿರ್ವರ್ಣಾನಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಯಥಾ ।

ಪ್ರಧಾನಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಾಂ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಂ ತಥಾ ನೃಪ ॥ ೧೫ ॥

ಗೃಹಾಣಾಂ ತು ಯಥಾದಿತೋ ನಕ್ಷತ್ರಾಣಾಂ ಯಥಾ ಶಶೀ ।

ಶಿರೋ ವಾ ಸರ್ವಗಾತ್ರಾಣಾಂ ಧರ್ಮಾಣಾಂ ಸತ್ಯಮಿಷ್ಯತೇ ॥ ೧೬ ॥

೧೧. ಕನಖಲಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯೂ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯೂ ಪುಣ್ಯಪ್ರದಗಳು. ನರ್ಮದೆಯಾದರೂ ಗ್ರಾಮಾರಣ್ಯಪ್ರದೇಶಗಳೆನ್ನದೆ ಸರ್ವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶುಭಪ್ರದವು.

೧೨. ಸಕಲೌಷಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಹಾರವೇ ಮುಖ್ಯವು. ವಾನೀಯಗಳಲ್ಲಿ ಜಲವೇ ಮುಖ್ಯವು. ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಯ ಸುಖವೂ, ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗವೂ, ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆಯೂ ಪ್ರಧಾನಗಳು.

೧೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಸರ್ವಾಂಗವನ್ನಾವನ್ನೂ ಮಾಡಿದವನಲ್ಲಿಯೂ ಲಲಾಟವು ಹೇಗೆ ವಿಶೇಷವವಿತ್ರವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನರ್ಮದೆಯ ಆದ್ಯಂತದಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥವು ಸರ್ವೋತ್ತಮವು.

೧೪. ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯೂ, ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೂ ಹೇಗೆ ಪ್ರಮುಖರೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನರ್ಮದಾನದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥವು ಎಲ್ಲದ ರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವು.

೧೫. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಚತುಷ್ಟಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಮಧೇನುವೂ, ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ ಹೇಗೆ ಪ್ರಧಾನರೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸಕಲತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲ ತೀರ್ಥವೂ ಪ್ರಧಾನವು.

೧೬-೧೭. ಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನೂ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನೂ, ದೇವ

ತಥೈವ ಸಾರ್ಥ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।

ಮರ್ವಿಜ್ಞೇಯೋ ಯಥಾ ಲೋಕೇ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಸನಾತನಃ ॥ ೧೭ ॥

ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಾದನಿರ್ದೇಶ್ಯಃ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಂ ತಥಾ ನೃಪ ।

ಮಂದಪ್ರಜ್ಞತ್ವಮಾಪನ್ನೋ ಮಹಾಮೋಹಸಮನ್ವಿತಃ ॥ ೧೮ ॥

ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಂ ನ ಜಾನಾತಿ ನರ್ಮದಾತಟಿಸಂಸ್ಥಿತಂ ।

ಬಹುನಾತ್ರ ಕಿಮುಕ್ತೇನ ಧರ್ಮಪುತ್ರ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥ ೧೯ ॥

ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ಕಲ್ಮಷಕ್ಷಯಾತ್

ಯೋಽತ್ರ ದತ್ತೇ ಶುಚಿಭೂತತ್ವಾ ಏಕಂ ರೇವಾಜಲಾಂಜಲಿಂ ।

ಕಲ್ಪಕೋಟಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ಪಿತರಸ್ತೇನ ತರ್ಪಿತಾಃ ॥ ೨೦ ॥

ಏಕಃ ಪುತ್ರೋ ಧರಾಪೃಷ್ಠೇ ಸಿತ್ಯೂಣಾಮಾರ್ತಿನಾಶನಃ ।

ಚಾಣಕ್ಯೋ ನಾನು ರಾಜಾಂಭೂಚ್ಛುಕ್ಲತೀರ್ಥಂ ಚ ವೇದ ಸಃ ॥ ೨೧ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಕೋಽಸೌ ದ್ವಿಜನರಶ್ರೇಷ್ಠ ಚಾಣಕ್ಯೋ ನಾನು ನಾನುತಃ ।

ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಸ್ಯ ಯೋ ವೇತ್ತಾ ನಾನ್ಯೋ ವೇತ್ತಾ ಹಿ ಕಶ್ಚನ ॥ ೨೨ ॥

ದಲ್ಲಿ ತಲೆಯೂ, ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವೂ ಅನುತ್ಪಮಗಳೆನಿಸಿರುವಂತೆ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥವೇ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವೆನಿಸಿರುವುದು.

೧೮-೧೯. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಅನಾದಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ತಿಳಿಯಲಾರದವನಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅನಿರ್ದೇಶ್ಯನಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಈ ತೀರ್ಥವೂ ತಿಳಿಯಲಸದಳವಾಗಿರುವುದು. ಮಂದಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಸಂಸಾರದ ಮಹಾ ಮೋಹಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದವನೂ ಆದ ಮಾನವನು ನರ್ಮದಾತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಶುಕ್ಲ ತೀರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರರು.

೨೦. ಧರ್ಮಪುತ್ರನೆ! ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಹುವಾಗಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದೇನು? ಜನರ ಕಲ್ಮಷಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಹಾಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾದ ಶುಕ್ಲ ತೀರ್ಥವು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದು.

೨೧-೨೨. ಯಾವನು ವರಶುದ್ಧನಾಗಿ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ರೇವಾಜಲದಿಂದ ಒಂದು (ಜಲಾಂಜಲಿಯ) ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡುವನೋ, ಅವನ ಪಿತೃಗಳು ಸಾವಿರಕೋಟಿ ಕಲ್ಪಗಳವರೆಗೂ ತೃಪ್ತರಾಗಿರುವರು. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಪಿತೃಗಳ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಕಳೆಯತಕ್ಕ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗನಿದ್ದನು. ಚಾಣಕ್ಯನೆಂಬ ಆ ಮಹಾರಾಜನು ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲವನು.

೨೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಬೇರೆ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಆ ಚಾಣಕ್ಯನೆಂಬ ಮಹಾತ್ಮನಾರು?

ಕೇನೋಪಾಯೇನ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ತೇನ ಜ್ಞಾತಂ ಧರಾತಲೇ ।

ತದಹಂ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಪರಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಹಿ ಮೇ || ೨೪ ||

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಪ್ರಭವೋ ರಾಜಾ ನಸ್ತಾ ಶುದ್ಧೋದನಸ್ಯ ಚ ।

ಚಾಣಕ್ಯೋ ನಾನು ರಾಜರ್ಷಿಬುರ್ಭುಜೇ ಪೃಥಿವೀಮಿನಾಂ || ೨೫ ||

ವಿಕ್ರಾಂತೋ ಮತಿಮಾಂಘೂರಃ ಸರ್ವಲೋಕೈರನಂಚಿತಃ ।

ನಂಚಿತಃ ಸಹಸಾ ಧೂರ್ತವಾಯುಸಾಭ್ಯಾಂ ನೃಪೋತ್ತಮಃ || ೨೬ ||

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಕಥಂ ಸ ನಂಚಿತೋ ರಾಜಾ ವಾಯುಸಾಭ್ಯಾಂ ಕುತೋಽಥವಾ ।

ಪುರಾ ಯೇನ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತಂ ಧೀಗರ್ಭೇಣ ಮಹಾತ್ಮನಾ || ೨೭ ||

ನ ಜೀವೇ ನಂಚಿತೋಽನ್ಯೇನ ಸ್ಪ್ರಾಣಾಂಸ್ಯಕ್ಷೈ ನ ಸಂಶಯಃ ।

ಏತನ್ಮೇ ವದ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಪರಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಮಮ || ೨೮ ||

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಅತ್ಮಾನಂ ನಂಚಿತಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತದಾ ಸಂಗೃಹ್ಯ ವಾಯುಸೌ ।

ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ ತೀವ್ರೇಣ ದಂಡೇನ ಯಮಸಾದನಂ || ೨೯ ||

೨೪ ಯಾವ ಉವಾಯದಿಂದ ಅವನು ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಈ ತೀರ್ಥವು ಸರ್ವೋತ್ತಮವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸು” ಅದನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗಿರುವುದು.

೨೫-೨೬ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.— ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಶುದ್ಧೋದನನ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ಚಾಣಕ್ಯನೆಂಬ ಮಹಾರಾಜನು ರಾಜರ್ಷಿಯೆನಿಸಿ ಈ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದನು. ವಿಕ್ರಮಶೀಲನೂ, ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೂ, ಶೂರನೂ, ಯಾರಿಂದಲೂ ವಂಚನೆಗೊಳಗಾಗದವನೂ ಆದ ಆತ ನೊಮ್ಮಹರಾತ್ಮಾಗಿ ಧೂರ್ತಗಳಾದ ಎರಡು ಕಾಗೆಗಳಿಂದ ವಂಚಿತನಾದನು.

೨೭ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಹಿಂದೆ ನೀನು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆ ರಾಜನು ಮಹಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಅಂತಹವನು ವಾಯಸಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ವಂಚಿತನಾದನು?

೨೮. “ಅನ್ಯರಿಂದ ವಂಚಿತನಾದರೆ ಜೀವಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಬಂಡಿತನಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುವೆನು” ಎಂದು ಅವನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನಲ್ಲವೆ. ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು. ಕೇಳಲು ಬಹಳ ಕುತೂಹಲವಾಗಿರುವುದು.

೨೯. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ತಾನು ವಂಚಿತನಾದುದನ್ನು ತಿಳಿದು ರಾಜನು ಆ ವಾಯಸಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ತೀವ್ರವಾದ ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸಿ ಯಮನಗರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ನಾಯಸಾನೂಚತುಃ:-

ಸುಂದೋಪಸುಂದಯೋಃ ಪುತ್ರಾನಾನಾಂ ಕಾಕತ್ವಮಾಗತೌ ।

ಮಾವಧೀಸ್ತ್ವಂ ಮಹಾಭಾಗ ಕಸ್ಮಿಂಶ್ಚಿತ್ಕಾರಣಾಂತರೇ ॥ ೩೦ ॥

ತಾನಾನಾಂ ಕೃತಸಂಕಲ್ಪಾ ತ್ವಯಾ ಕೋಪೇನ ಮಾನದ ।

ನಿರಸ್ತಾನನಿರಸ್ತೌ ನಾ ಯಾಸ್ಯಾವಃ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ ॥ ೩೧ ॥

ತದಾದೇಶಸ್ಯ ರಾಜೇಂದ್ರ ಕೃತ್ವಾ ನಾ ತನ ಮಹತ್ತ್ರಿಯಂ ।

ಮುಕ್ತಶಾಸೌ ಭವಿಷ್ಯಾವೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಚನಂ ತಥಾ ॥ ೩೨ ॥

ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಕಾಕವಚನಂ ಚಾಣಕ್ಯೋ ನೃಪಸತ್ತಮಃ ।

ನಾಹಂ ಜೀನೇ ವಿದಿತ್ವೈವಂ ವಂಚಿತಃ ಕೇನ ಕರ್ಮಚಿತ್ ॥ ೩೩ ॥

ತಸ್ಮಾತ್ತೀರ್ಥಂ ವಿಜಾನೀತಂ ಯಮಸ್ಯ ಸದನೇ ದ್ವಿಜೌ ।

ಪ್ರೇಷಯಾಮಿ ಯಥಾನ್ಯಾಯಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ತತ್ಕಥಯಿಷ್ಯಥಃ ॥ ೩೪ ॥

ತೇನೈವ ಮುಕ್ತೌ ತೌ ಕಾಕೌ ಸ್ತೃಕ್ಷಂದನವಿಭೂಷಿತೌ ।

ಶೀಘ್ರಗೌ ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ ಯಮಸ್ಯ ಸದನಂ ಪ್ರತಿ ॥ ೩೫ ॥

೩೦. ಕಾಗೆಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ -- ಮಹಾತ್ಮನೆ! ನಾವು ಸುಂದೋಪ ಸುಂದರ ಪುತ್ರರು. ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಕಾಗೆಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳಿರುವೆವು. ನಮ್ಮನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಡ.

೩೧. ನಾವು ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರೂ, ತಿರಸ್ಕರಿಸದಿದ್ದರೂ ಪರಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವೆವು.

೩೨. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಆದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಡು. ನಿನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕಾರ್ಯವೊಂದನ್ನು ಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ಶಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವೆವು. ಬ್ರಹ್ಮನ ವಚನವಂತಿರುವುದು.

೩೩. ಕಾಗೆಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಚಾಣಕ್ಯ ಮಹಾರಾಜನು ಹೇಳಿದನು. “ಯಾವನಿಂದಲೂ ಹೇಗೂ ವಂಚನೆಗೊಳಗಾದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಜೀವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೩೪. ಕಾಗೆಗಳಿರಾ! ಆದುದರಿಂದ ನೀವು ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ತೀರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದು ಬನ್ನಿರಿ. ಅದನ್ನು ಹೇಳಲು ಕಳುಹಿಸುವೆನು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬಂದು ನನಗೆ ಹೇಳಿರಿ.”

೩೫. ಇಂತೆಂದು ಆತನು ವೇಗಶಾಲಿಗಳಾದ ಆ ಕಾಗೆಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿ ಪುಷ್ಪಗಂಧಾದಿಗಳಿಂದಲಂಕರಿಸಿ ಯಮವಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನು.

ರಾಜೋನಾಚ :—

ತತ್ರ ಧರ್ಮಪುರಂ ಗತ್ವಾ ವಿಚರಂತಾವಿತಸ್ತತಃ |

ಯದಿ ಪೃಚ್ಛತಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಯಮುಃ ಸಂಯಮನೋ ಮಹಾನ್ || ೩೬ ||

ಕುಲೋ ನಾನಾಗತಂ ಬ್ರೂತಂ ಕೇನ ವಾ ಭೂಷಿತಾವುಭೌ |

ಮದೀಯಾ ಭಾರತೀ ತಸ್ಯ ಕಥನೀಯಾ ಹ್ಯಶಂಕಿತಂ || ೩೭ ||

ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಸಂಭವೋ ರಾಜಾ ಚಾಣಕ್ಯೋ ನಾನು ಧಾರ್ಮಿಕಃ |

ದ್ವಾದಶಾಂಹೇ ಮೃತಸ್ಯಾಸ್ಯ ತರ್ಪಿತಾನಶನಾದಿನಾ || ೩೮ ||

ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ವಚನಂ ರಾಜ್ಞೋ ಗತೌ ತೌ ಯಮಸಾದನಂ |

ಪ್ರೀಡಿತೌ ಪ್ರಾಂಗಣೇ ತಸ್ಯ ಸ್ತುಕ್ಲಂದನವಿಭೂಷಿತೌ |

ಧರ್ಮರಾಜೇನ ತೌ ದೃಷ್ಟೌ ಪೃಷ್ಟೌ ಧೃಷ್ಟೌ ಚ ವಾಯಸೌ || ೩೯ ||

ಯಮ ಉನಾಚ :—

ಕೃತಃ ಸ್ಥಾನಾತ್ಮನಾಯಾತೌ ಕೇನ ವಾ ಭೂಷಿತಾವುಭೌ |

ವೃತ್ತಂ ನೈ ಕಥ್ಯತಾಮೇತದ್ವಾಯಸಾನವಿಶಂಕಯಾ || ೪೦ ||

೩೬. ರಾಜನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ನೀವು ಯಮಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರಿ. ಧರ್ಮತತ್ವರನ್ನೂ, ನಿಯಾಮಕನೂ ಆದ ಯಮನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳುವನು.

೩೭. “ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಬಂದಿರಿ? ಹೇಳಿರಿ. ಯಾರು ನಿಮನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದರು?” ಇಂತೆನ್ನುವ ಆತನಿಗೆ ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ನಾನು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರಿ.

೩೮. “ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದಲ್ಲಿ ಚಾಣಕ್ಯನೆಂಬ ಮಹಾಧರ್ಮಶೀಲನಾದ ರಾಜನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಆತನು ಸತ್ತ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ದಿನದ ಅನ್ನಾದಿಗಳಿಂದ ನಾವು ಸಂತೃಪ್ತರಾಗಿರುವೆವು.”

೩೯. ಇಂತೆಂದ ರಾಜನ ಮಾತನ್ನಂಗೀಕರಿಸಿ ಆ ಕಾಗೆಗಳು ಸಂಯಮನೀ ಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸ್ತುಕ್ಲಂದನಾದಿಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತ ಆತನ ಪ್ರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಯಮಧರ್ಮರಾಜನೂ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಆ ವಾಯಸ ಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದನು.

೪೦. ಯಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.— ನೀವು ಯಾವ ಲೋಕದಿಂದ ಬಂದಿರಿ? ಯಾರು ನಿಮಗಿಂತು ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರು? ಎಲೈ ಕಾಗೆಗಳಿರಾ! ನಿಮ್ಮ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳಿರಿ.

ಕಾಕಾವೂಚತುಃ:-

ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಸಂಭವೋ ರಾಜಾ ಚಾಣಕ್ಯೋ ನಾಮ ಧಾರ್ಮಿಕಃ |
 ಪ್ಲಾವದಶಾಹೇ ಮೃತಸ್ಯಾಸ್ಯ ತರ್ಪಿತಾವಶನಾದಿಭಿಃ || ೪೦ ||
 ತಯೋಸ್ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ತದಾ ವೈವಸ್ವತೋ ಯಮುಃ |
 ಚಿತ್ರಗುಪ್ತಂ ಕಲಿಂ ಕಾಲಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ತಾವಿದಮಬ್ರವೀತ್ || ೪೧ ||
 ಅಂಡಜಸ್ತೇದಜಾತೀನಾಂ ಭೂತಾನಾಂ ಸಚರಾಚರೇ |
 ವಿಹಿತಂ ಲೋಕಕರ್ತೃಣಾಂ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಮಮ || ೪೨ ||
 ಗತಃ ಕುತ್ರ ದುರಾಚಾರಶ್ಚಾಣಕ್ಯೋ ನಾಮತಸ್ತ್ವಿದ |
 ಅನ್ವಿಷ್ಯತಾಂ ಪುರಾಣೇಷು ತ್ವಿತಿಹಾಸೇಷು ಯಾ ಗತಿಃ || ೪೩ ||
 ತತಸ್ತೈರ್ದರ್ಮಪಾಲೈಸ್ತು ಧರ್ಮರಾಜಪ್ರಚೋದಿತೈಃ |
 ನಿರೀಕ್ಷಿತಾ ಪುರಾಣೋಕ್ತಾ ಕರ್ಮಜಾ ಗತಿರಾಗತಿಃ || ೪೪ ||
 ತತಃ ಪ್ರೋವಾಚ ವಚನಂ ಧರ್ಮೋ ಧರ್ಮಭೃತಾಂ ವರಃ |
 ಶೃಣ್ವತಾಂ ಧರ್ಮಪಾಲಾನಾಂ ಮೇಘಗಂಭೀರಯಾ ಗಿರಾ || ೪೫ ||

೪೦. ಕಾಗೆಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ — ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಿನ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಚಾಣಕ್ಯನೆಂಬ ಧಾರ್ಮಿಕನಾದ ರಾಜನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು ಆತನು ಮೃತನಾದ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ದಿನ ನಾವು ಅನ್ನಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾದೆವು.

೪೧. ಅವುಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಯಮನು ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನನ್ನೂ, ಕಲಿಯನ್ನೂ, ಕಾಲನನ್ನೂ ಕರೆದು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಮರ್ಶೆಮಾಡುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು.

೪೨. “ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸಮಸ್ತ ಅಂಡಜ ಸ್ತೇದಜಾದಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಲೋಕಪಾಲಕರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನು.

೪೩. ಚಾಣಕ್ಯನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಆ ದುರಾಚಾರಿಯು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದನು? ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಗತಿಯೆಂಬುದನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಹೇಳಿರಿ.

೪೪. ಬಳಿಕ ಧರ್ಮಪಾಲಕರು ಯಮನಿಂದ ಚೋದಿತರಾಗಿ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ಯಾವ ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ಗತಿಗಳು ಲಭಿಸುವವೆಂಬುದನ್ನು ಹುಡುಕಿದರು

೪೫. ಅದರಂತೆ ಚಾಣಕ್ಯನು ಯಾವ ನರಕದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣದಿರಲು ಧರ್ಮಪಾಲಕರೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳುತ್ತಿರಲು ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪಕರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನಾದ ಯಮಧರ್ಮನು ಮೇಘಗರ್ಜಿತದಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಇಂತೆಂದನು.

ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ಮೃತಾನಾಂ ತು ನರ್ಮದಾವಿಮಲೇ ಜಲೇ |
 ಅಂಡಜಸ್ವೇದಜಾತೀನಾಂ ನ ಗತಿರ್ಮಮ ಸನ್ನಿಧೌ || ೪೭ ||
 ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಧಾರ್ಮಿಕಂ ಲೋಕೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಮಹೇಶ್ವರೈಃ |
 ನಿರ್ಮಿತಂ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ || ೪೮ ||
 ಸಾಪೋಷಸಾತಕೈರ್ಯುಕ್ತಾ ಯೇ ನರಾ ನರ್ಮದಾಜಲೇ |
 ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ಮೃತಾಃ ಶುದ್ಧಾ ನ ತೇ ಮದ್ವಿಷಯಾಃ ಕ್ವಚಿತ್ || ೪೯ ||
 ವಿತಚ್ಛ್ರತ್ವಾ ತು ವಚನಂ ತೌ ಕಾಕೌ ಯಮುಭಾಷಿತಂ |
 ಅಗತೌ ಶೀಘ್ರಗೌ ಸಾರ್ಥ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಯಮುಪುರಂ ಮಹತ್ || ೫೦ ||
 ಸೃಷ್ಟೌ ತೌ ಪ್ರಣತೌ ರಾಜ್ಞಾ ಯಥಾವೃತ್ತಂ ಯಥಾಶ್ರುತಂ |
 ಕಥಯಾಮಾಸತುಃ ಸಾರ್ಥ ದಾನೌ ಕಾಕತಾಂ ಗತೌ || ೫೧ ||
 ಅಸ್ಮಾತ್ಸ್ಥಾನಾದ್ಗತಾನಾನಾಂ ಯಮಸ್ಯ ಪುರಮುತ್ತಮಂ |
 ಸೃಧಿವ್ಯಾ ದಕ್ಷಿಣೇ ಭಾಗೇ ಹ್ಯತೀತ್ಯ ಬಹುಯೋಜನಂ || ೫೨ ||

೪೭. “ನರ್ಮದೆಯ ಶುಭ್ರವಾವ ಜಲದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅಂಡಜಸ್ವೇದಜಗಳೆಂಬ ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳೂ ಕೂಡ ನನ್ನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬರಲಾರವು.

೪೮. ಸಕಲ ಲೋಕದ ಜನರಿಗೂ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರು ಪರಮಭಕ್ತಿಯುಕ್ತರಾಗಿ ಧರ್ಮಭೂಯಿಷ್ಯವಾದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವರು.

೪೯. ಮಹಾಪಾತಕ ಮತ್ತು ಉಪಪಾತಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಯಾವ ಮಾನವರು ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದ ನರ್ಮದಾಜಲದಲ್ಲಿ ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಅವರು ಪರಿಶುದ್ಧರು. ಅವರೆಂದಿಗೂ ನನ್ನ ದಂಡಕ್ಕೆ ಅಧೀನರಾಗಲಾರರು.”

೫೦. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಇಂತೆಂದ ಯಮನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ವೇಗಶಾಲಿಗಳಾದ ಆ ಕಾಗೆಗಳು ಯಮನಗರವನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹಿಂದಿರುಗಿದುವು.

೫೧. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ರಾಜನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕಾಗೆಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಆ ರಾಕ್ಷಸರು ಯಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಾವು ನೋಡಿದುದನ್ನೂ ಕೇಳಿದುದನ್ನೂ ಸತ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

೫೨. “ಮಹಾರಾಜ! ನಾವು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಭೂಮಂಡಲದ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಯೋಜನಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಯಮನ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸೇರಿದೆವು.

ತತ್ಪುರಂ ಕಾಮಗಂ ದಿವ್ಯಂ ಸ್ವರ್ಣಪ್ರಾಕಾರತೋರಣಂ ।

ಅನೇಕಗೃಹಸಂಬಾಧಂ ನುಣಕಾಂಚನಭೂಷಿತಂ

॥ ೫೩ ॥

ಚತುಷ್ಟಭೈಶ್ಚ ತ್ವರೈಶ್ಚ ಘಂಟಾನಾಗೋರಪಶೋಭಿತಂ ।

ಉದ್ಯಾನವನಸಂಘನ್ನಂ ಪದ್ಮಿನೀಖಂಡಮಂಡಿತಂ

॥ ೫೪ ॥

ಹಂಸಸಾರಸಸಂಘುಷ್ಟಂ ಕೋಕಿಲಾಕುಲಸಂಕುಲಂ ।

ಸಿಂಹವ್ಯಾಘ್ರ ಗಜಾಕೀರ್ಣಮೃಕ್ಷನಾನರಸೇವಿತಂ

॥ ೫೫ ॥

ನರನಾರೀಸಮಾಕೀರ್ಣಂ ನಿತ್ಯೋತ್ಸವವಿಭೂಷಿತಂ ।

ಶಂಖದುಂದುಭಿನಿಘೋಷೈರ್ವೀಣಾವೇಣುನಿನಾದಿತಂ ।

ಯಮಮಾರ್ಗೇಸಿ ವಿಹಿತಂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಮಿವಾಪರಂ

॥ ೫೬ ॥

ಗತೌ ತತ್ರ ಪುನಶ್ಚಾನ್ಯೈರ್ಯಮದೂತ್ಪರ್ಯಮಾಜ್ಞಯಾ ।

ವಿದಿತೌ ಪ್ರೇಷಿತೌ ತತ್ರ ಯತ್ರ ದೇವೋ ಜಗತ್ಪ್ರಭುಃ

॥ ೫೭ ॥

ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಭೀತ್ಯಾ ದೃಷ್ಟೋಸೌ ಸಿಂಹಾಸನಗತಃ ಪ್ರಭುಃ ।

ಮಹಾಕಾಯೋ ಮಹಾಜಂಘೋ ಮಹಾಸ್ಕಂಧೋ ಮಹೋದರಃ ॥೫೮॥

೫೩. ಆ ಪುರವು ಸ್ವರ್ಣಚಾಪಗಾಮಿಯೂ, ದಿವ್ಯವೂ, ಚಿನ್ನದ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಬಾಗಿಲ್ಲಾಡಗಳುಳ್ಳದೂ, ಅನೇಕ ಗೃಹಗಳಿಂದ ಸಿಬಿಡವೂ, ಚಿನ್ನ ನವರತ್ನಗಳಿಂದಲಂಕೃತವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೫೪. ಬೀದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಚೌಕಗಳಿಂದಲೂ, ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತ ಉದ್ಯಾನವನಗಳಿಂದ ಪರಿವೃತವಾಗಿ ಕಮಲಸಮೂಹಗಳಿಂದ ರಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೫೫. ಹಂಸ ಸಾರಸಪಕ್ಷಿಗಳ ಗುಂಪುಗಳಿಂದಲೂ, ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಇಂಚರಗಳಿಂದಲೂ, ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹ, ಹುಲಿ, ಆನೆಗಳಿಂದಲೂ, ಕರಡಿ, ಕಪಿಗಳಿಂದಲೂ ಆ ದೇಶವು ಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದಿತು.

೫೬. ಪುರುಷರೂ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ತುಂಬಿದ್ದ ಆ ನಗರದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಉತ್ಸವಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಶಂಖಗಳು, ಭೇರಿಗಳು, ವೀಣೆ, ವೇಣು ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳು ಧ್ವನಿಗೈಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಯಮಲೋಕದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವೆಂಬಂತೆ ಆ ನಗರವು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೫೭. ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಾವು ಹೋಗಲು ಯಮನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಯಮದೂತರು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡು ಲೋಕಪ್ರಭುವಾದ ಆತನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು.

೫೮. ಭಯದಿಂದ ನಾವು ಆತನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆ ಲೋಕಪಾಲಕನನ್ನು ಕಂಡೆವು. ಆತನು ದೀರ್ಘದೇಹನೂ, ದೊಡ್ಡ ತೊಡೆ

ಮಹಾವಕ್ಷಾ ಮಹಾಬಾಹುರ್ಮಹಾವಕ್ತ್ರೇಕ್ಷುಣೋ ಮಹಾನ್ |
 ಮಹಾಮಹಿಷಮಾರೂಢೋ ಮಹಾಮುಕುಟಭೂಷಿತಃ || ೫೯ ||
 ತತ್ರಾನ್ಯಶ್ಚ ಕಲಿಃ ಕಾಲಶ್ಚಿತ್ರಗುಪ್ತೋ ಮಹಾನುತಿಃ |
 ಸಮಾಗತೌ ತದಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಧ್ಯೇ ಜ್ವಲಿತಪಾನಕೌ || ೬೦ ||
 ಪುಣ್ಯಪಾಪಾನಿ ಜಂತೂನಾಂ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯರ್ಥಸಾರಗೌ |
 ವಿಚಾರಯಂತೌ ಸತತಂ ತಿಷ್ಠಾತೇ ತೌ ದಿನಾನಿಶಂ || ೬೧ ||
 ತತೋ ಹ್ಯಾವಾಂ ಪ್ರಣಾಮಾಂತೇ ಯಮೇನ ಯಮನುಮೂರ್ತಿನಾ |
 ಪೃಷ್ಟ್ವಾನಾಗಮನೇ ಹೇತುಂ ತನುಬ್ಧುನ ಶೃಣುಷ್ಯ ತತ್ || ೬೨ ||
 ಉಜ್ಜಯಿನ್ಯಾಂ ಮಹೀಪಾಲಶ್ಲಾಣಕೋಽಭೂತ್ಪ್ರತಾಪನಾನ್ |
 ದ್ವಾದಶಾಹೇ ಮೃತಸ್ಯಾಸ್ಯ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಪ್ರಾಪ್ತೌ ಯಮಾಲಯಂ || ೬೩ ||
 ತತೋಽಸ್ಥಾಕಂ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಕಂಪಯಿತ್ವಾ ಶಿರೋ ಯಮುಃ |
 ಉವಾಚ ವಚನಂ ಸತ್ಯಂ ಸಭಾಮಧ್ಯೇ ಹಸನ್ನಿವ || ೬೪ ||

ಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಅಗಲವಾದ ಭುಜಪ್ರದೇಶದವನೂ, ದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟೆಯವನೂ ಆಗಿದ್ದನು

೫೯ ವಿಶಾಲವಾದ ಎದೆಯುಳ್ಳವನೂ, ನಿಡುದೋಳಿನವನೂ, ದೊಡ್ಡ ಮುಖ, ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ, ದೊಡ್ಡ ಕೋಣವನ್ನೇರಿದವನೂ, ಉನ್ನತವಾದ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಧರಿಸಿದವನೂ ಆಗಿದ್ದನು.

೬೦. ಅಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕಲಿಯೂ, ಕಾಲನೂ, ಬಹುಮತಿಗಳಾದ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತರೂ ಇದ್ದರು. ನಾವು ಹೋಗಿ ಸಭಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಆ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತರನ್ನು ಕಂಡೆವು.

೬೧. ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತರಾಗಿದ್ದ ಅವರು ಸಕಲ ಜೀವರ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಅಹೋರಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿದ್ದರು.

೬೨. ಪ್ರಳಯಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಯಮನಿಗೆ ನಾವು ನಮಸ್ಕರಿಸಲು ಆತನು ನಾವು ಬಂದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಆತನಿಗೆ ನಾವು ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳು.

೬೩. “ಉಜ್ಜಯಿನಿನಗರದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ಚಾಣಕ್ಯನೆಂಬ ಮಹಾರಾಜನಿದ್ದನು. ಆತನು ಸತ್ತ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ದಿನದ ಶ್ರಾದ್ಧಾನ್ನವನ್ನು ತಿಂದು ನಾವು ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾದೆವು.

೬೪. ನಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಯಮನು ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತ ಸಭಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯಿಂದ ಸತ್ಯವಾದ ಈ ಮಾತನ್ನಾಡಿದನು.

ಅಸ್ತಿ ತತ್ಕಾರಣಂ ಯೇನ ಚಾಣಕ್ಯಃ ಪಾಪಪೂರುಷಃ ।

ನಾಯಾತೋ ಮಮ ಲೋಕೇ ತು ಸರ್ವಪಾಪಭಯಂಕರೇ ॥ ೬೫ ॥

ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ಮೃತಾನಾಂ ತು ನರ್ಮದಾಯಾಂ ಪರಂ ಪದಂ ।

ಜಾಯತೇ ಸರ್ವಜಂತೂನಾಂ ನಾಸ್ತು ಕಾಚಿದ್ವಿಚಾರಣಾ ॥ ೬೬ ॥

ಅನಶಃ ಸ್ವನಶೋವಾಃ ಪಿ ಜಂತುಸ್ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಮುಂಡಲೇ ।

ಮೃತಃ ಸ ನೈ ನ ಸಂದೇಹೋ ರುದ್ರಸ್ಯಾನ್ಮಚರೋ ಭವೇತ್ ॥ ೬೭ ॥

ತದ್ಧರ್ಮವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ನಿರ್ಗತ್ಯ ನಗರಾದ್ಬಹಿಃ ।

ಪಶ್ಯಂತೌ ವಿವಿಧಾಂ ಘೋರಾಂ ನರಕೇ ಲೋಕಯಾತನಾಂ ॥ ೬೮ ॥

ತ್ರಿಂಶತ್ಕೋಟ್ಯೋ ಹಿ ಘೋರಾಣಾಂ ನರಕಾಣಾಂ ನೃಪೋತ್ತಮ ।

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭೀತೌ ಪರಾಮಾರ್ತಿಂ ಗತೌ ತತ್ರ ಮಹಾಪಥಿ ॥ ೬೯ ॥

ನರಕೋ ರೌರವಸ್ತತ್ರ ಮಹಾರೌರವ ಏನ ಚ ।

ಪೇಷಣಃ ಶೋಷಣಶ್ಚೈವ ಕಾಲಸೂತ್ರೋಸ್ಥಿಭಂಜನಃ ॥ ೭೦ ॥

ತಾಮಿಸ್ರಶ್ಚಾಂಧತಾಮಿಸ್ರಃ ಕೃಮಿಪೂತಿವಹಸ್ತಥಾ ।

ದೃಷ್ಟ್ವಶ್ಚಾನ್ಯೋ ಮಹಾಜ್ವಾಲಸ್ತತ್ತ್ವೈವ ವಿಷಭೋಜನಃ ॥ ೭೧ ॥

೬೫. ಮಹಾಪಾತಕಿಯಾದ ಆ ಚಾಣಕ್ಯನು ಸಕಲ ಪಾಪಿಗಳಿಗೂ ಭಯಂಕರನಾಗಿರುವ ನನ್ನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾರಣವುಂಟು.

೬೬. ನರ್ಮದೆಯ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಿಗೂ ಪರಮಪದವು ಲಭಿಸುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೬೭. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಜೀವನು ನಿಶ್ಚಂಶಯವಾಗಿಯೂ ರುದ್ರನ ಅನುಚರನಾಗುವನು.

೬೮. ಧರ್ಮರಾಜನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾವು ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ನರಕಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಪಿಗಳು ಅನುಭವಿಸುವ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾದ ಭಯಂಕರ ಯಾತನೆಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಬಂದೆವು.

೬೯. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಇಂತಹ ಘೋರನರಕಗಳು ಮೂವತ್ತು ಕೋಟಿಗಳಿರುವವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಭಯದಿಂದ ಕಳವಳಗೊಂಡು ರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದೆವು.

೭೦-೭೧. ಅಲ್ಲಿ ರೌರವ, ಮಹಾರೌರವ, ಪೇಷಣ, ಶೋಷಣ, ಕಾಲಸೂತ್ರ, ಅಸ್ಥಿಭಂಜನ, ತಾಮಿಸ್ರ, ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರ, ಕೃಮಿವಹ, ಪೂತಿವಹ, ಮಹಾಜ್ವಾಲ, ವಿಷಭೋಜನ, ದಂಶ, ಮಶಕ, ಯಮಳಪರ್ವತಗಳು

ನರಕೌ ದಂಶನುಶಕೌ ತಥಾ ಯಮುಲಪರ್ವತೌ |

ನದೀ ನೈತರಣೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶಿನೀ || ೨೨ ||

ಶೀತಲಂ ಸಲಿಲಂ ಯತ್ರ ಪಿಬಂತಿ ಹೃನ್ಮತೋಪಮಂ |

ತದೇವ ನೀರಂ ಪಾಪಾನಾಂ ಶೋಣಿತಂ ಪರಿವರ್ತತೇ || ೨೩ ||

ಅಸಿಪತ್ರವನಂ ಚಾನ್ಯದ್ವೃಷ್ಟ್ಯಾನ್ಯಾ ಮಹತೀ ಶಿಲಾ |

ಅಗ್ನಿಪುಂಜನಿಭಾಕಾರಾ ವಿಶಾಲಾ ಶಾಲ್ಮಲೀ ಪರಾ || ೨೪ ||

ಇತ್ಯಾದಯಸ್ತಥೈವಾನ್ಯೇ ಶತಸಾಹಸ್ರಸಂಜ್ಞಿತಾಃ |

ಘೋರಘೋರತರಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕ್ಲಿಶ್ಯಂತೇ ಯತ್ರ ಮಾನವಾಃ || ೨೫ ||

ವಾಚಿಕೈರ್ಮಾರ್ಗನಸೈಃ ಪಾಪೈ ಕರ್ಮಜೈಶ್ಚ ಪೃಥಗ್ವಿಧೈಃ |

ಅಹಂಕಾರಕೃತ್ಯೈರ್ದೋಷೈರ್ಮಾರ್ಗಯಾವಚನಪೂರ್ವಕೈಃ || ೨೬ ||

ಪಿತಾ ಮಾತಾ ಗುರುಭ್ರಾತಾ ಅನಾಥಾ ವಿಕಲೇಂದ್ರಿಯಾಃ |

ಭ್ರಮಂತಿ ನೋದ್ವೃತಾ ಯೇಷಾಂ ಗತಿರ್ದೇವಾಂ ಹಿ ರೌರವೇ || ೨೭ ||

ತತ್ರ ತೇ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನಿ ಕ್ಷುಪಿತ್ವಾ ರೌರವೇಽಧಮಾಃ |

ಇಹ ಮಾನುಷ್ಯಕೇ ಲೋಕೇ ದೀನಾಂಧಾಶ್ಚ ಭವಂತಿ ತೇ || ೨೮ ||

ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಕಂಡೆವು. ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ಕಳೆಯುವ ನೈತರಣಿ ಯೆಂಬ ನದಿಯನ್ನೂ ಕಂಡೆವು.

೨೩. ಪುಣ್ಯವಂತರು ಅದರ ಶೀತಲಜಲವನ್ನು ಕುಡಿಯಲು ಅವೃತಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿರುವುದು. ಅದನ್ನೇ ವಾಸಿಗಳು ಕುಡಿದರೆ ರಕ್ತವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿ ಸುವುದು.

೨೪-೨೫. ಅಸಿಪತ್ರವನವನ್ನು ಕಂಡೆವು. ಅಗ್ನಿಯ ರಾಶಿಯನ್ನು ಹೋಲುವ ವಿಶಾಲವಾದ ಶಿಲೆಯನ್ನೂ, ಮಹಾ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಶಾಲ್ಮಲೀವೃಕ್ಷವನ್ನೂ ನೋಡಿದೆವು. ಇವುಗಳನ್ನೂ, ಇನ್ನೂ ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ನರಕಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದೆವು. ಒಂದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಂದು ಭಯಂಕರಗಳಾಗಿರುವ ಆ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ಜನರು ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೨೬. ಮಾತುಗಳಿಂದಲೂ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಬಹು ವಿಧಗಳಾದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಅಹಂಕಾರದ ದೋಷದಿಂದಲೂ, ಸುಳ್ಳುಗಳನ್ನಾಡು ವುದರಿಂದಲೂ ಮಾಡುವರು.

೨೭. ಯಾರಿಂದ ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಗುರು, ಸಹೋದರರು, ಅನಾಥರು, ಇಂದ್ರಿಯವಿಕಲರು ಮೊದಲಾದವರು ಪೋಷಿತರಾಗದೆ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವರೋ, ಅವರು ರೌರವನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವರು.

೨೮. ಆ ನೀಚರು ರೌರವದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳು ದುಃಖಗಳನ್ನನು ಭವಿಸಿ ಪುನಃ ಮಾನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೀನರೂ ಅಂಧರೂ ಆಗಿ ಜನಿಸುವರು.

ದೇವಬ್ರಹ್ಮಸ್ವಹತ್ಯೂಣಾಂ ನರಾಣಾಂ ಪಾಪಕರ್ಮಣಾಂ ।

ಮಹಾರೌರವಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಧ್ರುವಂ ನಾಸೋ ಯಮಾಲಯೇ ॥ ೭೯ ॥

ತತಃ ಕಾಲೇನ ಮಹತಾ ಪಾಪಾಃ ಪಾಪೇನ ನೇಷ್ಠಿತಾಃ ।

ಜಾಯಂತೇ ಕಂಟಿಕೈರ್ಭಿನ್ನಾಃ ಕೋಶೇ ನಾ ಕೋಷಕಾರಕಾಃ ॥ ೮೦ ॥

ಮೃಗಪಕ್ಷಿವಿಹಂಗಾನಾಂ ಘಾತಕಾ ಮಾಂಸಭಕ್ಷಕಾಃ ।

ಪೇಷಣಂ ನರಕಂ ಯಾಂತಿ ಶೋಷಣಂ ಜೀವಬಂಧನಾತ್ ॥ ೮೧ ॥

ತತ್ರತ್ಯಾಂ ಯಾತನಾಂ ಘೋರಾಂ ಸಹಿತ್ಯಾ ಶಾಸ್ತ್ರಚೋದಿತಾಂ ।

ಇಹ ಮಾನುಷ್ಯತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪಂಗ್ವಂಧಬಧಿರಾ ನರಾಃ ॥ ೮೨ ॥

ಗವಾರ್ಥೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾರ್ಥೇ ಚ ಹೃನ್ಯತಂ ವದತಾಮಿಹ ।

ಪತನಂ ಜಾಯತೇ ಪುಂಸಾಂ ನರಕೇ ಕಾಲಸೂತ್ರಕೇ ॥ ೮೩ ॥

ತತ್ರತ್ಯಾ ಯಾತನಾ ಘೋರಾ ವಿಹಿತಾ ಶಾಸ್ತ್ರಕರ್ತೃಭಿಃ ।

ಭುಕ್ತ್ವಾ ಸಮಾಗತಾ ಹೃತ್ ತೇ ಯಾಸ್ಯಂತ್ಯಂತ್ಯಜಾಂ ಗತಿಂ ॥ ೮೪ ॥

ಬಂಧಯಂತಿ ಚ ಯೇ ಜೀವಾಂಸ್ತುಕ್ತ್ವಾತ್ಮಕುಲಸಂತತಿಂ ।

ಪತಂತಿ ನಾಸ್ತ್ರ ಸಂದೇಹೋ ನರಕೇ ತೇಽಸ್ಥಿಭಂಜನೇ ॥ ೮೫ ॥

೭೯. ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಅಪಹಾರಮಾಡಿದ ಪಾಪಕರ್ಮಿಗಳಾದ ನರರಿಗೆ ಯಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹಾರೌರವವೆಂಬ ನರಕವೇ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪಾಪಸ್ಥಳವಾಗಿರುವುದು.

೮೦. ಇಂತು ಮಹತ್ತರವಾದ ಪಾಪದಿಂದ ಲೇಪಿತರಾದ ಅವರು ಬಹು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಕಂಟಕಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ದೇಹದವರೊ, ಅಧವ ಕೋಶಕಾರಕಗಳಾದ ಹುಳುಗಳಾಗಿಯೋ ಹುಟ್ಟುವರು.

೮೧. ಮೃಗಗಳನ್ನೂ, ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ, ವಿಹಂಗಗಳನ್ನೂ ಕೊಂದು ಅವುಗಳ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಘಾತಕರು ಜೀವಹಿಂಸೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಪೇಷಣವೆಂಬ ನರಕವನ್ನೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವವರು ಶೋಷಣವನ್ನೂ ಸೇರುವರು.

೮೨. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವಾದ ಘೋರಯಾತನೆಯನ್ನನುಭವಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ಮಾನುಷ್ಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳಿದರೆ ಕುಂಟರೊ, ಕುರುಡರೊ, ಕೆವುಡರೊ ಆಗಿರುವರು.

೮೩. ಗೋವುಗಳಿಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಹಿಂಸೆಯಾಗುವಂತೆ ಅನ್ಯತವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮಾನುಷ್ಯರಿಗೆ ಕಾಲಸೂತ್ರವೆಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಪತನವು ಸಂಭವಿಸುವುದು.

೮೪. ಶಾಸ್ತ್ರಕರ್ತೃಗಳಿಂದ ವಿಹಿತಗಳಾದ ಮಹಾ ಯಾತನೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಚಂಡಾಲರಾಗಿ ಜನಿಸುವರು.

೮೫. ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಬಂಧನದಲ್ಲಿಡುವವರು ತಮ್ಮ ಕುಲವನ್ನೂ ಸಂತಾನ

ತತ್ರ ವರ್ಷಶತಸ್ಯಾಂತ ಇಹ ಮಾನುಷ್ಯತಾಂ ಗತಾಃ ।

ಕೌಬ್ಜಾ ನಾನುನಕಾಃ ಸಾಸಾ ಜಾಯಂತೇ ದುಃಖಭಾಗಿನಃ ॥ ೮೬ ॥

ಯೇ ತ್ಯಜಂತಿ ಸ್ವಕಾಂ ಭಾರ್ಯಾಂ ಮೂಢಾಃ ಪಂಡಿತಮಾನಿನಃ ।

ತೇ ಯಾಂತಿ ನರಕಂ ಘೋರಂ ತಾಮಿಸ್ರಂ ನಾಸ್ತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೮೭ ॥

ತತ್ರ ವರ್ಷಶತಸ್ಯಾಂತೇ ಇಹಮಾನುಷ್ಯತಾಂ ಗತಾಃ ।

ದುಶ್ಚರ್ಮಾಣೋ ದುರ್ಭಗಾಶ್ಚ ಜಾಯಂತೇ ಮಾನವಾ ಹಿ ತೇ ॥ ೮೮ ॥

ಮಾನಕೂಟಂ ತುಲಾಕೂಟಂ ಕೂಟಕಂ ತು ವದಂತಿ ಯೇ ।

ನರಕೇ ತೇಽಂಧತಾಮಿಸ್ರೇ ಪ್ರಪಚ್ಛಂತೇ ನರಾಧಮಾಃ ॥ ೮೯ ॥

ಶತಸಾಹಸ್ರಿಕಂ ಕಾಲಮುಷಿತ್ವಾ ತತ್ರ ತೇ ನರಾಃ ।

ಇಹ ಶತ್ರುಗೃಹೇ ತ್ವಂಧಾ ಭ್ರಮಂತೇ ದೀನಮೂರ್ತಯಃ ॥ ೯೦ ॥

ಪಿತೃದೇವ ದ್ವಿಜೇಭ್ಯೋಽನ್ಯಮದತ್ತ್ವಾ ಯೇಽತ್ರ ಭುಂಜತೇ ।

ನರಕೇ ಕೃಮಿಭಕ್ಷ್ಯೇ ತೇ ಪತಂತಿ ಸ್ವಾತ್ಮಪೋಷಕಾಃ ॥ ೯೧ ॥

ವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅಸ್ತಿಭಂಜನವೆಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ

೮೬. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದುನೂರು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದಮೇಲೆ ಮನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಗುಣವನ್ನಿನವರೂ, ಕುಳ್ಳರೂ, ಪಾಪಿಗಳೂ, ದುಃಖಭಾಗಿಗಳೂ ಆಗಿರುವರು.

೮೭. ಯಾರು ಮೂಢರಾದರೂ ಪಂಡಿತರೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡುವರೂ, ಅವರು ತಾಮಿಸ್ರವೆಂಬ ಭಯಂಕರ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೮೮. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಯಾತನೆಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಆ ಮಾನವರು ಚರ್ಮರೋಗದವರೂ, ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವಂತರೂ ಆಗಿ ಜನಿಸುವರು.

೮೯. ಅಳತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತೂಕದಲ್ಲಿಯೂ ಮೋಸಗೊಳಿಸುವ ವರ್ತಕರೂ, ಸುಳ್ಳುಸಾಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವವರೂ ಆದ ನೀಚ ಮಾನವರು ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರವೆಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಸಂಕಟಪಡುವರು.

೯೦. ಆ ಜನರು ಅಲ್ಲಿ ಒಂದುಲಕ್ಷ ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ವಾಸಮಾಡಿ ಶತ್ರುಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುರುಡರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ದೀನರೂಪದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೯೧. ಪಿತೃಗಳಿಗೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಅನ್ನವನ್ನಿಡದೆ ತಮ್ಮ ಪೋಷಣೆಗಾಗಿಯೇ ಯಾರು ಇಲ್ಲಿ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡುವರೂ, ಅವರು ಕೃಮಿಭಕ್ಷ್ಯನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವರು.

ತತಃ ಪ್ರಸೂತಿಕಾಲೇ ಹಿ ಕೃಮಿಭುಕ್ತಶ್ಚ ಸವ್ರಣಃ ।

ಜಾಯತೇಃ ಶುಚಿಗಂಧೋಲೈಶ್ಚ ಪರಭಾಗ್ಯೋಪಜೀವಕಃ ॥ ೯೨ ॥

ಸ್ವಕರ್ಮವಿಚ್ಯುತಾಃ ಸಾಪಾ ವರ್ಣಾಶ್ರಮವಿವರ್ಜಿತಾಃ ।

ನರಕೇ ಪೂಯಸಂಪೂರ್ಣೇ ಕ್ಲಿಶ್ಯಂತೇ ಹ್ಯಯುತಂ ಸಮಾಃ ॥ ೯೩ ॥

ಪೂರ್ಣೇ ತತ್ರ ತತಃ ಕಾಲೇ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಾನುಷ್ಯಕಂ ಭವಂ ।

ಉದ್ವೇಜನೀಯಾ ಭೂತಾನಾಂ ಜಾಯಂತೇ ವ್ಯಾಧಿಭಿರ್ವೃತಾಃ ॥ ೯೪ ॥

ಅಗ್ನಿದೋ ಗರದಶ್ಚೈವ ಲೋಭಮೋಹಾನ್ವಿತೋ ನರಃ ।

ನರಕೇ ವಿಷಸಂಪೂರ್ಣೇ ನಿಮಜ್ಜತಿ ದುರಾತ್ಮವಾನ್ ॥ ೯೫ ॥

ತತ್ರ ವರ್ಷಶತಾತ್ಕಾಲಾದುನ್ಮಜ್ಜ ನಮನಸ್ಥಿತಃ ।

ಭುವಿ ಮಾನುಷತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಕೃಪಣೋ ಜಾಯತೇ ಪುನಃ ॥ ೯೬ ॥

ಸಾದುಕೋಪಾನಹೌ ಭತ್ತಂ ಶಯ್ಯಾಂ ಪ್ರಾನರಣಾನಿ ಚ ।

ಅದತ್ವಾ ದಂಶಮಶಕ್ಯೈರ್ಭಕ್ಷ್ಯಂತೇ ಜನ್ಮಸಪ್ತತಿಂ ॥ ೯೭ ॥

ಪಿತುರ್ದ್ರವ್ಯಾಃ ಪಹರ್ತಾರಸ್ತಾಡನಕ್ರೋಶನೇ ರತಾಃ ।

ಪೀಡನಂ ಕ್ರಿಯತೇ ತೇಷಾಂ ಯತ್ರ ತೌ ಯುಗ್ಮಪರ್ವತೌ ॥ ೯೮ ॥

೯೨. ಬಳಿಕ ಜನನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿಗಳಿಂದ ಭಕ್ಷಿತರಾಗಿ ಶರೀರದ ವ್ರಣಗಳಿಂದ ದುರ್ಗಂಧವು ಹೊರಡುತ್ತಿರಲು ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರು.

೯೩. ತಮ್ಮ ಕರ್ಮದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟರಾದವರೂ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವರೂ ಅಮೇಧ್ಯಪೂರಿತವಾದ ನರಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ಬಿದ್ದಿರುವರು.

೯೪. ಆ ಕಾಲವು ಕಳೆಯಲು ಮಾನುಷ್ಯರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ನಾನಾವ್ಯಾಧಿಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿ ಸಕಲರಿಗೂ ಉದ್ವೇಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವರು.

೯೫. ಲೋಭದಿಂದಲೂ, ಮೋಹದಿಂದಲೂ ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ ವಿಷವನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ದುರಾತ್ಮನು ವಿಷಭರಿತವಾದ ನರಕದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರ.ವನು.

೯೬. ಅಲ್ಲಿ ನೂರು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮಾನುಷ್ಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದು ಪುನಃ ದೀನನಾಗಿ ಬದುಕುವನು.

೯೭. ಹಾವುಗಳನ್ನೂ, ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನೂ, ಭತ್ತಿಯನ್ನೂ ಹಾಸಿಗೆ ಹೊದಿಕೆಗಳನ್ನೂ ದಾನಮಾಡದಿರುವ ಮಾನುಷ್ಯರು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳವರೆಗೂ ಕ್ರಿಮಿ ಕೀಟಗಳಿಂದ ಸಂಕಟಪಡುವನು.

೯೮. ತಂದೆಯ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು ಹೊಡೆದು ಬಯ್ಯುವ ಮಕ್ಕಳು ಯಮಳ ಪರ್ವತಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಘರ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ನೊಂದಿರುವರು.

ಯಾ ಸಾ ವೈತರಣೀ ಘೋರಾ ನದೀ ರಕ್ತಪ್ರವಾಹಿನೀ ।

ಪಿಬಂತಿ ರುಧಿರಂ ತತ್ರ ಯೇಽಭಿಯಾಂತಿ ರಜಸ್ವಲಾಂ ॥ ೯೯ ॥

ಅಸಿಪತ್ರವನೇ ಘೋರೇ ಪೀಡ್ಯಂತೇ ಪಾಪಕಾರಿಣಃ ।

ಪರಪೀಡಾಕರಾ ನಿತ್ಯಂ ಯೇ ನರೋಽಂತ್ಯಜಗಾಮಿನಃ ॥ ೧೦೦ ॥

ಗುರುದಾರರತಾನಾಂ ತು ಮಹಾಪಾತಕಿನಾಮಪಿ ।

ಶಿಲಾಸವಗೂಹನಂ ತೇಷಾಂ ಜಾಯತೇ ಜನ್ಮ ಸಪ್ತತಿಂ ॥ ೧೦೧ ॥

ಜ್ವಲಂತೀಮಾಯಾಸೀಂ ಘೋರಾಂ ಬಹುಕಂಟಕ ಸಂವೃತಾಂ ।

ಶಾಲ್ಮಲೀಂ ತೇನಗೂಹಂತಿ ಪರದಾರರತಾ ಹಿ ಯೇ ॥ ೧೦೨ ॥

ಪರಸ್ಯ ಯೋಷಿತಂ ಹೃತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವಮಪಹೃತ್ಯ ಚ ।

ಅರಣ್ಯೇ ನಿರ್ಜಲೇ ದೇಶೇ ಸ ಭವೇತ್ಕ್ರೂರರಾಕ್ಷಸಃ ॥ ೧೦೩ ॥

ದೇವಸ್ವಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ವಂ ಚ ಲೋಭೇ ನೈವಾಹರೇಚ್ಛ ಯಃ ।

ಸ ಪಾಪಾತ್ಮಾ ಪರೇ ಲೋಕೇ ಗೃಧ್ರೋಚ್ಛಿಷ್ಟೇನ ಜೀವತಿ ॥ ೧೦೪ ॥

೯೯. ಯಾರು ರಜಸ್ವಲೆಯ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಅವರು ಭಯಂಕರನಾದ ರಕ್ತದ ಪ್ರವಾಹವೆನಿಸುವ ವೈತರಣಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಆ ರಕ್ತವನ್ನು ಕುಡಿಯುವರು.

೧೦೦. ಪಾಪಕರ್ಮನಿರತರೂ, ಪರಹಿಂಸಾಪರರೂ, ಚಂಡಾಲರೊಡಗೂಡುವವರೂ ಆದ ನರರು ಯಾವಾಗಲೂ ಘೋರವಾದ ಅಸಿಪತ್ರವನವೆಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ನರಳುವರು.

೧೦೧. ಗುರುಪ್ರೀತಮನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ, ಮಹಾ ಪಾತಕಿಗಳು ಸಹ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳವರೆಗೂ ತಪ್ತಶಿಲಾವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಆಲಿಂಗನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು.

೧೦೨. ಪರಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಲಂಪಟರಾದವರು ಉರಿಯುತ್ತಿರುವುದೂ, ಭಯಂಕರವೂ, ಮುಳ್ಳುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ ಆದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳುವರು.

೧೦೩. ಪರಸ್ತ್ರೀಯನ್ನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಧನವನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿದವನು ನೀರಿಲ್ಲದ ಬೆಂಗಾಡಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರರಾಕ್ಷಸನಾಗಿ ಸಂಕಟಗೊಳ್ಳುವನು.

೧೦೪. ಯಾವ ವಾಸಿಯು ಲೋಭದಿಂದ ದೇವಸ್ವವನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸ್ವತ್ತನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸುವನೋ, ಅವನು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹದ್ದುಗಳ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟವನ್ನು ತಿಂದು ಬದುಕಬೇಕು.

ಏನಮಾದೀನಿ ಪಾಪಾನಿ ಭುಂಜಂತೇ ಯಮಶಾಸನಾತ್ |
 ಯೇಷಾಂ ತು ದರ್ಶನಾದೇವ ಶ್ರವಣಾಜ್ಞಾಯತೇ ಭಯಂ || ೧೦೫ ||
 ತಥಾ ದಾನಫಲಂ ಚಾನ್ಯೇ ಭುಂಜಾನಾ ಯಮಮಂದಿರೇ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾಃ ಶ್ರುತಂ ಕಥಯತಾಂ ದೂತಾನಾಂ ಚ ಯಮಾಜ್ಞಯಾ || ೧೦೬ ||
 ರಥೈರನ್ಯೇ ಗಜೈರನ್ಯೇ ಕೇಚಿದ್ವಾಜಿಭಿರಾವೃತಾಃ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾಸ್ತತ್ರ ಮಹಾಭಾಗ ತಪಃ ಸಂಚಯಸಂಸ್ಥಿತಾಃ || ೧೦೭ ||
 ಗೋದಾತಾ ಸ್ವರ್ಣದಾತಾ ಚ ಭೂಮಿರತ್ನಪ್ರದಾನರಾಃ |
 ಶಯ್ಯಾಶನಗೃಹಾದೀನಾಂ ಸ ಲೋಕಃ ಕಾಮದೋ ನೃಣಾಂ || ೧೦೮ ||
 ಅನ್ನಂ ಪಾನೀಯಸಹಿತಂ ದದತೇ ಯೇಽತ್ರ ಮಾನವಾಃ |
 ತತ್ರ ತೃಪ್ತಾಃ ಸುಸಂತುಷ್ಟಾಃ ಕ್ರೀಡಂತೇ ಯಮಸಾದನೇ || ೧೦೯ ||
 ಅತ್ರ ಯದ್ವೀಯತೇ ದಾನಮಪಿ ನಾಲಾಗ್ರಮಾತ್ರಕಂ |
 ತದಕ್ಷಯಫಲಂ ಸರ್ವಂ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ನೃಪೋತ್ತಮ || ೧೧೦ ||

೧೦೫. ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಯಾತನೆಗಳನ್ನು ಪಾಪಿಗಳು ಯಮನ ಶಾಸನದಿಂದ ಅನುಭವಿಸುವರು. ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಕೇಳುವುದರಿಂದಲೂ ಮಹಾ ಭಯವುಂಟಾಗುವುದು.

೧೦೬. ಹಾಗೆಯೇ ಯಮನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ದೂತರು ಜೀವರಸಗದ ದಾನಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೇಳುತ್ತಿರಲು ಅಲ್ಲಿ ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವವರನ್ನೂ ಕಂಡೆವು.

೧೦೭. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಕೆಲವರು ರಥಗಳಿಂದಲೂ, ಕೆಲವರು ಗಜಗಳಿಂದಲೂ, ಹಲವರು ಕುದುರೆಗಳಿಂದಲೂ ಪರಿವೃತರಾಗಿ ತಪಸ್ಸಿನ ಆರ್ಜನೆ ಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದನ್ನೂ ಕಂಡೆವು.

೧೦೮. ಗೋವುಗಳನ್ನೂ, ಚಿನ್ನವನ್ನೂ, ಭೂಮಿಯನ್ನೂ, ನವರತ್ನಗಳನ್ನೂ, ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನೂ, ಅನ್ನವನ್ನೂ, ಮನೆಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟ ಮಾನವರಿಗೆ ಆ ಲೋಕವು ಬೇಡಿದ ಭೋಗಗಳನ್ನೀಯುವುದು.

೧೦೯. ಯಾವ ಮಾನವರು ಅನ್ನೋದಕಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡುವರೋ, ಅವರು ಯಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂತೃಪ್ತರೂ, ಸಂತೋಷಭರಿತರೂ ಆಗಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೧೧೦. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಾಲದ ಕೂದಲಿನ ನೂರ ನೈಯ ಭಾಗದಷ್ಟು ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅದಿಲ್ಲವೂ ಅಕ್ಷಯಫಲಪ್ರದವಾಗುವುದು.

ಏತತ್ತೇ ಕಥಿತಂ ಸರ್ವಂ ಯದ್ವಿಷ್ಣುಂ ಯಚ್ಚ ವೈ ಶ್ರುತಂ |
 ಕುರುಷ್ವ ಯದಭಿಪ್ರೇತಂ ಯದಿ ಶಕ್ನೋಷಿ ಮುಚ್ಯತಾಂ || ೧೧೧ ||
 ತಯೋಸ್ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಚಾಣಕ್ಯೋ ಹೃಷ್ಯಮಾನಸಃ |
 ವಿಸರ್ಜಯಾಮಾಸ ಖಗಾವಭಿನಂದ್ಯ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೧೧೨ ||
 ತಾಭ್ಯಾಂ ಗತಾಭ್ಯಾಂ ಸರ್ವಸ್ವಂ ದತ್ವಾ ವಿಪ್ರೇಷು ಭಾರತ |
 ಕಾಮಕ್ರೋಧೌ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಜಗಾಮಾಸುರಪರ್ವತಂ || ೧೧೩ ||
 ತತ್ರ ಬಧ್ನೋಡುಪಂ ಗಾಢಂ ಕೃಷ್ಣ ರಜ್ವಾಸವಲಂಬಿತಂ |
 ಪ್ಲವಮಾನೋ ಜಗಾಮಾಶು ಧ್ಯಾಯನ್ದೇವಂ ಜನಾರ್ದನಂ || ೧೧೪ ||
 ಆರೋಗ್ಯಂ ಭಾಸ್ವರಾದಿಚ್ಛೇದ್ಧನಂ ವೈ ಜಾತನೇದಸಃ |
 ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಜ್ಞಾನಮಿರಾನಾನೋಕ್ತೈಃ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಕೇಶವಾತ್ || ೧೧೫ ||
 ನೀಲಂ ರಕ್ತಂ ತದಭವನ್ಮೇಚಕಂ ಯದ್ಧಿ ಸೂತ್ರಕಂ |
 ಶುದ್ಧಸ್ವ ಟಿಕಸಂಕಾಶಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರಜ್ಜುಂ ಮಹಾನುತಿ |
 ಆಪ್ನುತ್ಯ ನಿಮಲೇ ತೋಯೇ ಗತೋಽಸೌ ವೈಷ್ಣವಂ ಪದಂ || ೧೧೬ ||

೧೧೧ ಇಂತು ನಾವು ನೋಡಿದುದನ್ನೂ, ಕೇಳಿದುದನ್ನೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ
 ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವೆವು. ನಿನ್ನ ಮನವಿದ್ದಂತೆ ನಡೆ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು
 ಸಂಪಾದಿಸು

೧೧೨ ಆ ಕಾಗೆಗಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತುಷ್ಟಮಾನಸನಾದ
 ಚಾಣಕ್ಯನು ಅವುಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಬೀಳುಗೊಟ್ಟನು.

೧೧೩. ಧರ್ಮನಂದನನೆ! ಅವು ಹೊರಟುಹೋಗಲು ಚಾಣಕ್ಯನು ತನ್ನ
 ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿ, ಕಾಮಕ್ರೋಧಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ
 ಒಮರಪರ್ವತವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

೧೧೪. ಅಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣದ ಹಗ್ಗದಿಂದ ದೃಢವಾದ ದೋಣಿಯೊಂದನ್ನು
 ಕಟ್ಟಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ತೇಲಿಕೊಂಡು
 ಹೊರಟನು

೧೧೫. ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನೂ, ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ
 ಬೇಡಬೇಕು. ಮಹೇಶ್ವರನಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ, ಕೇಶವನಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ
 ಮನುಷ್ಯನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೧೬. ಕ್ರಮವಾಗಿ ದೋಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕಟಸೂತ್ರವು ನೀಲಿಯ ಬಣ್ಣವೂ,
 ಕೆಂಪುಬಣ್ಣವೂ ಆಗಿ ಕಡೆಗೆ ಶುದ್ಧವಾದ ಸ್ಪಟಿಕವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿರುವುದನ್ನು
 ಆ ಪ್ರಾಜ್ಞನು ಕಂಡನು. ಅಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧವಾದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕ
 ವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ಗಾಯಂತಿ ಯದ್ವೇದವಿದಃ ಪುರಾಣಂ

ನಾರಾಯಣಂ ಶಾಶ್ವತಮಚ್ಯುತಾಹ್ವಯಂ ।

ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಸ ತಂ ರಾಜಸುತೋ ಮಹಾತ್ಮಾ

ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ದೇಹಂ ಶುಭಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ

|| ೧೧೭ ||

ಏಷಾ ತೇ ಕಥಿತಾ ರಾಜನ್ ಸಿದ್ಧಿಶ್ಚಾಣಕ್ಯಭೂಭೃತಃ ।

ತಥಾನ್ಯತ್ತವ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಶೃಣುಸ್ವೈಕಾಗ್ರಮಾನಸಃ

|| ೧೧೮ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಚಾಣಕ್ಯಸಿದ್ಧಿಪ್ರಾಪ್ತಿವರ್ಣನಂ”

ನಾಮ ಪಂಚಪಂಚಾಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೧೭ ವೇದಜ್ಞರು ಯಾವ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಅನಾದಿಯಿಂದೂ, ಅನಂತನೆಂದೂ, ನಾಶರಹಿತನೆಂದೂ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರುವರೋ, ಆತನನ್ನು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಚಾಣಕ್ಯನು ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಪಡೆದನು.

೧೧೮. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಇಂತು ಚಾಣಕ್ಯನೆಂಬ ಮಹಾರಾಜನು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುದನ್ನು ಹೇಳಿದೆನು ಮುಂದೆ ಮತ್ತೊಂದು ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೇಳು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಚಾಣಕ್ಯಸಿದ್ಧಿಪ್ರಾಪ್ತಿವರ್ಣನಂ”ನೆಂಬ

ನೂರೈವತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಷಟ್ ಪಂಚಾಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶುಕ್ಲ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ನಾಸ್ತಿ ಲೋಕೇಷು ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಯನ್ನರೇಶ್ವರ ।

ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇನ ಸದ್ಯಶಮುಪಮಾನೇನ ಗೀಯತೇ

॥ ೧ ॥

ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಂ ಮಹಾತೀರ್ಥಂ ನರ್ಮದಾಯಾಂ ವ್ಯಯೇಸ್ಥಿತಂ ।

ಪ್ರಾಗುದಕ್ಪವಣೇ ದೇಶೇ ಮುನಿಸಂಘನಿಷೇವಿತಂ

॥ ೨ ॥

ವೈಶಾಖೇ ಚ ತಥಾ ಮಾಸಿ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶೀ ।

ಕೈಲಾಸಾದುಮಯಾಸಾರ್ಧಂ ಸ್ವಯಮಾಯಾತಿ ಶಂಕರಃ

॥ ೩ ॥

ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸಮಯೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪಶ್ಯತ್ಯಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಾ ।

ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಂ ದ್ರಸಹಿತಃ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ಸಮಾಹಿತಃ

॥ ೪ ॥

ಕಾರ್ತಿಕ್ಯಾಂ ತು ನಿಶೇಷೇಣ ವೈಶಾಖ್ಯಾಂ ಚ ನರೋತ್ತಮ ।

ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹಾದೇವಾನ್ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪಶ್ಯತಿ ತದ್ಗಿರೇ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶುಕ್ಲ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. — ಮನುಜೇಂದ್ರನೆ! ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಮನಾದುದಾಗಲಿ, ಅದರ ಉಪಮಾನದಿಂದ ಸ್ತುತ್ಯವಾದುದಾಗಲಿ ಎನಿಸಿದ ತೀರ್ಥವು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ.

೨. ನರ್ಮದಾನದಿಯು ಪೂರ್ವೋತ್ತರಕ್ಕೆ ಪ್ರವಹಿಸುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವ ಈ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥವೆಂಬ ಮಹಾತೀರ್ಥವು ಮುನಿ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಸೇವಿತನಾಗಿರುವುದು.

೩. ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತೀ ಸಮೇತನಾಗಿ ಮಹಾದೇವನು ಕೈಲಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವನು.

೪. ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಂದ್ರರೊಡಗೂಡಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೫. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆ! ಕಾರ್ತಿಕ, ವೈಶಾಖ ಮಾಸಗಳ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನೂ ನೋಡುವನು.

ದೇವರಾಜಃ ಸುರೈಃ ಸಾರ್ಥಂ ವಾಯುಮಾರ್ಗವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ |

ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪಶ್ಯತಿ ಶಂಕರಂ || ೬ ||

ಗಂಧರ್ವಾಪ್ಸರಸೋ ಯಕ್ಷಾಃ ಸಿದ್ಧವಿದ್ಯಾಧರೋರಗಾಃ |

ತದ್ಧಿನೇ ತೇಽಪಿ ದೇವೇಶಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮುಂಚಂತಿ ಕಿಲ್ಬಿಷಂ || ೭ ||

ಅರ್ಧಯೋಜನವಿಸ್ತಾರಂ ತದರ್ಧೇನೈವ ಚಾಯತಂ |

ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನಂ || ೮ ||

ಯತ್ರ ಸ್ಥಿತೈಃ ಪ್ರದೃಶ್ಯಂತೇ ವಿಕ್ಷಾಗ್ರಾಣಿ ನರೋತ್ತಮೈಃ |

ತತ್ರ ಸ್ಥಿತಾ ಮಹಾಪಾಪೈರ್ಮುಚ್ಯಂತೇ ಪೂರ್ವಸಂಚಿತೈಃ || ೯ ||

ಪಾಪೋಪಪಾತಕೈರ್ಯುಕ್ತೋ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ |

ಉಪಾರ್ಜಿತಾ ವಿನಶ್ಯೇತ ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾಽಪಿ ದುಸ್ತೃಜಾ || ೧೦ ||

ಯಸ್ಮಾತ್ತತ್ತ್ವೇವ ದೇವೇಶ ಉಮಯಾ ಸಹ ತಿಷ್ಠತಿ |

ವೈಶಾಖ್ಯಾಂ ಚ ವಿಶೇಷೇಣ ಕೈಲಾಸಾದೇತಿ ಶಂಕರಃ || ೧೧ ||

೬. ಆ ಮಾಸಗಳ ಬಹುಳ ಚತುರ್ದಶಿಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಇಂದ್ರನು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮಹೇಶ್ವರನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುವನು.

೭. ಗಂಧರ್ವರೂ, ಅಪ್ಸರರೂ, ಯಕ್ಷರೂ, ಸಿದ್ಧರೂ, ವಿದ್ಯಾಧರರೂ, ನಾಗರೂ ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವನ ದರ್ಶನದಿಂದ ತಮ್ಮ ಪಾತಕಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವರು.

೮. ಅರ್ಧಯೋಜನದ ಉದ್ದವೂ, ಅದರ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಅಗಲವೂ ಇರುವ ಈ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥ ಪ್ರದೇಶವು ಮಹಾಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶಕವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೯. ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಮಾನವ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗಿನ ವೃಕ್ಷಾಗ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡುವರೋ, ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿರುವವರೂ ಸಹ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಸಂಚಿತಗಳಾದ ಮಹಾಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವರು.

೧೦. ಪಾಪ, ಉಪಪಾತಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನರನು ಇಲ್ಲಿಯ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗುವನು. ಅತ್ಯಂತ ದುಸ್ತೃಜನೆನಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯೂ ಇಲ್ಲಿ ನಾಶವಾಗುವುದು.

೧೧. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ನೆಲಸಿರುವನು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವನು.

ತೇನ ತೀರ್ಥಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವಪಾತಕನಾಶನಂ ।	
ಕಥಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಪೂರ್ವಂ ಮಯಾ ತವ ತಥಾ ನೃಪ	೧೨
ರಜಕೇನ ಯಥಾ ಧೌತಂ ವಸ್ತ್ರಂ ಭವತಿ ನಿರ್ಮಲಂ ।	
ತಥಾ ತತ್ರ ವಪುಃ ಸ್ನಾನಂ ಪುರುಷಸ್ಯ ಭವೇಚ್ಛುಚಿ	೧೩
ಪೂರ್ವೇ ವಯಸಿ ಪಾಪಾನಿ ಕೃತ್ವಾ ಪುಷ್ಪಾನಿ ಮಾನವಃ ।	
ಅಹೋರಾತ್ರೋಷಿತೋ ಭೂತ್ವಾ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ವ್ಯಪೋಹತಿ	೧೪
ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ಮಹಾರಾಜ ರಾಕಾಂ ರೇವಾಜಲಾಂಜಲಿಂ ।	
ಕಲ್ಪಕೋಟಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ದತ್ವಾ ಸ್ಯುಃ ಪಿತರಃ ಶಿವಾಃ	೧೫
ನ ಮಾತಾ ನ ಪಿತಾ ಬಂಧುಃ ಪತನಂ ನರಕಾರ್ಣವೇ ।	
ಉದ್ಧರಂತಿ ಯಥಾಪುಣ್ಯಂ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ನರೇಶ್ವರ	೧೬
ತಪಸಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೇಣ ನ ತಾಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ಸದ್ಗತಿಂ ।	
ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ಮೃತೋ ಜಂತುರ್ದೇಹತ್ಯಾಗೇನ ಯಾ ಲಭೇತ್	೧೭
ಕಾರ್ತಿಕಸ್ಯ ತು ಮಾಸಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶೀಂ ।	
ಘೃತೇನ ಸ್ನಾಪಯೇದ್ದೇವಮುಪೋಷ್ಯ ಪ್ರಯತೋ ನರಃ	೧೮

೧೨. ಅದರಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಮಹಾಪುಣ್ಯವಾದವೂ, ಪಾಪನಾಶಕವೂ ಆಗಿರುವುದೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವನು. ಅದನ್ನೇ ನಾನೂ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು.

೧೩. ಅಗಸನು ಒಗೆದ ಬಟ್ಟೆಯು ಹೇಗೆ ನಿರ್ಮಲವಾಗುವುದೋ, ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರವು ಹಾಗೆಯೇ ಶುಚಿಯಾಗುವುದು.

೧೪. ಪೂರ್ವವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹು ವಿಧಗಳಾದ ಪಾತಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ, ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ವಾಸಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

೧೫. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ರೇವಾಜಲದಿಂದ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ಜಲಾಂಜಲಿಯನ್ನಿತ್ತರೂ ಪಿತೃಗಳು ಸಾವಿರ ಕೋಟಿವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಆನಂದಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೧೬. ನರೇಂದ್ರನೆ! ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಿರುವವನನ್ನು ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವು ಉದ್ಧರಿಸುವಂತೆ ತಂದೆಯಾಗಲಿ, ತಾಯಿಯಾಗಲಿ, ಬಂಧುವಾಗಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಲಾರರು.

೧೭. ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಸದ್ಗತಿಯು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೧೮. ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವನ್ನು

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪ್ರಭಾತೇ ರೇನಾಯಾಂ ದದ್ಯಾತ್ಸಘೃತಕಂಬಲಂ ।

ಸಹಿರಣ್ಯಂ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದೇವಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಶಂಕರಂ ॥ ೧೯ ॥

ದೇವಸ್ಯ ಪೂರಣಾಂ ಕುರ್ಯಾದ್ಭೃತೇನ ಘೃತಕಂಬಲಂ ।

ಸ ಗಚ್ಛತಿ ಮಹಾತೇಜಾಃ ಶಿವಲೋಕಂ ಮೃತೋ ನರಃ ॥ ೨೦ ॥

ಏಕನಿಶಕುಲೋಪೇತೋ ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ ।

ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಹ್ಯುಮಾಂ ರುದ್ರಂ ಚ ಯೋಃಚರ್ಯೇತ್ ॥

ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಧೂಪೈಶ್ಚ ಸೋಃಶ್ವಮೇಧಫಲಂ ಲಭೇತ್ ।

ಮಾಸೋಪವಾಸಂ ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರೇಶ್ವರ ॥ ೨೧ ॥

ಮುಚ್ಯತೇ ಸುಮಹತ್ವಾಪೈಃ ಸಪ್ತಜನ್ಮಸು ಸಂಚಿತ್ಯೈಃ ।

ಉಷ್ಟ್ರೀಕ್ಷೀರಮನಿಕ್ಷೀರಂ ನವಶ್ರಾದ್ಧೇ ಚ ಭೋಜನಂ ॥ ೨೨ ॥

ವೃಷಲೀಗಮನಂ ಚೈವ ತಥಾಃಭಕ್ಷ್ಯಸ್ಯ ಭಕ್ಷಣಂ ।

ಅನಿಕ್ರಯೇನ್ಯತೇ ಪಾಪಂ ಮಾಹಿಷೇಯಾಜ್ಯಯಾಜಕೇ ॥ ೨೩ ॥

ನಾರ್ಧುಷ್ಯೇ ಪಂಕ್ತಿಗರದೇ ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದೂಷಕೇ ।

ಏವಮಾದೀನಿ ಪಾಪಾನಿ ತಥಾಃನ್ಯಾನ್ಯಸಿ ಭಾರತ ॥ ೨೪ ॥

ಮಾಡಿದ ನರನು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಘೃತದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೯-೨೦. ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೇವಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮಹಾದೇವನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹಿರಣ್ಯವನ್ನೂ ಘೃತಕಂಬಳವೆಂಬ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ತುಪ್ಪದ ಕಡುಬುಗಳನ್ನೂ, ನೈವೇದ್ಯಮಾಡಬೇಕು.

೨೧. ಆ ನರನು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಕುಲದವರೊಡನೆ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿ ಪಂಚಭೂತಗಳ ಲಯವಾಗುವವರೆಗೂ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವನು.

೨೨. ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಯಾವ ನರನು ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನೂ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನೂ ಗಂಧಪುಷ್ಪಧೂಪಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಅಶ್ವಮೇಧದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

೨೩. ನರೇಶ್ವರನೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಸೋಪವಾಸವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದವನು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರಬಹುದಾದ ಮಹಾ ಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದು ಕೊಳ್ಳುವನು.

೨೪-೨೬. ಒಂಟಿ ಮತ್ತು ಕುರಿಗಳ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದು, ನವ ಶ್ರಾದ್ಧದ ಭೋಜನ, ಚಂಡಾಲಸ್ತ್ರೀಸಂಗಮ, ಅಭಕ್ಷ್ಯಗಳ ಭಕ್ಷಣ, ಮಾರಬಾರದುದನ್ನು ಮಾರುವುದು, ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು, ಸ್ತ್ರೀವಿತ್ತದಿಂದ ಜೀವನ,

ಚಾಂದ್ರಾಯಣೇನ ಸಶ್ಯಂತಿ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ನ ಸಂಶಯಃ |
 ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತರ್ಪಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ || ೨೬ ||
 ತಸ್ಯ ತೇ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನಿ ತೃಪ್ತಿಂ ಯಾಂತಿ ಸುತರ್ಪಿತಾಃ |
 ಸಾದುಕೋಪಾನಹೌ ಭತ್ರಂ ಶಯ್ಯಾಮಾಸನಮೇವ ಚ || ೨೭ ||
 ಸುನರ್ಣಂ ಧನಧಾನ್ಯಂ ಚ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಯುಕ್ತಹಲಂ ತಥಾ |
 ಅನ್ನಂ ಪಾನೀಯಸಹಿತಂ ತಸ್ಮಿಸ್ತೀರ್ಥೇ ದದಂತಿ ಯೇ || ೨೮ ||
 ಹೃಷ್ವಾಃ ಪುಷ್ಪಾ ನೃತಾ ಯಾಂತಿ ಶಿವಲೋಕಂ ನ ಸಂಶಯಃ |
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶಿವಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಭಾರತ || ೨೯ ||
 ಭಿಕ್ಷಾಮಾತ್ರಂ ತಥಾನ್ಯಂ ಯೇ ತೇಽಪಿ ಸ್ವರ್ಯಾಂತಿ ನೈ ನರಾಃ |
 ಯಜ್ಞಿನಾಂ ವ್ರತಿನಾಂ ಚೈವ ತತ್ರ ತೀರ್ಥನಿವಾಸಿನಾಂ || ೩೦ ||
 ಅಪಿ ವಾಲಾಗ್ರಮಾತ್ರಂ ಹಿ ದತ್ತಂ ಭವತಿ ಚಾಸ್ಕ್ಯಯಂ |
 ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶಂ ಯಃ ಕುರ್ಯಾಚ್ಛುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ಸಮಾಹಿತಃ || ೩೧ ||

ಯಜ್ಞಾನರ್ಹರಿಂದ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದು, ಅಮಿತವಾದ ಬಡ್ಡಿಯಿಂದ ಜೀವಿಸುವುದು, ಪಬ್ತಿಯಲ್ಲೊಬ್ಬನಿಗೆ ವಿಷವನ್ನಿಡುವುದು, ದೇವತಾಬ್ರಹ್ಮಣರ ನಿಂದನೆ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಪಾತಕಗಳೂ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಾಂದ್ರಾಯಣಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನಾಚರಿಸುವುದರಿಂದ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೨೭. ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸ್ನಾತನಾಗಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನೋ, ಅವನ ಕರ್ಮದಿಂದ ಪಿತೃಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೂ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿರುವರು.

೨೮-೨೯. ಚಿನ್ನ, ಧನ, ಧಾನ್ಯ, ಪಿತ್ಯಶ್ರಾದ್ಧ, ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಹೂಡಿದ ನೇಗಿಲು, ಅನ್ನೋದಕಗಳು, ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಯಾರು ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡುವರೋ, ಅವರು ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆನಂದಭರಿತರೂ, ಐಶ್ವರ್ಯವಂತರೂ ಆಗಿದ್ದು ಮೃತರಾಗಲು ಶಿವಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೩೦. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಮ ಶಿವನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಕೇವಲ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನೋ, ಭೋಜನವನ್ನೋ ಕೊಡುವನೋ, ಅವನೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು.

೩೧. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷಿತರಿಗೂ ವ್ರತತತ್ಪರರಿಗೂ ಮಾಡುವ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ದಾನವೂ ಅನಂತಫಲದಾಯಕವಾಗುವುದು.

ರಾಗದ್ವೇಷವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಹೃದಿ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಜನಾರ್ದನಂ ।

ಸರ್ವಕಾಮಸುಸಂಪೂರ್ಣಃ ಸಗಚ್ಛೇದ್ವಾರುಣಂ ಪುರಂ ॥ ೩೨ ॥

ನ ರೋಗೋ ನ ಜರಾ ತತ್ರ ಯತ್ರ ದೇವೋಽಂಭಸಾಂ ಪತಿಃ ॥ ೩೩ ॥

ಅನಾಶಕಂ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ತಸ್ಮಿಸ್ತೀರ್ಥೇ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।

ಅನಿವರ್ತಿಕಾ ಗತಿಸ್ತಸ್ಯ ರುದ್ರಲೋಕಾದಸಂಶಯಂ ॥ ೩೪ ॥

ಅವಶಃ ಸ್ವವಶೋ ವಾಽಪಿ ಜಂತುಸ್ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಮಂಡಲೇ ।

ಮೃತಃ ಸ ತು ನ ಸಂದೇಹೋ ರುದ್ರಸ್ಯಾಽನುಚರೋ ಭವೇತ್ ॥ ೩೫ ॥

ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಕನ್ಯಾಂ ಶಕ್ತ್ಯಾ ದದ್ಯಾದಲಂಕೃತಾಂ ।

ವಿಧಿನಾ ಯೋ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಕುರುತೇ ವೃಷಮೋಕ್ಷಣಂ ॥ ೩೬ ॥

ತಸ್ಯ ಯತ್ಫಲಮುದ್ದಿಷ್ಟಂ ಪುರಾಣೇ ರುದ್ರಭಾಷಿತಂ ।

ತದಹಂ ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಶೃಣುಷ್ವೈಕಮನಾ ನೃಪ ॥ ೩೭ ॥

೩೨. ಯಾವನು ಇಲ್ಲಿ ಸಮಾಹಿತಮಾನಸನೂ, ರಾಗದ್ವೇಷರಹಿತನೂ ಆಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶದಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲಾಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದವನಾಗಿ ವರುಣಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು.

೩೩. ಜಲಗಳಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಆತನಿರುವಲ್ಲಿ ರೋಗವಾಗಲಿ ಮುಪ್ಪಾಗಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೩೪. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸದಿಂದ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವನ್ನು ಯಾವನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿಯೂ ರುದ್ರಲೋಕದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿಯಿಲ್ಲ.

೩೫. ಅವಶವಾಗಿಯೂ, ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದ ಜೀವನು ಮಹಾದೇವನ ಅನುಚರನಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೩೬-೩೭. ನರೋತ್ತಮನೆ! ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಭರಿತೆಯಾದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಮತ್ತು ಪಿತೃಗಳ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಫಲವನ್ನು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುವನು. ಅದನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಏಕಾಗ್ರಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೇಳು.

ಯಾವಂತೋ ರೋಮಕೂಪಾಃ ಸ್ಯುಃ ಸರ್ವಾಂಗೇಷು ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ |
 ತಾವದ್ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ರುದ್ರಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೩೮ ||
 ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ತು ಯದ್ವತ್ತಂ ಗೃಹಣೇ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಯೋಃ |
 ವರ್ಧತೇ ತದ್ಗುಣಂ ತಾವದ್ವಿನಾನಿ ದಶಸಂಚ ಚ || ೩೯ ||
 ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಂ ಶುಚಿಭೂತಾ ಯಃ ಕರೋತಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ |
 ಪೃಥ್ವೀ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ ತೇನ ಕೃತಾ ಯತ್ರ ಸ್ಯ ತತ್ಪಲಂ || ೪೦ ||
 ಶೋಭನಂ ಮಿಥುನಂ ಯಸ್ತು ರುದ್ರಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಪೂಜಯೇತ್ |
 ಸಸ್ತ ಜನ್ಮಾನಿ ತಸ್ಯೈವ ವಿಯೋಗೋ ನ ಚ ವೈ ಕ್ವಚಿತ್ || ೪೧ ||
 ಏತತ್ತೇ ಕಥಿತಂ ರಾಜನ್ ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣ ಫಲಂ ಮಹತ್ |
 ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಸ್ಯ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ತಥಾ ದೇವಾಚ್ಛೃತಂ ಮಯಾ || ೪೨ ||
 ಯ ಇದಂ ಶೃಣುಯಾದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪುರಾಣೇ ವಿಹಿತಂ ಫಲಂ |
 ಸ ಲಭೇನ್ನಾತ್ರ ಸಂದೇಹಃ ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೪೩ ||

೩೮. ಆ ಕನ್ಯೆಯ ಅಧನ ಆ ವೃಷಭದ ಆದ್ಯಂತದೇಹದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ರೋಮಕೂಪಗಳಿರುವುವೋ, ಅಷ್ಟು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಆತನು ರುದ್ರ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುವನು.

೩೯. ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರ ಗೃಹಣಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ ಮಾಡಿದ ದಾನವು ಪಕ್ಷದ ಹದಿನೈದು ತಿಥಿಗಳು ಕಳೆದಂತೆಲ್ಲ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಗುಣಭರಿತವಾಗುವುದು.

೪೦. ಯಾವನು ಶುಚಿಭೂತನಾಗಿ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೂ ಸುತ್ತವರೆದು ಬಂದ ಪುಣ್ಯವುಂಟು.

೪೧. ಮಹಾದೇವನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಯಾವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಂದಿಗೂ ಪತ್ನೀವಿಯೋಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೪೨. ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ಮಹಾದೇವನಿಂದ ನಾನು ಕೇಳಿದ ಈ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದ ಮಹತ್ತರವಾದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಿನಗೆ ವರ್ಣಿಸಿರುವೆನು.

೪೩. ಇದನ್ನು ಯಾವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳುವನೋ, ಅವನು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಇದು ಮೂರು ಮೂರು ಬಾರಿಗೂ ಸತ್ಯವು.

ಪುತ್ರಾರ್ಥೇ ಲಭತೇ ಪುತ್ರಂ ಧನಾರ್ಥೇ ಲಭತೇ ಧನಂ ।

ನೋಕ್ಷಾರ್ಥೇ ಲಭತೇ ನೋಕ್ಷಂ ಸ್ನಾನದಾನಫಲಂ ಮಹತ್ ॥ ೪೪ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇನಾಖಂಡೇ
“ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”
ನಾಮ ಷಟ್ ಪಂಚಾಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೪೪. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನದಾನಗಳ ಫಲವು ಅನಂತವಾದುದು. ಪುತ್ರ
ಹೀನನು ಸತ್ಪುತ್ರನನ್ನೂ, ದರಿದ್ರನು ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ, ಮೋಕ್ಷಕಾಮನಾದ
ವನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇನಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ
ನೂರಐವತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ನಪ್ತವಂಚಾಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಹುಂಕಾರಸ್ವಾಮಿ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತಸ್ಯೈವಾನ್ಯಂತರಂ ರಾಜಂಭುಕ್ಲ ತೀರ್ಥಸಮಾಪತಃ ।

ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ತೀರ್ಥಂ ತು ಸರ್ವಲೋಕೇಷು ಪೂಜಿತಂ ॥ ೧ ॥

ತದ್ಧಿ ಪುಣ್ಯಂ ಸುವಿಖ್ಯಾತಂ ನರ್ಮದಾಯಾಂ ಪುರಾತನಂ ।

ಯತ್ರ ಹುಂಕಾರಮಾತ್ರೇಣ ರೇವಾ ಕ್ರೋಶಂ ಜಗಾಮು ಸಾ ॥ ೨ ॥

ಯದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಹುಂಕಾರೇಣ ಗತಾ ಸರಿತ್ ।

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ಸ ಸ್ವಾಮಿ ಹುಂಕಾರಃ ಶಬ್ದಿ ತೋ ಬುಧೈಃ ॥ ೩ ॥

ಹುಂಕಾರತೀರ್ಥೇ ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪಶ್ಯತ್ಯಯಮುಚ್ಯುತಂ ।

ಸ ಮುಚ್ಯತೇ ನರಃ ಸಾಪೈಃ ಸಪ್ತಜನ್ಮಕೃತ್ಯೈರಪಿ ॥ ೪ ॥

ಸಂಸಾರಾರ್ಣವಮಗ್ನಾನಾಂ ನರಾಣಾಂ ಪಾಪಕರ್ಮಿಣಾಂ ।

ನೈವೋದ್ಧರ್ತಾ ಜಗನ್ನಾಥಂ ವಿನಾ ನಾರಾಯಣಂ ಪರಃ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಹುಂಕಾರಸ್ವಾಮಿ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಬಳಿಕ ಆ ಶುಕ್ಲ ತೀರ್ಥದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ವಾಸುದೇವನ ತೀರ್ಥವೊಂದಿರುವುದು.

೨. ನರ್ಮದೆಯ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅದು ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ, ಪ್ರಖ್ಯಾತವೂ, ಅತ್ಯಂತ ಪುರಾತನವೂ ಆಗಿರುವುದು. ಪರಮಾತ್ಮನ ಹುಂಕಾರಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಿ ನದಿಯು ಒಂದು ಕ್ರೋಶದಷ್ಟು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರವಹಿಸಿತು.

೩. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಯಾವದಿನ ಆ ಹುಂಕಾರದಿಂದ ನದಿಯು ಪ್ರವಹಿಸತೊಡಗಿತೋ, ಅಂದಿನಿಂದ ಅಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಯು ಪ್ರಾಜ್ಞರಿಂದ ಹುಂಕಾರನೆಂದೇ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವನು.

೪. ಹುಂಕಾರತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ಅನಂತನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನೋಡುವನೋ, ಆ ನರನು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾತಕಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೫. ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತೊಡಗಿರುವವರಿಗೆ ಲೋಕನಾಥನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಉದ್ಧಾರಕನಿಲ್ಲ.

ಸಾ ಜಿಹ್ವಾ ಯಾ ಹರಿಂ ಸೌತಿ ತಚ್ಚಿತ್ತಂ ಯತ್ತದರ್ಪಿತಂ । ತಾವೇನ ಕೇವಲೌ ಶ್ಲಾಘ್ಯೌ ಯೌ ತತ್ಪೂಜಾಕರೌ ಕರೌ	೬
ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ನಾಸ್ತಿ ತೇಷಾಮನುಂಗಲಂ । ಯೇಷಾಂ ಹೃದಿಸ್ತೋ ಭಗವಾನ್ಮಂಗಲಾಯತನೋ ಹರಿಃ	೭
ಯದನ್ಯದ್ವೇನತಾರ್ಕಯಾಃ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ನಾನವಃ । ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣೆಸಾತೇನ ತತ್ಪಲಂ ಲಭತೇ ಹರೇಃ	೮
ರೇಣುಗುಂಠಿತಗಾತ್ರಸ್ಯ ಯಾವಂತೋಽಸ್ಯ ರಜಃಕಣಾಃ । ತಾವದ್ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ	೯
ಸನ್ಮಾರ್ಜನಾಃ ಭೃಕ್ಸ್ಯಣಲೇಪನೇನ ತದಾಲಯೇ ನಶ್ಯತಿ ಸರ್ವಸಾಪಂ ।	
ನಾರೀ ನರಾಣಾಂ ಪರಯಾ ತು ಭಕ್ತ್ಯಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತು ರೇವಾಂ ನರಸತ್ತಮಸ್ಯ	೧೦
ಯೇನಾಚ್ಛಿತೋ ಭಗವಾನ್ ವಾಸುದೇವೋ ಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಂ ನಶ್ಯತಿ ತಸ್ಯ ಸಾಪಂ ।	
ಸ ಯಾತಿ ಲೋಕಂ ಗರುಡಧ್ವಜಸ್ಯ ವಿಧೂತಸಾಪಃ ಸುರಸಂಘಪೂಜ್ಯತಾಂ	೧೧

೬. ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಜಿಹ್ವೆಯೇ ಜಿಹ್ವೆಯು. ಆತನಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಮನವೇ ಮನವು. ಕೇವಲ ಆತನ ಪೂಜೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತ ವಾಗಿರುವ ಕೈಗಳೇ ಶ್ಲಾಘ್ಯಗಳು.

೭-೮. ಯಾರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಮಂಗಳಗಳಿಗೂ ನಿಲಯನೆನಿಸಿದ ಹರಿಯು ನೆಲಸಿರುವನೋ, ಅವರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಂಗಳವೆಂಬುದಿಲ್ಲ. ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನೋ, ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮದಿಂದಲೇ ಪಡೆಯಬಹುದು.

೯. ಹಾಗೆ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದವನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಧೂಳಿನ ಕಣಗಳು ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವುವೋ, ಅಷ್ಟು ನಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಆತನು ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿತನಾಗಿರುವನು.

೧೦. ನರ್ಮದೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತರಾದ ನಾರಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಪುರುಷನೇ ಆಗಲಿ ಆತನ ದೇವಾಲಯ ದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಚಿಮುಕಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಸಾರಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ರಂಗ ವಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಲೇಪಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೧೧. ಭಗವಂತನಾದ ವಾಸುದೇವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನ ಜನ್ಮ

ಶಾಶ್ವೇನಾಸಿ ನಮಸ್ಕಾರಂ ಪ್ರಯುಂಜಂಶ್ಚ ಕ್ರಸಾಣನಃ |

ಸಪ್ತ ಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಂ ಪಾಪಂ ಗಚ್ಛತ್ಯಾಶು ನ ಸಂಶಯಃ || ೧೨ ||

ಪೂಜಾಯಾಂ ಪ್ರೀಯತೇ ರುದ್ರೋ ಜಪಹೋನ್ಮೃದ್ವಿವಾಕರಃ |

ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪಾಣಿಃ ಪ್ರಣಿಸಾತೇನ ತುಷ್ಯತಿ || ೧೩ ||

ಭವಜಲಧಿಗತಾನಾಂ ದ್ವಂದ್ವನಾತಾಹತಾನಾಂ

ಸುತದುಹಿತೈ ಕಲತ್ರತ್ರಾಣಭಾರಾದ್ವಿತಾನಾಂ |

ವಿಷನುವಿಷಯತೋಯೇ ಮಜ್ಜತಾನುಪ್ಲವಾನಾಂ

ಭವತಿ ಶರಣಮೇಕೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪೂತೋ ನರಾಣಾಂ || ೧೪ ||

ಹುಂಕಾರತೀರ್ಥೇ ರಾಜೇಂದ್ರ ಶುಭಂ ನಾ ಯದಿ ನಾಶಶುಭಂ |

ಯತ್ಪ್ರತಂ ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರ ತನ್ನಶ್ಯತಿ ನ ಕರ್ಮಚಿತ್ || ೧೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಹುಂಕಾರಸ್ವಾಮಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ಸಪ್ತ ಪಂಚಾಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಜನ್ಮಾಂತರಗಳ ವಾವರಾಶಿಯು ತೊಡೆದು ಕೋಗುವುದು. ಆತನು ಪಾತಕ ರಹಿತನಾಗಿ ವೈಕುಂಠಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದೇವತೆಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದಲೂ ಪೂಜೆ ಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವನು.

೧೨. ಮೂರ್ಖತನದಿಂದಲಾದರೂ ಚಕ್ರವಾಣಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಲು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳ ವಾತಕಗಳು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿಯೇ ತೊಡೆದುಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೧೩. ಪೂಜೆಯಿಂದ ಮಹಾದೇವನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗುವನು. ಸೂರ್ಯನು ಜನದಿಂದಲೂ ಹೋಮದಿಂದಲೂ ತೃಪ್ತನಾಗುವನು. ಶಂಖಚಕ್ರ ಗದಾಪಾಣಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಸಮಸ್ಕಾರದಿಂದಲೇ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವನು.

೧೪. ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳೆಂಬ ದ್ವಂದ್ವಗಳ ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ, ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾವಾಡುವ ಭಾರದಿಂದ ಕಂಗಿ ಹೋಗಿ, ದುರ್ದಮೆಗಳಾದ ವಿಷಯಗಳ ಜಲದಲ್ಲಿ ತೇಲಲಾರದೆ ಮುಳುಗುತ್ತಿರುವ ನರರಿಗೆ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವೆಂಬವನೇ ಆಶ್ರಯವಾದ ಹರಿಗೋಲು.

೧೫. ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರನೆ! ಈ ಹುಂಕಾರತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವೇ ಆಗಲಿ, ವಾಪವೇ ಆಗಲಿ, ಎಂದಿಗೂ ಕೊನೆಗಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಹುಂಕಾರಸ್ವಾಮಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ನೂರಐವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧಾಷ್ಟಪಂಚಾಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸಂಗಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ಪರಂ ತೀರ್ಥಂ ಸಂಗಮೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।
 ನರ್ಮದಾ ದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ಸರ್ವಪಾಪಭಯಾಪಹಂ ॥ ೧ ॥
 ಧನದಸ್ತತ್ರ ವಿಶ್ರಾಂತೋ ಮುಹೂರ್ತಂ ನೃಪಸತ್ತಮ ।
 ಪಿತೃಲೋಕಾತ್ಸಮಾಯಾತಃ ಕೈಲಾಸಂ ಧರಣೀಧರಂ ॥ ೨ ॥
 ಪ್ರತ್ಯಯಾರ್ಥಂ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಹೃದ್ಯಾಪಿ ಧರಣೀತಲೇ ।
 ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಾ ಹಿ ಪಾಷಾಣಾ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಸ್ಪಟಿಕೋಜ್ಜ್ವಲಾಃ ॥ ೩ ॥
 ವಿಂಧ್ಯನಿರ್ಮುರನಿಷ್ಕ್ರಾಂತಾ ಪುಣ್ಯತೋಯಾ ಸರಿದ್ವರಾ ।
 ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ನರ್ಮದಾತೋಯೇ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನೇ ॥ ೪ ॥
 ಸಂಗಮೇ ತತ್ರ ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಸಂಗಮೇಶ್ವರಂ ।
 ಅಶ್ವಮೇಧಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯಸಂಶಯಂ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಸಂಗಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಬಳಿಕ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿರುವುದೂ, ಸರ್ವೋತ್ತಮವೂ, ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಭಯ ವನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದೂ ಆದ ಸಂಗಮೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆ! ಕುಬೇರನೊಮ್ಮೆ ಪಿತೃಲೋಕದಿಂದ ಬರುತ್ತ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು ಕೈಲಾಸವರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

೩. ಅದರ ಗುರುತಿಗಾಗಿ ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕಲ್ಲುಗಳು ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣ ದವುಗಳಾದರೂ ಸ್ಪಟಿಕಗಳಂತೆ ಉಜ್ಜ್ವಲಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುವು.

೪. ವಿಂಧ್ಯವರ್ವತದಿಂದ ಹೊರಟ ಪುಣ್ಯತೋಯವೆಂಬ ಝರಿಯು ಅಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವ ನರ್ಮದೆಯ ನೀರಿನೊಡನೆ ಸೇರುವುದು.

೫. ಆ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಸಂಗಮೇಶ್ವರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿಯೂ ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ವಡೆಯು ವನು.

ಘಂಟಾಪತಾಕಾವಿತನಂ ಯೋ ದದೇತ್ಸಂಗಮೇಶ್ವರೇ ।

ಹಂಸಯುಕ್ತವಿನಾನಸ್ಥೋ ದಿವ್ಯಸ್ತ್ರೀಶತಸಂವೃತಃ ॥ ೬ ॥

ಸ ರುದ್ರಪದಮಾಪ್ನೋತಿ ರುದ್ರಸ್ಯಾನುಚರೋ ಭನೇತ್ ।

ದಧಿಭಕ್ತೇ ನ ದೇವಸ್ಯ ಯಃ ಕುರ್ಯಾಲ್ಲಿಂಗಪೂರಣಂ ॥ ೭ ॥

ಸಿಕ್ಲಸಂಖ್ಯಂ ಶಿವೇ ಲೋಕೇ ಸ ವಸೇತ್ಕಾಲಮಿಸ್ಸಿತಂ ।

ಶ್ರೀಫಲೈಃ ಪೂರಯೇಲ್ಲಿಂಗಂ ನಿಃಸ್ವೋ ಭೂತ್ವಾ ಭವಸ್ಯ ತು ॥ ೮ ॥

ಸೋಽಪಿ ತತ್ಪಲಮಾಪ್ನೋತಿ ಗತಃ ಸ್ವರ್ಗೇ ನರೇಶ್ವರ ।

ಅಕ್ಷಯಾ ಸಂತತಿಸ್ತಸ್ಯ ಜಾಯತೇ ಸಪ್ತಜನ್ಮಸು ॥ ೯ ॥

ಸ್ನಪನಂ ದೇವದೇವಸ್ಯ ದಧ್ನಾ ಮಧುಘೃತೇನ ವಾ ।

ಯಃ ಕರೋತಿ ವಿಧಾನೇನ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು ॥ ೧೦ ॥

ಘೃತಕ್ಷೀರನಹಾ ನದ್ಯೋ ಯತ್ರ ವೃಕ್ಷಾ ಮಧುಸ್ರವಾಃ ।

ತತ್ರ ತೇ ಮಾನವಾ ಯಾಂತಿ ಸುಪ್ರಸನ್ನೇ ಮಹೇಶ್ವರೇ ॥ ೧೧ ॥

೬. ಯಾರು ಸಂಗಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಘಂಟೆ, ಪತಾಕೆಗಳು, ಮುಂತಾದುವು ಗಳನ್ನು ಹೇರಳವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವರೂ, ಅವರು ಹಂಸಗಳ ನಾಹನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನೂರಾರು ದೇವಕನ್ಯೆಯರಿಂದ ಪರಿವಾರಿತರಾಗಿರುವರು.

೭-೯. ಅವನು ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ನೇರಿ ಮಹಾದೇವನ ಅನುಚರನಾಗುವನು. ಮೊಸರಿನ ಅನ್ನದಿಂದ ಯಾವನು ದೇವನ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಆ ಅನ್ನದ ಅಗುಳುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವನು ಕಡುಬಡವನಾದವನು ಬಿಲ್ವಫಲದ ತಿರುಳಿನಿಂದಾದರೂ ಮಹೇಶ್ವರನ ಲಿಂಗವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು ರಾಜನೇ! ಅವನೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಆ ಫಲವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುವನು ಅವನಿಗೆ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದ ಸಂತಾನವುಂಟಾಗುವುದು.

೧೦. ಇನ್ನು ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಮೊಸರಿನಿಂದಲೂ, ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದಲೂ, ತುಪ್ಪದಿಂದಲೂ, ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

೧೧. ಮಹೇಶ್ವರನು ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲು ಅವರು ಹಾಲು ತುಪ್ಪಗಳು ತುಂಬಿದ ನದಿಗಳೂ, ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನು ಸುರಿಸುವ ವೃಕ್ಷಗಳೂ ಇರುವ ದಿವ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು.

ಪತ್ರಂ ಪುಷ್ಪಂ ಫಲಂ ತೋಯಂ ಯಸ್ತು ದದ್ಯಾನ್ಮಹೇಶ್ವರೇ ।
 ತತ್ಸರ್ವಂ ಸಪ್ತಜನ್ಮಾನಿ ಹ್ಯಕ್ಷಯಂ ಫಲಮಶ್ನುತೇ ॥ ೧೨ ॥
 ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಸಾತ್ರಾಣಾಂ ಮಹಾಪಾತ್ರಂ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।
 ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಪೂಜನೀಯೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ॥ ೧೩ ॥
 ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಸಿ ತೋ ನಿತ್ಯಂ ಯಸ್ತು ಪೂಜಯತೇ ಶಿವಂ ।
 ಇಹ ಜೀವನ್ ಸ ದೇವೇಶೋ ಮೃತೋ ಗಚ್ಛೇದನಾಮಯಂ ॥ ೧೪ ॥
 ಶಿವೇ ತು ಪೂಜಿತೇ ಸಾರ್ಥ ಯತ್ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಬುಧೈಃ ।
 ಯೋಗೀಂದ್ರೇ ಚೈವ ತತ್ಸಾರ್ಥ ಪೂಜಿತೇ ಲಭತೇ ಫಲಂ ॥ ೧೫ ॥
 ತೇ ಧನ್ಯಾಸ್ತೇ ಮಹಾತ್ಮಾನಸ್ತೇಷಾಂ ಜನ್ಮ ಸುಜೀವಿತಂ ।
 ಯೇಷಾಂ ಗೃಹೇಷು ಭುಂಜಂತಿ ಶಿವಭಕ್ತಿರತಾ ನರಾಃ ॥ ೧೬ ॥
 ಸನ್ನಿರುದ್ಧೇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮಂ ಯತ್ರ ಯತ್ರ ವಸೇನ್ಮನಿಃ ।
 ತತ್ರ ತತ್ರ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ ನೈಮಿಷಂ ಪುಷ್ಕರಾಣಿ ಚ ॥ ೧೭ ॥
 ಯತ್ಫಲಂ ವೇದವಿದುಷಿ ಭೋಜಿತೇ ಶತಸಂಖ್ಯಯಾ ।
 ತತ್ಫಲಂ ಜಾಯತೇ ಸಾರ್ಥ ಹ್ಯೇಕೇನ ಶಿವಯೋಗಿನಾ ॥ ೧೮ ॥

೧೨. ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ವತ್ರವನ್ನೇ ಆಗಲಿ, ಪುಷ್ಪವನ್ನು, ಫಲವನ್ನು, ನೀರನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅರ್ಪಿಸಿದವನಿಗೆ ಅದರ ಫಲವು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳ ವರೆಗೂ ಅನಂತಗುಣಿತವಾಗಿರುವುದು.

೧೩. ಸಕಲ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಹೇಶ್ವರನೇ ದಾನಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಪಾತ್ರವು. ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವ ವ್ರತಾರದಿಂದಲೂ ಆತನನ್ನೇ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೧೪. ಯಾವನು ಆಜನ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿ ನಿತ್ಯವೂ ಶಿವಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನೋ, ಅವನು ಇಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿರುವಾಗಲೇ ದೇವೇಶ್ವರನಾಗಿ ಮೃತ ನಾದಮೇಲೆ ಶಾಶ್ವತಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೫. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ಯಾವ ಫಲವುಂಟೋ, ಅದನ್ನೇ ಶಿವಯೋಗನಿರತನಾದವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ಪಡೆಯಬಹುದು.

೧೬. ಶಿವಭಕ್ತನಿರತರಾದ ಜನರು ಯಾರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಅವರೇ ಧನ್ಯರು, ಮಹಾತ್ಮರು. ಅವರ ಜನ್ಮವೇ ಸಫಲ ಜೀವನವು.

೧೭. ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ತಡೆದುಕಟ್ಟಿರುವ ಮುನಿಯು ಎಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನೋ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವೂ, ನೈಮಿಷವೂ, ಪುಷ್ಕರ ತೀರ್ಥವೂ ಇರುವುವು.

೧೮. ಸಾರ್ಥನೆ! ನೂರು ಮಂದಿ ವೇದಜ್ಞರಾದವರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು

ಯತ್ರ ಭುಂಜತಿ ಭಸ್ಮಾಂಗೀ ಮೂರ್ಖೋ ವಾ ಯದಿ ಪಂಡಿತಃ |
 ತತ್ರ ಭುಂಜತಿ ದೇವೇಶಃ ಸಪತ್ನೀಕೋ ವೃಷಧ್ವಜಃ || ೧೯ ||
 ವಿಸ್ತಾಣಾಂ ನೇದವಿದುಷಾಂ ಕೋಟಿಂ ಸಂಭೋಜ್ಯ ಯತ್ಪಲಂ |
 ಭಿಕ್ಷಾ ಮಾತ್ರಪ್ರದಾನೇನ ತತ್ಪಲಂ ಶಿವಯೋಗಿನಾಂ || ೨೦ ||
 ಸಂಗಮೇಶ್ವರನಾಸಾದ್ಯ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಂ ಕರೋತಿ ಯಃ |
 ನ ತಸ್ಯ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಃ ಶಿವಲೋಕಾತ್ಕದಾಚನ || ೨೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಽಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ ಸಂಗಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”
 ನಾಮಾಷ್ಟಪಂಚಾಶದಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಮಾಡಿಸಲು ಯಾವ ಫಲವುಂಟೂ, ಅದನ್ನೇ ಒಬ್ಬ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನಿಡುವುದರಿಂದ ಪಡೆಯಬಹುದು.

೧೯. ಭಸ್ಮಲೇಪಿತಾಂಗನಾದವನು ಮೂರ್ಖನೇ ಆಗಿರಲಿ, ಪಂಡಿತನೇ ಆಗಿರಲಿ, ಎಲ್ಲಿ ಊಟವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ, ಅಲ್ಲಿ ವತ್ಸೀಸಮೇತನೂ, ಮಹಾದೇವನೂ ಅದ ವೃಷಭಧ್ವಜನೇ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.

೨೦. ವೇದನಿಷ್ಣಾತರಾದ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಊಟವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲವುಂಟೂ, ಅದೇ ಶಿವಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಲಭಿಸುವುದು.

೨೧. ಸಂಗಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ, ಅವನಿಗೆಂದಿಗೂ ಶಿವಲೋಕದಿಂದ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಪುನರಾಗಮನವಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ ಸಂಗಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ವೆಂಬ
 ನೂರೈವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧೈಕೋನಷಷ್ಠ್ಯತ್ತರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅನರಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹಾರಾಜ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮವಾವನಂ ।

ನರ್ಮದಾಯಾಂ ಸುದುಷ್ಪ್ರಾಪಂ ಸಿದ್ಧಂ ಹೃನರಕೇಶ್ವರಂ

॥ ೧ ॥

ತಸ್ಮಿಸ್ತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪಾಪಕರ್ಮಾಽಪಿ ಭಾರತ ।

ನ ಪಶ್ಯತಿ ಮಹಾಘೋರಂ ನರಕದ್ವಾರಸಂಜ್ಞಿಕಂ

॥ ೨ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಶುಭಾಶುಭಫಲೈಸ್ತಾತ ಭುಕ್ತಭೋಗನರಾಸ್ತಿಸ್ತಹ ।

ಜಾಯಂತೇ ಲಕ್ಷಣೈರ್ಯೈಸ್ತು ತಾನಿ ಮೇ ವದ ಸತ್ತಮ

॥ ೩ ॥

ಯಥಾ ನಿರ್ಗಚ್ಛತೇ ಜೀವಸ್ತುಕ್ತಾ ದೇಹಂ ನ ಪಶ್ಯತಿ ।

ತಥಾ ಗಚ್ಛನ್ ಪುನರ್ದೇಹಂ ಪಂಚಭೂತಸಮುತ್ಪತ್ತಿಃ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಅನರಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜನೆ! ಅಲ್ಲಿಂದ ನರ್ಮದೆಯಲ್ಲಿ ವರಮವವಿತ್ರವೂ, ಅತ್ಯಂತ ದುಷ್ಪ್ರಾಪ್ಯವೂ, ಸಿದ್ಧಿಪ್ರದವೂ ಆದ ಅನರಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಭರತಕುಲತಿಲಕನೆ! ಎಂತಹ ವಾಸಕರ್ಮಿಯೇ ಆದರೂ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಲು ನರಕದ್ವಾರವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮಹಾಭಯಾನಕ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ.

೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನೆ! ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶುಭಾಶುಭ ಫಲಗಳನ್ನು ಲೋಕಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರು ಯಾವ ಯಾವ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೪. ಜೀವನು ಈ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡುವಾಗ ಹೇಗೆ ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯನಾಗಿರುವನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಪಂಚಭೂತಗಳ ರಾಶಿಯೆನಿಸಿದ ಇದನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗಲೂ ಇರುವನಲ್ಲವೆ.

ತ್ವಗಸ್ಥಿ ಮಾಂಸಮೇದೋಃಸೃಕ್ಲೇಶಸ್ನಾಯುಶತೈಃ ಸಹ ।
 ವಿಣ್ಮೂತ್ರರೇತಃ ಸಂಘಾತೇ ಕಾ ಸಂಜ್ಞಾ ಜಾಯತೇ ನೃಣಾಂ || ೫ ||
 ಏವಮುಕ್ತಃ ಸ ಮಾರ್ಕಂಡಃ ಕಥಯಾಮಾಸ ಯೋಗವಿತ್ ।
 ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಸನಾತನಂ ಶರ್ವಂ ದೇವದೇವಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ || ೬ ||
 ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-
 ಶೃಣು ಸಾರ್ಥ ಮಹಾಪ್ರಶ್ನಂ ಕಥಯಾಮಿ ಯಥಾಶ್ರುತಂ ।
 ಸಕಾಶಾದ್ಭ್ರಹ್ಮಣಃ ಪೂರ್ವಮೃಷಿದೇವಸಮಾಗಮೇ || ೭ ||
 ಗುರುರಾತ್ಮವತಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಾ ರಾಜಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾ ದುರಾತ್ಮನಾಂ ।
 ಇಹ ಪ್ರಚ್ಛನ್ನ ಸಾಸಾನಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಾ ವೈವಸ್ವತೋ ಯಮಃ || ೮ ||
 ಅಚೀರ್ಣಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾನಾಂ ಯಮಲೋಕೇ ಹ್ಯನೇಕಥಾ ।
 ಯಾತನಾಭಿರ್ನಿವೃತ್ತಾನಾಮನೇಕಾಂ ಜೀವಸಂತತಿಂ || ೯ ||
 ಗತ್ವಾ ಮನುಷ್ಯಭಾವೇ ತು ಪಾಪಜಿಹ್ವಾ ಭವಂತಿ ತೇ ।
 ತತ್ತೇಹಂ ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಶೃಣುಸ್ವೈಕಮನಾ ನೃಪ || ೧೦ ||

೫. ಚರ್ಮ, ಮೂಳೆ, ಮಾಂಸ, ಮೇದಸ್ಸು, ರಕ್ತ, ಕೂದಲು, ನರಗಳು ಮುಂತಾದ ನೂರಾರು ವದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಮಲಮೂತ್ರ ರೇತಸ್ಸುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಯಾವ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುವುದು?

೬. ಇಂತೆಂದ ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ತತ್ತ್ವಜ್ಞನಾದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಸನಾತನನೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯೂ, ದೇವಾಧಿದೇವನೂ ಆದ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು

೭-೮. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಪಾರ್ಥನೆ! ಕೇಳು. ನಿನ್ನ ಮಹಾಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನಾನು ಕೇಳಿರುವಂತೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ದೇವತೆಗಳೂ ಸೇರಿದ್ದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದೆನು. ಆತ್ಮವಂತರಿಗೆ ಗುರುವೇ ಶಿಕ್ಷಕನು. ದುರಾತ್ಮರಿಗೆ ರಾಜನೇ ದಂಡಾಧಿಕಾರಿಯು. ಇಲ್ಲಿ ವ್ರಚ್ಛನ್ನವಾಗಿ ವಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆಲ್ಲ ವೈವಸ್ವತ (ಯಮ)ನೇ ಶಾಸಕನು.

೯. ಯಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹುವಿಧಗಳಾದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ (ಯಾತನೆ)ಗಳ ನ್ನುನುಭವಿಸಿದರೂ ಮುಗಿಯದೆ ಬಂದ ಕೆಲವು ಜೀವರು ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಜೀವ ರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವರು.

೧೦. ಅಂತಹವರು ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ತಾಳಿದರೆ ತಮ್ಮ ಪಾಪದ ಲಾಂಛನಗಳನ್ನು ತಾಳಿರುವರು. ರಾಜನೆ! ಅದನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು. ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಕೇಳು.

ಸಹಿತಾ ಯಾತನಾಂ ಸರ್ವಾಂ ಗತ್ವಾ ವೈವಸ್ವತಕ್ಷಯಂ ।
 ವಿಸ್ತೀರ್ಣಯಾತನಾ ಯೇ ತು ಲೋಕಮಾಯಾಂತಿ ಚಿಹ್ನಿತಾಃ ॥ ೧೧ ॥
 ಗದ್ಗದೋನೃತನಾದೀಸ್ಯಾನ್ಮೂಕಶ್ಚೈವ ಗವಾಃಸೃತೇ ।
 ಬ್ರಹ್ಮಹಾ ಜಾಯತೇ ಕುಷ್ಠೀ ಶ್ಯಾವದಂತಸ್ತು ಮದ್ಯಪಃ ॥ ೧೨ ॥
 ಕುನಖೀ ಸ್ವರ್ಣಹರಣಾದ್ವೃಶ್ಚರ್ಮಾ ಗುರುತಲ್ಪಗಃ ।
 ಸಂಯೋಗೀ ಹೀನಯೋನಿಃ ಸ್ಯಾದ್ಧರಿದ್ರೋದತ್ತದಾನತಃ ॥ ೧೩ ॥
 ಗ್ರಾಮಸೂಕರತಾಂ ಯಾತಿ ಹ್ಯಯಾಜ್ಯಯಾಜಕೋ ನೃಪ ।
 ಖರೋ ವೈ ಬಹುಯಾಜೀ ಸ್ಯಾಚ್ಛಾನ್ವಿನಿಮಂತ್ರಿತಭೋಜನಾತ್ ॥ ೧೪ ॥
 ಅಪರೀಕ್ಷಿತಭೋಜೀ ಸ್ಯಾದ್ವಾನರೋ ವಿಜನೇ ವನೇ ।
 ವಿತರ್ಜಕೋಽಥ ಮಾರ್ಜಾರಃ ಖದ್ಯೋತಃ ಕಕ್ಷದಾಹತಃ ॥ ೧೫ ॥
 ಅನಿಧ್ಯಾಂ ಯಃ ಪ್ರಯಚ್ಛೇತ ಬಲೀವದೋ ಭವೇದ್ವಿಸಃ ।
 ಅನ್ನಂ ಪರ್ಯುಷಿತೇ ವಿಪ್ರೇ ದದಾನಃ ಕ್ಷೀಬತಾಂ ವ್ರಜೇತ್ ॥ ೧೬ ॥

೧೧. ಮೃತರಾಗಿ ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಯಾತನೆಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿ ಆ ಲೋಕದಿಂದ ವಾವಶೇಷಸಹಿತರಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದವರು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇಹಚಿಹ್ನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವರು

೧೨. ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳುವವನು ಗದ್ಗದ ಭಾಷಿಯಾಗುವನು. ಗೋವಿಗಾಗಿ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳುವವನು ಮೂಗನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಘಾತಕನು ಕುಷ್ಠರೋಗಿಯೂ, ಮದ್ಯಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಶ್ಯಾವದಂತನೂ (ತುಟಗಳಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಹಲ್ಲುಗಳವನೂ) ಆಗುವರು.

೧೩. ಸುವರ್ಣಸ್ತ್ರೀಯದಿಂದ ನಖಗಳು ವಕ್ರವಾಗುವುವು. ಗುರುತಲ್ಪ ಗಾಮಿಯು ಕೆಟ್ಟ ಚರ್ಮರೋಗದವನಾಗುವನು. ಸ್ತೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಯೋಗ ವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ನೀಚಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವನು. ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡ ದವನು ದರಿದ್ರನಾಗುವನು.

೧೪. ಯಜ್ಞಾರ್ಹರಲ್ಲದವರಿಗೆ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದವನು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹಂದಿಯಾಗುವನು. ಬಹುಯಾಜಕನು ಕತ್ತಿಯೂ, ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವನು ನಾಯಿಯೂ ಆಗುವರು.

೧೫-೧೬. ದಾತೃಗಳ ಪಾತ್ರಾಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸದೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ನಿರ್ಜನವಾದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೋತಿಯಾಗುವನು. ಇತರರನ್ನು ಬಯ್ಯುವವನು ಬೆಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಗೃಹದಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಮಿಣುಕು ಹುಳುವಾಗಿಯೂ ಹುಟ್ಟುವರು. ಸಲ್ಲದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವವನು ಎತ್ತಾಗಿ ಜನಿಸುವನು. ಹಿಂದಿನ ದಿನದ (ತಂಗಳು) ಅನ್ನವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕೊಡಲು ನವುಂಸಕತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಮಾತ್ಸರ್ಯಾದಥ ಜಾತ್ಯಂಧೋ ಜನ್ಮಾಂಧಃ ಪುಸ್ತಕಂ ಹರನ್ |
 ಫಲಾನ್ಯಾಹರತೋಽಪತ್ಯಂ ಮ್ರಿಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೧೭ ||
 ಮೃತೋ ವಾನರತಾಂ ಯಾತಿ ತನ್ಮುಕ್ತೋಽಥ ಗಲಾಡವಾನ್ |
 ಅದತ್ವಾ ಭಕ್ಷಯಂಸ್ತಾನಿ ಹ್ಯನಪತ್ಯೋ ಭವೇನ್ನರಃ || ೧೮ ||
 ಹರನ್ವಸ್ತ್ರಂ ಭವೇದ್ಗೋಧಾ ಗರದಃ ವನನಾಶನಃ |
 ಪ್ರವ್ರಜೀ ಗಮನಾದ್ರಾಜನ್ಯವೇನ್ಮರುಪಿಶಾಚಕಃ || ೧೯ ||
 ವಾತಕೋ ಜಲಹರ್ತಾ ಚ ಧಾನ್ಯಹರ್ತಾ ಚ ಮೂಷಕಃ |
 ಅಪ್ರಾಪ್ತಯೌವನಾಂ ಗಚ್ಛನ್ಯವೇತ್ಸರ್ಪ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಃ || ೨೦ ||
 ಗುರುದಾರಾಭಿಲಾಷೀ ಚ ಕೃಕಲಾಸೋ ಭವೇಚ್ಚರಂ |
 ಜಲಪ್ರಸ್ತವಣಂ ಯಸ್ತು ಭಿಂದ್ಯಾನ್ಮತ್ಸ್ಯೋ ಭವೇನ್ನರಃ || ೨೧ ||
 ಅವಿಕ್ರೇಯಾನ್ವಿಕ್ರಯನ್ವೈ ವಿಕಟಾಃ ಕ್ಲೋ ಭವೇನ್ನರಃ |
 ಅಯೋನಿಗೋ ವ್ಯಕೋ ಹಿ ಸ್ಯಾದುಲೂಕಃ ಕ್ರಯವಂಚನಾತ್ || ೨೨ ||

೧೭. ಮಾತ್ಸರ್ಯದಿಂದ ಕುದಿಯುವವನು ಜಾತಿಯಿಲ್ಲದವನಾಗುವನು. ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕದ್ದವನು ಹುಟ್ಟುಕುರುಡನಾಗುವನು. ಫಲಗಳನ್ನು ಪಹರಿಸಿದವನ ಸಂತತಿಯು ನಾಶವಾಗುವುದು ನಿಶ್ಚಯವು.

೧೮. ಅಂತಹವನು ಸತ್ತು ವಾನರಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳುವನು. ಅದನ್ನು ಕಳೆದು ಕತ್ತಿನ ವ್ಯಾಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗುವನು. ಇತರರಿಗೆ ಕೊಡದೆ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವ ನರನು ಪುತ್ರಹೀನನಾಗುವನು

೧೯. ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕದ್ದವನು ಹಲ್ಲಿಯಾಗುವನು. ವಿಷವನ್ನಿಕ್ಕಿದವನು ಸರ್ಪವಾಗುವನು. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಪ್ರವ್ರಜಕಿಯನ್ನು ಕೂಡಿದವನು ಮರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪಿಶಾಚಿಯಾಗುವನು.

೨೦. ಜಲವನ್ನಪಹರಿಸಿದವನು ವಾತರೋಗಿಯಾಗುವನು ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕದ್ದವನು ಇಲಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನು. ರಜಸ್ವಲಿಯಾಗದವಳನ್ನು ಕೂಡಿದವನು ಸರ್ಪವಾಗುವನೆಂದು ಶ್ರುತಿಯಿರುವುದು.

೨೧. ಗುರುಪ್ರಿಯನ್ನು ಅವೇಕ್ಷಿಸಿದವನು ಬಹಳ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಓತಿಯಾಗಿರುವನು. ಜಲದ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಭೇದಿಸಿದ ಮಾನವನು ಮೀನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನು.

೨೨. ಮಾರಬಾರದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರುವವನು ವಿಕಟಗಳಾದ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವನು. ಅಯೋನಿಗಾಮಿಯು ತೋಳವಾಗುವನು. ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಮೋಸಮಾಡಿದವನು ಗೂಗೆಯಾಗುವನು.

ಮೃತಸ್ಯೈಕಾದಶಾಹೇತು ಭುಂಜಾನಃ ಶ್ಲೋಕಪಜಾಯತೇ |

ಪ್ರತಿಶ್ರುತ್ಯ ದ್ವಿಜಾಯಾರ್ಥಮದದನ್ಮಧುಕೋ ಭವೇತ್ || ೨೩ ||

ರಾಜ್ಜೀಗಮಾಧ್ಯವೇದ್ವಿಷ್ಣುತಸ್ಯರೋ ನಿಡ್ವರಾಹಕಃ |

ಪರಿವಾದೀ ದ್ವಿಜಾತೀನಾಂ ಲಭತೇ ಕಾಚ್ಛಸೀಂ ತನುಂ || ೨೪ ||

ವ್ರಜೇದ್ದೇವಲಕೋ ರಾಜನ್ಯೋನಿಂ ಚಾಂಡಾಲಸಂಜ್ಞಿತಾಂ |

ದುರ್ಭಗಃ ಫಲನಿಕ್ರೇತಾ ವೃಶ್ಚಿಕೋ ವೃಷಲೀಪತಿಃ || ೨೫ ||

ಮಾರ್ಜಾರೋಗಿಂ ಪದಾ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ರೋಗವಾನ್ ಪರಮಾಂಸಭುಕ್ |

ಸೋದರ್ಯಾಗಮನಾತ್ ಸಂಡೋ ದುರ್ಗಂಧಶ್ಚ ಸುಗಂಧಹೃತ್ || ೨೬ ||

ಗ್ರಾಮಭಟ್ಟೋ ದಿನಾಕೀರ್ತಿದೈವಜ್ಞೋ ಗರ್ದಭೋ ಭವೇತ್

ಕುಪಂಡಿತಃ ಸ್ಯಾನ್ಮಾರ್ಜಾರೋ ಭಷಣೋ ವ್ಯಾಸ ಏವ ಚ || ೨೭ ||

ಸ ಏವ ದೃಶ್ಯತೇ ರಾಜನ್ ಪ್ರಕಾಶಾತ್ಪರಮರ್ಮಣಾಂ |

ಯದ್ವಾ ತದ್ವಾಸಿ ಸಾರಕ್ಯಂ ಸ್ವಲ್ಪಂ ನಾ ಯದಿ ನಾ ಬಹು || ೨೮ ||

೨೩. ಸತ್ತ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನದ ಶ್ರಾದ್ಧಾನ್ನವನ್ನು ತಿಂದವನು ನಾಯಿ ಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಭಾವಿಯನ್ನಿತ್ತು ಕೊಡದಿರುವವನು ದುಂಬಿಯಾಗುವನು.

೨೪. ರಾಣಿಯನ್ನು ಸೇರಿದವನು ದುಷ್ಟನಾದ ಕಳ್ಳನೂ, ಬಳಿಕ ಅನೇದ್ಯ ಭಕ್ಷಕನಾದ ಹಂದಿಯೂ ಆಗುವನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ನಿಂದಿಸುವವನು ಆಮೆಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳುವನು.

೨೫. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಸಂಬಳಕ್ಕಾಗಿ ದೇವತಾರ್ಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಚಂಡಾಲಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವನು. ಫಲಗಳನ್ನು ವಿಕ್ರಯಿಸುವವನು ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವಂತನೂ, ವೃಷಲಿಯ (ಅವಿವಾಹಿತ ವ್ರಾಧಕನೈಯ) ವತಿಯು ವೃಶ್ಚಿಕವೂ ಆಗುವರು.

೨೬. ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪಾದದಿಂದ ಮುಟ್ಟಿದವನು ಮಾರ್ಜಾಲವಾಗುವನು. ಪರಮಾಂಸಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ರೋಗಿಯೂ, ಸಹೋದರಿಯನ್ನು ಕೊಡಿದವನು ಸಂಡನೂ, ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಕದ್ದವನು ದುರ್ಗಂಧದೇಹ ದವನೂ ಆಗುವರು.

೨೭. ಗ್ರಾಮಪುರೋಹಿತನು ನಾಸಿತನೂ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯನು ಕತ್ತಿಯೂ, ಕುಪಂಡಿತನು ಮಾರ್ಜಾಲವೂ, ಭೇದವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಮೌರಾಣಿಕನು ನಾಯಿಯೂ ಆಗುವರು.

೨೮-೨೯. ರಾಜಸತ್ತಮನೆ! ಅವನೇ ಇತರರ ಮರ್ಮಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಆಡುವವನಾಗುವವನಾಗಿ ಕಾಣುವನು. ಯಾವ ವಿಧವಾಗಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬಹಳವೂ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರಾಣಿಯು ತೀರ್ಯಗ್ರೋನಿಯಲ್ಲಿ

ಕೃತ್ವಾ ನೈ ಯೋನಿನಮಾಪ್ನೋತಿ ತೈರಶ್ಚೀಂ ನಾಃತ್ರ ಸಂಶಯಃ |
 ಏವಮಾದೀನಿ ಚಾನ್ಯಾನಿ ಚಿಹ್ನಾನಿ ನೃಪಸತ್ತಮಾ || ೨೯ ||
 ಸ್ವಕರ್ಮವಿಹಿತಾನ್ಯೇವ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಯೈಸ್ತು ಮಾನವಾಃ |
 ತತೋ ಜನ್ಮ ತತೋ ಮೃತ್ಯುಃ ಸರ್ವಜಂತುಷು ಭಾರತ || ೩೦ ||
 ಜಾಯತೇ ನಾಃತ್ರ ಸಂದೇಹಃ ಸಮಿಭೂತೇ ಶುಭಾಃಶುಭೇ |
 ಪ್ರೀಪುಂಸೋಃ ಸಂಪ್ರಯೋಗೇಣ ವಿಶುದ್ಧೇ ಶುಕ್ರಶೋಣಿತೇ || ೩೧ ||
 ಸಂಚಭೂತಸನೋಪೇತಃ ಸ ಷಷ್ಠಃ ವರಮೇಶ್ವರಃ |
 ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಮನಃ ಪ್ರಾಣಾ ಜ್ಞಾನಮಾಯುಃ ಸುಖಂ ಧೃತಿಃ || ೩೨ ||
 ಧಾರಣಂ ಪ್ರೇರಣಂ ದುಃಖಮಿಚ್ಛಾಹಂಕಾರ ಏವ ಚ |
 ಪ್ರಯತ್ನ ಆಕೃತಿರ್ವರ್ಣಃ ಸ್ವರದ್ವೇಷೌ ಭವಾಭವೌ || ೩೩ ||
 ತಸ್ಯೇದಮಾತ್ಮನಃ ಸರ್ವಮನಾದೇರಾದಿಮಿಚ್ಛತಃ |
 ಪ್ರಥಮೇ ಮಾಸಿ ಸಕ್ಲೇದಭೂತೋ ಧಾತುವಿಮೂರ್ಛಿತಃ || ೩೪ ||
 ಮಾಸ್ಯರ್ಬುದಂ ದ್ವಿತೀಯೇ ತು ತೃತೀಯೇ ಚೇಂದ್ರಿಯೈರ್ಯುತಃ |
 ಆಕಾಶಾಲಾಘವಂ ಸೌಕ್ಷ್ಮ್ಯಂ ಶಬ್ದಂ ಶ್ರೋತ್ರಬಲಾದಿಕಂ |
 ನಾಯೋಸ್ತು ಸ್ಪರ್ಶನಂ ಚೇಷ್ವಾಂ ದಹನಂ ರೌಕ್ಷ್ಯಮೇವ ಚ || ೩೫ ||

ಹುಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಮನುಷ್ಯರ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುವು.

೩೦-೩೧ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಈ ಲಾಂಛನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವರವರ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲಗಳೇ ಆಗಿರುವುವು ಆ ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಜನನವೂ ಮರಣವೂ ಉಂಟಾಗುವುವು ವಾಚವುಣ್ಯಗಳು ಸಮವಾಗಲು ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀವುರುಷರು ನೇರುವಾಗ ಅವರ ಶುದ್ಧ ಶುಕ್ರಶೋಣಿತಗಳು ನೇರುವುವು

೩೨-೩೪. ವಂಚಭೂತಗಳ ರಾಶಿಯಾದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯವನೇ ಪರಮೇಶ್ವರನು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು, ಪ್ರಾಣಗಳು, ಜ್ಞಾನ, ಆಯುಷ್ಯ, ಸುಖ, ಧೈರ್ಯ, ಧಾರಣೆ, ಪ್ರೇರಣೆ, ದುಃಖ, ಇಚ್ಛೆ, ಅಹಂಕಾರ, ವ್ರಯತ್ನ, ಆಕಾರ, ಮೈಬಣ್ಣ, ಧ್ವನಿ, ದ್ವೇಷ, ಜನನ ಮರಣಗಳು, ಮುಂತಾದುವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜನ್ಮವನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವ ನ್ವತಃ ಅನಾದಿಯಾದ ಆತ್ಮನಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ್ಪಡುವುವು. ಗರ್ಭವು ಮೊದಲನೆಯ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಕ್ಲೇದವೆನಿಸಿ ಧಾತುಗಳ ಉಪಟಳದಿಂದ ಮೂರ್ಛಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವುದು.

೩೫. ಎರಡನೆಯ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅರ್ಬುದವೆನಿಸುವುದು. ಮೂರನೆಯ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ನೇರುವುವು. ಆಕಾಶತತ್ತ್ವದಿಂದ ಲಾಘವವೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ

ಪಿತ್ತಾತ್ಮ ದರ್ಶನಂ ಪಕ್ತಿಮೌಷ್ಣ್ಯಂ ರೂಪಂ ಪ್ರಕಾಶನಂ ।

ಸಲಿಲಾದ್ರಸನಾಂ ಶೈತ್ಯಂ ಸ್ನೇಹಂ ಕ್ಲೇದಂ ಸಮಾರ್ದವಂ ॥ ೩೬ ॥

ಭೂಮೇರ್ಗಂಧಂ ತಥಾ ಘ್ರಾಣಂ ಗೌರವಂ ಮೂರ್ತಿನೇನ ಚ ।

ಆತ್ಮಾ ಗೃಹ್ಣಾತ್ಯಜಃ ಪೂರ್ವಂ ತೃತೀಯೇ ಸ್ವದಂತೇ ಚ ಸಃ ॥ ೩೭ ॥

ದೌರ್ಹೃದಸ್ಯಾಃ ಪ್ರದಾನೇನ ಗರ್ಭೋ ದೋಷಮನಾಪ್ನುಯಾತ್ ।

ವೈರೂಪ್ಯಂ ನುರಣಂ ವಾಸಿ ತಸ್ಮಾತ್ಕಾರ್ಯಂ ಪ್ರಿಯಂ ಸ್ತ್ರಿಯಾಃ ॥ ೩೮ ॥

ಸ್ವೈರ್ಯಂ ಚತುರ್ಥೇ ತ್ವಂಗಾನಾಂ ಪಂಚಮೇ ಶೋಣಿತೋದ್ಭವಃ ।

ಷಷ್ಠೇ ಬಲಂ ಚ ವರ್ಣರತ್ನ ನಖರೋಮಾಂ ಚ ಸಂಭವಃ ॥ ೩೯ ॥

ಮನಸಾ ಚೇತನಾಯುಕ್ತೋ ನಖರೋಮಶತಾವೃತಃ ।

ಸಪ್ತಮೇ ಚಾಂಷ್ವಮೇ ಚೈವ ತ್ವಚಾನಾನ್ ಸ್ಮೃತಿನಾಸಿ ॥ ೪೦ ॥

ಪುನರ್ಗರ್ಭಂ ಪುನರ್ಧಾತ್ರೀಮೇನಸ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಧಾನತಿ ।

ಅಷ್ಟಮೇ ಮಾಸ್ಸ್ಯತೋ ಗರ್ಭೋ ಜಾತಃ ಸ್ರಾಣೈರ್ವಿಯುಜ್ಯತೇ ॥ ೪೧ ॥

ತ್ವನಾ, ಶಬ್ದೇಂದ್ರಿಯವೂ, ಶ್ರೋತ್ರವಾಟವೂ ಉಂಟಾಗುವುವು. ವಾಯುವಿ
ನಿಂದ ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯವೂ, ಚಲನವೂ, ಸುಡುವುದೂ, ರೂಕ್ಷಭಾವವೂ ಹುಟ್ಟುವುವು.

೩೬. ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ನೇತ್ರವೂ, ಆಹಾರವಚನಶಕ್ತಿಯೂ. ಉಷ್ಣತೆಯೂ,
ರೂಪವೂ, ಕಾಂತಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವುವು ಜಲತತ್ತ್ವದಿಂದ ಜಪ್ಪೇಂದ್ರಿಯವೂ,
ಶೈತ್ಯವೂ, ಸ್ನೇಹವೂ, ಕ್ಲೇದವೂ, ಮಾರ್ದವವೂ ಉಂಟಾಗುವುವು

೩೭. ಭೂಮಿಯಿಂದ ಗಂಧವೂ, ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವೂ, ತೂಕವೂ,
ದೇಹವೂ ಉಂಟಾಗುವುವು. ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನಾದಿಯಾದ ಆತ್ಮನು ಮೊದಲು
ಗ್ರಹಿಸುವನು. ಮೂರನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭವು ಚಲಿಸಲಾರಂಭಿಸುವುದು.

೩೮. ಬಸಿರಿನ ಬಯಕೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸದಿರುವುದರಿಂದ ಗರ್ಭವು
ದೋಷವನ್ನೂ, ವಿಕಾರವನ್ನೂ, ಮರಣವನ್ನೂ ಹೊಂದುವುದರಿಂದ ಗರ್ಭಿಣೀ
ಸ್ತ್ರೀಯಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕು.

೩೯. ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಅವಯವಗಳು ಬಲಗೊಳ್ಳುವುವು. ಐದನೆ
ಯದರಲ್ಲಿ ರಕ್ತದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಆರನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ದೇಹಬಲವೂ,
ವರ್ಣವೂ, ಉಗುರು ಮತ್ತು ಕೂದಲುಗಳೂ ಉಂಟಾಗುವುವು.

೪೦. ಏಳು, ಎಂಟನೆಯ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು, ಚೈತನ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ
ದುದಾಗಿ ನೂರಾರು ರೋಮಗಳಿಂದಲೂ, ನಖಗಳಿಂದಲೂ, ಚರ್ಮದಿಂದಲೂ,
ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದಲೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು.

೪೧. ಅದರ ಪಾಪವೊಮ್ಮೆ ಗರ್ಭವನ್ನೂ, ತಾಯಿಯನ್ನೂ ಸೇರುತ್ತಿರು
ವುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಎಂಟನೆಯ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗುವು ಪ್ರಾಣ
ವನ್ನು ನೀಗುವುದು.

ನಮೇ ದಶಮೇ ನಾಃಪಿ ಪ್ರಬಲೈಃ ಸೂತಿನಾರುತ್ಯೈಃ ।

ಗರ್ಜಂತೇ ಬಾಣ ಇವ ಯಂತ್ರಚ್ಛಿದ್ರೇಣ ಸಜ್ಜರಃ ॥ ೪೨ ॥

ರೀರಾಃನಯನ್ಯೈರ್ಯುಕ್ತೋ ಹ್ಯಂಗಪ್ರತ್ಯಂಗಸಂಯುತಃ ।

ಷ್ಣೋತ್ತರಂ ಮರ್ಮಶತಂ ತತ್ರಸ್ಥಾತು ಶತತ್ರಯಂ ॥ ೪೩ ॥

ಪ್ರಶಿರಃ ಕಪಾಲಾನಿ ವಿಹಿತಾನಿ ಸ್ವಯಂಭುವಾ ।

ಸ್ಯಃ ಕೋಟ್ಯೋರ್ಧ್ವಕೋಟೀ ಚ ರೋಮಾನ್ಮುಂಗೇಷು ಭಾರತಃ ॥ ೪೪ ॥

ಸ್ವಾಸಪ್ರತಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ಹೃದಯಾದಭಿನಿಃಸೃತಾಃ ।

ಂತಾ ನಾನು ಹಿ ತಾ ನಾಡ್ಯಸ್ತಾಸಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಶಶಿಪ್ರಭಾ ॥ ೪೫ ॥

ಮಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ ಚಕ್ರಂ ಭೂತಗ್ರಾಮೇ ಚತುರ್ವಿಧೇ ।

ಉತ್ಪತ್ತಿರ್ವಿವಿಧಶ್ಚ ಭವತಃ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಂ ॥ ೪೬ ॥

ತಿರೋರ್ಧ್ವಾ ಚ ಧರ್ಮೇಣ ಹೃದರ್ಮೇಣ ತ್ವಧೋಗತಿಃ ।

ಸಾಯತೇ ಸರ್ವವರ್ಣಾನಾಂ ಸ್ವಧರ್ಮಚಲನಾನ್ಮುಪ ॥ ೪೭ ॥

೪೨ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಹತ್ತನೆಯದರಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಬಲಗಳಾದ ವ್ರಸೂತಿನಾಯುಗಳಿಂದ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟು ಜ್ವರಸಹಿತವಾಗಿ ಯಂತ್ರದ ಭಿದ್ರದಿಂದ ಹೊರಡುವ ಬಾಣದಂತೆ ಯೋನಿದ್ವಾರದಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವುದು.

೪೩. ಆ ಶಿಶುವು ಶರೀರದ ಸಮಸ್ತ ಅಂಗಪ್ರತ್ಯಂಗಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುವುದಾಗಿರುವುದು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ನೂರಂಟು ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳೂ, ಮುನ್ನೂರು ಮೂಳೆಗಳೂ ಇರುವುವು.

೪೪. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಏಳು ಕವಾಲಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಿರುವನು. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ದೇಹದ ಆದ್ಯಂತದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂರುವರೆಕೋಟಿ ರೋಮಗಳಿರುವುವು.

೪೫. ಹೃದಯದಿಂದ ಹಿತಗಳೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರ ನಾಡಿಗಳು ಹೊರಟು ಬರುವುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಚಂದ್ರವರ್ಣದ್ದಾಗಿರುವುದು.

೪೬. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಜರಾಯುಜಾದಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಧಗಳಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಸಾರಚಕ್ರವು ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಜನನ ಮರಣಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿರುವುವು.

೪೭. ಧರ್ಮಚರಣೆಯಿಂದ ಉತ್ತಮಲೋಕವ್ರಾಪ್ತಿಯೂ, ಅಧರ್ಮದಿಂದ ಅಧೋಲೋಕಗಮನವೂ ಉಂಟಾಗುವುವು. ಸಕಲ ವರ್ಣಗಳವರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡುವುದರಿಂದ ದೋಷವುಂಟಾಗುವುದು.

ದೇವತ್ವೇ ಮಾನವತ್ವೇ ಚ ದಾನಭೋಗಾದಿಕಾಃ ಕ್ರಿಯಾಃ |
 ದೃಶ್ಯಂತೇ ಯಾ ಮಹಾರಾಜ ತತ್ಸರ್ವಂ ಕರ್ಮಜಂ ಫಲಂ || ೪೮ ||
 ಸ್ವಕರ್ಮವಿಹಿತೇ ಘೋರೇ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾಜಿತೇ ಶುಭೇ |
 ನಿಮಜ್ಜೇನ್ನ ರಕೇ ಘೋರೇ ಯಸ್ಯೋತ್ತರೋ ನ ವಿದ್ಯತೇ || ೪೯ ||
 ಉತ್ತರಣಾಯ ಜಂತೂನಾಂ ನರ್ಮದಾತಟಿಸಂಸ್ಥಿತಂ |
 ಏವನೇತನ್ಮಹಾತೀರ್ಥಂ ನರಕೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ || ೫೦ ||
 ನರಕಾಪಹಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನಂ |
 ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಾಮುತ್ತಮಂ ಭುವಿ ದುರ್ಲಭಂ || ೫೧ ||
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ ಮಹೇಶ್ವರಂ |
 ಮಹಾಪಾತಕಯುಕ್ತೋಪಿ ನರಕಂ ನೈವ ಪಶ್ಯತಿ || ೫೨ ||
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ದದ್ಯಾದ್ಧೇನುಂ ವೈತರಣೀಂ ಶುಭಾಂ |
 ಸ ಮುಚ್ಯತೇ ಸುಖೇನೈವ ವೈತರಣ್ಯಾಂ ನ ಸಂಶಯಃ || ೫೩ ||

೪೮. ಮಹಾರಾಜನೆ! ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ದಾನ ಭೋಗಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುವೋ, ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವರವರ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವೇ ಆಗಿರುವುದು

೪೯. ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಕರ್ಮದಿಂದ ವಿಹಿತನಾದುದೂ, ಕಾಮಕ್ರೋಧಗಳಿಂದ ಸಂವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದೂ ಅಶುಭವೂ ಭಯಂಕರವೂ ಆದ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವನು. ಅದರಿಂದ ಸುಲಭವಾದ ಉತ್ತರಣೋಪಾಯವಿಲ್ಲ.

೫೦. ಅಂತಹ ಜಂತುಗಳ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಈ ಅನರಕೇಶ್ವರವೆಂಬ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ತೀರ್ಥವು ಸೃಷ್ಟಿವಾಗಿರುವುದು.

೫೧. ಈ ತೀರ್ಥವು ನರಕವನ್ನು ಕಳೆಯುವುದೂ, ಮಹಾಪುಣ್ಯವ್ರದವೂ, ಮಹಾಪಾತಕಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವುದೂ, ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ, ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೫೨. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅವನು ಮಹಾಪಾತಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನಾದರೂ ನರಕವನ್ನು ನೋಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

೫೩. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಕರವಾದ ವೈತರಣೀ ಗೋದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ವೈತರಣಿಯನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ದಾಟುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :—

మనుష్యురే మహాశూరే యా సా వ్యేతరణీ నదీ ।

೦ ರೂಪಾ ಕಿಂ ಪ್ರನೂಣಾ ಸಾ ಕಥಂ ನಾ ವಹತಿ ದ್ವಿಜ || ೫೪ ||

ಥಂ ತಸ್ಯಾಃ ಪ್ರಮುಚ್ಛಂತೇ ಕೇಷಾಂ ವಾಸಸ್ತು ಸಂತತಂ ।

ೳಾಂ ತು ಸಾನುಕೂಲಾ ಸಾ ಹೈತದ್ವಿಸ್ಸರತೋ ವದ || ೫೫ ||

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಮೃಪುತ್ರ ಮಹಾಬಾಹೋ ಶೃಣು ಸರ್ವಂ ಮಯೋದಿತಂ ।

ಸಾ ಸಾ ವೈತರಣೀ ನಾನು ಯನುದ್ಧಾರೇ ಮಹಾಸರಿತ್ || ೫೬ ||

ಗಾಢಾ ಸಾರರಹಿತಾ ದೃಷ್ಟ್ಯಮಾತ್ರಾ ಭಯಾನಹಾ ।

ಗಯಶೋಣಿತತೋಯಾ ಸಾ ಮಾಂಸಕರ್ಧಮನಿರ್ಮಿತಾ || ೫೭ ||

ತೋಯಂ ಭ್ರಮತೇ ತೂರ್ಣಂ ತಾಪೀನುಧೇ ಸ್ವತಂ ಯಥಾ ।

ಮಿಥಿಃ ಸಂಕುಲಂ ಪ್ರಾಯಂ ವಜ್ರತುಂಡೈರಯೋಮುಖೈಃ || ೫೮ ||

ಶುನಾರ್ಥೈಶ್ಚ ಮುಕರ್ಶೈರ್ವಜ್ರಕರ್ತೃರಿಸಂಯುತೈಃ |

[illegible]

೫೪. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಮಹಾ
ಯಂಕರವಾದ ಯಮಲೋಕದ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿರುವ ಆ ವೈತರಣಿಯೆಂಬ ನದಿಯು
ಕೂಸ ರೂನವುಳ್ಳದು? ಯಾವ ವ್ರಮಾಣದ್ದು? ಹೇಗೆ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವುದು?

೫೫. ಅದರಿಂದ ಜಂತುಗಳು ಹೇಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವುವು? ಯಾರಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವಾವವು? ಯಾರಿಗೆ ಅದು ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವುದು? ಎಂಬುದನ್ನೂ, ನನಗೆ ವಿನಾ ರವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವವನಾಗು.

೫೬. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾವರಾಹ್ಮಿ ಯಾದ
 'ಮರ್ವಪುತ್ರನೆ' ನಾನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳು. ವೈತರಣೀಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ
 ಈ ಮಹಾನದಿಯು ಯಮಲೋಕದ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿರುವುದು.

೫೭-೫೮. ಅದು ಬಹಳ ಆಳವೂ, ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದುದೂ, ನೋಡುವುದಕ್ಕೇ
ನಯಂಕರವೂ ಆಗಿರುವುದು. ಕೇವಲರಕ್ತಗಳೇ ಆದರಲ್ಲಿ ಜಲವು; ಮಾಂಸವೇ
ಬಿಲ್ಲೆಯ ಕೆನರು. ನೀರಿನ ಮಧ್ಯದ ತುವು ಬಿಂದುವಿನಂತೆ ಆ ನೀರು ವೇಗವಾಗಿ
ಬಿಳಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು. ಆ ಕೇವು ವಜ್ರದಂತೆ ಕಠಿಣವಾದ ಮುಖವೂ
ಕಬ್ಬಿಣದ ಮುಸುಡಿಯೂ ಉಳ್ಳ ಕ್ರಮಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದು.

೫೯. ನಡುವ ಕತ್ತರಿಗಳಂತಿರುವ ಬಾಯಿಯ ಮೊಸಳೆಗಳು ಮಕ್ಕಳನ್ನು
ಗೊಲ್ಲುತ್ತಿರುವವು. ಆ ನದಿಯು ಬಹು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಕೊಡುವವುಗಳೂ
ಸುಮಾರ್ಭೇದಕಗಳೂ ಆದ ಇತರ ಜಲಜಂತುಗಳಿಂದಲೂ ನಿಬಿಡಿತವಾಗಿರುವುದು.

ತಪಂತಿ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯಾಃ ಪ್ರಲಯಾಂತ ಇವೋಲ್ಪಣಾಃ |
 ಪತಂತಿ ತತ್ರ ನೈ ನುತ್ಯಾಃ ಕ್ರಂದಂತೋ ಭೃಶದಾರುಣಂ || ೬೦ ||
 ಹಾ ಭ್ರಾತಃ ಪುತ್ರ ಹಾ ಮಾತಃ ಪ್ರಲಪಂತಿ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ |
 ಅಸಿಪತ್ರವನೇ ಘೋರೇ ವತಂತಂ ಯೋಃ ಭಿರಕ್ಷತಿ || ೬೧ ||
 ಪ್ರತರಂತಿ ನಿನುಜ್ಜಂತಿ ಗ್ಲಾನಿಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ಜಂತವಃ |
 ಚತುರ್ವಿಧೈಃ ಪ್ರಾಣಿಗಣೈರ್ದ್ರಷ್ಟ್ಯನ್ಯಾ ಸಾ ಮಹಾನದೀ || ೬೨ ||
 ತರಂತಿ ತಸ್ಯಾಂ ಸದ್ಧಾನೈರನ್ಯಥಾ ತು ಪತಂತಿ ತೇ |
 ಮಾತರಂ ಯೇ ನ ಮನ್ಯಂತೇ ಹ್ಯಾಚಾರ್ಯಂ ಗುರುನೇನ ಚ || ೬೩ ||
 ಅವಜಾನಂತಿ ಯೇ ಮೂಢಾ ತೇಷಾಂ ವಾಸಸ್ತು ಸಂತತಂ |
 ಪತಿವ್ರತಾಂ ಸಾಧುಶೀಲಾಮೂಢಾಂ ಧರ್ಮೇಷು ನಿಶ್ಚಲಾಂ || ೬೪ ||
 ಪರಿತ್ಯಜಂತಿ ಯೇ ಸಾಪಾಃ ಸಂತತಂ ತು ವಸಂತಿ ತೇ |
 ವಿಶ್ವಾಸಪ್ರತಿಪನ್ನಾನಾಂ ಸ್ವಾಮಿಮಿತ್ರತಪಸ್ವಿನಾಂ || ೬೫ ||

೬೦. ವ್ರಳಯಕಾಲದ ಕೊನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ದನ್ನೆರಡು ಆದಿತ್ಯರೂ ಸುಡುತ್ತಿರುವರು. ಆ ಬೇಗೆಯಿಂದ ಬಹಳ ದಾರುಣವಾಗಿ ಚೀರುತ್ತ ಮನುಜರು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವರು.

೬೧. “ಆಹಾ! ನೋದರನೆ! ಹಾ! ಮಗನೆ! ಅಯ್ಯೋ! ತಾಯಿಯೆ” ಎಂದು ಅಡಿಗಡೆಗೂ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಭಯಂಕರವಾದ ಅಸಿಪತ್ರವನದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಿರುವವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

೬೨. ಆ ನದಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತ ಮುಳುಗುತ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಬಹಳ ಕಷ್ಟವನ್ನನುಭವಿಸುವುವು. ನಾಲ್ಕು ವಿಧಗಳಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಆ ಮಹಾನದಿಯನ್ನು ನೋಡಲೇಬೇಕು

೬೩-೬೬. ಸತ್ಪಾತ್ರರಲ್ಲಿ ದಾನವನ್ನುಮಾಡಿದವರು ಅದನ್ನು ದಾಟುವರು. ಇತರರು ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವರು. ತಾಯಿಯನ್ನೂ, ಗುರುಗಳನ್ನೂ, ಆಚಾರ್ಯರನ್ನೂ ಯಾರು ಬಹುಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವ ಮೂಢರು ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವರೋ, ಅವರು ನಿರಂತರವೂ ಆ ನದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದಿರುವರು. ಪತಿವ್ರತೆಯೂ, ಸಾಧುಶೀಲಳೂ, ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ತತ್ಪರಳೂ, ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯೂ ಆದವಳನ್ನು ಯಾವ ವಾಪಿಗಳು ತ್ಯಜಿಸುವರೋ, ಅವರೂ ಅಲ್ಲಿ ಸಂತತವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವರು. ವಿಶ್ವಾಸಭಾವದಿಂದ ಬಂದವರನ್ನೂ, ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನೂ, ಸ್ನೇಹಿತನನ್ನೂ, ತಪಸ್ವಿಯನ್ನೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ, ಬಾಲಕ

ಬಾಲವೃದ್ಧದೀನಾನಾಂ ಭಿದ್ರಮನ್ವೇಷಯಂತಿ ಯೇ |
 ಚಿಂತೇ ತತ್ರ ಮಧ್ಯೇ ನೈ ಕ್ರಂದಮಾನಾಃ ಸುಸಾಸಿತಃ || ೬೬ ||
 ತ್ರಂತಂ ಬುಭುಕ್ಷುತಂ ವಿಪ್ರಂ ಯೋ ವಿಘ್ನಯತಿ ದುರ್ಮತಿಃ |
 ಮಿಭಿರ್ಭಕ್ತ್ಯತೇ ತತ್ರ ಯಾವತ್ಕಲ್ಪಶತತ್ರಯಂ || ೬೭ ||
 ಪ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ಪ್ರತಿಶ್ರುತ್ಯ ಯೋ ದಾನಂ ನ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ |
 ಕುಲಾಯ ನಾಸ್ತಿ ಯೋ ಬ್ರೂತೇ ತಸ್ಯ ನಾಸಸ್ತು ಸಂತತಂ || ೬೮ ||
 ಕ್ಷಿಣೋ ಗರದಶ್ಚೈವ ರಾಜಗಾಮೀ ಚ ಪೈಶುನೀ |
 ಛಾಭಂಗಕರಶ್ಚೈವ ಕೂಟಸಾಕ್ಷೀ ಚ ಮಧ್ಯಪಃ || ೬೯ ||
 ಜಪ್ರಿದ್ವಂಸಕಶ್ಚೈವ ಸ್ವಯಂ ದತ್ತಾಪಹಾರಕಃ |
 ಲಕ್ಷೇತ್ರಸೇತುಭೇದೀ ಚ ಪರದಾರಪ್ರದರ್ಷಕಃ || ೭೦ ||
 ಪ್ರಾಹ್ಮಣೋ ರಸನಿಕ್ರೇತಾ ವೃಷಲೀಪತಿರೇವ ಚ |
 ಲೋಕುಲಸ್ಯ ತೃಷಾರ್ತಸ್ಯ ಸಾಲೀಭೇದಂ ಕರೋತಿ ಯಃ || ೭೧ ||
 ನ್ಯಾಭಿದೂಷಕಶ್ಚೈವ ದಾನಂ ದತ್ತಾ ತು ತಾಪಕಃ |
 ಛಿದ್ರಸ್ತು ಕಪಿಲಾಸಾನೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಮಾಂಸಭೋಜಿನೀ || ೭೨ ||

ನನ್ನೂ, ವೃದ್ಧರನ್ನೂ ನೋಡಿ ದೋಷಗಳನ್ನೇ ಎಣಿಸುತ್ತಿರುವವರು ಮಹಾ
 ಸಾಪಿಗಳಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಆ ನದಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವರು.

೬೭. ಆಯಾಸಗೊಂಡವನೂ, ಹಸಿವಿನಿಂದ ಬಳಲಿದವನೂ ಆದ
 ಪ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನು ಅಲ್ಲಿ ಮುನ್ನೂರು ಕಲ್ಪಗಳ
 ಕರೆಗೂ ಕ್ರಿಮಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗಿರುವನು

೬೮. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ವಚನವನ್ನಿತ್ತು ದಾನವನ್ನು ಕೊಡದವನೂ,
 ಕತನನ್ನು ಕರೆದು ಬಳಿಕ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವವನೂ ಅಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ
 ಕರಳುತ್ತ ಬಿದ್ದಿರುವರು.

೬೯-೭೩. ಆಸ್ತಿಗೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನಿಟ್ಟವನು, ವಿಷವನ್ನಿಕ್ಕಿದವನು, ರಾಜ
 ಪ್ರೀತಗಾಮಿಯು, ರೋಭಿಯು, ಸತ್ಯಧಯಲ್ಲಿ ಭಂಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನು,
 ಕುಳ್ಳುನಾಕ್ಷೈವನ್ನು ಹೇಳುವವನು, ಮದ್ಯವಾನನಿರತನು, ವಜ್ರಗಳನ್ನು
 ನೇದಿಸುವವನು, ತಾನು ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನೇ ಅಪಹರಿಸುವವನು, ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ
 ಯಮಗಳನ್ನು ಮೀರುವವನು, ವರಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸುವವನು,
 ಸವಿಕ್ರಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ವೃಷಲೀಪತಿಯು, ಗೋಸಮೂಹವು
 ನಾಯಾರಿಸಲು ಕಟ್ಟಿಯನ್ನು ಒಡೆಯುವವನು, ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ
 ಮೂಷಿಸುವವನು, ದಾನವನ್ನಿತ್ತು ಬಳಿಕ ಸಂಕಟಗೊಳಿಸುವವನು, ಕಪಿಲೆಯ
 ಕಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯುವ ಶೂದ್ರನು, ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು,

ಏತೇ ವಸಂತಿ ಸತತಂ ಮಾ ವಿಚಾರಂ ಕೃಥಾ ನೃಪ |

ಸಾನುಕೂಲಾ ಭವೇದ್ಭೇನ ತಚ್ಛೃಣುಷ್ವ ನರಾಧಿಪ || ೭೩ ||

ಅಯನೇ ವಿಷುವೇ ಚೈವ ವ್ಯತೀಸಾತೇ ದಿನಕ್ಷಯೇ |

ಅನ್ಯೇಷು ಪುಣ್ಯಕಾಲೇಷು ದೀಯತೇ ದಾನಮುತ್ತಮಂ || ೭೪ ||

ಕೃಷ್ಣಾಂ ವಾ ಪಾಟಲಾಂ ವಾಃಪಿ ಕುರ್ಯಾದ್ವೈತರಣೀಂ ಶುಭಾಂ |

ಸ್ವರ್ಣಶೃಂಗೀಂ ರೂಪ್ಯಮುರಾಂ ಕಾಂಸ್ಯಸಾತ್ರಸ್ಯ ದೇಹಿನಾಂ || ೭೫ ||

ಕೃಷ್ಣವಸ್ತ್ರಯುಗಾಚ್ಛನ್ನಾಂ ಸಪ್ತಧಾನ್ಯಸಮನ್ವಿತಾಂ |

ಕುರ್ಯಾತ್ಸದ್ರೋಣಿಶಿಖರ ಆಸೀನಾಂ ತಾನ್ಶುಭಾಜನೇ || ೭೬ ||

ಯಮಂ ಹೈಮಂ ಪ್ರಕುರ್ವೀತ ಲೋಹದಂಡಸಮನ್ವಿತಂ |

ಇಕ್ಷುದಂಡಮಯಂ ಬದ್ಧ್ವಾ ಹ್ಯುಡುಪಂ ಪಟ್ಟಬಂಧನೈಃ || ೭೭ ||

ಉಡುಪೋಪರಿ ತಾಂ ಭೇನುಂ ಸೂರ್ಯದೇಹಸಮುದ್ಭವಾಂ |

ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಕಲ್ಪಯೇದ್ವಿದ್ವಾಂಛತ್ರೋಪಾನದ್ಯುಗಾನ್ವಿತಾಂ || ೭೮ ||

ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಆ ನದಿಯಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವೂ ಬಿದ್ದಿರುವರು. ಮಹಾರಾಜನೆ!
ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಆ ವೈತರಣಿಯು ಯಾವನಿಗೆ ಅನು
ಕೂಲವಾಗಿರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು.

೭೪. ಉತ್ತರಾಯಣ ದಕ್ಷಿಣಾಯನಗಳು, ವಿಷುವತ್ತುಣ್ಯಕಾಲಗಳು,
ವ್ಯತೀಪಾತದಿನಗಳು, ಸಾಯಂಕಾಲಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಪುಣ್ಯಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ
ಕೊಡುವ ದಾನವೇ ಉತ್ತಮವು.

೭೫. ವೈತರಣೀಗೋದಾನಕ್ಕೆ ಹಸುವು ಕಪ್ಪು ಅಥವಾ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ್ದಾಗಿ
ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರವಾಗಿರಬೇಕು. ಕೊಂಬುಗಳಿಗೆ ಚಿನ್ನದ ಕಳಶಗಳೂ,
ಗೊರಸುಗಳಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಗಡುಗಳೂ, ಹಾಲುಕರೆಯಲು ಕಂಚಿನ ವಾತ್ರೆಯೂ
ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು.

೭೬. ಎರಡು ಕಪ್ಪುವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊದಿಸಿ ನಾಲ್ಕು ಕೊಳಗಗಳ ಅಳತೆಯು
ಸಪ್ತಧಾನ್ಯಗಳ ರಾಶಿಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ತಾಮ್ರದ ವಾತ್ರೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿ
ಆಕಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು.

೭೭. ಚಿನ್ನದಿಂದ ಯಮನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದರ ಕೈಗೆ ಲೋಹದ
ದಂಡವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಕಬ್ಬುಗಳನ್ನು ನಾರುಗಳಿಂದ ಬಿಗಿದು ಒಂದು
ನಾವೆಯನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕು.

೭೮. ಆ ನಾವೆಯ ಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯದೇಹದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಆ ಹಸುವನ್ನು
ಛೇದಿಸಿ, ಪಾದುಕೆಗಳೊಡನೆ ವಿದ್ವಾಂಸನು ವಿದ್ವಾಂಸನನ್ನು ಏರಿಸಬೇಕು.

ಅಂಗುಲೀಯಕವಾಸಾಂಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ನಿವೇದಯೇತ್ |

ಇಮುಮುಚ್ಚಾರಯೇನ್ಮಂತ್ರಂ ಸಂಗೃಹ್ಯಾಽಸ್ಯಾಶ್ಚ ಪುಚ್ಛಕಂ || ೭೯ ||

ಓಂ ಯಮದ್ವಾರೇ ಮಹಾಘೋರೇ ಯಾಸಾ ನೈತರಣೀ ನದೀ |

ತರ್ತುಕಾನೋ ದದಾಮ್ಯೇನಾಂ ತುಭ್ಯಂ ನೈತರಣೀ ನಮಃ || ೮೦ ||

|| ಇತ್ಯಧಿವಾಸನಮಂತ್ರಃ ||

ಗಾವೋ ಮೇ ಚಾಗ್ರತಃ ಸಂತು ಗಾವೋ ಮೇ ಸಂತು ಪೃಷ್ಠತಃ |

ಗಾವೋ ಮೇ ಹೃದಯೇ ಸಂತು ಗವಾಂ ಮಧ್ಯೇ ವಸಾನ್ಮೃಹಂ || ೮೧ ||

ಓಂ ವಿಷ್ಣುರೂಪ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಭೂದೇವ ಪಂಕ್ತಿಪಾವನ |

ಸ ದಕ್ಷಿಣಾ ಮಯಾ ದತ್ತಾ ತುಭ್ಯಂ ನೈತರಣೀ ನಮಃ || ೮೨ ||

|| ಇತಿ ದಾನಮಂತ್ರಃ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಧರ್ಮರಾಜಂ ಚ ಧೇನುಂ ನೈತರಣೀಂ ಶಿವಾಂ |

ಸರ್ವಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೇಕೃತ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ನಿವೇದಯೇತ್ || ೮೩ ||

ಪುಚ್ಛಂ ಸಂಗೃಹ್ಯ ಸುರಭೇರಗ್ರೇ ಕೃತ್ವಾ ದ್ವಿಜಂ ತತಃ || ೮೪ ||

೭೯. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಉಂಗುರವನ್ನೂ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಇತ್ತು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಆ ಗೋವಿನ ಬಾಲವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು.

೮೦. ಮಹಾಭಯಂಕರವಾದ ಯಮದ್ವಾರದಲ್ಲಿರುವ ವೈತರಣೀನದಿಯನ್ನು ದಾಟಲಿಕ್ಕಿರುವವನಾಗಿ ಈ ಹಸುವನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ವೈತರಣಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು (ಇದು ಅಧಿವಾಸನಮಂತ್ರವು).

೮೧. ಗೋವುಗಳು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಹೋಗಲಿ. ಗೋವುಗಳೇ ನನ್ನ ಹಿಂದೆಯೂ ಬರಲಿ. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳಿರಲಿ. ಅವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು.

೮೨. ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಭೂಮಿದೇವನೆ! ವಹ್ನಿವಾವನನೆ! ದಕ್ಷಿಣೆಯೊಡನೆ ಇದನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುವೆನು. ವೈತರಣಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು (ಇದು ದಾನಮಂತ್ರವು).

೮೩. ಬಳಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೂ, ಯಮಧರ್ಮರಾಜನಿಗೂ, ಮಂಗಳ ಪ್ರದವಾದ ವೈತರಣೀಗೋವಿಗೂ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನುಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೮೪. ಧೇನುವಿನ ಬಾಲವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಅದರ ಮುಂದೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಇಂತೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು.

ಧೇನುಕೇ ತ್ವಂ ಪ್ರತೀಕ್ಷಸ್ವ ಯಮದ್ವಾರೇ ಮಹಾಭಯೇ |

ಉತ್ತಿತೀರ್ಷುರಹಂ ಧೇನೋ ವೈತರಣ್ಯೈ ನಮೋಃಸ್ತುತೇ || ೮೫ ||

|| ಇತ್ಯನುವ್ರಜಮಂತ್ರಃ ||

ಅನುವ್ರಜೇತ ಗಚ್ಛಂತಂ ಸರ್ವಂ ತಸ್ಯ ಗೃಹಂ ನಯೇತ್ |

ಏನಂ ಕೃತೇ ಮಹೀಪಾಲ ಸರಿತ್ಸ್ಯಾತ್ಸುಖವಾಹಿನೀ |

ತಾರಯತೇ ತಯಾ ಧೇನ್ವಾ ಸಾ ಸರಿಜ್ಜಲವಾಹಿನೀ || ೮೬ ||

ಸರ್ವಾನ್ಕಾಮಾನವಾಪ್ನೋತಿ ಯೇ ದಿವ್ಯಾ ಯೇ ಚ ಮಾನುಷಾಃ |

ರೋಗೀ ರೋಗಾದ್ವಿಮುಕ್ತಃ ಸ್ಯಾಚ್ಛಾನ್ಯಂತಿ ಪರಮಾಪದಃ || ೮೭ ||

ಸ್ವಸ್ಥೇ ಸಹಸ್ರಗುಣಿತಮಾತುರೇ ಶತಸಂಮಿತಂ |

ಮೃತಸ್ಯೈವ ತು ಯದ್ದಾನಂ ಪರೋಕ್ಷೇ ತತ್ಸಮಂ ಸ್ಮೃತಂ || ೮೮ ||

ಸ್ವಹಸ್ತೇನ ತತೋ ದೇಯಂ ಮೃತೇ ಕಃ ಕಸ್ಯ ದಾಸ್ಯತಿ |

ಇತಿ ಮತ್ಪ್ವಾ ಮಹಾರಾಜ ಸ್ವದತ್ತಂ ಸ್ಯಾನ್ಮಹಾಫಲಂ || ೮೯ ||

೮೫. ಧೇನುವೇ! ಮಹಾಭಯಪ್ರದವಾದ ಯಮಲೋಕದ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರು. ಅದನ್ನು ನಾನು ದಾಟಲೆಳಸುವೆನು. ವೈತರಣಿ ಯಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು (ಇದು ಅನುವ್ರಜಮಂತ್ರವು).

೮೬. ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆತನ ಮನೆಗೆ ಕೊಂಡುಹೋಗಬೇಕು. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಹೀಗೆ ಮಾಡಲು ಆ ನದಿಯು ಸುಖವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುವುದಾಗುವುದು. ಆ ಧೇನುವಿನಿಂದ ನದಿಯು ಜಲಮಯವೇ ಆಗಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ದಾಟಲು ಶಕ್ಯ ವಾಗುವುದು.

೮೭. ಆ ದಾನದಿಂದ ಮಾನವನು ದೇವಲೋಕ ಮನುಷ್ಯಲೋಕಗಳ ಭೋಗಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು. ರೋಗಿಯು ತನ್ನ ರೋಗದಿಂದ ಮುಕ್ತ ನಾಗುವನು. ಕ್ರೂರಗಳಾದ ಆಪತ್ತುಗಳೂ ಶಮನವಾಗುವುವು.

೮೮. ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿರುವಾಗ ಮಾಡಿದ ಗೋದಾನವು ಸಾವಿರಪಾಲಿನ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಆತುರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದುದು ನೂರು ಪಾಲಿನ ಫಲ ವುಳ್ಳದ್ದು. ಸತ್ತಮೇಲೆ ಆತನಿಗಾಗಿ ಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿಮಾಡಿದ ದಾನವೂ ಫಲದಾಯಕವೇ.

೮೯. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಗೋದಾನವನ್ನು ತಾನೇ ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೃತನಾದ ಮೇಲೆ ಯಾರು ಯಾರಿಗೆ ಕೊಡುವರು! ಮಹಾರಾಜನೆ! ಇದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದರೆ ತನ್ನ ದಾನವೇ ಮಹಾಫಲದಾಯಕವು.

ಇತ್ಯೇವಮುಕ್ತಂ ತವ ಧರ್ಮಸೂನೋ

ದಾನಂ ಮಯಾ ವೈತರಣೀಸಮುತ್ಥಂ ।

ಶೃಣೋತಿ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪಠತೀಹ ಸನ್ಯುಕ್

ಸ ಯಾತಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪದಮಪ್ರಮೇಯಂ

॥ ೯೦ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಚಾಃಶ್ವಯುಜೇ ಮಾಸಿ ತಸ್ಮಿನ್ಕೃಷ್ಣಾ ಚತುರ್ದಶೀ ।

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಕೃತ್ವಾ ತತಃ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಚ ಮಹೇಶ್ವರಂ

॥ ೯೧ ॥

ಪಿತೃಭ್ಯೋ ದೀಯತೇ ದಾನಂ ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧಾಸಮನ್ವಿತೈಃ ।

ಪಶ್ಚಾಜ್ಜಾಗರಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್ಸತ್ಯಧಾಶ್ರವಣಾದಿಭಿಃ

॥ ೯೨ ॥

ತತಃ ಪ್ರಭಾತಸಮಯೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವೈ ನರ್ಮದಾಜಲೇ ।

ತರ್ಪಣಂ ವಿಧಿನತ್ಯತ್ವಾ ಪಿತೃಣಾಂ ದೇವಪೂರ್ವಕಂ

॥ ೯೩ ॥

ಸೌವರ್ಣೇ ಘೃತಸಂಯುಕ್ತಂ ದೀಪಂ ದದ್ಯಾದ್ವಿಜಾತಯೇ ।

ಪಶ್ಚಾತ್ಸಂಭೋಜಯೇದ್ವಿಪ್ರಾನ್ ಸ್ವಯಂ ಚೈವ ವಿಮತ್ಸರಃ

॥ ೯೪ ॥

೯೦. ಧರ್ಮನಂದನನೆ! ಇಂತು ನಿನಗೆ ವೈತರಣಿಯ ಸಂಬಂಧವಾದ ಗೋದಾನವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದೆನು. ಇದನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಯಾವನು ಕೇಳುವನೋ ಮತ್ತು ಹೇಳುವನೋ, ಅವನು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಮೇರೆಯಿಲ್ಲದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು.

೯೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಆಶ್ವಯುಜಮಾಸವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಕೃಷ್ಣವಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ತೀರಿಸಿ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೯೨. ಬಳಿಕ ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿ ಪಿತೃಗಳ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಧಾಶ್ರವಣ, ಭಜನಾದಿಗಳಿಂದ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೯೩. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಸೂರ್ಯೋದಯಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನರ್ಮದಾ ಜಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮೊದಲು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಬಳಿಕ ಪಿತೃಗಳಿಗೂ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೯೪. ಚಿನ್ನದ ಸೊಡರಿನಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪದ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಮತ್ಸರಾದಿಗಳನ್ನುಳಿದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಏವಂ ಕೃತೇ ನರಶ್ರೇಷ್ಠ ನ ಜಂತುರ್ನರಕಂ ವ್ರಜೇತ್ |
 ಅವಶ್ಯಮೇವ ಮನುಜೈರ್ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಾ ನಾರಕೇ ಸ್ಥಿತಿಃ || ೯೫ ||
 ಅನೇನ ವಿಧಿನಾ ಕೃತ್ವಾ ನ ಪಶ್ಯೇನ್ನರಕಾನ್ಸರಃ |
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಮೃತಾನಾಂ ತು ನರಾಣಾಂ ವಿಧಿನಾ ನೃಪ || ೯೬ ||
 ಮನ್ವಂತರಂ ಶಿವೇ ಲೋಕೇ ವಾಸೋ ಭವತಿ ದುರ್ಲಭೇ |
 ವಿಮಾನೇನಾರ್ಕವರ್ಣೇನ ಕಿಂಕಿಣೀಶತಶೋಭಿನಾ || ೯೭ ||
 ಸ ಗಚ್ಛತಿ ಮಹಾಭಾಗ ಸೇವ್ಯಮಾನೋಽಪ್ಸರೋಗಣೈಃ |
 ಭುನಕ್ತಿ ವಿವಿಧಾನ್ ಭೋಗಾನುಕ್ತಕಾಲಂ ನ ಸಂಶಯಃ || ೯೮ ||
 ಪೂರ್ಣೇ ಚೈವ ತತಃ ಕಾಲ ಇಹ ಮಾನುಷ್ಯತಾಂ ಗತಃ |
 ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಜೀವೇಚ್ಛ ಶರದಾಂ ಶತಂ || ೯೯ ||
 ಪ್ರಾಪ್ಯ ಚಾಶ್ವಯುಜೇ ಮಾಸಿ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶೀ |
 ಅಹೋರಾತ್ರೋಷಿತೋ ಭೂತ್ವಾ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ |
 ಮಹಾಪಾತಕಯುಕ್ತೋಽಪಿ ಮುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೧೦೦ ||

೯೫. ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಹೀಗೆ ಮಾಡಲು ವ್ರಾಣಿಯು ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾನವರು ನರಕಲೋಕದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೯೬. ಈ ವಿಧಾನದಿಂದ ಗೋದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ನರನು ನರಕಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿಹಿತರೀತಿಯಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನರರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಾದ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮನ್ವಂತರದ ವಾಸವು ಲಭಿಸುವುದು.

೯೭-೯೮. ಅಪ್ಸರೋಗಣಗಳು ನೇವಿಸುತ್ತಿರಲು ಸೂರ್ಯವರ್ಣದ ನೂರಾರು ಕಿರುಗಂಟಿಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅಂತಹವನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವನು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ವಿವಿಧಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆ ಸಮಯವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಲು ಮತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೯೯. ಸಕಲದೇಹವ್ಯಾಧಿಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ಣಾಯುಷ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು. ಹೀಗೆ ಆಶ್ವಯುಜಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣ ಚತುರ್ದಶಿಯು ಪರಮಪುಣ್ಯತಿದಿಯು.

೧೦೦. ಅಂದು ಹಗಲುರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಹಾದೇವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಮಹಾಪಾತಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನೇ ಆದರೂ ಮೋಕ್ಷಭಾಗಿಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ.

ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿಕೋಟೋ ವೈ ನರಕಾಣಾಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।

ವಿಮುಕ್ತಾ ನರಕೈರ್ದುಃಖೈಃ ಶಿವಲೋಕಂ ವ್ರಜಂತಿ ತೇ || ೧೦೧ ||

ತತ್ರ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಮಹಾಭೋಗಾನ್ದಿವೈಶ್ವರ್ಯಸಮನ್ವಿತಾನ್ ।

ಲಭಂತೇ ಮಾನುಷಂ ಜನ್ಮ ದುರ್ಲಭಂ ಭುವಿ ಮಾನವಾಃ || ೧೦೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಅನರಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”

ನಾಮ್ನೇಕೋನಷಷ್ಕೃತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೦೧. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ನರಕಗಳು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟುಕೋಟಿ ಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳವಾಗಿರುವುವು. ಈ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಿದವರು ಅವುಗಳ ದುಃಖಗಳೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದಲೂ ದೂರರಾಗಿ ಶಿವಲೋಕವನ್ನು ನೇರುವರು.

೧೦೨. ಆ ಮಾನುಷ್ಯರು ಅಲ್ಲಿ ದಿವೈಶ್ವರ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಹಾಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದುರ್ಲಭವೆನಿಸಿದ ಮಾನುಷ್ಯಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳುವರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಅನರಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ನೂರನೆಯವತ್ತೊಂದು ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಸ್ವಸ್ತೃತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ಪಾಂಡುಪುತ್ರ ಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।

ಸೇವಿತಂ ದೇವಗಂಧರ್ವೈರ್ಮುನಿಭಿಶ್ಚ ತಪೋಧನೈಃ

॥ ೧ ॥

ಬಹವಸ್ತನ್ನ ಜಾನಂತಿ ವಿಷ್ಣು ಮಾಯಾವಿನೋಹಿತಾಃ ।

ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧಾ ಮಹಾಭಾಗಾ ಋಷಯಃ ಸ ತಪೋಧನಾಃ

॥ ೨ ॥

ಪುಲಸ್ತ್ಯಃ ಪುಲಹೋ ವಿದ್ವಾನ್ಕೃತುಶ್ಚೈವ ಮಹಾಮತಿಃ ।

ಪ್ರಾಚೇತಸೋ ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ದಕ್ಷೋ ನಾರದ ಏವ ಚ

॥ ೩ ॥

ಏತೇ ಚಾನ್ಯೇ ಮಹಾಭಾಗಾಃ ಸಪ್ತಸಾಹಸ್ರಸಂಜ್ಞಿತಾಃ ।

ಮೋಕ್ಷಂ ಗತಾಃ ಸಹಸುತೈಸ್ತತ್ತೀರ್ಥಂ ತೇನ ಮೋಕ್ಷದಂ

॥ ೪ ॥

ತತ್ರ ಪ್ರನಾಹಮಧ್ಯೇ ತು ಪತಿತಾ ತಮಹಾ ನದೀ ।

ತತ್ರ ತತ್ಸಂಗಮಂ ತೀರ್ಥಂ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರಂ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಪಾಂಡುಪುತ್ರನೆ! ಆ ಅನರ ಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥದಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ, ಮುನಿಗಳಿಂದಲೂ, ಗಂಧರ್ವರಿಂದಲೂ, ತಪಸ್ವಿಗಳಿಂದಲೂ ಸೇವಿತವಾದ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದ ಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಬಹಳ ಜನರು ವಿಷ್ಣುಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯದಿರುವರು. ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ತಪೋಧನರೂ ತಪಸ್ಸಿದ್ದಿಗಳನ್ನು ವಡೆದರು.

೩-೪. ಪುಲಹ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಕೃತು, ಮಹಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ ಯಾದ ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ವಸಿಷ್ಠ, ದಕ್ಷ, ನಾರದ ಮುಂತಾದ ಏಳುಸಾವಿರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮಹಾಭಾಗ್ಯವಂತರೂ ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪುತ್ರರೊಡನೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಅದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥವೆಂಬ ಹೆಸರಾಯಿತು.

೫. ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತಮಹಾ ಎಂಬ ನದಿಯು ನರ್ಮದೆಯ ಪ್ರನಾಹದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದು. ಅವು ಸೇರುವ ಸಂಗಮದ ತೀರ್ಥವು ಸಮಸ್ತಪಾಪ ಗಳನ್ನೂ ಕಳೆಯುವುದು.

ಋಗ್ಯಜುಃಸಾಮಸಂಜ್ಞಾನಾಮಭ್ಯಸ್ತಾನಾಂ ತು ಯತ್ಫಲಂ ।

ಸಮ್ಯಗ್ಭ್ಯಸ್ತಾ ತು ವಿಧಿನಾ ಗಾಯತ್ರೀಂ ತತ್ರ ತಲ್ಲಭೇತ್ ॥ ೬ ॥

ತತ್ರ ದತ್ತಂ ಹುತಂ ಜಪ್ತಂ ತೀರ್ಥಸೇವಾರ್ಜಿತಂ ಫಲಂ ।

ಸರ್ವಮುಕ್ಸಯತಾಂ ಯಾತಿ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಮುತ್ತಮಂ ॥ ೭ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಮೃತಾನಾಂ ಸನ್ಯಾಸೇನ ದ್ವಿಜನ್ಮನಾಂ ।

ಅನಿವರ್ತಿಕಾ ಗತಿಸ್ತೇಷಾಂ ಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥಪ್ರಭಾವತಃ ॥ ೮ ॥

ಏಷ ತೇ ವಿಧಿರುದ್ದಿಷ್ಟಃ ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣ ಮಯಾಸನಘಃ ।

ವ್ಯುಷ್ಟಿಸ್ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಮಹತೀ ಪುರಾಣೇ ಯಾಃ ಭಿಧೀಯತೇ ॥ ೯ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ಷಷ್ಠ್ಯುತ್ಪರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬ ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮವೇದಗಳನ್ನು ವಿಧಿವ್ರಕಾರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ನಿಯಮದಿಂದ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ಜಪಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ಯಾವ ಫಲವುಂಟೂ ಆ ಫಲವು ಈ ತೀರ್ಥದ ಸೇವೆಯಿಂದಲೂ ಲಭಿಸುವುದು.

೭. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದಾನವೂ, ಹೋಮವೂ, ಜಪವೂ, ಸೇವೆಯೂ ಸಕಲವೂ ಅಕ್ಷಯಫಲದಾಯಕವಾಗಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವೆನಿಸುವುದು.

೮. ಆ ಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮೃತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅದರ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಸದ್ಗತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು.

೯. ಎಲೈ ನಿಷ್ಠಾವನೆ! ಈ ತೀರ್ಥದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಅದನ್ನೇ ನಾನು ನಿನಗೆ ತೀರ್ಥಸೇವೆಯ ಕ್ರಮದಿಂದ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ಸೂರರವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧೈಕಷಷ್ಕುತ್ರ ರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸರ್ಪತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹಾರಾಜ ಸರ್ಪತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।
ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧಾ ಮಹಾಸರ್ಪಾಸ್ತಪಸ್ತಪ್ತಾಸ್ವ ಯುಧಿಷ್ಠಿರಃ ॥ ೧ ॥
ವಾಸುಕಿಸ್ತಕ್ಷುಕೋ ಘೋರಃ ಸರ್ಪ ಐರಾವತಸ್ತಥಾ ।
ಕಾಲಿಯಶ್ಚ ಮಹಾಭಾಗಃ ಕರ್ಕೋಟಿಕಧನಂಜಯೌ ॥ ೨ ॥
ಶಂಖಚೂಡೋ ಮಹಾತೇಜಾ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರೋ ವೃಕೋದರಃ ।
ಕುಲಿಕೋ ವಾಮನಶ್ಚೈವ ತೇಷಾಂ ಯೇ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಿಣಃ ॥ ೩ ॥
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಮಹಾಪುಣ್ಯೇ ತಪಸ್ತಪ್ತಾಸ್ವ ಸುದುಷ್ಕರಂ ।
ಭುಂಜಂತಿ ವಿವಿಧಾನೋಽಗಾನ್ಕ್ರೀಡಂತಿ ಚ ಯಥಾಸುಖಂ ॥ ೪ ॥
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತರ್ಪಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ ।
ವಾಜಪೇಯಫಲಂ ತಸ್ಯ ಪುರಾ ಪ್ರೋವಾಚ ಶಂಕರಃ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಸರ್ಪತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಅಲ್ಲಿಂದ ಅನುತ್ತಮವಾದ ಸರ್ಪತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಸರ್ಪಗಳು ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುವು.

೨-೪. ವಾಸುಕಿ, ಘೋರನಾದ ತಕ್ಷಕ, ಐರಾವತನೆಂಬ ಸರ್ಪರಾಜ, ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಕಾಲಿಯ, ಕರ್ಕೋಟಿಕ, ಧನಂಜಯ, ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಶಂಖಚೂಡ, ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ವೃಕೋದರ, ಕುಳಿಕ, ವಾಮನ, ಇವರ ಪುತ್ರಪೌತ್ರರು—ಎಲ್ಲರೂ ಮಹಾ ಪುಣ್ಯವ್ರದನಾದ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದುಷ್ಟರನಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿ ವಿಧವಿಧಗಳಾದ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೫. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ

ಸ್ನಾತಾನಾಂ ಸರ್ಪತೀರ್ಥೇ ತು ನರಾಣಾಂ ಭುವಿ ಭಾರತ |
 ಸರ್ಪವೃಶ್ಚಿಕಜಾತಿಭ್ಯೋ ನ ಭಯಂ ವಿದ್ಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್ || ೬ ||
 ಮೃತೋ ಭೋಗವತೀಂ ಗತ್ವಾ ಪೂಜ್ಯಮಾನೋ ಮಹೋರಗೈಃ |
 ನಾಗಕನ್ಯಾಪರಿವೃತೋ ಮಹಾಭೋಗಪತಿರ್ಭವೇತ್ || ೭ ||
 ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಸ್ಯ ಮಾಸಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ಚ ಯಾಃ ಸ್ವಮಿಾ |
 ಸೋಪವಾಸಃ ಶುಚಿರ್ಭೂತ್ವಾ ಲಿಂಗಂ ಸಂಪೂರಯೇತ್ತಿಲೈಃ |
 ಯಥಾವಿಭವಸಾರೇಣ ಗಂಧಪುಷ್ಪೈಃ ಸಮರ್ಚಯೇತ್ || ೮ ||
 ಏವಂ ವಿಧಾಯ ವಿಧಿವತ್ಪಣಿಪತ್ಯ ಕ್ಷಮಾಪಯೇತ್ |
 ತಸ್ಯ ಯತ್ಪಲಮುದ್ದಿಷ್ಟಂ ತಚ್ಛೃಣುಷ್ವ ನರೇಶ್ವರ || ೯ ||
 ತಿಲಾಸ್ತತ್ರ ಚ ಯತ್ಸಂಖ್ಯಾಃ ಪತ್ರಪುಷ್ಪಫಲಾನಿ ಚ |
 ತಾವತ್ಸ್ವರ್ಗಪುರೇ ರಾಜನ್ಮೋದತೇ ಕಾಲಮೀಸಿತಂ || ೧೦ ||

ತರ್ವಣಗಳನ್ನೀಯುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ವಾಜವೇಯಯಜ್ಞದ ಫಲವುಂಟೆಂದು ಶಂಕರನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವನು.

೬. ಭರತವಂಶಜನೆ! ಈ ಸರ್ಪತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಹಾವುಚೇಳುಗಳ ಜಾತಿಗಳಿಂದ ಭಯವುಂಟಾಗದು.

೭. ಅಂತವನು ಮೃತನಾಗಲು ಭೋಗವತೀನಗರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಹಾನಗರಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತ ನಾಗಕನ್ಯೆಯರ ವರಿವಾರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು.

೮. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣವಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವನ್ನುಮಾಡಿ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಶುಚಿಯಾಗಿ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ತಿಲದಿಂದ ಮುಚ್ಚುವಂತೆ ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ತನ್ನ ವಿಭವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಗಂಧಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೯. ಇಂತು ಪೂಜಿಸಿ ಬಳಿಕ ವಿಧಿಯಿಂದ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನರೇಶ್ವರನೆ! ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಫಲವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು.

೧೦. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿನ ಕಾಳುಗಳೂ, ಪತ್ರಗಳೂ, ಪುಷ್ಪಗಳೂ, ಫಲಗಳೂ ಎಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುವುವೋ, ಅಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳು ಅವನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈಸಿತ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ವಾಸಿಸುವನು.

ತತಃ ಸ್ವರ್ಗಾತ್ಪರಿಭ್ರಷ್ಟೋ ಜಾಯತೇ ವಿಮಲೇ ಕುಲೇ |

ಸೂರುಪಃ ಸುಭಗಶ್ಚೈವ ಧನಕೋಟಿಪತಿರ್ಭವೇತ್

|| ೧೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ ಸರ್ವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”
ನಾಮೈಕಷಷ್ಠ್ಯತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೧. ಬಳಿಕ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಚ್ಯುತನಾಗಲು ಉತ್ತಮವಾದ ಕುಲದಲ್ಲಿ
ಸುಂದರನೂ, ಸೌಭಾಗ್ಯಶೀಲನೂ, ಕೋಟಿಧನಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನೂ ಆಗಿ ಜನಿಸು
ವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ ಸರ್ವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ
ನೂರವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ದ್ವಿಷಷ್ಕಂತ್ಯರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಗೋಪೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಗೋಪೇಶ್ವರಂ ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ಸರ್ಪಕ್ಷೇತ್ರಾದನಂತರಂ ।

ಯತ್ರ ಸ್ನಾನೇನ ಚೈಕೇನ ಮುಚ್ಯಂತೇ ಪಾತಕೈರ್ನರಾಃ ॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಕುರುತೇ ಪ್ರಾಣಸಂಕ್ಷಯಂ ।

ಸ ಗಚ್ಛೇದ್ಯದಿ ಯುಕ್ತೋಽಪಿ ಪಾಪೇನ ಶಿವಮಂದಿರಂ ॥ ೨ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇದ್ಧೇವಮಿಶ್ವರಂ ।

ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾಪೈಶ್ಚ ರುದ್ರಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ ॥ ೩ ॥

ಕ್ರೀಡಿತ್ವಾ ಚ ಯಥಾಕಾಮಂ ರುದ್ರಲೋಕೇ ಮಹಾತಪಾಃ ।

ಇಹ ಮಾನುಷ್ಯತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ರಾಜಾ ಭವತಿ ಧಾರ್ಮಿಕಃ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ಯಡದ ಅನುವಾದ

ಗೋಪೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಸರ್ವತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಗೋಪೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ನರರು ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೨ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಯಾವನು ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವನೋ, ಅವನು ವಾಪಲೇಪಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಶಿವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು.

೩. ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ದೇವದೇವನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು.

೪. ಮಹಾತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದವನಂತೆ ಆತನು ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನಬಂದಂತೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಮನುಷ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರಲು ಧಾರ್ಮಿಕನಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗುವನು.

ಹಸ್ತಶ್ವರಥಸಂಪನ್ನೋ ದಾಸೀದಾಸಸಮನ್ವಿತಃ ।

ಪೂಜ್ಯಮಾನೋ ನರೇಂದ್ರೈಶ್ಚ ಜೀವೇದ್ವರ್ಷಶತಂ ಸುಖೀ

॥ ೫ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿ ಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ಗೋಪೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ನಾಮ
ದ್ವಿಷಷ್ಕುತ್ರರಶತತಮೋಧ್ಯಾಯಃ

೫. ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥಗಳ ಸೈನ್ಯದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ, ದಾಸ ದಾಸಿಯ
ರಿಂದ ಸೇವೆಗೈಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ರಾಜರಿಂದಲೂ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತ ನೂರು
ವರ್ಷಗಳು ಸುಖವಾಗಿ ಜೀವಿಸುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ಗೋಪೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
ನೂರರವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧಿ ಶ್ರೀಷಷ್ಠ್ಯುತ್ಪರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ನಾಗತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹಾರಾಜ ನಾಗತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।

ಅಶ್ವಿನಸ್ಯ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಪಂಚಮ್ಯಾಂ ನಿಯತಃ ಶುಚಿಃ ॥ ೧ ॥

ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಗಂಧಧೂಪನಿವೇದನೈಃ ॥ ೨ ॥

ಪ್ರಭಾತೇ ವಿಮಲೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ ।

ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಸಾಪೇಭ್ಯೋ ನಾಸ್ತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ ॥ ೩ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ರಾಜನ್ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಂ ಕರಿಸ್ಯತಿ ।

ಅನಿವರ್ತಿಕಾ ಗತಿಸ್ತಸ್ಯ ಪ್ರೋನಾಚೇತಿ ಶಿವಃ ಸ್ವಯಂ ॥ ೪ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ನಿಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ಠೇನಾಖಂಡೇ

“ ನಾಗತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ಶ್ರೀಷಷ್ಠ್ಯುತ್ಪರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ನಾಗತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜನೇ! ಬಳಿಕ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವೆನಿಸಿದ ನಾಗತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಆಶ್ವಯುಜಮಾಸದ ಶುಕ್ಲವಕ್ರದ ಪಂಚಮಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ನಿಯಮದಿಂದಿದ್ದು ಸ್ನಾನಶೌಚಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೨ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಗಂಧ, ಧೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಸೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಮಹಾದೇವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೩. ಮಾರನೆಯದಿನ ಸುತ್ರಭಾತವಾಗಲು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೪. ಮಹಾರಾಜನೇ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಮರಳಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರದಂತಹ ಸದ್ಗತಿಯು ಲಭಿಸುವುದೆಂದು ಶಿವನೇ ಹೇಳಿರುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ಠೇನಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ನಾಗತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ವೆಂಬ

ನೂರರವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಚತುಃಷಷ್ಟ್ಯುತ್ಪರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸಾಂವೌರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹಾರಾಜ ಸಾಂವೌರಂ ತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।

ಯತ್ರ ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭಾನುಃ ಪೂಜ್ಯಮಾನಃ ಸುರಾಃಸುರೈಃ ॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ಯೇ ಪಂಗುತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾಃ ಶೀರ್ಣಘ್ರಾಣನಖಾ ನರಾಃ ।

ದದ್ರುಮಂಡಲಭಿನ್ನಾಂಗಾ ಮುಕ್ತೈಕಾಕೃಮಿಸಂಕುಲಾಃ ॥ ೨ ॥

ಮಾತಾಸಿತೃಭ್ಯಾಂ ರಹಿತಾ ಭ್ರಾತೃಭಾರ್ಯಾವಿನರ್ಜಿತಾಃ ।

ಅನಾಥಾ ವಿಕಲಾ ವ್ಯಂಗಾ ಮಗ್ನಾ ಯೇ ದುಃಖಸಾಗರೇ ॥ ೩ ॥

ತೇಷಾಂ ನಾಥೋ ಜಗದ್ಯೋನಿರ್ನರ್ಮದಾತಟಿಮಾಶ್ರಿತಃ ।

ಸಾಂವೌರನಾಥೋ ಲೋಕಾನಾಮಾರ್ತಿಹಾ ದುಃಖನಾಶನಃ ॥ ೪ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮಾಸಮೇಕಂ ನಿರಂತರಂ ।

ಪೂಜಯೇದ್ಭಾಸ್ಕರಂ ದೇವಂ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಸಾಂವೌರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ! ಅಲ್ಲಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಸಾಂವೌರವೆಂಬ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ದೇವನು ದೇವದಾನವರ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವನು

೨-೪. ಕುಂಟರೂ, ಮೂಗು, ಉಗುರುಗಳಿಲ್ಲದವರೂ, ಕಜ್ಜಿ, ತುರಿಗಳಿಂದ ನರಳುವವರೂ, ನೂಣಗಳಿಂದಲೂ, ಕ್ರಿಮಿಗಳಿಂದಲೂ ಹಿಂಸೆಗೊಳ್ಳುವವರೂ, ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಲ್ಲದವರೂ, ಸಹೋದರರಹಿತರೂ, ಪತ್ನಿಹೀನರಾದವರೂ, ಅನಾಥರೂ, ಬುದ್ಧಿಹೀನರೂ, ಅಂಗರಹಿತರೂ, ಸಂಸಾರವೆಂಬ ದುಃಖದ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವವರೂ ಆದ ನರರಿಗೆ ನಾಥನಾದ ಜಗತ್ಪತನು ನರ್ಮದೆಯ ತೀರವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿರುವನು. ಸಾಂವೌರನಾಥನು ಸಕಲ ಲೋಕಗಳ ರೋಗಗಳನ್ನೂ ದುಃಖಗಳನ್ನೂ ಕಳೆಯುವನು.

೫. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ಎಡಬಿಡದೆ ಪೂಜಿಸುವವನ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

ಯತ್ಫಲಂ ಚೋತ್ತರೇ ಪಾರ್ಥ ತಥಾ ನೈ ಪೂರ್ವಸಾಗರೇ |

ದಕ್ಷಿಣೇ ಪಶ್ಚಿಮೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ತತ್ಫಲಂ || ೬ ||

ಕೌಮಾರೇ ಯೌವನೇ ಪಾಪಂ ವಾರ್ಧಕೇ ಯಚ್ಚ ಸಂಚಿತಂ |

ತತ್ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ ಸಾಂವಾರೇ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರಾನ್ ಸಂಶಯಃ || ೭ ||

ಸನ್ಯಾಧಿರ್ನೈವ ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ನಚೈವೇಷ್ಟ್ಯವಿಯೋಜನಂ |

ಸಪ್ತ ಜನ್ಮಾನಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸಾಂವಾರಪರಿಸೇವನಾತ್ || ೮ ||

ಸಪ್ತನ್ಯಾಮುಪನಾಸೇನ ತದ್ವಿನೇ ಚಾಪ್ಯುಪೋಷಿತೇ |

ಸ ತತ್ಫಲಮನಾಪ್ನೋತಿ ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನ ಸಂಶಯಃ || ೯ ||

ರಕ್ತಚಂದನಮಿಶ್ರೇಣ ಯದರ್ಘ್ಯೇಣ ಫಲಂ ಸ್ಮೃತಂ |

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತತ್ಫಲಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೧೦ ||

ನರ್ಮದಾಸಲಿಲಂ ರಮ್ಯಂ ಸರ್ವಪಾತಕನಾಶನಂ |

ನಿರೀಕ್ಷಿತಂ ವಿಶೇಷೇಣ ಸಾಂವಾರೇಣ ಮಹಾತ್ಮನಾ || ೧೧ ||

೬. ಉತ್ತರ, ಪೂರ್ವ, ಪಶ್ಚಿಮ, ದಕ್ಷಿಣಗಳೆಂಬ ಚತುಸ್ಸಮುದ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುವ ಫಲವೇ ಈ ತೀರ್ಥವನ್ನು ನೇವಿಸಿದವನಿಗೂ ಲಭಿಸುವುದು.

೭. ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಕೌಮಾರ, ಯೌವನ, ವಾರ್ಧಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸಮಸ್ತಪಾತಕಗಳೂ ಸಾಂವಾರತೀರ್ಥದ ಒಂದು ಸ್ನಾನದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ನಾಶವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ.

೮. ಈ ಸಾಂವಾರತೀರ್ಥವನ್ನು ನೇವಿಸಿದವನಿಗೆ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರೋಗರುಜಿನಗಳಾಗಲಿ, ದಾರಿದ್ರ್ಯವಾಗಲಿ, ಇಷ್ಟವಿಯೋಗವಾಗಲಿ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೯. ನರನು, ಸಪ್ತಮಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಉಪನಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ನೇವಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ಆ ಫಲವನ್ನೇ ವಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೧೦. ರಕ್ತಚಂದನ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಫಲವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೋ, ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅದು ದೊರಕುವುದು.

೧೧. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಜಲವು ಮನೋಹರವೂ, ಸಕಲ ಪಾತಕನಾಶಕವೂ ಆಗಿರುವುದು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಸಾಂವಾರನ ಕೃಪಾ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದು.

ತೇ ಧನ್ಯಾಸ್ತೇ ಮಹಾತ್ಮಾನಸ್ತೇಷಾಂ ಜನ್ಮ ಸುಜೀವಿತಂ ।

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪಶ್ಯಂತಿ ದೇವೇಶಂ ಸಾಂನೌರೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ

॥ ೧೨ ॥

ಸೂರ್ಯಲೋಕೇ ವಸೇತ್ತಾವದ್ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ

॥ ೧೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಸಾಂನೌರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ಚತುಃಷಷ್ಟ್ಯತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೨. ಯಾರು ಉತ್ತಮವಾದ ಸಾಂನೌರೇಶ್ವರ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಸ್ನಾನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೋಡುವರೋ, ಅವರೇ ಧನ್ಯರು, ಮಹಾತ್ಮರು. ಅವರ ಜನ್ಮವೇ ಸಾರ್ಥಕವು

೧೩. ಅಂತಹವನು ಪಂಚಭೂತಗಳ ಮಹಾಪ್ರಳಯವಾಗುವವರೆಗೂ ಸೂರ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಸಾಂನೌರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ವೆಂಬ

ನೂರರನ್ನತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ವಂಚಷಷ್ಕೃತ್ಪರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇಕೂಲೇ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಮಿತಿ ಶ್ರುತಂ ।

ತೀರ್ಥಂ ಪರಂ ಮಹಾರಾಜ ಸಿದ್ಧೈಃ ಕೃತಮಿತಿ ಪ್ರಭೋ ॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಪಾನನಂ ।

ನರ್ಮದಾಯಾ ಮಹಾರಾಜ ದಕ್ಷಿಣಂ ಕೂಲಮಾಶ್ರಿತಂ ॥ ೨ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತರ್ಪಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ ।

ಶ್ರಾದ್ಧಂ ತತ್ರೈವ ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ಪಿತೃನುದ್ದಿಶ್ಯ ಭಾರತ ॥ ೩ ॥

ತೃಷ್ಯಂತಿ ಪಿತರಸ್ತಸ್ಯ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನ್ ಸಂಶಯಃ ।

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯತೇ ಶಿವಂ ॥ ೪ ॥

ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಪಠೇತ್ಪುರಾಣಿಕೀಂ ಕಥಾಂ ।

ತತಃ ಪ್ರಭಾತೇ ವಿನುಲೇ ಸ್ನಾನಂ ಕುರ್ಯಾದ್ಯಥಾವಿಧಿ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜನೆ! ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣ ತೀರದಲ್ಲಿಯೇ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರವೆಂಬ ಪರಮಪಾವನವಾದ ತೀರ್ಥವೊಂದಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ಸಿದ್ಧರೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳುವರು.

೨. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣತೀರದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಮಹಾಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪಾವನವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೩. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ನರನು ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಅವರ ಸಂತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಅವರ ಹಸರಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೪. ಆ ಕರ್ಮದಿಂದ ಪಿತೃಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳು ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೫. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪುರಾಣಗಳ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಓದಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಸುಪ್ರಭಾತವಾಗಲು ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ವೀಕ್ಷ್ಯತೇ ಗಿರಿಜಾಕಾಂತಂ ಸ ಗಚ್ಛೇತ್ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ ।

ಪುರಾ ಸಿದ್ಧಾ ಮಹಾಭಾಗಾಃ ಕಪಿಲಾದ್ಯಾ ಮಹರ್ಷಯಃ || ೬ ||

ಜಪಂತಶ್ಚ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಯೋಗಸಿದ್ಧಾ ಮಹಾವ್ರತಾಃ ।

ಸಿದ್ಧಿಂ ತೇ ಪರಮಾಂ ವ್ರಾಪ್ತಾ ನರ್ಮದಾಯಾಃ ಪ್ರಭಾವತಃ || ೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ಪಂಚಷಷ್ಠ್ಯತ್ತರಶತತಮೋಧ್ಯಾಯಃ

೬-೭. ಬಳಿಕ ಪಾರ್ವತೀವತಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡವನು ಪರಮಪದವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಹಿಂದೆ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಸಿದ್ಧರೂ, ಕಪಿಲರೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ವರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತ ಮಹಾವ್ರತ ಧಾರಿಗಳಾದ ಯೋಗಸಿದ್ಧರೂ ನರ್ಮದೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪರಮಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ವಡೆದರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಿಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ನೂರರವತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧಃ ಪಟಾಷ್ಠಾಸ್ಪೃತ್ತ ರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸಿದ್ಧೀಶ್ವರೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉನಾಚಃ—

ತತಃ ಸಿದ್ಧೀಶ್ವರೀ ದೇವೀ ನೈಷ್ಠವೀ ಸಾಪನಾಶಿನೀ ।

ಆನಂದಂ ಪರಮಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ್ಥಾನಂ ಸುಶೋಭನಂ ॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ ।

ದೇವೀಂ ಪಶ್ಯತಿ ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾತಕೈಃ ॥ ೨ ॥

ಮೃತವತ್ಸಾ ತು ಯಾ ನಾರೀ ವಂಧ್ಯಾ ಸ್ತ್ರೀಜನಸೀ ತಥಾ ।

ಪುತ್ರಂ ಸಾ ಲಭತೇ ನಾರೀ ಶೀಲವಂತಂ ಗುಣಾನ್ವಿತಂ ॥ ೩ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪಶ್ಯೇದ್ದೇವೀಂ ಸುಭಕ್ತಿತಃ ।

ಅಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ವಾ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಸರ್ವಕಾಲೇಽಥವಾ ನೃಪ ॥ ೪ ॥

ಸಂಗಮೇ ತು ತತಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನಾರೀ ವಾ ಪುರುಷೋಽಪಿ ವಾ ।

ಪುತ್ರಂ ಧನಂ ತಥಾ ದೇವೀ ದದಾತಿ ಪರಿತೋಷಿತಾ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಸಿದ್ಧೀಶ್ವರೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಬಳಿಕ ವಿಷ್ಣುಸಂಭವೆಯೂ, ವಾವನಾಶಕಳೂ ಆದ ಸಿದ್ಧೀಶ್ವರೀದೇವಿಯು ಪರಮಶೋಭನವಾದ ಸ್ಥಾನವೊಂದನ್ನು ಕಂಡು ಅತ್ಯಾನಂದಭರಿತಳಾದಳು.

೨. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ದೇವಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವನೋ, ಅವನು ಸಮಸ್ತ ವಾತಕಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೩. ಹುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ಸಾಯುವ ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿಯೂ, ಬಂಜೆಯೂ, ಸ್ತ್ರೀಶಿಶುಗಳನ್ನೇ ಹಡೆದವಳೂ ಶೀಲವಂತನೂ, ಗುಣಸಂಪನ್ನನೂ ಆದ ಸತ್ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೪. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಅಷ್ಟಮಿ, ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಕಲ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವಿಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಬೇಕು.

೫. ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ, ಪುರುಷರಿಗೂ ದೇವಿಯು ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗಿ ಪುತ್ರರನ್ನೂ ಧನವನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವಳು.

ಗೋತ್ರರಕ್ಷಾಂ ಪ್ರಕುರುತೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವೀ ಸುಪೂಜಿತಾ ।

ಪ್ರಜಾಂ ಚ ಪಾತಿ ಸತತಂ ಪೂಜ್ಯಮಾನಾ ನ ಸಂಶಯಃ || ೬ ||

ನವನ್ಮಾಂ ಚ ಮಹಾರಾಜ ಸ್ವಾತ್ವಾ ದೇವೀನುಪೋಷಿತಃ ।

ಪೂಜಯೇತ್ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂತೇನ ಚೇತಸಾ || ೭ ||

ಸ ಗಚ್ಛೇತ್ಪರಮಂ ಲೋಕಂ ಯಃ ಸುರೈರಪಿ ದುರ್ಲಭಃ || ೮ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಕುಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇನಾಖಂಡೇ

“ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ಷಟ್ಪತ್ಯುತ್ಪರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬. ದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪೂಜಿಸಲು ಗೋತ್ರದವರೆಲ್ಲರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಳು. ಪೂಜಿತಳಾದ ಆ ದೇವಿಯು ನಿತ್ಯವೂ ಸಂತತಿಯನ್ನು ಕಾನಾಡುವುತರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೭. ಮಹಾರಾಜನೆ! ನವಮಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸದಿಂದ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಶ್ರದ್ಧಾಸಹಿತವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೮. ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದುರ್ಲಭವೆನಿಸಿದ ಉತ್ತಮ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಕುಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇನಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ನೂರರವತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಸವತ್ಸರಸ್ಕೃತ್ತ ರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ತ್ವಚ್ಚಿಹ್ನೇನೋಪಲಕ್ಷಿತಂ ।

ತೀರ್ಥಮೇತನ್ಮಮಾಖ್ಯಾಹಿ ಸಂಭವಂ ಚ ಮಹಾಮುನೇ

॥ ೧ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಪುರಾ ಕೃತಯುಗಸ್ಯಾದೌ ದಕ್ಷಿಣೇ ಗಿರಿಮುತ್ತಮಂ ।

ವಿಂಧ್ಯಂ ಸರ್ವಗುಣೋಪೇತಂ ನಿಯತೋ ನಿಯತಾಃ ಶನಃ ।

ಋಷಿಸಂಘೈಃ ಕೃತಾತಿಥ್ಯೋ ದಂಡಕೇ ನೃಪಸಂ ಚಿರಂ

॥ ೨ ॥

ಉಷಿತ್ವಾ ಸುಚಿರಂ ಕಾಲಂ ವರ್ಷಾಣಾಮಯುತಂ ಸುಖೀ ।

ತಾನ್ಯುಷೀನ್ ಸಮನುಜ್ಞಾಪ್ಯ ಶಿಷ್ಯೈರನುಗತಸ್ತತಃ

॥ ೩ ॥

ನಿವೃತ್ತಃ ಸುಮಾಹಾಭಾಗ ನರ್ಮದಾಕೂಲಮಾಗತಃ ।

ಪುಣ್ಯಂ ಚ ರಮಣೀಯಂ ಚ ಸರ್ವಪಾಪವಿನಾಶನಂ

॥ ೪ ॥

ಕೃತ್ಯಾಹಮಾಸ್ವದಂ ತತ್ರ ದ್ವಿಜಸಂಘಸಮಾಯುತಃ ।

ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಭಿರಾಕೀರ್ಣಂ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯೇ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತೈಃ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾಮುನಿಯೇ ! ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣ ತೀರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಹಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಒಂದು ತೀರ್ಥವಿರುವುದು. ಅದು ಸಂಭವಿಸಿದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೨. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಹಿಂದೆ ಕೃತಯುಗದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ತಮವೂ, ಸಕಲ ಗುಣೋಪೇತವೂ ಆದ ವಿಂಧ್ಯ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಾನುಷ್ಠಿತನೂ, ಮಿತಾಹಾರಿಯೂ ಆಗಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸಮೂಹಗಳ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತ ಬಹಳಕಾಲ ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು.

೩. ಹತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ದೀರ್ಘಕಾಲವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಸದಿಂದ ಕಳೆದು ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಅವ್ವಣಿಯನ್ನು ವಡೆದು ಶಿಷ್ಯಪರಿವಾರಿತನಾಗಿ ಹೊರಟನು.

೪. ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯೇ ! ತರುವಾಯ ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ, ರಮಣೀಯವೂ, ಸಮಸ್ತಪಾಪಕ್ಷಯಕರವೂ ಆದ ನರ್ಮದಾತೀರವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತನು.

೫. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಮೂಹದಿಂದಲೂ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಿಂದಲೂ,

ವಾನಪ್ರಸ್ಥೈಶ್ಚ ಯತಿಭಿರ್ಯತಾಃ ಹಾರೈರ್ಯತಾತ್ಮಭಿಃ |
 ತಪಸ್ವಿಭಿರ್ಮಹಾಭಾಗೈಃ ಕಾಮಕ್ರೋಧವಿವರ್ಜಿತೈಃ || ೬ ||
 ತತ್ರಾಹಂ ವರ್ಷಮಯುತಂ ತಪಃ ಕೃತ್ವಾ ಸುದಾರುಣಂ |
 ಆರಾಧಯಂ ವಾಸುದೇವಂ ಪ್ರಭುಂ ಕರ್ತಾರಮಿಶ್ವರಂ || ೭ ||
 ಜಪಂಸ್ತಪೋಭಿನಿಯಮೈರ್ನರ್ಮದಾಕೂಲನಾಶ್ರಿತಃ |
 ತತಸ್ತಾ ನರದೌ ದೇವೌ ಸಮಾಯಾತೌ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ || ೮ ||
 ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾ ಭಾಸ್ಕರೌ ರಾಜನ್ಮನಾಶ್ರೀಭ್ಯಾಂ ವಿಭೂಷಿತೌ |
 ಪ್ರಣಮ್ಯಾಹಂ ತತೋ ದೇವೌ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತೋ ವಚೋಬ್ರುವಂ || ೯ ||
 ಭವಂತೌ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮಿಸ್ಮಿ ನರಾರ್ಹೌ ನರದೌ ಶಿವೌ |
 ಧರ್ಮಸ್ಥಿತಿಂ ಮಹಾಭಾಗೌ ಭಕ್ತಿಂ ವಾಃ ಸುತಮಾಂ ಯುನಾಂ || ೧೦ ||
 ಅಜರೋ ನ್ಯಾಧಿರಹಿತಃ ಪಂಚವಿಂಶತಿವರ್ಷವತ್ |
 ಅಸ್ಮಿನ್ ಸ್ಥಾನೇ ಸದಾ ಸ್ಥೇಯಂ ಸಹದೇವೈರಸಂಶಯಂ || ೧೧ ||

ಷಟ್ಪರ್ಮನಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗೃಹಸ್ಥರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡನು.

೬. ವಾನಪ್ರಸ್ಥರೂ, ನಿಯತಾಹಾರ ಯಮಾದಿ ನಿಯಮಸಂವನ್ನರಾದ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳೂ, ಮಹಾಭಾಗರಾದ ಕಾಮಕ್ರೋಧವರ್ಜಿತರಾದ ತಪಸ್ವಿಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದರು.

೭. ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಹತ್ತುನಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ಬಹಳ ಕಠಿಣವಾದ ತಪಸ್ಸು ನ್ನಾಚರಿಸಿ ಲೋಕನಾಥನೂ, ಜಗತ್ಕರ್ತನೂ ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನೂ, ವಾಸುದೇವನನ್ನೂ ಆರಾಧಿಸಿದೆನು.

೮. ನರ್ಮದೆಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತ ಜವತವಗಳಿಂದಲೂ, ನಿಯಮಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರಲು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ವರಪ್ರಸಾದಕರಾಗಿ ನನಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾದರು.

೯. ರಾಜನೆ! ವ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾದ ಸೂರ್ಯರಂತೆ ಪಾರ್ವತೀಲಕ್ಷ್ಮೀಯರೊಡನೆ ಅವರು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾನು ಭಕ್ತಿಭರಿತನಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡೆನು.

೧೦-೧೧. “ವರವನ್ನು ಬೇಡಲು ಅರ್ಹರೂ, ಪಾತ್ರರೂ, ವರಪ್ರದರೂ, ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪರೂ, ಮಹಾ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳೂ ಆದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನನಗೆ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ, ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಗಲಿ. ನಾನು ಮುಪ್ಪುರೋಗಗಳಿಲ್ಲದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷ ದವನಂತಿರಬೇಕು. ನೀವು ಸಹ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಬೇಕು.”

ಏವಮುಕ್ತೌ ಮಯಾ ಪಾರ್ಥ ತೌ ದೇವೌ ಕೃಷ್ಣ ಶಂಕರೌ ।

ಮಾಮೂಚತುಃ ಪ್ರಹೃಷ್ಟೌ ತೌ ನಿನಾಸಾರ್ಥಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ

॥ ೧೨ ॥

ದೇವಾವೂಚತುಃ :-

ಅಸ್ಮಿನ್ ಸ್ಥಾನೇ ಸ್ಥಿತೌ ವಿದ್ಧಿ ಸಹದೇವೈಃ ಸನಾಸನೈಃ ।

ಏವಮುಕ್ತೌ ತತೋ ದೇವೌ ತತ್ರೈವಾಂತರಧೀಯತಾಂ

॥ ೧೩ ॥

ಅಹಂ ಚ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ತೌ ಶಂಕರಂ ಕೃಷ್ಣಮವ್ಯಯಂ ।

ಕೃತಕೃತ್ಯತೋ ಜಾತಃ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಸುಸಮಾಹಿತಃ

॥ ೧೪ ॥

ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಪರಮೇಶ್ವರಂ ।

ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರನಾಮ್ನಾ ನೈ ವಿಷ್ಣುಂ ತ್ರಿಭುವನೇಶ್ವರಂ

॥ ೧೫ ॥

ಸ ಗಚ್ಛೇತ್ಪರಮಂ ಸ್ಥಾನಂ ನೈಷ್ಠವಂ ಶೈವಮೇವ ಚ ।

ಘೃತೇನ ಪಯಸಾ ವಾಃಫ ದಧ್ನಾ ಚ ಮಧುನಾ ತಥಾ

॥ ೧೬ ॥

ನಾರ್ಮದೇನೋದಕೇನಾಫ ಗಂಧಧೂಪೈಃ ಸುಶೋಭನೈಃ ।

ಪುಷ್ಪೋಪಹಾರೈಶ್ಚ ತಥಾ ನೈವೇದ್ಯೈರ್ನಿರ್ಯತಾತ್ಮವಾನ್

॥ ೧೭ ॥

೧೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಇಂತೆಂದು ವಿಜ್ಞಾನನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ನನಗೆ ಶಿವಕೃಷ್ಣರಿಬ್ಬರೂ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ನಿವಾಸದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇಂತೆಂದು ಹೇಳಿದರು.

೧೩. ದೇವತೆಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ —“ಅಯ್ಯಾ ಸಿದ್ಧನೆ! ನಾವು ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಇಂದ್ರನಿಂದಲೂ ಸಹಿತರಾಗಿ ಈ ಸ್ನಾನದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಸಿರುವೆವು.” ಇಂತೆಂದು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಅದೃಶ್ಯರಾದರು.

೧೪. ನಾನು ಸಹ ಸಮಾಧಾನಚಿತ್ತದಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಆ ವಿಷ್ಣುಮಹಾದೇವರನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೊಳಿಸಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದೆನು.

೧೫. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ನರನು ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರ ನಾಮಕನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನೂ ತ್ರಿಲೋಕಗಳಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನೂ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೧೬-೧೭. ಅವನು ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನೂ ಶಿವಲೋಕವನ್ನೂ ಸೇರುವನು. ತುಪ್ಪ, ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ಜೇನುತುಪ್ಪ ಅಥವಾ ನರ್ಮದೆಯ ನಿರ್ಮಲೋದಕಗಳಿಂದಲೂ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪವಿತ್ರಗಳಾದ ಗಂಧಧೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಪುಷ್ಪಮಾಲಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಯಮಿಯಾದವನು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಏನಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರಕುರ್ವೀತ ಜಾಗರಂ ಭಕ್ತಿತತ್ಪರಃ |
 ಸ್ಥಾನಾದೀನಿ ತಥಾ ರಾಜನ್ ಪ್ರಯತಃ ಶುಚಿಮಾನಸಃ || ೧೮ ||
 ಜ್ಯೇಷ್ಠೇ ಮಾಸಿ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಮುಪೋಷಿತಃ |
 ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಕಾರಯೇದ್ದೇವಪೂಜನಂ ವೈಷ್ಣವೋ ನರಃ || ೧೯ ||
 ಏನಂ ಕೃತ್ವಾ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಮೇಕಾದಶ್ಯಾಂ ನರೋತ್ತಮ |
 ವೈಷ್ಣವಂ ಲೋಕಮಾಪ್ನೋತಿ ವಿಷ್ಣು ತುಲ್ಯೋ ಭವೇನ್ನರಃ || ೨೦ ||
 ಮಾಹೇಶ್ವರೇ ಚ ರಾಜೇಂದ್ರ ಗಣವನ್ನೋದತೇ ಪುರೇ |
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಚ ಕುರುತೇ ತತ್ರ ಪಿತೃನುದ್ದಿಶ್ಯ ಸುಸ್ಥಿರಃ || ೨೧ ||
 ತಸ್ಯ ತೇ ಹ್ಯಕ್ಷಯಾಂ ತೃಪ್ತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ನ ಸಂಶಯಃ |
 ನರ್ಮದಾಯಾಂ ದ್ವಿಜಃ ಸ್ವಾತ್ವಾ ಮೌನೀ ನಿಯತಮಾನಸಃ || ೨೨ ||
 ಉಪಾಸ್ಯ ಸಂಧ್ಯಾಂ ತತ್ರ ಸ್ಥೋತ್ರಂ ಜಪಂ ಕೃತ್ವಾ ಸುಶೋಭನಂ |
 ತರ್ಪಯಿತ್ವಾ ಪಿತೃನ್ದೇವಾನ್ಮನುಷ್ಯಾಂಶ್ಚ ಯಥಾವಿಧಿ || ೨೩ ||

೧೮. ಇಂತು ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಭರಿತನಾಗಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು ರಾಜೇಂದ್ರನೆ' ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಯತ್ನ ದಿಂದಲೂ ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣದಿಂದಲೂ ಸ್ಥಾನಾದಿ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೧೯. ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಾದ ಮಾನವನು ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದ ಶುಕ್ಲವಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ದೇವ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು.

೨೦. ಹೀಗೆ ಚತುರ್ದಶಿ ಮತ್ತು ಏಕಾದಶಿಯ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು ವೈಕುಂಠಲೋಕವನ್ನು ನೇರಿ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸಮಾನನೆನಿಸುವನು.

೨೧. ಮತ್ತು ಮಹೇಶ್ವರಭಕ್ತನು ಇದೇ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಶಿವಪುರ ದಲ್ಲಿ ಶಿವಗಣಗಳಂತೆಯೇ ಆನಂದಿಸುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಪಿತೃಗಳ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೨೨. ಅದರಿಂದ ಪಿತೃಗಳು ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೂ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದು ವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ನರ್ಮದೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮೌನಿಯೂ, ಸಂಯತಮಾನಸನೂ ಆಗಿರಬೇಕು.

೨೩. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಸಂಧ್ಯೋಪಾಸನೆಯನ್ನೂ, ಪರಮವಾವನವಾದ ಗಾಯತ್ರಿಯ ಜಪವನ್ನೂ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಪಿತೃಗಳಿಗೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಪುರತಃ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಮಾರ್ಕಂಡೇಶಸ್ಯ ವಾ ಪುನಃ |
 ಋಗ್ವೇದಃ ಸಾಮಮಂತ್ರಾಂಶ್ಚ ಜಪೇದತ್ರ ಪ್ರಯತ್ನತಃ || ೨೪ ||
 ಋಚಮೇಕಾಂ ಜಪೇದ್ಯಸ್ತು ಋಗ್ವೇದಸ್ಯ ಫಲಂ ಲಭೇತ್ |
 ಯಜುರ್ವೇದಸ್ಯ ಯಜುಷಾ ಸಾಮ್ನಾ ಸಾಮಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೨೫ ||
 ಏಕಸ್ಮಿನ್ನೋಜಿತೇ ವಿಪ್ರೇ ಕೋಟಿಭವತಿ ಭೋಜಿತಾ |
 ಮೃತಪ್ರಜಾ ತು ಯಾ ನಾರೀ ವಂಧ್ಯಾ ಸ್ತ್ರೀ ಜನನೀ ತಥಾ || ೨೬ ||
 ರುದ್ರಾಂಸ್ತು ವಿಧಿವಜ್ಜಪ್ತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವೇದತತ್ತ್ವನಿತ್ |
 ಲಿಂಗಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣೇ ಪಾರ್ಶ್ವೇ ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ಕಲಶಂ ಶಿವಂ || ೨೭ ||
 ರುದ್ರೈಕಾದಶಭಿರ್ಮಂತ್ರೈಃ ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ಕಲಶಾಂಭಸಾ |
 ಪುತ್ರಮಾಪ್ನೋತಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ದೀರ್ಘಾಯುಷವಂಕಲ್ಮಷಂ || ೨೮ ||
 ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರವೃಕ್ಷಾನ್ಯೋ ದೂರಸ್ಥಾನಸಿ ಪಶ್ಯತಿ |
 ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪೇಭ್ಯೋ ಮುಚ್ಯತೇ ಶಂಕರೋಽಬ್ರವೀತ್ || ೨೯ ||

೨೪. ಬಳಿಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಇದಿನಲ್ಲೊ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರನ ಸಮ್ಮುಖ ದಲ್ಲೊ ನಿಂತು ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಜಪಿಸ ಬೇಕು.

೨೫. ಋಗ್ವೇದದ ಒಂದು ಋಕ್ವನ್ನು ಪಠಿಸಿದರೂ, ಯಜುರ್ವೇದದ ಒಂದು ಯಜುಸ್ಸನ್ನು ಜಪಿಸಿದರೂ, ಸಾಮವೇದದ ಒಂದು ಸಾಮವನ್ನು ಹೇಳಿದರೂ ಸಮಗ್ರವೇದವನ್ನು ಪಠಿಸಿದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

೨೬. ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನಿಟ್ಟರೂ, ಒಂದುಕೋಟಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಉಣಬಡಿಸಿದಂತಾಗುವುದು ಹುಟ್ಟಿ ಸಾಯುವ ಮಕ್ಕಳಿನವಳೂ, ಬಂಜೆಯೂ, ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನೇ ಹೆರುವವಳೂ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೨೭. ವೇದಗಳ ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನರಿತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ವಿಧಿವಿಹಿತನಾಗಿ ರುದ್ರಾಧ್ಯಾಯದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಿ ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರಲಿಂಗದ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಕಳಶವೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು.

೨೮. ರುದ್ರಾಧ್ಯಾಯದ ಹನ್ನೊಂದು ಅನುವಾಕಗಳನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತ ಆ ಕಳಶದ ಉದಕದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಅಂತು ಮಾಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯವಂತನೂ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷನೂ ಆದ ಪುತ್ರ ನನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೨೯. ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರತೀರ್ಥದ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಯಾವನು ದೂರದಿಂದ ಲಾದರೂ ನೋಡುವನೋ, ಅವನೂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಮಹಾ ಪಾತಕಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನೆಂದು ಶಿವನು ಹೇಳಿರುವನು.

ಯ ಇದಂ ಶೃಣುಯಾದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪಠೇದ್ವಾ ನೃಪಸತ್ತಮ |
 ಸರ್ವಪಾಪವಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಜಾಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ
 ಇದಂ ಯಶಸ್ಯನಾಯುಷ್ಯಂ ಧನ್ಯಂ ದುಃಸ್ವಪ್ನನಾಶನಂ |
 ಪಠತಾಂ ಶೃಣ್ವತಾಂ ನಾಪಿ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಮೋಚನಂ

|| ೩೦ ||

|| ೩೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”
 ನಾಮ ಸಪ್ತಷಷ್ಟ್ಯುತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೩೦. ರಾಜಸತ್ತಮನೆ! ಯಾವನು ಈ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ
 ಸರಿಸುವನೋ, ಅಥವಾ ಕೇಳುವನೋ, ಅವನೂ ಸಕಲ ವಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದು
 ಕೊಂಡು ಶುದ್ಧನಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ

೩೧. ಈ ಅಧ್ಯಾಯವು ಓದುವವರಿಗೂ ಕೇಳುವವರಿಗೂ ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ,
 ಆಯುಷ್ಯವನ್ನೂ, ಧನವನ್ನೂ ಕೊಡುವುದು. ದುಷ್ಟಸ್ವಪ್ನಗಳನ್ನೂ ನಾಶ
 ಮಾಡಿ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದು

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ” ಎಂಬ
 ನೂರರವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧಾಷ್ಟಷಸ್ಕೃತ್ಪ್ರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅಂಕೂರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ರೋಧಸ್ಯಂಕೂರೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।

ತೀರ್ಥಂ ಸರ್ವಗುಣೋಪೇತಂ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ನಿಶ್ರುತಂ ॥ ೧ ॥

ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧಂ ಮಹಾರಕ್ಷ ಆರಾಧ್ಯ ತು ಮಹೇಶ್ವರಂ ।

ಶಂಕರಂ ಜಗತಃ ಸ್ರಾಣಂ ಸ್ಮೃತಿನಾತ್ರಾನ್ವಹಾರಿಣಂ

॥ ೨ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಕಿಂ ತದ್ರಕ್ಷೋ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಿಂ ನಾನು ಕಸ್ಯ ವಾನ್ವಯೇ ।

ಏತದ್ವಿಸ್ತರತಃ ಸರ್ವಂ ಕಥಯಸ್ವ ಮಮಾನ್ವನಘ

॥ ೩ ॥

ಅಜ್ಞಾನತಿಮಿರಾಂಧಾ ಯೇ ಪುನಾಂಸಃ ಪಾಪಕಾರಿಣಃ ।

ಯುಷ್ಮದ್ವಿಧೈರ್ದೀಪಭೂತೈಃ ಪಶ್ಯಂತಿ ಸಚರಾಚರಂ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಅಂಕೂರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣದ ದಡದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವೂ, ಸಕಲಗುಣಸಂವನ್ನವೂ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತವೂ ಆದ ಅಂಕೂರೇಶ್ವರನೆಂಬ ತೀರ್ಥವಿರುವುದು

೨ ಸುಖವನ್ನದನೂ, ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣನೂ, ಸ್ಮರಿಸಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಪಾತಕಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವನೂ ಆದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಿ ರಾಕ್ಷಸನೊಬ್ಬನು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು.

೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಯಾರು? ಅವನ ಹೆಸರೇನು? ಅವನು ಯಾವ ಕುಲದವನು? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸು.

೪. ಪಾಪಕರ್ಮಿಗಳಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಅಂಧಕಾರದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಾಣದ ಮನುಜರು ದೀವಗಳಂತಿರುವ ನಿಮ್ಮಂತಹವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕ ವಾದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ತಿಳಿಯುವರು.

ಧರ್ಮಪುತ್ರನಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯೋ ಮುನೀಶ್ವರಃ |

ಸ್ಥಿತಂ ಕೃತ್ವಾ ಬಭಾಷೇ ತಾಂ ಕಥಾಂ ಪಾಪಪ್ರಣಾಶನೀಂ || ೫ ||

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:-

ಮಾನಸೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪುತ್ರಃ ಪುಲಸ್ತೋ ನಾನು ಸಾರ್ಥವ |

ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವಕ್ತಾ ಚ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವೇದಾ ಇವಾಂಸರಃ || ೬ ||

ತೃಣಬಿಂದುಸುತಾ ತಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾಃ ಸೀತ್ಲರಮೇಷ್ಠಿನಃ |

ತಸ್ಯ ಧರ್ಮಪ್ರಸಂಗೇನ ಪುತ್ರೋ ಜಾತೋ ಮಹಾಮನುಷಃ || ೭ ||

ಯಸ್ಮಾದ್ವೇದೇತಿಹಾಸೈಶ್ಚ ಸಷಡಂಗಪದಕ್ರಮಾಃ |

ವಿಶ್ರಾಂತಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ದತ್ತಾ ನಾನು ವಿಶ್ರವಸೇತಿ ಚ || ೮ ||

ಕಸ್ತಿಸ್ತಿದಥ ಕಾಲೇ ಚ ಭರದ್ವಾಜೋ ಮಹಾಮುನಿಃ |

ಸ್ವಸುತಾಂ ಪ್ರದದೌ ರಾಜನ್ಮದಾ ವಿಶ್ರವಸೇ ನೃಪ || ೯ ||

ಸ ತಯಾ ರಮತೇ ಸಾರ್ಧಂ ಪೌಲೋಮ್ಯಾ ಮಘವಾ ಇವ |

ಮುದಾ ಪರಮಯಾ ರಾಜನ್ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವೇದವಿತ್ತಮಃ || ೧೦ ||

೫. ಧರ್ಮಪುತ್ರನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುನಿವರ್ಯನಾದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯನ್ನು ಬೀರಿ ಪಾಪನಾಶಕನಾದ ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದನು.

೬. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜನೆ! ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಪುಲಸ್ತ್ಯನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮಾನಸ ಪುತ್ರನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಆತನು ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣನಾಗಿ ಎರಡನೆಯ ಬ್ರಹ್ಮನೆನಿಸಿದ್ದನು.

೭. ಆ ಪುಲಸ್ತ್ಯಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ತೃಣಬಿಂದುಮಹರ್ಷಿಯ ಮಗಳು ಪತ್ನಿಯಾದಳು. ಆತನು ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರಲು ಮಹಾಮತಿಯಾದ ಪುತ್ರನೊಬ್ಬನಾದನು.

೮. ಷಡಂಗಗಳನ್ನೂ, ಪದಕ್ರಮಪಾಠಗಳ ಸಹಿತವಾದ ವೇದರಾಶಿಯನ್ನೂ, ಇತಿಹಾಸಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮನು ಆತನನ್ನು ವಿಶ್ರಾಂತಿಸ್ಸಾನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ವಿಶ್ರವಸ್ಸೆಂದೇ ಹೆಸರಾಯಿತು.

೯. ರಾಜನೆ! ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ಕಾಲವು ಕಳೆಯಲು ಭರದ್ವಾಜನೆಂಬ ಮಹರ್ಷಿಯೊಬ್ಬನು ಆ ವಿಶ್ರವಸ್ಸಿಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು.

೧೦. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ವೇದಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಆತನು ಪರಮಾನಂದದಿಂದ ಆಕೆಯೊಡನೆ ಇಂದ್ರನು ಶಚೀದೇವಿಯೊಡನೆ ಏತೋ ಅಂತು ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಕೇನಚಿತ್ತ್ವಥ ಕಾಲೇನ ಪುತ್ರಃ ಪುತ್ರಗುಣೈರ್ಯುತಃ |
 ಜಜ್ಞೇ ವಿಶ್ರವಸೋ ರಾಜನ್ನಾನ್ನಾ ನೈಶ್ರವಣಃ ಶ್ರುತಃ || ೧೧ ||
 ಸೋಽಪಿ ಮೌನವ್ರತಂ ಕೃತ್ವಾ ಬಾಲಭಾನಾದ್ಯುಧಿಸಿರ |
 ಸರ್ವಭೂತಾಃ ಭಯಂ ದತ್ವಾ ಚ ಜಾರ ಪರಮಂ ವ್ರತಂ || ೧೨ ||
 ತಸ್ಯ ತುಷ್ಠೋ ಮಹಾದೇವೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಭಿಃ ಸಹ |
 ಸಖಿತ್ವಂ ಚೇಶ್ವರೋ ದತ್ವಾ ಧನದತ್ವಂ ಜಗಾನುಹ || ೧೩ ||
 ಯಮೇಂದ್ರವರುಣಾನಾಂ ಚ ಚತುರ್ಥಸ್ತ್ವಂ ಭವಿಷ್ಯಸಿ |
 ಬ್ರಹ್ಮಾಪುಕ್ತ್ವಾ ಜಗಾಮಾಶು ಲೋಕಪಾಲತ್ವಮಾಸ್ಥಿತಂ || ೧೪ ||
 ತತಸ್ತ್ವನಂತರೇ ಕಾಲೇ ಕೈಕಸೀ ನಾನು ರಾಕ್ಷಸೀ |
 ಪಾತಾಲಂ ಭೂತಲಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ವಿಶ್ರವಂ ಚಕಮೇ ಪತಿಂ || ೧೫ ||
 ಪುತ್ರೋಽಥ ರಾವಣೋ ಜಾತಸ್ತ್ವಸ್ಯ ಭರತಸತ್ತಮ |
 ಕುಂಭಕರ್ಣೋ ಮಹಾರಕ್ಷೋ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಚ ವಿಭೀಷಣಃ || ೧೬ ||

೧೧. ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ರವಸ್ಸಿಗೆ ಸಕಲ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ವೈಶ್ರವಣನೆಂಬ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ ಪುತ್ರನು ಉಂಟಾದನು.

೧೨. ಯುಧಿಸಿರನೆ! ಆತನು ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಮೌನ ವ್ರತವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಿಗೂ ಅಭಯವನ್ನಿತ್ತು ಮಹಾ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೧೩. ಮಹಾದೇವನಾದ ಈಶ್ವರನೂ, ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳೂಡನೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೂ ಆತನ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು. ಈಶ್ವರನು ಆತನಿಗೆ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹವನ್ನೂ, ನವನಿಧಿಗಳ ಅಧಿಪತ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದನು.

೧೪. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೂ ಆತನ ಮನೋಭೀಷ್ಠವಾದ ಲೋಕಪಾಲವದವಿ ಯನ್ನಿತ್ತು, “ಯಮ, ಇಂದ್ರ, ವರುಣರಂತೆ ನೀನೂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗುವೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ತನ್ನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೧೫. ಬಳಿಕ ಕೆಲವು ಕಾಲದಮೇಲೆ ಕೈಕಸಿಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸತ್ರೀಯೊಬ್ಬಳು ಭೂಲೋಕ ಪಾತಾಲಲೋಕಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ತೃಪ್ತಿಸಿ ಆ ವಿಶ್ರವಸ್ಸನ್ನೇ ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ವರಿಸಿದಳು.

೧೬. ಭರತಕುಲಸತ್ತಮನೆ! ಆಕೆಗೆ ರಾವಣನೆಂಬ ಪುತ್ರನೊಬ್ಬನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಬಳಿಕ ಕುಂಭಕರ್ಣನೆಂಬ ಮಹಾ ರಾಕ್ಷಸನೂ ಮಹಾ ಧರ್ಮ ನಿಷ್ಠನಾದ ವಿಭೀಷಣನೂ ಹುಟ್ಟಿದರು.

ಕುಂಭಶೈವ ನಿಕುಂಭಶ್ಚ ಕುಂಭಕರ್ಣಸುತಾವುಭೌ |

ಮಹಾಬಲೌ ಮಹಾವೀರ್ಯೌ ಮಹಾಂತೌ ಪುರುಷೋತ್ತಮೌ || ೧೭ ||

ಅಂಕೂರೋ ರಾಕ್ಷಸಶ್ರೇಷ್ಠಃ ಕುಂಭಸ್ಯ ತನಯೋ ಮಹಾನ್ |

ವಿಭೀಷಣಂ ಚ ಗುಣವದ್ವೈಷ್ಣವಂ ರಾಕ್ಷಸೋತ್ತಮಃ || ೧೮ ||

ತತಃ ಸ ಯೌವನಂ ಸ್ರಾಪ್ಯ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ರಕ್ಷಃಸಿತಾಮಹಂ |

ಪರಂ ನಿರ್ವೇದಮಾಪನ್ನಶ್ಚ ಚಾರ ಸುಮಹತ್ತಪಃ || ೧೯ ||

ದಕ್ಷಿಣಂ ಪಶ್ಚಿಮಂ ಗತ್ವಾ ಸಾಗರಂ ಪೂರ್ವಮುತ್ತರಂ |

ನರ್ಮದಾಯಾಂ ಪ್ರಸಂಗೇನ ಹ್ಯಂಕೂರೋ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಃ || ೨೦ ||

ತಪಶ್ಚ ಚಾರ ಸುಮಹದ್ವೈಯಂ ವರ್ಷಶತಂ ಕಿಲ |

ತತಸ್ತುಷ್ಟೋ ಮಹಾದೇವಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರಪುರಂಜಯಃ || ೨೧ ||

ವರೇಣ ಛಂದಯಾಮಾಸ ರಾಕ್ಷಸಂ ವೃಷಕೇತನಃ |

ವರಂ ವೃಣೀಷ್ಯ ಭದ್ರಂ ತೇ ತನ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ಸುನೃತ || ೨೨ ||

೧೭. ಕುಂಭಕರ್ಣನಿಗೆ ಕುಂಭ, ನಿಕುಂಭರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಅವರು ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಗಳೂ, ಬಲಶಾಲಿಗಳೂ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ಪರಿಣಾಮದವರೂ ಆಗಿದ್ದರು.

೧೮. ರಾಕ್ಷಸಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ಮಹಾತ್ಮನೂ ಆದ ಅಂಕೂರನೆಂಬುವನು ಕುಂಭನಿಗೆ ಮಗನು. ಆ ರಾಕ್ಷಸೋತ್ತಮನು ವಿಭೀಷಣನು ಗುಣವಂತನಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೧೯. ಯೌವನವಂತನಾದಮೇಲೆ ತನ್ನ ಸಿತಾಮಹನು ರಾಕ್ಷಸವ್ರವೃತ್ತಿಯವನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಬಹಳನಾದ ಜುಗುಪ್ಸೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ದೀರ್ಘವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು.

೨೦. ಪೂರ್ವ, ಪಶ್ಚಿಮ, ಉತ್ತರ, ದಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಅಂಕೂರನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನು ಪ್ರಸಂಗವಶದಿಂದ ನರ್ಮದೆಯನ್ನು ಬಂದು ಸೇರಿದನು.

೨೧. ದೇವಮಾನದಿಂದ ಒಂದು ನೂರು ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಮಹತ್ತರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಲು ಶತ್ರುಪುರನಾಶಕನಾದ ಮಹಾದೇವನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಎದುರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು.

೨೨. ವೃಷಭವಾಹನನಾದ ಆತನು ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ವರಪ್ರಪಾನ್ನದಿಂದ ಪ್ರಲೋಭಿಸಿ “ಎಲೈ ಸುನೃತನೆ! ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಕೇಳಿಕೋ ಕೊಡುವೆನು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಪ್ರೋವಾಚ ರಾಕ್ಷಸೋ ವಾಕ್ಯಂ ದೇವದೇವಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ ।
 ವರದಂ ಸೋಽಗ್ರತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಚ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥ ೨೩ ॥
 ಯದಿ ತುಷ್ಣೋ ಮಹಾದೇವ ವರದೋಽಸಿ ಸುರೇಶ್ವರ ।
 ದುರ್ಲಭಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಮುಮರತ್ನಂ ಪ್ರಯಚ್ಛ ಮೇ ॥ ೨೪ ॥
 ಮನು ನಾಮ್ನಾ ಸ್ಥಿತೋಽನೇನ ವರೇಣ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ ।
 ಸದಾ ಸನ್ನಿಹಿತೋಽಪ್ಯತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಭವಿತುಮರ್ಹಸಿ ॥ ೨೫ ॥
 ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಯಾವದ್ವಿಭೀಷಣಮತಂ ಯಾವದ್ಧರ್ಮನಿಷೇವಣಂ ।
 ಕರಿಷ್ಯಸಿ ದೃಢಾತ್ಮಾ ತ್ವಂ ತಾನದೇತದ್ವನಿಷ್ಯತಿ ॥ ೨೬ ॥
 ಏನಮುಕ್ತ್ವಾ ಯಯೌ ದೇವಃ ಸರ್ವದೈವತಪೂಜಿತಃ ।
 ವಿನಾನೇನಾಂ ಕರ್ತವರ್ಣೇನ ಕೈಲಾಸಂ ಧರಣೀಧರಂ ॥ ೨೭ ॥
 ಗತೇ ಚಾದರ್ಶನಂ ದೇವೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚಮ್ಯ ವಿಧಾನತಃ ।
 ಸ್ಥಾವಯಾಮಾಸ ರಾಜೇಂದ್ರ ಹ್ಯಂಕೂರೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ॥ ೨೮ ॥

೨೩ ಇಂತು ವರವ್ರದನಾಗಿ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅಂಕೂರನು ದೇವದೇವನಾದ ಆತನಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಕೊಂಡನು.

೨೪. ಮಹಾದೇವನೆ! ವೇವಾಧಿದೇವನೆ! ನೀನು ನನ್ನ ತವಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವೆಯಾದರೆ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ಅಮರವದನಿಯನ್ನು ನನಗೆ ದಯಪಾಲಿಸು.

೨೫. ತ್ರಿಪುರಾಂತಕನೆ! ಈ ವರದ ಫಲವಾಗಿ ನೀನು ನನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿರಬೇಕು.

೨೬. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ವಿಭೀಷಣನ ಮತವನ್ನು ತಿಳಿದು ಅದರಂತೆ ನೀನು ಎಲ್ಲೆಯವರೆಗೂ ದೃಢವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಧರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆಯೋ, ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ನಿನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆಯು ನೆರವೇರುವುದು.

೨೭. ಇಂತೆಂದು ನುಡಿದು ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಸೂರ್ಯತೇಜ ವಿನಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೈಲಾಸಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಮಹೇಶ್ವರನು ಹೊರಟುಹೋದನು.

೨೮. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಆ ದೇವದೇವನು ಅದೃಶ್ಯನಾಗಲೂ ಆತನು ಸ್ನಾನಾಚಮನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿಧಿವಿಹಿತರೀತಿಯಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಅಂಕೂರೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದನು.

ಗಂಧಪುಷ್ಪೈಸ್ತಥಾ ಧೂಪೈರ್ವಸ್ತ್ರಾಃ ಲಂಕಾರಭೂಷಣೈಃ |

ಸತಾಕೈಶ್ಚಾಮುರೈಶ್ಚ ತ್ರೈಜಯಶಬ್ದಾದಿನುಂಗಲೈಃ || ೨೯ ||

ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಸುರೇಶಾನಂ ಸ್ತೋತ್ರೈರ್ಹೃದ್ಯೈಃ ಸುಪುಷ್ಕಲೈಃ |

ಜಗಾಮ ಭವನಂ ರಕ್ಷೋ ಯತ್ರ ರಾಜಾ ವಿಭೀಷಣಃ || ೩೦ ||

ಪೂಜಿತಃ ಸ ಯಥಾನ್ಯಾಯಂ ದಾನಸನ್ಮಾನಗೌರವೈಃ |

ಸೌದರ್ಯೇ ಸ್ಥಾಪಿತೋ ಭಾವೇ ಸೋಽನಾತ್ಮೀತ್ವರಯಾ ಮುದಾ || ೩೧ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಸರಮೇಶ್ವರಂ |

ಅಂಕೂರೇಶ್ವರನಾಮಾನಂ ಸೋಽಶ್ವಮೇಧಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೩೨ ||

ಮಾಂಡವ್ಯಖಾತಮಾರಭ್ಯ ಸಂಗಮಂ ವಾಸಿ ಯಚ್ಛೃಭಂ |

ರೇನಾಯಾ ಅಮಲಕ್ಯಾಶ್ಚ ದೇವಕ್ಷೇತ್ರಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ || ೩೩ ||

ಮಾಂಡವ್ಯಖಾತಾತ್ಪಶ್ಚಿಮತಸ್ತೀರ್ಥಂ ತದಂಕೂರೇಶ್ವರಂ |

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಶುಚಿಃ ಪ್ರಯತಮಾನಸಃ |

ಸಂಧ್ಯಾಮಾಚಮ್ಯ ಯತ್ನೇನ ಜಪಂ ಕೃತ್ವಾಽಥ ಭಾರತ || ೩೪ ||

೨೯. ಗಂಧಪುಷ್ಪಧೂನಗಳು, ವಸ್ತ್ರಗಳು, ಅಲಂಕಾರಗಳು, ಆಭರಣಗಳು, ಸತಾಕೆಗಳು, ಭಕ್ತಚಾಮರಗಳು, ಮಂಗಳನಾಡ್ಯಗಳು, ಜಯಕಾರಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಆ ವರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು.

೩೦. ಇಂತು ಹೃದ್ಯಗಳೂ, ದೀರ್ಘಗಳೂ ಆದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಸುರೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಆ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನು ರಾಜನಾದ ವಿಭೀಷಣನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಬಂದನು.

೩೧. ವಿಭೀಷಣನೂ ಆತನನ್ನು ದಾನ, ಮಾನ, ಗೌರವಗಳಿಂದ ಉಚಿತವಾಗಿ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಸೋದರಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಆತನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು.

೩೨. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಂಕೂರೇಶ್ವರನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಆ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೩೩-೩೪. ಮಾಂಡವ್ಯಖಾತದಿಂದ ಮೊದಲಾಗಿ ನರ್ಮದೆ ಮತ್ತು ಅಮಲಕೀನದಿಗಳು ಸಂಗಮವಾಗುವವರೆಗಿನ ಪ್ರದೇಶವು ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ದೇವಕ್ಷೇತ್ರವೆನಿಸಿರುವುದು. ಈ ಅಂಕೂರೇಶ್ವರವು ಮಾಂಡವ್ಯಖಾತಕ್ಕೆ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿರುವುದು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿರ್ಮಲನಾದ ಮಾನವನು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆಚಮನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ತರ್ಪಯಿತ್ವಾ ಪಿತೃನ್ನೇವಾನೃನುಷ್ಯಾನ್ವರತರ್ಷಭಃ ।
 ಸ ಚೈಲಃ ಕ್ಲಿನ್ನವಸನೋ ಮೌನಮಾಸ್ಥಾಯ ಸಂಯತಃ ॥ ೩೫ ॥
 ಅಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ನಾ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಮುಪೋಷ್ಯ ವಿಧಿವನ್ನರಃ ।
 ಪೂಜಾಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ರಾಜಂಸ್ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು ॥ ೩೬ ॥
 ಸಾಗ್ರಂ ತು ಯೋಜನಶತಂ ತೀರ್ಥಾನ್ಯಾಯತನಾನಿ ಚ ।
 ಭವಂತಿ ತಾನಿ ದೃಷ್ಟ್ವಾನಿ ತತಃ ಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥ ೩೭ ॥
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯದ್ವಾನಂ ದೇವಮುದ್ದಿಶ್ಯ ದೀಯತೇ ।
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ತು ವಿಧಿವತ್ಪಾತ್ರೇ ತದಕ್ಷಯಮುದಾಹೃತಂ ॥ ೩೮ ॥
 ಹೋಮಾದ್ವಶಗುಣಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಫಲಂ ಜಾಪ್ಯೇ ತತೋಽಧಿಕಂ ।
 ತ್ರಿಗುಣಂ ಚೋಪವಾಸೇನ ಸ್ನಾನೇನ ಚ ಚತುರ್ಗುಣಂ ॥ ೩೯ ॥
 ಸನ್ಯಾಸಂ ಕುರುತೇ ಯಸ್ತು ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಂ ಕರೋತಿ ವಾ ।
 ಅನಿವರ್ತಿಕಾ ಗತಿಸ್ತಸ್ಯ ರುದ್ರಲೋಕಾದಸಂಶಯಂ ॥ ೪೦ ॥

೩೫. ಪಿತೃಗಳಿಗೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನಿತ್ತು ಸಚೇಲಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಒದ್ದೆಯ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದಲೇ ಸಂಯತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಮೌನವನ್ನವಲಂಬಿಸಬೇಕು.

೩೬. ಅಯ್ಯಾ ರಾಜನೆ! ಇಂತಹ ವಿಧಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಅಷ್ಟಮಿ ಮತ್ತು ಚತುರ್ದಶಿಯ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಕೂರೇಶ್ವರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

೩೭. ಒಂದುನೂರು ಯೋಜನದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನೂ, ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನೂ ಆತನು ನೋಡಿದಂತಾಗುವುದರಿಂದ ತನ್ನ ವಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು.

೩೮. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸತ್ಪಾತ್ರನಾದವನಿಗೆ ಮಹಾದೇವನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಯಾವ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡುವರೋ ಅದು ಅನಂತ ಫಲದಾಯಕವೆಂದು ಹೇಳುವರು.

೩೯. ಅಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಹತ್ತರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಜಪಕ್ಕೆ ಮೂರು ಗುಣದಷ್ಟು ಉಪವಾಸವೂ, ಅದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ಫಲವನ್ನು ಸ್ನಾನವೂ ಕೊಡುವುವು.

೪೦. ಅಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವವನೂ, ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವವನೂ ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಿರುಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವು.

ಕೃಮಿಕೀಟಪತಂಗಾನಾಂ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ |

ಅಂಕೂರೇಶ್ವರ ನಾಮಾಖ್ಯೇ ಮೃತಾನಾಂ ಸುಗತಿರ್ಭವೇತ್ || ೪೧ ||

ಏತತ್ತೇ ಕಥಿತಂ ರಾಜನ್ಯಂಕೂರೇಶ್ವರಸಂಭವಂ |

ತೀರ್ಥಂ ಸರ್ವಗುಣೋಪೇತಂ ಪರಮಂ ಪಾಪನಾಶನಂ || ೪೨ ||

ಯೇ ಶೃಣ್ವಂತಿ ಭಕ್ತೈಃ ಕೀರ್ತ್ಯಮಾನಂ ಮಹಾಫಲಂ |

ಲಭಂತೇ ನಾತ್ರ ಸಂದೇಹಃ ಶಿವಸ್ಯ ಭುವನಂ ಹಿ ತೇ || ೪೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇನಾಖಂಡೇ
“ ಅಂಕೂರೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”
ನಾಮಾಷ್ಟಷಷ್ಟ್ಯುತ್ಪರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೪೧. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಆ ಅಂಕೂರೇಶ್ವರನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಕ್ರಿಮಿ, ಕೀಟ, ಪತಂಗಗಳಿಗೂ ಸಹ ದೇಹಾವಸಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸದ್ಗತಿಯು ಲಭಿಸುವುದು.

೪೨. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಇಂತು ಸಕಲ ಗುಣಭರಿತವೂ, ಉತ್ತಮವೂ, ಪಾಪನಾಶಕವೂ ಆದ ಅಂಕೂರೇಶ್ವರನೆಂಬ ತೀರ್ಥವು ದೃಢವಿರುವ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು.

೪೩. ಯಾರು ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತರಾಗಿ ಈ ಮಹಾಫಲದಾಯಕವಾದ ಅಧ್ಯಾಯದ ಕೀರ್ತನವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವರೋ, ಅವರೂ ಕೂಡ ಶಿವನ ಒಬ್ಬನಾದ ಹೋಗಿ ಸೇರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇನಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ ಅಂಕೂರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ
ನೂರರವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧೈಕೋನನಸ್ತತ್ಯಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕಾಮಮೋದಿನೀಹರಣವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋಗಚ್ಛೇತ್ವರಂ ತೀರ್ಥಂ ಪುಣ್ಯಂ ಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಂ ।

ಮಾಂಡವ್ಯೋ ಯತ್ರ ಸಂಸಿದ್ಧ ಋಷಿರ್ನಾರಾಯಣಸ್ತಥಾ

॥ ೧ ॥

ನಾರಾಯಣೇನ ಶುಶ್ರೂಷಾ ಶೂಲಸ್ಥೇನ ಕೃತಾ ಪುರಾ ।

ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮಹಾರಾಜ ಮುಚ್ಯತೇ ಪಾಪಕಂಚುಕಾತ್

॥ ೨ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಆಶ್ಚರ್ಯಮೇತಲ್ಲೋಕೇಷು ಯತ್ತ್ವಯಾ ಕಥಿತಂ ಮುನೇ ।

ನ ದೃಷ್ಟಂ ನ ಶ್ರುತಂ ತಾತ ಶೂಲಸ್ಥೇನ ತಪಃ ಕೃತಂ

॥ ೩ ॥

ಏತತ್ಸರ್ವಂ ಕಥಯ ಮೇ ಋಷಿಭಿಃ ಸಹಿತಸ್ಯ ನೈ ।

ಅಸ್ಯ ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಮಾಂಡವ್ಯಸ್ಯ ಕುತೂಹಲಾತ್

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕಾಮಮೋದಿನೀಹರಣವರ್ಣನಂ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಬಳಿಕ ಪುಣ್ಯವ್ರದವೂ, ಪಾಪ ಪ್ರಣಾಶಕವೂ ಆದ ಮತ್ತೊಂದು ತೀರ್ಥವನ್ನು ನೇಮಿಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಂಡವ್ಯನೂ ಮಹರ್ಷಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನೂ ತಪಸ್ಸಿದ್ದಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು.

೨. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಶೂಲಕೈರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಾರಾಯಣನು ಅಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನದಿಂದಲೇ ಮಾನವನು ವಾಪವೆಂಬ ಕಂಚುಕ ವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು.

೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮುನಿವರ್ಯನೆ! ನೀನು ಹೇಳುವ ವಿಷಯವು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರಕವಾಗಿರುವುದು. ಶೂಲ ಕೈರಿದವನು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದುದನ್ನು ನಾನೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುದೂ ಇಲ್ಲ. ಕೇಳಿದುದೂ ಇಲ್ಲ.

೪. ನನಗೆ ಬಹಳ ಕುತೂಹಲವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಋಷಿಸಹಿತನಾದ ಮಾಂಡವ್ಯನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ, ಈ ತೀರ್ಥದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಹೇಳುವವನಾಗು.

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಶೃಣು ರಾಜನ್ ಯಥಾ ವೃತ್ತಂ ಪುರಾ ಶ್ರೇತಾಯುಗೇ ಕ್ಷಿತೌ |
 ಲೋಕಪಾಲೋಪನೋ ರಾಜಾ ದೇವಪನ್ನೋ ಮಹಾಮತಿಃ || ೫ ||
 ಧರ್ಮಜ್ಞಶ್ಚ ಕೃತಜ್ಞಶ್ಚ ಯಜ್ಞಾ ದಾನರತಃ ಸದಾ |
 ಪ್ರಜಾ ರರಕ್ಷ್ಯ ಯತ್ನೇನ ಸಿತಾ ಪುತ್ರಾನಿವಾರಸಾನ್ || ೬ ||
 ದಾತ್ವಾಯನೀ ಪ್ರಿಯಾ ಭಾರ್ಯಾ ತಸ್ಯ ರಾಜ್ಞೋ ವಶಾನ್ಮುಗಾ |
 ಹಾರನೂಪುರಘೋಷೇಣ ಝಂಕಾರರವನಾದಿತಾ || ೭ ||
 ಪರಸ್ಪರಂ ತಯೋಃ ಪ್ರೀತಿರ್ವರ್ಧತೇನುದಿನಂ ನೃಪ |
 ವಂಶಸ್ತಂಭೇ ಸ್ಥಿತೋ ರಾಜಾ ಸಂಶಾಸ್ತಿ ಪೃಥಿವೀಮಿನಾಂ || ೮ ||
 ಹಸ್ತಶ್ಚರಭಸಂಪೂರ್ಣಾಂ ಧನವಾಹನಸಂಯುತಾಂ |
 ಅಲಂಕೃತೋ ಗುಣೈಃ ಸರ್ವೈರನಪತ್ಯೋ ಮಹೀಪತಿಃ || ೯ ||
 ದುಃಖೇನ ಮಹತಾವಿಷ್ಣುಃ ಸಂತಪ್ತಃ ಸಂತತಿಂ ವಿನಾ |
 ಸ್ನಾನಹೋಮರತೋ ನಿತ್ಯಂ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನಿ ಭಾರತ || ೧೦ ||

೫-೬. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜನೆ! ಹಿಂದೆ ಶ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳು. ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೂ ಲೋಕಪಾಲಕರಿಗೆ ಸಮಾನನೂ ಆದ ದೇವಪನ್ನನೆಂಬ ರಾಜ ನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿದವನೂ, ಕೃತಜ್ಞನೂ, ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನೂ, ನಿತ್ಯವೂ ದಾನನಿರತನೂ ಆದ ಆತನು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಲಿಸುವ ತಂದೆಯಂತೆ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೭. ಆ ರಾಜನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಳೂ, ವಶವರ್ತಿನಿಯೂ ಆದ ದಾತ್ವಾಯನಿ ಯೆಂಬುವಳು ಪತ್ನಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯು ಹಾರಗಳ ಶಬ್ದದಿಂದಲೂ ಕಾಲ್ಗಡ ಗಳ ಝಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಸುಂದರಿಯಾಗಿದ್ದಳು.

೮. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಅವರ ಪ್ರೀತಿಯು ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು ಆ ರಾಜನು ವಂಶಸ್ತಂಭವೆಂಬ ನಗರವನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಭೂಮಿಯನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದನು.

೯. ರಾಜ್ಯವು ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದುದೂ, ಧನ ವಾಹನಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವೂ ಆಗಿದ್ದಿತು. ರಾಜನು ಸಕಲ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಸಂತಾನಹೀನನಾಗಿದ್ದನು.

೧೦. ಸಂತತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ದುಃಖಕ್ಕೀಡಾಗಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ನಿತ್ಯವೂ ಸ್ನಾನ ಹೋಮ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದನು.

ವ್ರತೋಪನಾಸನಿಯಮೈಃ ಪತ್ನೀಭಿಃ ಸಹ ತಸ್ಥಿವಾನ್ |
 ಆರಾಧಯದ್ಭಗವತೀಂ ಚಾಮುಂಡಾಂ ಮುಂಡಮರ್ದಿನೀಂ || ೧೧ ||
 ಸ್ತೋತ್ರೈರನೇಕೈರ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಚ ಪೂಜಾವಿಧಿಸಮಾಧಿನಾ |
 ಜಯ ವಾರಾಹಿ ಚಾಮುಂಡೇ ಜಯದೇವಿ ತ್ರಿಲೋಚನೇ || ೧೨ ||
 ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ರೌದ್ರಿ ಚ ಕೌಮಾರಿ ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ |
 ಪ್ರಚಂಡೇ ಭೈರವೇ ರೌದ್ರಿ ಯೋಗಿನ್ಯಾಕಾಶಗಾಮಿನಿ || ೧೩ ||
 ನಾಸ್ತಿ ಕಿಂಚಿತ್ತ್ವಯಾ ಹೀನಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಸಚರಾಚರೇ |
 ರಾಜ್ಞಾ ಸ್ತುತಾ ಚ ಸಂತುಷ್ಟಾ ದೇವೀ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್ || ೧೪ ||
 ವರಯಸ್ತು ಯಥಾಕಾಮಂ ಯಸ್ಮೈ ಮನಸಿ ವರ್ತತೇ |
 ಆರಾಧಿತಾ ತ್ವಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತುಷ್ಟಾ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ತೇ ವರಂ || ೧೫ ||

ದೇವಪನ್ನ ಉವಾಚ :-

ಯದಿ ತುಷ್ಣೋಸಿ ದೇವೇಶಿ ವರಾಹಾರ್ಹೇ ಯದಿ ವಾಸ್ಯಹಂ |
 ಪುತ್ರಸಂತಾನರಹಿತಂ ಸಂತಪ್ತಂ ಮಾಂ ಸಮುದ್ಧರ || ೧೬ ||

೧೧. ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯರೊಡನೆ ವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ, ಉಪನಾಸ ನಿಯಮ
 ಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಮುಂಡಾಸುರ ನಿಷೂದನಿಯಾದ
 ಚಾಮುಂಡಾದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೧೨. ಪೂಜೆಯ ವಿಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಹು
 ವಿಧಗಳಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದನು. “ವಾರಾಹಿಯೆ! ಚಾಮುಂಡಿಯೆ!
 ತ್ರಿಲೋಚನಿಯಾದ ದೇವಿಯೆ!

೧೩. ಬ್ರಾಹ್ಮಿಯೆ! ರೌದ್ರಿಯೆ! ಕೌಮಾರಿಯೆ! ಕಾತ್ಯಾಯನಿಯಾದ
 ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು. ಪ್ರಚಂಡಳೆ! ಭೈರವಿಯೆ! ಯೋಗಿನಿಯೆ! ಆಕಾಶ
 ಗಮನದವಳೆ!

೧೪. ಚರಾಚರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನಿಂದ
 ರಹಿತನಾದ ಪದಾರ್ಥವಿಲ್ಲ” ಇಂತೆಂದ ರಾಜನ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟಳಾದ
 ದೇವಿಯು ಹೇಳಿದಳು.

೧೫. “ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ
 ಕೇಳಿಕೊ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟಳಾದ ನಾನು
 ವರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.”

೧೬. ದೇವಪನ್ನನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ದೇವೇಶ್ವರಿಯೆ! ನೀನು ಸಂತೋಷ
 ಗೊಂಡಿದ್ದರೆ, ನಾನೂ ವರಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾಗಿದ್ದರೆ ಕೇಳುವೆನು. ಪುತ್ರಸಂತಾನ
 ವಿಲ್ಲದೆ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಧರಿಸು.

ಸಂತಾನಂ ನಯ ಮೇ ವೃದ್ಧಿಂ ಗೋತ್ರರಕ್ಷಾಂ ಕುರುಷ್ವ ಮೇ ।

ಅಪುತ್ರಿಣಾಂ ಗೃಹಾಣೇಹ ಸ್ಮಶಾನ ಸದೃಶಾನಿ ಹಿ ॥ ೧೭ ॥

ಪಿತರಸ್ತಸ್ಯ ನಾಶ್ಚಂತಿ ದೇವತಾ ಋಷಿಭಿಃ ಸಹ ।

ಕ್ರಿಯಮಾಣೇಃ ಪೃಹರಹಃ ಶ್ರಾದ್ಧೇನುತ್ಪಿತರಃ ಸದಾ ॥ ೧೮ ॥

ದರ್ಶಯಂತಿ ಸದಾತ್ಮಾನಂ ಸ್ವಪ್ನೇ ಕ್ಷುಪ್ತೀಡಿತಂ ಮನು ।

ಇತಿ ರಾಜ್ಞೋ ನಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ದೇವೀ ಧ್ಯಾನಮುಪಾಗತಾ ॥ ೧೯ ॥

ದಿವ್ಯೇನ ಚಕ್ಷುಷಾ ದೃಷ್ಟಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ಸಚರಾಚರಂ ।

ಪ್ರಸನ್ನ ವದನಾ ದೇವೀ ರಾಜಾನಮಿದಮಬ್ರವೀತ್ ॥ ೨೦ ॥

ಸಂತಾನಂ ನಾಸ್ತಿ ತೇ ರಾಜಂಸ್ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಸಚರಾಚರೇ ।

ಯಜಸ್ವ ಯಜ್ಞ ಪುರುಷನುಪತೃಂ ನಾಸ್ತಿ ತೇಽನ್ಯಥಾ ॥ ೨೧ ॥

ಮಯಾ ದೃಷ್ಟಂ ಮಹೀಪಾಲ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ದಿವ್ಯಚಕ್ಷುಷಾ ।

ಏವಮುಕ್ತವ್ತ್ವಾ ಗತಾ ದೇವೀ ರಾಜಾ ಸ್ವಗೃಹಮಾಗಮತ್ ॥ ೨೨ ॥

ಇಯಾಜ ಯಜ್ಞ ಪುರುಷಂ ಸಂಜಾತಾ ಕನ್ಯಕಾ ತತಃ ।

ತೇಜಸ್ವಿನೀ ರೂಪವತೀ ಸರ್ವಲೋಕಮನೋಹರಾ ॥ ೨೩ ॥

೧೭. ನನ್ನ ಸಂತಾನವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ ಗೋತ್ರರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡು. ಪುತ್ರರಿಲ್ಲದವರ ಮನೆಗಳು ಸ್ಮಶಾನಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದವುಗಳಷ್ಟೆ.

೧೮-೧೯. ಪಿತೃಗಳೂ, ದೇವತೆಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಆತನು ಕೊಡುವುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ವ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ನಾನು ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಪಿತೃಗಳು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಹಸಿವುಗೊಂಡವರಾಗಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತೆಂದ ರಾಜನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವಿಯು ಧ್ಯಾನತತ್ಪರಳಾದಳು.

೨೦. ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿನ ಚರಾಚರ ಜಂತುಗಳ ವಿಷಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ದೇವಿಯು ಪ್ರಸನ್ನವದನಳಾಗಿ ರಾಜನಿಗೆಂತೆಂದಳು.

೨೧. “ರಾಜನೆ! ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ನಿನಗೆ ಪುತ್ರಲಾಭವಿಲ್ಲ. ಯಜ್ಞ ಪುರುಷನನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿದಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯಾಗಲಾರದು.

೨೨. ಮಹೀನಾಧನೆ! ನಿನಗಾಗಿ ನಾನು ಚರಾಚರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದೆನು.” ಇಂತೆಂದು ದೇವಿಯು ಅದೃಶ್ಯಳಾಗಲು ರಾಜನೂ ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

೨೩. ಮತ್ತು ಯಜ್ಞ ಪುರುಷನನ್ನು ಯಾಗದಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲು ತೇಜಸ್ಸಂಪನ್ನಳೂ, ಸೌಂದರ್ಯವತಿಯೂ, ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಮನೋಹರಳೂ ಆದ ಕನ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳು ಹುಟ್ಟಿದಳು.

ದೇವಗಂಧರ್ವಲೋಕೇಽಪಿ ತಾದೃಶೀ ನಾಸ್ತಿ ಕಾಮಿನೀ ।	
ತಸ್ಯಾ ನಾನು ಕೃತಂ ಪಿತ್ರಾ ಹರ್ಷಾತ್ಕಾಮಪ್ರಮೋದಿನೀ	೨೪
ತತಃ ಕಾಲೇನ ವನ್ವಥೇ ರೂಪೇಣಾಸ್ತಂಭಯಜ್ಜಗತ್ ।	
ಹಂಸಲೀಲಾಗತಿಃ ಸುಭ್ರೂಃ ಸ್ತನಭಾರಾವನಾಮಿತಾ	೨೫
ರಕ್ತಮಾಲಾಂಬರಧರಾ ಕುಂಡಲಾಭರಣೋಜ್ವಲಾ ।	
ದಿವ್ಯಾನುಲೇಪನವತೀ ಸಖೀಭಿಃ ಸಾ ಸುರಕ್ಷಿತಾ	೨೬
ಕುಚಮಧ್ಯಗತೋ ಹಾರೋ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲೇವ ರಾಜತೇ ।	
ಭ್ರಮರಾಂಚಿತಕೇಶೀಸಾ ಬಿಂಬೋಷ್ಣೀ ಚಾರುಹಾಸಿನೀ	೨೭
ಕರ್ಣಾಂತಪ್ರಾಪ್ತನೇತ್ರಾಭ್ಯಾಂ ಪಿಬಂತೀವಾಢ ಕಾಮಿನಃ ।	
ಚಂದ್ರತಾಂಬೂಲಸೌರಭೈರಾಕರ್ಷಂತೀವ ಮನ್ಮಥಂ	೨೮
ಕಂಬುಗ್ರೀವಾ ಚಾರುಮಧ್ಯಾ ತಾನ್ರಪಾದಾಂಗುಲೀನಖಾ ।	
ನಿನ್ನನಾಭಿಃ ಸುಜಘನಾ ರಂಭೋರೂ ಸುದತೀ ಶುಭಾ	೨೯

೨೪. ದೇವಗಂಧರ್ವಾದಿ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತಹ ಸುಂದರಿಯು ದೊರೆಯಲಾರಳು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮಹಾರಾಜನು ಆನಂದದಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಕಾಮಮೋದಿನಿಯೆಂದೇ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟನು.

೨೫. ಬಳಿಕ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆ ಕನ್ಯೆಯು ಬೆಳೆದು ರೂಪದಿಂದಲೂ, ಹಂಸದಂತಹ ಮಂದಗಮನದಿಂದಲೂ, ಸುಂದರಭ್ರೂಯುಗಳಿಂದಲೂ, ಸ್ತನಭಾರದಿಂದ ಬಾಗಿದ ಬಡನಡುವಿನಿಂದಲೂ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಸ್ತಂಭನಗೊಳಿಸಿದ್ದಳು.

೨೬. ಕೆಂಪುಹೂಮಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ಉಡುಪನ್ನೂ ಧರಿಸಿ, ಕುಂಡಲಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಆಭರಣಗಳಿಂದಲೂ ಧಳಧಳಿಸುತ್ತ, ದಿವ್ಯಗಂಧಗಳಿಂದ ಲೇಪಿತಳಾದ ಆಕೆಯನ್ನು ಸಖಿಯರು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

೨೭. ಆಕೆಯ ಸ್ತನಗಳಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾರವು ಮಿಂಚಿನಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆಕೆಯು ದುಂಬಿಗಳ ಬಣ್ಣದ ಮುಂಗುರುಳಿನವಳೂ, ತೊಂಡೆಯ ಹಣ್ಣನ್ನು ಹೋಲುವ ತುಟೆಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯವಳೂ ಆಗಿದ್ದಳು.

೨೮. ಕಿವಿಗಳವರೆಗೂ ಪಸರಿಸಿರುವ ವಿಶಾಲನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಕಾಮಿಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕುಡಿಯುವಂತಿದ್ದಳು. ಕರ್ಪೂರ ತಾಂಬೂಲದ ಸುಗಂಧದಿಂದ ಮನ್ಮಥನನ್ನಾಕರ್ಷಿಸುವಂತಿದ್ದಳು.

೨೯. ಶಂಖವನ್ನು ಹೋಲುವ ಕುತ್ತಿಗೆಯಿಂದಲೂ, ಸುಂದರವಾದ ನಡುವಿನಿಂದಲೂ, ಕೆಂಪಾದ ಕಾಲೆರಿಳುಗಳ ಉಗುರುಗಳಿಂದಲೂ, ಅಳವಾದ ನಾಭಿಯಿಂದಲೂ, ವೃತ್ತಗಳಾದ ಜಘನಗಳಿಂದಲೂ, ಬಾಳೆಯ ಕಾಂಡದಂತಿರುವ ತೊಡೆಗಳಿಂದಲೂ, ಸುಲಿಪಲ್ಲಗಳಿಂದಲೂ ಸುಂದರಿಯಾಗಿದ್ದಳು.

ಮಾತಾಪಿತೃಸುಹೃದ್ವರ್ಗೇ ಕ್ರೀಡಾನಂದವಿವರ್ಧಿನೀ ।

ಏಕಸ್ಥಿನ್ನಿವಸೇ ಬಾಲಾ ಸಖೀವೃಂದಸಮನ್ವಿತಾ || ೩೦ ||

ಚಂದನಾಗರುತಾಂಬೂಲಧೂಪಸೌಮನಸಾಂಚಿತಾ ।

ಗೃಹೀತ್ವಾ ಪುಷ್ಪಧೂಪಾದಿ ಗತಾ ದೇವೀಪ್ರಪೂಜನೇ || ೩೧ ||

ತಡಾಗತಟಿ ಉತ್ಸೃಜ್ಯ ಭೂಷಣಾನ್ಯಂಗವೇಷ್ಟಕಾನ್ ।

ಚಕ್ರೈಃ ಸರಸಿ ತಾಃ ಕ್ರೀಡಾಂ ಜಲಮಧ್ಯಗತಾಸ್ತದಾ || ೩೨ ||

ಕ್ರೀಡಂತೀಂ ತಾಮವೇಕ್ಷ್ಯಾಫ ಸಸಖೀಂ ನಿಮಲೇ ಜಲೇ ।

ರಾಕ್ಷಸಃ ಶಂಬರೋ ನಾಮ ಶೈಲನರೂಪೇಣ ಚಾಗಮತ್ || ೩೩ ||

ಗೃಹೀತಾ ಜಲಮಧ್ಯಸ್ಥಾ ತೇನ ಸಾ ಕಾಮಮೋದಿನೀ ।

ಖಮುತ್ಪಪಾತ ದುಷ್ಟಾತ್ಮಾ ಗೃಹೀತ್ವಾಭರಣಾನ್ಯಪಿ || ೩೪ ||

ನಾಯುಮಾರ್ಗಂ ತತಃ ಸೋಽಥ ಕಾಮಿನ್ಯಾ ಸಹ ಭಾರತ ।

ಅಪತನ್ಮುಂಡಲಾದೀನಿ ಯತ್ರ ತೋಯೇ ಮಹಾಮುನಿಃ || ೩೫ ||

೩೦-೩೧. ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಸ್ನೇಹಿತರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಟಪಾಟಗಳ ಅನಂದ ದಿಂದ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರಲು ಒಂದು ದಿವಸ ಆ ಬಾಲೆಯು ತನ್ನ ಸಖೀಜನರೊಡಗೂಡಿ ಚಂದನ, ಅಗರು, ಧೂಪ, ಪುಷ್ಪ, ತಾಂಬೂಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪುಷ್ಪ ಧೂಪಾದಿ ಪೂಜಾನಾವುಗ್ರಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ದೇವಿಯ ಅರ್ಚನೆಗಾಗಿ ಹೊರಟಳು.

೩೨. ಕೊಳದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಭರಣಗಳನ್ನೂ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಕಳಚಿಟ್ಟು ನೀರಿನ ಮಧ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅವರು ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸು ತ್ತಿದ್ದರು.

೩೩. ಇಂತು ನಿರ್ಮಲವಾದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸಖಿಯರೊಡನೆ ಜಲಕ್ರೀಡೆ ಯನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಶಂಬರನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನೊಬ್ಬನು ಗಿಡಗನ ರೂಪದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು.

೩೪. ಜಲಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಕಾಮಮೋದಿನಿಯು ಹಾಗೆಯೇ ಆತನಿಂದ ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಳು. ಆ ದುರಾತ್ಮನು ಆಕೆಯ ಆಭರಣಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು.

೩೫. ಎಲೈ ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಕನ್ಯೆಯೊಡನೆ ವಾಯುಮಾರ್ಗ ದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು ಮಹಾಮುನಿಯೊಬ್ಬನು ಜಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕುಂಡಲಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಆಕೆಯ ಕೆಲವು ಆಭರಣ ಗಳು ಬಿದ್ದುವು.

ಮಾಂಡವ್ಯೋ ನರ್ಮದಾತೀರೇ ಕಾಷ್ಠವತ್ಸಂಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ |

ಲೀನೋ ಮಾಹೇಶ್ವರೇ ಸ್ಥಾನೇ ನಾರಾಯಣಪದೇ ಪದೇ || ೩೬ ||

ತಸ್ಯ ಚಾನ್ಮುಚರೋ ಭ್ರಾತಾ ಭ್ರಾತುಃ ಶುಶ್ರೂಷಣೇ ರತಃ |

ತಪೋಜಪಕೃಶೀಭೂತೋ ದಧ್ಯಾ ದೇವಂ ಜನಾರ್ದನಂ || ೩೭ ||

ಇತೀ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಕಾಮಮೋದಿನೀಹರಣವರ್ಣನಂ”

ನಾಮೈಕೋನಸಪ್ತತ್ಯಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೩೬. ಮಾಂಡವ್ಯನೆಂಬ ಆ ಋಷಿವರ್ಯನು ನರ್ಮದೆಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಮಾಹೇಶ್ವರಸ್ಥಾನವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ನಾರಾಯಣಮುನಿಯೆಂಬ ತನ್ನ ತಮ್ಮನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಕಾಷ್ಠದಂತೆ ಸಮಾಧಿಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದನು.

೩೭. ಆತನ ತಮ್ಮನೂ ಅಣ್ಣನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿರುತ್ತ ಜಪತಪಗಳಿಂದ ಕೃಶವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಕಾಮಮೋದಿನೀಹರಣವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ನೂರವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಸಪ್ತತ್ಯಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಮಾಂಡವ್ಯಶೂಲಾರೋಪಣವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಕಾಮಪ್ರಮೋದಿನೀಸಖ್ಯೋ ನೀಯಮಾನಾಂ ಚ ತೇನ ತು ।

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಾಶ್ಚುಕ್ತುಶುಃ ಸರ್ವಾ ನಿಸೃತ್ಯ ಜಲಮುಧ್ಯತಃ ॥ ೧ ॥

ಗತಾ ರಾಜಗೃಹೇ ಸರ್ವಾಃ ಕಥಯಂತಿ ಸುದುಃಖಿತಾಃ ।

ಕಾಮಪ್ರಮೋದಿನೀ ರಾಜನ್ ಹೃತಾ ಶೈನೇನ ಪಕ್ಷಿಣಾ ॥ ೨ ॥

ಕ್ರೀಡಂತೀ ಚ ಜಲಸ್ಥಾನೇ ತಡಾಗೇ ದೇವಸನ್ನಿಧೌ ।

ಅನ್ವೇಷ್ಯಾ ಚ ತ್ವಯಾ ರಾಜಂಸ್ತಸ್ಯ ಮಾರ್ಗಂ ವಿಜಾನತಾ ॥ ೩ ॥

ತಾಸಾಂ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ದೇವಪನ್ನಃ ಸುದುಃಖಿತಃ ।

ಹಾ ಹೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಸಮುತ್ಥಾಯ ರುದಮಾನೋ ವರಾಸನಾತ್ ॥ ೪ ॥

ಮಂತ್ರಿಭಿಃ ಸಹಿತಸ್ತಸ್ಮಿಂಸ್ತಡಾಗೇ ಜಲಸನ್ನಿಧೌ ।

ನ ಚಿಹ್ನಂ ನ ಚ ಸಂಧಾನಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದುಃಖಾನ್ಮಮೋಹ ಚ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಮಾಂಡವ್ಯಶೂಲಾರೋಪಣವರ್ಣನಂ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಕಾಮಪ್ರಮೋದಿನಿಯ ಸಖಿಯರು ಆಕೆಯನ್ನು ರಾಕ್ಷಸನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದುದನ್ನು ಕಂಡು ಜಲದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಎಲ್ಲರೂ ರೋದಿಸತೊಡಗಿದರು.

೨. ರಾಜನ ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಹು ದುಃಖದಿಂದ ಆತನಿಗೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿದರು. “ಮಹಾರಾಜನೆ! ಕಾಮಪ್ರಮೋದಿನಿಯು ಶೈನವಕ್ಷಿಯಿಂದ ಅಪಹೃತಳಾದಳು.

೩. ದೇವಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಎದುರಿನ ತಟಾಕದ ನೀರಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದವಳು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಳು. ರಾಜನೆ! ನೀನು ಆ ಪಕ್ಷಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿದು ರಾಜಕುಮಾರಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕು.”

೪. ಸಖಿಯರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವಪನ್ನಮಹಾರಾಜನು ಬಹಳ ದುಃಖದಿಂದ ಹಾಹಾಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ರೋದಿಸುತ್ತ ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದೆದ್ದನು.

೫. ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಆ ತಟಾಕದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಜಲಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಗುರುತುಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ದಾರಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಕಾಣದೆ ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ತಸ್ಯ ರಾಜ್ಞಸ್ತು ದುಃಖೇನ ದುಃಖಿತೋ ನಾಗರೋ ಜನಃ |
 ಕ್ಷಣೇನಾಶ್ವಾಸಿತೋ ರಾಜಾ ಮಂತ್ರಿಭಿಃ ಸ ಪುರೋಹಿತೈಃ || ೬ ||
 ಕಿಂ ಕುರ್ಮ ಇತ್ಯನಾಚೇದಮಸ್ಮಿನ್ನಾಲೇ ವಿಧೀಯತಾಂ |
 ಸರ್ವೈಸ್ತತ್ಸಂವಿದಂ ಕೃತ್ವಾ ವಾಹಿನೀಂ ಚತುರಂಗಿಣೀಂ || ೭ ||
 ಪ್ರೇಷಯಾಮು ದಿಶಃ ಸರ್ವಾ ಹಸ್ತಶ್ವರಥಸಂಕುಲಾ |
 ವಾದಿತ್ರಾಣಿ ಚ ವಾದ್ಯಂತೇ ವ್ಯಾಕುಲೀಭೂತಸಂಕುಲೇ || ೮ ||
 ನಾರಾಚೈಸ್ತೋಮುರೈರ್ಭಲ್ಲೈಃ ಖಡ್ಗೈಃ ಪರಶ್ವಧಾದಿಭಿಃ |
 ರಾಜಾ ಸನ್ನಾಹಬದ್ಧೋಽಭೂದ್ಗಗನಂ ಗ್ರಸತೇ ಕಿಲ || ೯ ||
 ನ ದೇವೋ ನ ಚ ಗಂಧರ್ವೋ ನ ದೈತ್ಯೋ ನ ಚ ರಾಕ್ಷಸಃ |
 ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ ರಾಜಾಽದ್ಯ ನ ಜಾನೇ ರೋಷನಿಷ್ಠತಿಂ || ೧೦ ||
 ನಾಗರೋಽಪಿ ಜನಸ್ತತ್ರ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚಕಿತಮಾನಸಃ |
 ಚತುರ್ದಶಹಸ್ರಾಣಿ ದಂತಿನಾಂ ಸೃಣಿಧಾರಿಣಾಂ || ೧೧ ||

೬. ರಾಜನ ದುಃಖದಿಂದ ನಗರದ ಸಕಲ ನಾಗರಿಕರೂ ಮರುಗಿದರು. ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಪುರೋಹಿತರೂ ಆತನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಗೊಳಿಸಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು.

೭. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜನು ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು. “ಎಲ್ಲರೊಡನೆಯೂ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಚತುರಂಗ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕೂಡಿಸುವೆನು.

೮. ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥಗಳೊಡನೆ ನನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುವೆನು.” ಕೂಡಲೆ ಸೈನ್ಯ ಸನ್ನದ್ಧವಾಯಿತು. ಸೈನ್ಯದ ಸನ್ನಾಹವಾಗುತ್ತಿರಲು ವ್ಯಾಕುಲಿತವಾದ ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ರಣವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗಿದುವು.

೯. ಬಾಣಗಳು, ತೋಮರಗಳು, ಭಲ್ಲಗಳು, ಖಡ್ಗಗಳು, ಪರಶ್ವಧಗಳು, ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ ರಾಜನು ಆಕಾಶವನ್ನೆ ನುಂಗುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದನು.

೧೦. “ದೇವತೆಯಾಗಲಿ, ಗಂಧರ್ವನಾಗಲಿ, ದೈತ್ಯನಾಗಲಿ, ರಾಕ್ಷಸನಾಗಲಿ ಇಲ್ಲದ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಾಜನು ತನ್ನ ರೋಷಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವನೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುವು.”

೧೧. ಇಂತೆಂದು ಪುರಜನರ ಸಮೂಹವು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಚಕಿತಭಾವದಿಂದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಮದವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಆನೆಗಳು ನೆರೆದುವು.

ಆಶ್ವಾರೋಹಸಹಸ್ರಾಣಿ ಹ್ಯಶೀತಿಃ ಶಸ್ತ್ರಸಾಣಿನಾಂ ।

ರಥಾನಾಂ ತ್ರಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ವಿಂಶತಿರ್ಭರತರ್ಷಭಃ ॥ ೧೨ ॥

ಸಂಗ್ರಾಮಭೇರೀನಿನದೈಃ ಖುರರೇಣುರ್ನಭೋಗತಾ ।

ಏತಸ್ಮಿನ್ನಂತರೇ ತಾತ ರಕ್ಷಕೋ ನಗರಸ್ಯ ಹಿ ॥ ೧೩ ॥

ಗೃಹೀತ್ವಾಽಽಭರಣಂ ತಸ್ಯಾಸ್ತ್ವಂಗಪ್ರತ್ಯಂಗಿಕಂ ತಥಾ ।

ಕುಂಡಲಾಂಗದಕೇಯೂರಹಾರನೂಪುರಝುಲ್ಲರೀಃ ॥ ೧೪ ॥

ನಿನೇದ್ಯಾಃ ಕಥಯದ್ವಾಜ್ಞೇ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟಂ ತ್ವನೇಕ್ಷಣಾತ್ ।

ತಾಪಸಾನಾಮಾಶ್ರಮೇ ತು ಮಾಂಡವ್ಯೋ ಯತ್ರ ತಿಷ್ಠತಿ ॥ ೧೫ ॥

ತಾಪಸೈರ್ನೇಷ್ಟಿತೋ ಯತ್ರ ದದೃಶೇ ತತ್ರ ಸನ್ನಿಧೌ ।

ದಂಡವಾಸಿನಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾಂಗವಿಭೂಷಣಂ ॥ ೧೬ ॥

ಸ ಕ್ರೋಧರಕ್ತನಯನೋ ಮಂತ್ರಿಣೋ ವೀಕ್ಷ್ಯ ನೈಗಮಾನ್ ।

ಈದೃಗ್ಭೂತಸ್ಸಮಾಚಾರೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ನಗರೇ ಮಮ ॥ ೧೭ ॥

೧೨. ಶಸ್ತ್ರಸಾಣಿಗಳಾದ ಎಂಬತ್ತುಸಾವಿರ ಕುದುರೆಯಾಳುಗಳು ಸೇರಿ ದರು. ಧರ್ಮರಾಜನೆ! ಇವುತ್ತುಮೂರುಸಾವಿರ ರಥಗಳು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟವು.

೧೩. ಯುದ್ಧಯಾತ್ರೆಯ ಭೇರಿಯ ಶಬ್ದದಿಂದಲೂ ಕುದುರೆಗಳ ಗೊರಸು ಗಳ ಧೂಳಿನಿಂದಲೂ ಆಕಾಶವು ತುಂಬಿಹೋಯಿತು. ರಾಜನೆ! ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ನಗರಪಾಲಕನು ಬಂದನು.

೧೪. ಆ ಕಾಮಪ್ರಮೋದಿನಿಯ ಅಂಗಾಂಗಗಳ ಕುಂಡಲ, ಅಂಗದ, ಕೇಯೂರ, ಹಾರ, ನೂಪುರ, ಝುಲ್ಲರಿಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ತಂದನು.

೧೫. ಅವುಗಳನ್ನು ರಾಜನೆದುರಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಇಂತೆಂದನು. “ನಾನು ಕಾಮಪ್ರಮೋದಿನಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರಲು ಮಾಂಡವ್ಯನೆಂಬವನು ವಾಸಮಾಡು ತ್ತಿರುವ ತಾಪಸಾಶ್ರಮವೊಂದನ್ನು ಕಂಡೆನು.

೧೬. ತಪಸ್ವಿಗಳಿಂದ ಪರಿವೃತನಾದ ಆತನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಂಡೆನು.” ರಾಜನು ಪ್ರತಿಹಾರಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಗಳ ಅಂಗಭೂಷಣ ಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದನು.

೧೭. ಮತ್ತು ಕೋಪದಿಂದ ಕೆಂಪೇರಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನಿಗಮಾಗಮ ಷಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಳಿದನು: “ಇಂತಹ ಆಚರಣೆಯುಳ್ಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನಮ್ಮ ನಗರದಲ್ಲಿರುವನೆ?

ಚೌರಚರ್ಯಾಂ ವ್ರತಚ್ಛನ್ನಃ ಪರದ್ರವ್ಯಾಃ ಪಹಾರಕಃ |

ತೇನ ಕನ್ಯಾ ಹೃತಾ ಮೇಽದ್ಯ ತಪಸ್ವಿಪಾಪಕರ್ಮಿಣಾ || ೧೮ ||

ಶಾಕುಂತಂ ರೂಪಮಾಸ್ಥಾಯ ಜಲಸ್ಥೋ ಗಗನಂ ಯಯೌ |

ಸಾಖಂಡಿನೋ ವಿಕರ್ಮಸ್ಥಾನ್ವಿಡಾಲವ್ರತಿಕಾಂಭಠಾನ್ || ೧೯ ||

ಚಾಟುತಸ್ಕರದುರ್ವೃತ್ತಾನ್ದನ್ಯಾನ್ಸಸ್ಯ ಸಾತಕಂ |

ನ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯೋ ಮಯಾ ಪಾಪಃ ಸ್ತೇಯಾ ಕನ್ಯಾಃ ಪಹಾರಕಃ || ೨೦ ||

ಶೂಲಮಾರೋಪ್ಯತಾಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ನ ವಿಚಾರಸ್ತು ತಸ್ಯ ನೈ |

ಸ ಚ ವಧ್ಯೋ ಮಯಾ ದುಷ್ಟೋ ರಕ್ಷೋರೂಪೀ ತಪೋಧನಃ || ೨೧ ||

ಏನಂ ಬ್ರುವಂಶ್ಚ ಲನ್ಯೋಧಾದಾದಿಶ್ಚ ದಂಡನಾಸಿನಂ |

ಕಾರ್ಯಾಕಾರ್ಯಂ ನ ವಿಜ್ಞಾಯ ಶೂಲಮಾರೋಪಯದ್ವಿಜಃ || ೨೨ ||

ಸೌರಾ ಜಾನಪದಾಃ ಸರ್ವೇ ಅಶ್ರುಪೂರ್ಣಮುಖಾಸ್ತದಾ |

ಹಾಹೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ರುದಂತ್ಯನ್ಯೇ ವದಂತಿ ಚ ಪೃಥಕ್ಪೃಥಕ್ || ೨೩ ||

೧೮. ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ವೇಷದಿಂದ ಚೌರ್ಯವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನವಹರಿಸುವ ವಾಸಕರ್ಮಿಯಾದ ಇವನಿಂದಲೇ ಇಂದು ನನ್ನ ಮಗಳು ಅಪಹೃತಳಾಗಿರಬೇಕು.

೧೯-೨೧ ಅವನು ಶಕುಂತನು ರೂಪದಿಂದ ಜಲದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸ ವಾಗಿದ್ದು ಗಗನಕ್ಕೆ ಹಾರಿಹೋಗಿರಬೇಕು. ವಾಷಂಡಿಗಳೂ, ಮಾಡಬಾರದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರೂ, ಬಿಡಾಲವ್ರತಧಾರಿಗಳೂ, ಶರರೂ, ಚಾಟುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಮೋಸಮಾಡುವವರೂ, ದುರಾಚಾರಿಗಳೂ ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದು ; ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಾತಕವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕನ್ಯಾವಹಾರಕನೂ, ಕಳ್ಳನೂ, ವಾಸಿಯೂ ಆದ ಅವನನ್ನು ನಾನು ನೋಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ದುಷ್ಟನೂ, ರಾಕ್ಷಸರೂವನೂ, ತಪೋಧನನ ವೇಷದಿಂದಿರುವವನೂ ಆದ ಅವನನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಶೂಲಕ್ಕೆರಿಸಿರಿ. ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದು ಬೇಡ.”

೨೨. ಆ ಮಹಾರಾಜನು ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದು, ಕೋಪದಿಂದ ಕದಲುತ್ತ, ಕಾರ್ಯಾಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಚಂಡಾಲರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಶೂಲಕ್ಕೆರಿಸಿದನು.

೨೩. ಆಗ ಪುರಜನರೂ, ಜನಪದದವರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಕಂಬನಿದುಂಬಿದವರಾಗಿ ಹಾಹಾಕಾರಮಾಡಿದರು. ಇತರರು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದರು.

ಕುತ್ಸಿತಂ ಚ ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ರಾಜ್ಞಾ ಚಂಡಾಲಚಾರಿಣಾ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ನೈವ ವಧ್ಯೋ ಹಿ ವಿಶೇಷೇಣ ತಪೋವೃತಃ || ೨೪ ||
 ಯದಿ ರೋಷಸಮಾಚಾರೋ ನಿರ್ವಾಸ್ಯೋ ನಗರಾದ್ವಹಿಃ |
 ನ ಜಾತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಹನ್ಯಾತ್ಸರ್ವಪಾಪೇಷ್ಯವಸ್ಥಿತಂ || ೨೫ ||
 ರಾಷ್ಟ್ರಾದೇನಂ ಬಹಿಃ ಕುರ್ಯಾತ್ಸಮಗ್ರಧನಮುಕ್ತತಂ |
 ನಾಶ್ನಾತಿ ಚ ಗೃಹೇ ರಾಜನ್ಯಾಗ್ನಿರ್ನಗರವಾಸಿನಾಂ |
 ಸರ್ವೇಽಪ್ಯುದ್ವಿಗ್ನಮನಸೋ ಗೃಹವ್ಯಾಪ್ತಿವಿವರ್ಜಿತಾಃ || ೨೬ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ಮಾಂಡವ್ಯಶೂಲಾರೋಪಣವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
 ಸಪ್ತತ್ವದಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೪. “ಅಯ್ಯೋ! ಚಂಡಾಲನಾದ ಈ ರಾಜನು ಬಹಳ ಹೇಯವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಾರದು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ತಪೋಧನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲೇಬಾರದು.

೨೫. ಹಾಗೆ ರೋಷಬರುವಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದವನನ್ನು ಊರಿನಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಬೇಕು. ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ವಿಪ್ರನನ್ನೆಂದಿಗೂ ಕೊಲ್ಲಬಾರದು.

೨೬. ದೊರೆಯೆ! ಇವನಲ್ಲಿರುವ ಸಮಗ್ರಧನದೊಡನೆ ಇವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೆ ರಾಷ್ಟ್ರದಿಂದ ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಇವನನ್ನು ಕೊಂದುದಾದರೆ ನಗರದಲ್ಲಿ ಯಾರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಗ್ನಿಯು ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಭುಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ನುಡಿದು ಎಲ್ಲರೂ ಉದ್ವಿಗ್ನಮನಸ್ಕರಾಗಿ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ಮಾಂಡವ್ಯಶೂಲಾರೋಪಣವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
 ನೂರೆಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧೈಕನಪ್ತತ್ಯುತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶಾಂಡಿಲೀಯುಷಿಸಂವಾದವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:-

ಕಥಿತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ದ್ರಷ್ಟ್ವಂ ಶೂಲೇ ಕ್ಷಿಪ್ತಂ ತಪೋಧನೈಃ |
ನಾರಾಯಣಸಮೀಪೇ ತು ಗತಾಃ ಸರ್ವೇ ಮಹರ್ಷಯಃ || ೧ ||
ನಾರದೋ ದೇವಲೋ ರೈಭ್ಯೋ ಯಮಃ ಶತಾತಪೋಽಂಗಿರಾಃ |
ವಸಿಷ್ಠೋ ಜಮದಗ್ನಿಶ್ಚ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯೋ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ || ೨ ||
ಕಶ್ಯಪೋಽಪ್ತ್ರಿಭೃರದ್ವಾಜೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋಽರುಣಿರ್ಮುನಿಃ |
ವಾಲಖಿಲ್ಯಾದಯೋಽನ್ಯೇಚ ಸರ್ವೇಽಪ್ಯುಷಿಗಣಾಃಸ್ವಯಾಃ || ೩ ||
ದದೃಶುಃ ಶೂಲಮಾರೂಢಂ ಮಾಂಡವ್ಯಮ್ನುಷಿಪುಂಗವಾಃ |
ಪ್ರೋಚುರ್ನಾರಾಯಣಂ ವಿಪ್ರಂ ಕಿಂ ಕುರ್ಮಸ್ತನ ಚೇಕ್ಷಿತಂ || ೪ ||
ಸರ್ವೇ ತೇ ತತ್ರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಾನ್ಮಾಂಡವ್ಯಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
ಸಂಭ್ರಾಂತಾ ಆಗತಾ ಊಚುಃ ಕಿಂ ನ್ಯುತಃ ಕಿಂ ನು ಜೀವತಿ || ೫ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶಾಂಡಿಲೀಯುಷಿಸಂವಾದವರ್ಣನ

೧-೩. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ನಾರದ, ದೇವಲ, ರೈಭ್ಯ, ಯಮ, ಶತಾತಪ, ಅಂಗಿರ, ವಸಿಷ್ಠ, ಜಮದಗ್ನಿ, ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ, ಬೃಹಸ್ಪತಿ, ಕಶ್ಯಪ, ಅಪ್ತ್ರಿ, ಭರದ್ವಾಜ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ಅರುಣಿ, ವಾಲಖಿಲ್ಯರು ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಮುನಿಗಳೂ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಹೇಳಿದಂತೆ ಶೂಲ ವನ್ನೇರಿಸಿರುವ ಮಾಂಡವ್ಯನನ್ನು ನೋಡಲು ನಾರಾಯಣ ಮುನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು.

೪. ಅವರು ಶೂಲದಲ್ಲಿರುವ ಮಾಂಡವ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಈಗ ನಾವು ನಿನಗೆ ಯಾವ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕು?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

೫. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಮಾಂಡವ್ಯನ ಬಳಿಗೈದಿ ಸಂಭ್ರಾಂತರಾಗಿ, “ಈ ಮುನಿಯು ಮಡಿದಿರುವನೋ? ಬದುಕಿರುವನೋ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಅನಸ್ಥಾಂ ತಸ್ಯ ತೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಿಷಾದಮಗಮನ್ವರಂ ।
 ಅಸಹಿತ್ವಾ ತು ತದ್ವುಃಖಂ ಸರ್ವೇ ತೇ ಮನಸಾ ದ್ವಿಜಾಃ ॥ ೬ ॥
 ಪೃಚ್ಛ್ಯತಾಂ ಯದಿ ಮನ್ಯೇತ ರಾಜಾನಂ ಭಸ್ಮಸಾತ್ಕುರು ।
 ತೇಷಾಂ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಾಕ್ಯಂ ನಾರಾಯಣೋಬ್ರವೀತ್ ॥ ೭ ॥
 ಮಯಿ ಜೀವತಿ ಮದ್ಭ್ರಾತಾ ಹ್ಯವಸ್ಥಾ ನಿದ್ಯಶೀಂ ಗತಃ ।
 ಧಿಗ್ವೀವಿತಂ ಚ ನೇ ಕಿಂ ತು ತಪಸೋ ವಿದ್ಯತೇ ಫಲಂ ॥ ೮ ॥
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಶೂಲಸ್ಥಿತಂ ಜ್ಯೇಷ್ಠಂ ಮನ್ಮನೋಃನುವಿದೀರ್ಯತೇ ।
 ಪರಂ ಕಿಂ ತು ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಯೇನ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಸರಾಜಕಂ ॥ ೯ ॥
 ಭಸ್ಮಸಾಚ್ಚ ಕರೋಮ್ಯದ್ಯ ಭವದ್ಭಿಃ ಕ್ಷಮ್ಯತಾಮಿಹ ।
 ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಗೃಹೀತ್ವಾಸೌ ಕರಸ್ಥಮಭಿನುಂತ್ರಯತ್ ॥ ೧೦ ॥
 ಕ್ರೋಧೇನ ಪಶ್ಯತೇ ಯಾವತ್ತಾವದ್ಧುಂಕಾರಕೋಽಭವತ್ ।
 ತೇನ ಹುಂಕಾರಶಬ್ದೇನ ಋಷಯೋ ವಿಸ್ಮಿತಾಸ್ತದಾ ॥ ೧೧ ॥
 ಮಾಂಡವ್ಯಸ್ಯ ಸಮೀಪೇ ತು ಹ್ಯಪೃಚ್ಛಂಸ್ತೇ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ ।
 ನಿವಾರಯಸಿ ಕಿಂ ವಿಪ್ರ ಶಾಪಂ ನೃಪಜಿಘಾಂಸನಂ ॥ ೧೨ ॥
 ಅಪಾಪಸ್ಯ ತು ಯೇನೇಹ ಕೃತಮಸ್ಯ ಜಿಘಾಂಸನಂ ।
 ಋಷೀಣಾಂ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಕೃಚ್ಛಾನ್ಮಾಂಡವ್ಯಕೋಽಬ್ರವೀತ್ ॥ ೧೩ ॥

೬-೭. ಅವನ ದಾರುಣಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಥೆಗೊಂಡು ಅವನ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸದೆ, “ಮಾಂಡವ್ಯನನ್ನು ಕೇಳು ಅವನು ಒಪ್ಪಿದರೆ ದೊರೆಯನ್ನು ಬೂದಿಮಾಡು” ಎಂದರು. ನಾರಾಯಣನು ಆ ಮುನಿಗಳ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಂತೆಂದನು.

೮. ನಾನು ಬದುಕಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಸಹೋದರನು ಇಂತಹ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನಲ್ಲ! ನನ್ನ ಬಾಳು ನಿದ್ರೆಯಾದುದು. ಆದರೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿನ ಫಲವಿರುವುದು

೯-೧೦. ಶೂಲದಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನ ಅಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ವ್ಯಥೆಗೊಳ್ಳುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಜನೊಡನೆ ಈ ದೇಶವನ್ನು ಬೂದಿಮಾಡುವೆನು. ನೀವು ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ.” ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅವನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಜಸಿಸಿದನು.

೧೧-೧೩. ಅವನು ಕೋಪದಿಂದ ನೋಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹುಂಕಾರವೊಂದು ಕೇಳಿಸಲು ಋಷಿಗಳು ಅದರಿಂದ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡು ಮಾಂಡವ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಪಾಪಿಯಲ್ಲದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ ರಾಜನನ್ನು ಶಾಪದಿಂದ ಕೊಲ್ಲುವುದನ್ನು ತಡೆಯುವೆಯಾ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಋಷಿಗಳ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾಂಡವ್ಯನು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಇಂತೆಂದನು.

ಅಭಿವಂದಾಮಿ ವೋ ಮೂರ್ಧ್ನಾ ಸ್ವಾಗತಂ ಋಷಯಃ ಸದಾ |

ಅರ್ಘ್ಯಸನ್ಮಾನಪೂಜಾರ್ಹಾಃ ಸರ್ವೇತೋಪವಿಶಂತು ತೇ || ೧೪ ||

ನಿವಿಷ್ಟೈಕಾಗ್ರಮನಸಾ ಸರ್ವಾನ್ ಮಾಂಡವ್ಯಕೋಟ್ಯಾನ್ವೀತ್ || ೧೫ ||

ಪ್ರಾಪ್ತಂ ದುಃಖಂ ಮಯಾ ಘೋರಂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಂ ಫಲಂ |

ಮಾ ನಿಷಾದಂ ಕುರುಧ್ವಂ ಭೋಃ ಕೃತಂ ಪಾಪಂ ತು ಭುಜ್ಯತೇ || ೧೬ ||

ಋಷಯ ಉಚುಃ:-

ಕೇನ ಕರ್ಮವಿಪಾಕೇನ ಇಹ ಜಾತ್ಯಂತರಂ ವ್ರಜೇತ್ |

ದಾನಧರ್ಮಫಲೇನೈವ ಕೇನ ಸ್ವರ್ಗಂ ಚ ಗಚ್ಛತಿ || ೧೭ ||

ಮಾಂಡವ್ಯ ಉವಾಚ:-

ಅದತ್ತದಾನಾ ಜಾಯಂತೇ ಪರಭಾಗ್ಯೋಪಜೀವಿನಃ |

ನ ಸ್ನಾನಂ ನ ಜಪೋ ಹೋಮೋ ನಾಽತಿಥ್ಯಂ ನ ಸುರಾರ್ಚನಂ || ೧೮ ||

ನ ಪರ್ವಣಿ ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧಂ ನ ದಾನಂ ದ್ವಿಜಪತ್ರಮಾಃ |

ವ್ರಜಂತಿ ನರಕೇ ಘೋರೇ ಯಾಂತಿ ತೇ ತ್ವಂತ್ಯಜಾಂ ಗತಿಂ || ೧೯ ||

ಪುನರ್ದರಿದ್ರಾಃ ಪುನರೇವ ಪಾಪಾಃ

ಪಾಪಪ್ರಭಾವಾನ್ಮರಕೇ ವಸಂತಿ |

ತೇನೈವ ಸಂಸಾರಿಣಿ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕೇ

ಜೀವಾದಿಭೂತೇ ಕೈಮಯಃ ಪತಂಗಾಃ

|| ೨೦ ||

೧೪. “ಮುನಿಗಳೆ! ನಮಸ್ಕಾರ. ನಿಮಗೆ ಸ್ವಾಗತವಾಗಲಿ. ಅರ್ಘ್ಯ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಸನ್ಮಾನಮಾಡಲರ್ಹರಾದ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ.”

೧೫-೧೬. ಇಂತು ನುಡಿದುದಲ್ಲದೆ ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಂಡವ್ಯನು ಹೀಗೆಂದನು. “ನಾನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪದಿಂದ ಘೋರವಾದ ದುಃಖವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ ನೀವು ವೃಥೆಗೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪದ ಫಲವನ್ನು ಈಗ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.”

೧೭. ಋಷಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ — ಮಾನವನು ಯಾವ ಕರ್ಮದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು? ಯಾವ ದಾನಧರ್ಮದ ಫಲದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರುವನು?

೧೮-೧೯. ಮಾಂಡವ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದಾನವನ್ನು ಕೊಡದಿದ್ದವರು ವರರ ಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಜೀವಿಸುವರು. ಸ್ನಾನ ಜಪ, ಹೋಮ, ಆತಿಥ್ಯ, ದೇವಪೂಜೆ, ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧ, ದಾನ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದವರು ಘೋರ ನರಕವನ್ನು ಸೇರಿ ಚಂಡಾಲರಾಗುವರು.

೨೦. ಮರಳಿ ಬಡವರೂ, ವಾಸಿಗಳೂ, ಪಾಪದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನರಕ ವಾಸಿಗಳೂ, ಅದರಿಂದಲೇ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೈಮಿ ವತಂಗಗಳೂ ಆಗುವರು.

ಯೇ ಸ್ನಾನಶೀಲಾ ದ್ವಿಜದೇವಭಕ್ತಾ

ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಾ ಜೀವದಯಾಃ ಸುಶೀಲಾಃ ।

ತೇ ದೇವಲೋಕೇಷು ವಸಂತಿ ಹೃಷ್ಣಾ

ಯೇ ಧರ್ಮಶೀಲಾ ಜಿತಮಾನರೋಷಾಃ

॥ ೨೧ ॥

ವಿದ್ಯಾವಿನೀತಾ ನ ಪರೋಪತಾಪಿನಃ

ಸ್ವದಾರತುಷ್ಠಾಃ ಪರದಾರವರ್ಜಿತಾಃ ।

ತೇಷಾಂ ನ ಲೋಕೇ ಭಯಮಸ್ತಿ ಕಿಂಚಿ

ತ್ಸುಭಾವಶುದ್ಧಾ ಗತಕಲ್ಮಷಾ ಹಿ ತೇ

॥ ೨೨ ॥

ಋಷಯ ಉಚುಃ :-

ಪೂರ್ವಜನ್ಮನಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಕಿಂ ತ್ವಯಾ ದುಷ್ಕೃತಂ ಕೃತಂ ।

ಯೇನ ಕಷ್ಟಮಿದಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಸಂಧಾನಂ ಶೂಲಗರ್ಹಿತಂ

॥ ೨೩ ॥

ಶೂಲಸ್ಥಂ ತ್ವಾಂ ಸಮಾಲಕ್ಷ್ಯ ಹ್ಯಾಗತಾಃ ಸರ್ವ ಏವ ಹಿ ।

ಜೀವಂತಂ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಪಶ್ಯಾಮು ತ್ವಂ ತರನ್ನವತಾರಯನ್ ।

ರುಜಾ ಸಂತಾಪಜಂ ದುಃಖಂ ಸೋಢ್ವಾಪಿ ತ್ವಮವೇದ ನಃ

॥ ೨೪ ॥

ಮಾಂಡವ್ಯ ಉವಾಚ :-

ಸ್ವಯಮೇವ ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಸ್ವಯಮೇವೋಪಯುಜ್ಯತೇ ।

ಸುಕೃತಂ ದುಷ್ಕೃತಂ ಪೂರ್ವೇ ನಾನ್ಯೇ ಭುಂಜಂತಿ ಕರ್ಮಚಿತ್

॥ ೨೫ ॥

೨೧-೨೨. ಸ್ನಾನಶೀಲರೂ, ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರೂ, ಪ್ರಾಣದೆಯುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಮಾನವರು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವರು. ಧರ್ಮಶೀಲರೂ, ಅಭಿಮಾನ ಕೋಪಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವರೂ, ವಿದ್ಯಾವಿನಯಸಂಪನ್ನರೂ, ಪರರನ್ನು ಪೀಡಿಸದವರೂ, ಸ್ವದಾರನಿರತರೂ, ಪರರ ಪತ್ತಿಯರನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡದವರೂ, ಸ್ವಭಾವಶುದ್ಧರೂ, ಪಾಪ ರಹಿತರೂ ಆದ ಜನರಿಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಯವಿಲ್ಲ.

೨೩. ಋಷಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ನೀನು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆ? ಯಾವುದರಿಂದ ನಿಂದ್ಯವೂ ಕಷ್ಟಕರವೂ ಆದ ಈ ಶೂಲವನ್ನೇರಿರುವೆ?

೨೪. ನೀನು ಶೂಲದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆವು. ನೀನು ಇಂತಹ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸೊಂಡು ವೇದನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬದುಕಿರುವೆಯೆಂತು?

೨೫. ಮಾಂಡವ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮಾನವನು ತಾನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಪಾಪವನ್ನಾಗಲಿ ತಾನೇ ಅನುಭವಿಸುವನು. ಬೇರೆ ಯಾವ ಹಿಂದಿನವರೂ ಅನುಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಯಥಾ ಧೇನುಸಹಸ್ರೇಷು ವತ್ಸೋ ವಿಂದಂತಿ ಮಾತರಂ ।

ತಥಾ ಪೂರ್ವಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಕರ್ತಾರಮುಪಗಚ್ಛತಿ ॥ ೨೬ ॥

ನ ಮಾತಾ ನ ಪಿತಾ ಭ್ರಾತಾ ನ ಭಾರ್ಯಾ ನ ಸುತಾಃ ಸುಹೃತ್ ।

ನ ಕಸ್ಯ ಕರ್ಮಣಾಂ ಲೇಪಃ ಸ್ವಯಮೇವೋಪಯುಜ್ಯತೇ ॥ ೨೭ ॥

ಶ್ರೂಯತಾಂ ಮನು ನಾಕ್ಯಂ ಚ ಭವದ್ಭಿಃ ಪೃಚ್ಛಿತೋ ಹೃದಂ ।

ಪೂರ್ವೇ ನಯಸಿ ಭೋ ವಿಸ್ವಾ ಮಲಸ್ತಾನಕೃತಕ್ಷಣಃ ॥ ೨೮ ॥

ಅಜ್ಞಾನಾದ್ಬಾಲಭಾವೇನ ಯೂಕಾ ಕಂಟೇಽಧಿರೋಪಿತಾ ।

ತೈಲಾಃಭ್ಯಕ್ತಶಿರೋಗಾತ್ರೇ ಮಯಾ ಯೂಕಾ ಧೃತಾ ನಹಿ ॥ ೨೯ ॥

ಕಂಕತೀಂ ರೋಪ್ಯ ಕೇಶೇಷು ಸಾ ಸಾ ಕಂಟೇಽಧಿರೋಪಿತಾ ।

ತೇಷು ಪಾಪಂ ಕೃತಂ ಸದ್ಯಃ ಫಲಮೇತನ್ಮಮಾಃಭವತ್ ॥ ೩೦ ॥

ಕಿಂಚಿತ್ಕಾಲಂ ಕ್ಷುಪಿತ್ವಾಹಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯೇ ಮೋಕ್ಷಂ ನಿರಾಮಯಂ ।

ಭವಂತಸ್ತಿಸ್ತವ ಸಂತಾಪಂ ಮಾಕುರುಧ್ವಂ ಮಹರ್ಷಯಃ ॥ ೩೧ ॥

ಇಮಾಮವಸಾಂ ಭುಂಕ್ತ್ವಾಹಂ ಕಿಂಚಿಚ್ಛಪೇ ನಚೋಚ್ಚರೇ ।

ಅಹಾನಿ ಕತಿಚಿಚ್ಛಲೇ ಕ್ಷುಪಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಕಿಲ್ಬಿಷಂ ॥ ೩೨ ॥

೨೬. ಸಾವಿರ ಹಸುಗಳ ನಡುವೆ ಕರುವು ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಸೇರುವಂತೆ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವು ಕರ್ತೃವನ್ನು ಸೇರುವುದು.

೨೭. ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಸಹೋದರ, ಪತ್ನಿ, ಮಕ್ಕಳು, ಮಿತ್ರರು ಇವರಾರಿಗೂ ಕರ್ಮವು ಸಂಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾಡಿದವನೇ ಅದರ ಫಲವನ್ನನುಭವಿಸುವನು.

೨೮-೨೯. ನೀವು ಈಗ ನಾನು ಹೇಳುವ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿರಿ. ನಾನು ಪೂರ್ವವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಲಲಿಪ್ತನಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ, ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಹೇನುಗಳನ್ನು ಮುಳ್ಳಿಗೆ ಚುಚ್ಚಿದೆನು. ತೈಲಾಭ್ಯಂಗಮಾಡಿಕೊಂಡ ನನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೇನುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸದೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ತೆಗೆದು ಮುಳ್ಳಿಗೆ ಚುಚ್ಚಿದೆನು.

೩೦. ಆ ಹೇನುಗಳನ್ನು ಬಾಚಣಿಗೆಯಿಂದ ಬಾಚಿ ಮುಳ್ಳಿಗೆ ಚುಚ್ಚಿದೆನು. ಆ ಪಾಪದ ಫಲವಿಗ ನನಗೆ ಉಂಟಾಗಿದೆ.

೩೧. ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ! ನಾನು ಹೀಗೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದು ದುಃಖ ರಹಿತವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವೆನು. ನೀವಿಲ್ಲಿ ದುಃಖಪಡಬೇಡಿರಿ.

೩೨. ನಾನು ಈ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನನುಭವಿಸಿ ಯಾರನ್ನೂ ಶಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬಯ್ಯುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಶೂಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆಯುವೆನು.

ಪ್ರಾಕ್ತನಂ ಕರ್ಮ ಭುಂಜಾಮಿ ಯನ್ಮಯಾ ಸಂಚಿತಂ ದ್ವಿಜಾಃ ।

ಕ್ಷಂತವ್ಯಮಸ್ಯ ರಾಜ್ಞೋಽಥ ಕೋಪಶ್ಚೈವ ವಿಸೃಜ್ಯತಾಂ ॥ ೩೩ ॥

ಶ್ರುತ್ವಾ ತು ತಸ್ಯ ತದ್ವಾಕ್ಯಂ ಮಾಂಡವ್ಯಸ್ಯ ಮಹರ್ಷಯಃ ।

ಪ್ರಹರ್ಷಮತುಲಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಸಾಧುಸಾಧ್ವಿತ್ಯಪೂಜಯನ್ ॥ ೩೪ ॥

ನಾರಾಯಣ ಉವಾಚ :-

ಇದಂ ಜಲಂ ಮಂತ್ರಪೂತಂ ಕಸ್ಮಿನ್ ಸ್ಥಾನೇ ಕ್ಷಿಸಾಮ್ಯಹಂ ।

ಯೇನ ರಾಜಾ ಭವೇದ್ಭಸ್ಮ ಸರಾಷ್ಟ್ರಃ ಸ ಪುರೋಹಿತಃ ॥ ೩೫ ॥

ಮಾಂಡವ್ಯ ಉವಾಚ :-

ಇದಂ ಜಲಂ ಚ ರಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾಲಕೂಟವಿಷೋಪಮಂ ।

ಸಮುದ್ರೇ ಕ್ಷಿಪಯಿಷ್ಯಾಮಿ ದೇವಕಾರ್ಯಂ ಸಮುತ್ಥಿತಂ ॥ ೩೬ ॥

ಅಥ ತೇ ಮುನಯಃ ಸರ್ವೇ ಮಾಂಡವ್ಯಂ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ಚ ।

ಆಮಂತ್ರಯಿತ್ವಾ ಹರ್ಷಾಚ್ಚ ಕಶ್ಯಪಾದ್ಯಾ ಗೃಹಾನ್ಯಯುಃ ॥ ೩೭ ॥

ಗಚ್ಛಮಾನಾಸ್ತು ತೇ ಚೋಕ್ತಾಃ ಪಂಚಮೇಹನಿ ತಾಪಸಾಃ ।

ಆಗಂತವ್ಯಂ ಭವದ್ಭಿಶ್ಚ ಮತ್ಸಕಾಶಂ ಪ್ರತಿಜ್ಞಯಾ ॥ ೩೮ ॥

ತಥೇತಿ ತೇ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಯ ನಾರದಾದ್ಯಾ ಅದರ್ಶನಂ ।

ಗತೇಷು ವಿಪ್ರಮುಖ್ಯೇಷು ಶಾಂಡಿಲೀ ಚ ತಪೋಧನಾ ॥ ೩೯ ॥

೩೩. ದ್ವಿಜರೆ! ನಾನು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವೆನು. ರಾಜನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ, ಕೋಪವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿರಿ.

೩೪. ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮಾಂಡವ್ಯನ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ಅವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರು.

೩೫. ನಾರಾಯಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಂತ್ರ ಶುದ್ಧವಾದ ಈ ನೀರನ್ನು ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಎಸೆಯಲಿ, ಇದರಿಂದ ರಾಜನು, ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪುರೋಹಿತ ರೊಡನೆ ಮಡಿಯುವನಷ್ಟೆ.

೩೬-೩೭. ಮಾಂಡವ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಕಾಲಕೂಟವಿಷದಂತಿರುವ ಈ ನೀರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು, ದೇವತೆಗಳ ಕಾರ್ಯವು ಸಂಭವಿಸಿದೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಎಸೆಯಬಯಸುವೆನು. ಆನಂತರ ಆ ಕಶ್ಯಪಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮಾಂಡವ್ಯನನ್ನು ವಂದಿಸಿ ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದರು.

೩೮. ಆ ಮುನಿಗಳು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು ಮಾಂಡವ್ಯನು, “ಮುನಿಗಳೆ! ನೀವು ಐದನೆಯ ದಿನ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರಬೇಕು” ಎಂದನು.

೩೯-೪೦. ನಾರದಾದಿ ಮುನಿಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಬೆಂದು ಒಪ್ಪಿ ಹೊರಟು ಹೋಗಲು ಮಾರನೆಯ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಶಾಂಡಿಲಿಯೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಮುನಿಪತ್ನಿಯು

ದ್ವಿತೀಯೇಽಹಿ ಸಮಾಯಾತಾ ನ ತು ಬುದ್ಧ್ವಾಽಥ ತಂ ಋಷಿಂ ।

ಭರ್ತಾರಂ ಶಿರಸಾ ಧಾರ್ಯ ರಾತ್ರೌ ಪರ್ಯಟಿತೇಸ್ತ ಸಾ ॥ ೪೦ ॥

ನ ದೃಷ್ಟಃ ಶೂಲಕೇ ವಿಪ್ರೋ ಭರಾಕ್ರಾಂತ್ಯಾ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।

ಸ್ವಲಿತಾ ತಸ್ಯ ಜಾನುಭ್ಯಾಂ ಶೂಲಸ್ಥಸ್ಯ ಪತಿಸ್ತತಾ ॥ ೪೧ ॥

ಸರ್ವಾಂಗೇಷು ವ್ಯಥಾ ಜಾತಾ ತಸ್ಯಾಃ ಪ್ರಸ್ಥಲನಾನ್ಮನೇಃ ।

ಈದೃಶೀಂ ವರ್ತಮಾನಾಂ ಚ ಹ್ಯವಸ್ಥಾಂ ಪೂರ್ವದೈವಿಕೀಂ ॥ ೪೨ ॥

ಪುನಃ ಸಾಪಫಲಂ ಕಿಂಚಿದ್ಧಾಕಷ್ಟಂ ಮನು ವರ್ತತೇ ।

ವ್ಯಥಿತೋಽಹಂ ತ್ವಯಾ ಪಾಪೇ ಕಿಮರ್ಥಂ ಸೂನಕರ್ಮಣಿ ॥ ೪೩ ॥

ಸ್ವೈರಿಣೀಂ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಪಶ್ಯಾಮಿ ರಾಕ್ಷಸೀ ತಸ್ಯ ರೀ ನು ಕಿಂ ।

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಕ್ಷಣಂ ಮೋಹಾತ್ಕ್ರಂದಮಾನೋ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ ॥

ತಪಸ್ವಿನೋಽಥ ಋಷಯಃ ಸರ್ವೇ ಸಂತ್ರಸ್ತಮಾನಸಾಃ ।

ಪಶ್ಯಮಾನಾ ಮುನೇಃ ಕಷ್ಟಂ ಪೃಚ್ಛಂತೇ ತೇ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ॥ ೪೪ ॥

ಪರ್ಯಟಿಸೇ ಕಿಮರ್ಥಂ ತ್ವಂ ನಿಶೀಥೇ ವಹನಂ ನು ಕಿಂ ।

ಕ್ಷಿಪ್ತಂ ತು ರೋಲಿಕಾಭಾರಂ ಕಿಂ ವಾಃಗಮನಕಾರಣಂ ।

ವ್ಯಥಾಮುತ್ಪಾದ್ಯ ಋಷಯೇ ದುಃಖಾದ್ಧುಃಖವಿಲಾಸಿನಿ ॥ ೪೫ ॥

ಶಾಂಡಿಲ್ಯವಾಚಃ—

ನಾಃಸುರೀಂ ನ ಚ ಗಂಧರ್ವೀಂ ನ ಪಿಶಾಚೀಂ ನ ರಾಕ್ಷಸೀಂ ।

ಪತಿಸ್ತತಾಂ ತು ಮಾಂ ಸರ್ವೇ ಜಾನಂತು ತಪಸ್ವಿಸ್ಥಿತಾಂ ॥ ೪೬ ॥

ಆಲ್ಲಿಗೆಬಂದು ಮಾಂಡವ್ಯನು ಶೂಲದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನರಿಯದೆ ತನ್ನ ವತಿಯನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಭಾರಾತಿಶಯದಿಂದ ಶೂಲದಲ್ಲಿರುವ ಮುನಿಯನ್ನು ನೋಡದೆ ಅವನ ಮೋಹಕಾಲಿಗೆ ತಗಲಿ ಜಾರಿದಳು.

೪೨-೪೪. ಅದರಿಂದ ಮಾಂಡವ್ಯನ ಶರೀರದಲ್ಲೆಲ್ಲ ವ್ಯಥೆಯುಂಟಾಗಲು ಅವನು ಮರಳಿ ಯಾವುದಾದರೂ ವಾವದಿಂದ ತನಗೆ ಈ ಕಷ್ಟವುಂಟಾಯಿತೆ? ಎಂದುಕೊಂಡು ಶಾಂಡಿಲಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, “ ನೀನು ವೃಭಿಚಾರಿಣಿಯೊ ರಾಕ್ಷಸಿಯೊ ಕಳ್ಳಿಯೊ ಆಗಿರುವೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಹುವಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡನು.

೪೫-೪೬. ಬಳಿಕ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲ ಮಾಂಡವ್ಯನ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿ ಶಾಂಡಿಲಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, “ ತಪಸ್ವಿನಿಯೆ! ನೀನು ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆ ಈ ಜೋಳಿಗೆ ಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಮಾಂಡವ್ಯನಿಗೆ ಕಷ್ಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತ ಏಕೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತೀಯೆ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

೪೭. ಶಾಂಡಿಲಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮುನಿಗಳೇ! ನನ್ನನ್ನು ಅಸುರ, ಗಂಧರ್ವ, ಪಿಶಾಚ, ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಡಿರಿ. ತಪೋನಿರತಳಾದ ಪತಿವ್ರತೆಯನ್ನಾಗಿ ಅರಿಯಿರಿ.

ನಮೇ ಕಾಮೋ ನಮೇ ಕ್ರೋಧೋ ನ ವೈರಂ ನ ಚ ಮತ್ಸರಃ ।

ಅಜ್ಞಾನಾದ್ವೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯಾಚ್ಛ ಸ್ಪಲನಂ ಕ್ಷಂತುಮರ್ಹಥ ॥ ೪೮ ॥

ವಹನಂ ಭರ್ತೃಸೌಖ್ಯಾಯ ದಿವಾ ಸಂಪೀಡ್ಯತೇ ರುಜಾ ।

ಅಯಂ ಭರ್ತಾ ವಿಜಾನೀಥ ರೋಲಿಕಾಸಂಸ್ಥಿತಃ ಸದಾ ॥ ೪೯ ॥

ಭರಣಂ ಪಾನಂ ವಸ್ತ್ರಂ ಚ ದದಾಮ್ಯೇತಸ್ಯ ರೋಗಿಣಃ ।

ಋಷಿಃ ಶೌನಕಮುಖ್ಯೋಽಸೌ ಶಾಂಡಿಲೀಂ ಮಾಂ ವಿಜಾನತ ॥ ೫೦ ॥

ಸ್ವಭರ್ತೃಧರ್ಮಿಣೀಂ ಕೋಪಂ ಮಾಕುರುಷ್ವಾತಿಥಿಂ ಕುರು ।

ಸತಾಂ ಸಮೀಪಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾಂ ಸರ್ವಂ ಮೇ ಕ್ಷಂತುಮರ್ಹಥ ॥ ೫೧ ॥

ಋಷಯ ಉಚುಃ:-

ಪರವ್ಯಥಾಂ ನ ಜಾನೀಷೇ ವ್ಯಚರಂತೀ ಯದೃಚ್ಛಯಾ ।

ಪ್ರಭಾತೇಽಭ್ಯುದಿತೇ ಸೂರ್ಯೇ ತವ ಭರ್ತಾ ಮರಿಷ್ಯತಿ ॥ ೫೨ ॥

ಆತ್ಮದುಃಖಾತ್ಪರಂ ದುಃಖಂ ನ ಜಾನಾಸಿ ಕುಲಾಧನೇ ।

ತೇನ ವಾಕ್ಯೇನ ಘೋರೇಣ ಶಾಂಡಿಲೀ ವಿಮನಾಃಭವತ್ ॥ ೫೩ ॥

ಪರಂ ವಿಷಾದಮಾಸನ್ನಾ ಕ್ಷಣಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾಬ್ರವೀದ್ವಚಃ ।

ಕೋಪಾತ್ಸಂರಕ್ತನಯನಾ ನಿರೀಕ್ಷಂತೀ ಮುನೀಂಸ್ತದಾ ॥ ೫೪ ॥

೪೮. ನನಗೆ ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ವೈರ, ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳಿಲ್ಲ. ಅಜ್ಞಾನ ದಿಂದಲೂ, ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯದಿಂದಲೂ ಜಾರಿದ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಲರ್ಹರಾಗಿರುವಿರಿ.

೪೯. ಯಾವಾಗಲೂ ಈ ಜೋಳಿಗೆಯೊಳಗಿರುವ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯನು ಹಗಲು ರೋಗಗಪೀಡಿತನಾಗಿರುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಸೌಖ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ರಾತ್ರಿವೇಳೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆನು.

೫೦-೫೧. ರೋಗಗ್ರಸ್ತನಾದ ಈ ಶೌನಕನೆಂಬ ನನ್ನ ಪತಿಗೆ ಬಟ್ಟೆ ನೀರನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾವಾಡುತ್ತಿರುವೆನು. ನನ್ನನ್ನು ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಶಾಂಡಿಲಿ ಯನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಿರಿ. ಸಜ್ಜನರಾದ ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕುಸಿತ ರಾಗದೆ ಅತಿಥಿಯನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿರಿ. ನನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನೆಲ್ಲ ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ.

೫೨. ಋಷಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:-“ಶಾಂಡಿಲಿ! ನೀನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಇತರರ ವ್ಯವಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಳೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸಲು ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ಮಡಿಯುವನು.

೫೩-೫೪. ಕುಲಾಧನುಳಿ! ನೀನು ನಿನ್ನ ದುಃಖಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ಪರರದುಃಖ ವನ್ನರಿಯದೆಹೋದೆ.”ಶಾಂಡಿಲಿಯು ಋಷಿಗಳ ಈಬಿರುದನುಡಿಯನ್ನೇಳಿ ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಥೆಗೊಂಡಳು. ಅವಳು ಬಹಳ ವಿಷಣ್ಣಳಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಚಿಂತಿಸಿ ಕೋಪ ದಿಂದ ಕೆಂಪೇರಿದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಮುನಿಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಇಂತೆಂದಳು.

ಸತಾಂ ಗೇಹೇ ಕಿಲ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಭವತಾಂ ಚಾಪಕಾರಿಣೀ ।

ಸಾನೇನಾತಿಥಿಪೂಜಾಯಾಂ ಶಿಷ್ಟೇ ಚ ಗೃಹನಾಗತೇ

॥ ೫೫ ॥

ಭವದ್ವಿರೀದ್ಯಗಾತಿಥ್ಯಂ ಕೃತಂ ಚೈವ ಮಮೈವ ತು ।

ಸ್ವರ್ಗಾಃ ಪವರ್ಗಧರ್ಮಶ್ಚ ಭವದ್ಭಿರ್ನ ನಿರೀಕ್ಷಿತಂ

॥ ೫೬ ॥

ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಾನಿಮಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಾಂ ಯಥಾ ಪ್ರಾಕೃತಾಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ ।

ಭವಂತಃ ಸ್ತ್ರೀಬಲಂ ನೇದ್ಯ ಪಶ್ಯಂತು ದಿವಿ ದೇವತಾಃ

॥ ೫೭ ॥

ಮರಿಷ್ಯತಿ ನಮೇ ಭರ್ತಾ ಹ್ಯಾದಿತ್ಯೋ ನೋದಯಿಷ್ಯತಿ ।

ಅಂಧಕಾರಂ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ಕ್ಷೀಯತೇ ನಾಂದ್ಯ ಶರ್ವರೀ

॥ ೫೮ ॥

ಏವಮುಕ್ತೇ ತಯಾ ವಾಕ್ಯೇ ಸ್ತಂಭಿತೇರ್ಕೇ ತನೋಮಯಂ ।

ನ ಚ ಪ್ರಜಾಯತೇ ಸರ್ವಂ ನಿರ್ವಿಷಟ್ಕಾರಸತ್ಕ್ರಿಯಂ

॥ ೫೯ ॥

ಸ್ವಾಹಾಕಾರಃ ಸ್ವಧಾಕಾರಃ ಪಂಚಯಜ್ಞವಿಧಿರ್ನಹಿ ।

ಸ್ನಾನಂ ದಾನಂ ಜಪೋ ನಾಸ್ತಿ ಸಂಧ್ಯಾಲೋಪವ್ಯತಿಕ್ರಮಃ ।

ಷಣ್ಮಾಸಂ ಚ ತದಾ ಪಾರ್ಥ ಲುಪ್ತಪಿಂಡೋದಕಕ್ರಿಯಂ

॥ ೬೦ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಶಾಂಡಿಲೀಋಷಿಸಂವಾದವರ್ಣನಂ”

ನಾಮೈಕಸಪ್ತತ್ವರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೫೫-೫೬. “ಸಜ್ಜನರಾದ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅಪಕಾರಮಾಡಿದ ನನ್ನನ್ನು ನೀವು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ ಸರಿಯಾದ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇಂತಹ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದಿರಲ್ಲವೆ? ನೀವು ಸ್ವರ್ಗಮೋಕ್ಷಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ.

೫೭. ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ವಾಮರ ಸ್ತ್ರೀಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವಿರಲ್ಲವೆ? ಈಗ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳು ಈ ಹೆಂಗಸಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಲಿ.

೫೮. ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪತಿಯು ಮಡಿಯುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಕತ್ತಲೆಯು ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದು. ರಾತ್ರಿಯು ಕ್ಷಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ.”

೫೯-೬೦. ಅವಳು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ತಡೆಯಲು ಎಲ್ಲವೂ ತನೋಮಯವಾಯಿತು. ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳೂ, ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಜಪಗಳೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯು ಲುಪ್ತವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಆರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನ ತರ್ಪಣಾದಿಗಳು ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಶಾಂಡಿಲೀಋಷಿಸಂವಾದವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ನೂರೆಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ದ್ವಿಸಪ್ತತ್ಯಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಮಾಂಡವ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಅಥ ತೇ ಋಷಯಃ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಶ್ಚೇಂದ್ರಪುರೋಗಮಾಃ ।

ಮಾಂಡವ್ಯಸ್ಯಾಶ್ರಮೇ ಪುಣ್ಯೇ ಸಮಾಯುರ್ನರ್ಮದಾತಟೇ ॥ ೧ ॥

ಶಂಖದುಂದುಭಿನಾದೇನ ದೀಪಿಕಾಜ್ವಲನೇನ ಚ ।

ಅಪ್ಸರೋಗೀತನಾದೇನ ನೃತ್ಯಂತ್ಯೋ ವಾರಯೋಷಿತಃ ॥ ೨ ॥

ಕಥಾನಕೈಃ ಸ್ತುವಂತ್ಯನ್ಯೇ ತಸ್ಯ ಶೂಲಾಗ್ರಧಾರಿಣಃ ।

ಅಷ್ಟಾಶೀತಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ಸ್ನಾತಕಾನಾಂ ತಪಸ್ವಿನಾಂ ॥ ೩ ॥

ಸಮಾಜೇ ತ್ರಿದಶೈಃ ಸಾಧುಃ ತತ್ರ ತೇ ಚ ದಿದೃಕ್ಷುರಾಪಿ ।

ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶಾನಾಸ್ತತ್ರ ಹರ್ಷಾತ್ಸಮಾಗತಾಃ ॥ ೪ ॥

ಮಾತರೋ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಕ್ಷೇತ್ರಸಾಲಾ ವಿನಾಯಕಾಃ ।

ದಿಕ್ಪಾಲ ಲೋಕಸಾಲಾಶ್ಚ ಗಂಗಾದ್ಯಾಶ್ಚ ಸರಿದ್ವರಾಃ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಮಾಂಡವ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಬಳಿಕ ಆ ಮುನಿಗಳೂ, ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳೂ ನರ್ಮದಾ ತಟದಲ್ಲಿರುವ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಮಾಂಡವ್ಯನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

೨. ಅಲ್ಲಿ ದೇವ ವೇಶ್ಯಾಂಗನೆಯರು ಶಂಖ ದುಂದುಭಿ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೂ, ದೀಪದ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದಲೂ, ಗೀತವಾದ್ಯಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಕುಣಿದರು.

೩. ಎಂಬತ್ತಿಂಟುಸಾವಿರ ಮಂದಿ ಸ್ನಾತಕರಾದ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಶೂಲಾರೂಢ ನಾದ ಮಾಂಡವ್ಯನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

೪. ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರು ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ನೋಡಲು ಬಂದರು.

೫. ಹಾಗೆಯೇ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಮಾತೆಯರೂ, ಕ್ಷೇತ್ರಸಾಲಕರೂ, ವಿನಾಯಕರೂ, ದಿಕ್ಪಾಲ ಲೋಕಸಾಲಕರೂ ಬಂದರು. ಗಂಗಾದಿ ಉತ್ತಮ ನದಿಗಳೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುವು.

ಋಷಿದೇವಸಮಾಜೇ ತು ನಿತ್ಯಂ ಹರ್ಷಪ್ರಮೋದನೇ |

ತತ್ರ ರಾಜಾ ಸಮಾಯಾತಃ ಸೌರಜಾನಪದ್ಯೈಃ ಸಹ || ೬ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕೌತೂಹಲಂ ತತ್ರ ವ್ಯಾಕುಲೀಕೃತಮಾನಸಂ |

ವಿತ್ರಸ್ತಮನಸೋ ಭೂತ್ವಾ ಭಯಾತ್ಸರ್ವೇ ಸಮಾಸ್ಥಿತಾಃ || ೭ ||

ತಸ್ಮಿನ್ ಸಮಾಗಮೇ ದಿನೈಃ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಟೇಶಮಬ್ರುವನ್ |

ಭೋ ಮಾಂಡವ್ಯ ಮಹಾಸತ್ಯ ವರದಾಸ್ತೇನುರೈಃ ಸಹ || ೮ ||

ಅನೇಕಕಷ್ಟತಪಸಾ ತವ ಸಿದ್ಧಿರ್ಭವಿಷ್ಯತಿ |

ಪ್ರಾರ್ಥಯಸ್ವ ಯಥಾಕಾಮಂ ಯಸ್ತೇ ಮನಸಿ ರೋಚತೇ || ೯ ||

ಅನಾದಿತ್ಯಮಯಂ ಲೋಕಂ ನಿರ್ವಿಷಟ್ಕಾರಮಾಕುಲಂ |

ನಷ್ಟಧರ್ಮಂ ವಿಜಾನೀಹಿ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥಂ ಕುರುಷ್ವ ಚ |

ಅನುಗ್ರಹಂ ತು ಶಾಂಡಿಲ್ಯಾಃ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ || ೧೦ ||

ಏಷ ತೇ ಕಷ್ಟದೋ ರಾಜಾ ಸಮಾಯಾತಸ್ತವಾಗ್ರತಃ |

ಸಂಭೂಷಯಸ್ವ ವಿಪ್ರರ್ಷೇ ಜನಂ ದೇವಾಸುರಂ ಗಣಂ || ೧೧ ||

ಮಾಂಡವ್ಯ ಉವಾಚ :-

ಯದಿ ಪ್ರಸನ್ನಾ ಮೇ ದೇವಾಃ ಸಮಾಯಾತಾ ಸುರೈಃ ಸಹ |

ತ್ರಿಕಾಲನುತ್ರೆ ತೀರ್ಥೇ ಚ ಸ್ಥಾತವ್ಯಮೃಷಿಭಿಃ ಸಹ || ೧೨ ||

೬. ಅಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಋಷಿದೇವತೆಗಳ ಸಮಾಜವು ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು ದೊರೆಯು ನಗರ ಗ್ರಾಮಗಳ ಜನಗಳೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು.

೭-೮. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡ ರಾಜನನ್ನು ಕಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ಭಯಗೊಂಡರು. ಆ ದಿವ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಟಮಹೇಶ್ವರರು ಇಂತೆಂದರು. “ಎಲೈ ಮಾಂಡವ್ಯನೇ! ನಾವು ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ನಿನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವೆವು.

೯. ನಿನಗೆ ಲಭಿಸುವ ಸಿದ್ಧಿಯು ಕಷ್ಟತರವಾದ ಅನೇಕ ತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದುದು. ನಿನ್ನ ಮನೋಭೀಷ್ಟವನ್ನು ಬೇಡಿಕೊ.

೧೦. ಈ ಲೋಕವು ಸೂರ್ಯನಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ, ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತವೂ, ನಷ್ಟಧರ್ಮವುಳ್ಳುದೂ ಆಗಿ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡಿದೆ. ಅದನ್ನು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಸುಮಾಡು. ಶಾಂಡಿಲ್ಯೆಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು.

೧೧. ನಿನಗೆ ಕಷ್ಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ ರಾಜನು ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಬಂದಿರುವನು. ಮುನಿಯೇ! ಈ ದೇವಾಸುರರ ಸಮೂಹವನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ ಅಲಂಕರಿಸು.

೧೨. ಮಾಂಡವ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಬಂದಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೇ! ನೀವು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿದ್ದರೆ ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳೊಡನೆ ನೆಲೆಸಿರಿ.

ಭವತಾಂ ತು ಪ್ರಸಾದೇನ ರುಜಾ ಮೇ ಶಾನ್ಯತಾಂ ಸದಾ ।

ಏವಮಸ್ತಿಸ್ತಿತಿ ದೇವೇಶಾ ಯಾವಜ್ಜಲ್ಪಂತಿ ಸಾಂಡನ ॥ ೧೩ ॥

ತಾವದ್ರಕ್ಷೋ ಗೃಹೀತ್ವಾಃಗ್ರೇ ಕನ್ಯಾಂ ಕಾಮಪ್ರಮೋದಿನೀಂ ।

ಉನಾಚ ಭಗವಂ ಛಾಪಂಪುರಾದತ್ವೋರ್ವಶೀ ಮಮ ॥ ೧೪ ॥

ಯದಾ ಕನ್ಯಾಂ ಹರೇ ರಕ್ಷಃ ಶಾಪಾಂತಸ್ತೇ ಭವಿಷ್ಯತಿ ।

ತೇ ನ ಮೇ ಗರ್ಹಿತಂ ಕರ್ಮ ಶಾಪೇನಾಕೃತಬುದ್ಧಿನಾ ॥ ೧೫ ॥

ಕ್ಷಂತನ್ಯಮಿತಿ ಚೋಕ್ತಾ ಚ ಗತಶ್ಚಾದರ್ಶನಂ ಪುನಃ ।

ಗತೇ ಚೈವ ತು ಸಾ ಕನ್ಯಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪದ್ಮದಲೇಕ್ಷಣಾ ॥ ೧೬ ॥

ಮಂತ್ರಯಿತ್ವಾ ಸುರೈಃ ಸರ್ವೈರ್ದತ್ತಾ ಮಾಂಡವ್ಯ ಧೀಮತೇ ।

ತಾಂ ವಜ್ರಶೂಲಿಕಾಂ ಸ್ಲಾವ್ಯ ಪವಿತ್ರೈರ್ನರ್ಮದೋದಕೈಃ ॥ ೧೭ ॥

ಮಾಂಡವ್ಯಮೃಷಿಮುಕ್ತಾಯಾ ಜಯಶಬ್ದಾದಿನುಂಗಲೈಃ ।

ವಿನಾಹಯಿತ್ವಾ ತಾಂ ಕನ್ಯಾಂ ಮಾಂಡವ್ಯಮೃಷಿಪುಂಗವಃ ॥ ೧೮ ॥

ಅಭಿನಾದ್ಯ ಚ ತಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ದಾನಸನ್ಮಾನಗೌರವೈಃ ।

ಅಥ ರಾಜಾ ಸಮಾಪಸೌಹಾರೈಶ್ಚ ವಿವಿಧೈರಪಿ ॥ ೧೯ ॥

ಧಿಗ್ವಾದೈರ್ನಿರ್ದಿತಃ ಸರ್ವೈಸ್ತೈರ್ಜನೈರ್ಭೂಷಿತಃ ಪುನಃ ।

ರಾಜ್ಞಾ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಸರ್ವೇ ಭೂಷಣಾಚ್ಛಾದನಾಶನೈಃ ॥ ೨೦ ॥

೧೩-೨೦. ನಿಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನನ್ನ ರೋಗವು ಶಾಂತವಾಗಲಿ. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಒಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸನು ಓರ್ವ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು. “ಹಿಂದೆ ಉರ್ವಶಿಯು ನನಗೆ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತು, ರಾಕ್ಷಸನೆ! ನೀನು ಕನ್ಯೆಯೋರ್ವಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದಾಗ ನಿನ್ನ ಶಾಪವು ಅವಸಾನಗೊಳ್ಳುವುದು” ಎಂದಿರುವಳು. ಆ ಶಾಪ ವಶದಿಂದ ಮೂಢನಾದ ನಾನು ನಿಂದ್ಯವಾದ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನೈಸಗಿರುವೆನು. ಈ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವನು ಅದೃಶ್ಯನಾಗಲು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಸುಂದರಿಯಾದ ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಆಲೋಚಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಮಾಂಡವ್ಯನಿಗಿತ್ತರು. ಪವಿತ್ರವಾದ ನರ್ಮದಾಜಲದಿಂದ ಆ ವಜ್ರ ಶೂಲವನ್ನು ತೊಳೆದು ಜಯಶಬ್ದಾದಿಗಳಿಂದ ಮಾಂಡವ್ಯನನ್ನು ಇಳಿಸಿ ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಮಾಂಡವ್ಯನು ಆ ಮುನಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾನದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಗೌರವಿಸಿ ವಂದಿಸಿ ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಬಳಿಕ ಹತ್ತಿರ ದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ನಿಂದಿತನಾಗಿ ನಾನಾವಿಧರತ್ನಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತನಾದ ಆ ದೊರೆಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಒಡನೆ ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಕೋಟಿ ಸುವರ್ಣ

ಸುವರ್ಣಕೋಟಿದಾನೇನ ತುಷ್ಟಾನ್ಮತ್ಸಾ ಕ್ಷಮಾಪಿತಾಃ |
 ವೃತ್ತೇ ವಿನಾಹ ಆಹೂಯ ಶಾಂಡಿಲೀಂ ತಾಮಘಾಬ್ರವೀತ್ || ೨೧ ||
 ಮಾನಯಸ್ವ ಇಮಾನ್ವಿಸ್ತಾನ್ಮೋಚಯಸ್ವ ದಿನಾಕರಂ |
 ಅಪಹೃತ್ಯ ತಮೋ ಯೇನ ಕೃಪಾ ಸದ್ಯಃ ಪ್ರವರ್ತತೇ || ೨೨ ||
 ಋಷೀಣಾಂ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಶಾಂಡಿಲೀ ದುಃಖಿತಾಃಬ್ರವೀತ್ |
 ಉದಿತೇರ್ಕೇ ತು ಮೇ ಭರ್ತಾ ಮೃತ್ಯುಂ ಯಾಸ್ಯತಿ ಭೋ ದ್ವಿಜಾಃ||೨೩||
 ತಂ ಕಥಂ ನೋಚಯಾಮಾಹ ಹ್ಯಾತ್ಮನೋಽನಿಷ್ಟಸಿದ್ಧಯೇ |
 ಕ್ರಿಯಾಪ್ರವರ್ತನಾಚ್ಚಾಪ್ಯ ಕಿಂ ಕಾರ್ಯಂ ಮೇ ಮಹರ್ಷಯಃ || ೨೪ ||
 ನಿಃಪುಂಸೀ ಸ್ತ್ರೀ ಹ್ಯನಾಥಾಹಂ ಭವಾಮಿ ಭವತೋ ಮತಂ |
 ತಿಷ್ಠ ತ್ವಮಂಧಕಾರೇ ತು ನೇಚ್ಛಾಮಿ ರವಿಣೋದಯಂ || ೨೫ ||
 ತೇನ ವಾಕ್ಯೇನ ತೇ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಃಸುರಮಹರ್ಷಯಃ |
 ಶಿರಃ ಸಂಚಾಲನಾಃ ಸರ್ವೇ ಸಾಧು ಸಾಧ್ವಿತಿ ಚಾಃಬ್ರುವನ್ || ೨೬ ||
 ಪತಿವ್ರತೇ ಮಹಾಭಾಗೇ ಶೃಣು ವಾಕ್ಯಂ ತಪೋಧನೇ |
 ಮನ್ಯಸೇ ಯದಿ ನಃ ಸರ್ವಾನ್ಕುರುಷ್ಯ ವಚನಂ ಚ ಯತ್ || ೨೭ ||

ಗಳನ್ನೂ ದಾನವಾಡಿ ಕ್ಷಮೆಬೇಡಿದನು. ವಿನಾಹವು ಮುಗಿದ ತರುವಾಯ
 ಮಾಂಡವ್ಯನು ಶಾಂಡಿಲಿಯನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಹೀಗೆಂದನು.

೨೧. “ಶಾಂಡಿಲಿ! ನೀನು ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸು. ಸೂರ್ಯ
 ನನ್ನು ಬಿಡಿಸು. ಅದರಿಂದ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸು; ದಯೆತೋರು.”

೨೨. ಶಾಂಡಿಲಿಯು ಮುನಿಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದುಃಖಗೊಂಡು
 ಇಂತೆಂದಳು. “ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆ! ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸಿದರೆ ನನ್ನ ಪತಿಯು
 ಮಡಿಯುವನು.

೨೪. ನನಗೆ ಅನಿಷ್ಟವನ್ನಂಟುಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಹೇಗೆ
 ಬಿಡಿಸಲಿ. ಮಹರ್ಷಿಗಳೆ! ಕ್ರಿಯಾನುಷ್ಠಾನ ನಡೆಯುವುದರಿಂದ ನನಗೇನು
 ಪ್ರಯೋಜನ?

೨೫-೨೬. ನಾನು ಪುರುಷನಿಲ್ಲದೆ ಅನಾಥಳಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ನಿನ್ನ ಅಭಿ
 ಪ್ರಾಯವೇ? ನೀವೇ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ. ನಾನು ಸೂರ್ಯೋದಯವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸು
 ವುದಿಲ್ಲ.” ಅವಳ ಆ ಮಾತಿನಿಂದ ಸಮಸ್ತದೇವದಾನವಮಹರ್ಷಿಗಳು ತಲೆ
 ದೂಗುತ್ತ, “ಒಳ್ಳೆಯದು ಒಳ್ಳೆಯದು” ಎಂದರು.

೨೭. “ಮಹಾತ್ಮಳೂ, ಪತಿವ್ರತೆಯೂ, ತಪಸ್ವಿನಿಯೂ ಆಗಿರುವ
 ಶಾಂಡಿಲಿಯೆ! ನಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು. ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಸನ್ಮಾನಿಸುವುದಾದರೆ
 ಈ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸು” ಎಂದರು.

ಶಾಂಡಿಲ್ಯವಾಚ :-

ಯೇನ ನೋ ನಮರೇದ್ಭರ್ತಾ ಯೇನ ಸತ್ಯಂ ಮುನೇರ್ವಚಃ |
 ತತ್ಕುರುಧ್ವಂ ವಿಚಾರ್ಯಾಶು ಯೇನ ಸಂವರ್ಧತೇ ಸುಖಂ || ೨೮ ||
 ತಸ್ಯಾಸ್ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥಾಕೃತೋ ಹ್ಯುಷಿಃ |
 ಅಂತರ್ಹಿತೋ ಮುಹೂರ್ತಂ ಚ ಶಾಂಡಿಲ್ಯಾಶ್ಚ ಪ್ರಪಶ್ಯತಾಂ || ೨೯ ||
 ಪುನರಾದಾಯ ತೇ ಸರ್ವೇ ಕೃತ್ವಾ ನಿರ್ವಣಸತ್ತಮಂ |
 ಸ್ನಾಪಿತೋ ನರ್ಮದಾತೋಯೇ ಶಾಂಡಿಲ್ಯಾಯೈ ಸಮರ್ಪಿತಃ || ೩೦ ||
 ತತಃ ಸಾ ಹೃಷ್ಯಮನಸಾ ಪತಿಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತು ತೈಜಸಂ |
 ಪ್ರಣಮ್ಯ ತಾನ್ಯುಷೀಂದ್ರೇವಾನಿಮಲಾರ್ಕಂ ಜಗತ್ಪತಂ || ೩೧ ||
 ಕ್ರಿಯಾಃ ಪ್ರವರ್ತಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ದೇವಗಂಧರ್ವಮಾನುಷಾಃ |
 ಹೃಷ್ಯತುಷ್ಟಾ ಗತಾಃ ಸರ್ವೇ ಸ್ವಮಾಶ್ರಮಪದಂ ಮಹತ್ || ೩೨ ||
 ಪತಿವ್ರತಾ ಸ್ವಭರ್ತಾ ಸಾ ಮಾಸನೇವಾಃ ಶ್ರಮೇ ಸ್ಥಿತಾ |
 ಮಾಂಡವ್ಯೇನಾಪ್ಯನುಜ್ಞಾತಾ ಯಯೌ ನತ್ವಾ ಸ್ವಮಾಶ್ರಮಂ || ೩೩ ||

೨೮. ಶಾಂಡಿಲಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ — ನೀವು ಆಲೋಚಿಸಿ ನನ್ನ ವತಿಯು ಮಡಿಯದಂತೆಯೂ, ಮುನಿಯ ಮಾತು ಸತ್ಯವಾಗುವಂತೆಯೂ, ಸುಖವು ಹೆಚ್ಚುವಂತೆಯೂ ಮಾಡಿರಿ.

೨೯. ಮುನಿಗಳು ಆ ಶಾಂಡಿಲಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವಳ ಪತಿಯನ್ನು ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯುಳ್ಳವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಶಾಂಡಿಲಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟರು.

೩೦. ಅನಂತರ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸುಂದರನಾದ ಆ ಮುನಿಯನ್ನು ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಶಾಂಡಿಲಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು.

೩೧. ಬಳಿಕ ಅವಳು ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ವತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಆ ಋಷಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧನಾದ ಸೂರ್ಯನಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿದಳು.

೩೨. ಆಗ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿ ಸತ್ಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಡೆದುವು. ದೇವಗಂಧರ್ವಮಾನುಷ್ಯರು ದೃಷ್ಟತುಷ್ಟರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು.

೩೩. ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಆ ಶಾಂಡಿಲಿಯು ಒಂದು ತಿಂಗಳಕಾಲ ಪತಿಯೊಡನೆ ಆ ಮಾಂಡವ್ಯನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿ ಅವನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ತನ್ನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದಳು.

ಗತೇಷು ತೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸ ಚಾಚ್ಯುತಂ ।
 ಮಾಂಡನ್ಯೇಶ್ವರನಾಮಾನಂ ನಾರಾಯಣ ಇತಿ ಸ್ಮೃತಂ ॥ ೩೪ ॥
 ದಿವ್ಯಂ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಂ ತು ಪೂಜಯಾಮಾಸ ಭಾರತ ।
 ಗತೋಽಸಾವೃಷಿಸಂಘೈಶ್ಚ ಸಹಿತೋಽಮರಪರ್ವತಂ ॥ ೩೫ ॥
 ತಪಸ್ತಪಂತೌ ತೌ ತತ್ರ ಹ್ಯದ್ಯಾಪಿ ಕಿಲ ಭಾರತ ।
 ಭ್ರಾತರೌ ಸಂಯುತಾತ್ಮನೌ ಧ್ಯಾಯತಃ ಪರಮಂ ಪದಂ ॥ ೩೬ ॥
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತರ್ಪಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ ।
 ಪಿತರಸ್ತಸ್ಯ ತೃಪ್ಯಂತಿ ಪಿಂಡದಾನಾದ್ವಶಾಬ್ದಿಕಂ ॥ ೩೭ ॥
 ದೇವಗೃಹೇ ತು ಪಕ್ಷಾದೌ ಯಃ ಕರೋತಿ ವಿಲೇಪನಂ ।
 ಗೋದಾನಶತಸಾಹಸ್ರೇ ದತ್ತೇ ಭವತಿ ಯತ್ಫಲಂ ॥ ೩೮ ॥
 ಉಪಲೇಪನೇನ ದ್ವಿಗುಣಮರ್ಚನೇ ತು ಚತುರ್ಗುಣಂ ।
 ದೀಪಪ್ರಜ್ವಲನೇ ಪುಣ್ಯಮಷ್ಟಧಾ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಂ ॥ ೩೯ ॥
 ದಿವ್ಯನೇತ್ರಧರೋ ಭೂತ್ವಾ ತೈಲೋಕ್ಯೇ ಸಚರಾಚರೇ ।
 ದಧ್ನಾ ಮಧುಘೃತೈರ್ದೇವಂ ಪಯಸಾ ನರ್ಮದೋದಕೈಃ ॥ ೪೦ ॥
 ಸ್ನಪನಂ ಯೇ ಪ್ರಕುರ್ವಂತಿ ಪುಷ್ಪಮಾಲಾವಿಲೇಪನೈಃ ।
 ಯೇಚ್ಛರ್ಚಯಂತಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಂ ದೇವಂ ನಾರಾಯಣಂ ಹರಿಂ ॥ ೪೧ ॥

೩೪-೩೫. ಅವರಿಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಲು ಮಾಂಡವ್ಯನು ಮಾಂಡನ್ಯೇಶ್ವರನೆಂಬ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿ ಒಂದು ನಾವಿರ ವರ್ಷ ಕಾಲ ಪೂಜಿಸಿ ಋಷಿಗಳೊಡನೆ ಅಮರವರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

೩೬. ಈಗಲೂ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಅಲ್ಲಿ ಜತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಉತ್ತಮವದವಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೩೭ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿದರೆ ಅವರು ದತ್ತು ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಾಗುವ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೩೮. ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪಾಡ್ಯದ ದಿನ ವಿಲೇಪನ ಮಾಡಿದವನು ಲಕ್ಷ ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೩೯-೪೦. ಅಲ್ಲಿ ಉಪಲೇಪನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಇಮ್ಮಡಿಯೂ, ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ನಾಲ್ಕಡಿಯೂ, ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸುವುದರಿಂದ ಎಂಟರಷ್ಟೂ ಪುಣ್ಯವುಂಟಾಗುವುದು. ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದವನು ದಿವ್ಯನೇತ್ರಧಾರಿಯಾಗಿ ತೈಲೋಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವನು. ಮೊಸರು, ಜೇನು, ತುಪ್ಪ, ಹಾಲು, ನರ್ಮದಾ ಜಲಗಳಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆ, ಗಂಧಗಳಿಂದ ಶಿವನನ್ನೂ,

ತೇಃಸಿ ದಿವ್ಯವಿಮಾನೇನ ಕ್ರೀಡಂತೇ ಕಲ್ಪಸಂಖ್ಯಯಾ |
 ದೀಪಾಷ್ಟಕಂ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾದಷ್ಟವಿಂಶತಿ ಚತುರ್ದಶೀಂ || ೪೨ ||
 ಏಕಾದಶ್ಯಾಂ ತು ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ಯಮಂ ತು ತೇ |
 ಫಲೈರ್ನಾನಾವಿಧೈಃ ಶುಭೈರ್ಯುಃ ಕುರ್ಯಾಲ್ಲಿಂಗಪೂರಣಂ || ೪೩ ||
 ತೇಃಸಿ ಯಾಂತಿ ವಿಮಾನೇನ ಸಿದ್ಧಚಾರಣಸೇವಿತಾಃ |
 ಘಂಟಾ ಚೈವ ಪತಾಕಾ ಚ ವಿಮಾನೇ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕಾ || ೪೪ ||
 ವಾದಿತ್ರಾಣಿ ಯಥಾರ್ಹಾಣಿ ಸ್ತ್ರಾಂತೇ ಚ ಗಚ್ಛತೇ ಶಿವಂ |
 ದೇವಾಲಯಂ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾದ್ವಿಷ್ಣುವಂ ಮಾಂಡನೈಶ್ವರಂ || ೪೫ ||
 ಸ್ವರ್ಗೇ ವಸತಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ |
 ಮಾಂಡವ್ಯನಾರಾಯಣಾಖ್ಯೇ ವಿಪ್ರಾನ್ಭೋಜಯತೇಽಗ್ರತಃ || ೪೬ ||
 ಏಕಸ್ಥಿನ್ಭೋಜಿತೇ ವಿಪ್ರೇ ಕೋಟಿಭವತಿ ಭೋಜಿತಾ |
 ಆಶ್ವಿನೇ ಮಾಸಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶೀಂ || ೪೭ ||
 ಕೃತೋಪವಾಸನಿಯಮೋ ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣೇನ ಚ |
 ದೀಪಮಾಲಾಂ ಚತುರ್ದಿಕ್ಷು ಪೂಜಾಂ ಕೃತ್ವಾ ತು ಶಕ್ತಿತಃ || ೪೮ ||
 ನಾರೀ ವಾ ಪುರುಷೋ ವಾಃಸಿ ನೃತ್ಯಗೀತಪ್ರನಾದನೈಃ
 ಪ್ರಭಾತೇ ವಿಮಲೇ ಸೂರ್ಯೋ ಸ್ನಾನಾದಿಕವಿಧಿಂ ನೃಪ || ೪೯ ||

ನಾರಾಯಣನನ್ನೂ ಅರ್ಚಿಸುವವರು ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಕಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ
 ವಿನೋದಪಡುವರು. ಅಷ್ಟವಿಂಶತಿ, ಚತುರ್ದಶೀ, ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶೀ ದಿನ
 ಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಟು ದೀಪಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸುವವರು ಯಮನನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ.
 ಶುದ್ಧವಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಫಲಗಳಿಂದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಮಾಡುವವರು
 ಸಿದ್ಧಚಾರಣರಿಂದ ಸೇವಿತರಾಗಿ ವಿಮಾನದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ
 ಘಂಟೆ, ಪತಾಕೆ, ಹೂವಿನಮಾಲೆ, ಉಚಿತವಾದ ವಾದ್ಯಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು
 ಇಡುವವರು ಮರಣಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಶಂಕರನನ್ನೇ ಸೇರುವರು. ಮಾಂಡನೈಶ್ವರ
 ವಿಷ್ಣು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವನು ಪ್ರಳಯಕಾಲದವರೆಗೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ
 ವಾಸಿಸುವನು. ಈ ಮಾಂಡವ್ಯ ನಾರಾಯಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು
 ಭೋಜನಮಾಡಿದರೆ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಭೋಜನದಿಂದ ಕೋಟಿ ಸಂಖ್ಯೆಯ
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ಆಶ್ವಿನ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ
 ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಗೈದು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ
 ದೀಪಮಾಲೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ನೃತ್ಯಗೀತಾದಿಗಳಿಂದ ಶಕ್ತನುಸಾರ ಪೂಜೆಮಾಡಿ
 ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಈ ಮಾಂಡವ್ಯೇ

ಅಭಿನಿರ್ವರ್ತ್ಯ ಮೌನೇನ ಪಶ್ಯತೇ ದೇವಮಾದ್ಯಶಂ ।
 ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ರುದ್ರಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ ॥ ೫೦ ॥
 ಅಥವಾ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇ ಚ ಚೈತ್ರವೈಶಾಖಯೋರಪಿ ।
 ಶ್ರಾವಣೇ ವಾ ಮಹಾರಾಜ ಸರ್ವಕಾಲೇಽಥವಾಸಪಿ ಚ ॥ ೫೧ ॥
 ಶಿವರಾತ್ರಿಸಮಂ ಪುಣ್ಯಮಿತ್ಯೇವಂ ಶಿವಭಾಷಿತಂ ।
 ವಾಜಪೇಯಾಶ್ವಮೇಧಾಭ್ಯಾಂ ಫಲಂ ಭವತಿ ನಾನ್ಯಥಾ ॥ ೫೨ ॥
 ದುರ್ಭಗಾ ದುಃಖಿತಾ ವಂಧ್ಯಾ ದರಿದ್ರಾ ಚ ಮೃತಪ್ರಜಾ ।
 ಸ್ನಾತಿ ರುದ್ರಘಟ್ಟಿಯಾ ಸ್ತ್ರೀ ಸರ್ವಾನ್ಕಾಮಾನವಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೫೩ ॥
 ಕೃಮಿಕೀಟಪತಂಗಾಶ್ಚ ತಸ್ಮಿಂಸ್ತ್ರೀರ್ಥೇ ತು ಯೇ ಮೃತಾಃ ।
 ಸ್ವರ್ಗಂ ಪ್ರಯಾಂತಿ ತೇ ಸರ್ವೇ ದಿವ್ಯರೂಪಧರಾ ನೃಪ ॥ ೫೪ ॥
 ಅನಾಶಕೇ ಜಲೇಽಗ್ನೌ ತು ಯೇ ಮೃತಾ ನ್ಯಾಧಿಸೀಡಿತಾಃ ।
 ಅನಿವರ್ತಿಕಾ ಗತಿಸ್ತೇಷಾಂ ರುದ್ರಲೋಕೇ ಹ್ಯಸಂಶಯಂ ॥ ೫೫ ॥
 ನಿತ್ಯಂ ನಮತಿ ಯೋ ರಾಜಂಭಿವನಾರಾಯಣಾವುಭೌ ।
 ಗೋದಾನಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ತಸ್ಯ ತೀರ್ಥಪ್ರಭಾವತಃ ॥ ೫೬ ॥

ಶ್ವರನನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಿದ ಹೆಂಗಸಾಗಲಿ, ಗಂಡಸಾಗಲಿ ಸಕಲ ಪಾಪಮುಕ್ತರಾಗಿ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯರಾಗುವರು.

೫೦-೫೨. ಅಥವಾ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ, ಚೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ, ಶ್ರಾವಣ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ, ಇತರ ಕಾಲದಲ್ಲಾಗಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಶಿವರಾತ್ರಿಗೆ ಸಮವಾದ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದು, ಎಂದು ಶಿವನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಾಜಪೇಯಾಶ್ವಮೇಧಯಾಗಗಳ ಫಲವೂ ದೊರೆಯುವುವು.

೫೩. ದುರ್ಭಗಳೂ, ದುಃಖಿಗಳೂ, ಬಂಜೆಯೂ, ಬಡವಳೂ, ಮೃತವಾದ ಸಂತತಿಯುಳ್ಳವಳೂ ಇಲ್ಲಿ ರುದ್ರಘಟಗಳಿಂದ ಮಿಂದರೆ ಸಮಸ್ತೇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ವಡೆಯುವಳು.

೫೪. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಡಿದ ಕೃಮಿ, ಕೀಟ, ಪತಂಗಗಳೂ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುವು.

೫೫. ಅಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಧಿಸೀಡಿತರಾದವರು ಜಲಾಗ್ನಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಡಿದರೆ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

೫೬. ಇಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ವಿಷ್ಣುಮಹೇಶ್ವರರನ್ನು ವಂದಿಸುವವನು ತೀರ್ಥದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಗೋದಾನದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ದೇವಾಲಯೇ ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಯಶ್ಚ ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಂ ।
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೇಕೃತಾ ತೇನ ಸಸಾಗರಧರಾ ಧರಾ ॥ ೫೭ ॥
 ಸಾರ್ಧಂ ಶತಂ ಚ ತೀರ್ಥಾನಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾದ್ಯಹಿಃ ।
 ತಸ್ಯ ತೀರ್ಥಪ್ರಮಾಣಂ ತು ವಿಸ್ತರಂ ರಾಜಸತ್ತಮ ॥ ೫೮ ॥
 ಸೂತ್ರೇಣ ವೇಷ್ಠಯೇತ್ಕ್ಷೇತ್ರಮಥನಾ ಶಿವಮಂದಿರಂ ।
 ಅಥನಾ ಶಿವಲಿಂಗಂ ಚ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು ॥ ೫೯ ॥
 ಜಂಬುದ್ವೀಪಶ್ಚ ಕೃತ್ಸನ್ನಶ್ಚ ಶಾಲ್ಮಲೀ ಕುಶಕ್ರಾಂಚಕೌ ।
 ಶಾಕಪುಷ್ಕರ ಗೋಮೇದೈಃ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾ ವಸುಂಧರಾ ॥ ೬೦ ॥
 ಭೂಷಿತಾ ತೇನ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸಶೈಲವನಕಾನನಾ ।
 ರೇವಾಯಾಂ ದಕ್ಷಿಣೇ ಭಾಗೇ ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರಾತ್ಸಮಾಪತಃ ॥ ೬೧ ॥
 ದೇವಖಾತಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ನಿರ್ಮಿತಂ ತ್ರಿದಶೈರಪಿ ।
 ತಸ್ಮಿನ್ ಯಃ ಕುರುತೇ ಸ್ನಾನಂ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾತಕೈಃ ॥ ೬೨ ॥
 ಪೂರ್ಣಮಾಯಾಮಮಾನಾಸ್ಯಾಂ ವ್ಯತೀಪಾತೇರ್ಕಸಂಕ್ರಮೇ ।
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಚ ಸಂಗ್ರಹೇ ಕುರ್ಯಾತ್ಸ ಗಚ್ಛೇತ್ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ ॥ ೬೩ ॥
 ದೇವಖಾತೇ ತ್ರಯೋ ದೇವಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರಾಃ ।
 ತಿಷ್ಠಂತಿ ಋಷಿಭಿಃ ಸಾರ್ಧಂ ಪಿತೃದೇವಗಣೈಃ ಸಹ ॥ ೬೪ ॥

೫೭. ಮಹಾರಾಜ! ಆ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೈದವನು ಸಮುದ್ರ ಪರ್ವತಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದವನಂತಾಗುವನು.

೫೮. ಅಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದ ಹೊರಗೆ ನೂರೈವತ್ತು ತೀರ್ಥಗಳು ಇರುವುದರಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ.

೫೯. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾಗಲಿ, ಶಿವಾಲಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನಾಗಲಿ ಸೂತ್ರದಿಂದ ಸುತ್ತಿದವನಿಗೆ ದೊರಕುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

೬೦-೬೩. ಜಂಬು, ಶಾಲ್ಮಲಿ, ಕುಶ, ಕ್ರಾಂಚ, ಶಾಕ, ಪುಷ್ಕರ, ಗೋಮೇದ ದ್ವೀಪಗಳಿಂದಲೂ, ವರ್ವತವನಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಲಂಕಾರಮಾಡಿದ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು. ಯಮುನಾ ನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರದ ಹತ್ತಿರ ದೇವತೆಗಳು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಸರೋವರವೊಂದಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದವನು ಸಮಸ್ತಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೬೩-೬೪. ಅಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಅಮಾನಾಸ್ಯೆ, ವ್ಯತೀಪಾತ, ಸೂರ್ಯ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಗ್ರಹಣ ಮೊಕ್ಷಕಾಲ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿದವನು ಉತ್ತಮ ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ದೇವಖಂಡದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರು, ಋಷಿಗಳಿಂದಲೂ, ಪಿತೃ ದೇವಗಣಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಇರುತ್ತಾರೆ.

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇಽಶ್ವಿನೇ ಮಾಸಿ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ನಿಶೇಷತಃ |
 ವಾಯುಮಾರ್ಗೇ ಸ್ಥಿತಃ ಶಕ್ರಸ್ತಿಸ್ವತೇ ದೇವತೈಃ ಸಹ || ೬೫ ||
 ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಸರಿತಃ ಸಾಗರಾಸ್ತಥಾ |
 ವಿಶಂತಿ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ದೇವಖಾತೇ ದಿನದ್ವಯಂ || ೬೬ ||
 ಗಯಾಶಿರೇ ಚ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಪ್ರಯಾಗೇಽಮರಕಂಟಕೇ |
 ಪ್ರಯಾಗೇ ಸೋಮತೀರ್ಥೇ ಚ ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಮಾಂಡವೇಶ್ವರೇ || ೬೭ ||
 ಪಟ್ಟಿಬಂಧೇನ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಮಾತ್ರಾಯಾಂ ಲಕುಲೇಶ್ವರೇ |
 ಆಶ್ವಿನಾಮಾಶ್ವಿನೇ ಯೋಗೇ ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಮಾಂಡವೇಶ್ವರೇ || ೬೮ ||
 ಉಜ್ಜಯಿನ್ಯಾಂ ಮಹಾಕಾಲೇ ವಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ತ್ರಿಪುಷ್ಕರೇ |
 ಸನ್ನಿಹತ್ಯಾಂ ರವಿಗ್ರಸ್ತೇ ಮಾಂಡವ್ಯಾಖ್ಯೇ ಸನಾತನಂ || ೬೯ ||
 ಇತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮಹಾರಾಜ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಚೋತ್ತಮಂ |
 ಪಿತೃಂದೇವಾನ್ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಪೂಜನೈಃ || ೭೦ ||
 ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ನಿರಾಹಾರಃ ಸ್ಥಿತೋ ಭೂತ್ವಾ ಶುಚಿವ್ರತಃ |
 ಪೂಜಯೇತ್ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣೇ ಶಿವಂ || ೭೧ ||

೬೫. ಅಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ದಶಿಯದಿನ ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ವಾಯುಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವನು.

೬೬. ಆ ದೇವಖಾತದಲ್ಲಿ ಎರಡುದಿನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳೂ, ನದಿಗಳೂ, ಸಮುದ್ರಗಳೂ ನೆಲೆಸಿರುವುವು.

೬೭. ಆ ಮಾಂಡವೇಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಯಾಶಿರ, ಅಮರಕಂಟಕ, ಪ್ರಯಾಗದ ಸೋಮತೀರ್ಥ ಇವುಗಳಲ್ಲಾಗುವ ಪುಣ್ಯವು ದೊರೆಯುವುದು.

೬೮ ಆಶ್ವಿನಮಾಸದ ಆಶ್ವಿನೀ ನಕ್ಷತ್ರ ಯೋಗವಿರುವ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಆ ಮಾಂಡವೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ, ಲಕುಲೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಬಂಧನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದು.

೬೯ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ, ಮಹಾಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಕಾಶಿಯ ತ್ರಿಪುಷ್ಕರದಲ್ಲಿಯೂ, ಸನ್ನಿಹತಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಗ್ರಹಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವ ಪುಣ್ಯವು ಈ ಮಾಂಡವ್ಯಾಖ್ಯೆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವುದು.

೭೦-೭೧. ಮಹಾರಾಜ ! ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಒತ್ತಮವಾದ ಈ ತೀರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದು ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಗೈದು ಶಿವನನ್ನು ಅತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಸ್ನಾನೈಶ್ಚ ವಿವಿಧೈರ್ದೇವಂ ಪುಷ್ಪಾಂಗುಲೇಪನೈಃ |
 ಪ್ರಭಾತೇ ಪೂರ್ಣಮಾಸ್ಕಾಂ ತು ಸ್ನಾನಾದಿ ವಿಧಿತರ್ಪಣೈಃ || ೨೨ ||
 ಶ್ರಾದ್ಧೇನ ಹವ್ಯಕನ್ಯೇನ ಶಿವಪೂಜಾರ್ಚನೇನ ಚ |
 ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಾದಿ ಯಜ್ಞೈಶ್ಚ ವಿಧಿವಚ್ಛಾಪ್ತದಕ್ಷಿಣೈಃ || ೨೩ ||
 ಧೌತಸಾಪೋ ವಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಲಭತೇ ಫಲಮುತ್ತಮಂ |
 ಗೋಸಹಸ್ರಪ್ರದಾನೇನ ದತ್ತಂ ಭವತಿ ಭಾರತ || ೨೪ ||
 ಸ್ನಾನಾದ್ಯೈರ್ವಿಧಿವತ್ತತ್ರ ತದ್ವಿನೇ ಶಿವಸನ್ನಿಧೌ |
 ಹಿರಣ್ಯಂ ವೃಷಭಂ ಧೇನುಂ ಭೂಮಿಂ ಗೋಮಿಥುನಂ ಹಯಂ || ೨೫ ||
 ಶಿವಮುದ್ದಿಶ್ಯ ವೈ ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮೇ ದದ್ಯಾತ್ಸುರೂಪಿಣೇ |
 ಪಾದುಕೋಪಾನಹೌ ಛತ್ರಂ ಭಾಜನಂ ರಕ್ತವಾಸಸೀ || ೨೬ ||
 ಹೋಮಂ ದಾನಂ ತಥಾ ಜಾಪ್ಯಮುಕ್ಸಯಂ ಸರ್ವಮೇವ ತತ್ |
 ಋಚಮೇಕಾಂ ತು ಋಗ್ವೇದೇ ಯಜುರ್ವೇದೇ ಯಜುಸ್ತಥಾ || ೨೭ ||
 ಸಾಮೈಕಂ ಸಾಮವೇದೇ ತು ಜಪೇದ್ದೇವಾಗ್ರಸಂಸ್ಥಿತಃ |
 ಸಮ್ಯಗ್ವೇದಫಲಂ ತಸ್ಯ ಭವೇದ್ವೈ ನಾಂತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೨೮ ||
 ಗಾಯತ್ರೀ ಜಾಪ್ಯಮಾತ್ರಸ್ತು ವೇದತ್ರಯಫಲಂ ಲಭೇತ್ |
 ಕುಲಕೋಟಿಶತಂ ಸಾಗ್ರಂ ಲಭತೇ ತು ಶಿನಾರ್ಚನಾತ್ || ೨೯ ||

೨೨-೨೪. ಪೂರ್ಣಮೆಯ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಶಿವನನ್ನು ಸ್ನಾನ, ಪುಷ್ಪ, ಅಗರು ಗಂಧಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿ ಶ್ರಾದ್ಧ, ತರ್ಪಣ, ಹವ್ಯಕವ್ಯ, ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಾದಿ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಾಪರಹಿತನಾದವನು ಸಾವಿರ ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೨೫-೨೬. ಆ ದಿನ ಶಿವನ ಹತ್ತಿರ ವಿಧಿಯಂತೆ ಮಿಂದು ಸುವರ್ಣ, ವೃಷಭ, ಧೇನು, ಭೂಮಿ, ಗೋಮಿಥುನ, ಆಶ್ವ, ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮ, ಪಾದುಕ, ಛತ್ರ, ಪಾತ್ರೆ, ರಕ್ತವಸ್ತ್ರ ಇವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೨೭-೨೮. ಅಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಹೋಮ, ಜಪ, ದಾನ ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಅಕ್ಷಯವಾಗುವುವು. ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಋಕ್ಕನ್ನೂ, ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಯಜುಸ್ಸನ್ನೂ, ಸಾಮವೇದದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾಮವನ್ನೂ ಶಿವನ ಮುಂದೆ ಜಪಿಸಿದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವೇದಾಧ್ಯಯನಮಾಡಿದ ಫಲವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಲಭಿಸುವುದು.

೨೯. ಗಾಯತ್ರೀಜಪದಿಂದ ಮೂರು ವೇದಗಳನ್ನು ಪಾರಾಯಣಮಾಡಿದ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು. ಶಿನಾರ್ಚನೆಯಿಂದ ನೂರುಕೋಟಿ ಕುಲಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುವು.

ಸ್ನಾನೇ ದಾನೇ ತಥಾ ಶ್ರಾದ್ಧೇ ಜಾಗರೇ ಗೀತನಾದಿತೇ |
 ಅನಿವರ್ತಿಕಾ ಗತಿಸ್ತಸ್ಯ ಶಿವಲೋಕಾತ್ಕದಾಚನ || ೮೦ ||
 ಕಾಲೇನ ಮಹತಾವಿಷ್ಣೋ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕೇ ಸಮಾವಿಶೇತ್ |
 ರಾಜಾ ಭವತಿ ಮೇಧಾವೀ ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿವಿವರ್ಜಿತಃ || ೮೧ ||
 ಜೀವೇದ್ವರ್ಷಶತಂ ಸಾಗ್ರಂ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಧನಾನ್ನಿತಃ |
 ತಚ್ಚ ತೀರ್ಥಂ ಪುನಃ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ಲೀಯಮಾನೋ ಮಹೇಶ್ವರೇ || ೮೨ ||
 ಉಪಾಸ್ತೇ ಯಸ್ತು ವೈ ಸಂಧ್ಯಾಂ ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ಚ ಪರ್ವಣಿ |
 ಸಾಂಗೋಸಾಂಗೈಶ್ಚ ತುರ್ವೇದೈರ್ಲಭತೇ ಫಲಮುತ್ತಮಂ || ೮೩ ||
 ತತ್ರ ಸರ್ವಂ ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರಾಚ್ಛರಸಾತಂ ಸಮಂತತಃ |
 ನ ಸಂಚರೇದ್ಭಯೋದ್ವಿಗ್ನಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ನರಾಧಿಪ || ೮೪ ||
 ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಸ್ಥಿತೋ ವ್ಯಕ್ನಾನ್ನಶ್ಯತೇ ತೀರ್ಥತತ್ಪರಃ |
 ವಿವಿಧೈಃ ಪಾತಕೈರ್ಮುಕ್ತೋ ಮುಚ್ಯತೇ ನಾಂತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೮೫ ||
 ಶ್ವಭ್ರೀ ತತ್ರ ಮಹಾರಾಜ ಜಲಮಧ್ಯೇ ಪ್ರದೃಶ್ಯತೇ |
 ಕಥಾನಿಕಾ ಪುರಾಣೋಕ್ತಾ ನಾನರೀತೀರ್ಥ ಸೇವನಾತ್ || ೮೬ ||

೮೦. ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಶ್ರಾದ್ಧ, ಜಾಗರಣೆ, ಸಂಗೀತ, ವಾದ್ಯ ಇವುಗಳಿಂದ ಸೇವೆಗೈದು ಶಿವಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದ ಮಾನವನು ಬಹು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವುದಿಲ್ಲ.

೮೧. ಅನಂತರ ಬಹಳ ಕಾಲದಮೇಲೆ ಭೂಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ ಸಕಲ ವ್ಯಾಧಿರಹಿತನೂ, ಬುದ್ಧಿವಂತನೂ ಆದ ರಾಜನಾಗುವನು.

೮೨. ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಮಹೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗುವವನು ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರ ಧನಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ನೂರು ವರ್ಷಕಾಲ ಬದುಕುವನು.

೮೩. ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಅಂಗಗಳೊಡನೆ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನು ಪಾರಾಯಣಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೮೪. ಆ ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರದ ಸುತ್ತಲೂ ಒಂದು ಬಾಣವು ಬೀಳುವಷ್ಟು ದೂರ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಭಯದಿಂದ ಸಂಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೮೫. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಂದಲಾದರೂ ಅಲ್ಲಿರುವ ಮರಗಳನ್ನು ನೋಡಿದವನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನಾನಾವಿಧ ಪಾತಕಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೮೬. ಅಲ್ಲಿ ನಾನರಿಯು ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇವನೆಮಾಡುವುದರಿಂದಾದ ಒಂದು ಕುಣಿಯು ಕಾಣಿಸುವುದು. ಈ ವಿಷಯವು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ತತ್ರ ಕೂಪೋ ಮಹಾರಾಜ ತಿಷ್ಠತೇ ದೇವನಿರ್ಮಿತಃ ।

ಶಿವಸ್ಯ ಪಶ್ಚಿಮೇ ಭಾಗೇ ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರಮನುತ್ತಮಂ

॥ ೮೭ ॥

ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗಂ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧೀರ್ಥೇ ನರಾಧಿಪ ।

ಕ್ರೀಡಂತಿ ಪಿತರಸ್ತಸ್ಯ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕೇ ಯದ್ಯಜ್ಞಯಾ

॥ ೮೮ ॥

ಅಗನ್ಯಾಗಮನೇ ಪಾಪಮಯಾಜ್ಯಯಾಜನೇ ಕೃತೇ ।

ಸ್ತೇಯಾಚ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮಗೋಹತ್ಯಾ ಗುರುಘಾತಾಚ್ಚ ಪಾತಕಂ ।

ತತ್ಸರ್ವಂ ನಶ್ಯತೇ ಪಾಪಂ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗೇ ಕೃತೇ ತು ವೈ

॥ ೮೯ ॥

ಮಾಂಡವ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಯಃ ಶೃಣೋತಿ ಸಮಾಧಿನಾ ।

ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾಪೇಭ್ಯೋ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯ ವಿಚಾರಣಾ

॥ ೯೦ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಮಾಂಡವ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ದ್ವಿಸಪ್ತತೃಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೮೭. ಅಲ್ಲಿ ದೇವನಿರ್ಮಿತವಾದ ಒಂದು ಕೂಪವಿದೆ. ಶಿವನ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವಿರುವುದು.

೮೮. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗವನ್ನು ಮಾಡಿದವನ ಪಿತೃಗಳು ಸ್ವರ್ಗ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕೃತಿಯಾಗಿ ಕ್ರೀಡಿಸುವರು.

೮೯. ಅಲ್ಲಿ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಗನ್ಯಾಗಮನ, ಅಯಾಜ್ಯ ಯಾಜನ, ಸ್ತೇಯ, ಬ್ರಹ್ಮಗೋಗುರುಹತ್ಯೆ ಇವುಗಳಿಂದುಂಟಾದ ಪಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೯೦. ಮಾಂಡವ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೇಳಿದ ವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಮಾಂಡವ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ”ವೆಂಬ

ನೂರಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಪ್ತತ್ವ ರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶುದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ ರಾಜೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।

ನರ್ಮದಾ ದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ಸರ್ವಸಾಪ ಪ್ರಣಾಶನಂ

॥ ೧ ॥

ಶುದ್ಧೇಶ್ವರನಿತಿಖ್ಯಾತಂ ಮಹಾಸಾತಕನಾಶನಂ ।

ಯತ್ರ ಶುದ್ಧಿಂ ಪರಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ದೇವದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।

ಪುರಾ ಹತ್ಯಾಯುತಃ ಪ್ರಾರ್ಥ ದೇವದೇವಸ್ತಿಶಾಲಧ್ಯಕ್

॥ ೨ ॥

ಪುರಾ ಪಂಚಶಿರಾ ಅಸೀದ್ವೃಹ್ಮಾ ಲೋಕಪಿತಾಮಹಃ ।

ತೇನಾನ್ಯತಂ ವಚಶ್ಚೋಕ್ತಂ ಕಸ್ತಿಸ್ತಿತ್ಕಾರಣಾಂತರೇ

॥ ೩ ॥

ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಸಹಸಾ ತಸ್ಮೈ ಚುಕೋಪ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।

ಛೇದಯಾಮಾಸ ಭಗವಾನ್ಮೂರ್ಧಾನಂ ಕರಚೈಸ್ತದಾ

॥ ೪ ॥

ತಸ್ಯ ತತ್ಕರಸಂಲಗ್ನಂ ಚ್ಯವತೇ ನ ಕದಾಚನ ।

ತತೋ ಹಿ ದೇವದೇವೇಶಃ ಪರ್ಯಟಿನ್ಸೃಥಿವೀಮಿನಾಂ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶುದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧-೨. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ -ಮಹಾರಾಜ ! ಅನಂತರ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಡದಲ್ಲಿರುವುದೂ, ಅತ್ಯಂತ ಮಂಗಳಕರವೂ, ಸಮಸ್ತ ಸಾವನಾಶಕವೂ ಆದ ಶುದ್ಧೇಶ್ವರನೆಂಬ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ತ್ರಿಶಾಲಧಾರಿಯಾದ ಶಂಕರನು ಶುದ್ಧನಾಗಿರುವನು.

೩. ಹಿಂದೆ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನು ಐದುತಲೆಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆ ಶಿರಸ್ಸಿನಿಂದ ಸುಳ್ಳನ್ನಾಡಿದನು.

೪. ಪರಮೇಶ್ವರನು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೂಡಲೆ ಕುಪಿತನಾಗಿ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು.

೫-೬. ಆಗ ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಂಟಿಕೊಂಡ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ತಲೆಯು ಬಿದ್ದು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ಶಿವನು ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಕಾಶಿಗೆ

ತತೋ ನಾರಾಣಸೀಂ ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ತಸ್ಯಾಂ ತದಪತಚ್ಛಿರಃ |
 ಪತಿತೇ ತು ಕಪಾಲೇ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ನ ಮುಂಚತಿ || ೬ ||
 ತತಸ್ತು ಸಾಗರೇ ಗತ್ವಾ ಪೂರ್ವೇ ಚ ದಕ್ಷಿಣೇ ತಥಾ |
 ಪಶ್ಚಿಮೇ ಚೋತ್ತರೇ ಸಾರ್ಥ ದೇವದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ || ೭ ||
 ಪರ್ಯಟನ್ಯರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ನ ಮುಂಚತಿ |
 ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ಕೂಲೇ ಸುತೀರ್ಥಂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾನ್ ಪ್ರಭುಃ || ೮ ||
 ಕುಲಕೋಟಿಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಸಾರ್ಥಯಾಮಾಸ ಚಾತ್ಮನಾನ್ |
 ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ಬಭೂವ ಗತಕಲ್ಮಷಃ || ೯ ||
 ತತೋ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷೋ ಜಾತೋ ದೇವದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ |
 ದತ್ವಾ ಸುರೇಭ್ಯಸ್ತತ್ಸ್ಥಾನಂ ತತಶ್ಚಾಂತರ್ದರ್ಧೇ ಪ್ರಭುಃ || ೧೦ ||
 ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಶುದ್ಧರುದ್ರೇತಿ ಕೀರ್ತಿತಂ |
 ವಿಖ್ಯಾತಂ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಹರಂ ಪರಂ || ೧೧ ||
 ಮಾಸೇ ಮಾಸೇ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇನ ಮಾನಾಸ್ಯಾಯಾಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ |
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ತತ್ರ ವಿಧಾನೇನ ತರ್ಪಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ || ೧೨ ||
 ದದ್ಯಾತ್ಪಿಂಡಂ ಸಿತೃಣಾಂ ತು ಭಾವಿತೇನಾಂತರಾತ್ಮನಾ |
 ತಸ್ಯ ತೇ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನಿ ಸುತೃಸ್ತಾಃ ಪಿತರೋ ನೃಪ || ೧೩ ||

ಬರಲು ಅಲ್ಲಿ ಆ ತಲೆಯು ಬಿದ್ದಿತು. ಕಪಾಲವು ಬಿದ್ದರೂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಆತನನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

೭-೯. ಬಳಿಕ ಆ ಮಹೇಶ್ವರನು ಪೂರ್ವ ವಶ್ವಿನು ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರ ಸಮುದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದರೂ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ತರುವಾಯ ಅವನು ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಡದಲ್ಲಿರುವ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದು ತನ್ನನ್ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಾಪರಹಿತನಾದನು.

೧೦. ಬಳಿಕ ಪಾಪರಹಿತನಾದ ಶಂಕರನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನಿತ್ತು ಅಡಗಿಹೋದನು.

೧೧. ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಆ ತೀರ್ಥವು ಶುದ್ಧರುದ್ರನೆಂದು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಖ್ಯಾತವಾಯಿತು.

೧೨-೧೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಮಾನವನು ಪ್ರತಿತಿಂಗಳ ಆಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ವಿಧಿಯಂತೆ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿ ಚಿತ್ರೈಕಾಗ್ರ್ಯದಿಂದ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಅವನ ಪಿತೃಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಕಾಲ ತೃಪ್ತರಾಗುವರು.

ಗಂಧಧೂಪಪ್ರದೀಪಾದ್ಯೈರಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಪರಮೇಶ್ವರಂ ।
 ಶುದ್ಧೇಶ್ವರಾಽಭಿಧಾನಂತು ಶಿವಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೧೪ ||
 ಏತತ್ತೇ ಕಥಿತಂ ರಾಜಂಘ್ರದ್ಧರುದ್ರಮನುತ್ತಮಂ ।
 ಮಯಾ ಶ್ರುತಂ ಯಥಾ ದೇವಸಕಾಶಾಚ್ಯೂಲಪಾಣಿನಃ ।
 ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಸಾಪೇಭ್ಯೋ ರುದ್ರಲೋಕಂ ಸಗಚ್ಛತಿ || ೧೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ಶುದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
 ತ್ರಿಸಪ್ತತ್ಯುತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೪. ಈ ಶುದ್ಧೇಶ್ವರನನ್ನು ಗಂಧಧೂಪ, ದೀಪಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದವನು
 ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗುವನು.

೧೫. ದೊರೆಯೆ! ನಾನು ಶಂಕರನಿಂದ ಕೇಳಿದ ಶುದ್ಧರುದ್ರತೀರ್ಥದ
 ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತೇನೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದವನು ಸಕಲ
 ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗಿ ರುದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ಶುದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ
 ನೂರೆಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧ ಚತುಃ ಸಪ್ತತ್ಯುತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಗೋಪೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಗೋಪೇಶ್ವರಂ ತತೋ ಗಚ್ಛೇದುತ್ತರೇ ನರ್ಮದಾತಟೇ ।

ಯತ್ರ ಸ್ನಾನೇನ ಚೈಕೇನ ಮುಚ್ಯಂತೇ ಪಾತಕೈರ್ನರಾಃ ॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಕುರುತೇ ಪ್ರಾಣಸಂಕ್ಷಯಂ ।

ಬಹಿಯುಕ್ತೇನ ಯಾನೇನ ಸ ಗಚ್ಛೇಚ್ಛಿವಮಂದಿರಂ ॥ ೨ ॥

ಕ್ರೀಡಿತ್ವಾ ಸುಚಿರಂ ಕಾಲಂ ಶಿವಲೋಕೇ ನರಾಧಿಪ ।

ಇಹ ಮಾನುಷ್ಯತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ರಾಜಾ ಭವತಿ ವೀರ್ಯವಾನ್ ॥ ೩ ॥

ಹಸ್ತಶ್ವರಥಸಂಪನ್ನೋ ದಾಸೀದಾಸಸಮನ್ವಿತಃ ।

ಪೂಜ್ಯಮಾನೋ ನರೇಂದ್ರಶ್ಚ ಜೀವೇದ್ವರ್ಷಶತಂ ನರಃ ॥ ೪ ॥

ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಮಾಸಿ ನವಮ್ಯಾಂ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷತಃ ।

ಸೋಪವಾಸಃ ಶುಚಿಭೂತ್ವಾ ದೀಪಕಾಂಸ್ತತ್ರ ದಾಪಯೇತ್ ॥ ೫ ॥

ಗಂಧಪುಷ್ಪೈಃ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ರಾತ್ರೌ ಕುರ್ವೀತ ಜಾಗರಂ ।

ತಸ್ಯ ಯತ್ಫಲಮುದ್ದಿಷ್ಟಂ ತಚ್ಛೃಣುಷ್ವ ನರಾಧಿಪ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಗೋಪೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಅನಂತರ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ಉತ್ತರ ತಟದಲ್ಲಿರುವ ಗೋಪೇಶ್ವರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾರಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಾನವರು ಪಾಪಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೨. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮಡಿಯುವವನು ಮಯೂರವಾಹನವನ್ನೇರಿ ಶಿವಮಂದಿರಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

೩. ಅಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಕ್ರೀಡಿಸಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ವೀರ್ಯವಂತನಾದ ರಾಜನಾಗುವನು.

೪. ಅವನು ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥಗಳಿಂದಲೂ, ದಾಸೀದಾಸ ಜನ ರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ರಾಜಪೂಜ್ಯನಾಗಿ ನೂರುವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಜೀವಿಸುವನು.

೫-೬. ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲನಕ್ಷತ್ರದ ನವಮೀದಿನ ಅಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಗಂಧಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

ಯಾವತ್ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಸಂಖ್ಯಾ ದೀಪಕಾನಾಂ ತಥೈವ ಚ |
ತಾನದ್ಭುಗಸಹಸ್ರಾಣಿ ಶಿವಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೭ ||
ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಲಿಂಗಪೂರಣಕಂ ವಿಧಿಂ |
ತಥೈವ ಪದ್ಮಕೈಶ್ಚೈವ ದಧಿಭಕ್ತೈಸ್ತಥೈವ ಚ || ೮ ||
ಯಸ್ತು ಕುರ್ಯಾನ್ನರಶ್ರೇಷ್ಠ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು |
ಯಾನಂತಿ ತಿಲಸಂಖ್ಯಾನಿ ದಧಿಭಕ್ತಂ ತಥೈವ ಚ || ೯ ||
ಪದ್ಮಸಂಖ್ಯಾ ಶಿನೇ ಲೋಕೇ ಮೋದತೇ ಕಾಲಮಾಪ್ನಿತಂ |
ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ವೀಯತೇ ನೃಪ || ೧೦ ||
ಸರ್ವಂ ಕೋಟಿಗುಣಂ ತಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯಾತುಂ ನಾ ನ ಶಕ್ಯತೇ |
ಏತತ್ತೇ ಕಥಿತಂ ಸರ್ವಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ || ೧೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ಗೋವೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ನಾಮ
ಚತುಃಸಪ್ತತ್ವರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೭. ಅವನು ದೂತಿಸಿದ ದೀವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟು ಸಹಸ್ರ ಯುಗಳ
ಕಾಲ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ವೂಜನಾಗುವನು.

೮-೧೧. ಮಾನವನು ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವದ್ಮ, ಮೊಸರನ್ನಗಳಿಂದ ಲಿಂಗ
ಪೂರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಆ ತಿಲದವ್ಯನ್ನು ಸದ್ಮಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟು ಕಾಲ
ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆನಂದವಡವನು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನಾದರೂ ದಾನ
ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಕೋಟಿಯಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದು. ಆದರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು
ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಆ ತೀರ್ಥದ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿರುತ್ತೇನೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ಗೋವೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
ನೂರನ್ನತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ವಂಚಸಪ್ತಾಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕಪಿಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಉತ್ತರೇ ನರ್ಮದಾಕೂಲೇ ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಯ ಮಧ್ಯತಃ	
ಕಪಿಲೇಶ್ವರಂ ತು ವಿಖ್ಯಾತಂ ವಿಶೇಷಾತ್ಪಾಪನಾಶನಂ	॥ ೧ ॥
ಯೋಃಸೌ ಸನಾತನೋ ದೇವಃ ಪುರಾಣೇ ಪರಿಪತ್ಯತೇ	
ವಾಸುದೇವೋ ಜಗನ್ನಾಥಃ ಕಪಿಲತ್ವಮುಪಾಗತಃ	॥ ೨ ॥
ಪಾತಾಲಂ ಸುತಲಂ ನಾನು ತಸ್ಯೈವ ನಿತಲಂ ಹೃದಃ	
ಗಭಸ್ತಿಗಂ ಚ ತಸ್ಯಾಽಧೋ ಹ್ಯಂಧತಾಮಿಸ್ರಮೇವ ಚ	॥ ೩ ॥
ಪಾತಾಲಂ ಸಪ್ತಮಂ ಯಚ್ಚ ಹೃದಸ್ತಾತ್ಪಂಸ್ಥಿತಂ ಮಹತ್	
ವಸತೇ ತತ್ರ ನೈ ದೇವಃ ಪುರಾಣಃ ಪರಮೇಶ್ವರಃ	॥ ೪ ॥
ಸ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸ ಮಹಾದೇವಃ ಸ ದೇವೋ ಗರುಡಧ್ವಜಃ	
ಪೂಜ್ಯಮಾನಃ ಸುರೈಃ ಸಿದ್ಧೈಸ್ತ್ರಿಪತ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಭಿಃ	॥ ೫ ॥
ವಸತಸ್ತಸ್ಯ ರಾಜೇಂದ್ರ ಕಪಿಲಸ್ಯ ಜಗದ್ಗುರೋಃ	
ವಿನಾಶಂ ಚಾಗ್ರತಃ ಪ್ರಾಪ್ತಾಃ ಕ್ಷಣೇನ ಸಗರಾತ್ಮಜಾಃ	॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕಪಿಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರ ದಡದಲ್ಲಿ ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಪನಾಶವಾದ ಕಪಿಲೇಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರವಿರುವುದು.

೨. ಪುರಾಣಪ್ರತಿಸಾಧ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಇಲ್ಲಿ ಕಪಿಲ ರೂಪಿಯಾದನು.

೩-೪. ಪಾತಾಳ, ಸುತಲ, ನಿತಲ, ಗಭಸ್ತಿಗ, ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಪ್ತಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣ ಪುರುಷನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.

೫. ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರರೂಪಿಯಾದ ಆ ವಿಷ್ಣುವು ಸುರ, ಸಿದ್ಧ, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವನು.

೬. ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ಕಪಿಲನು ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಅವನ ಮುಂದೆ ಸಗರತನಯರು ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಶವಾದರು.

ಭಸ್ಮೀಭೂತಾಂಸ್ತು ತಾನ್ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕಪಿಲೋ ಮುನಿಸತ್ತಮಃ	
ಜಗಾನು ಪರಮಂ ಶೋಕಂ ಚಿಂತ್ಯಮಾನೋಽಥ ಕಿಲ್ಬಿಷಂ	೭
ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗೇ ಚಿತ್ತೇ ನಿರ್ವಿಷಯಾಕೃತೇ	
ಅಯುಕ್ತಂ ಷಷ್ಟಿಸಹಸ್ರಾಣಾಂ ಕರ್ತುಂ ಮಮ ವಿನಾಶನಂ	೮
ಕೃತಸ್ಯ ಕರಣಂ ನಾಸ್ತಿ ತಸ್ಮಾತ್ಪಾಪವಿನಾಶನಂ	
ಗತ್ವಾ ತು ಕಾಪಿಲಂ ತೀರ್ಥಂ ನೋಚಯಾಮ್ಯಘಮಾತ್ಮನಃ	೯
ಪಾತಾಲಂ ತು ತತೋ ಮುಕ್ತ್ವಾ ಕಪಿಲೋ ಮುನಿಸತ್ತಮಃ	
ತಪಶ್ಚ ಚಾರ ಸುಮಹನ್ನರ್ಮದಾತಟಿಮಾಸ್ಥಿ ತಃ	೧೦
ವ್ರತೋವನಾಸ್ಯೈರ್ವಿವಿಧೈಃ ಸ್ನಾನದಾನಜಪಾದಿಕೈಃ	
ಪರಂ ನಿರ್ವಾಣಮಾಪನ್ನಃ ಪೂಜಯನ್ಪ್ರದ್ರವ್ಯಮವ್ಯಯಂ	೧೧
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಪರಮೇಶ್ವರಂ	
ಗೋಸಹಸ್ರಫಲಂ ತಸ್ಯ ಲಭತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ	೧೨
ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸೇ ತು ಸಂಸ್ತಾಪ್ತೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶೀ	
ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವಿಧಾನೇನ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದಾನಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ	೧೩

೭. ಆ ಸಗರಪುತ್ರರು ಬುದಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕಪಿಲಮುನಿಯು ತನಗೆ ಪಾಪವು ಸಂಭವಿಸಿತೆಂದು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಗೊಂಡನು.

೮. “ನಾನು ಸಕಲ ಸಂಗವನ್ನೂ ವರಿತ್ಯಜಿಸಿ ವಿಷಯ ವಿಮುಖನಾಗಿರಲು ನನ್ನಿಂದ ಸಗರನ ಅರುವತ್ತುಸಾವಿರ ಪುತ್ರರು ನಾಶವಾದುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ.

೯. ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಮರಳಿ ಮಾಡಲಾಗದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಪಾಪ ನಿವಾರಕವಾದ ಕಪಿಲತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಈ ಪಾಪವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವೆನು.”

೧೦. ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ಅವನು ಪಾತಾಳವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ನರ್ಮದಾ ತಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಘೋರತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು.

೧೧. ನಾನಾವಿಧ ವ್ರತೋಪವಾಸಗಳಿಂದಲೂ, ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಜಪಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಶಾಶ್ವತನಾದ ರುದ್ರನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತ ಆತ್ಯಂತ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೧೨. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ಸಾವಿರ ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೩-೧೪. ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶೀದಿನ ಅಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯಿಂದ ಮಿಂದು ಸತ್ಪುತ್ರನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪವೋ ಅಥವಾ

ಪಾತ್ರಭೂತಾಯಾ ವಿಸ್ತ್ರಾಯ ಸ್ವಲ್ಪಂ ವಾ ಯದಿ ವಾ ಬಹು ।

ಅಕ್ಷಯಂ ತತ್ಪಲಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಶಿನೇನ ಪರಮೇಷ್ಟಿನಾ ॥ ೧೪ ॥

ಅಂಗಾರಕದಿನೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಚತುರ್ಥ್ಯಾಂ ನವನಿಾಷು ಚ ।

ಸ್ನಾನಂ ಕರೋತಿ ಪುರುಷೋ ಭಕ್ತೋಪೋಷ್ಯ ವರಾಂಗನಾ ॥ ೧೫ ॥

ರೂಪನ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಮತುಲಂ ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ಸಂತತಿಂ ಪರಾಂ ।

ಲಭತೇ ಸಪ್ತಜನ್ಮಾನಿ ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥ ೧೬ ॥

ಪೌರ್ಣಮಾಸ್ಯಾಮಮಾನಾಸ್ಯಾಂ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪಿಂಡಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ।

ತಸ್ಯ ತೇ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನಿ ತೃಷ್ಠಾ ಯಾಂತಿ ಸುರಾಲಯಂ ॥ ೧೭ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದದ್ಯಾದ್ಧೀಪಂ ಸುಶೋಭನಂ ।

ಜಾಯತೇ ತಸ್ಯ ರಾಜೇಂದ್ರ ಮಹಾದೀಪ್ತಿಃ ಶರೀರಜಾ ॥ ೧೮ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಮೃತಾನಾಂ ತು ಜಂತುನಾಂ ಸರ್ವದಾ ಕಿಲ ।

ಅನಿವರ್ತಿಕಾ ಭವೇತ್ತೇಷಾಂ ಗತಿಸ್ತು ಶಿವಮಂದಿರಾತ್ ॥ ೧೯ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಕಪಿಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮು

ಪಂಚಸಪ್ತಾಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಬಹುವಾಗಿಯೋ ದಾನಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಅಕ್ಷಯಫಲವು ದೊರೆಯುವುದೆಂದು ಶಂಕರನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

೧೪-೧೬. ಚತುರ್ಥೀ ನವಮಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಗಳವಾರವು ಬರಲು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಪವಾಸಮಾಡಿದ ಹಂಗಸಾಗಲಿ, ಗಂದನಾಗಲಿ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಸೌಭಾಗ್ಯ, ಉತ್ತಮ ಸಂತತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೧೭. ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಅವಮಾನಾಸ್ಯೆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿಂಡಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದವನ ಸಿಕ್ಕಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡು ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವರು.

೧೮. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಂಗಳಕರವಾದ ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿದವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕಾಂತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

೧೯. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದ ಜಂತುಗಳಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಶಿವ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಪುನರಾಗಮನವಿಲ್ಲದ ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಕಪಿಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ನೂರಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಷಟ್ ಸಸ್ತತ್ಪುತ್ರ ರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ಪಿಂಗಲಾವರ್ತಮುತ್ತಮಂ ।
ತೀರ್ಥಂ ಸರ್ವಗುಣೋಪೇತಂ ಕಾಮಿಕಂ ಭುವಿ ದುರ್ಲಭಂ ॥ ೧ ॥
ನಾಚಿಕಂ ಮಾನಸಂ ಸಾಪಂ ಕರ್ಮಜಂ ಯತ್ಸ್ವರಾ ಕೃತಂ ।
ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರಮಾಸಾದ್ಯ ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿಲಯಂ ಪ್ರಜೇತ್ ॥ ೨ ॥
ತತ್ರ ಸ್ನಾನಂ ಚ ದಾನಂ ಚ ದೇವಖಾತೇ ಕೃತಂ ನೃವ ।
ಅಕ್ಷಯಂ ತದ್ಭವೇತ್ಸರ್ವಮಿತ್ಯೇವಂ ಶಂಕರೋಬ್ರವೀತ್ ॥ ೩ ॥
ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಸಮುದ್ಭೃತ್ಯ ಶುಭೋದಕಂ ।
ಮುಕ್ತಂ ತತ್ರ ಸುರೈಃ ಖಾತ್ವಾ ದೇವಖಾತಂ ತತೋಽಭವತ್ ॥ ೪ ॥
ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ:-

ಕಥಂ ತು ದೇವಖಾತಂ ತತ್ಸಂಜಾತಂ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ ।
ಸುರಾಃ ಸರ್ವೇ ಕಥಂ ತತ್ರ ಮುಮುಚುರ್ವಾರಿ ತೀರ್ಥಜಂ ।
ಸರ್ವಂ ಕಥಯ ಮೇ ವಿಪ್ರ ಶ್ರವಣೇ ಲಂಪಟಂ ಮನಃ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಬಳಿಕ ಸಕಲ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನೀಯುವುದಾದ ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದಾದ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ನಾಚಿಕೆ, ಮಾನಸಿಕ, ಕರ್ಮಜರಾವನಾದ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ನೀಗುವುದು.

೩. ಆ ದೇವತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಗಳು ಅಕ್ಷಯವಾಗುವುವೆಂದು ಶಂಕರನೇ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

೪. ದೇವತೆಗಳು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳ ಜಲವನ್ನೂ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡುಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದರು. ಅದರಿಂದ ಅದು ದೇವಖಾತವೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು.

೫. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ದ್ವಿಜವರ್ಯನೆ! ಆ ದೇವಖಾತವು ಹೇಗಾಯಿತು? ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನೀರನ್ನು ಹಾಕಿದರು? ದ್ವಿಜನೆ! ಇದ ನ್ನಿಲ್ಲ ನನಗೆ ಹೇಳು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಯದಾ ತು ಶೂಲಶುದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ರುದ್ರೋ ದೇವಗಣೈಃ ಸಹ |

ಬಭ್ರಾವು ಪೃಥಿವೀಂ ಸರ್ವಾಂ ಕಮಂಡಲುಧರಃ ಶುಭಾಂ || ೬ ||

ಪ್ರಭಾಸಾದ್ಯೇಷು ತೀರ್ಥೇಷು ಸ್ನಾನಂ ಚಕ್ರುಃ ಸುರಾಸ್ತದಾ |

ಸರ್ವತೀರ್ಥೋತ್ಥಿತಂ ತೋಯಂ ಸಾತ್ರೇ ವೈ ನಿಹಿತಂ ತು ತೈಃ || ೭ ||

ಶೂಲಭೇದಮನುಪ್ರಾಪ್ಯ ಶೂಲಂ ಶುದ್ಧಂ ತು ಶೂಲಿನಃ |

ತತ್ರೋತ್ಥಮುದಕಂ ಗೃಹ್ಯ ಆಗತಾ ಭೃಗುಕಚ್ಚಕ್ರೇ || ೮ ||

ತತ್ರಾಪಶ್ಯಂಸ್ತತೋ ಹ್ಯಗ್ನಿಂ ಪಿಂಗಲಾಕ್ಷಂ ಚ ರೋಗಿಣಿಂ |

ತಪಸ್ಸುಗ್ರೇ ವ್ಯವಸಿತಂ ಧ್ಯಾಯಮಾನಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ || ೯ ||

ಹವಿರ್ಭಾಗೈಸ್ತು ವಿಸ್ಪ್ರಾಣಾಂ ರಾಜ್ಞಾಂ ಚೈವಾಮಯಾನಿನಾಂ |

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತು ಬಹುರೋಗಾರ್ತಮಗ್ನಿಂ ದೇವಮುಖಂ ಸುರಾಃ |

ಸ್ಮಾಹುಸ್ತೇ ಸಹಿತಾ ದೇವಂ ಶಂಕರಂ ಲೋಕಶಂಕರಂ || ೧೦ ||

ದೇವಾ ಉಚುಃ :-

ಪ್ರಸಾದಃ ಕ್ರಿಯತಾಂ ಶಂಭೋ ಪಿಂಗಲಸ್ಯಾಮಯಾನಿನಃ |

ಯಥಾ ಹಿ ನೀರುಜಃ ಕಾಯೋ ಹವಿಷಾಂ ಗ್ರಹಣಕ್ಷಮಃ |

ಪುನರ್ಭವತಿ ಪಿಂಗಸ್ತು ತಥಾ ಕುರು ಮಹೇಶ್ವರ || ೧೧ ||

೬-೭. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ರುದ್ರನು ಶೂಲಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಕಮಂಡಲುವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸಮಗ್ರ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರಲು ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರಭಾಸಾದಿ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಆ ತೀರ್ಥಗಳ ನೀರನ್ನು ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟರು.

೮. ಅವರು ಶೂಲಭೇದವನ್ನುಸೇರಿ ಮಹೇಶ್ವರನ ಶೂಲವನ್ನು ಶುದ್ಧಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಯ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಭೃಗುಕಚ್ಚಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

೯-೧೦. ಅಲ್ಲಿ ಹಳದಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವವನೂ, ಶಂಕರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವವನೂ, ರೋಗಿಗಳಾದ ವಿಪ್ರಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ರೋಗಿಯೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶಂಕರನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದರು.

೧೧. ದೇವತೆಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಮಹೇಶ್ವರ! ಈ ಅಗ್ನಿಯು ರೋಗರಹಿತನಾಗಿ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡಲು ಶಕ್ತನಾಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡು.

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ:—

ಭೋ ಭೋಃ ಸುರಾ ಹಿ ತಪಸಾ ತುಷ್ಣೋಽಹಂ ವೋ ವಿಶೇಷತಃ ।

ವಚನಾಚ್ಚ ವಿಶೇಷೇಣ ದದಾಮ್ಭುಭಿಮತಂ ವರಂ ॥ ೧೨ ॥

ಪಿಂಗಲ ಉವಾಚ:—

ಯದಿ ತುಷ್ಣೋಽಸಿ ದೇವೇಶ ದೀಯತೇ ದೇವ ಚೇಪ್ಸಿತಂ ।

ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯಾ ಚ ನಯನೇ ಕೃತ್ವಾಸ್ತೃ ಕಲಯಾ ಸ್ಥಿತಃ ॥ ೧೩ ॥

ತಥಾ ಪುನರ್ನವಃ ಕಾಯೋ ಭವೇದ್ವೈ ಮನು ಶಂಕರ ।

ತಥಾ ಕುರು ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥ ೧೪ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:—

ತತಃ ಸ ಭಗವಾಂಛಂಭುಮೂರ್ತಿಮಾದಿತ್ಯರೂಪಿಣೀಂ ।

ಕೃತ್ವಾ ತು ತಸ್ಯ ತದ್ರೋಗಮಸಾನುದತ ಶಂಕರಃ ॥ ೧೫ ॥

ತತಃ ಪುನರ್ನವೀಭೂತಃ ಪುನಃ ಪ್ರೋವಾಚ ಶಂಕರಂ ।

ಅತ್ರೈವ ಸ್ಥೀಯತಾಂ ಶಂಭೋ ತಥೈವ ಭಾಸ್ಕರಃ ಸ್ವಯಂ ॥ ೧೬ ॥

ಪ್ರಾಣಿನಾಮುಪಕಾರಾಯ ರೋಗಾಣಾಮುಪಶಾಂತಯೇ ।

ಸಾಪಾನಾಂ ಧ್ವಂಸನಾರ್ಥಾಯ ಶ್ರೇಯಸಾಂ ಚೈವ ವೃದ್ಧಯೇ ॥ ೧೭ ॥

೧೨. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೆ! ನಾನು ನಿಮ್ಮ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಮಾತಿನಿಂದಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವೆನು. ನಿಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು.

೧೩-೧೪. ಪಿಂಗಲನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರೇ ಕಣ್ಣುಗಳಾಗುಳ್ಳ ಓ ಶಂಕರನೆ! ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ವರವನ್ನೀಯುವುದಾದರೆ ನನ್ನ ಶರೀರವು ರೋಗವಿಲ್ಲದೆ ಹೊಸದಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡು. ನಿನಗೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ನಮಸ್ಕಾರವು!

೧೫. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:— ಬಳಿಕ ಆ ಶಂಕರನು ಸೂರ್ಯನ ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಆ ಅಗ್ನಿಯ ರೋಗವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದನು.

೧೬-೧೭. ಅನಂತರ ಹೊಸ ಶರೀರವನ್ನು ಪಡೆದ ಅಗ್ನಿಯು, “ಶಂಕರ! ನೀನು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ರೋಗಗಳ ಶಾಂತಿಗಾಗಿಯೂ, ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಶ್ರೇಯೋವೃದ್ಧಿಗಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯರೂಪದಿಂದ ನೆಲೆಸು” ಎಂದನು.

ಏವಮುಕ್ತಸ್ತು ಭಗವಾನ್ ಪಿಂಗಲೇನ ಮಹಾತ್ಮನಾ ।

ಅನತಾರಂ ಚ ಕೃತವಾನ್ಗೀರ್ವಾಣಾನಿದಮಬ್ರವೀತ್

॥ ೧೮ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಮುಂಚಧ್ವಮುದಕಂ ದೇವಾಸ್ತೀರ್ಥೇಭ್ಯೋ ಯತ್ಸಮಾಹೃತಂ ।

ಮನು ಚೋತ್ತರತಃ ಕೃತ್ವಾ ಖಾತಂ ದೇವಮಯಂ ಶುಭಂ

॥ ೧೯ ॥

ತತ್ರ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯತಾಂ ವಾರಿ ಸರ್ವರೋಗವಿನಾಶನಂ ।

ಸರ್ವಸಾಪಹರಂ ದಿವ್ಯಂ ಸರ್ವೈರಪಿ ಸುರಾದಿಭಿಃ

॥ ೨೦ ॥

ಏವಮುಕ್ತಾಃ ಸುರಾಃ ಸರ್ವೇ ಖಾತಂ ಕೃತ್ವಾ ತಥೋತ್ತರೇ ।

ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶತ್ಕೋಟಿಗಣೈರ್ಯುಕ್ತಂ ತತ್ತೀರ್ಥಜಂ ಜಲಂ

॥ ೨೧ ॥

ಪ್ರೋಚುಸ್ತೇ ಸಹಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಪುರೋಗಮಾಃ ।

ಯಾಃ ಕಷ್ಟದ್ವೇನಪಾತೇ ಸ್ಮಿನ್ಮೃದಾಲಂಭನಪೂರ್ವಕಂ

॥ ೨೨ ॥

ಸ್ನಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ರವಿದಿನೇ ಸಂಸ್ನಾಯ ನರ್ಮದಾಜಲೇ ।

ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ಪಿತೃಭ್ಯೋ ವೈ ದಾನಂ ದತ್ವಾ ಸ್ವಶಕ್ತಿತಃ

॥ ೨೩ ॥

ಪೂಜಯಿಷ್ಯತಿ ಪಿಂಗೇಶಂ ತಸ್ಯ ವಾಸಸ್ತ್ರಿನಿಷ್ಕಸೇ ।

ಭವಿಷ್ಯತಿ ಸುರೈರುಕ್ತಂ ಶೃಣೋತಿ ಸಕಲಂ ಜಗತ್

॥ ೨೪ ॥

೧೮. ಪಿಂಗಲನು ಹೀಗೆನ್ನಲು ಶಂಕರನು ಕೆಳಗಿಳಿದು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

೧೯-೨೦. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದೇವತೆಗಳೆ! ನನ್ನ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೇವಮಯವಾದ ಒಂದು ಕುಣಿಯನ್ನು ತೋಡಿ ನೀವು ತೀರ್ಥಗಳಿಂದ ತಂದ ಸಕಲ ರೋಗಗಳನ್ನೂ, ವಾವನನ್ನೂ ವರಿಹರಿಸುವ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿರಿ.

೨೧. ಶಂಕರನು ಹೀಗೆನ್ನಲು ಮೂವತ್ತಮೂರು ಕೋಟಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸರೋವರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿದರು.

೨೨-೨೪. ಮತ್ತು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೇ ಮೊದಲಾದ ಆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹೀಗೆಂದರು. “ಈ ದೇವಪಾತದಲ್ಲಿ ಭಾನುವಾರದಿನ ವೃತ್ತಿಕಾಶಾಚಪೂರ್ವಕ ವಾಗಿ ಮಿಂದು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನುಮಾಡಿ ಶಕ್ತನುಸಾರ ದಾನವನ್ನಿತ್ತು ಪಿಂಗೇಶನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವನು.” ದೇವತೆಗಳು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಸಕಲ ಪ್ರಪಂಚವೂ ಕೇಳಿತು.

ಆಮಯಾ ಭುವಿ ನುತ್ಯಾ ನಾಂ ಕ್ಷಯರೋಗವಿಚರ್ಚಿಕಾಃ |
 ವ್ಯಾಧಯೋ ವಿಕೃತಾಕಾರಾಃ ಕಾಸಶ್ವಾಸಜ್ವರೋದ್ಭವಾಃ || ೨೫ ||
 ಏಕದ್ವಿತ್ರಿ ಚತುರ್ಥಾಹಾ ಯೇ ಜ್ವರಾ ಭೂತಸಂಭವಾಃ |
 ಯೇ ಚಾನ್ಯೇ ವಿಕೃತಾ ದೋಷಾ ದದ್ರುಶ್ಚ ಕಾಮಲಂ ತಥಾ || ೨೬ ||
 ದಿನೈಸ್ತೇ ಸಪ್ತಭಿಯಾಂತಿ ನಾಶಂ ಸ್ನಾನೈ ರವೇದಿನೇ |
 ಶಕಭೇದಪ್ರಭಿನ್ನಾ ಯೇ ಕುಷ್ಠಾ ಬಹುವಿಧಾಸ್ತಥಾ || ೨೭ ||
 ಶತಮಾದಿತ್ಯವಾರಾಣಾಂ ಸ್ನಾಯಾದಷ್ಟೋತ್ತರಂ ತು ಯಃ |
 ಸಂಪೂಜ್ಯ ಶಂಕರಂ ದದ್ಯಾತ್ಪಿಲಸಾತ್ರಂ ದ್ವಿಜಾತಯೇ || ೨೮ ||
 ನಶ್ಯಂತಿ ತಸ್ಯ ಕುಷ್ಠಾ ನಿ ಗರುಡೇನೇವ ಪನ್ನಗಾಃ |
 ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಗತಾಃ ಸರ್ವೇ ತ್ರಿದಶಾಸ್ತ್ರಿದಶಾಲಯಂ || ೨೯ ||

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ನದೀಷು ದೇವಖಾತೇಷು ತಡಾಗೇಷು ಸರಿತ್ಸು ಚ |
 ಸ್ನಾನಂ ಸಮಾಚರೇನ್ನಿತ್ಯಂ ನರಃ ಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ || ೩೦ ||
 ಷಷ್ಠಿತಿರ್ಥಸಹಸ್ರೇಷು ಷಷ್ಠಿತಿರ್ಥಶತೇಷು ಚ |
 ಯತ್ಪಲಂ ಸ್ನಾನದಾನೇಷು ದೇವಖಾತೇ ತತೋಽಧಿಕಂ || ೩೧ ||
 ದೇವಖಾತೇಷು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತರ್ಪಯಿತ್ವಾ ಪಿತೃನ್ನೃಪ |
 ಪೂಜಯೇದ್ದೇವದೇವೇಶಂ ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ || ೩೨ ||

೨೯-೨೯. ಮತ್ತು ಆ ದೇವತೆಗಳು ಹೀಗೆಂದರು. “ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಷಯ, ವಿಚರ್ಚಿಕೆ, ವಿಕಾರವಾದ ಆಕೃತಿಗಳುಳ್ಳ ಕೆಮ್ಮು, ಉಬ್ಬಸ, ಒಂದು, ಎರಡು ಮೂರು, ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಜ್ವರಗಳೂ, ಕಜ್ಜಿ, ಕಾಮಲ ಈ ರೋಗಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಏಳು ಭಾನುವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಾಶವಾಗುವುವು. ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಕುಷ್ಠಗಳು ಇಲ್ಲಿ ನೂರೊಂಟು ಭಾನುವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ತಿಲವಾತ್ರವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಗರುಡನಿಂದ ಹಾವುಗಳು ಅಡಗಿಹೋಗುವಂತೆ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು.” ದೇವತೆಗಳು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಎಲ್ಲಿರೂ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು.

೩೦. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ನದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ದೇವಖಾತಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತಟಾಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೩೧. ದೇವಖಾತದಲ್ಲಿ ಮಿಂದವನಿಗೆ ಆರುಮತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು.

೩೨-೩೩. ದೇವಖಾತಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿ ಶಂಕರ

ಸೋಽಶ್ವಮೇಧಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ವಾಜಪೇಯಸ್ಯ ಭಾರತ ।

ದ್ವಯೋಃ ಪುಣ್ಯಮವಾಪ್ನೋತಿ ನಾಃತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೩೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
ಷಟ್ಸಪ್ತತ್ಯುತ್ತರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ನನ್ನ ಪೂಜಿಸಿದವನಿಗೆ ಅಶ್ವಮೇಧ ವಾಜಪೇಯ ಯಾಗಗಳ ಫಲವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಲಭಿಸುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
ನೂರೇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಥ ಸಪ್ತಸಪ್ತತ್ಯಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಭೂತೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಭೂತೀಶ್ವರಂ ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷ್ವನುತ್ತಮಂ ।

ದರ್ಶನಾದೇವ ರಾಜೇಂದ್ರ ಯಸ್ಯ ಪಾಪಂ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ ॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ಸ್ಥಾನೇ ಪುರಾ ಪಾರ್ಥ ದೇವದೇವೇನ ಶೂಲಿನಾ ।

ಉದ್ಧೂಲನಂ ಕೃತಂ ಗಾತ್ರೇ ತೇನ ಭೂತೀಶ್ವರಂ ತು ತತ್ ॥ ೨ ॥

ಪುಷ್ಯೇ ನಾ ಜನ್ಮ ನಕ್ಷತ್ರ ಅಮಾವಾಸ್ಯಾಂ ವಿಶೇಷತಃ ।

ಭೂತೀಶ್ವರೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಕುಲಕೋಟಿಂ ಸಮುದ್ಧರೇತ್ ॥ ೩ ॥

ತತ್ರ ಸ್ಥಾನೇ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಕುರುತೇ ಹ್ಯಂಗಗುಂಠನಂ ।

ತಸ್ಯ ಯತ್ಪಲಮುದ್ದಿಷ್ಟಂ ತಚ್ಛೃಣುಷ್ವ ನರಾಧಿಪ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಭೂತೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜ ! ಅನಂತರ ಸಕಲತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಭೂತೀಶ್ವರ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಆ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥದ ದರ್ಶನದಿಂದಲೇ ಸಕಲ ಪಾಪರಾಶಿಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ! ಅಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಶಂಕರನು ಭಸ್ಮವನ್ನು ಲೇಪನಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಭೂತೀಶ್ವರನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

೩. ಪುಷ್ಯ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಜನ್ಮ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ದಿನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಮಾನವನು ತನ್ನ ಕೋಟಿಕುಲವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವನು.

೪. ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವಯವಗಳಿಗೆ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಲೇಪನಮಾಡಿ ಕೊಂಡವನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

ಯಾನಂತೋ ಭೂತಿಕಣಿಕಾ ಗಾತ್ರೇ ಲಗ್ನಾಃ ಶಿನಾಲಯೇ ।

ತಾವದ್ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ಶಿನಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ ॥ ೫ ॥

ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಸ್ನಾನಾನಾಂ ಭಸ್ಮಸ್ನಾನಂ ಪರಂ ಸ್ತುತಂ ।

ಪುರಾಣೈರ್ಮುಷಿಭಿಃ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರೇಷ್ವನುತ್ತಮಂ ॥ ೬ ॥

ಏಕಕಾಲಂ ದ್ವಿಕಾಲಂ ನಾ ತ್ರಿಕಾಲಂ ಚಾಪಿ ಯಃ ಸದಾ ।

ಸ್ನಾನಂ ಕರೋತಿ ಚಾಗ್ನೇಯಂ ಪಾಪಂ ತಸ್ಯ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ ॥ ೭ ॥

ದಿವ್ಯಸ್ನಾನಾದ್ವರಂ ಸ್ನಾನಂ ನಾಯವ್ಯಂ ಭರತರ್ಷಭ ।

ನಾಯವ್ಯಾದುತ್ತಮಂ ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯಂ ವರಂ ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯಾತ್ತು ವಾರುಣಂ ॥ ೮ ॥

ಆಗ್ನೇಯಂ ವಾರುಣಾಚ್ಛ್ರೇಷ್ಠಂ ಯಸ್ಮಾದುತ್ತಮಂ ಸ್ವಯಂಭುವಾ ।

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಹ್ಯಾಗ್ನೇಯಂ ಸ್ನಾನಮಾಚರೇತ್ ॥ ೯ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ:—

ಆಗ್ನೇಯಂ ವಾರುಣಂ ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯಂ ನಾಯವ್ಯಂ ದಿವ್ಯಮೇವ ಚ ।

ಕಿಮುಕ್ತಂ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಪರಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಹಿ ಮೇ ॥ ೧೦ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:—

ಆಗ್ನೇಯಂ ಭಸ್ಮನಾ ಸ್ನಾನಮವಗಾಹ್ಯ ಚ ವಾರುಣಂ ।

ಅಪೋಹಿಷ್ಠೇತಿ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯಂ ನಾಯವ್ಯಂ ಗೋರಜಃ ಸ್ತುತಂ ॥ ೧೧ ॥

೫. ಅವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಬೂದಿಯ ಕಣಗಳು ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವುವೋ ಅಷ್ಟು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಕಾಲ ಅವನು ಶಿನಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗುವನು.

೬-೭. ಪುರಾಣಗಳೂ, ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಸಕಲಸ್ನಾನಗಳಲ್ಲಿ ಭಸ್ಮಸ್ನಾನವು ಉತ್ತಮವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಮುಷಿಗಳೂ ಅವನ್ನೇ ಅನುಮೋದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದುಸಾರಿ, ಎರಡುಸಾರಿ, ಅಥವಾ ಮೂರುಸಾರಿ ಭಸ್ಮಸ್ನಾನಮಾಡಿದವನು ಪಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೮-೯. ದಿವ್ಯಸ್ನಾನಕ್ಕಿಂತ ನಾಯವ್ಯಸ್ನಾನವೂ, ನಾಯವ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯಸ್ನಾನವೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯಸ್ನಾನಕ್ಕಿಂತ ವಾರುಣಸ್ನಾನವೂ, ವಾರುಣಕ್ಕಿಂತ ಆಗ್ನೇಯಸ್ನಾನವೂ ಉತ್ತಮವಾದುದೆಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಆಗ್ನೇಯಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೦. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಆಗ್ನೇಯ, ವಾರುಣ, ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯ, ನಾಯವ್ಯ, ದಿವ್ಯ ಸ್ನಾನಗಳೆಂದರೇನು? ಇದನ್ನು ಕೇಳಲು ನನಗೆ ಬಹಳ ಕೌತೂಹಲವುಂಟಾಗಿದೆ.

೧೧-೧೨. ಭಸ್ಮಸ್ನಾನವು ಆಗ್ನೇಯವೆಂದೂ, ಅವಗಾಹನ ಸ್ನಾನವು ವಾರುಣವೆಂದೂ, ಅಪೋಹಿಷ್ಠೇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಮಾಡುವ ಸ್ನಾನವು

ಸೂರ್ಯೇ ದೃಷ್ಟೇ ತು ಯತ್ಸಾನಂ ಗಂಗಾತೋಯೇನ ತತ್ಸಮಂ ।

ತತ್ಸಾನಂ ಪಂಚಮಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ದಿವ್ಯಂ ಪಾಂಡನಸತ್ತಮಂ ॥ ೧೨ ॥

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಭೂತೇಶ್ವರೇ ತು ಯಃ ।

ಪೂಜಯೇದ್ದೇವಮಾಶಾನಂ ಸಜಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಃ ಶುಚಿಃ ॥ ೧೩ ॥

ತತ್ರ ಸ್ಥಾನೇ ತು ಯೇ ನಿತ್ಯಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಪರಮಂ ಪದಂ ।

ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಚಾತೀಂದ್ರಿಯಂ ನಿತ್ಯಂ ತೇ ಧನ್ಯಾ ನಾಃತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೧೪ ॥

ಮುಕ್ತೀರ್ಥಂ ತು ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷ್ವನುತ್ತಮಂ ।

ದರ್ಶನಾದೇವ ಯಸ್ಯೈವ ಸಾಪಂ ಯಾತಿ ಮಹತ್ಸ್ಮಯಂ ॥ ೧೫ ॥

ಜಾಯತೇ ಪೂಜಯಾ ರಾಜ್ಯಂ ತತ್ರ ಸ್ತುತ್ವಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ ।

ಜಪೇನ ಸಾಪಸಂಶುದ್ಧಿರ್ಧ್ಯಾನೇನಾನಂತ್ಯಮುತ್ಪದೇ ॥ ೧೬ ॥

ಓಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ಸ್ವರೂಪಮನಾದಿಮಧ್ಯಮನುತ್ಪಾದ್ಯ

ಮಾನಮನುಚ್ಚಾರ್ಯಮಾಣಾಕ್ಷರಂ ।

ಸರ್ವಭೂತಸ್ಥಿತಂ ಶಿವಂ ಸರ್ವಯೋಗೇಶ್ವರಂ ಸರ್ವ

ಲೋಕೇಶ್ವರಂ ಮೋಹಶೋಕಹೀನಂ ಮಹಾಜ್ಞಾನಗಮ್ಯಂ ॥೧೭॥

ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯವೆಂದೂ ಗೋಧೂಳಿಸ್ನಾನವು ವಾಯವ್ಯವೆಂದೂ, ಗಂಗಾಜಲ ದಂತಿರುವ ಸೂರ್ಯಾತವದರ್ಶನವು ಐದನೆಯ ದಿವ್ಯಸ್ನಾನವೆಂದೂ ಹೇಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು.

೧೩. ಆದ್ದರಿಂದ ಭೂತೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಶುದ್ಧನಾಗುವನು.

೧೪. ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವೂ, ಅತೀಂದ್ರಿಯವೂ ಆದ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡುವವರು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಧನ್ಯರು.

೧೫. ಆ ಮುಕ್ತೀರ್ಥವು ಸಮಸ್ತತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಅದರ ದರ್ಶನದಿಂದಲೇ ಪಾವವು ನಾಶವಾಗುವುದು.

೧೬-೧೭. ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ರಾಜ್ಯವೂ, ಜಪದಿಂದ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರವೂ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಜ್ಯೋತಿಸ್ಸ್ವರೂಪನೂ, ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತ ರಹಿತನೂ, ಉತ್ಪತ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನೂ, ಉಚ್ಚರಿಸಲಾಗದ ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ವನೂ, ಸಕಲ ಭೂತಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ, ಸಮಸ್ತ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನೂ, ಸರ್ವಲೋಕೇಶ್ವರನೂ ಮೋಹದುಃಖವಿಲ್ಲದವನೂ, ಮಹಾಜ್ಞಾನ ಗಮ್ಯನೂ ಆದ ಆ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುವುದು.

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ಗತ್ವಾ ಸ್ನಾನಂ ಕುರ್ಯಾನ್ನ ರೇಶ್ವರ ।

ಅಶ್ವಮೇಧಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ನಾನನಃ ।

ಏವಂಭೂತಂ ನ ಜಾನಂತಿ ಮೋಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಣಿಕಾ ನರಾಃ

॥ ೧೮ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಭೂತೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ಸಪ್ತಸಪ್ತತ್ಯಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೮. ಮಹಾರಾಜ ! ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಿಂದ ನರನು ಅಶ್ವಮೇಧ
ಯಾಗದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬಯಸುವ ಜನರು
ಇಂತಹ ಶಿವನನ್ನರಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಭೂತೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ಸೂರೆಪ್ರತ್ಯೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥಾಷ್ಟಸಪ್ತತ್ಯುತ್ತರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಗಂಗಾವಾಹಕತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಗಂಗಾವಾಹಕಮುತ್ತಮಂ ।

ನರ್ಮದಾಯಾಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ಭೃಗುತೀರ್ಥಸಮೀಪತಃ

॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ಗಂಗಾ ಮಹಾಪುಣ್ಯಾ ಚಚಾರ ವಿಪುಲಂ ತಪಃ ।

ಪುರಾ ವರ್ಷಶತಂ ಸಾಗ್ರಂ ಪರಮಂ ವ್ರತಮಾಸ್ಥಿತಾ

॥ ೨ ॥

ಧ್ಯಾತ್ವಾ ದೇವಂ ಜಗದ್ಭೋನಿಂ ನಾರಾಯಣಮಕಲ್ಮಷಂ ।

ಆತ್ಮಾನಂ ಪರಮಂ ಧಾಮ ಸರಿತ್ಸಾ ಜಗತೀಪತೇಃ

॥ ೩ ॥

ತತೋ ಜನಾರ್ದನೋ ದೇವ ಆಗತ್ಯೇದಮುನಾಚ ಹ

॥ ೪ ॥

ವಿಷ್ಣುರುವಾಚ :-

ತಪಸಾ ತವ ತುಷ್ಟೋಽಹಂ ಮತ್ಪಾದಾಂಬುಜಸಂಭವೇ ।

ಮತ್ತಃ ಕಿಮಿಚ್ಛಸೇ ದೇವಿ ಬ್ರೂಹಿ ಕಿಂ ಕರನಾಣಿ ತೇ

॥ ೫ ॥

ಗಂಗೋವಾಚ :-

ತ್ವತ್ಪಾದಕಮಲಾಡ್ಭ್ರಷ್ಟಾ ಗಂಗಾ ಸಹಚರಾ ವಿಭೋ ।

ಯದ್ಭಯಾ ತ್ರಿಲೋಕೇಶ ವಂದ್ಯಮಾನಾ ದಿನೌಕಸ್ಯಃ

॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಗಂಗಾವಾಹಕತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜ ! ಅನಂತರ ನರ್ಮದಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಭೃಗುತೀರ್ಥದ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಗಂಗಾ ವಾಹಕ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨-೩. ಅಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಗಂಗಾದೇವಿಯು ಜಗತ್ಕಾರಣನೂ, ನಿರ್ದುಷ್ಟನೂ ಆದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ವ್ರತಧಾರಿಣಿಯಾಗಿ ನೂರುವರ್ಷ ಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದಳು.

೪. ಬಳಿಕ ವಿಷ್ಣುವು ಆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ತಂದು ಬಂದು ಆ ಗಂಗಾವಾಹಿನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

೫. ವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ನನ್ನ ವಾದ ಸಂಭೂತಳಾದ ಗಂಗೆಯೆ ! ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನೀನು ನನ್ನಿಂದ ಏನನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವೆ ? ಏನನ್ನು ಮಾಡಲಿ ?

೬. ಗಂಗೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:—ತ್ರಿಲೋಕ್ಯಾಧಿಪನೆ ! ನಿನ್ನ ವಾದದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ನನ್ನನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ವಂದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನೃಪೋ ಭಗೀರಥಸ್ತಸ್ಮಾತ್ತಪಃ ಕೃತ್ವಾ ಸುದುಷ್ಕರಂ ।
 ಸಮಾರಾಧ್ಯ ಜಗನ್ನಾಥಂ ಶಂಕರಂ ಲೋಕಶಂಕರಂ ॥ ೭ ॥
 ಅವತಾರಯಾನಾಸ ಹಿ ಮಾಂ ಪೃಥಿನ್ಯಾಂ ಧರಣೀಧರ ।
 ಮಯಾ ನೈ ಯುವಯೋರ್ವಾಕ್ಯಾದವತಾರಃ ಕೃತೋ ಭುವಿ ॥ ೮ ॥
 ವೈಷ್ಣವೀಮಿತಿ ಮಾಂ ಮತ್ಪ್ವಾ ಜನಃ ಸರ್ವಾಪ್ಲುತೋ ಮಯಿ ।
 ಯೇ ನೈ ಬ್ರಹ್ಮಹಣೋ ಲೋಕೇ ಯೇ ಚ ನೈ ಗುರುತಲ್ಪಗಾಃ ॥ ೯ ॥
 ತ್ಯಾಗಿನಃ ಪಿತೃಮಾತೃಭ್ಯಾಂ ಯೇ ಚ ಸ್ವರ್ಣಹರಾ ನರಾಃ ।
 ಗೋಷ್ಠಾ ಯೇ ಮನುಜಾ ಲೋಕೇ ತಥಾ ಯೇ ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸಕಾಃ ॥ ೧೦ ॥
 ಅಗಮ್ಯಾಗಾಮಿನೋ ಯೇ ಚ ಹ್ಯಭಕ್ಷ್ಯಸ್ಯ ಚ ಭಕ್ಷ್ಯಕಾಃ ।
 ಯೇ ಚಾಸ್ಯತಪ್ರವಕ್ತಾರೋ ಯೇ ಚ ವಿಶ್ವಾಶಘಾತಕಾಃ ॥ ೧೧ ॥
 ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣವಿತ್ತಾನ್ಯಾಂ ಹರ್ತಾರೋ ಯೇ ನರಾಧಮಾಃ ।
 ದೇವಬ್ರಹ್ಮಗುರುಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಯೇ ಚ ನಿಂದಾಕರಾ ನರಾಃ ॥ ೧೨ ॥
 ಬ್ರಹ್ಮಶಾಪಪ್ರದಗ್ಧಾ ಯೇ ಯೇ ಚೈನಾತ್ಮಹನೋ ದ್ವಿಜಾಃ ।
 ಭ್ರಷ್ಟಾನಶನಸನ್ಯಾಸನಿಯತವ್ರತಚಾರಿಣಃ ॥ ೧೩ ॥
 ತಥೈವಾಪೇಯಪೇಯಾಶ್ಚ ಯೇ ಚ ಸ್ವಗುರುನಿಂದಕಾಃ ।
 ನಿಷೇಧಕಾ ಯೇ ದಾನಾನಾಂ ಪಾತ್ರದಾನಪರಾಜ್ಞುಃ ॥ ೧೪ ॥
 ಋತುಘ್ನಾ ಯೇ ಸ್ವಪತ್ತೀನಾಂ ಪಿತ್ರೋಃ ಸ್ನೇಹಪರಾ ನಹಿ ।
 ಬಾಂಧವೇಷು ಚ ದೀನೇಷು ಕರುಣಾ ಯಸ್ಯ ನಾಸ್ತಿ ನೈ ॥ ೧೫ ॥

೭-೮. ಭಗೀರಥರಾಜನು ದಾರುಣತಪನನ್ನಾಚರಿಸಿ ಲೋಕಮಂಗಳಕರನಾದ ಶಂಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿಸಿದನು. ನಾನು ನಿಮ್ಮೀವರ ಮಾತಿನಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿದೆನು.

೯-೧೦. ನಾನು ವಿಷ್ಣುವಾದ ಸಂಭೂತಳಾಗಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದು ಜನರೆಲ್ಲ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವರು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಘ್ನರೂ, ಗುರುಭಾರ್ಯಾಗಾಮಿಗಳೂ, ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳನ್ನು ತೃಜಿಸಿದವರೂ, ಸ್ವರ್ಣವನ್ನು ಕದ್ದವರೂ, ಗೋಘ್ನರೂ, ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸಕರೂ, ಅಗಮ್ಯಾಗಾಮಿಗಳೂ, ಅಭಕ್ಷ್ಯಭಕ್ಷಕರೂ, ಮಿಥ್ಯಾವಾದಿಗಳೂ, ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕರೂ, ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಿತ್ತವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದವರೂ, ದೇವಬ್ರಹ್ಮಗುರುಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದವರೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾಪಗ್ರಸ್ತರೂ, ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಮಾಡಿಕೊಂಡವರೂ, ಭ್ರಷ್ಟವಾದ ಅನಶನ, ಸಂನ್ಯಾಸವ್ರತವುಳ್ಳವರೂ, ಅಪೇಯವನ್ನು ವಾನಮಾಡಿದವರೂ, ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳನ್ನು ನಿಂದಿಸುವವರೂ, ದಾನಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವವರೂ, ಸತ್ಪಾತ್ರದಾನದಲ್ಲಿ ಪರಾಜ್ಞುರೂ, ತಮ್ಮ ಪತ್ತಿಯರ ಋತುಕಾಲವನ್ನು ಹಾಳು

ಕ್ಷೇತ್ರಸೇತುವಿಭೇದೀ ಚ ಪೂರ್ವಮಾರ್ಗಪ್ರಲೋಪಕಃ ।

ನಾಸ್ತಿಕಃ ಶಾಸ್ತ್ರಹೀನಸ್ತು ವಿಪ್ರಃ ಸಂಧ್ಯಾವಿವರ್ಜಿತಃ ॥ ೧೬ ॥

ಅಹುತಾಶೀ ಹೃಸಂತುಷ್ಟಃ ಸರ್ವಾಶೀ ಸರ್ವವಿಕ್ರಯಾ ।

ಕದರ್ಯಾ ನಾಸ್ತಿಕಾಃ ಕ್ರೂರಾಃ ಕೃತಘ್ನಾ ಯೇ ದ್ವಿಜಾತಯಃ ॥ ೧೭ ॥

ಪೈಶುನ್ಯಾ ರಸವಿಕ್ರೇಯಾಃ ಸರ್ವಕಾಲವಿನಾಕೃತಾಃ ।

ಸ್ವಗೋತ್ರಾಂ ಪರಗೋತ್ರಾಂ ವಾ ಯೇ ಭುಂಜಂತಿ ದ್ವಿಜಾಃ ಧರ್ಮಾಃ ॥ ೧೮ ॥

ತೇ ಮಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವಿಮುಚ್ಯಂತೇ ಪಾಪಸಂಘೈಃ ಸುಸುಚಿತ್ತೈಃ ।

ತತ್ಪಾಪಕ್ಷಾರತಸ್ತಾಯಾ ನ ಶರ್ಮಾ ಮನು ವಿದ್ಯತೇ ॥ ೧೯ ॥

ತಥಾ ಕುರು ಜಗನ್ನಾಥ ಯಥಾಹಂ ಶರ್ಮಾ ಚಾಪ್ನುಯಾಂ ।

ಏವಮುಕ್ತಸ್ತು ದೇವೇಶಸ್ತುಷ್ಟಃ ಪ್ರೇಮಾಚ ಜಾಹ್ನುನೀಂ ॥ ೨೦ ॥

ವಿಷ್ಣುರುನಾಚಃ :-

ಅಹಮತ್ರ ವಸಿಷ್ಠಾಮಿ ಗಂಗಾಧರಸಹಾಯನಾನ್ ।

ಪ್ರವಿಶಸ್ವ ಸದಾ ರೇವಾಂ ತ್ವಮತ್ರೈವ ಚ ಮೂರ್ತಿನಾ ॥ ೨೧ ॥

ಮನು ಪಾದತಲಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವಹ ತ್ರಿಪಥಗಾಮಿನೀ ।

ಯದಾ ಬಹೂದಕೇ ಕಾಲೇ ನರ್ಮದಾ ಜಲಸಂಭೃತಾ ॥ ೨೨ ॥

ಮಾಡಿವವರೂ, ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲದವರೂ, ಬಂಧುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ದೀನರಲ್ಲಿಯೂ ದಯೆಯಿಲ್ಲದವರೂ, ಕ್ಷೇತ್ರಸೇತುಭೇದಕರೂ, ಹಿಂದಿನದಾರಿ ಯನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುವವರೂ, ನಾಸ್ತಿಕರೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಹೀನರೂ, ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡದ ಶ್ರಾದ್ಧಾಹಾರಿ, ಹುತವಾದುದನ್ನು ತಿನ್ನದವರೂ, ಅಸಂತುಷ್ಟರೂ, ಎಲ್ಲಿವನ್ನೂ ಭಕ್ಷಿಸುವವರೂ, ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಮಾರುವವರೂ, ನೀಚರೂ, ನಾಸ್ತಿಕರೂ, ಕ್ರೂರರೂ, ಕೃತಘ್ನರೂ, ಚಾಡಿಹೇಳುವವರೂ, ರಸವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರುವವರೂ, ತನ್ನ ಮತ್ತು ವರಗೋತ್ರದ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸು ವವರೂ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪಾಪಸಮೂಹದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು. ಅವರ ಪಾಪವೆಂಬ ಕ್ಷಾರದಿಂದ ವೃಥಾಗೊಂಡ ನನಗೆ ಸುಖವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಸುಖವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಷ್ಣುವು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

೨೧. ವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ದೇವಿ! ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರನೊಡನೆ ವಾಸಮಾಡುವೆನು. ನೀನು ಈ ಶರೀರದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯೇ ನರ್ವದಾನದಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸು.

೨೨-೨೩. ನನ್ನ ಪಾದದ ಅಡಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪ್ರವಹಿಸು. ನೀನು

ಸ್ತಾವ್ಯಛಾಲುಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಜಲಾಕುಲಾ |
 ಸ್ಲಾವ್ಯೋಭಯತಟಂ ದೇವೀ ಸ್ತಾಪ್ಯ ಮಾಮುತ್ತರಸ್ಥಿತಂ || ೨೩ ||
 ಸ್ಲಾವಯಿಷ್ಯತಿ ತೋಯೇನ ಯದಾ ಶಂಖಂ ಕರೇ ಸ್ಥಿತಂ |
 ತದಾ ಪರ್ವಶತೋದ್ಯುಕ್ತಂ ವೈಷ್ಣವಂ ಪರ್ವಸಂಜ್ಞಿತಂ || ೨೪ ||
 ನ ತೇನ ಸದೃಶಂ ಕಿಂಚಿದ್ವ್ಯತೀಸಾತಾದಿ ಸಂಕ್ರಮಂ |
 ಅಯನೇ ದ್ವೇ ಚ ನ ತಥಾ ಪುಣ್ಯಾತ್ಪುಣ್ಯತರಂ ಯಥಾ || ೨೫ ||
 ತಸ್ಮಿನ್ನರ್ವಣಿ ದೇವೇಶಿ ಶಂಖಂ ಸಂಸ್ಪೃಶ್ಯ ಮಾನವಃ |
 ಸ್ನಾನಮಾಚರತೇ ತೋಯೇ ಮಿಶ್ರೇ ಗಾಂಗೇಯನಾರ್ಮದೇ || ೨೬ ||
 ಪುಣ್ಯಂ ತ್ವಶೇಷಪುಣ್ಯಾನಾಂ ಮಂಗಲಾನಾಂ ಚ ಮಂಗಲಂ |
 ವಿಷ್ಣುನಾ ವಿದ್ಯತೋ ಯೇನ ತಸ್ಮಾಚ್ಛಾಂತಿಃ ಪ್ರಚಕ್ರಮೇ || ೨೭ ||
 ತತ್ರಾಂತಂ ಸಾಪಸಂಘಸ್ಯ ಧ್ರುವಮಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ |
 ಶಂಖೋದ್ಧಾರೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತರ್ಪಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ || ೨೮ ||
 ತೃಪ್ತಾಸ್ತೇ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನಿ ಸಿದ್ಧಿಂ ಚ ಸಾರ್ವಕಾಮಿಕೀಂ |
 ಗಂಗಾವಹೇ ತು ಯಃ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಶಂಖೋದ್ಧಾರೇ ಪ್ರದಾಸ್ಯತಿ || ೨೯ ||
 ತೇನ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನೇನ ನೃತ್ಯಂತಿ ಪಿತರಸ್ತಥಾ |
 ಶಂಖೋದ್ಧಾರೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇದ್ಬಲಕೇಶವೌ || ೩೦ ||

ನರ್ಮದಾನದಿಯೊಡನೆ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ನೀರುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಎರಡು ದಡಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ನನ್ನನ್ನು ನೆನೆಸು.

೨೪. ನೀನು ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಶಂಖವನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ನೆನೆಸಿದಾಗ ನೂರು ಪರ್ವಕಾಲಗಳಿಗಿಂತ ಅಧಿಕವಾದ ವೈಷ್ಣವಪರ್ವ ಉಂಟಾಗುವುದು.

೨೫. ವ್ಯತೀಪಾತ, ಅಯನಕಾಲಗಳೂ ಅತಿ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಆ ವೈಷ್ಣವ ಪರ್ವಕ್ಕೆ ಸಮಾನಗಳಲ್ಲ.

೨೬-೨೮. ಆ ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಶಂಖವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಮಿಶ್ರವಾದ ಗಂಗಾ ಯಮುನಾನದಿಯ ಜಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಪುಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ, ಮಂಗಳಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಮಂಗಳವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು. ವಿಷ್ಣುವು ಶಂಖವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ನರನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಪಾಪಸಮೂಹವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಶಂಖೋದ್ಧಾರದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿದ ನರನ ಪಿತೃಗಳು ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ಸಕಲೇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೀಯುವ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಗಂಗಾವಾಹದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಪಿತೃಗಳು ನರ್ತಿಸುವರು. ಮಾನವನು ಶಂಖೋದ್ಧಾರದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು

ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಶುದ್ಧೋ ಭವತಿ ಜಾಹ್ನವಿ |
 ಯತ್ತ್ವಂ ಲೋಕಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಮನ್ಯಸೇ ಭುವಿ ದುಃಸಹಂ || ೩೧ ||
 ತಸ್ಮಿನ್ನರ್ವಣಿ ತತ್ಸರ್ವಂ ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವ್ಯಪೋಹಯ |
 ಏನಮುಕ್ತಾ ನರಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿಷ್ಣುಶ್ಚಾಂತರಧೀಯತ || ೩೨ ||
 ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಗಂಗಾವಾಹಕಮುತ್ತಮಂ |
 ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯೈರ್ಋಷಿಭಿಸ್ತಾತ ಪಾರಂಪರ್ಯಕ್ರಮಾಗತೈಃ || ೩೩ ||
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಭಕ್ತಿಭಾವೇನ ಭಾರತ |
 ಗಂಗಾತೀರ್ಥೇ ತು ಸ ಸ್ನಾತಃ ಸಮಸ್ತೇಷು ನ ಸಂಶಯಃ || ೩೪ ||
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಮೃತಾನಾಂ ತು ನರಾಣಾಂ ಭಾವಿತಾತ್ಮನಾಂ |
 ಅನಿವರ್ತಿಕಾ ಗತಿಸ್ತೇಷಾಂ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಾತ್ಕದಾಚನ || ೩೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ಗಂಗಾವಾಹಕತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”
 ನಾಮಾಷ್ಟಸಪ್ತತ್ಯುತ್ಪರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಬಲರಾಮಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ರಾತ್ರಿಜಾಗರಣೆಮಾಡಿದರೆ ಶುದ್ಧನಾಗುವನು.
 ಗಂಗೆಯೇ! ನೀನು ಭೂಲೋಕದ ಜನರ ದುಸ್ಸಹವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಆ ಪರ್ವ
 ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊ.” ವಿಷ್ಣುವು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ
 ಅಂತರ್ಧಾನವಾದನು.

೩೩. ಪಾರಂಪರ್ಯಕ್ರಮದಿಂದ ಬಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿವೇದತೆಗಳೂ, ಋಷಿ
 ಗಳೂ, ಅದು ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಆ ಗಂಗಾವಾಹಕ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇವಿಸಿದರು.

೩೪. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಿಂದವನು ಗಂಗಾದಿ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ
 ಮಿಂದವನಂತಾಗುವನು.

೩೫. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ
 ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಹಿಂದಿರುಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ಗಂಗಾವಾಹಕತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
 ಸೂರೆಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ್ಯಕ್ಷೇಣೋಪೇತೃಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಗೌತಮೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಗೌತಮೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।

ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ತೀರ್ಥಂ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ವಿಶ್ರುತಂ ॥ ೧ ॥

ಗೌತಮೇನ ತಪಸ್ತಪ್ತಂ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।

ದಿವ್ಯಂ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಂ ತು ತತಸ್ತುಷ್ಣೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ॥ ೨ ॥

ಪ್ರಣಮ್ಯ ಶಿರಸಾ ತತ್ರ ಸ್ಥಾಪಿತಃ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।

ಸ್ಥಾಪಿತೋ ಗೌತಮೇನೇಶೋ ಗೌತಮೇಶ್ವರ ಉಚ್ಯತೇ ॥ ೩ ॥

ತತ್ರ ದೇವೈಶ್ಚ ಗಂಧರ್ವೈರ್ಬುಧಿಭಿಃ ಪಿತೃದೇವತೈಃ ।

ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾ ಹೃತ್ತಮಾ ಸಿದ್ಧಿರಾರಾಧ್ಯ ಪರಮೇಶ್ವರಂ ॥ ೪ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ ।

ಪೂಜಯೇತ್ಪರಮೀಶಾನಂ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಗೌತಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥ-ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಬಳಿಕ ಸಕಲ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಗೌತಮೇಶ್ವರಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗೌತಮನು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಲು ಮಹೇಶ್ವರನು ಸಂತುಷ್ಟನಾದನು.

೩. ಗೌತಮನು ಅಲ್ಲಿ ಆ ಶಂಕರನನ್ನು ತಲೆಬಾಗಿ ವಂದಿಸಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದನು. ಅವನು ಗೌತಮೇಶ್ವರನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನು.

೪. ಅಲ್ಲಿ ದೇವ, ಗಂಧರ್ವ, ಋಷಿ, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಶಂಕರನನ್ನಾರಾಧಿಸಿ ಉತ್ತಮಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು.

೫. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಸಕಲ ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ಬಹವಸ್ತುನ್ನ ಜಾನಂತಿ ನಿಷ್ಣು ಮಾಯಾವಿನೋಹಿತಾಃ ।	
ತತ್ರ ಸನ್ನಿಹಿತಂ ದೇವಂ ಶೂಲಸಾಣಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ	೬
ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ತು ಯೋ ಭೂತ್ವಾ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರೇಶ್ವರ ।	
ಸ್ನಾತ್ವಾಚ್ಛಯೇನ್ಮಹಾದೇವಂ ಸೋಽಶ್ವಮೇಧಫಲಂ ಲಭೇತ್	೭
ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ತು ಯೋ ಭೂತ್ವಾ ತರ್ಪಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ ।	
ಪೂಜಯೇತ್ಪರಮಾಶಾನಂ ಸರ್ವಸಾಪ್ತೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ	೮
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ದಾನಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದದ್ಯಾದ್ವಿಜಾತಯೇ ।	
ತದಕ್ಷಯಫಲಂ ಸರ್ವಂ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ	೯
ಮಾಸೇ ಚಾಶ್ವಯುಜೇ ರಾಜನ್ಯವ್ಲಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶೀಂ ।	
ಸ್ನಾತ್ವಾ ತತ್ರ ನಿಧಾನೇನ ದೀಪಕಾಸಾಂ ಶತಂ ದದೇತ್	೧೦
ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಮಹಾದೇವಂ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಭಿರ್ನರಃ ।	
ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಸಾವೇಭ್ಯೋ ಮೃತಃ ಶಿವಪುರಂ ವ್ರಜೇತ್	೧೧
ಅಷ್ಟಮಾಂಶಂ ಚ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಕಾರ್ತಿಕ್ಯಾಂ ತು ನಿಶೇಷತಃ ।	
ಉಪೋಷ್ಯ ಪ್ರಯತೋ ಭೂತ್ವಾ ಘೃತೇನ ಸ್ನಾಪಯೇಚ್ಛಿಪಂ	೧೨
ಪಂಚಗವ್ಯೇನ ಮಧುನಾ ದಧ್ನಾ ನಾ ಶೀತನಾರಿಣಾ ।	
ಸ ಚ ಸರ್ವಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ	೧೩

೬. ನಿಷ್ಣು ಮಾಯಾವಿನೋಹಿತರಾದ ಅನೇಕ ಜನರು ಅಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತ ನಾಗಿರುವ ಶಂಕರನನ್ನು ಅರಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

೭. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿ ಮಿಂದು ಶಿವನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿದವನು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಫಲವನ್ನು ವಡೆಯುವನು.

೮ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿದವನೂ, ಶಂಕರ ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನೂ ಸಕಲ ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗುವರು.

೯. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದಾನವನ್ನಿತ್ತರೆ ಅದು ಅಕ್ಷಯವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೧೦-೧೧. ಆಶ್ವಯುಜ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನ ಅಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಮಿಂದು ನೂರು ದೀವಗಳನ್ನು ಹೂತ್ತಿಸಿ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿ ಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದವರು ಸಕಲ ವಾವಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಮರಣಾನಂತರ ಶಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

೧೨-೧೩. ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ಅಷ್ಟಮಿಾ ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಘೃತ, ಪಂಚಗವ್ಯ ಅಥವಾ ಮಧು, ದಧಿ, ಶೀತ ಜಲದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದವನು ಸಕಲ ಯಜ್ಞಗಳ ಫಲವನ್ನು ವಡೆಯುವನು.

ಭಕ್ತ್ಯಾ ತು ಪೂಜಯೇತ್ಪಶ್ಚಾತ್ಸಲಭೇತ್ಸಲಮುತ್ತಮಂ ।

ಬಿಲ್ವಪತ್ರೈರಖಂಡೈಶ್ಚ ಪುಷ್ಪೈರುನ್ಮತ್ತಕೋದ್ಭವೈಃ

॥ ೧೪ ॥

ಕುಶಾಸಾಮಾಗ್ರಸಹಿತೈಃ ಕದಂಬದ್ರೋಣಜೈರಪಿ ।

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಕರವೀರೈಶ್ಚ ರಕ್ತಪೀತೈಃ ಸಿತಾಃಸಿತೈಃ

॥ ೧೫ ॥

ಪುಷ್ಪೈರನ್ಯೈರ್ಯಥಾಲಾಭಂ ಯೋ ನರಃ ಪೂಜಯೇಚ್ಛಿವಂ ।

ನೈರಂತರ್ಯೇಣ ಷಣ್ಮಾಸಂ ಯೋಽರ್ಚಯೇದ್ಗೌತಮೇಶ್ವರಂ ।

ಸರ್ವಾನ್ಯಾನಾನಾವೋನೀತಿ ಮೃತಃ ಶಿವಪುರಂ ವ್ರಜೇತ್

॥ ೧೬ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಗೌತಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”

ನಾಮೈಕೋನಾಶೀತ್ಯಧಿಕಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೪-೧೬. ಬಿಲ್ವಪತ್ರ, ಅಖಂಡನಾದ ಉನ್ಮತ್ತಕ ಪುಷ್ಪ, ಕುಶ, ಅಪಾ
ಮಾಗ್ರ, ಈಚಲ, ದ್ರೋಣ, ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಕರವೀರ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ಕೆಂಪು,
ಹಳದಿ, ಶ್ವೇತ, ಕೃಷ್ಣವರ್ಣದ ಇತರ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ ಆರು ತಿಂಗಳಕಾಲ
ಎಡೆಬಿಡದೆ ಗೌತಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ಸಕಲೇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆಯು
ವನು. ಮಡಿದತರುವಾಯ ಶಿವಪುರಕ್ಕೂ ತೆರಳುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣವ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಗೌತಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ನೂರೈಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಅಶೀತೃತ್ತ ರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ದಶಾಶ್ವಮೇಧತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿಕಂ ಪರಂ ।

ತೀರ್ಥಂ ಸರ್ವಗುಣೋಪೇತಂ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನಂ

॥ ೧ ॥

ಯತ್ರ ಗತ್ವಾ ಮಹಾರಾಜ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಚೇಶ್ವರಂ ।

ದಶಾನಾಮಶ್ವಮೇಧಾನಾಂ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ

॥ ೨ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಅಶ್ವಮೇಧೋ ಮಹಾಯಜ್ಞೋ ಬಹುಸಂಭಾರದಕ್ಷಿಣಃ ।

ಅಶಕ್ಯಃ ಪ್ರಾಕೃತ್ಯಃ ಕರ್ತುಂ ಕಥಂ ತೇಷಾಂ ಫಲಂ ಲಭೇತ್

॥ ೩ ॥

ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಮಿದಂ ತತ್ತ್ವಂ ತ್ವಯೋಕ್ತಂ ನದತಾ ಸತಾ ।

ಯಥಾ ಮೇ ಜಾಯತೇ ಶ್ರದ್ಧಾ ದೀರ್ಘಾಯುಸ್ತ್ವಂ ತಥಾ ವದ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದಶಾಶ್ವಮೇಧತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜ ! ಅನಂತರ ಸಕಲ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ ಮಹಾ ಪಾತಕಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದೂ ಆದ ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿಕ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಮಾನವನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ದಶಾಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞವು ಬಹಳ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದಲೂ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ಅದನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಮಾಡಲಾರರು. ಅದರ ಫಲವು ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಲಭಿಸುವುದು ?

೪. ಸಾಧುವಾದ ನೀನು ಹೇಳಿದ ಈ ವಿಷಯವು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಚಿರಂಜೀವಿಯಾದ ನೀನು ನನಗೆ ಶ್ರದ್ಧೆ ಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಹೇಳು.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಇದಮಾಶ್ವರ್ಯಭೂತಂ ಹಿ ಗೌರ್ಯಾ ಪೃಷ್ಠಸ್ತ್ರಿಯಂಬಕಃ |

ತತ್ತೇಷಹಂ ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪೃಚ್ಛತೇ ನಿಪುಣಾಯ ವೈ || ೫ ||

ಪುರಾ ವೃಷಸ್ಥೋ ದೇವೇಶ ಹ್ಯುಮಯಾ ಸಹ ಶಂಕರಃ |

ಕದಾಚಿತ್ಪರ್ಯಟಿಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಿಂ ನರ್ಮದಾತಟಿನಾಶ್ರಿತಃ || ೬ ||

ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿಕಂ ತೀರ್ಥಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ |

ತೀರ್ಥಂ ಪ್ರತ್ಯಂಜಲಿಂ ಬದ್ಧ್ವಾ ನಮಶ್ಚಕ್ರೇ ತ್ರಿಲೋಚನಃ || ೭ ||

ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟಂ ದೇವಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವೀದಮಬ್ರವೀತ್

|| ೮ ||

ದೇವ್ಯುವಾಚ :-

ಕಿಮೇತದ್ದೇವ ದೇವೇಶ ಚರಾಚರನಮಸ್ತುತ |

ಪ್ರಹ್ಲ ನಮ್ರಾಂಜಲಿಂ ಬಧ್ವಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪರಮಯಾ ಯುತಃ || ೯ ||

ಏತದಾಶ್ವರ್ಯಮತುಲಂ ಸರ್ವಂ ಕಥಯ ಮೇ ಪ್ರಭೋ

|| ೧೦ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಪಶ್ಯ ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಫಲಂ ನಾ ವಿಸ್ಮಿತಾ ಭವ |

ವಿಯತ್ನಾ ಮೇ ಭುವಿಸ್ಥಸ್ಯ ಕ್ಷಣಂ ದೇವಿ ಸ್ಥಿರಾಭವ || ೧೧ ||

೫. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಈ ಆಶ್ವರ್ಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಗೌರಿಯು ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿರುವಳು. ಅದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ನಿಪುಣನಾದ ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

೬. ಹಿಂದೆ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಮಹೇಶನು ವೃಷಭನನ್ನೇರಿ ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ದಡಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

೭. ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿಕ ತೀರ್ಥವನ್ನು ನೋಡಿ ಕೈಮುಗಿದು ಕೊಂಡು ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದನು.

೮. ಪಾರ್ವತಿಯು ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಶಂಕರನನ್ನು ಕಾರಿತಿ ಹೀಗಿಂದಳು.

೯. ದೇವಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ — ಚರಾಚರಪಂಚದಿಂದ ವಂದಿತನಾದ ಶಂಕರನೆ! ನೀನು ಅತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತಿರುವೆಯೇಕೆ?

೧೦. ಇದರಿಂದ ನನಗೆ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾಗಿವೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳು.

೧೧. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ದೇವಿ! ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ನೀನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ತೀರ್ಥದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಳ್ಳಬೇಡ. ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದು.

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ತು ದೇವೇಶೋ ಗೌರವಣೋ ದ್ವಿಜೋಽಭವತ್ |
 ಕ್ಷುತ್ಕ್ಲಾಂಸುಕಂಠೋ ಜಟಿಲಃ ಶುಷ್ಕೋ ಧಮನಿಸಂತತಃ || ೧೨ ||
 ಉಪವಿಶ್ಯ ಭುವಃ ಪೃಷ್ಠೇ ಸುಸ್ವರಂ ಮಂತ್ರಮುಚ್ಚರನ್ |
 ಕ್ರಮಪ್ರಿಯೋ ಮಹಾದೇವೋ ಮಾಧುರ್ಯೇಣ ಪ್ರಮೋದಯನ್ || ೧೩ ||
 ಶ್ರುತ್ವಾ ತಾಂ ಮಧುರಾಂ ವಾಣೀಂ ಸ್ವಯಂ ದೇವೇನ ನಿರ್ಮಿತಾಂ |
 ಸಂಭ್ರಾಂತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಸರ್ವೇ ಸ್ನಾತುಂ ಯೇ ತತ್ರ ಚಾಗತಾಃ || ೧೪ ||
 ನಿತ್ಯಕ್ರಿಯಾ ಚ ಸರ್ವೇಷಾಂ ವಿಸ್ಮೃತಾ ಶ್ರುತಿವಿಭ್ರಮಾತ್ |
 ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪತಮಾನಂ ತು ಕ್ಷುತ್ಪ್ರಿಪಾಸಾಭಿಪೀಡಿತಂ || ೧೫ ||
 ದ್ವಿಜೋನ್ಯಮಾತ್ರಯತ್ಕಶ್ಚಿದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ತಂ ಭೋಜನಾಯ ನೈ |
 ಪ್ರಸಾದಃ ಕ್ರಿಯತಾಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಭೋಜನಾಯ ಗೃಹೇ ಮಮ || ೧೬ ||
 ಅದ್ಯ ಮೇ ಸಫಲಂ ಜನ್ಮ ಹೃದ್ಯಮೇ ಸಫಲಾಃ ಕ್ರಿಯಾಃ |
 ಸರ್ವಾನ್ಮಾನಾನ್ಪದಾಸ್ಯಂತಿ ಪ್ರೀತಾ ಮೇಽದ್ಯ ಪಿತಾಮಹಾಃ || ೧೭ ||
 ತ್ವಯಿ ಭುಕ್ತೇ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರಸೀದ ತ್ವಂ ಧ್ರುವಂ ಮಮ |
 ಏವಮುಕ್ತೋ ಮಹಾದೇವೋ ದ್ವಿಜರೂಪಧರಸ್ತದಾ || ೧೮ ||
 ಪ್ರಹಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯುನಾಚೇದಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣ್ಯಯಾ ಗಿರಾ |
 ಮಯಾ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಂ ತು ನಿರಾಹಾರಂ ತಪಃ ಕೃತಂ || ೧೯ ||

೧೨-೧೩. ಶಂಕರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ದೆಸಿವಿನಿಂದ ಒಣಗಿವ ಕಂಠವುಳ್ಳವನೂ, ಜಟಾಧಾರಿಯೂ, ನಾಡಿಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತನೂ, ಶ್ಲೇತವರ್ಣನೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಇಂನಾವ ಧ್ಯನಿಯಿಂದ ಮಂತ್ರ ವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೧೪-೧೭. ಶಂಕರನ ಮಧುರವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಬಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಭ್ರಾಂತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮರೆತರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ವೇದವನ್ನುಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಸಿವು ಜಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕಂಡು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, “ದ್ವಿಜನೆ! ಅನುಗ್ರಹಮಾಡಿ ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಬಾ” ಎಂದು ಕರೆದನು.

೧೭-೨೦. “ದ್ವಿಜವರ್ಯನೆ! ನೀನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಭುಜಿಸಿದರೆ ನನ್ನ ಜನ್ಮವೂ ಕರ್ಮಗಳೂ ಸಫಲವಾಗುವುವು. ಈ ದಿನ ನನ್ನ ಪಿತಾಮಹರು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೀಡುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡು.” ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೀಗೆನ್ನಲು ದ್ವಿಜರೂಪಿಯಾದ ಶಂಕರನು ನಕ್ಕು ವೃದ್ಧನುಡಿಯಿಂದ ಹೀಗೆಂದನು. “ನಾನು ಸಾವಿರ ವರ್ಷ

ಇದಾನೀಂ ತು ಗೃಹೇ ತಸ್ಯ ಕರಿಷ್ಯೇ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ |
 ದಶಭಿರ್ನಾಜಿನೇಛೈಶ್ಚ ಯೇನೇಷ್ಟಂ ಪಾರಣಂ ತಥಾ || ೨೦ ||
 ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ದೇವದೇವೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಿಸ್ಮಯಾನ್ವಿತಃ |
 ಉತ್ತಮಾಂಗಂ ವಿಧೂನ್ವನ್ವೈ ಜಗಾಮ ಸ್ವಗೃಹಂ ಪ್ರತಿ || ೨೧ ||
 ಏನಂ ತೇ ಬಹವೋ ವಿಸ್ತಾಃ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾತೇ ನಿಮಂತ್ರಣೇ |
 ಪುರಾಣಾರ್ಥಮಜಾನಂತೋ ನಾಸ್ತಿಕಾ ಬಹವೋ ಗತಾಃ || ೨೨ ||
 ಅಥ ಕಶ್ಚಿ ದ್ವಿಜೋ ವಿದ್ವಾನ್ಪುರಾಣಾರ್ಥಸ್ಯ ತತ್ತ್ವವಿತ್ |
 ದೇವಂ ನಿಮಂತ್ರಯಾಮಾಸ ದ್ವಿಜರೂಪಧರಂ ಶಿವಂ || ೨೩ ||
 ತಥೈವ ಸೋಽಪಿ ದೇವೇನ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಸಪ್ರಾಹ ತಂ ಪುನಃ |
 ಮನಸಾ ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ತು ಪುರಾಣೋಕ್ತಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ || ೨೪ ||
 ಸ್ಮೃತೀವೇದಪುರಾಣೇಷು ಯದುಕ್ತಂ ತತ್ತಥಾ ಭವೇತ್ |
 ಇತಿ ನಿಶ್ಚಿತ್ಯ ತಂ ವಿಪ್ರಮುವಾಚ ಪ್ರಹಸನ್ನಿವ || ೨೫ ||
 ಭೋ ಭೋ ವಿಪ್ರ ಪ್ರತೀಕ್ಷಸ್ವ ಯಾವದಾಗಮನಂ ಪುನಃ |
 ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ತು ದ್ವಿಜೋ ಗತ್ವಾ ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿಕಂ ಪರಂ || ೨೬ ||
 ಸ್ನಾನಂ ಮಹಾಲಂಭನಾದಿ ಕೃತಂ ತೇನ ದ್ವಿಜನ್ಮನಾ |
 ಜಪಂ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ತಥಾ ದಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ಧರ್ಮಾನುಸಾರತಃ || ೨೭ ||

ಕಾಲ ಉಪವಾಸದಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆನು. ಈಗ ಹತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗ ಮಾಡಿದವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪಾರಣಮಾಡುವೆನು.”

೨೦. ಶಂಕರನು ಹೀಗೆನ್ನಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು.

೨೧. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ನಿಮಂತ್ರಣವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲು ಪುರಾಣದ ಅರ್ಥವನ್ನರಿಯದ ನಾಸ್ತಿಕರಾದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಟುಹೋದರು.

೨೨. ಬಳಿಕ ಪುರಾಣಾರ್ಥದ ತತ್ವವನ್ನರಿತ ವಿದ್ವಾಂಸನಾದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ದ್ವಿಜರೂಪನಾದ ಆ ಶಿವನನ್ನು ನಿಮಂತ್ರಿಸಿದನು.

೨೪-೨೫. ಶಂಕರನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಹೇಳಿದನು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ಪುರಾಣೋಕ್ತ ವಿಷಯವನ್ನಾಲೋಚಿಸಿ ಸ್ಮೃತಿ ವೇದ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಹೇಳಿರುವುದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗುವದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ನಗುತ್ತ ಶಂಕರನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

೨೬-೨೭. “ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ! ನಾನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವವರೆಗೆ ನನ್ನನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ

ಸಂಕಲ್ಪ್ಯ ಕಪಿಲಾಂ ತತ್ರ ಪುರಾಣೋಕ್ತವಿಧಾನತಃ |

ಸಮಾಯಾತ್ಮಸ್ವರಿತಂ ತತ್ರ ಯತ್ರಾಸೌ ತಿಷ್ಠತೇ ದ್ವಿಜಃ || ೨೮ ||

ಅಥಾಽಽಗತ್ಯ ದ್ವಿಜಂ ಸ್ಪ್ರಾಹ ವಾಜಿನೇಧಃ ಕೃತೋ ಮಯಾ |

ಉತ್ತಿಷ್ಠ ನೇ ಗೃಹಂ ರಮ್ಯಂ ಭೋಜನಾರ್ಥಂ ಹಿ ಗಮ್ಯತಾಂ || ೨೯ ||

ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಶಂಕರಸ್ತೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನಾತಿವಿಸ್ಥಿತಃ |

ಉನಾಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ದೇವ ಇದಾನೀಂ ತ್ವಮಿತೋ ಗತಃ || ೩೦ ||

ದ್ವಿಜನರ್ಯ ಕಥಂ ಚೇಷ್ಟಾ ದಶ ಯಜ್ಞಾ ಮಹಾಧನಾಃ || ೩೧ ||

ದ್ವಿಜ ಉನಾಚಃ—

ನ ವಿಚಾರಸ್ತ್ವಯಾ ಕಾರ್ಯಃ ಕೃತಾ ಯಜ್ಞಾ ನ ಸಂಶಯಃ |

ಯದಿ ನೇದಾಃ ಪ್ರಮಾಣಂ ತೇ ಭುವಿ ದೇವಾ ದ್ವಿಜಾಸ್ತಥಾ || ೩೨ ||

ದಶಾಶ್ವನೇಧಿಕಂ ತೀರ್ಥಂ ತಥಾ ಸತ್ಯಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ |

ಯದಿ ನೇದಪುರಾಣೋಕ್ತಂ ವಾಕ್ಯಂ ನಿಸಂಶಯಂ ಭವೇತ್ || ೩೩ ||

ತದಾ ಸ್ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಮಯಾ ಸರ್ವಂ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ |

ಏನಮುಕ್ತಸ್ತು ದೇವೇಶ ಆಸ್ತಿ ಕ್ಯಂ ತಸ್ಯ ಚೇತಸಃ || ೩೪ ||

ಮಿಂದು ಮಹಾಲಂಭನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಧರ್ಮದಂತೆ ಜಪ, ಶ್ರಾದ್ಧ, ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಪೂರಯಿಸಿ ಪುರಾಣೋಕ್ತವಿಧಿಯಿಂದ ಕಪಿಲೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಆ ಶಂಕರನಡೆಗೆ ತೀರ್ಥವಾಗಿ ಬಂದನು.

೨೯. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, “ಅಯ್ಯಾ ವಿಪ್ರನೇ! ನಾನು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ, ಏಳು. ರಮ್ಯವಾದ ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಭೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗೋಣ” ಎಂದು ಶಂಕರನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

೩೦-೩೧. ಅವನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡ ಶಂಕರನು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಅಯ್ಯಾ! ನೀನು ಈಗಲೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗಿರುವೆ. ಬಹುಧನ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಹತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಿದೆ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

೩೨-೩೫. ದ್ವಿಜನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ನಾನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನೀನು ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಡ. ನಿನಗೆ ವೇದಗಳೂ, ದೇವತೆಗಳೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಪ್ರಮಾಣವಾದರೆ, ದಶಾಶ್ವಮೇಧತೀರ್ಥವು ಸತ್ಯವಾದರೆ, ವೇದ ಪುರಾಣಗಳ ವಾಕ್ಯವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೇಳಲು ಶಂಕರನು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಸ್ತಿಕ್ಯವನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ಯಾವ

ವಿನ್ಯುಶ್ಯ ಬಹುಭಿಃ ಕಿಂಚಿದುತ್ತರಂ ನ ಪ್ರಪದ್ಯತ |

ಜಗಾಮ ತದ್ಗೃಹಂ ರಮ್ಯಂ ಪಠನ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಸನಾತನಂ || ೩೫ ||

ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ತಂ ದ್ವಿಜಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪಾದ್ಯಾಘ್ಯೇಣ ಸಮರ್ಚಯತ್ |

ಷಡ್ರಸು ಭೋಜನಂ ತೇನ ದತ್ತಂ ಪಶ್ಚಾದ್ಯಥಾವಿಧಿ || ೩೬ ||

ತತೋ ಭುಕ್ತೇ ಮಹಾದೇವೇ ಸರ್ವದೇವಮಯೇ ಶಿವೇ |

ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಃ ಪಪಾತಾಶು ಗಗನಾತ್ಸ್ಯ ಮೂರ್ಧನಿ |

ತಸ್ಯಾಸ್ತಿಕ್ಯಂ ತು ಸಂಲಕ್ಷ್ಯ ತುಷ್ಠಃ ಪ್ರೋನಾಚ ಶಂಕರಃ || ೩೭ ||

ಈಶ್ವರ ಉನಾಚ :-

ಕಿಂ ತೇದ್ಯ ಕ್ರಿಯತಾಂ ಬ್ರೂಹಿ ವರದೋಹಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ |

ಅದೇಯಮಪಿ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ಏಕಚಿತ್ತಸ್ಯ ತೇ ಧ್ರುವಂ || ೩೮ ||

ಬಾಹ್ಯ ಉನಾಚ :-

ಯದಿ ಪ್ರೀತೋಸಿ ಮೇ ದೇವ ಯದಿ ದೇಯೋ ವರೋ ಮಮ |

ಅಸ್ತಿಸ್ತೀರ್ಥೇ ಮಹಾದೇವ ಸ್ಥಾತವ್ಯಂ ಸರ್ವದೈವ ಹಿ || ೩೯ ||

ಉಪಕಾರಾಯ ದೇವೇಶ ಏಷ ಮೇ ವರ ಉತ್ತಮಃ |

ಏವಮುಕ್ತಸ್ತು ದೇವೇನ ಆರುರೋಹ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ || ೪೦ ||

ಗಂಧರ್ವಾಪ್ಸರಃಸಂಬಾಧಂ ವಿಮಾನಂ ಸಾರ್ವಕಾಮಿಕಂ |

ಪೂಜ್ಯಮಾನೋ ಗತಸ್ತತ್ರ ಯತ್ರ ಲೋಕಾ ನಿರಾಮಯಾಃ || ೪೧ ||

ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಕೊಡದೆ ವೇದವನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತ ರಮ್ಯನಾದ ಅವನ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು.

೩೬. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಶಂಕರನನ್ನು ವಾದ್ಯಾಘ್ಯಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಷಡ್ರಸಭೋಜನವನ್ನಿತ್ತನು.

೩೭. ಅನಂತರ ಸಕಲದೇವಮಯನಾದ ಶಂಕರನು ಭುಜಿಸಲು ಆಕಾಶ ದಿಂದ ಅವನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಶಂಕರನು ಅವನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಇಂತಂದನು.

೩೮. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದ್ವಿಜವರ್ಮನೆ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಏನನ್ನು ಮಾಡಲಿ. ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರ್ಯವುಳ್ಳನಿಗೆ ಕೊಪಬಾರವಾದ ವರವನ್ನಾವರೂ ಕೊಡುವೆನು.

೩೯-೪೧. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾದೇವ! ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟ ನಾಗಿದ್ದರೆ, ವರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾದರೆ ಜನರ ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸು. ಇದೇ ನನ್ನ ಉತ್ತಮವಾದ ವರವಾಗಿದೆ. ಶಂಕರನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಲು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಗಂಧರ್ವಾಪ್ಸರಿಂದ ತುಂಬಿ ಸ್ವೀಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಹೋಗುವ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ದುಃಖರಹಿತವಾದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಏತದಾಶ್ಚ ಯಮತುಲಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವೀ ಸುವಿಸ್ಮಿತಾ ।

ವಿಸ್ಮಯೋತ್ಪಲ್ಲನಯನಾ ಪುನಃ ಪಪ್ರಚ್ಛ ಶಂಕರಂ

॥ ೪೨ ॥

ಪಾರ್ವತೃವಾಚ :-

ಕಥನೇತದ್ಭವೇತ್ಸತ್ಯಂ ಯತ್ರೇದಮಸಮಂಜಸಂ ।

ಸ್ನಾನಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಬಹವೋ ಲೋಕಾಹ್ಯತ್ರ ಮಹೇಶ್ವರ

॥ ೪೩ ॥

ತೇಷಾಂ ತು ಸ್ವರ್ಗಗಮನಂ ಯದೈಷ ಸ್ವರ್ಗತಿಂ ಗತಃ ।

ಕಥನೇತತ್ಸಮಾಚಕ್ಷ್ಯ ವಿಸ್ಮಯಃ ಪರಮೋ ಮನು

॥ ೪೪ ॥

ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ತು ದೇವೇಶಃ ಪ್ರಹಸನ್ಮತ್ಯುನಾಚ ತಾಂ ।

ವೇದನಾಕೈ ಪುರಾಣಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತ್ಯರ್ಥೇ ದ್ವಿಜಭಾಷಿತೇ

॥ ೪೫ ॥

ವಿಸ್ಮಯೋ ಹಿ ನ ಕರ್ತವ್ಯೋ ಹ್ಯನುಮಾನಂ ಹಿ ತತ್ತ್ವಥಾ ।

ಅಸಂಭಾವ್ಯಂ ಹಿ ಲೋಕಾನಾಂ ಪುರಾಣೇ ಯತ್ರಗೀಯತೇ

॥ ೪೬ ॥

ಯದಿ ಪಕ್ಷಂ ಪುರಸ್ಕತ್ಯ ಲೋಕಾಃ ಕುರ್ವಂತಿ ಪಾರ್ವತಿ ।

ತಸ್ಮಾನ್ನ ಸಿದ್ಧಿರೇತೇಷಾಂ ಭವತ್ಯೇಕೋ ನ ವಿಸ್ಮಯಃ

॥ ೪೭ ॥

ನಾಸ್ತಿ ಕಾ ಭಿನ್ನಮರ್ಯಾದಾ ಯೇ ನಿಶ್ಚಯಬಹಿಷ್ಪತಾಃ ।

ತೇಷಾಂ ಸಿದ್ಧಿರ್ನವಿದ್ಯೇತ ಅಸ್ತಿ ಕ್ಯಾದ್ಭವತೇ ಧ್ರುವಂ

॥ ೪೮ ॥

೪೨. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಈ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡ ಪಾರ್ವತಿಯು ಮರಳಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು.

೪೩. ಪಾರ್ವತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ — ಶಂಕರ! ಈ ಅಸಮಂಜಸ ಕಾರ್ಯವು ಹೇಗೆ ಸತ್ಯವಾದೀತು. ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನರು ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

೪೪. ಇವನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದಂತೆ ಅವರು ಏಕೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ? ಇದು ಹೇಗೆ? ನನಗೆ ಹೇಳು ಆತ್ಮಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾಗಿದೆ.

೪೫-೪೬. ಶಂಕರನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಗುತ್ತ ಆ ದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು. “ವೇದನಾಕೃದ್ವಿಲಾಸ, ಪುರಾಣಸ್ಮೃತ್ಯರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡಬಾರದು. ಅದು ಪುರಾಣವೋಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಅಸಂಭಾವ್ಯವಾದುದಿಲ್ಲ.

೪೭. ಜನರು ಸಂದೇಹದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನೆಸಗುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ.

೪೮. ನಾಸ್ತಿಕರೂ, ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಲಿಂಗಿಸಿದವರೂ, ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲದವರೂ ಆದವರಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆಸ್ತಿಕೃದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದು.

ಶ್ರುತ್ವಾಖ್ಯಾನಮಿದಂ ದೇವೀ ವನಂದೇ ತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।

ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ಪುಣ್ಯಂ ನರ್ಮದಾಯಾಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ

॥ ೪೯ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ದಶಾಶ್ವಮೇಧಂ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸರ್ವತೀರ್ಥೋತ್ತಮೋತ್ತಮಂ ।

ತೀರ್ಥಂ ಸರ್ವಗುಣೋಪೇತಂ ಮಹಾಪಾತಕ ನಾಶನಂ

॥ ೫೦ ॥

ತತ್ರಾಗತಾ ಮಹಾಭಾಗಾ ಸ್ನಾತುಕಾಮಾ ಸರಸ್ವತೀ ।

ಪುಣ್ಯಾನಾಂ ಪರಮಾ ಪುಣ್ಯಾ ನದೀನಾಮುತ್ತಮಾ ನದೀ

॥ ೫೧ ॥

ನಾಮನಾತ್ರೇಣ ಯಸ್ಯಾಸ್ತು ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ।

ಸ್ನಾತಾಸ್ತತ್ರ ದಿನಂ ಯಾಂತಿ ಯೇ ಮೃತಾಸ್ತೇ ಪುನರ್ಭವಾಃ

॥ ೫೨ ॥

ದಶಾಶ್ವಮೇಧೇ ಸಾ ರಾಜನ್ನಿಯತಾ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣೀ ।

ಆರಾಧಯಿತ್ವಾ ದೇವೇಶಂ ಪರಂ ನಿರ್ವಾಣಮಾಗತಾ

॥ ೫೩ ॥

ಕಾಲುಷ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಭೂತಾ ಸಂವತ್ಸರಸಮುದ್ಭವಂ ।

ಪ್ರಕ್ಷಾಲಯಿತುಮಾಯಾತಿ ದಶಮ್ಯಾಮಾಶ್ವಿನಸ್ಯ ಚ

॥ ೫೪ ॥

ಉಪೋಷ್ಯ ರಜನೀಂ ತಾಂ ತು ಸಂಪೂಜ್ಯ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕಂ ।

ರಾಜನ್ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷಾ ಯಾಂತಿ ಶ್ವೋ ಭೂತೇ ಶಾಶ್ವತಂ ಪದಂ

॥ ೫೫ ॥

೪೯. ದೇವಿಯು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸರ್ವಪಾಪನಿಹಾರಕವೂ, ಪುಣ್ಯಕರವೂ, ನರ್ಮದೆಯಲ್ಲಿರುವುದೂ ಆದ ಆ ಉತ್ತಮನಾದ ತೀರ್ಥವನ್ನು ವಂದಿಸಿದಳು.

೫೦. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜ ! ದಶಾಶ್ವಮೇಧ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವೂ, ಸಕಲ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಮಹಾಪಾತಕವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದೂ ಆಗಿರುವುದು.

೫೧. ಮಹಾಭಾಗ್ಯವಂತಳೂ, ಅತಿ ಪುಣ್ಯಕರಳೂ, ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಳೂ ಆದ ಸರಸ್ವತಿನದಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಬಂದಳು.

೫೨. ಆ ನದಿಯು ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಮಾನವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದವರು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳುವರು. ಮಡಿದವರು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೫೩-೫೪. ದೊರೆಯೆ ! ಆ ಸರಸ್ವತಿಯು ದಶಾಶ್ವಮೇಧ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಿಯೂ, ಆಗಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಅತ್ಯಂತ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗಳಾದ ಅವಳು ಒಂದು ವರ್ಷದ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಶ್ವಿನಮಾಸದ ದಶಮಾದಿನ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಳು.

೫೫. ಮಹಾರಾಜ ! ಜನರು ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಬೆಳಗಾಗಲು ಪಾಪರಹಿತರಾಗಿ ಶಾಶ್ವತಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಸರಸ್ವತೀ ನುಹಾಪುಣ್ಯಾ ನದೀನಾನುತ್ತಮಾ ನದೀ ।	
ದಶಾಶ್ವಮೇಧಮಾಯಾತಿ ಸ್ನಾತುಂ ಸಂವತ್ಸರೇ ಸದಾ ।	
ಕಿಮಾಧಿಕ್ಯಂ ಭವೇತ್ತೀರ್ಥಂ ದಶಮ್ಯಾಂ ತತ್ರ ಶಂಸ ಮೇ	೫೬
ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-	
ರಾಜನ್ನಾಶ್ವಯುಜೇ ಮಾಸಿ ದಶಮ್ಯಾಂ ತದ್ವಿಶಿಷ್ಟತೇ ।	
ಸಾರ್ಥಿವೇಷು ಚ ತೀರ್ಥೇ ತು ಸರ್ವೇಷ್ಟೇನ ನ ಸಂಶಯಃ	೫೭
ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿಕೇ ರಾಜನ್ನಿತ್ಯಂ ಹಿ ದಶಮಾ ಶುಭಾ ।	
ವಿಶೇಷಾದಾಶ್ವಿನೇ ಶುಕ್ಲಾ ನುಹಾಸಾತಕನಾಶಿನೀ	೫೮
ತಸ್ಯಾಂ ಸ್ನಾತ್ವಾರ್ಚಯೇದ್ಧೇವಾನುಪವಾಸಪರಾಯಣಃ ।	
ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ವಿಧಾನೇನ ಪಶ್ಚಾತ್ಸಂಪೂಜಯೇಚ್ಛಿವಂ	೫೯
ತತ್ರಸ್ಥಾಂ ಪೂಜಯೇದ್ಧೇವೀಂ ಸ್ನಾತುಕಾಮಾಂ ಸರಸ್ವತೀಂ ।	
ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ದೇವೇಶಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವಸಮುದ್ಭವೇ	೬೦
ಕುರು ಪಾಪಕ್ಷಯಂ ದೇವಿ ಸಂಸಾರಾನ್ಮಾಂ ಸಮುದ್ಧರ ।	
ಗಂಧಧೂಪೈಶ್ಚ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಹ್ಯರ್ಚಯಿತ್ವಾ ಪುನಃ ಪುನಃ	೬೧
ದಶಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ ದತ್ವಾ ಸೂತ್ರೇಣ ಪರಿವೇಷ್ಟಯೇತ್ ।	
ಕಪಿಲಾಂ ತು ತತೋ ವಿಪ್ರೇ ದದ್ಯಾದ್ವಿಗತಮತ್ಸರಃ	೬೨

೫೬. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಆತಿ ಪುಣ್ಯಕರಳೂ, ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಳೂ ಆದ ಸರಸ್ವತಿಯು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಳಷ್ಟೆ. ದಶಮಾ ದಿನ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಧಿಕೃತವುಂಟಾಗುವುದು? ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೫೭. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. — ದೊರೆಯೆ! ಆಶ್ವಿನಮಾಸದ ದಶಮಾದಿನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ತೀರ್ಥಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದು ವಿಶೇಷವುಂಟಾಗುವುದು.

೫೮. ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿಕೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ದಶಮಿಯು ಶುಭಕರವಾದುದು. ಆಶ್ವಿನ ಶುಕ್ಲ ದಶಮಿಯು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ವಾಸನಾಶಕವಾದುದು.

೫೯. ಆದಿನ ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ದೇವತೆಗಳನ್ನರ್ಚಿಸಿ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಶ್ರಾದ್ಧಗೈದು ಶಿವನನ್ನರಾಧಿಸಬೇಕು.

೬೦-೬೧. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸುವವನು, ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು “ಬ್ರಹ್ಮ ಸುತಳಾದ ಸರಸ್ವತಿಯೆ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸು” ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಗಂಧಧೂಪಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು.

೬೨-೬೩. ಹತ್ತು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನುಮಾಡಿ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಸುತ್ತಬೇಕು. ಅನಂತರ ಸಕಲ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಸಮಸ್ತ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ

ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಪನ್ನಾಂ ಸರ್ವೋಪಸ್ಕರಸಂಯುತಾಂ ।
 ದತ್ವಾ ವಿಸ್ತ್ರಾಯ ಕಪಿಲಾಂ ನ ಶೋಚತಿ ಕೃತಾಕೃತೇ ॥ ೬೩ ॥
 ಪಶ್ಚಾಜ್ಜಾಗರಣಂ ಕುರ್ಯಾದ್ಭೃತೇನೋಜ್ವಲೃ ದೀಪಕಂ ।
 ಪುರಾಣಪತನೇನೈವ ನೃತ್ಯಗೀತವಿನಾದನೈಃ ॥ ೬೪ ॥
 ವೇದೋಕ್ತೈಶ್ಚೈವ ಜಾಪೈಶ್ಚ ಪೂಜಯೇಚ್ಛುಶೀಖರಂ ।
 ಪ್ರಭಾತೇ ವಿನುಲೇ ಪಶ್ಚಾತ್ಸಾತ್ವಾ ವೈ ನರ್ಮದಾಜಲೇ ॥ ೬೫ ॥
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯೇದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶಿವಭಕ್ತಾಂಶ್ಚ ಯೋಗಿನಃ ।
 ಏವಂ ಕೃತೇ ತತೋ ರಾಜನ್ ಸನ್ಯುಕ್ತೀರ್ಥಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥ ೬೬ ॥
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇಚ್ಛಂಕರಂ ನರಃ ।
 ದಶಾಶ್ವಮೇಧಾಸವಭೃಥಂ ಲಭತೇ ಪುಣ್ಯಮುತ್ತಮಂ ॥ ೬೭ ॥
 ಪೂತಾತ್ಮಾ ತೇನ ಪುಣ್ಯೇನ ರುದ್ರಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ ।
 ಆರೂಢಃ ಪರಮಂ ಯಾನಂ ಕಾಮಗಂ ಚ ಸುಶೋಭನಂ ॥ ೬೮ ॥
 ತತ್ರ ದಿವ್ಯಾಸ್ಪರೋಭಿಸ್ತು ವೀಜ್ಯಮಾನೋಽಥ ಚಾಮುರೈಃ ।
 ಕ್ರೀಡತೇ ಸುಚಿರಂ ಕಾಲಂ ಜಯಶಬ್ದಾದಿಮಂಗಲೈಃ ॥ ೬೯ ॥
 ತತೋಽವತೀರ್ಣಃ ಕಾಲೇನ ಇಹ ರಾಜಾ ಭವೇದ್ಧ್ರುವಂ ।
 ಹಸ್ತಶ್ವರಥಸಂಪನ್ನೋ ಮಹಾಭೋಗೀ ಪರಂತಪಃ ॥ ೭೦ ॥

ಸಹಿತವೂ ಆದ ಕಪಿಲಗೋವನ್ನು ಮಾತ್ರಯವಿಲ್ಲದೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದವನು ಕೃತಾಕೃತಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದುಃಖಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೬೪-೬೬. ತರುವಾಯ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿ ತುನ್ನದ ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಪುರಾಣಪಠನದಿಂದಲೂ, ನೃತ್ಯಗೀತವಾದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ವೇದೋಕ್ತ ಮಂತ್ರ ಜಪಗಳಿಂದಲೂ ಶಂಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ನರ್ಮದಾಜಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಿವಭಕ್ತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಯೋಗಿಗಳನ್ನೂ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ತೀರ್ಥಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

೬೭. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಶಂಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ನರನು ದಶಾಶ್ವ ಮೇಧಯಾಗಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೬೮. ಅವನು ಆ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಉತ್ತಮ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ರುದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು.

೬೯-೭೦. ಅಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಾಸ್ಪರೆಯರ ಚಾಮರಗಳಿಂದ ಬೀಸಲ್ಪಡುತ್ತ ಜಯಶಬ್ದಾದಿಗಳಿಂದ ಬಹುಕಾಲ ವಿನೋದಪಡುವನು. ಅನಂತರ ಬಹುಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಶ್ವರಥಗಳಿಂದಕೂಡಿದ ಅತ್ಯಂತ ಭೋಗಿಯೂ, ಶತ್ರು ನಾಶಕನೂ ಆದ ರಾಜನಾಗಿ ಅವತರಿಸುವನು.

ದಶಾಶ್ವಮೇಧೇ ಯದ್ವಾ ನಂ ದೀಯತೇ ಶಿವಯೋಗಿನಾಂ |
 ದಶಾಶ್ವಮೇಧಸದೃಶಂ ಭವೇತ್ತನ್ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೭೧ ||
 ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಯಜ್ಞಾನಾನುಶ್ವಮೇಧೋ ನಿಶಿಷ್ಯತೇ |
 ದುರ್ಲಭಃ ಸ್ವಲ್ಪವಿತ್ತಾನಾಂ ಭೂರಿಶಃ ಪಾಪಕರ್ಮಣಾಂ || ೭೨ ||
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ದುರ್ಲಭೋಽಪಿ ಸುರಾಸುರೈಃ |
 ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಸ್ನಾನದಾನೇನ ಇತ್ಯೇವಂ ಶಂಕರೋಽಬ್ರವೀತ್ || ೭೩ ||
 ಅಕಾಮೋ ನಾ ಸಕಾಮೋ ನಾ ಮೃತಸ್ತತ್ರ ನರೇಶ್ವರ |
 ದೇವತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾತ್ಸೋಽಪಿ ನಾಸತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೭೪ ||
 ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶಂ ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರೋತ್ತಮ |
 ಅಗ್ನಿಲೋಕೇ ವಸೇತ್ತಾನದ್ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ || ೭೫ ||
 ಜಲಪ್ರವೇಶಂ ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರಾಧಿಪ |
 ಧ್ಯಾಯಮಾನೋ ಮಹಾದೇವಂ ವಾರುಣಂ ಲೋಕಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ||
 ದಶಾಶ್ವಮೇಧೇ ಯಃ ಕಶ್ಚಿಚ್ಛೂರವೃತ್ಯಾ ತನುಂ ತ್ಯಜೇತ್ |
 ಅಕ್ಷಯಾನುಗತಿಸ್ತಸ್ಯ ಇತ್ಯೇವಂ ಶ್ರುತಿನೋದನಾ || ೭೬ ||

೭೧. ದಶಾಶ್ವಮೇಧದಲ್ಲಿ ಶಿವಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ದಾನದಿಂದ ಹತ್ತು
 ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಗಳ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.
 ೭೨. ಸಕಲ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಮೇಧವು ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಅದು
 ಅಲ್ಪ ದ್ರವ್ಯವುಳ್ಳ ವಾಸಿಗಳಿಗೆ ದುರ್ಲಭವಾದುದು.
 ೭೩. ಮಹಾರಾಜ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನದಾನಗಳಿಂದ ದೇವಾಸುರರಿಗೂ
 ದುರ್ಲಭವಾದ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳು ಲಭಿಸುವುವು.
 ೭೪. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಾಗಲಿ, ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದೆಯಾಗಲಿ
 ಮೃತನಾದ ಮಾನವನು ದೇವತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ
 ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.
 ೭೫. ಮಹಾರಾಜ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದವನು ಪ್ರಳಯ
 ಕಾಲದವರೆಗೆ ಅಗ್ನಿಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು.
 ೭೬. ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಭ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಜಲಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ
 ವನು ವರುಣಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.
 ೭೭. ಆ ದಶಾಶ್ವಮೇಧದಲ್ಲಿ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವನಿಗೆ
 ಅಕ್ಷಯಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ವೇದವು ಸಾರಿ ಹೇಳುವುದು.

ನತಾಂ ಗತಿಂ ಯಾಂತಿ ಭೃಗುಪ್ರಸಾದಿನೋ
 ನ ದಂಡಿನೋ ನೈವ ಚ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಿನಃ ।
 ಧ್ವಜಾಕುಲೇ ದುಂದುಭಿಶಂಖನಾದಿತೇ

ಕ್ಷಣೇನ ಯಾಂ ಯಾಂತಿ ಮಹಾಹವೇ ಮೃತಾಃ ॥ ೭೮ ॥
 ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಹತಃ ಶೂರಃ ಶತ್ರುಭಿಃ ಪರಿವೇಷ್ಟಿತಃ ।
 ಅಕ್ಷಯಾಂಲ್ಲಭತೇ ಲೋಕಾನ್ ಯದಿ ಕ್ಲಿಬಂ ನಭಾಷತೇ ॥ ೭೯ ॥
 ದಶಾಶ್ವಮೇಧೇ ಸನ್ಯಾಸಂ ಯಃ ಕರೋತಿ ನಿಧಾನತಃ ।
 ಅನಿನರ್ತಿಕಾ ಗತಿಸ್ತಸ್ಯ ರುದ್ರಲೋಕಾತ್ಕದಾಚನ ॥ ೮೦ ॥
 ದಶಾಶ್ವಮೇಧೇ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣ ಯುಧಿಸ್ಮಿರ ।
 ಕಥಿತಂ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಂ ॥ ೮೧ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ದಶಾಶ್ವಮೇಧತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮು
 ಅಶೀತ್ಕೃತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೭೮. ಧ್ವಜದಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಶಂಖದುಂದುಭಿಗಳ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಸಹಿತವೂ ಆಗಿರುವ ದಶಾಶ್ವಮೇಧ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರು ಪಡೆಯುವ ಗತಿಯನ್ನು ಭೃಗುಪ್ರವಾದದಿಂದ ಬಿದ್ದವರೂ, ಸನ್ಯಾಸಿಗಳೂ, ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಿಗಳೂ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

೭೯. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯಾವರೂ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟು ಪೌರುಷವಿಲ್ಲದ ಮಾತನ್ನಾಡದ ಶೂರನು ಮೃತನಾದರೂ ಅಕ್ಷಯವಾದ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು.

೮೦. ಆ ದಶಾಶ್ವಮೇಧದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯಿಂದ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದವನಿಗೆ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುನಃನ್ಮತ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

೮೧. ಯುಧಿಸ್ಮಿರ! ದಶಾಶ್ವಮೇಧದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ದಶಾಶ್ವಮೇಧತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ
 ನೂರಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧೈಕಾಃಶೀತ್ಯುತ್ರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಭೃಗುಕಚ್ಛೋತ್ಪತ್ತಿವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಅತಃಪರಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಭೃಗುತೀರ್ಥಸ್ಯ ವಿಸ್ತರಂ ।

ಯಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಹಾ ಗೋಘ್ನೋ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾತಕೈಃ ॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ವಿಖ್ಯಾತಂ ವೃಷಖಾತಮಿತಿ ಶ್ರುತಂ ।

ಭೃಗುಣಾ ತತ್ರ ರಾಜೇಂದ್ರ ತಪಸ್ತಪ್ತಂ ಪುರಾ ಕಿಲ ॥ ೨ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಭೃಗುಕಚ್ಛೇ ಸ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರೋ ನಿವಸನ್ನೇನ ಹೇತುನಾ ।

ತಪಸ್ತಪ್ತ್ವಾ ಸುವಿಪುಲಂ ಪರಾಂ ಸಿದ್ಧಿಮುಪಾಗತಃ ॥ ೩ ॥

ಕೋ ನಾ ವೃಷ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಸ್ತತ್ಪಾತಂ ಯೇನ ಖಾನಿತಂ ।

ಏತತ್ಸರ್ವಂ ಯಥಾ ನ್ಯಾಯಂ ಕಥಯಸ್ವ ಮನುಜನಘ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಭೃಗುಕಚ್ಛೋತ್ಪತ್ತಿವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಅನಂತರ ಭೃಗುತೀರ್ಥದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಹತ್ಯೆ, ಗೋಹತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನಾದರೂ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೨. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವೃಷಖಾತವೆಂಬ ಸರೋವರವಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಅಲ್ಲಿ ಭೃಗುವು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿರುವನು.

೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಭೃಗುವೆಂಬ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ಭೃಗುಕಚ್ಛದಲ್ಲಿ ಏತಕ್ಕೆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಉತ್ತಮ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೪. ವೃಷನೆಂಬವನು ಯಾರು? ವೃಷಖಾತವನ್ನು ಯಾರು ತೋಡಿಸಿದರು? ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಯಥಾನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹೇಳು.

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉನಾಚ :-

ಏಷ ಪ್ರಶೋದ ಮಹಾರಾಜ ಯಸ್ತ್ವಯಾ ಪರಿಪೃಚ್ಛಿತಃ ।

ತತ್ಸರ್ವಂ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಶೃಣುಷ್ಯೈಕಮನಾ ನೃಪಃ ॥ ೫ ॥

ಷಷ್ಠಸ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪುತ್ರೋ ಮಾನಸೋ ಭೃಗುಸತ್ತಮಃ ।

ತಪಶ್ಚ ಚಾರ ವಿಪುಲಂ ಶ್ರೀವೃತೇ ಕ್ಷೇತ್ರ ಉತ್ತಮೇ ॥ ೬ ॥

ದಿವ್ಯಂ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಂ ತು ಸಂಶುಷ್ಕೋ ಮುನಿಸತ್ತಮಃ ।

ನಿರಾಹಾರೋ ನಿರಾನಂದಃ ಕಾಷ್ಠ ಸಾಷಾಣವತ್ಸ್ಥಿತಃ ॥ ೭ ॥

ತತಃ ಕದಾಚಿದ್ಧಿವೇಶೋ ವಿಮಾನವರಮಾಸ್ಥಿತಃ ।

ಉಮಯಾ ಸಹಿತಃ ಶ್ರೀಮಾಂಸ್ತೇನ ಮಾರ್ಗೇಣ ಚಾಗತಃ ॥ ೮ ॥

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತತ್ರ ಮಹಾಭಾಗಂ ಭೃಗುಂ ವಲ್ಮೀಕವತ್ಸ್ಥಿತಂ ।

ಉನಾಚ ದೇವೀ ದೇವೇಶಂ ಕಿಮಿದಂ ದೃಶ್ಯತೇ ಪ್ರಭೋ ॥ ೯ ॥

ಈಶ್ವರ ಉನಾಚ :-

ಭೃಗುರ್ನಾಮ ಮಹಾದೇವಿ ತಪಸ್ತಪ್ತ್ವಾ ಸುದಾರುಣಂ ।

ದಿವ್ಯಂ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಂ ತು ಮಮ ಧ್ಯಾನಪರಾಯಣಃ ॥ ೧೦ ॥

ಜಲಬಿಂದುಕುಶಾಗ್ರೇಣ ಮಾಸೇ ಮಾಸೇ ಪಿಚೇಚ್ಛ ಸಃ ।

ಸಂವತ್ಸರಶತಂ ಸಾಗ್ರಂ ತಿಷ್ಠತೇ ಚ ವರಾನನೇ ॥ ೧೧ ॥

೫. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜ ! ನೀನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು. ನೀನು ಅದನ್ನು ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೇಳು.

೬-೭. ಬ್ರಹ್ಮನ ಆರನೆಯ ಮಾನಸಪುತ್ರನಾದ ಭೃಗುಮುನಿಯು ಶ್ರೀವೃತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ಒಣಗಿದವನೂ, ಆನಂದವಿಲ್ಲದವನೂ, ಸೌದೆ ಕಲ್ಲುಗಳಂತೆ ಸ್ಥಿರನೂ ಆಗಿ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಕಾಲ ಉತ್ತಮವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೮. ಅನಂತರ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಶಂಕರನು ದಿವ್ಯವಾದ ವಿಮಾನ ವನ್ನೇರಿ ಉಮೆಯೊಡನೆ ಆ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಬಂದನು.

೯. ಪಾರ್ವತಿಯು ಹುತ್ತದಂತಿರುವ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಭೃಗುವನ್ನು ಕಂಡು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದೇನೆಂದು ಶಂಕರನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು.

೧೦-೧೧. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಹಾದೇವಿ ! ಭೃಗುಮಹಾ ಮುನಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ದರ್ಭೆಯ ಕೊನೆಯಿಂದ ನೀರಿನ ಹನಿಯನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತ ದಿವ್ಯವಾದ ಸಾವಿರದ ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ದಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.

ತಚ್ಚುತ್ವಾ ವಚನಂ ಗೌರೀ ಕ್ರೋಧಸಂವರ್ತಿತೇಕ್ಷಣಾ |
 ಉನಾಚ ದೇವೀ ದೇವೇಶಂ ಶಾಲಪಾಣಿಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ || ೧೨ ||
 ಸತ್ಯಮುಗ್ರೋಸಿ ಲೋಕೇ ತ್ವಂ ಖ್ಯಾಸಿತೋ ವೃಷಭಧ್ವಜ |
 ನಿಷ್ಕಾರುಣ್ಯೋ ದುರಾರಾಧ್ಯಃ ಸರ್ವಭೂತಭಯಂಕರಃ || ೧೩ ||
 ದಿವ್ಯಂ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಂ ತು ಧ್ಯಾಯಮಾನಸ್ಯ ಶಂಕರ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ವರಂ ಕಸ್ಮಾನ್ನ ಪ್ರಯಚ್ಛಸಿ ಶಂಸ ಮೇ || ೧೪ ||
 ಏವಮುಕ್ತೋಽಥ ದೇವೇಶಃ ಪ್ರಹಸ್ಯ ಗಿರಿನಂದಿನೀಂ |
 ಉನಾಚ ನರಶಾರ್ದೂಲ ಮೇಘಗಂಭೀರಯಾ ಗಿರಾ || ೧೫ ||
 ಸ್ತ್ರೀ ವಿನಶ್ಯತಿ ಗರ್ವೇಣ ತಪಃ ಕ್ರೋಧೇನ ನಶ್ಯತಿ |
 ಗಾವೋ ದೂರಪ್ರಚಾರೇಣ ಶೂದ್ರಾನ್ನೇನ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ || ೧೬ ||
 ಕ್ರೋಧಾನ್ನಿತೋ ದ್ವಿಜೋ ಗೌರಿ ತೇನ ಸಿದ್ಧಿರ್ನವಿದ್ಯತೇ |
 ವರ್ಷಾಯುತ್ಪ್ರಸ್ತಥಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ನಕಂಚಿತ್ಕಾರಣಂ ಪ್ರಿಯೇ || ೧೭ ||
 ಏವಂಭೂತಸ್ಯ ತಸ್ಯಾಸಿ ಕ್ರೋಧಸ್ಯ ಚರಿತಂ ಮಹತ್ |
 ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ತತಃ ಶಂಭುರ್ವೃಷಂ ದಧೌ ಚ ತತ್ಕ್ಷಣೇ || ೧೮ ||

೧೨. ಗೌರಿಯು ಮಹೇಶ್ವರನ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೋಪಗೊಂಡ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು.

೧೩. “ಶಂಕರ! ನೀನು ಸ್ವಪಂಚದಲ್ಲಿ ದಯೆಯಿಲ್ಲದವನೂ, ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲಶಕ್ಯನೂ, ನಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಗಳಿಗೆ ಭಯಂಕರನೂ ಆದ್ದರಿಂದ ಉಗ್ರನೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿರುವೆ.

೧೪. ನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಏಕೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಹೇಳು.”

೧೫. ಪಾರ್ವತಿಯು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ಶಂಕರನು ನಕ್ಕು ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮೇಘದಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಇಂತೆಂದನು.

೧೬. “ಹೆಂಗಸು ಗರ್ವದಿಂದಲೂ, ತಪಸ್ಸು ಕೋಪದಿಂದಲೂ, ಗೋವುಗಳು ದೂರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರು ಶೂದ್ರರ ಅನ್ನದಿಂದಲೂ ಹಾಳಾಗುತ್ತಾರೆ.

೧೭. ಗೌರಿ! ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕೋಪಿಸ್ತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಅಥವಾ ಲಕ್ಷ ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಏನೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ.

೧೮. ಇಂತು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಕೋಪದ ಚರಿತ್ರೆಯು ಮಹತ್ತಾದುದು.” ಶಂಕರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಕೂಡಲೆ ವೃಷಭವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದನು.

ವೃಷೋ ಹಿ ಭಗವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾ ವೃಷರೂಪೀ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।

ಧ್ಯಾನಸ್ರಾಪ್ತಃ ಕ್ಷಣಾದೇವ ಗರ್ಜಯನ್ತ್ಸೈ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ ॥ ೧೯ ॥

ಕಿಂ ಕರೋಮಿ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಧ್ಯಾತಃ ಕೇನೈವ ಹೇತುನಾ ।

ಕರೋಮಿ ಕಸ್ಯ ನಿಧನಮಕಾಲೇ ಪರಮೇಶ್ವರ ॥ ೨೦ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಕೋಪಯಸ್ವ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಗತ್ವಾ ತ್ವಂ ಭೃಗುಸತ್ತಮಂ ।

ಯೇನ ಮೇ ಶ್ರದ್ಧಧತ್ಯೇಷಾ ಗೌರೀ ಲೋಕೈಕಸುಂದರೀ ॥ ೨೧ ॥

ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ವೃಷೋ ಗತ್ವಾ ಧರ್ಷಣಾರ್ಥಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಂ ।

ನರ್ಮದಾಯಾಸ್ತಟೇ ರಮ್ಯೇ ಸಮೀಪೇ ಚಾಶ್ರಮೇ ಭೃಗುಃ ॥ ೨೨ ॥

ತತಃ ಶೃಂಗೈರ್ಗೃಹೀತ್ವಾ ತು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತೋ ನರ್ಮದಾಜಲೇ ।

ತತಃ ಕೃದ್ಬೋ ಭೃಗುಸ್ತತ್ರ ದಂಡಹಸ್ತೋ ಮಹಾಮುನಿಃ ॥ ೨೩ ॥

ಪಶುವತ್ತೇ ವಧಿಷ್ಯಾಮಿ ದಂಡಘಾತೇನ ಮಸ್ತಕೇ ।

ಶಿಖಾಯಜ್ಞೋಪವೀತೇ ಚ ಪರಿಧಾನಂ ವರಾಸನೇ ॥ ೨೪ ॥

ಸುಸಂವೃತಂ ಕೃತಂ ತೇನ ಧಾವನ್ತ್ಸೈ ಪೃಷ್ಠಲೋಬ್ರವೀತ್ ॥ ೨೫ ॥

ಭೃಗುರುವಾಚ :-

ಸಾಪಸಕರ್ಮನ್ದರಾಚಾರ ಕಥಂ ಯಾಸ್ಯಸಿ ಮೇ ವೃಷ ।

ಅನಮಾನಂ ಸಮುತ್ಪಾದ್ಯ ಕೃತ್ವಾ ಗರ್ತಂ ಖುರೈಸ್ತಥಾ ॥ ೨೬ ॥

೧೯-೨೦. ವೃಷಭರೂಪಿಯಾದವನೇ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಮಹೇಶ್ವರನೂ ಆತನೇ ! ಆತನು ಧ್ಯಾನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ, “ಸುರೇಶ್ವರ ! ಏನನ್ನು ಮಾಡಲಿ. ನನ್ನನ್ನು ಏತಕ್ಕೆ ಚಿಂತಿಸಿರುವೆ ? ಯಾವನನ್ನು ಆಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲಲಿ ” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

೨೧. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ನೀನು ಭೃಗುಮಹರ್ಷಿಯೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನಿಗೆ ಕೋಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡು ಅದರಿಂದ ತ್ರಿಲೋಕಸುಂದರಿಯಾದ ಈ ಗೌರೀಗೆ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟಾಗುವುದು.

೨೨-೨೫. ವೃಷಭನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಮುನಿಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲು ನರ್ಮದಾನದಿಯ ರಮ್ಯವಾದ ದಡದಲ್ಲಿರುವ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಆ ಭೃಗು ವನ್ನು ಕೊಂಬುಗಳಿಂದ ಎತ್ತಿ ನರ್ಮದಾಜಲದಲ್ಲಿ ಎಸೆಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಕೃಷಿತನಾದ ಮುನಿಯು ಕೈಯಲ್ಲಿ ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, “ವೃಷಭವೇ ! ನಿನ್ನನ್ನು ದೊಣ್ಣೆಯಿಂದ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆದು ಪಶುವಿನಂತೆ ಕೊಲ್ಲುವೆನು ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶಿಖಾ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತ, ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಆದರ ಹಿಂದೆ ಓಡುತ್ತ ಹೀಗಿಂದನು.

೨೬-೨೮ ಭೃಗುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಸಾಪಿಯೂ, ದುಷ್ಟನೂ ಆದ

ಗರ್ಜಯಿತ್ವಾ ಮಹಾನಾದಂ ತತೋ ವಿಪ್ರಮಸಾತಯತ್ |

ಆತ್ಮಾನಂ ಸಾತಿತಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವೃಷೇಣ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಾ || ೨೭ ||

ಭೃಗುಃ ಕ್ರೋಧೇನ ಜಜ್ವಾಲ ಹುತಾಹುತಿರಿವಾಸನಲಃ |

ಕರೇ ಗೃಹ್ಯ ಮಹಾದಂಡಂ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡಮಿವಾಸಪರಂ || ೨೮ ||

ಹಂತುಕಾನೋ ವೃಷಂ ವಿಪ್ರೋಽಭ್ಯಧಾವತ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ |

ಧಾವಮಾನಂ ತತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ ವೃಷಃ ಪೂರ್ವಸಾಗರೇ || ೨೯ ||

ಜಂಬುದ್ವೀಪಂ ಕುಶಂ ಕ್ರೌಚಂ ಶಾಲ್ಮಲಿಂ ಶಾಕಮೇವ ಚ |

ಗೋಮೇದಂ ಪುಷ್ಕರಂ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಪರ್ವತೋ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥಂ || ೩೦ ||

ಉತ್ತರಂ ಪಶ್ಚಿಮಂ ಚೈವ ದ್ವೀಪಾದ್ವೀಪಂ ನರೇಶ್ವರ |

ಸಾತಾಲಂ ಸುತಲಂ ಪಶ್ಚಾದ್ವೀತಲಂ ಚ ತಲಾತಲಂ || ೩೧ ||

ತಾನಿಸ್ರಮಂಧಕಾಮಿಸ್ರಂ ಸಾತಾಲಂ ಸಪ್ತಮಂ ಯಯೌ |

ತತೋ ಜಗಾಮ ಭೂಲೋಕಂ ಪ್ರಾಣಾರ್ಥಿ ಸ ವೃಷೋತ್ತಮಃ || ೩೨ ||

ಭುವಃ ಸ್ವಶ್ಚೈವ ಚ ಮಹಸ್ತಪಃ ಸತ್ಯಂ ಜನಸ್ತಥಾ |

ಅನುಗಮ್ಯಮಾನೋ ವಿಪ್ರೇಣ ನ ಶರ್ಮ ಲಭತೇ ಕ್ವಚಿತ್ || ೩೩ ||

ಸಾಪಂ ಕೃತ್ವೈವ ಪುರುಷಃ ಕಾಮಕ್ರೋಧಬಲಾದಿಫತಃ |

ತತೋ ಜಗಾಮ ಶರಣಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ವಿಷ್ಣುಸೇವ ಚ || ೩೪ ||

ಇಂದ್ರಂ ಚಂದ್ರಂ ತಥಾದಿತ್ಯೈರ್ಯಾಮ್ಯವಾರುಣಮಾರುತೈಃ |

ಯದಾ ಸರ್ವೈಃ ಪರಿತ್ಯಕ್ತೋ ಲೋಕಾಲೋಕೈಃ ಸುರೇಶ್ವರೈಃ || ೩೫ ||

ವೃಷಭವೇ! ನೀನು ಗೊರಸುಗಳಿಂದ ಕುಣಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗರ್ಜಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕೆಡವಿ ಅವಮಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಹೇಗೆ ಹೋಗುವೆ?” ಭೃಗುವು ಹೀಗೆ ಗದರಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ವೃಷಭೇಶ್ವರನು ಕೆಡವಿರುವನೆಂದರಿತು ಹೋಮಿಸಿದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಉರಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮದಂಡವಂತಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ದಂಡವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಆ ವೃಷಭನನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು ಓಡಿದನು. ವೃಷಭವು ಓಡಿಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ಭೃಗುಮುನಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಪೂರ್ವ ಸಮುದ್ರ, ಜಂಬುದ್ವೀಪ, ಕುಶ, ಕ್ರೌಚ, ಶಾಲ್ಮಲಿ, ಶಾಕ, ಗೋಮೇದ, ಪುಷ್ಕರ, ದಕ್ಷಿಣಾಪಥ, ಉತ್ತರ ಪಶ್ಚಿಮದ್ವೀಪಗಳು, ಸಾತಾಳ, ಸುತಳ, ವಿತಲ, ತಲಾತಲ, ತಾನಿಸ್ರ, ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರ, ಸಾತಾಳ, ಭೂಲೋಕ, ಭುವರ್ಲೋಕ, ಸ್ವರ್ಲೋಕ, ಮಹರ್ಲೋಕ, ತಪೋಲೋಕ, ಸತ್ಯಲೋಕ, ಜನಲೋಕ ಇವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣಿಗಾಗಿ ಓಡಿ ಸಾಪಮಾಡಿ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧ ಬಲಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಇಂದ್ರ, ಆದಿತ್ಯ, ಯಮ, ವರುಣ, ವಾಯು ಇವರನ್ನು ಮರೆ ಹೊಕ್ಕಿತು. ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ, ಆ ವೃಷಭನನ್ನು ಕಾಪಾಡದಿರಲು ಮಹೇಶ್ವರ

ತದಾ ದೇವಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ವಾ ರಕ್ಷ ರಕ್ಷಸ್ವ ಚಾಬ್ರವೀತ್ |
 ವಧ್ಯಮಾನಂ ಮಹಾದೇವೋ ಭೃಗುಣಾ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಾ || ೩೬ ||
 ಸರ್ವಲೋಕೈಃ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಮನಾಥಮಿವ ತಂ ಪ್ರಭೋ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಶ್ರಾಂತಂ ವೃಷಂ ದೇವಃ ಪತಿತಂ ಚರಣಾಗ್ರತಃ || ೩೭ ||
 ತತಃ ಪ್ರೋನಾಚ ಭಗವಾನ್ ಸ್ಮಿತಪೂರ್ವಮಿದಂ ವಚಃ || ೩೮ ||
 ಈಶ್ವರ ಉನಾಚ:-

ಪಶ್ಯ ದೇವಿ ಮಹಾಭಾಗೇ ಶಮಂ ವಿಪ್ರಸ್ಯ ಸುಂದರಿ || ೩೯ ||
 ಪಾರ್ವತೃವಾಚ:-

ಯಾವದ್ವಿಪ್ರೋ ನಚಾಸ್ಮಾಕಂ ಕುಪ್ಯತೇ ಪರಮೇಶ್ವರ |
 ತಾವದ್ವರಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಶು ಯದಿ ಚೇಚ್ಛಸಿ ಮತ್ತ್ರಿಯಂ || ೪೦ ||
 ತತೋ ಭಸ್ಮೀ ಜಟೀ ಶೂಲೀ ಚಂದ್ರಾರ್ಧಕೃತಶೇಖರಃ |
 ಉನಾರ್ಧದೇಹೋ ಭಗವಾನ್ ಭೂತ್ವಾ ವಿಪ್ರಮುನಾಚ ಹ || ೪೧ ||
 ಭೋ ಭೋ ದ್ವಿಜವರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕ್ರೋಧಸ್ತೇ ನ ಶಮಂ ಗತಃ |
 ಯಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಸಾದಿದಂ ತಾತ ಕ್ರೋಧಸ್ಥಾನಂ ಭವಿಸ್ಯತಿ || ೪೨ ||
 ತತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚ ತಂ ರಂಭುಂ ಭೃಗುಃ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ತ್ರಿಲೋಚನಂ |
 ಜಾನುಭ್ಯಾಮವನಿಂ ಗತ್ವಾ ಇದಂ ಸ್ತೋತ್ರಮುದೈರಯತ್ || ೪೩ ||

ನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, “ಕಾನಾಡು ಕಾಪಾಡು” ಎಂದಿತು. ಮಹಾದೇವನು ಭೃಗುವಿನಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದೂ, ಸಮಸ್ತಜನರಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೂ, ಅನಾಥವೂ, ಬಳಲಿರುವುದೂ, ಕಾಲಿನ ಮುಂದೆ ಬಿದ್ದಿರುವುದೂ ಆದ ಆ ವೃಷಭವನ್ನು ಕಂಡು ನಗುತ್ತ ಇಂತೆಂದನು.

೩೯. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾತ್ಮಳಾದ ದೇವಿಯೆ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ?

೪೦. ಪಾರ್ವತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ — ಪರಮೇಶ್ವರ! ನೀನು ನನಗೆ ಇಷ್ಟವನ್ನು ಬಯಸುವುದಾದರೆ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆಯೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡು.

೪೧. ಅನಂತರ ಶಂಕರನು ಭಸ್ಮ, ಜಟಿ, ಶೂಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವನೂ, ಚಂದ್ರಮೌಳಿಯೂ, ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರನೂ ಆಗಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

೪೨. “ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ನಿನ್ನ ಕೋಪವು ಶಾಂತವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಕ್ರೋಧಸ್ಥಾನವೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು.”

೪೩. ಅನಂತರ ಭೃಗುವು ತ್ರಿಲೋಚನನಾದ ಆ ಶಂಕರನನ್ನು ನೋಡಿ ಮೊಳಕಾಲನ್ನೂರಿ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿದನು.

ಭೃಗುರುನಾಚ :—

ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ಭೂತನಾಥಂ

ಭವೋದ್ಭವಂ ಭೂತಿದಂ ಭಯಾತೀತಂ ।

ಭವಭೀತೋ ಭುವನಪತೇ

ನಿಜ್ಞಪ್ತಂ ಕಿಂಚಿದಿಚ್ಛಾಮಿ

॥ ೪೪ ॥

ತ್ವದ್ಗುಣನಿಕರಾನ್ವಕ್ತುಂ

ಕಾ ಶಕ್ತಿರ್ಮಾನುಷ್ಠಾಸ್ಯಾಸ್ಯ ।

ವಾಸುಕಿರಪಿ ನ ತಾವದ್ವಕ್ತುಂ

ನದನಸಹಸ್ರಂ ಭವೇದ್ಯಸ್ಯ

॥ ೪೫ ॥

ಭಕ್ತ್ಯಾ ತಥಾಽಪಿ ಶಂಕರ

ಶಶಿಧರ ಕರಜಾಲಧನಲಿತಾಶೇಷ ।

ಸ್ತುತಿಮುಖರಸ್ಯ ಮಹೇಶ್ವರ

ಪ್ರಸೀದ ತವ ಚರಣ ನಿರತಸ್ಯ

॥ ೪೬ ॥

ಸತ್ತ್ವಂ ರಜಸ್ತಮಸ್ತ್ವಂ

ಸ್ಥಿತುತ್ಪತ್ತಿವಿನಾಶನಂ ದೇವ ।

ಭವಭೀತೋ ಭುವನಪತೇ

ಭುವನೇಶ ಶರಣನಿರತಸ್ಯ

॥ ೪೭ ॥

೪೪ ಭೃಗುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಭೂತಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನೂ, ಭೂತಿ ದಾಯಕನೂ ಭಯಾತೀತನೂ, ಆದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ, ಸಂಸಾರದಿಂದ ಭಯ ಗೊಂಡ ನಾನು ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸು ತ್ತೇನೆ.

೪೫. ಶಂಕರ! ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಲು ಮನುಷ್ಯನಾದ ಈ ನನಗೆ ಶಕ್ತಿ ಎಲ್ಲಿಯದು? ಸಾವಿರ ಬಾಯಿಯುಳ್ಳ ವಾಸುಕಿಯೂ ಹೊಗಳ ಲಾರನು.

೪೬. ಹಾಗಾದಾರೂ ಶಶಿಮೌಳಿಯೂ, ಕಾಂತಿಯ ಸಮೂಹದಿಂದ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮಸ್ತಲೋಕವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಶಂಕರನೇ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಚರಣಭಕ್ತನಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು.

೪೭. ನೀನು ಸತ್ತ್ವ, ರಜಸ್ತಮೋರೂಪನಾಗಿ, ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯ ಕಾರಣನಾಗಿ ಜಗದೊಡೆಯನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಸಂಸಾರದಿಂದ ಭಯಗೊಂಡವನೂ, ಶರಣಾಗತನೂ ಆದ ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು.

ಯಮನಿಯಮಯಜ್ಞ ದಾನಂ

ವೇದಾಭ್ಯಾಸಶ್ಚ ಧಾರಣಾಯೋಗಃ ।

ತ್ವದ್ಭಕ್ತೇಃ ಸರ್ವಮಿದಂ

ನಾರ್ಹಂತಿ ನೈ ಕಲಾಸಹಸ್ರಾಂಶಂ

॥ ೪೮ ॥

ಉತ್ಪತ್ಯರಸ ರಸಾಯನ

ಖಡ್ಗಾಂಜನ ನಿವರ ಪಾದುಕಾಸಿದ್ಧಿಃ ।

ಚಿಹ್ನಂ ಹಿ ತವ ನತಾನಾಂ

ದೃಶ್ಯತ ಇಹ ಜನ್ಮನಿ ಪ್ರಕಟಂ

॥ ೪೯ ॥

ಶಾಶ್ವೇ ನ ಯದಿ ಪ್ರಣಮತಿ

ನಿತರಸಿ ತಸ್ಯಾಽಪಿ ಭೂತಿಮಿಚ್ಛಯಾ ದೇವ ।

ಭವತಿ ಭವಚ್ಛೇದಕರೀ

ಭಕ್ತಿಮೋಕ್ಷಾನ್ಮಯ ನಿರ್ಮಿತಾ ನಾಥ

॥ ೫೦ ॥

ಪರದಾರಸರಸ್ವರತಂ

ಪರಪರಿಭವ ದುಃಖಶೋಕಸಂತಪ್ತಂ ।

ಪರವದನನೀಕ್ಷಣಪರಂ

ಪರಮೇಶ್ವರ ಮಾಂ ಪರಿತ್ರಾಹಿ

॥ ೫೧ ॥

ಅಧಿಕಾಭಿಮಾನಮಾದಿತಂ

ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಿಭವವಿಲಸಂತಂ ।

ಕ್ರೂರಂ ಕುಪಥಾಭಿಮುಖಂ

ಶಂಕರ ಶರಣಗತಂ ಪರಿತ್ರಾಹಿ

॥ ೫೨ ॥

೪೮. ಯಮ, ನಿಯಮ, ಯಜ್ಞ, ದಾನ, ವೇದಾಭ್ಯಾಸ, ಧಾರಣಾದಿಗಳು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಯ ಕಲೆಯ ಸಹಸ್ರಭಾಗಕ್ಕೂ ಸರಿಯಲ್ಲ.

೪೯ ನಿನ್ನನ್ನು ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ರಸ ರಸಾಯನ, ಖಡ್ಗ, ಅಂಜನ, ಪಾದುಕೆ ಇವುಗಳ ಸಿದ್ಧಿಯು ಚಿಹ್ನೆಯಾಗಿ ತೋರುವುದು.

೫೦. ನಿನ್ನನ್ನು ಶಾರ್ಯದಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದರೂ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವೆ. ಸ್ವಾಮಿ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿನಾಡಿದ ಭಕ್ತಿಯು ಸಂಸಾರವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

೫೧-೫೨. ಪರಮೇಶ್ವರ! ಪರವತ್ನಿ, ವರರ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನೂ, ದುಃಖ ಸಂತಪ್ತನೂ, ಪರರ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತನೂ ಆದ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು. ಅತ್ಯಂತಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡವನೂ, ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೆ ನಾಶವಾಗುವ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವವನೂ, ಕ್ರೂರನೂ, ಕುಮಾರ್ಗಾಭಿಮುಖನೂ, ಶರಣಾಗತನೂ ಆದ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು.

ದೀನಂ ದ್ವಿಜಂ ವರಾಢೇ

ಬಂಧುಜನೇ ನೈವ ಪೂರಿತಾ ಹ್ಯಾಶಾ ।

ಛಿಂಧಿ ಮಹೇಶ್ವರ ತೃಷ್ಣಾಂ

ಕಿಂ ಮೂಢಂ ಮಾಂ ವಿಡಂಬಯಸಿ

॥ ೫೩ ॥

ತೃಷ್ಣಾಂ ಹರಸ್ವ ಶೀಘ್ರಂ

ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ದದ ಹೃದಯವಾಸಿನೀಂ ನಿತ್ಯಂ ।

ಛಿಂಧಿ ಮದಮೋಹಪಾಶಂ

ಮಾಮುತ್ಪಾರಯ ಭವಾಚ್ಚ ದೇವೇಶ

॥ ೫೪ ॥

ಕರುಣಾಭ್ಯುದಯಂ ನಾನು

ಸ್ತೋತ್ರಮಿದಂ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿದಂ ದಿವ್ಯಂ ।

ಯಃ ಪಠತಿ ಭೃಗುಂ ಸ್ಮರತಿ ಚ

ಶಿವಲೋಕಮಸೌ ಪ್ರಯಾತಿ ದೇಹಾಂತೇ

॥ ೫೫ ॥

ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಮಹಾದೇವಃ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಚ ಭೃಗುಭಾಷಿತಂ ।

ಉವಾಚ ವರದೋಽಸ್ತೀತಿ ದೇವ್ಯಾ ಸಹ ವರೋತ್ತಮಂ

॥ ೫೬ ॥

ಭೃಗುರುವಾಚ :-

ಪ್ರಸನ್ನೋ ದೇವದೇವೇಶ ಯದಿ ದೇವೋ ವರೋ ಮಮ ।

ಸಿದ್ಧಿಕ್ಷೇತ್ರಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ಭವಿತಾ ಮಮ ನಾನುತಃ

॥ ೫೭ ॥

೫೩. ನಾನು ವರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಬಂಧುಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಆಶೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ದೀನನೂ, ದ್ವಿಜನೂ ಮೂಢನೂ ಆದ ನನ್ನ ಆಶೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸು. ಏತಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಅಣಕಿಸುತ್ತೀಯೆ ?

೫೪. ಶಂಕರ ! ನನ್ನ ಆಶೆಯನ್ನು ಬೇಗನೆ ಪರಿಹರಿಸು. ಯಾವಾಗಲೂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ಕೊಡು. ಮದಮೋಹಗಳ ಪಾಶವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸು. ನನ್ನನ್ನು ಸಂಸಾರದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸು.”

೫೫-೫೬. ಸಮಸ್ತ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೀಯುವುದೂ, ದಿವ್ಯವೂ ಆದ ಈ ಕರುಣಾ ಭ್ಯುದಯವೆಂಬ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಭೃಗುವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವವನು ದೇಹಾವ ಸಾನದಲ್ಲಿ ಶಿವಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು. ಮಹಾದೇವನು ಭೃಗುವು ಹೇಳಿದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವಿಯೊಡನೆ, “ ಎಲೈ ಮುನಿಯೆ ! ಉತ್ತಮ ವಾದ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವೆ”ನೆಂದು ಹೇಳಿದನು.

೫೭. ಭೃಗುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ದೇವೇಶ ! ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾದರೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಗೊಳ್ಳಲಿ.

ಭವದ್ವಿಃ ಸನ್ನಿಧಾನೇನ ಸ್ಥಾತವ್ಯಂ ಹಿ ಸಹೋಮಯಾ ।

ದೇವಕ್ಷೇತ್ರಮಿದಂ ಪುಣ್ಯಂ ಯೇನ ಸರ್ವಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥ ೫೮ ॥

ಅತ್ರ ಸ್ಥಾನೇ ಮಹಾಸ್ಥಾನಂ ಕರೋಮಿ ಜಗದೀಶ್ವರ ।

ತವ ಪ್ರಸಾದಾದ್ಧೇನೇಶ ಪೂರ್ಯಂತಾಂ ಮೇ ಮನೋರಥಾಃ ॥ ೫೯ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಶ್ರಿಯಾ ಕೃತಮಿದಂ ಪೂರ್ವಂ ಕಿಂ ನ ಜ್ಞಾತಂ ತ್ವಯಾ ದ್ವಿಜ ।

ಅನುಮಾನ್ಯ ಶ್ರಿಯಂ ದೇವೀಂ ಯದೀಯಂ ಮನ್ಯತೇ ಭವಾನ್ ॥ ೬೦ ॥

ಕುರುಷ್ವ ಯದಭಿಪ್ರೇತಂ ತ್ವತ್ಪತಂ ನ ತದನ್ಯಥಾ ।

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಗತೇ ದೇನೇ ಸ್ವಾತ್ವಾ ಗತ್ವಾ ಭೃಗುಃ ಶ್ರಿಯಂ ॥ ೬೧ ॥

ಕೃತ್ವಾ ಚ ಸಾರಣಂ ತತ್ರ ವಸನ್ನಿಪ್ರಸ್ತಯಾ ಸಹ ।

ಶ್ರಿಯಾ ಚ ಸಹಿತಃ ಕಾಲ ಇದಂ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್ ॥ ೬೨ ॥

ಭೃಗುರುವಾಚ :-

ಯದಿ ತೇ ರೋಚತೇ ಭದ್ರೇ ದುಃಖಾಸೀನಂ ಚ ತೇ ಯದಿ ।

ತ್ವಯಾವೃತೇ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರೇ ಸ್ವೀಯಂ ಸ್ಥಾನಂ ಕರೋಮ್ಯಹಂ ॥ ೬೩ ॥

ಶ್ರೀರುವಾಚ :-

ಮಮ ನಾಮ್ನಾ ತು ವಿಪ್ರರ್ಷೇ ತವ ನಾಮ್ನಾ ತು ಶೋಭನಂ ।

ಸ್ಥಾನಂ ಕುರುಷ್ವಾಭಿಪ್ರೇತಮನಿರೋಧೇನ ಮೇ ಮತಿಃ ॥ ೬೪ ॥

೫೮. ನೀನು ವಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿ ನೆಲಸು. ಅದರಿಂದ ಇದು ಪುಣ್ಯ ಕರನಾದ ದೇವಕ್ಷೇತ್ರವಾಗುವುದು.

೫೯. ಮಹೇಶ್ವರ! ನಾನು ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಹಾಸ್ಥಾನವನ್ನು ರಚಿಸುವೆನು. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನನ್ನ ಮನೋರಥವು ಫಲಿಸಲಿ.

೬೦-೬೨. ದ್ವಿಜನೆ! ಹಿಂದೆ ಇದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ರಚಿಸಿರುವಳು. ನೀನು ಇದನ್ನು ಮರೆತೆಯಾ? ಆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ನಿನ್ನಿಷ್ಟದಂತೆ ಮಾಡು. ನೀನು ಮಾಡಿದುದು ವೃತ್ಯಾಸವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಶಂಕರನು ನೀಗೆ ಹೇಳಿ ಹೊರಟು ಹೋಗಲು ಭೃಗುವು ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಪಾರಣೆಮಾಡಿ ಅವಳೊಡನೆ ವಾಸಿಸುತ್ತ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಇಂತೆಂದನು.

೬೩. ಭೃಗುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಂಗಳಕರಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೆ! ನಿನಗಿಷ್ಟವಾದರೆ, ದುಃಖವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೀನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸ್ಥಳವನ್ನು ರಚಿಸುವೆನು.

೬೪. ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:—ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಈ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಿರೋಧವಿಲ್ಲದಂತೆ ರಚಿಸು. ಇದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಭೃಗುರುನಾಚಃ—

ಕಚ್ಛಸಾಧಿಸ್ಥಿತಂ ಹ್ಯೇತತ್ತಸ್ಯ ಪೃಷ್ಠಿಗತಂ ರಮೇ |

ಸಂಮಂತ್ರೈ ಸಹಿತಂ ತೇನ ಶೋಭನಂ ಭವತೀ ಕುರು

|| ೬೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಭೃಗುಕಚ್ಛೇತ್ಪತ್ತಿವರ್ಣನಂ”

ನಾಮೈಕಾಶೀತ್ಯುತ್ಪರಶತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬೫. ಭೃಗುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆ! ನೀನು ವಿಷ್ಣುವಿನೊಡನೆ
ಆಲೋಚಿಸಿ ಈ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆದಿ ಕೂರ್ಮನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿ
ಅಲಂಕರಿಸು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಭೃಗುಕಚ್ಛೇತ್ಪತ್ತಿವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ನೂರೆಂಬತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ದ್ವೈಶೀತ್ಯುತ್ಪರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಭೃಗುಕಚ್ಛತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತಲೋ ಭೃಗುಃ ಶ್ರಿಯಾ ಚೈವ ಸನೇತಃ ಕಚ್ಛಪಂ ಗತಃ ।

ಅಭಿನಂದ್ಯ ಯಥಾನ್ಯಾಯಮುವಾಚ ವಚನಂ ಶುಭಂ ॥ ೧ ॥

ತ್ಸಯಾ ಧೃತಾ ಧರಾ ಸರ್ವಾ ತಥಾ ಲೋಕಾಶ್ಚ ರಾಚರಾಃ ।

ತಥೈವ ಪುಣ್ಯಭಾವತ್ವಾಸ್ಥಿತ್ವಸ್ತತ್ರ ಮಹಾನುತೇ ॥ ೨ ॥

ಚಾತುರ್ವಿಧ್ಯಸ್ಯ ಸಂಸ್ಥಾನಂ ಕಲೋಮಿ ರಮಯಾ ಸಹ ।

ಯದಿ ತ್ವಂ ಮನ್ಯಸೇ ದೇವ ತದಾದೇಶಯ ಮಾಂ ನಿಭೋ ॥ ೩ ॥

ಕೂರ್ಮ ಉವಾಚ :-

ಏವಮೇವ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಮ ನಾನಾಂಕಿತಂ ಪುರಂ ।

ಭವಿಷ್ಯತಿ ಮಹತ್ಕಾಲಂ ಮಮೋಪರಿ ಸುಸಂಸ್ಥಿತಂ ॥ ೪ ॥

ಆಚಲಂ ಸುಸ್ಥಿರಂ ತಾತ ನ ಭೀಃ ಕಾರ್ಯಾ ಸುಲೋಚನೇ ।

ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಶುಭಂ ವಾಕ್ಯಂ ಕಚ್ಛಪಸ್ಯ ಮುಖಾಚ್ಛ್ವಿತಂ ॥ ೫ ॥

ಹೃಷ್ಯಸ್ತುಷ್ಯಃ ಶ್ರಿಯಾಸಾರ್ಥಂ ಪದ್ಮಯೋನಿಸುತೋ ಭೃಗುಃ ।

ಅಭೀಚಿ ಉದಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಕೃತಕೌತುಕಮಂಗಲಃ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಭೃಗುಕಚ್ಛತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧-೨. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಬಳಿಕ ಭೃಗುವು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಯೊಡನೆ ಕೂರ್ಮನೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಯಥಾನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿ ಹೀಗೆ ನುಡಿದನು. “ಪ್ರಾಜ್ಞನೆ! ನೀನು ಸಮಗ್ರಭೂಮಿಯನ್ನೂ, ಚರಾಚರ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿರುವೆ. ಅವುಗಳು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಕರಗಳಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುವುವು.

೩. ಇಲ್ಲಿ ನೀನು ಒಪ್ಪಿದರೆ ನಾನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ ನಾಲ್ಕುವಿಧವಾದ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವೆನು. ಸ್ವಾಮಿ! ಆದ್ದರಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡು.”

೪-೬. ಕೂರ್ಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ದ್ವಿಜವರ್ಯನೆ! ಹೀಗೆಯೇ ಈ ಪಟ್ಟಣವು ನನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಚಿಹ್ನೆಗೊಂಡು ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ನನ್ನಮೇಲೆ ಆಲಾಡದೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವುದು. ಸುಂದರಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ! ನೀನು ಹೆದರ ಬೇಡ.” ಕಚ್ಛಪನು ಹೇಳಿದ ಈ ಶುಭವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಬ್ರಹ್ಮನಮಗನಾದ ಭೃಗುವು ಸಂತೋಷಗೊಂಡವನಾಗಿ ಸೂರ್ಯೋದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೌತುಕ ಮಂಗಲವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನು.

ನಂದನೇ ವತ್ಸರೇ ಮಾಘೇ ಪಂಚಮ್ಯಾಂ ಭರತರ್ಷಭ |
 ಶಸ್ತ್ರೇ ತು ಹ್ಯುತ್ಪರಾಯೋಗೇ ಕುಂಭಸ್ಥೇ ಶಶಿಮಂಡಲೇ || ೭ ||
 ರೇನಾಯಾ ಉತ್ತರೇ ತೀರೇ ಗಂಭೀರೇಚಾಭಿನಾರಾಣಿ |
 ಪ್ರಾಗುದಕ್ಪವಣೇ ದೇಶೇ ಕೋಟೀರ್ಥಸಮನ್ವಿತಂ || ೮ ||
 ಕ್ರೋಶಪ್ರಮಾಣಂ ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಪ್ರಸಾದಶತಸಂಕುಲಂ |
 ಅಚಿರೇಣೈವ ಕಾಲೇನ ತಪೋಬಲಸಮನ್ವಿತಃ |
 ವಿಚಿಂತ್ಯ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾಣಂ ಚಕಾರ ಭೃಗುಸತ್ತಮಃ || ೯ ||
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ನೇದವಿದ್ವಾಂಸಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾ ರಾಜ್ಯಸಾಲಕಾಃ |
 ವೈಶ್ಯಾ ವೃತ್ತಿರತಾಸ್ತತ್ರ ಶೂದ್ರಾಃ ಶುಶ್ರೂಷಕ್ಸಾಸ್ತಿಸು || ೧೦ ||
 ಏವಂ ಶ್ರಿಯಾ ವೃತಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಪರಮಾನಂದನಂದಿತಂ |
 ನಿರ್ಮಿತಂ ಭೃಗುಣಾ ತಾತ ಸರ್ವಸಾತಕನಾಶನಂ || ೧೧ ||
 || ಇತಿ ಭೃಗುಕರ್ಚ್ಛೇತ್ಯುತ್ಥಿತಿಃ ||

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತಃ ಕಾಲೇನ ಮಹತಾ ಕಸ್ತಿಂಶ್ಚಿತ್ಕಾರಣಾಂತರೇ |
 ದೇವಲೋಕಂ ಜಗಾಮಾಃ ಶುಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಷಿಸಮಾಗಮೇ || ೧೨ ||

೭-೯. ಅನನು ನಂದನಸಂವತ್ಸರದ ಮಾಘಮಾಸದ ಪಂಚಮೀದಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಉತ್ತರಾ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನು ಕುಂಭರಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ಉತ್ತರದಡದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾದಿಕ್ಕೆಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ವಾಗಿ ನ್ಯಾಸಿಸಿರುವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೋಟೀರ್ಥಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಎರಡು ಮೈಲಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವೂ, ನೂರು ಪ್ರಸಾದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ ಆದ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ವಿಶ್ವಕರ್ಮನನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ತಪಸ್ಸಿನ ಬಲದಿಂದ ಕೂಡಲೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.

೧೦. ವೇದಾಧ್ಯಯನಮಾಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದ ವೈಶ್ಯರು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಮೂರು ವರ್ಣದವರನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಶೂದ್ರರು ಇವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು.

೧೧. ಹೀಗೆ ಭೃಗುವು ಅಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಅತ್ಯಾನಂದ ದಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ, ಸಮಸ್ತವಾಸಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದೂ ಆದ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರ ವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.

೧೨-೧೩. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಅನಂತರ ಬಹುಕಾಲದ ತರುವಾಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಯಾವುದೂ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಋಷಿಗಳ ಸಮೂಹ

ಸಮರ್ಪ್ಯ ಕುಂಚಿಕಾಟ್ಟಾಲಂ ಭೃಗುವೇ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನೇ |
 ಸಾಲಯಸ್ವ ಯಥಾರ್ಥಂ ವೈ ಸ್ಥಾನಕಂ ಮನು ಸುನೃತ || ೧೩ ||
 ದೇವಕಾರ್ಯಾಣ್ಯಶೇಷಾಣಿ ಕೃತ್ವಾ ಶ್ರೀಃ ಪುನರಾಗತಾ |
 ಅಜಗಾಮ ರಮಾ ದೇವೀ ಭೃಗುಕಚ್ಚಂ ತ್ವರಾನ್ವಿತಾ || ೧೪ ||
 ಸ್ಪಾರ್ಥಿತಂ ಕುಂಚಿಕಾಟ್ಟಾಲಂ ಸ್ವಗೃಹಂ ಸಪರಿಗ್ರಹಂ |
 ಭೃಗುರ್ಯದಾ ತದಾ ಸಾರ್ಥ ಮಿಥ್ಯಾ ನಾಸ್ತಿ ತದಾಽವದತ್ || ೧೫ ||
 ಏನಂ ವಿನಾದಃ ಸುಮಹಾನ್ ಸಂಜಾತಶ್ಚ ನರೇಶ್ವರ |
 ಮನೇತಿ ಮನು ಚೈನೇತಿ ಪರಸ್ಪರಸಮಾಗಮೇ || ೧೬ ||
 ತತಃ ಕಾಲೇನ ಮಹತಾ ಭೃಗುಣಾ ಪರಮುರ್ಷಿಣಾ |
 ಚಾತುರ್ವಿದ್ಯಪ್ರಮಾಣಾರ್ಥಂ ಚಕಾರ ಮಹತೀಂ ಸ್ಥಿತಂ || ೧೭ ||
 ಅಸ್ಮದೀಯಂ ಯಥಾ ಸರ್ವಂ ನಗರಂ ಮೃಗಲೋಚನೇ |
 ಚಾತುರ್ವಿದ್ಯಾ ದ್ವಿಜಾಃ ಸರ್ವೇ ತಥಾ ಜಾನಂತಿ ಸುಂದರಿ || ೧೮ ||

ಶ್ರೀರುವಾಚ:-

ಪ್ರಮಾಣಂ ಮನು ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಾ ನ ಸುಶಯಃ |
 ಮದೀಯಂ ವಾ ತ್ವದೀಯಂ ವಾ ಕಥಯಂತು ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ || ೧೯ ||
 ತತಃ ಸಮಸ್ತೈರ್ವಿಬುಧೈಃ ಸಂಪ್ರಧಾರ್ಯ ಪರಸ್ಪರಂ |
 ದ್ವಿಧಾ ತೈರ್ವಾಕ್ಸ್ತುಲಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ನೃಪಸಂಹಿತಂ || ೨೦ ||

ದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಭೃಗುವಿಗೆ ನನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಾಪಾಡೆಂದು ತನ್ನ ಪ್ರಾಸಾದವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದಳು.

೧೩-೧೪. ಅವಳು ದೇವಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪೂರೆಯಿಸಿ ಬೇಗನೆ ಭೃಗು ಕಚ್ಚಕ್ಕೆ ಬಂದು ನನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಕೊಡೆಂದು ಭೃಗುವನ್ನು ಕೇಳಿದಳು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ನಿನ್ನ ಮನೆಯಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದನು.

೧೬-೧೭. ಅನಂತರ ಅವರಿರ್ವರಲ್ಲಿ ಇದು ನನ್ನ ಸ್ಥಾನ ನನ್ನ ಸ್ಥಾನ ಎಂದು ದೊಡ್ಡ ಜಗಳವುಂಟಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಬಹುಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಭೃಗುವು ಸ್ಥಾನ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕಾಗಿ ಚಾತುರ್ವಿದ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡನು.

೧೮. “ಮೃಗಾಕ್ಷಿ! ಇದೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಸ್ಥಾನವೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಚಾತುರ್ವಿದ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅರಿತಿರುವರು” ಎಂದನು.

೧೯-೨೦. ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:-“ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಯನೇ! ಚಾತುರ್ವಿದ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನನಗೆ ಪ್ರಮಾಣರೇ. ಅವರು ಈ ಸ್ಥಾನವು ನನ್ನದೊ, ನಿನ್ನದೊ ಹೇಳಲಿ.” ಅನಂತರ ಸಕಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಅನೋಢ್ಯವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕಂಡು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

ಅಷ್ಟಾದಶ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ನೋಚುರ್ವೈ ಕಿಂಚಿದುತ್ತರಂ |

ಅಷ್ಟಾದಶ ಸಹಸ್ರೇಷು ಭೃಗುಕೋಪಭಯಾನ್ಮುಪ |

ಉಕ್ತಂ ಚ ತಾಲಕಂ ಹಸ್ತೇ ಯಸ್ಯ ತಸ್ಯೇದಮುತ್ತರಂ || ೨೧ ||

ಏತಚ್ಚುತ್ವಾ ತು ಸಾ ದೇವೀ ನಿಗಮಂ ನೈಗಮೈಃ ಕೃತಂ |

ಕ್ರೋಧೇನ ಮಹತಾಪಿಷ್ಟಾ ಶಶಾಪ ದ್ವಿಜಪುಂಗವಾನ್ || ೨೨ ||

ಶ್ರೀ ದೇವ್ಯುಪಾಚಃ:-

ಯಸ್ಮಾತ್ಸತ್ಯಂ ಸಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ಲೋಭೋಪಹತಮಾನಸೈಃ |

ಮದೀಯಂ ಲೋಪಿತಂ ಸ್ಥಾನಂ ತಸ್ಮಾಚ್ಛೃಣ್ವಂತು ಮೇ ಗಿರಂ || ೨೩ ||

ತ್ರಿಪಾರುಷಾ ಭವೇದ್ವಿದ್ಯಾ ತ್ರಿಪುರುಷಂ ನ ಭವೇದ್ಧನಂ |

ನ ದ್ವಿತೀಯಸ್ತು ವೋ ವೇದಃ ಪಠಿತೋ ಭವತಿ ದ್ವಿಜಾಃ || ೨೪ ||

ಗೃಹಾಣಿ ನ ದ್ವಿಭೌಮಾನಿ ನ ಚ ಭೂತಿಃ ಸ್ಥಿರಾ ದ್ವಿಜಾಃ |

ಪಕ್ಷಪಾತೇನ ವೋ ಧರ್ಮೋ ನ ಚ ನಿಶ್ಚೇಯಭಾವತಃ || ೨೫ ||

ಇಷ್ಟೋ ಗೋತ್ರಜನಃ ಕಶ್ಚಿಲ್ಲೋಭೇನಾವೃತಮಾನಸಃ |

ನ ಚ ದ್ವೈಧಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಹೈಕಂ ಸತ್ಯಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೨೬ ||

೨೧. ಅವರಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟು ಸಾವಿರ ಮಂದಿಗಳು ಯಾವ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಭೃಗುವಿನ ಕೋವದಿಂದ ಭಯಗೊಂಡು ಚವ್ವಾಳೆಯೇ ಉತ್ತರವೆಂದರು

೨೨. ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾಡಿದ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅತಿ ಕೋವದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಶಪಿಸಿದಳು.

೨೩. ಶ್ರೀ ದೇವಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.—ಲೋಭದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ನೀವು ಸತ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ನನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿರಿ.

೨೪. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮೂರು ತಲೆಯವರು ಮಾತ್ರ ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗುವರು. ಮೂರು ತಲೆಯವರು ದ್ರವ್ಯವಿಲ್ಲದವರಾಗುವರು. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ವಂಶದ ವನು ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

೨೫. ನಿಮಗೆ ಮಹಡಿ ಮನೆಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಐಶ್ವರ್ಯವು ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ, ನೀವು ಪಕ್ಷಪಾತದಿಂದ ಧರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸುವಿರಿ. ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ.

೨೬-೨೭. ನಿಮ್ಮ ಬಂಧುಗಳು ಆಶೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವರು. ನೀವು ಸುಳ್ಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸತ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಮೊದಲೊಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು

ಅದ್ಯಪ್ರಭೃತಿ ಸರ್ವೇಷಾಮಹಂಕಾರೋ ದ್ವಿಜನ್ಮನಾಂ ।

ನ ಸಿತಾ ಪುತ್ರನಾಕ್ಯೇನ ನ ಪುತ್ರಃ ಸಿತಕರ್ಮಣಿ

॥ ೨೭ ॥

ಅಹಂಕಾರಕೃತಾಃ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ನ ಸಂಶಯಃ ।

ಇತಿ ಶಸ್ತ್ರಾ ರಮಾದೇವೀ ತದೈವ ಚ ದಿವಂ ಯಯೌ

॥ ೨೮ ॥

ತತೋ ಗತಾಯಾಂ ವೈ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಂ ದೇವಾ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಯೋಽಮಲಾಃ ।

ಕ್ರೋಧಲೋಭಮಿದಂ ಸ್ಥಾನಂ ತೇಽಪಿ ಚೋಕ್ತ್ವಾ ದಿವಂ ಯಯುಃ॥೨೯॥

ಗತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತತೋ ದೇವೀಮೃಷೀಂಶ್ಚೈವ ತಪೋಧನಾನ್ ।

ಭೃಗುಶ್ಚ ಪರಮೇಷ್ಠೀ ಸ ವಿಷಾದಮಗಮತ್ಪರಂ ।

ಪ್ರಸಾದಯಾಮಾಸ ಪುನಃ ಶಂಕರಂ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕಂ

॥ ೩೦ ॥

ತಪಸಾ ಮಹತಾ ಸಾರ್ಥ ತತಸ್ತುಷ್ಠೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।

ಉವಾಚ ವಚನಂ ಕಾಲೇ ಹರ್ಷಯನ್ ಭೃಗುಸತ್ತಮಂ

॥ ೩೧ ॥

ಕಿಂ ವಿಷಣ್ಣೋಽಸಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಕಿಂ ವಾ ಸಂತಾಪಕಾರಣಂ ।

ಮಯಿ ಪ್ರಸನ್ನೇಽಸಿ ತನ ಹ್ಯೇತತ್ಕಥಯ ಮೇಽನಘ

॥ ೩೨ ॥

ಭೃಗುಃ ಪಾಚ :-

ಶಾಪಯಿತ್ವಾ ದ್ವಿಜಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ಮರಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ವಿನಿರ್ಗತಾ ।

ಅಪವಿತ್ರಮಿದಂ ಚೋಕ್ತ್ವಾ ತತೋ ದೇವಾ ವಿನಿರ್ಗತಾಃ

॥ ೩೩ ॥

ಅಹಂಕಾರಗೊಳ್ಳುವರು. ತಂದೆಯು ಮಗನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮಗನು ತಂದೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೨೮-೨೯. ಎಲ್ಲರೂ ಅಹಂಕಾರಿಗಳಾಗುವರು. ಶ್ರೀ ದೇವಿಯು ಹೀಗೆ ಶಪಿಸಿ ಆಗಲೇ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಹೊರಟುಹೋಗಲು ದೇವತೆಗಳೂ, ಪವಿತ್ರರಾದ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳೂ ಈ ಸ್ಥಳವು ಕ್ರೋಧಲೋಭಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದರು.

೩೦-೩೧. ಆ ಭೃಗು ಮಹರ್ಷಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ಮುನಿಗಳೂ ಹೊರಟು ಹೋದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಥೆಗೊಂಡನು. ಅವನು ಮಹಾತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕನಾದ ಶಂಕರನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಭೃಗುಮುನಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುತ್ತ ಇಂತೆಂದನು.

೩೨. “ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ನಾನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದರೂ ಏಕೆ ವ್ಯಥೆಗೊಂಡಿರುವೆ? ನಿನ್ನ ಸಂತಾಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಇದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.”

೩೩. ಭೃಗುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಹಿಂದೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೆಲ್ಲ ಶಪಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದಳು. ಅನಂತರ ದೇವತೆಗಳೂ ಇದು ಅಪವಿತ್ರವಾದ ಸ್ಥಾನವೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಈಶ್ವರ ಉನಾಚ :-

ಪುರಾ ನುಯಾ ಯಥಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ತತ್ರಥಾ ನ ತದನ್ಯಥಾ |

ಕ್ರೋಧಸ್ಥಾನಮಸಂದೇಹಂ ತಥಾನ್ಯದಪಿ ತಚ್ಛ್ರೇಣ || ೩೪ ||

ತತ್ರ ಸ್ಥಾನಸಮುದ್ಭೂತಾ ಮಹದ್ಭಯವಿನರ್ಜಿತಾಃ |

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಮತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ನ ಸಂಶಯಃ || ೩೫ ||

ವೇದವಿದ್ಯಾವ್ರತಸ್ನಾತಾಃ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವಿಚಾರದಾಃ |

ಯೇಷಿ ತೇ ಶತಸಾಹಸ್ರಾಸ್ತುರಿತಾ ಹ್ಯಾಗತಾಸ್ತಿದ || ೩೬ ||

ಅಪಠಸ್ಯಾಪಿ ಮೂರ್ಖಸ್ಯ ಸರ್ವಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಗತಸ್ಯ ಚ |

ಉತ್ತರಾದುತ್ತರಂ ಶಕ್ರೋ ದಾತುಂ ನ ತು ಭೃಗೂತ್ತಮ || ೩೭ ||

ಕೋಟೀರ್ಥಮಿದಂ ಸ್ಥಾನಂ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಂ |

ಅದ್ಯ ಪ್ರಭೃತಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಭವಿಷ್ಯತಿ ನ ಸಂಶಯಃ || ೩೮ ||

ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾದ್ವೇದಗಣೈಃ ಸೇವಿತಂ ಚ ಭವಿಷ್ಯತಿ |

ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರೇ ಮೃತಾ ಯೇ ತು ಕೃಮಿಕೀಟ ಪತಂಗಕಾಃ || ೩೯ ||

ವಾಸಸ್ತೇಷಾಂ ಶಿವೇ ಲೋಕೇ ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾದ್ಭವಿಷ್ಯತಿ |

ವೃಷಖಾತೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ || ೪೦ ||

೩೪. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಹಿಂದೆ ನಾನು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಇದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಕ್ರೋಧಸ್ಥಾನವು. ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು.

೩೫. ಆ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವರು.

೩೬. ವೇದವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿತವರೂ, ವ್ರತಸ್ಥಾನಮಾಡಿದವರೂ, ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರನಿಪುಣರೂ ಆದ ಆ ಲಕ್ಷ್ಯವುಂಟಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಿ.

೩೭. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಓದದಿರುವವನೂ, ಮೂರ್ಖನೂ, ಸಕಲಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವನೂ ಆದವನಿಗೂ ನಾನು ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಲು ಶಕ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೩೮. ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಯನೆ! ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಈ ದಿನ ಮೊದಲೊಂದು ಸಕಲ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಕೋಟೀರ್ಥವೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತವಾಗುವುದು.

೩೯-೪೦. ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ದೇವತೆಗಳೂ ಇದನ್ನು ಸೇವಿಸುವರು. ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದ ಕೃಮಿಕೀಟ ಪತಂಗಗಳೂ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವುವು. ವೃಷಖಾತದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ಮಾನವನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಆ ಭೃಗುತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣ

ಸರ್ವಮೇಧಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯಸಂಶಯಂ ।	
ಭೃಗುತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತರ್ಪಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ	೪೧
ತಸ್ಯ ತೇ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನಿ ಶಾಂತಿಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ತರ್ಪಿತಾಃ ।	
ದಧಿಕ್ಷೀರೇಣ ತೋಯೇನ ಘೃತೇನ ಮಧುನಾ ಸಹ	೪೨
ಯೇ ಸ್ನುಪಂತಿ ನಿರೂಸಾಕ್ಷಂ ತೇಷಾಂ ನಾಸಸ್ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪೇ ।	
ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಸರ್ವದೇವಾಃನುಸೇವಿತಂ	೪೩
ಭವಿಷ್ಯತಿ ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರಂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಭಿಃ ಸಮಂ ।	
ಮಾರ್ತಂಡಗ್ರಹಣ್ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಯವಂ ಕೃತ್ವಾ ಹಿರಣ್ಮಯಂ	೪೪
ದತ್ವಾ ಶಿರಸಿ ಯಃ ಸ್ನಾತಿ ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರೇ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ।	
ಅವಿಚಾರೇಣ ತಂ ವಿದ್ಧಿ ಸಂಸ್ನಾತಂ ಕುರುಜಾಂಗಲೇ	೪೫
ಅಹಂ ಚೈವ ವಸಿಷ್ಠಾಮಿ ಅಂಬಿಕಾ ಚ ಮಮ ಪ್ರಿಯಾ ।	
ಸರ್ವದುಃಖಾಃಪಹಾ ದೇವೀ ನಾಮ್ನಾ ಸೌಭಾಗ್ಯಸುಂದರೀ	೪೬
ವಸಿಷ್ಠಾಮಿ ತಯಾ ದೇವ್ಯಾ ಸಹಿತೋ ಭೃಗುಕಚ್ಛಕೇ ।	
ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಸ್ಥಿತೋ ದೇವೋ ಭೃಗುಕಚ್ಛೇಽಂಬಿಕಾ ತಥಾ	೪೭
ಭೃಗುಸ್ತು ಸ್ವಪುರಂ ಪ್ರಾಯಾದ್ವೃಹ್ನಘೋಷನಿನಾದಿತಂ ।	
ಋಗ್ಯಜುಃಸಾಮಘೋಷೇಣ ಹೃಥರ್ವಣನಿನಾದಿತಂ	೪೮
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವೃಷಮುತ್ಸೃಜತೇ ನರಃ ।	
ಸ ಯಾತಿ ಶಿವಸಾಯುಜ್ಯಮಿತ್ಯೇವಂ ಶಂಕರೋಬ್ರವೀತ್	೪೯

ಮಾಡಿದವನ ಪಿತೃಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಶಾಂತರಾಗುವರು. ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು ಮೊಸರು, ಹಾಲು, ನೀರು, ತುಪ್ಪ, ಜೇನುತುಪ್ಪಗಳಿಂ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದವರು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವರು. ದ್ವಿಜವರ್ಯನೇ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ನೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಮವಾಗುವುದು. ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನ ಯವವನ್ನು ಮಾಡಿ ತಲೆಯಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಿಂದವನ ಕುರುಜಾಂಗಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದವನೆಂದು ತಿಳಿ.

೪೬-೪೮. ನಾನು ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಈ ಭೃಗು ಕಚ್ಛದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವೆನು. ಶಂಕರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಿದನ. ಪಾರ್ವತಿಯೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಭೃಗುವು ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮಾಧರ್ವಣವೇದಗ ಧ್ವನಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

೪೯. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಶಿವ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನೆಂದು ಶಂಕರನು ಹೇಳಿದನು.

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚೈತ್ರೇಮಾಸಿ ಸಮಾಚರೇತ್ |
 ದದ್ಯಾಚ್ಚ ಲನಣಂ ವಿಪ್ರೇ ಪೂಜ್ಯ ಸೌಭಾಗ್ಯಸುಂದರಿಣಂ || ೫೦ ||
 ಗೋಭೂಹಿರಣ್ಯಂ ವಿಪ್ರೇಭ್ಯಃ ಪ್ರೀಯೇತಾಂ ಲಲಿತಾಶಿನೌ |
 ನ ದುಃಖಂ ದುರ್ಭಗತ್ವಂ ಚ ವಿಯೋಗಂ ಪತಿನಾಸಹ || ೫೧ ||
 ಸ್ರಾಪ್ನೋತಿ ನಾರೀ ರಾಜೇಂದ್ರ ಭೃಗುತೀರ್ಥಾಃಪ್ಲವೇನ ಚ |
 ಯಸ್ತು ನಿತ್ಯಂ ಭೃಗುಂ ದೇವಂ ಪಶ್ಯೇದ್ವೈ ಪಾಂಡುನಂದನ || ೫೨ ||
 ಅಬ್ರಹ್ಮಸದನಂ ಯಾವತ್ತತ್ರಸ್ಥೈರ್ಯವತ್ಯೈಃ ಸಹ |
 ಯತ್ಫಲಂ ಸಮನಾಪ್ನೋತಿ ತಚ್ಛೃಣುಷ್ವ ನೃಪೋತ್ತಮ || ೫೩ ||
 ಸುವರ್ಣಶೃಂಗೀಂ ಕಪಿಲಾಂ ಪಯಸ್ವಿನೀಂ
 ಸಾಧ್ವೀಂ ಸುಶೀಲಾಂ ತರುಣೀಂ ಸವತ್ಸಾಂ |
 ದತ್ವಾ ದ್ವಿಜೇ ಸರ್ವವ್ರತೋಪಪನ್ನೇ
 ಫಲಂ ಚ ಯತ್ಸ್ಯಾತ್ತದಿಹೈವ ನೂನಂ || ೫೪ ||
 ಸಮಾಃ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ತು ಸಪ್ತವೈ ಜಲೇ
 ಮ್ರಿಯೇಲ್ಲಭೇದ್ವಾದಶವಹ್ನಿಮಾಧ್ಯೇ |
 ತ್ಯಜಂಸ್ತನುಂ ಶೂರವೃತ್ಯಾ ನರೇಂದ್ರ
 ಶಕ್ರಾತಿಥ್ಯಂ ಯಾತಿ ವೈ ಮರ್ತ್ಯಧರ್ಮಾ || ೫೫ ||

೫೦. ಮಾನವನು ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸುಂದರಿನಾಮಕಳಾದ ವಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಉಪ್ಪನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೫೧-೫೩. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಲಲಿತಾಶಿನರು ಪ್ರೀತರಾಗಲೆಂದು ಗೋ, ಭೂ, ಹಿರಣ್ಯಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಭೃಗುತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಹೆಂಗಸು ದುಃಖ, ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ, ಪತಿ ವಿಯೋಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ನಿತ್ಯವೂ ಭೃಗುನುಹೇಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾನವನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಯಾವ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು.

೫೪. ಸುವರ್ಣಶೃಂಗವುಳ್ಳದೂ, ಕಪಿಲಿಯೂ, ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯುವುದೂ, ಸಾಧುವೂ, ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳದೂ, ಯೌವನವುಳ್ಳದೂ, ಕರುವಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ ಆದ ಹಸುವನ್ನು ಸಮಸ್ತವ್ರತಗಳನ್ನುಚರಿಸಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು.

೫೫. ಇಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಶೂರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಡಿದರೆ ಏಳು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳೂ, ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಮಡಿದರೆ ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳೂ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಅಖ್ಯಾನಮೇತಚ್ಚ ಸದಾ ಯಶಸ್ಯಂ

ಸ್ವರ್ಗ್ಯಂ ಧನ್ಯಂ ಪುತ್ರೈರ್ಮಾಯುಷ್ಯಕಾರಿ ।

ಶೃಣ್ವಂಲ್ಲಭೇತ್ಸರ್ವಮೇತದ್ಧಿ ಭಕ್ತ್ಯಾ

ಪರ್ವಣಿ ಪರ್ವಣ್ಯಾಜಮಿಾಥಸ್ಸದೈವ

॥ ೫೬ ॥

ಸನ್ಯಾಸಂ ಕುರುತೇ ಯಸ್ತು ಭೃಗುತೀರ್ಥೇ ವಿಧಾನತಃ ।

ಸನ್ಯತಃ ಪರಮಂ ಸ್ಥಾನಂ ಗಚ್ಛೇದ್ವೈ ಯಚ್ಚ ದುರ್ಲಭಂ

॥ ೫೭ ॥

ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಭೃಗುಶ್ರೇಷ್ಠೋ ದೇವದೇವೇನ ಭಾಷಿತಂ ।

ಪ್ರಹೃಷ್ಯವದನೋ ಭೂತ್ವಾ ತತ್ತ್ವೇನ ಸಂಸ್ಥಿತೋ ದ್ವಿಜಃ

॥ ೫೮ ॥

ತಿರೋಭಾವಂ ಗತೇ ದೇವೇ ಭೃಗುಃ ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ ।

ಸ್ವಮೂರ್ತಿಂ ತತ್ರ ಮುಕ್ತ್ವಾ ತು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಜಗಾಮಹ

॥ ೫೯ ॥

ಭೃಗುಕಚ್ಛಸ್ಯ ಜೋತ್ವತ್ತಿಃ ಕಥಿತಾ ತವ ಸಾಂಡವ ।

ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣ ಮಹಾರಾಜ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನೀ

॥ ೬೦ ॥

ಏತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸಾಪಹರಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ದೇವೇನ ಕೀರ್ತಿತಂ ।

ಚತುರ್ಯುಗಸಹಸ್ರೇಣ ಪಿತಾಮಹದಿನಂ ಸ್ಮೃತಂ

॥ ೬೧ ॥

ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಬ್ರಹ್ಮದಿನೇ ವಿಸ್ತಾ ಜಾಯತೇ ಯುಗಸಂಭವಃ ।

ನ ಪಶ್ಯಾಮಿ ತ್ವಿದಂ ಕ್ಷೇತ್ರಮಿತಿ ರುದ್ರಃ ಸ್ವಯಂ ಜಗೌ

॥ ೬೨ ॥

೫೬. ಯಶಸ್ಕರವೂ, ಸ್ವರ್ಗಸಾಧಕವೂ, ಪುತ್ರಕರವೂ, ಪುತ್ರಾಯುಷ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದೂ ಆದ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳುವವನು ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು.

೫೭. ಭೃಗುತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಸನ್ನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವವನು ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ದುರ್ಲಭವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೫೮. ಭೃಗುತಮನಾದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಶಂಕರನು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದನು.

೫೯. ಶಂಕರನು ಅದೃಶ್ಯನಾಗಲು ಭೃಗುವು ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ತ್ಯಜಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

೬೦. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ನಿನಗೆ ನಾನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಭೃಗುಕಚ್ಛದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವೆನು.

೬೧. ಶಂಕರನು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಪುಣ್ಯಕರವೂ ಪಾಪನಾಶಕವೂ ಆಗಿರುವುದೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಸಾವಿರ ನಾಲ್ಕುಯುಗಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಒಂದು ದಿನವಾಗುವುದು.

೬೨. ಬ್ರಹ್ಮನ ಒಂದು ದಿನವಾದಕೂಡಲೆ ಯುಗವುಂಟಾಗುವುದು. ಆಗ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ನಾನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ರುದ್ರನು ತಾನೇ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

ಯಃ ಶೃಣೋತಿ ತ್ವಿದಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಾರೀ ನಾ ಪುರುಷೋಽಪಿ ನಾ |
 ಸಯಾತಿ ಪರಮಂ ಲೋಕನಿತಿ ರುದ್ರಃ ಸ್ವಯಂ ಜಗೌ || ೬೩ ||
 ದೇವಖಾತೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪಿಂಡದಾನಾದಿಸತ್ಕ್ರಿಯಾಂ |
 ಯಾಂ ಕರೋತಿ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ತಾನುಕ್ಷಯಫಲಾಂ ವಿದುಃ || ೬೪ ||
 ಯ ಇಮಂ ಶೃಣುಯಾದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಭೃಗುಕಚ್ಛಸ್ಯ ವಿಸ್ತರಂ |
 ಕೋಟೀರ್ಥಫಲಂ ತಸ್ಯ ಭವೇದ್ವೈ ನಾಂತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೬೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ಭೃಗುಕಚ್ಛತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
 ದ್ವೈತಿತೃತ್ತರಶತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬೩. ಈ ಅಖ್ಯಾನವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದ ಹೆಂಗಸಾಗಲಿ, ಗಂಡಸಾಗಲಿ
 ಉತ್ತಮಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು ಎಂದು ರುದ್ರನು ತಾನೇ ಹೇಳಿರುವನು.
 ೬೪. ನರನು ದೇವಖಾತದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿಂಡದಾನಾದಿ ಸತ್ಕರ್ಮವನ್ನು
 ಮಾಡಿದರೆ ಅಕ್ಷಯ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.
 ೬೫ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭೃಗುಕಚ್ಛದ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದವನಿಗೆ
 ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಕೋಟೀರ್ಥದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ಭೃಗುಕಚ್ಛತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
 ನೂರಂಬತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶ್ರೀಶ್ವರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕೇದಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಅತಃ ಪರಂ ಮಹಾರಾಜ ಗಚ್ಛೇತ್ಕೇದಾರಸಂಜ್ಞಕಂ ।

ಯತ್ರ ಗತ್ವಾ ಮಹಾರಾಜ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ಸಿಬೇಜ್ಜಲಂ ।

ಸಂಪೂಜ್ಯ ದೇವದೇವೇಶಂ ಕೇದಾರೋತ್ಥಂ ಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥ ೧ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಕಥಮತ್ರ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೇದಾರಾಖ್ಯಃ ಸ್ಥಿತಃ ಸ್ವಯಂ ।

ಉತ್ತರೇ ನರ್ಮದಾಕೂಲೇ ಏತದ್ವಿಸ್ತರತೋ ವದ ॥ ೨ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಪುರಾ ಕೃತಯುಗಸ್ಯಾದೌ ಶಂಕರಸ್ತು ಮಹೇಶ್ವರಃ ।

ಭೃಗುಜಾರಾಧಿತಃ ಶಪ್ತಃ ಶ್ರಿಯಾ ಚ ಭೃಗುಕಚ್ಛಕೇ ॥ ೩ ॥

ಅಪವಿತ್ರಮಿದಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಸರ್ವವೇದವಿನರ್ಜಿತಂ ।

ಭವಿಷ್ಯತಿ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಗತೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಹರಿಪ್ರಿಯಾ ॥ ೪ ॥

ತಪಶ್ಚಚಾರ ವಿಪುಲಂ ಭೃಗುರ್ಮರ್ಷಹವಸ್ರಕಂ ।

ವಾಯುಭಕ್ತ್ಯೋ ನಿರಾಹಾರಶ್ಚಿರಂ ಧಮನಿಸಂತತಃ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕೇದಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಹಾರಾಜ! ಅನಂತರ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿ ಜಲವನ್ನು ಕುಡಿದು ಶಂಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಕೇದಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಸುರನಯನೆ! ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರದಡದಲ್ಲಿ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಹೇಗುಂಟಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳು.

೩-೪. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಹಿಂದೆ ಕೃತಯುಗದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಭೃಗುಕಚ್ಛಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ದೇವಿಯಿಂದ ಶಪ್ತನಾದ ಭೃಗುವು ಶಂಕರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಅಪವಿತ್ರವೂ, ಸಮಸ್ತವೇದವರ್ಜಿತವೂ ಆಗುವೆಂದು ಹೇಳಿ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದಳು.

೫. ಆಗ ಭೃಗುವು ಸಾವಿರವರ್ಷಕಾಲ ವಾಯುಭಕ್ತನೂ, ನಿರಾಹಾರಿಯೂ ನಾಡಿಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತನೂ ಆಗಿ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು

ತತಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತಾಮಾಗಾಲ್ಲಿಂಗೀ ಭೂತೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ |
 ಸ್ರಾದುರ್ಭೂತಸ್ತು ಸಹಸಾ ಭಿತ್ವಾ ಸಾತಾಲಸಪ್ತಕಂ || ೬ ||
 ದದರ್ಶಾಥ ಭೃಗುರ್ದೇವಮೌತ್ಪಲೀಂ ಕೇಲಿಕಾಮಿನ |
 ಸ್ತುತಿಂ ಚಕ್ರೇ ಸ ದೇವಾಯ ಸ್ಥಾಣವೇ ತ್ರ್ಯಂಬಕೇತಿ ಚ || ೭ ||
 ಏನಂ ಸ್ತುತಃ ಸ ಭಗವಾನ್ಮೋನಾಚ ಪ್ರಹಸನ್ನಿವ |
 ಪುನಃ ಪುನರ್ಭೃಗುಂ ಮತ್ತಃ ಕಿಂ ನು ಸ್ತಾರ್ಥಯಸೇ ಮುನೇ || ೮ ||
 ಭೃಗುರುನಾಚಃ—

ಪಂಚಕ್ರೋಶಮಿದಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಪದ್ಮಯಾ ಶಾಪಿತಂ ನಿಭೋ |
 ಅಪವಿತ್ರಮಿದಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಸರ್ವವೇದವಿನರ್ಜಿತಂ |
 ಭವಿಷ್ಯತೀತಿ ಚ ಪ್ರೋಚ್ಯ ಗತಾ ದೇವೀ ದಿನಂ ಸ್ತುತಿ || ೯ ||
 ಪುನಃ ಪವಿತ್ರತಾಂ ಯಾತಿ ಯಥೇದಂ ಕ್ಷೇತ್ರಮುತ್ತಮಂ |
 ತಥಾ ಕುರು ಮಹೇಶಾನ ಪ್ರಸನ್ನೋ ಯದಿ ಶಂಕರ || ೧೦ ||
 ಈಶ್ವರ ಉನಾಚಃ—

ಕೇದಾರಾಖ್ಯಮಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮಂಲ್ಲಿಂಗಮಾದ್ಯಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ |
 ಕೃತ್ವೇದಮಾದಿಲಿಂಗಾನಿ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ದಶೈವ ಹಿ || ೧೧ ||
 ಏಕಾದಶಮದೃಶ್ಯಂ ಹಿ ಕ್ಷೇತ್ರಮಧ್ಯೇ ಭವಿಷ್ಯತಿ |
 ಪಾವಯಿಷ್ಯತಿ ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಮೇಕಾದಶಃ ಸ್ವಯಂ ವಿಭುಃ || ೧೨ ||

೬. ಅನಂತರ ಮಹೇಶ್ವರನು ಸಪ್ತಪಾತಾಳಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಭೇದಿಸಿ ಲಿಂಗವಾಗಿ ವ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು.

೭. ಭೃಗುವು ಶಂಕರನನ್ನು ನೋಡಿ ಉತ್ಪಲವುಷ್ಪದ ಹಾರವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದಂತೆ ಕಂಗೆಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಸ್ತಾಮಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಣುವೂ, ತ್ರ್ಯಂಬಕನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದನು.

೮. ಮುನಿಯು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಲು ಆ ಶಂಕರನು ನಗುತ್ತ, “ಮುನಿಯೇ! ಪುನಃಪುನಃ ನನ್ನಿಂದ ನೀನು ಏನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

೯-೧೦. ಭೃಗುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ನಾಮಿ! ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ಹತ್ತುವೈಲಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಅವಪಿತ್ರವೂ, ಸಮಸ್ತ ವೇದವರ್ಜಿತವೂ ಆಗುವದೆಂದು ಶಪಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತರಳಿದಳು. ಶಂಕರ! ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಪವಿತ್ರವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು.

೧೧-೧೨. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ—ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ! ಇದು ಕೇದಾರವೆಂಬ ಮೊದಲನೆ ಲಿಂಗವಾಗುವುದು. ಇದು ಮೊದಲೊಂದು ಇನ್ನು ಹತ್ತು ಲಿಂಗಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವವು. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಲಿಂಗವು ಕ್ಷೇತ್ರದ ನಡುವೆ ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿ ಇರುವುದು. ಈ ಹನ್ನೊಂದನೆ ಲಿಂಗವು ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವುದು.

ತಥಾ ನೈ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯಾ ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾತ್ಪು ಮೂರ್ತಿತಃ |

ವಸಿಷ್ಠಂತಿ ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರೇ ರೋಗದುಃಖನಿಬರ್ಹಣಾಃ || ೧೩ ||

ದುರ್ಗಾಃ ಹೃಷ್ಣಾದಶ ತಥಾ ಕ್ಷೇತ್ರಸಾಲಾಸ್ತು ಷೋಡಶ |

ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರೇ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ವೀರಭದ್ರಾಶ್ಚ ಮಾತರಃ || ೧೪ ||

ಪವಿತ್ರೀಕೃತಮೇತದ್ಧಿ ನಿತ್ಯಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ |

ಮಾಘಮಾಸೇ ಹೃಷಿಕಾಲೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮಾಸಂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ || ೧೫ ||

ಯಃ ಪೂಜಯತಿ ಕೇದಾರಂ ಸ ಗಚ್ಛೇಚ್ಛಿವಮಂದಿರಂ |

ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪಿತೃನುದ್ದಿಶ್ಯ ಭಾರತ |

ಶ್ರಾದ್ಧಂ ದದಾತಿ ವಿಧಿವತ್ತಸ್ಯ ಪ್ರೀತಾಃ ಪಿತಾನುಹಾಃ || ೧೬ ||

ಇತಿ ತೇ ಕಥಿತಂ ಸಮ್ಯಕ್ಕೇದಾರಾಖ್ಯಂ ಸ ವಿಸ್ತರಂ |

ಸರ್ವಸಾಪಹರಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವದುಃಖ ಪ್ರಣಾಶನಂ || ೧೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಶಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಕೇದಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ತ್ಯುಕ್ತೀತ್ಯುಕ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೩. ಹಾಗೆಯೇ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈ ಭೃಗು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶರೀರ ಸಹಿತರಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ಜಕ್ಕರ ರೋಗದುಃಖಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವರು.

೧೪-೧೬. ಹಾಗೆಯೇ ಹದಿನೆಂಟು ಮಂದಿ ದುರ್ಗೆಯರು, ದದಿನಾರು ಮಂದಿ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲಕರೂ, ವೀರಭದ್ರರೂ, ಮಾತೃದೇವತೆಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಂದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ನಿತ್ಯವೂ ಪವಿತ್ರವಾಗುವುದು. ಮಾಘ ಮಾಸದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಕೇದಾರೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವರು ಶಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿತೃಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡುವವನ ಪಿತಾ ಮಹರು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುವರು.

೧೭. ಹೀಗೆ ನಿನಗೆ ಸಕಲ ವಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಪರಿಸುವುದೂ, ಪುಣ್ಯ ಕರವೂ, ಸಮಸ್ತ ದುಃಖನಾಶಕವೂ ಆದ ಕೇದಾರವೆಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರ ನಾಗಿ ಹೇಳಿರುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಕೇದಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ವೆಂಬ

ನೂಕೆಂಬತ್ತಮೂರನೆ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಚತುರಶೀತ್ಯುತ್ರ ರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಧೌತಪಾಪತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಧೌತಪಾಪಂ ತತೋ ಗಚ್ಛೇದ್ಭೃಗುತೀರ್ಥಸಮೀಪತಃ |
ವೃಷೇಣ ತು ಭೃಗುಸ್ತತ್ರ ಭೂಯೋ ಭೂಯೋ ಧೌತಸ್ತತಃ || ೧ ||
ಧೌತಪಾಪಂ ತು ತತ್ತೇನ ನಾಮ್ನಾ ಲೋಕೇಷು ವಿಶ್ರುತಂ |
ತತ್ರ ಸ್ಥಿತೋ ಮಹಾದೇವಸ್ತುಷ್ಪೃಥ್ವಂ ಭೃಗುಸತ್ತಮೇ || ೨ ||
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಶಾಶ್ವೇನಾಪಿ ನರೇಶ್ವರ |
ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾಪೇಭ್ಯೋ ನಾತ್ರಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೩ ||
ಯಸ್ತು ಸಮ್ಯಗ್ವಿಧಾನೇನ ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾರ್ಚಯೇಚ್ಛಿವಂ |
ದೇವಾನ್ ಪಿತೃನ್ ಸನುಭ್ಯಚ್ಯ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾತಕೈಃ || ೪ ||
ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಗಮಾಂ ವಧ್ಯಾ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಯುಧಿಸ್ಮಿರ |
ಪ್ರವಿಶೇನ್ನ ಸದಾ ಭೀತಾ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾಪಿ ಕ್ಷಯಂ ವ್ರಜೇತ್ || ೫ ||

ಕನ್ನದದ ಅನುವಾದ

ಧೌತಪಾಪತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಅನಂತರ ಭೃಗು ತೀರ್ಥದ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಧೌತಪಾಪ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ವೃಷಭವು ಭೃಗು ವನ್ನು ಅನೇಕಸಾರಿ ತಿವಿದಿರುವುದು.

೨. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಧೌತಪಾಪವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಭೃಗುವಿನ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾದೇವನು ನೆಲಸಿದ್ದನು.

೩. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಶಾರ್ಙ್ಗದಿಂದಲಾದರೂ ಮಿಂದವನೂ ಸಕಲಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಮಾಡಬಾರದು.

೪. ಅಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಮಿಂದು ಶಿವನನ್ನೂ, ದೇವಪಿತೃಗಳನ್ನೂ ಅರ್ಚಿಸಿದವನು ಸಕಲಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೫. ಯುಧಿಸ್ಮಿರ! ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ಗೋಹತ್ಯೆಗಳು ಭಯದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೂ ನಾಶವಾಗುವುವು.

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಅಶ್ವರ್ಯಭೂತಂ ಲೋಕೇಽಸ್ತಿನ್ಯಥಯಸ್ವ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ।

ಪ್ರವಿಶೇನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಯಥಾ ನೈ ಧೌತಸಾಪ್ತನಿ || ೬ ||

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಸಮಂ ಸಾಪಂ ಭವಿತಾ ನೇಹ ಕಿಂಚನ ।

ಕಥಂ ನಾ ಧೌತಸಾಪೇ ತು ಪ್ರವಿಷ್ಟಂ ನಶ್ಯತೇ ದ್ವಿಜ ।

ಏತದ್ವಿಸ್ತರತಃ ಸರ್ವಂ ಸೃಚ್ಛಾಮಿ ವದ ಕೌತುಕಾತ್ || ೭ ||

ನಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಆದಿಸರ್ಗೇ ಪುರಾ ಶಂಭುಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಃ ।

ವಿಕಾರಂ ಪಂಚಮಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಶಿರೋಽಶ್ವನುಖಸನ್ನಿಭಂ || ೮ ||

ಅಂಗುಷ್ಠಾಂಗುಲಿ ಯೋಗೇನ ತಚ್ಛಿರಸ್ತೇನ ಕೃಂತಿತಂ ।

ಕೃತ್ತಮಾತ್ರೇ ತು ಶಿರಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಭವತ್ತದಾ || ೯ ||

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಯುತಶ್ಚಾಸೀದುತ್ತರೇ ನರ್ಮದಾ ತಟೇ ।

ಧುನಿತಂ ತು ಯತೋ ರಾಜನ್ಯಸ್ಪೇಣ ಧರ್ಮಮೂರ್ತಿನಾ || ೧೦ ||

ತತ್ರ ಧೌತೇಶ್ವರೀಂ ದೇವೀಂ ಸ್ಥಾಪಿತಾಂ ವೃಷಭೇಷಣ ತು ।

ದದರ್ಶ ಭಗವಾಂಛಂಭುಃ ಸರ್ವದೈವತಪೂಜಿತಾಂ || ೧೧ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಧೌತೇಶ್ವರೀಂ ದುರ್ಗಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾನಿಶಾಶಿನೀಂ ।

ತತ್ರ ವಿಶ್ರಮನಾಣಶ್ಚ ಶಂಕರಸ್ಮಿಪುರಾಂತಕಃ || ೧೨ ||

೬. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದ್ವಿಜವರೈನೆ ! ಧೌತಸಾಪಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಹೇಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಅಶ್ವರ್ಯಕರವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಹೇಳು.

೭. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಸಮಾನವಾದ ವಾವಿಲ್ಲ. ಅದು ಧೌತಸಾಪಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಹೇಗೆ ನಾಶವಾಗುವುದು ? ಇದನ್ನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳು.

೮-೧೨. ಹಿಂದೆ ಪ್ರಧನಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶಂಕರನು ಬ್ರಹ್ಮನ ವಿಕಾರವಾದ ಕುದುರೆ ಮುಖದಂತಿರುವ ಐದನೆ ತಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅದನ್ನು ಅಂಗುಷ್ಠದ ಬೆರಳಿನಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಶಂಕರನು ಆ ಹತ್ಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾದನು. ಆಗ ವೃಷಭವು ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಡವನ್ನು ಆಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಧೌತೇಶ್ವರೀದೇವಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಪೂಜ್ಯನಾದ ಶಂಕರನು ಸಕಲದೇವ ಪೂಜ್ಯಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವವಳೂ ಆದ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಸ ಶಂಕರೋ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ನಿಹೀನಂ

ಮೇನೇತ್ಮಾನಂ ತಸ್ಯ ತೀರ್ಥಪ್ರಭಾವಾತ್ |

ಸುವಿಸ್ಮಿತೋ ದೇವದೇವೋ ವರೇಣ್ಯೋ

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೂರೇ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ಚ ತೀರ್ಥಾತ್ || ೧೩ ||

ವಿಧೌತಪಾಪಂ ಮಹಿತಂ ಧರ್ಮಶಕ್ತ್ಯಾ

ವಿಶೇಷ್ಣ ಹತ್ಯಾ ದೇವೀಭಯಾತ್ಮಭೀತಾ |

ರಕ್ತಾಂಬರಾ ರಕ್ತಮಾಲ್ಯೋಪಯುಕ್ತಾ

ಕೃಷ್ಣಾ ನಾರೀ ರಕ್ತದಾನುಪ್ರಸಕ್ತಾ || ೧೪ ||

ಮಾಂ ನಾಂಛಂತೀ ಸ್ಕಂಧದೇಶಂ ರಹಸ್ಯೇ

ದೂರೇ ಸ್ಥಿತಾ ತೀರ್ಥವರ್ಯಪ್ರಭಾವಾತ್ |

ಸಂಜಿಂತ್ಯ ದೇವೋ ಮನಸಾ ಸ್ಮರಾರಿ

ನಾರ್ಸಾಯ ಬುದ್ಧಿಂ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಚಕಾರ || ೧೫ ||

ವಿನ್ಮುಶ್ಯ ದೇವೋ ಬಹುಶಃ ಸ್ಥಿತಃ ಸ್ವಯಂ

ವಿಧೌತಪಾಪಃ ಪ್ರಥಿತಃ ಸೃಧಿನ್ಯಾಂ |

ಬಭೂವ ತತ್ತ್ವೇನ ನಿನಾಸಕಾರೀ

ವಿಧೌತಪಾಪನಿಕಟಪ್ರದೇಶೇ || ೧೬ ||

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾನಿಶಾನಂ |

ವಿಧೌತಪಾಪಂ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ನರ್ಮದಾಯಾಂ ವ್ಯನಸ್ಥಿತಂ || ೧೭ ||

೧೩. ಆ ಶಂಕರನು ತಾನು ಆ ತೀರ್ಥದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದನು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ತೀರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ದೂರದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ವಿಸ್ಮಿತನಾದನು.

೧೪-೧೫. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ದೇವೀಭಯದಿಂದ ಧೌತಪಾಪ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲಾರದು. ರಕ್ತವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟವಳೂ, ರಕ್ತಮಾಲ್ಯವನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ, ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಳೂ ಆಗಿ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ನನ್ನ ಭುಜದಲ್ಲಿರಲು ಅವೇಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಈ ತೀರ್ಥದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ. ಎಂದಾಲೋಚಿಸಿ ಶಂಕರನು ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ನಾಸಮಾಡಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದನು.

೧೬. ಶಂಕರನು ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಆ ತೀರ್ಥವು ವಿಧೌತಪಾಪವೆಂದು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡಿತು.

೧೭. ಮಹಾರಾಜ! ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಆ ತೀರ್ಥವು ನರ್ಮದಾತಟದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿತು.

ಅಶ್ವಯುಕ್ತುಕ್ಲನವಮಿಾ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ವಿಶಿಷ್ಟತೇ |
 ದಿನತ್ರಯಂ ತು ರಾಜೀಂದ್ರ ಸಪ್ತಮ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷತಃ || ೧೮ ||
 ಸಮುಪೋಷ್ಯಾಷ್ಟಮಿಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಾಂಗಂ ವೇದಂ ಪಠೇತ್ತುಯಃ |
 ಅಹೋ ರಾತ್ರೇಣ ಚೈಕೇನ ಋಗ್ಯಜುಃ ಸಾಮ ಸಂಜ್ಞಕಂ || ೧೯ ||
 ಅಭ್ಯಸನ್ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಯಾ ಮುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ |
 ವೃಷಲೀಗಮನಂ ಚೈವ ಯಶ್ಚ ಗುರ್ವಂಗನಾಗಮಃ || ೨೦ ||
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮರಸೋತ್ಪನ್ನೇ ಕುಂಭೇನೈವ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ |
 ವಂಧ್ಯಾ ಸ್ತ್ರೀ ಜನನೀ ಯಾತು ಕಾಕವಂಧ್ಯಾ ಮೃತಪ್ರಜಾ || ೨೧ ||
 ಸಾಸಿ ಕುಂಭೋದಕೈಃ ಸ್ನಾತಾ ಜೀವತ್ಸುತ್ರಾ ಪ್ರಜಾವತೀ |
 ಅಪತಸ್ತು ನರೋಪೋಷ್ಯ ಋಗ್ಯಜುಃ ಸಾಮಸಂಭವಾಂ || ೨೨ ||
 ಋಚಮೇಕಾಂ ಜಪನ್ವಿಪ್ರಸ್ತಥಾಪರ್ವಣಿ ಯೋ ನೃಪ |
 ಅನೃಚೋಪೋಷ್ಯ ಗಾಯತ್ರೀಂ ಜಪೇದ್ವೈ ವೇದಮಾತರಂ || ೨೩ ||
 ಜಪನ್ನವಮ್ಯಾಂ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರೋ ಮುಚ್ಯತೇ ಪಾಪಸಂಚಯಾತ್ |
 ಏನಂ ತು ಕಥಿತಂ ತಾತ ಪುರಾಣೋಕ್ತಂ ಮಹರ್ಷಿಭಿಃ || ೨೪ ||
 ಧೌತಪಾಪಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ಶಿವೇನ ಕಥಿತಂ ಮಮ |
 ಸ್ರಾಣತ್ಯಾಗಂ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾಜ್ಜಲೇ ವಾಃಗ್ನೌ ಸ್ಥಲೇಽಪಿ ವಾ || ೨೫ ||
 ಸ ಗಚ್ಛತಿ ವಿಮಾನೇನ ಜ್ವಲನಾರ್ಕಸಮಪ್ರಭಃ |
 ಹಂಸಬರ್ಹಿಪ್ರಯುಕ್ತೇನ ಸೇವ್ಯಮಾನೋಽಪ್ಸರೋಗಣೈಃ || ೨೬ ||

೧೮. ಅಶ್ವಯುಜಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಸಪ್ತಮಿಯಿಂದ ನವಮಿವರೆಗೆ ಮೂರು ದಿನಗಳು ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಫಲಪ್ರದಗಳು.

೧೯-೨೭. ಅಷ್ಟಮಿಾದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಋಗಾದಿ ಮೂರು ವೇದಗಳನ್ನು ಒಂದು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಪಠಿಸುವವನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪತ್ನಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ವೃಷಲೀಗಮನ, ಗುರುಸತ್ತೀಗಮನ ಮಾಡುವವನೂ ಬ್ರಹ್ಮ (ವೇದ) ರಸದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಕುಂಭೋದಕದಿಂದ ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗುವನು ಒಂಚೆಯೂ, ಕಾಕವಂಧ್ಯೆಯೂ, ಮಡಿಯುವ ಮುಕ್ತಳುಳ್ಳವಳೂ ಕುಂಭೋದಕದಿಂದ ಮಿಂದರೆ ಸಂತತಿಯುಳ್ಳವಳಾಗುವಳು. ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಋಗಾದಿ ವೇದಗಳ ಶುಕ್ಲನ್ನು ಪಠಿಸುವ ಮಾನವನು ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ವೇದಮಾತೆಯಾದ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸಿದರೆ ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಮಹಾರಾಜ! ನಾನು ಹೀಗೆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಶಿವನು ನನಗೆ ಹೇಳಿದ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಧೌತಪಾಪಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿರುವೆನು. ಇಲ್ಲಿ ಜಲದಲ್ಲಾಗಲಿ, ನೆಲದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು

ಶಿವಸ್ಯ ಪರಮಂ ಸ್ಥಾನಂ ಯತ್ಸುರೈರಪಿ ದುರ್ಲಭಂ ।

ಕ್ರೀಡತೇ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ತತ್ರ ಯಾವಚ್ಚಂದ್ರಾರ್ಕತಾರಕಂ ॥ ೨೭ ॥

ಧೌತಪಾಪೇ ತು ಯಾ ನಾರೀ ಕುರುತೇ ಪ್ರಾಣಸಂಕ್ಷಯಂ ।

ತತ್ಕ್ಷಣಾದೇವ ಸಾ ಪಾರ್ಥ ಪುರುಷತ್ವಮನಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೨೮ ॥

ಅಥ ಕಿಂ ಬಹುನೋಕ್ತೇನ ಶುಭಂ ನಾ ಯದಿ ನಾಶುಭಂ ।

ತದಕ್ಷಯಫಲಂ ಸರ್ವಂ ಧೌತಪಾಪೇ ಕೃತಂ ನೃಪ ॥ ೨೯ ॥

ಸನ್ಯಸೇನ್ನಿಯಮೇನಾನ್ಯಂ ಸನ್ಯಸೇದ್ವಿಷಯಾದಿಕಂ ।

ಫಲಮೂಲಾದಿಕಂ ಚೈವ ಜಲಮೇಕಂ ನ ಸಂತ್ಯಜೇತ್ ॥ ೩೦ ॥

ಏನಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ಪಾರ್ಥ ರುದ್ರಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ ।

ತತ್ರ ಭುಕ್ತ್ವಾಖಿಲಾನ್ ಭೋಗಾನ್ ಜಾಯತೇ ಭುವಿ ಭೂಪತಿಃ ॥ ೩೧ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ ಧೌತಪಾಪತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ
ಚತುರಶೀತ್ಯುತ್ಪರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ತೃಜಿಸಿದವನು ಸೂರ್ಯಾಗ್ನಿಗಳಿಗೆ ಸಮವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಹಂಸ ಮಯೂರಗಳು ಕಟ್ಟಿರುವ ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರೆಯರಿಂದ ನೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ ಸುರದುರ್ಲಭವಾದ ಶಂಕರನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೇರುವನು ಅಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿರುವವರೆಗೆ ಕ್ರೀಡಿಸುವನು.

೨೮. ಈ ಧೌತಪಾಪದಲ್ಲಿ ಮಡಿದ ನಾರಿಯು ಕೂಡಲೆ ಪುರುಷನಾಗಿ ಜನಿಸುವಳು.

೨೯. ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳಿ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಆ ಧೌತಪಾಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಶುಭಕಾರ್ಯವಾಗಲಿ ಅಶುಭಕಾರ್ಯವಾಗಲಿ ಅದು ಅಕ್ಷಯವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೩೦. ಅಲ್ಲಿ ಅನ್ನ, ವಿಷಯಾದಿಗಳು, ಫಲಮೂಲಾದಿಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ನೀರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಡಬಾರದು.

೩೧. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದವನು ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಭುಂಜಿಸಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜನಾಗುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ ಧೌತಪಾಪತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ವೆಂಬ
ಸೂರೆಂಬತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಸಂಚಾರೀತ್ಯುತ್ಪರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಏರಂಡೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಸಾಲ ಏರಂಡೀತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।

ಸ್ನಾನಮಾತ್ರೇಣ ತತ್ತ್ವೈವ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ ॥ ೧ ॥

ಮಾಸಿ ಚಾಶ್ವಯುಜೇ ತತ್ರ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶೀಂ ।

ಉಪೋಷ್ಯ ಪ್ರಯತಃ ಸ್ನಾತಸ್ತಪಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ ॥ ೨ ॥

ಪುತ್ರಧಿರೂಪಸಂಪನ್ನೋ ಜೀವೇಚ್ಛ ಶರದಾಂ ಶತಂ ।

ಶಿವಲೋಕಂ ಮೃತೋ ಯಾತಿ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ ॥ ೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಏರಂಡೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ಪಂಚಾಶೀತ್ಯುತ್ಪರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಏರಂಡೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಹಾರಾಜ ! ಬಳಿಕ ಉತ್ತಮನಾದ ಏರಂಡೀತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದ ರಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೨. ಅಲ್ಲಿ ಆಶ್ವಯುಜಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶೀದಿನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಪಿತೃದೇವತಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣ ಮಾಡಬೇಕು.

೩. ಅವನು ಪುತ್ರಸಂಪತ್ತಿರೂಪವಾದ ಸಂಪತ್ತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ನೂರು ವರ್ಷ ಜೀವಿಸಿ ಮೃತನಾಗಿ ಶಿವಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಏರಂಡೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ

ನೂರೆಂಬತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧಃ ಪಡಶೀತ್ಯುತ್ಪರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನಖಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಸಾಲ ತೀರ್ಥಂ ಕನಖಲೋತ್ತಮಂ ।
 ಗರುಡೇನ ತಪಸ್ತಪ್ತಂ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ ॥ ೧ ॥
 ದಿವ್ಯಂ ವರ್ಷಶತಂ ಯಾನಜ್ಜಾತಮಾತ್ರೇಣ ಭಾರತ ।
 ತಪೋಜಪೈಃ ಕೃಶೀಭೂತೋ ದೃಷ್ಟೋ ದೇವೇನ ಶಂಭುನಾ ॥ ೨ ॥
 ತತಸ್ತುಷ್ಟೋ ಮಹಾದೇವೋ ವೈನತೇಯಂ ಮನೋಜವಂ ।
 ಉವಾಚ ಪರಮಂ ವಾಕ್ಯಂ ವಿನತಾನಂದವರ್ಧನಂ ॥ ೩ ॥
 ಪ್ರಸನ್ನಸ್ತೇ ಮಹಾಭಾಗ ವರಂ ವರಯ ಸುನ್ವತ ।
 ದುರ್ಲಭಂ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ದದಾಮಿ ತವ ಖೇಚರ ॥ ೪ ॥

ಗರುಡ ಉವಾಚ:-

ಇಚ್ಛಾಮಿ ವಾಹನಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ದ್ವಿಜೇಂದ್ರತ್ವಂ ಸುರೇಶ್ವರ ।
 ಪ್ರಸನ್ನೇ ತ್ವಯಿ ಮೇ ಸರ್ವಂ ಭವತ್ಸಿತಿ ಮತಿರ್ಮಮ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕನಖಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧-೩. ಮಹಾರಾಜ ! ಬಳಿಕ ಕನಖಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಗರುಡನು ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೆ ನೂರು ದಿವ್ಯವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಬಳಿಕ ಶಂಕರನು ತಪೋಜವಗಳಿಂದ ಕೃಶನಾದ ವಿನತಾಪುತ್ರನಾದ ಗರುಡನನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಈ ಉತ್ತಮ ವಾದ ಮಾತನ್ನಾಡಿದನು.

೪. “ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯೆ ! ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವೆನು. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವಾದ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು, ಕೇಳಿಕೊ.”

೫. ಗರುಡನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಶಂಕರ ! ನಾನು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ವಾಹನ ವಾಗಲು ಬಯಸುವೆನು. ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದರೆ ನನಗೆಲ್ಲವೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವು ದೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀ ಮಹೇಶ ಉವಾಚ :-

ಸುರ್ಲಭಃ ಸ್ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ತಾತ ಯೋ ವರಃ ಸ್ಪ್ರಾರ್ಥಿತೋನಘಃ |
 ನೇವದೇವಸ್ಯ ವಹನಂ ದ್ವಿಜೇಂದ್ರತ್ವಂ ಸುದುರ್ಲಭಂ || ೬ ||
 ನಾರಾಯಣೋದರೇ ಸರ್ವಂ ತ್ವೈಲೋಕ್ಯಂ ಸಚರಾಚರಂ |
 ಕ್ಷಯಾ ಸ ಕಥಮೂಹ್ಯೇತ ದೇವದೇವೋ ಜಗದ್ಗುರುಃ || ೭ ||
 ಕೇನೈವ ಸ್ಥಾಪಿತಶ್ಚೇಂದ್ರಸ್ತ್ವೈಲೋಕ್ಯೇ ಸಚರಾಚರೇ |
 ಕಥಮನ್ಯಸ್ಯ ಚೇಂದ್ರತ್ವಂ ಭವತೀತಿ ಸುದುರ್ಲಭಂ || ೮ ||
 ಕಥಾಪಿ ಮನು ನಾಕೈನ ವಾಹನಂ ತ್ವಂ ಭವಿಷ್ಯಸಿ |
 ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪಾಣೇರ್ವಹತೋಽಪಿ ಜಗತ್ತ್ರಯಂ || ೯ ||
 ಇಂದ್ರಸ್ತ್ವಂ ಪಕ್ಷಿಣಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಭವಿಷ್ಯಸಿ ನ ಸಂಶಯಃ |
 ಇತಿ ದತ್ವಾ ನರಂ ತಸ್ಮಾ ಅಂತರ್ಧಾನಂ ಗತೋ ಹರಃ || ೧೦ ||
 ತತೋ ಗತೇ ಮಹಾದೇವೇ ಹ್ಯರುಣಸ್ಯಾಽನುಜೋ ನೃಪ |
 ಆರಾಧಯಾಮಾಸ ತದಾ ಚಾಮುಂಡಾಂ ಮುಂಡಮುಂಡಿತಾಂ || ೧೧ ||
 ಶೃಶಾನವಾಸಿನೀಂ ದೇವೀಂ ಬಹುಭೂತಸಮನ್ವಿತಾಂ |
 ಯೋಗಿನೀಂ ಯೋಗಸಂಸಿದ್ಧಾಂ ವಸಾಮಾಂಸಾಸವಪ್ರಿಯಾಂ || ೧೨ ||

೬. ಶ್ರೀ ಮಹೇಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ನಿರ್ದುಷ್ಟನೆ! ನೀನು ಬೇಡಿದ ವರವು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ದುರ್ಲಭವಾದುದು. ದೇವದೇವನಾದ ಆ ನಾರಾಯಣ ನನ್ನು ಹೊರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಾದುದು.

೭. ಆ ನಾರಾಯಣನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ತ್ರಿಭುವನವೇ ಇರುವುದು. ನೀನು ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ಅವನನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೊರುತ್ತೀಯೆ ?

೮. ಅವನೇ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವನು. ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ದುರ್ಲಭವಾದ ಇಂದ್ರತ್ವವು ಹೇಗುಂಟಾಗುವುದು ?

೯. ಹಾಗಾದರೂ ನೀನು ನನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ಈ ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಗದಾ ಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಜಗತ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊರುತ್ತಿರುವ ಆ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ವಾಹನವಾಗುವೆ.

೧೦. ನೀನು ಪಕ್ಷಿಗಳ ನಡುವೆ ರಾಜನಾಗುವೆ; ಇದು ನಿಶ್ಚಯವು. ಶಂಕರನು ಹೀಗೆ ಅವನಿಗೆ ವರವನ್ನಿತ್ತು ಅದೃಶ್ಯನಾದನು.

೧೧-೧೨. ಶಂಕರನು ಹೊರಟುಹೋಗಲು ಅರುಣನ ತಮ್ಮನಾದ ಗರುಡನು ಮುಂಡಮಾಲೆಯಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡವಳೂ, ಸ್ಮಶಾನವಾಸಿನಿಯೂ, ಅನೇಕ ಭೂತಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವಳೂ, ಯೋಗಿನಿಯೂ, ಯೋಗಸಿದ್ಧಳೂ, ಮೇದಸ್ಸು, ಮಾಂಸ, ಮದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವಳೂ ಆದ ಚಾಮುಂಡೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು.

ಧ್ಯಾತಮಾತ್ರಾ ತು ತೇನೈವ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾ ಹ್ಯಭವತ್ತದಾ ।
 ಜಾಲಂಧರೇ ಚ ಯಾ ಸಿದ್ಧಿಃ ಕೌಲೀನೇ ಉಡ್ಧಿಶೇ ಪರೇ ॥ ೧೩ ॥
 ಸಮಗ್ರಾ ಸಾ ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರೇ ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರೇ ತು ಸಂಸ್ಥಿತಾ ।
 ಚಾಮುಂಡಾ ತತ್ರ ಸಾ ದೇವೀ ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾ ॥ ೧೪ ॥
 ಸಂಸ್ತುತಾ ಋಷಿಭಿರ್ದೇವೈರ್ಯೋಗಕ್ಷೇಮಾರ್ಥಸಿದ್ಧಯೇ ।
 ವಿನತಾನಂದಜನನಸ್ತತ್ರ ತಾಂ ಯೋಗಿನೀಂ ನೃಪ ।
 ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಸಾದಯಾಮಾಸ ಸ್ತೋತ್ರೈರ್ವೈದಿಕಲೌಕಿಕೈಃ ॥ ೧೫ ॥

ಗರುಡ ಉವಾಚ:—

ಯಾ ಸಾ ಕ್ಷುತ್ಯಾನ್ಮನುಕಂಠಾ ನನರುಧಿರಮುಖಾ ಪ್ರೇತಪದ್ಮಾಸನಸ್ಥಾ
 ಭೂತಾನಾಂ ವೃಂದವೃಂದೈಃ ಸಿತೃವನನಿಲಯಾ ಕ್ರೀಡತೇ ಶೂಲಹಸ್ತಾ ।
 ಶಸ್ತ್ರಧ್ವಸ್ತಪ್ರವೀರವ್ರಜರುಧಿರಗಲನ್ಮುಂಡಮಾಲೋತ್ತರೀಯಾ
 ದೇವೀ ಶ್ರೀವೀರಮಾತಾ ವಿಮಲಶಶಿನಿಭಾ ಪಾತು ವಶ್ಚರ್ಮಮುಂಡಾ ॥
 ಯಾ ಸಾ ಕ್ಷುತ್ಯಾನ್ಮನುಕಂಠಾ ವಿಕೃತಭಯಕರೀ ತ್ರಾಸಿನೀ ದುಷ್ಪತಾನಾಂ
 ಮುಂಚಜ್ಜ್ವಲಾಕಲಾಪೈರ್ದಶನಕಸನುಸೈಃ ಖಾದತಿ ಪ್ರೇತಮಾಂಸಂ ।
 ಸಿಂಗೋರ್ಧ್ವೋದ್ವದ್ವಜೂಟಾರವಿಸದೃಶತನುರ್ವ್ಯಾಘ್ರಚರ್ಮೋತ್ತರೀಯಾ
 ದೈತ್ಯೇಂದ್ರೈರ್ಯಕ್ಷರಕ್ಷೋಃಪ್ಸರಸುರನಮಿತಾ ಪಾತು ವಶ್ಚರ್ಮಮುಂಡಾ ॥

೧೩-೧೫. ಅವನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಚಾಮುಂಡಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಳಾದಳು. ಜಾಲಂಧರ, ಕೌಲೀನ, ಉಡ್ಧಿಶ ಇವುಗಳಲ್ಲಾಗುವ ಸಿದ್ಧಿಯು ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಆ ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳಿಂದಲೂ, ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ತುತಿನಲ್ಲಟ್ಟು ಚಾಮುಂಡಿಯು ಜನರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ನೆಲೆಸಿದಳು. ಮಹಾರಾಜ! ಗರುಡನು ಆ ಯೋಗಿನಿಯನ್ನು ವೈದಿಕ ಲೌಕಿಕ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದನು.

೧೬. ಗರುಡನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ—ಹಸಿವಿನಿಂದ ಕೃಶನಾದ ಕಂಠವುಳ್ಳವಳೂ, ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ರಕ್ತವುಳ್ಳವಳೂ, ಪ್ರೇತವದ್ಯದಲ್ಲ ಕುಳಿತವಳೂ, ಭೂತಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಕೂಡಿದವಳೂ, ಸ್ಮಶಾನವಾಸಿನಿಯೂ, ಶೂಲಧಾರಿಣಿಯೂ, ಆಯುಧಗಳಿಂದ ನಾಶಗೊಂಡ ಯೋಧರ ರಕ್ತ ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ಮುಂಡಮಾಲೆಯನ್ನು ಉತ್ತರೀಯಾಕಾರವಾಗಿ ಧರಿಸಿದವಳೂ, ವೀರಮಾತೆಯೂ, ಶುದ್ಧನಾದ ಚಂದ್ರನಂತಿರುವವಳೂ ಆದ ಚಾಮುಂಡಿಯು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಾನಾಡಲಿ.

೧೭. ಹಸಿವಿನಿಂದ ಕೃಶನಾದ ಕಂಠವುಳ್ಳವಳೂ, ವಿಕಾರರೂಪಳೂ, ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ದುಷ್ಟರಿಗೆ ಭಯಂಕರಳೂ, ಅಗ್ನಿಯ ಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು

ಯಾ ಸಾ ದೋರ್ದಂಡಚಂಡೈರ್ಡಮರುರಣರಣಾಟೋಪಟುಕಾರಘಂಟೈಃ
 ಕೆಲ್ವಾಂತೋತ್ಪಾತನಾತಾಹತಪಟುಪಟಹೈರ್ವಲ್ಲತೇ ಭೂತನಾತಾ ।
 ಕ್ಷೈತ್ಯಾಮಾ ಶುಷ್ಕಕುಕ್ಷೈಃ ಖರತರನಖರೈಃ ಕ್ಷೋದತಿ ಪ್ರೇತನಾಂಸಂ
 ಮುಂಚಂತೀ ಚಾಟ್ಟಿಹಾಸಂ ಘರಘರಿತರನಾ ಪಾತು ವಶ್ವರ್ಮಮುಂಡಾ ॥
 ಯಾ ಸಾ ನಿನ್ನೋದರಾಭಾ ವಿಕೃತಭವಭಯತ್ರಾಸಿನೀ ಶೂಲಹಸ್ತಾ
 ಚಾಮುಂಡಾ ಮುಂಡಘಾತಾ ರಣರಣಿತರಣಜ್ವಲ್ಲರಿನಾದರನ್ಯಾ ।
 ತೈಲೋಕ್ಯಂ ತ್ರಾಸಯಂತೀ ಕಕಹಕಹಹೈರ್ಘೋರರಾನೈರನೇಕೈ
 ನೃತ್ಯಂತೀ ಮಾತೃಮಧ್ಯೇ ಪಿತೃವನನಿಲಯಾ ಪಾತು ವಶ್ವರ್ಮಮುಂಡಾ ॥೧೯॥
 ಯಾ ಧತ್ತೇ ವಿಶ್ವಮುಖಿಲಂ ನಿಜಾಂಶೇನ ಮಹೋಜ್ವಲಾ ।
 ಕನಕಪ್ರಸವೇ ಲೀನಾ ಪಾತು ಮಾಂ ಕನಕೇಶ್ವರೀ ॥ ೨೦ ॥

ಕಾರುತ್ಯ ಪ್ರೇತನಾಂಸವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುವವಳೂ, ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಜಟಿಯಿಂದ
 ಅಸದೃಶ ಶರೀರವುಳ್ಳವಳೂ, ವ್ಯಾಘ್ರಚರ್ಮವನ್ನು ಹೊದ್ದವಳೂ, ಯಕ್ಷ,
 ರಾಕ್ಷಸ, ಅಪ್ಸರ, ಸುರರಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ ಆದ ಚಾಮುಂಡೆಯು
 ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ

೧೮. ಡಮರು ರಣರಣಧ್ವನಿ, ಟಂಕಾರ ಶಬ್ದವುಳ್ಳ ಘಂಟೆ ಇವು
 ಗಳುಳ್ಳ ಕರಿನವಾದ ಭುಜದಂಡಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಉತ್ಪಾತ
 ಮಾರುತದಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಪಟಹವಾದ್ಯಗಳಿಂದ ಸಂಚರಿಸುವವಳೂ,
 ಭೂಮಾತೆಯೂ, ಹಸಿವಿನಿಂದ ಕೃಶಳೂ, ಒಣಗಿದ ಹೊಟ್ಟೆಯುಳ್ಳವಳೂ,
 ಹರಿತವಾದ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಪ್ರೇತನಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುವವಳೂ, ಅಟ್ಟಹಾಸ
 ಮಾಡುವವಳೂ, ಘುರು ಘುರು ಶಬ್ದವುಳ್ಳವಳೂ ಆದ ಚಾಮುಂಡೆಯು
 ನಿಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

೧೯. ಆಳವಾದ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ವಿಕಾರರೂಪಳೂ,
 ಸಂಸಾರ ಭಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ಶೂಲವನ್ನು ಹಿಡಿದವಳೂ, ಮುಂಡ
 ಮಾಲೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ರಣರಣ ಶಬ್ದಗೈಯ್ಯುವ ರುಲ್ಲರಿಯ ಧ್ವನಿಯಿಂದ
 ಮನೋಹರಳೂ, ಘೋರ ಧ್ವನಿಗಳಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಭಯಗೊಳಿಸು
 ವವಳೂ, ಮಾತೆಯರ ನಡುವೆ ಕುಣಿಯುವವಳೂ, ಸ್ಮಶಾನವಾಸಿನಿಯೂ ಆದ
 ಚಾಮುಂಡೆಯು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

೨೦. ತನ್ನ ಅಂಶದಿಂದ ಸಕಲ ಜಗತ್ತನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವಳೂ, ಅತ್ಯಂತೋ
 ಜ್ವಲಳೂ, ಕನಕಪ್ರಸವದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವವಳೂ ಆದ ಕನಕೇಶ್ವರಿಯು ನನ್ನನ್ನು
 ಕಾಪಾಡಲಿ.

ಹಿಮಾದ್ರಿಸಂಭವಾ ದೇವೀ ದಯಾದರ್ಶಿತವಿಗ್ರಹಾ ।	
ಶಿವಪ್ರಿಯಾ ಶಿವೇ ಸಕ್ತಾ ಸಾತು ಮಾಂ ಕನಕೇಶ್ವರೀ	೨೧
ಅನಾದಿಜಗದಾದಿಯಾರ್ ರತ್ನಗರ್ಭಾ ವಸುಪ್ರಿಯಾ ।	
ರಥಾಂಗಸಾಣಿನಾ ಪದ್ಮಾ ಸಾತು ಮಾಂ ಕನಕೇಶ್ವರೀ	೨೨
ಸಾವಿತ್ರೀ ಯಾ ಚ ಗಾಯತ್ರೀ ವೃಡಾನೀ ವಾಗಧೇಂದಿರಾ ।	
ಸ್ಮತ್ಕೂಟಾಂ ಯಾ ಸುಖಂ ದತ್ತೇ ಸಾತು ಮಾಂ ಕನಕೇಶ್ವರೀ	೨೩
ಸೌಮ್ಯಾಸೌಮ್ಯೈಃ ಸದಾ ರೂಪೈಃ ಸೃಜತ್ಯವತಿ ಯಾ ಜಗತ್ ।	
ಪರಾಶಕ್ತಿಃ ಪರಾ ಬುದ್ಧಿಃ ಸಾತು ಮಾಂ ಕನಕೇಶ್ವರೀ	೨೪
ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸರ್ಗಸಮಯೇ ಸೃಜ್ಯಶಕ್ತಿಃ ಪರಾ ತು ಯಾ ।	
ಜಗನ್ಮಾಯಾ ಜಗದ್ಧಾತ್ರೀ ಸಾತು ಮಾಂ ಕನಕೇಶ್ವರೀ	೨೫
ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಪಾಲನೇ ವಿಷ್ಣೋರ್ಯಾರ್ ಶಕ್ತಿಃ ಪರಿಪಾಲಿಕಾ ।	
ಮದನೋನ್ಮಾದಿನೀ ಮುಖ್ಯಾ ಸಾತು ಮಾಂ ಕನಕೇಶ್ವರೀ	೨೬

೨೧. ಹಿಮಾಚಲನ ಪುತ್ರಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳೂ, ದಯೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟನಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವಳೂ, ಶಿವಪ್ರಿಯೆಯೂ, ಶಿವನಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಳೂ ಆದ ಕನಕೇಶ್ವರಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

೨೨. ಅನಾದಿಯಾದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆದಿಯೂ, ರತ್ನಗರ್ಭಳೂ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪಳೂ ಆದ ಕನಕೇಶ್ವರಿಯು ಚಕ್ರದಸ್ತದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

೨೩. ಸಾವಿತ್ರೀ, ಗಾಯತ್ರೀ, ವೃಡಾಣೀ, ಸರಸ್ವತೀ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಇವರ ರೂಪಳಾಗಿ, ಸ್ಮರಿಸುವವರಿಗೆ ಸುಖವನ್ನೀಯುವ ಕನಕೇಶ್ವರಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

೨೪. ಸೌಮ್ಯಾಸೌಮ್ಯರೂಪಗಳಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಜಿಸುವವಳೂ, ವರಶಕ್ತಿಯೂ, ಬುದ್ಧಿ ರೂಪಳೂ ಆದ ಕನಕೇಶ್ವರಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

೨೫. ಬ್ರಹ್ಮನ ಸೃಷ್ಟಿಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸೃಜಿಸುವ ಶಕ್ತಿರೂಪಳೂ, ಜಗನ್ಮಾಯೆಯೂ, ಜಗದ್ಧಾತ್ರೀಯೂ ಆದ ಕನಕೇಶ್ವರಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

೨೬. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಜಗತ್ಪಾಲನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಪಾಲಿಕಾಶಕ್ತಿ ರೂಪಳೂ, ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಉನ್ಮಾದಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ಮುಖ್ಯಳೂ ಆದ ಕನಕೇಶ್ವರಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

ವಿಶ್ವಸಂಲಯನೇ ಮುಖ್ಯಾ ಯಾ ರುದ್ರೇಣ ಸಮಾಶ್ರಿತಾ |

ರೌದ್ರೀ ಶಕ್ತಿಃ ಶಿವಾನಂತಾ ಸಾತು ಮಾಂ ಕನಕೇಶ್ವರೀ || ೨೭ ||

ಕೈಲಾಸಸಾನುಸಂರೂಢಕನಕಪ್ರಸವೇಶಯಾ |

ಭಸ್ಮಕಾಭಿಹೃತಾ ಪೂರ್ವಂ ಸಾತು ಮಾಂ ಕನಕೇಶ್ವರೀ || ೨೮ ||

ಪತಿಪ್ರಭಾವಮಿಚ್ಛಂತೀ ತ್ರಸ್ಯಂತೀ ಯಾ ವಿನಾ ಪತಿಂ |

ಅಬಲಾ ತ್ವೇಕಭಾವಾ ಚ ಸಾತು ಮಾಂ ಕನಕೇಶ್ವರೀ || ೨೯ ||

ವಿಶ್ವಸಂರಕ್ಷಣೇ ಸಕ್ತಾ ರಕ್ಷಿತಾ ಕನಕೇನ ಯಾ |

ಆಬ್ರಹ್ಮಸ್ತಂಬಜನನೀ ಸಾತು ಮಾಂ ಕನಕೇಶ್ವರೀ || ೩೦ ||

ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಶ್ವರಾಃ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಶರೀರಗ್ರಹಣಂ ಯಯಾ |

ಪ್ರಾಪಿತಾಃ ಪ್ರಥಮಾ ಶಕ್ತಿಃ ಸಾತು ಮಾಂ ಕನಕೇಶ್ವರೀ || ೩೧ ||

ಶ್ರುತ್ವಾ ತು ಗರುಡೇನೋಕ್ತಂ ದೇವೀ ವೃತ್ತಚತುಷ್ಟಯಂ |

ಪ್ರಸನ್ನಾ ಸಮ್ಪೂರ್ಣಿ ಭೂತ್ವಾ ವಾಕ್ಯಮೇತದುವಾಚ ಹ || ೩೨ ||

ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡೀವಾಚ —

ಪ್ರಸನ್ನಾ ತೇ ಮಹಾಸತ್ಯ ವರಂ ವರಯ ವಾಂಛಿತಂ |

ದದಾಮಿ ತೇ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಯತ್ತೇ ಮನಸಿ ರೋಚತೇ || ೩೩ ||

೨೭. ಜಗತ್ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನು ಆಶ್ರಯಿಸುವ ರೌದ್ರಶಕ್ತಿರೂಪಳೂ, ಮಂಗಳಕರಳೂ, ನಾಶರಹಿತಳೂ ಆದ ಕನಕೇಶ್ವರಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

೨೮. ಕೈಲಾಸಪರ್ವತದ ತವಲಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮನ್ವರ್ಣ ಪುಷ್ಪದಂತೆ ಕೈಯುಳ್ಳವಳೂ, ಹಿಂದೆ ಭಸ್ಮಾಸುರನಿಂದ ಅಪಹೃತಳೂ ಆದ ಕನಕೇಶ್ವರಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

೨೯. ಪತಿಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬಯಸುವವಳೂ, ಪತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೆದರುವವಳೂ, ಅಬಲೆಯೂ, ಒಂದೇ ಭಾವವುಳ್ಳವಳೂ ಆದ ಕನಕೇಶ್ವರಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

೩೦. ಪ್ರಪಂಚದ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಳೂ, ಕನಕನಿಂದ ರಕ್ಷಿತಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಮೊದಲೊಂದು ಹುಲ್ಲಿನವರೆಗೆ ಇರುವ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡುವವಳೂ ಆದ ಕನಕೇಶ್ವರಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

೩೧. ಯಾವಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರು ಶರೀರವನ್ನು ಪಡೆದರೋ ಪ್ರಥಮ ಶಕ್ತಿಯಾದ ಆ ಕನಕೇಶ್ವರಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.”

೩೨. ದೇವಿಯು ಗರುಡನ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿ ಇಂತೆಂದಳು.

೩೩. ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ—ಅತ್ಯಂತ ಪರಾಕ್ರಮ ಶಾಲಿಯೆ! ಗರುಡ! ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿರುವೆನು. ಇಷ್ಟವಾದ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ. ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ನೀಡುವೆನು.

ಗರುಡ ಉವಾಚ —

ಅಜರಶ್ಚಾಮರಶ್ಚೈವ ಅಧ್ಯುಷ್ಯಶ್ಚ ಸುರಾಸುರೈಃ |

ತನ ಪ್ರಸಾದಾಚ್ಚೈವಾಸ್ಯೈರಜೇಯಶ್ಚ ಭವಾಮೃಹಂ

|| ೩೪ ||

ತ್ವಯಾ ಚಾತ್ರ ಸದಾ ದೇವಿ ಸ್ಥಾತವ್ಯಂ ತೀರ್ಥಸನ್ನಿಧೌ

|| ೩೫ ||

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :—

ಏನಂ ಭವಿಷ್ಯತೀತೃತ್ವಾ ದೇವೀ ದೇವೈರಭಿಷ್ಠತಾ |

ಜಗಾಮಾಕಾಶಮಾನಿಶ್ಯ ಭೂತಸಂಘಸಮನ್ವಿತಾ |

ಯದಾ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ಥಾಪಿತಂ ಪುರಮುತ್ತಮಂ

|| ೩೬ ||

ಅನುಮಾನ್ಯ ತದಾ ದೇವೀಂ ಕೃತಂ ತನ್ಮಾಂ ಸಮುರ್ಷಿತಂ |

ಲಕ್ಷ್ಮೀರುವಾಚ :—

ರಕ್ಷಣಾಯ ಮಯಾ ದೇವಿ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಾರ್ಥಸಿದ್ಧಯೇ

|| ೩೭ ||

ಮಾತೃಪತ್ನತಿಸಾಲ್ಯಂ ತೇ ಸದಾ ದೇವಿ ಪುರಂ ಮಮ |

ಗರುಡೋಽಪಿ ತತಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಕನಕೇಶ್ವರೀಂ

|| ೩೮ ||

ತೀರ್ಥಂ ತತ್ರೈವ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಜಗಾಮಾಕಾಶಮುತ್ತಮಂ |

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ

|| ೩೯ ||

ಸರ್ವಕಾಮಸಮೃದ್ಧಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಫಲಮಶ್ನುತೇ |

ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಭಿರ್ಯಸ್ತು ಪೂಜಯೇತ್ಕನಕೇಶ್ವರಂ

|| ೪೦ ||

೩೪. ಗರುಡನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ದೇವಿ! ನಾನು ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಜರಾಮರಣವಿಲ್ಲದವನೂ, ದೇವಾಸುರರಿಗೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲಶಕ್ಯನೂ, ಇತರರಿಗೆ ಅಜೇಯನೂ ಆಗುವಂತೆ ಮಾಡು.

೩೫. ದೇವಿ! ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ಈ ತೀರ್ಥದ ಹತ್ತಿರವೇ ನೆಲೆಸಿರು.

೩೬-೪೦. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ದೇವಿಯು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ ಭೂತಗಳ ಸಮೂಹಗಳೊಡನೆ ಆಕಾಶವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದಾಗ ಕನಕೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಅವಳಿಗೆ ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಳು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.—“ದೇವಿ! ನೀನು ಈ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಭಕ್ತಜನರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಗಳ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ತಾಯಿಯಂತೆ ಕಾಪಾಡಬೇಕು.” ಅನಂತರ ಗರುಡನೂ ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಕನಕೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಆಕಾಶವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ಸಕಲೇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಂಡ

ತಸ್ಯ ಯೋಗೈಶ್ವರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯೋಗಪೀಠೇಷು ಜಾಯತೇ |
 ನೃತೋ ಯೋಗೇಶ್ವರಂ ಲೋಕಂ ಜಯಶಬ್ದಾದಿನುಂಗಲೈಃ |
 ಸ ಗಚ್ಛೇನ್ನಾತ್ರ ಸುದೇಹೋ ಯೋಗಿನೀಗಣಸಂಯುತಃ

|| ೪೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ಕನಖಲೇಶ ರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
 ಷಡಶೀತ್ಯುತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ವಡೆಯುವನು. ಕನಕೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ
 ಪೂಜಿಸಿದವನು ಯೋಗೈಶ್ವರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ನುಡಿದು ಜಯ
 ಶಬ್ದದಿ ಮಂಗಳಗಳಿಂದ ಯೋಗಿನೀಗಣಗಳೊಡನೆ ಯೋಗೇಶ್ವರಲೋಕಕ್ಕೆ
 ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಹೋಗುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ಕನಖಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ
 ನೂರೆಂಟತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಸಪ್ತಾಶೀತ್ಯುತ್ಪರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರತೀರ್ಥಮಾಹತ್ಯನರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಜಾಲೇಶ್ವರಂ ತತೋ ಗಚ್ಛೇಲ್ಲಿಂಗಮಾದ್ಯಂ ಸ್ವಯಂಭುವಃ ।

ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರಂ ವಿಖ್ಯಾತಂ ಭೃಗುಕಚ್ಛೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ

॥ ೧ ॥

ಸರ್ವಸಾಪಸ್ರಶಮನಂ ಸರ್ವೋಪದ್ರವನಾಶನಂ ।

ಕ್ಷೇತ್ರಸಾಪವಿನಾಶಾಯ ಕೃಪಯಾ ಚ ಸಮುತ್ಥಿತಂ

॥ ೨ ॥

ಪುರಾಕಲ್ಪೇಽಸುರಗಣೈರಾಕ್ರಾಂತೇ ಭುವನತ್ರಯೇ ।

ವೇದೋಕ್ತಕರ್ಮನಾಶೇ ಚ ಧರ್ಮೇ ಚ ವಿಲಯಂ ಗತೇ

॥ ೩ ॥

ದೇವರ್ಷಿಮುನಿಸಿದ್ಧೇಷು ನಿಶ್ಶ್ವಾಸಪರಮೇಷು ಚ ।

ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರಾದುತ್ತಪ್ನೋ ಧೂಮಃ ಕಾಲೋದ್ಭವೋದ್ಭವಃ

॥ ೪ ॥

ಧೂಮಾತ್ಸಮುತ್ಥಿತಂ ಲಿಂಗಂ ಭಿತ್ವಾ ಸಾತಾಲಸಪ್ತಕಂ ।

ಅವಟಿಂ ದಕ್ಷಿಣೇ ಕೃತ್ವಾ ಲಿಂಗಂ ತತ್ರೈವ ತಿಷ್ಠತಿ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರತೀರ್ಥಮಾಹತ್ಯನರ್ಣನಂ

೧-೨. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಅನಂತರ ಮಹೇಶ್ವರನ ಮೊದಲನೆಯ ಲಿಂಗವೂ, ಭೃಗುಕಚ್ಛದಲ್ಲಿರುವುದೂ, ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರನೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತಿಗೊಂಡುದೂ, ಸಕಲ ವಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದೂ, ಸಮಸ್ತೋಪದ್ರವಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದೂ, ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಗಿದ ವಾಪದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ದಯೆಯಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿರುವುದೂ ಆದ ಜಾಲೇಶ್ವರಲಿಂಗದಿಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೩-೪ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಭುವನವನ್ನು ಅಸುರರು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ವೇದೋಕ್ತಕರ್ಮಗಳು ನಾಶವಾಗಿ, ಧರ್ಮವು ಲಯವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ಮುನಿಗಳೂ, ಸಿದ್ಧರೂ ನಿಶ್ಶ್ವಾಸನಿರತರಾಗಿರಲು ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರನಿಂದ ಹೊಗೆಯುಂಟಾಯಿತು

೫. ಆ ಧೂಮದಿಂದಂಟಾದ ಲಿಂಗವು ಏಳು ಪಾತಾಳಗಳನ್ನೂ ಭೇದಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕುಣಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿತು.

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಕುಂಡಂ ಜ್ವಾಲಾಸಮುದ್ಭವಂ ।

ಯತ್ರ ಸಾ ಪತಿತಾ ಜ್ವಾಲಾ ಶಿವಸ್ಯ ದಹತಃ ಪುರಂ

॥ ೬ ॥

ತತ್ತ್ಯಾನಟಂ ಸಮುದ್ಭೂತಂ ಧೂಮಾವರ್ತಸ್ಯತೋಽಭವತ್ ।

ತಸ್ಮಿನ್ನುಂಡೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ನೈ ನರ್ಮದಾ ಜಲೇ

॥ ೭ ॥

ಕುರ್ಯಾಚ್ಛ್ರಾದ್ಧಂ ಸಿತ್ಯಭ್ಯೋ ನೈ ಪೂಜಯೇಚ್ಛ ತ್ರಿಲೋಚನಂ ।

ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರನಾಮಾನಿ ಸ ಗಚ್ಛೇತ್ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ

॥ ೮ ॥

ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ಕಾಮಿಕಂ ಕರ್ಮ ಹ್ಯಾಭಿಚಾರಿಕನೇನ ವಾ ।

ರಿಪುಸಂಕ್ಷಯಕೃದ್ವ್ಯಾಪಿ ಸಾಂತಾನಿಕಮಥ್ಯಾಪಿ ವಾ ।

ಅತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಕೃತಂ ಸರ್ವಮುಚಿರಾತ್ಸಿದ್ಧತೇ ನೃವ

॥ ೯ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ವಂಚನೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತ್ರತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ಸಪ್ತಾಂಶತ್ವತ್ಪರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪುರನನ್ನು ಸುಡುತ್ತಿರುವ ವಿವರವಿರುವುದು ಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಕುಂಡವುಂಟಾಗಿರುವುದು

೭-೮. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕುಣಿಯೂ, ಅದರಿಂದ ಧೂಮದ ಸುಳಿಯೂ ಉದ್ಭವಿಸಿತು. ಆ ಕುಂಡದಲ್ಲಿರುವ ನರ್ಮದಾ ಜಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧಗೈದು ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರ ನಾಮಗಳಿಂದ ಶಂಕರನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿದವನು ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವನು.

೯. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕಾಮ್ಯ, ಶತ್ರುನಾಶಕವಾದ ಅಭಿಚಾರಿಕ ಕರ್ಮ, ಸಂತಾನಸಂಬಂಧವಾದ ಕರ್ಮ ಇವುಗಳು ಬೇಗನೆ ಸಿದ್ಧಿಸುವುವು

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ

ನೂರಂಬತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧಾಷ್ಟಾಶೀತ್ಕೃತ್ತ ರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶಾಲಗ್ರಾಮ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತಃ ವರಂ ಮಹಾರಾಜ ಚತ್ವಾರಿಂಶತ್ಕ್ರಮಾಂತರೇ |

ಶಾಲಗ್ರಾಮಂ ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ಸರ್ವದೈವತಪೂಜಿತಂ

॥ ೧ ॥

ಯತ್ರಾದಿದೇವೋ ಭಗವಾನ್ವಾಸುದೇವಸ್ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಃ |

ಸ್ವಯಂ ತಿಷ್ಠತಿ ಲೋಕಾತ್ಮಾ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ

॥ ೨ ॥

ನಾರದೇನ ತವಸ್ತಸ್ತ್ವಾ ಕೃತಾ ಶಾಲಾ ದ್ವಿಜನ್ಮನಾಂ |

ಸಿದ್ಧಿಕ್ಷೇತ್ರಂ ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ರೇವತಟೇ ಸ್ವಯಂ

॥ ೩ ॥

ಶಾಲಗ್ರಾಮಾಭಿಧೋ ದೇವೋ ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ತ್ವಧಿವಾಸಿತಃ |

ಸಾಧೂನಾಂ ಚೋಪಕಾರಾಯ ನಾಸುದೇವಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ

॥ ೪ ॥

ಯೋಗಿನಾಮುಪಕಾರಾಯ ಯೋಗಿಧ್ಯೇಯೋ ಜನಾರ್ದನಃ |

ಶಾಲಗ್ರಾಮೇತಿ ತೇನೈವ ನರ್ಮದಾತಟಮಾಶ್ರಿತಃ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶಾಲಗ್ರಾಮ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜ ! ಅನಂತರ ನಲವತ್ತು ಹೆಜ್ಜೆಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿಯೆ ನಮಸ್ತದೇವಪೂಜಿತನಾದ ಶಾಲಗ್ರಾಮ ಕ್ಷೇತ್ರವಿರುವುದು.

೨. ಅಲ್ಲಿ ಆದಿದೇವನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಸಕಲರಿಗೂ ಹಿತವನ್ನಂಟುಮಾಡಲು ತಾನೇ ನೆಲಸಿರುವನು.

೩. ನಾರದಮುನಿಯು ನರ್ಮದಾತಟದಲ್ಲಿರುವ ಆ ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರವು ಸಿದ್ಧಿ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದರಿತು, ಅಲ್ಲಿಯೆ ತವಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ದ್ವಿಜಶಾಲೆಯೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವನು.

೪. ಅಲ್ಲಿ ಆ ಮುನಿಯು ಸಜ್ಜನರ ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಲಗ್ರಾಮನೆಂಬ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದನು.

೫. ಯೋಗಿಧ್ಯೇಯನಾದ ಜನಾರ್ದನನು ಯೋಗಿಗಳ ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಶಾಲಗ್ರಾಮನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ನರ್ಮದಾತಟವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದನು.

ಮಾಸಿ ಮಾರ್ಗಶಿರೇ ಶುಕ್ಲಾ ಭವತ್ಯೇಕಾದಶೀ ಯದಾ |
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ರೇನಾಜಲೇ ಪುಣ್ಯೇ ತದ್ವಿನಂ ಸಮುಪೋಷಯೇತ್ || ೬ ||
 ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್ಸಂಪೂಜ್ಯ ಚ ಜನಾರ್ದನಂ |
 ಪುನಃ ಪ್ರಭಾತಸಮಯೇ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ನರ್ಮದಾಜಲೇ || ೭ ||
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಂತಪ್ಯ ದೇವಾಂಶ್ಚ ಪಿತೃನ್ಮಾತೃಸ್ತಥೈವ ಚ |
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ತತಃ ಪಶ್ಚಾತ್ತಿತ್ಯಭ್ಯೋ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕಂ || ೮ ||
 ಶಕ್ತಿತೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ನೂಜ್ಯ ಸ್ವರ್ಣವಸ್ತ್ರಾನ್ನದಾನತಃ |
 ಕ್ಷಮಾಪಯಿತ್ವಾ ತಾನ್ನಿಸ್ರಾಂಸ್ತಥಾ ದೇವಂ ಖಗಧ್ವಜಂ || ೯ ||
 ಏನಂ ಕೃತೇ ಮಹಾರಾಜ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಚ ಭವೇನ್ನೃಣಾಂ |
 ಶೃಣುಷ್ವಾವಹಿತೋ ಭೂತ್ವಾ ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ನೃಪಸತ್ತಮ || ೧೦ ||
 ನ ಶೋಕದುಃಖೇ ಪ್ರತಿಪತ್ಸ್ಯತೀಹ
 ಜೀವನ್ಮೃತೋ ಯಾತಿ ಮುರಾರಿಸಾಮ್ಯಂ |
 ಮಹಾಂತಿ ಪಾಪಾನಿ ವಿಸೃಜ್ಯ ದುಗ್ಧಂ
 ಪುನರ್ನ ಮಾತುಃ ಪಿಬತೇ ಸ್ತನೋದ್ಯತ್ || ೧೧ ||
 ಶಾಲಗ್ರಾಮಂ ಪಶ್ಯತೇ ಯೋಹಿ ನಿತ್ಯಂ
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ಜಲೇ ನರ್ಮದೇಃಘೌಘಹಾರೇ |
 ಸ ಮುಚ್ಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿಪಾಪೈ
 ನಾರಾಯಣಾನುಸ್ಮರಣೇನ ತೇನ || ೧೨ ||

೬-೧೦. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶೀದಿನ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಮರಳಿ ದ್ವಾದಶೀದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನರ್ಮದಾಜಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಮಾತೃಗಳನ್ನೂ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಶ್ರಾದ್ಧಗೈದು ಸ್ವರ್ಣ ವಸ್ತ್ರಾನ್ನ ದಾನಗಳಿಂದ ಶಕ್ತೃನುಸಾರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ, ವಿಷ್ಣುವನ್ನೂ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿದರೆ ಮಾನವರಿಗುಂಟಾಗುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಸಾವಧಾನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೇಳು.

೧೧. ನರನು ಜೀವಿಸಿರುವವರೆಗೂ ಶೋಕದುಃಖಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಮೃತನಾಗಿ ಮಹಾಪಾಪಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೆ ತ್ಯಜಿಸಿ ವಿಷ್ಣುಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮರಳಿ ಮಾತೃಸ್ತನೈವನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

೧೨. ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ನರ್ಮದಾಜಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಶಾಲಗ್ರಾಮವನ್ನು ನೋಡಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವವನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು

ವಸಂತಿ ಯೇ ಸನ್ಯಸಿತ್ವಾ ಚ ತತ್ರ

ನಿಗೃಹ್ಯ ದುಃಖಾನಿ ನಿಮುಕ್ತ ಸಂಘಾಃ |

ಧ್ಯಾಯಂತೋ ವೈ ಸಾಂಖ್ಯವೃತ್ತ್ಯಾ ತುರೀಯಂ

ಪದಂ ಮುರಾರೇಸ್ತೇಽಸಿ ತತ್ತ್ವೇನ ಯಾಂತಿ

|| ೧೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ವಂಚನೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಶಾಲಗ್ರಾಮತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”

ನಾಮಾಷ್ಟಾಷ್ಟೀತ್ಯುತ್ಪರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೩. ಯಾವ ಮಾನವರು ಆ ಶಾಲಗ್ರಾಮತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ದುಃಖವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗದಿಂದ ಆ ಜನಾರ್ದನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವರೋ ಅವರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮುರಾರಿಯ ಅನುಗ್ರಹ ರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವದನಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಶಾಲಗ್ರಾಮತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ನೂರೆಂಬತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ್ಯೈ ಕೋನ ನವತ್ಯುತ್ತರಶತತಮೋಧ್ಯಾಯಃ

ಉದೀರ್ಣವರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।

ಉದೀರ್ಣೋ ಯತ್ರ ವಾರಾಹೋ ಹ್ಯಭವದ್ಧರಣೀಧರಃ ॥ ೧ ॥

ಧುನ್ವನ್ ದಂಷ್ಟ್ರಾಂ ಕರಾಲಾಗ್ರಾಂ ಬಿಭ್ರಚ್ಚ ಪೃಥಿವೀಮಿಮಾಂ ।

ಸ ಏವ ಪಂಚಮಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ವಾರಾಹೋ ಮುಕ್ತಿದಾಯಕಃ ॥ ೨ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಕಥಮುದೀರ್ಣರೂಪೋಭೂದ್ವಾರಾಹೋ ಧರಣೀಧರಃ ।

ವಾರಾಹತ್ವಂ ಗತಃ ಕೇನ ಪಂಚಮಃ ಕೇನ ಸಂಜ್ಞಿತಃ ॥ ೩ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಆದಿಕಲ್ಪೇ ಪುರಾ ರಾಜನ್ ಕ್ಷೀರೋದೇ ಭಗವಾನ್ ಹರಿಃ ।

ಶೇತೇ ಸ ಭೋಗಿಶಯನೇ ಯೋಗನಿದ್ರಾವಿಮೋಹಿತಃ ॥ ೪ ॥

ಲಕ್ಷ್ಮೀಕರಾಂಬುಜಯುಗನ್ಯುದ್ಯಮಾನಪದದ್ವಯಃ ।

ತಸ್ಮಿನ್ ಸ್ವಪತಿ ದೇವೇಶೇ ಭಾರಾಕ್ರಾಂತಾ ವಸುಂಧರಾ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಉದೀರ್ಣವರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಮಹಾರಾಜ ! ಬಳಿಕ ಉತ್ತಮವಾದ ವಾರಾಹತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಾದ ವಾರಾಹನು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿರುವನು.

೨. ಕರಿನವಾದ ತುದಿಯುಳ್ಳ ಹಲ್ಲನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಆ ಐದನೆಯ ವರಾಹನೇ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೀಯುವನು.

೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಧರಣೀಧರನಾದ ವರಾಹನು ಹೇಗೆ ಉದೀರ್ಣರೂಪನಾದನು. ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವು ವರಾಹತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಪಂಚಮನೆಂದು ಹೆಸರುಬರಲು ಕಾರಣವೇನು ?

೪-೬. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ದೊರೆಯೆ ! ಹಿಂದೆ ಆದಿ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಯೋಗನಿದ್ರಾವಿಮೋಹಿತನಾಗಿ ಶೇಷಶಯನದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಒತ್ತಲ್ಪಡುವ ಪಾದಯುಗಳವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ

ಬಭೂವ ನೃಪತಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಗತ್ವಾ ವೈ ದೇವಸನ್ನಿಧೌ |

ಅನೋಚದ್ಭಾರಖಿನ್ನಾಹಂ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ರಸಾತಲಂ

|| ೬ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವಾಃ ಸಮುದ್ವಿಗ್ನಾ ಗತಾ ಯತ್ರ ಜನಾರ್ದನಃ |

ತುಷ್ಟುವುರ್ವಾಗ್ಧಿರಿಷ್ಟಾಭಿಃ ಕೇಶವಂ ಜಗತಃ ಪತಿಂ

|| ೭ ||

ದೇವಾ ಉಚುಃ:-

ನನೋ ನಮಸ್ತೇ ದೇವೇಶ ಸುರಾರ್ತಿಹರ ಸರ್ವಗ |

ವಿಶ್ವಮೂರ್ತೇ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ತ್ರಾಹಿ ಸರ್ವಾನ್ ಮಹದ್ಭಯಾತ್ || ೮ ||

ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ದೈವತೈರ್ದೇವೋ ಹ್ಯುವಾಚ ಕಿಮುಪಸ್ಥಿತಂ |

ಕಾರ್ಯಂ ವದಧ್ವಂ ಮೇ ದೇವಾ ಯತ್ಕೃತ್ಯಂ ನಾ ಚಿರಂ ಕೃಥಾಃ || ೯ ||

ದೇವಾ ಉಚುಃ:-

ಧರಾ ಧರಿತ್ರೀ ಭೂತಾನಾಂ ಭಾರೋದ್ವಿಗ್ನಾ ನಿಮಜ್ಜತಿ |

ತಾಮುದ್ಧರ ಹೃಷೀಕೇಶ ಲೋಕಾನ್ ಸಂಸ್ಥಾಪಯ ಸ್ಥಿತೌ || ೧೦ ||

ಏವಮುಕ್ತಃ ಸುರೈಃ ಸರ್ವೈಃ ಕೇಶವಃ ಪರಮೇಶ್ವರಃ |

ನಾರಾಹಂ ರೂಪಮಾಸ್ಥಾಯ ಸರ್ವಯಜ್ಞಮಯಂ ವಿಭುಃ || ೧೧ ||

ದಂಷ್ಟ್ರಾಕರಾಲಂ ಪಿಂಗಾಕ್ಷಂ ಸಮಾಕುಂಚಿತಮೂರ್ಧಜಂ |

ಕೃತ್ವಾಸಂತಂ ಪಾದಪೀಠಂ ದಂಷ್ಟ್ರಾಗ್ರೀಣೋದ್ಧರನ್ಭುವಂ || ೧೨ ||

ಮಲಗಿದ್ದನು. ಅವನು ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರಲು ಭಾರದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಭೂಮಿಯು ದೇವತೆಗಳ ಹತ್ತಿರಹೋಗಿ, “ನಾನು ಭಾರದಿಂದ ವೃಥೆಗೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ವಾತಾಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗುವೆನು” ಎಂದಳು.

೭. ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ವೃಥೆಗೊಂಡ ದೇವತೆಗಳು ಜನಾರ್ದನನಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಇಷ್ಟವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರು.

೮. “ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನೂ, ದೇವತೆಗಳ ದುಃಖವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವವನೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯೂ, ವಿಶ್ವಮೂರ್ತಿಯೂ ಆದ ವಿಷ್ಣುವೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಈ ಮಹಾಭಯದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡು.”

೯. ದೇವತೆಗಳು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ವಿಷ್ಣುವು, “ದೇವತೆಗಳೆ! ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವಾವುದು? ಹೇಳಿರಿ, ವಿಳಂಬಮಾಡಬೇಡಿರಿ” ಎಂದನು.

೧೦. ದೇವತೆಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:-ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಈ ಭೂಮಿಯು ಭಾರದಿಂದ ಖಿನ್ನಳಾಗಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿರುವಳು. ಅವಳನ್ನು ಧರಿಸು. ಲೋಕಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡು.

೧೧-೧೨. ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು, ವಿಷ್ಣುವು ಕೋರಿದಾಡೆಯಿಂದ ಕರಿನವೂ, ಹಳದಿಯ ಕಣ್ಣುಳ್ಳದೂ, ಸಂಕೋಚಗೊಂಡ ತಲೆಗೂದಲುಳ್ಳದೂ, ಸಕಲ ಯಜ್ಞರೂಪವುಳ್ಳದೂ ಆದ ವರಾಹರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ

ಸಪರ್ವತವನಾನುರ್ವೀಂ ಸಮುದ್ರಪರಿಮೇಖಲಾಂ ।

ಉದ್ಭುತ್ಯ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುರುದೀರ್ಣಃ ಸಮಜಾಯತ ॥ ೧೩ ॥

ದರ್ಶಯನ್ಪಂಚಧಾತ್ಮಾನಮುತ್ತರೇ ನರ್ಮದಾತಟೇ ।

ತಥಾಽದ್ಯಂ ಕೋರಲಾಯಾಂ ತು ದ್ವಿತೀಯಂ ಯೋಧನೀಪುರೇ ॥ ೧೪ ॥

ಜಯಕ್ಷೇತ್ರಾಭಿಧಾನೇ ತು ಜಯೇತಿ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಂ ।

ಅಸುರಾನ್ ಮೋಹಯಲ್ಲಿಂಗಸ್ತೃತೀಯಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ॥ ೧೫ ॥

ಸಾವನಾಯ ಜಗದ್ಧೇತೋಃ ಸ್ಥಿತೋ ಯಸ್ಮಾಚ್ಛಶಿಪ್ರಭಃ ।

ಅತಸ್ತು ನೃಪಶಾರ್ದೂಲ ಶ್ವೇತ ಇತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ ॥ ೧೬ ॥

ಉದ್ಭುತ್ಯ ಜಗತಾಂ ದೇವೀನುದೀರ್ಣೋ ಭೃಗುಕಚ್ಛಕೇ ।

ತತಃ ಪಂಚಮ ಉದೀರ್ಣೋ ವರಾಹ ಇತಿ ಸಂಜ್ಞಿತಃ ॥ ೧೭ ॥

ಇತಿ ಪಂಚವರಾಹಾಸ್ತೇ ಕಥಿತಃ ಸಾಂಡುನಂದನ ।

ಯುಗಪದ್ಧರ್ಶನಂ ಚೈಷಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ವ್ಯಪೋಹತಿ ॥ ೧೮ ॥

ಜ್ಯೇಷ್ಠೇ ಮಾಸಿ ಸಿತೇ ಸಕ್ಷ್ಮ ಏಕಾದರ್ಶ್ಯಾಂ ವಿಶೇಷತಃ ।

ಗತ್ವಾ ಹ್ಯಾದಿವರಾಹಂ ತು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ದಶಮಾದಿನೇ ॥ ೧೯ ॥

ಹವಿಷ್ಯಮನ್ಮಂ ಭುಂಜೀಯಾಲ್ಲಘು ಸಾಯಂಗತೇ ರವೌ ।

ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕುರ್ಯಾದ್ವಾರಾಹೇ ಹ್ಯಾದಿಸಂಜ್ಞಕೇ ॥ ೨೦ ॥

ಶೇಷನನ್ನು ಪಾದಪೀರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೋರಿದಾಡೆಯ ಕೊನೆಯಿಂದ ಸರ್ವತವನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಸಮುದ್ರಮೇಖಲೆಯೂ ಆದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ನರ್ಮದೆಯ ಉತ್ತರ ದಡದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಐದು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತ ಉದೀರ್ಣನಾದನು. ಆ ಐದು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಕೋರಲಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ, ಎರಡನೆಯದು ಯೋಧನೀಪುರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಸುರರನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸುವ ಜಯವೆಂಬ ಮೂರನೆ ರೂಪವು ಜಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ, ಚಂದ್ರನಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ನಾಲ್ಕನೆ ಶ್ವೇತರೂಪವು ಜಗತ್ತಿನ ಪವಿತ್ರತೆಗಾಗಿಯೂ ವಿರಾಜಿಸಿತು.

೧೭. ಜಗತ್ತುಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಉದೀರ್ಣನೆಂಬ ಪಂಚಮ ವರಾಹನು ಭೃಗುಕಚ್ಛಕದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದನು.

೧೮. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಹೀಗೆ ನಿನಗೆ ಐದುಮಂದಿ ವರಾಹರನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಇವರನ್ನು ಒಂದೇಸಾರಿ ನೋಡುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ನೀಗುವುದು.

೧೯-೨೦. ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುಕ್ಲ ದಶಮೀ ಏಕಾದಶೀ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆದಿವರಾಹ ನೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸಾಯಂಕಾಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನವನ್ನು ಭುಂಜಿಸಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ತತಃ ಪ್ರಭಾತೇ ಹ್ಯುಷಸಿ ಸಂಸ್ಕೃತ್ವಾ ನರ್ಮದಾ ಜಲೇ |
 ಸಂತರ್ಪ್ಯ ಪಿತೃದೇವಾಂಶ್ಚ ತಿಲೈರ್ಯವನಿಮಿಶ್ರಿತೈಃ || ೨೦ ||
 ಧೇನುಂ ದದ್ಯಾದ್ವಿಜೇ ಯೋಗ್ಯೇ ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತಾಂ |
 ನಿರ್ಮನೋ ನಿರಹಂಕಾರೋ ದಾನಂ ದದ್ಯಾದ್ವಿಜಾತಯೇ || ೨೧ ||
 ಗತ್ವಾ ಸಂಪೂಜಯೇದ್ದೇವಂ ನಾರಾಹಂ ಹ್ಯಾದಿಸಂಜ್ಞಿತಂ |
 ಅನೇನ ವಿಧಿನಾ ಪೂಜ್ಯ ಪಶ್ಚಾದ್ಗಚ್ಛೇಜ್ಜಯಂ ತ್ವರನ್ || ೨೨ ||
 ತ್ವರಿತಂ ತು ಜಯಂ ಗತ್ವಾ ಪೂರ್ವಕಂ ವಿಧಿಮಾಚರೇತ್ |
 ಅಶ್ವಂ ದದ್ಯಾದ್ವಿಜಾಗ್ರಾಃ ಜಯಪೂರ್ವಾಭಿನಿರ್ಗತಂ || ೨೩ ||
 ಲಿಂಗೇ ಚೈವ ತಿಲಾ ದೇಯಾಃ ಶ್ವೇತೇ ಹಿರಣ್ಯಮೇವ ಚ |
 ಉದೀರ್ಣೇ ಚ ಭುವಂ ದದ್ಯಾತ್ಪೂರ್ವಕಂ ವಿಧಿಮಾಚರೇತ್ || ೨೪ ||
 ಅನಸ್ತಮಿತ ಆದಿತೈ ವರಾಹಾನ್ವಂಚ ಪಶ್ಯತಃ |
 ಯತ್ಪಲಂ ಲಭತೇ ಸಾರ್ಥ ತದಿಹೈಕಮನಾಃ ಶೃಣು || ೨೫ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಸುರಾಪಾನಂ ಸ್ತೇಯಂ ಗುರ್ವಂಗನಾಗಮಃ |
 ಏಭಿಸ್ತು ಸಹ ಸಂಯೋಗೀ ವಿಶ್ವಸ್ತಾನಾಂ ಚ ವಂಚನಂ || ೨೬ ||
 ಸ್ವಸ್ತದುಹಿತಭಗಿನೀ ಕುಲದಾರೋಪಬೃಂಹಣಂ |
 ಆಜನ್ಮ ನುರಣಾದ್ಯಾವತ್ಪಾಪಂ ಭರತಸತ್ತಮ || ೨೭ ||

೨೦-೨೫. ಅನಂತರ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನರ್ಮದಾಜಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಯವಮಿಶ್ರವಾದ ತಿಲಗಳಿಂದ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸರ್ವಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡ ಧೇನುವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿ ಮಮಕಾರ ಅಹಂಕಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಇತರ ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಜಯವರಾಹನೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಈ ವಿಧಿಯಿಂದಲೇ ಪೂಜಿಸಿ ಜಯಶಬ್ದ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮನಿಗೆ ಅಶ್ವವನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಇದೇ ಇತರ ವರಾಹರನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಿ, ಮೂರನೆಯ ವರಾಹಲಿಂಗಕ್ಕೆ ತಿಲವನ್ನೂ, ಶ್ವೇತವರಾಹನಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯವನ್ನೂ, ಉದೀರ್ಣವರಾಹನಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೨೬. ಸೂರ್ಯನು ಮುಳುಗದಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ವಂಚವರಾಹರನ್ನೂ ನೋಡುವವನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

೨೭-೨೯. ವಂಚತೀರ್ಥಗಳಿಂದ ಪೂತನಾದ ವೈಷ್ಣವನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ, ಸುರಾಪಾನ, ಛೇದನ, ಗುರುಪಕ್ಷೀಗಮನ, ಇಂತಹ ಪಾಪವುಳ್ಳವರ ಸಹವಾಸ, ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕತನ, ಸಹೋದರಿ, ಮಗಳು, ಕುಲೀನಸ್ತ್ರೀ ಇವರ ಸಂಗ,

ತೀರ್ಥಪಂಚಕಪೂತಸ್ಯ ನೈಷ್ಠ ವಸ್ಯ ವಿಶೇಷತಃ |
 ಯುಗಪಚ್ಚ ನಿನಶ್ಯೇತ ತಲರಾಶಿರಿವಾಃನಲಾಶ್ | ೨೯ ||
 ನಾರಾಯಣಾನುಸ್ಮರಣಾಜ್ಞ ಪಥ್ಯಾನಾದ್ವಿಶೇಷತಃ |
 ವಿಪ್ರಣಶ್ಯಂತಿ ಪಾಪಾನಿ ಗಿರಿಕೂಟಸಮಾನ್ಯಸಿ | ೩೦ ||
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪಂಚ ವರಾಹಾನ್ವೈ ಪೌರುಷೇ ಮಹತಿ ಸ್ಥಿತಃ |
 ಆಪ್ಲವನ್ನರ್ಮದಾತೋಯೇ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ | ೩೧ ||
 ಉದಯಾಸ್ತಮನಾದರ್ವಾಗ್ಯಃ ಪಶ್ಯೇಲ್ಲೋಟೇಣೇಶ್ವರಂ |
 ಕಲೇವರವಿಮುಕ್ತಃ ಸ ಇತ್ಯೇವಂ ಶಂಕರೋಬ್ಬವೀತ್ | ೩೨ ||
 ಮುಕ್ತಿಂ ಪ್ರಯಾತಿ ಸಹಸಾ ದುಷ್ಟಾಪಾಂ ಪರಮೇಶ್ವರಿಣಂ |
 ಪೌರುಷೇ ಕ್ರಿಯಮಾಣೇಸಿ ನ ಸಿದ್ಧಿರ್ಜಾಯತೇ ಯದಿ | ೩೩ ||
 ಬ್ರುವಂತಿ ಸ್ವರ್ಗಗಮನಮಸಿ ಪಾಪಾನ್ವಿತಸ್ಯ ಚ |
 ಯತ್ರ ತತ್ರ ಗತಸ್ಯೈವ ಭವೇತ್ಪಂಚವರಾಹಕೇ | ೩೪ ||
 ಜ್ಯೇಷ್ಠಸ್ಯೈಕಾದಶೀ ತಿಥೌ ಧ್ರುವಂ ತತ್ರ ವಸೇನ್ನರಃ |
 ಆದಿಂ ಜಯಂ ತಥಾ ಶ್ವೇತಂ ಲಿಂಗಮುದೀರ್ಣಮೇವ ಚ | ೩೫ ||
 ಆಶ್ರಿತ್ಯ ತಸ್ಮಾದ್ಧ್ವಜಾ ವರಾಹಾಸ್ತು ಯತಸ್ತತಃ |
 ಜ್ಯೇಷ್ಠಸ್ಯೈಕಾದಶೀತಿಥೌ ವಿಷ್ಣುನಾ ಪ್ರಭವಿಷ್ಣುನಾ | ೩೬ ||

ಇವುಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ವಾವನು ಕೂಡಲೆ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಹತ್ತಿಯ ರಾಶಿಯಂತೆ ನಾಶವಾಗುವುದು.

೩೦. ನಾರಾಯಣಸ್ಮರಣೆಯಿಂದಲೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜಪಧ್ಯಾನಗಳಿಂದಲೂ ವರ್ವತಶಿಖರದಂತಿರುವ ಹೆಚ್ಚಿರುವ ವಾಸಗಳು ನಾಶವಾಗುವುವು.

೩೧-೩೪. ಮಹಾ ಪೌರುಷದಿಂದ ಪಂಚವರಾಹರನ್ನು ನೋಡಿ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ವಿಧಿಯಂತೆ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ಉದಯಾಸ್ತಮನ ಕ್ಷಿಂತ ಮೊದಲು ಲೋಟೇಣೇಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡಿದವನು ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಪರಮೇಶ್ವರ ಸಂಬಂಧವಾದುದೂ, ಹೊಂದಲಾಗದುದೂ ಆದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಪೌರುಷವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗದಿದ್ದರೆ ಪಂಚವರಾಹದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಪಾಪಿಗೂ ಸ್ವರ್ಗವು ದಿಟವಾಗಿಯೂ ದೊರೆಯುವುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೩೫-೩೬. ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದ ಏಕಾದಶೀದಿನ ಮಾನವನು ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿ ಆದಿ, ಜಯ, ಶ್ವೇತ, ಲಿಂಗ, ಉದೀರ್ಣ ಎಂಬ ಐದು ವರಾಹರನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಸಮರ್ಥನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದ ಏಕಾದಶೀದಿನ ವರಾಹ

ವಾರಾಹಂ ರೂಪಮಾಸ್ಥಾಯ ಉದ್ಭೂತಾ ಧರಣೀ ವಿಭೋ |

ಪುಣ್ಯಾತ್ಪುಣ್ಯತಮಾ ತೇನ ಹ್ಯಶೇಷಾಃ ಘೌಘನಾಶಿನೀ || ೩೭ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪಂಚವರಾಹಾನ್ವೈ ಕ್ರೋಡಮುದೀರ್ಣರೂಪಿಣಂ |

ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ವಿಧಾನೇನ ಪಶ್ಚಾಜ್ಜಗರಣಂ ಚರೇತ್ || ೩೮ ||

ಸ ಪಂಚವರ್ತಿಕಾನ್ದೀಪಾನ್ ಘೃತೇನೋಜ್ವಾಲ್ಯ ಭಕ್ತಿತಃ |

ಪುರಾಣಶ್ರವಣೈರ್ನೃತ್ಯೈರ್ಗೀತವಾದ್ಯೈಃ ಸುಮಂಗಲೈಃ || ೩೯ ||

ವೇದಜಾಪೈಃ ಪವಿತ್ರೈಶ್ಚ ಕ್ಷುಪಯಿತ್ವಾ ಚ ಶರ್ವರಿಣಂ |

ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಲಭತೇ ಮರ್ತ್ಯೋ ಹ್ಯಾಜಮಿಾಥ ಶೃಣುಷ್ವ ತತ್ || ೪೦ ||

ರೇವಾಜಲಂ ಪುಣ್ಯತಮಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ

ತಥಾ ಚ ದೇವೇ ಜಗತಾಂ ಪತಿರ್ಹರಿಃ |

ಏಕಾದಶೀ ವಾಪಹರಾ ನರೇಂದ್ರ

ಬಹ್ವಾಯಾಸೈರ್ಲಭ್ಯತೇ ಮಾನವಾನಾಂ || ೪೧ ||

ಏಕೈಕಶೋ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿಕಾನಿ

ಶಕ್ತಾನಿ ಹಂತುಂ ಪಾಪಸಂಘಾನಿ ರಾಜನ್ |

ಸ್ನೇತೇ ಸರ್ವೇ ಯುಗವದ್ವೈ ಸಮೇತಾ

ಹಂತುಂ ಶಕ್ತಾಃ ಕಿಂ ನ ತದ್ಬ್ರೂಹಿ ರಾಜನ್ || ೪೨ ||

ರೂಪವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಅಶೇಷ ವಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಪುಣ್ಯಕರಳಾದ ಭೂಮಿ ಯನ್ನು ಉದ್ಭಾರಮಾಡಿದನು

೩೮. ಪಂಚವರಾಹರನ್ನು ನೋಡಿ ಉದೀರ್ಣರೂಪಿಯಾದ ವರಾಹನನ್ನು ವಿಧಿಯಿಂದ ವೂಜಿಸಿ ಅನಂತರ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೩೯-೪೦. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಪಂಚವರ್ತಿಕ ದೀವಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೊತ್ತಿಸಿ ಪುರಾಣಶ್ರವಣಗಳಿಂದಲೂ, ಮಂಗಳಕರವಾದ ನೃತ್ಯಗೀತವಾದ್ಯ ಗಳಿಂದಲೂ, ಪವಿತ್ರಕರವಾದ ವೇದ ಜಪಗಳಿಂದಲೂ, ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆದ ಮಾನವನಿಗೆ ಯಾವ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು.

೪೧. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಜಲವು ಪವಿತ್ರವಾದುದು, ಜಗತ್ಪತಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವು, ವಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಏಕಾದಶೀ ತಿಥಿಯೂ ಮಾನವರಿಗೆ ಬಹಳ ಆಯಾಸಗಳಿಂದಲೇ ದೊರೆಯುವುವು.

೪೨. ದೊರೆಯೆ! ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದೂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ ಮೊದಲಾದ ಪಾಪಸಮೂಹಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಶಕ್ತವಾದುವು. ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಸಾರಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದರೆ ಯಾವುದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಶಕ್ತವಾಗಲಾರವು? ಅದನ್ನು ಹೇಳು.

ಯಥೇದಮುಕ್ತಂ ತವ ಧರ್ಮಸೂನೋ

ಶ್ರುತಂ ಚ ಯಚ್ಛಂಕರಾಚ್ಛಂದ್ರಮೌಲೇಃ |

ಶ್ರುತ್ವೇದಮಿಚ್ಛನ್ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ

ಪಠನ್ ಪದಂ ಯಾತಿ ಹಿ ನೃತ್ರಶತ್ರೋಃ

|| ೪೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂದೇ ನುಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಉದೀರ್ಣವರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮೈಕೋನನವತ್ಕೃತ್ರಶತಶಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೪೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಹೇಳುವೆನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಶಂಕರನಿಂದ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಪರಿಸುವವನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಉದೀರ್ಣವರಾಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”ವೆಂಬ

ನೂರಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧ ನವತ್ಯುತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಚಂದ್ರಹಾಸತೀರ್ಥನಾಹಾತ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ಸೋಮತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।

ಚಂದ್ರಹಾಸೇತಿ ವಿಖ್ಯಾತಂ ಸರ್ವದೈವತಪೂಜಿತಂ

॥ ೧ ॥

ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧಿಂ ಪರಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಸೋಮೋ ರಾಜಾ ಸುರೋತ್ತಮಃ ॥ ೨ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಕಥಂ ಸಿದ್ಧಿಮನುಪ್ರಾಪ್ತಃ ಸೋಮೋ ರಾಜಾ ಜಗತ್ಪತಿಃ ।

ತತ್ಸರ್ವಂ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಕಥಯಸ್ವ ಮಮಾಸನಘ್ನ

॥ ೩ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಪುರಾ ಶಪ್ತೋ ಮುನೀಂದ್ರೇಣ ದಕ್ಷೇಣ ಕಿಲ ಭಾರತ ।

ಅಸೇವನಾದ್ಧಿ ದಾರಾಣಾಂ ಕ್ಷಯರೋಗೀ ಭವಿಷ್ಯಸಿ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಚಂದ್ರಹಾಸತೀರ್ಥನಾಹಾತ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಅನಂತರ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತವಾದ ಚಂದ್ರಹಾಸವೆಂಬ ಸೋಮತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಇಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಸುರೋತ್ತಮನಾದ ಸೋಮರಾಜನು ಉತ್ತಮವಾದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವನು.

೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ನಿರ್ದುಷ್ಟನಾದ ಮುನಿಯೆ! ಜಗತ್ಪತಿಯಾದ ಸೋಮರಾಜನು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಡೆದನು? ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳ ಬಯಸುವೆನು. ನನಗೆ ಹೇಳು.

೪. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಹಿಂದೆ ದಕ್ಷಮುನಿವರ್ಯನು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರಿಂದ ಕ್ಷಯರೋಗಿಯಾಗುವೆ ಎಂದು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತನಷ್ಟೆ.

ಉದ್ವಾಹಿತಾನಾಂ ಪತ್ನೀನಾಂ ಯೇನ ಕುರ್ವಂತಿ ಸೇವನಂ |
 ಯಾ ನಿಷ್ಕಾಂ ಜಾಯತೇ ತೇಷಾಂ ತಾಂ ಶೃಣುಷ್ವ ನರೋತ್ತಮಾ || ೫ ||
 ಋತುಕಾಲೇ ತು ನಾರೀಣಾಂ ಸೇವನಾಜ್ಞಾಯತೇ ಸುತಃ |
 ಸುತಾತ್ಸ್ವರ್ಗಶ್ಚ ಮೋಕ್ಷಶ್ಚ ಹೀತ್ಯೇವಂ ಶ್ರುತಿನೋದನಾ || ೬ ||
 ತತ್ಕಾಲೋಚಿತಧರ್ಮೇಣ ಯೇನ ಸೇವಂತಿ ತಾಂ ನರಾಃ |
 ತೇಷಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ನುಜಂ ಸಾಪಂ ಜಾಯತೇ ನಾಸ್ತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೭ ||
 ತೇನ ಸಾಪೇನ ಘೋರೇಣ ನೇಷ್ಟಿತೋ ರೌರವೇ ಪತೇತ್ |
 ತಸ್ಯ ತದ್ರುಧಿರಂ ಸಾಪಾಃ ಪಿಬಂತೇ ಕಾಲಮಾಸ್ನಿತಂ || ೮ ||
 ತತೋಽವತೀರ್ಣಕಾಲೇನ ಯಾಂ ಯಾಂ ಯೋನಿಂ ಪ್ರಯಾಸ್ಯತಿ |
 ತಸ್ಯಾಂ ತಸ್ಯಾಂ ಸ ದುಷ್ಟಾತ್ಮಾ ದುರ್ಭಗೋ ಜಾಯತೇ ಸದಾ || ೯ ||
 ನಾರೀಣಾಂ ತು ಸದಾ ಕಾಮೋ ಹ್ಯಧಿಕಃ ಪರಿವರ್ತತೇ |
 ವಿಶೇಷೇಣ ಋತೋಃ ಕಾಲೇ ಭಿದ್ಯತೇ ಕಾಮಸಾಯಕೈಃ || ೧೦ ||
 ಪರಿಭೂತಾ ಹಿ ಸಾ ಭರ್ತ್ರಾ ಧ್ಯಾಯತೇಽನ್ಯಂ ಪತಿಂ ತತಃ |
 ತಸ್ಯಾಃ ಪುತ್ರಃ ಸಮುತ್ಪನ್ನೋ ಹ್ಯಟಿತೇ ಕುಲಮುತ್ತಮಂ || ೧೧ ||

೫. ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡ ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಸೇವಿಸದಿರುವವರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಅನಿಷ್ಟವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು.

೬. ಋತುಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾರಿಯರನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ ಸುತನುಂಟಾಗುವನು. ಆ ಸುತನಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಮೋಕ್ಷಗಳು ದೊರೆಯುವುದೆಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುವುದು.

೭. ಋತುಕಾಲೋಚಿತಧರ್ಮದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಸೇವಿಸದಿರುವ ಪುರುಷರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯುಂಟಾಗುವುದು.

೮. ಆ ಘೋರವಾಪದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತರಾದ ಪುರುಷರು ರೌರವನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವರು. ಅವನ ರುಧಿರವನ್ನು ವಾಸಿಗಳು ಕುಡಿಯುವರು.

೯. ಅನಂತರ ಅವನು ಆ ನರಕದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಯಾವ ಯಾವ ಯೋನಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ; ಆಯಾ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗುವನು.

೧೦. ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಮವು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಋತುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮನ್ಮಥ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗುವರು.

೧೧. ಪತಿಯಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತಳಾದ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಇತರ ಪತಿಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವಳು. ಆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಸುತನು ಬೇರೆ ಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರುವನು.

ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಾನ ಪಿತರಃ ಪೂರ್ವಂ ಜಾತಾ ಮಹೀಪತೇ |
 ಪತಂತಿ ಜಾತಮಾತ್ರೇಣ ಕುಲಟಿಸ್ತೇನ ಜಾಯತೇ || ೧೨ ||
 ತೇನ ಕರ್ಮವಿಸಾಕೇನ ಕ್ಷಯರೋಗೀ ಶಶೀಹ್ಯಭೂತ್ |
 ತ್ಯಕ್ತ್ವಾಲೋಕಂ ಸುರೇಂದ್ರಾಣಾಂ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕಮುಪಾಗತಃ || ೧೩ ||
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥಾನ್ಯನೇಕಾನಿ ಪುಣ್ಯಾನ್ಯಾಯತನಾನಿ ಚ |
 ಭ್ರಮಿತ್ವಾ ನರ್ಮದಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶಿನೀಂ || ೧೪ ||
 ಉಪವಾಸಸ್ತು ದಾನಾನಿ ವ್ರತಾನಿ ನಿಯಮಾಶ್ಚ ಯೇ |
 ಚಚಾರ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನಿ ತತೋ ಮುಕ್ತಃ ಸ ಕಲ್ಪಿಷೈಃ || ೧೫ ||
 ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ಮಹಾದೇವಂ ಸರ್ವಪಾತಕನಾಶನಂ |
 ಜಗಾನು ಪ್ರಭಯಾ ಪೂರ್ಣಃ ಸೋಮಲೋಕಮನುತ್ತಮಂ || ೧೬ ||
 ಯೇನೈವ ಸ್ಥಾಪಿತೋ ದೇವಃ ಪೂಜ್ಯತೇ ವರ್ಷಸಂಖ್ಯಯಾ |
 ತಾವದ್ಯುಗಸಹಸ್ರಾಣಿ ತಸ್ಯ ಲೋಕಂ ಸಮಶ್ನುತೇ || ೧೭ ||
 ತೇನ ದೇವಾನಿನ್ವಿಧಾನೋಕ್ತಾನ್ ಸ್ಥಾಪಯಂತಿ ನರಾ ಭುವಿ |
 ಅಕ್ಷಯಂ ಚಾನ್ಯಯಂ ಯಸ್ಥಾತ್ಪಲಂ ಭವತಿ ನಾನ್ಯಥಾ || ೧೮ ||

೧೨. ಅದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಸ್ವರಾದ ಅವನ ಪಿತೃಗಳು ವತಿದರಾಗುವರು. ಆ ಪುತ್ರನು ಕುಲಟನೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು

೧೩. ಚಂದ್ರನು ಆ ದಕ್ಷನ ಶಾಪದಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಕ್ಷಯರೋಗಿಯಾಗಿ ದೇವಲೋಕವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

೧೪. ಆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಅನೇಕ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸಿ, ಸಕಲಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ನರ್ಮದಾನದಿಗೆ ಬಂದನು.

೧೫. ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಉಪವಾಸ, ದಾನ, ವ್ರತ, ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ಮಾಡಿ ಪಾಪಮುಕ್ತನಾದನು.

೧೬. ಸಮಸ್ತಪಾವನಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪ್ರಭಾಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಚಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

೧೭. ನರನು ಆ ಚಂದ್ರನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಕಾಲ ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅಷ್ಟುಸಾವಿರ ಯುಗಗಳಕಾಲ ಆ ಚಂದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವನು.

೧೮. ಆದುದರಿಂದ ಮಾನವರು ವಿಧಿಯಂತೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವರು. ಅದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನಾಶರಹಿತವೂ, ಶಾಶ್ವತವೂ ಆದ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು.

ಸೋಮತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇದ್ವೇನಮಿಶ್ವರಂ |
 ಜಾಯತೇ ಸ ನರೋ ಭೂತ್ವಾ ಸೋಮವತ್ಪ್ರಿಯದರ್ಶನಃ || ೧೯ ||
 ಚಂದ್ರಪ್ರಭಾಸೇ ಯೋ ಗತ್ವಾ ಸ್ನಾನಂ ವಿಧಿವದಾಚರೇತ್ |
 ವ್ಯಾಧಿನಾ ನಾಃಭಿಭೂತಃ ಸ್ಯಾತ್ಕ್ಷಯರೋಗೇಣ ನಾ ಯುತಃ || ೨೦ ||
 ಚಂದ್ರಹಾಸೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ತು ನರೇಶ್ವರ |
 ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಮುಪೋಷ್ಯೈವ ಕ್ಷೀರಸ್ಯ ಜುಹುಯಾಚ್ಚ ರುಂ || ೨೧ ||
 ಮಂತ್ರೈಃ ಪಂಚಭಿರಿತಾನಂ ಪುರುಷಸ್ತ್ಯಂಬಕಂ ಯಜೇತ್ |
 ಹವಿಃ ಶೇಷಂ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಾಶ್ಯ ಚಂದ್ರಹಾಸೇಶಮಿಕ್ಷ್ವಯೇತ್ || ೨೨ ||
 ಅನೇನ ವಿಧಿನಾ ರಾಜಂಸ್ತುಷ್ಣೋ ದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ |
 ವಿಧಿನಾ ತೀರ್ಥಯೋಗೇನ ಕ್ಷಯರೋಗಾದ್ವಿಮುಚ್ಯತೇ || ೨೩ ||
 ಸಪ್ತಭಿಃ ಸೋಮವಾರೈರ್ಯುಃ ಸ್ನಾನಂ ತತ್ರ ಸಮಾಚರೇತ್ |
 ಸರ್ವೈಃಕರ್ಣಕೃತಾದ್ರೋಗಾನ್ಮುಚ್ಯತೇ ಪೂಜಯಂಭಿವಂ || ೨೪ ||
 ಅಕ್ಷಿರೋಗಸ್ತಥಾ ರಾಜಂಶ್ಚಂದ್ರಹಾಸೇ ವಿನಶ್ಯತಿ |
 ಚಂದ್ರಹಾಸೇ ತು ಯೋ ಗತ್ವಾ ಗೃಹಣೇ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಯೋಃ |
 ಸ್ನಾನಂ ಸಮಾಚರೇದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾತಕೈಃ || ೨೫ ||

೧೯. ಸೋಮತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ಚಂದ್ರನಂತೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ನೋಟವುಳ್ಳವನಾಗುವನು.

೨೦. ಚಂದ್ರಪ್ರಭಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಮಿಂದವನು ಕ್ಷಯರೋಗಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೨೧. ನರನು ಚಂದ್ರಹಾಸತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶೀದಿನ ಮಿಂದು ಚತುರ್ದಶೀದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಕ್ಷೀರಮಿಶ್ರವಾದ ಚರುವಿನಿಂದ ಹೋಮಮಾಡಬೇಕು.

೨೨. ಐದು ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಈಶ್ವರನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೋಮಮಾಡಿ ಹವಿಸಿನ ಶೇಷವನ್ನು ತಾನೇ ಪ್ರಾಶನಮಾಡಿ ಚಂದ್ರಹಾಸೇಶ್ವರನನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕು.

೨೩. ಈ ವಿಧಿಯಿಂದ ಶಂಕರನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುವನು. ಅದರಿಂದ ನರನು ಕ್ಷಯರೋಗದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೨೪. ಏಳು ಸೋಮವಾರ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ಕರ್ಣರೋಗದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೨೫. ಹಾಗೆಯೇ ಅಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷಿರೋಗವೂ ನಾಶವಾಗುವುದು. ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರ ಗೃಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಹಾಸದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಿಂದವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ತತ್ರ ಸ್ನಾನಂ ಚ ದಾನಂ ಚ ಚಂದ್ರಹಾಸೇ ಶುಭಾಶುಭಂ ।
 ಕೃತಂ ನೃಪವರಶ್ರೇಷ್ಠ ಸರ್ವಂ ಭವತಿ ಚಾಕ್ಷಯಂ ॥ ೨೬ ॥
 ತೇ ಧನ್ಯಾಸ್ತೇ ಮಹಾತ್ಮಾನಸ್ತೇಷಾಂ ಜನ್ಮ ಸುಜೀವಿತಂ ।
 ಚಂದ್ರಹಾಸೇ ತು ಯೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪಶ್ಯಂತಿ ಗ್ರಹಣಂ ನರಾಃ ॥ ೨೭ ॥
 ವಾಚಿಕಂ ಮಾನಸಂ ಪಾಪಂ ಕರ್ಮಜಂ ಯತ್ಪುರಾ ಕೃತಂ ।
 ಸ್ನಾನಮಾತ್ರಾತ್ಪು ರಾಜೇಂದ್ರ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ ॥ ೨೮ ॥
 ಬಹವಸ್ತನ್ನ ಜಾನಂತಿ ಮಹಾನೋಹಸಮನ್ವಿತಾಃ ।
 ದೇಹಸ್ಥ ಜವ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪರಮಾತ್ಮೇವ ಸಂಸ್ಥಿತಂ ॥ ೨೯ ॥
 ಪಶ್ಚಿಮೇ ಸಾಗರೇ ಗತ್ವಾ ಸೋಮತೀರ್ಥೇ ತು ಯತ್ಪಲಂ ।
 ತತ್ಸಮಗ್ರಮವಾಪ್ನೋತಿ ಚಂದ್ರಹಾಸೇ ನ ಸಂಶಯಃ ॥ ೩೦ ॥
 ಸಂಕ್ರಾಂತೌ ಚ ವ್ಯತೀಪಾತೇ ವಿಷುನೇ ಚಾಸ್ಯನೇ ತಥಾ ।
 ಚಂದ್ರಹಾಸೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥ ೩೧ ॥
 ತೇ ಮೂಢಾಸ್ತೇ ದುರಾಚಾರಾಸ್ತೇಷಾಂ ಜನ್ಮ ನಿರರ್ಥಕಂ ।
 ಚಂದ್ರಹಾಸಂ ನ ಜಾನಂತಿ ನರ್ಮದಾಯಾಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ ॥ ೩೨ ॥

೨೬. ನೃಪೇತ್ತಮನೆ! ಅಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಶುಭಾಶುಭ ಕರ್ಮಗಳು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಕ್ಷಯವಾಗುವುವು

೨೭. ಚಂದ್ರಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಗ್ರಹಣವನ್ನು ನೋಡುವ ಮಾನವರು ಧನ್ಯರೂ, ಮಹಾತ್ಮರೂ ಆಗುವರು. ಅವರ ಜೀವನವು ಸುಜೀವನವಾಗುವುದು.

೨೮. ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ವಾಚಿಕ, ಮಾನಸಿಕ, ಕರ್ಮಜ ಪಾಪಗಳು ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೨೯. ಅತ್ಯಂತವಾದ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅನೇಕ ಜನರು ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಂತೆ ಅದನ್ನರಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

೩೦. ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಸೋಮತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವ ಫಲವನ್ನು ಮಾನವನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಚಂದ್ರಹಾಸದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುವನು.

೩೧. ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ವ್ಯತೀಪಾತ, ಯುಗಾದಿ, ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರಾಯಣ ಪುಣ್ಯಕಾಲಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಮಾನವನು ಸಕಲ ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೩೨. ನರ್ಮದಾನದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಚಂದ್ರಹಾಸ್ಯ ತೀರ್ಥವನ್ನರಿಯದವರು ಮೂಢರೂ, ದುರಾಚಾರರೂ ಆಗಿರುವರು. ಅವರ ಜನ್ಮವು ನಿಷ್ಫಲವು.

ಚಂದ್ರಹಾಸೇ ತು ಯಃ ಕಶ್ಚಿತ್ಸನ್ಯಾಸಂ ಕುರುತೇ ನೃಪ |
ಅನಿವರ್ತಿಕಾ ಗತಿಸ್ತಸ್ಯ ಸೋಮಲೋಕಾತ್ಕದಾಚನ

|| ೩೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ಚಂದ್ರಹಾಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
ನವತ್ಯುತ್ತರಶತತಮೋಧ್ಯಾಯಃ

೩೩. ಚಂದ್ರಹಾಸತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದವನಿಗೆ ಚಂದ್ರ
ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುನರಾಗಮನವಿಲ್ಲದ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ಚಂದ್ರಹಾಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ
ನೂರತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧೈಕನವತ್ಯುತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಂ ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತಸ್ಯೈವ ತು ಸಮಾಪತಃ ।

ಅಮೃತಸ್ರಾವಿ ತಲ್ಲಿಂಗಮಾದ್ಯಂ ಸ್ವಾಯಂಭುವಂ ತಥಾ ॥ ೧ ॥

ದೃಷ್ಟಮಾತ್ರೇಣ ಯೇನೇಹ ಹೃನ್ಮಣೋ ಜಾಯತೇ ನರಃ ।

ಪುರಾ ವರ್ಷಶತಂ ಸಾಗ್ರಮಾರಾಧ್ಯ ಪರಮೇಶ್ವರಂ ॥ ೨ ॥

ಸ್ರಾಪ್ನಯುಃ ಪರಮಾಂ ಸಿದ್ಧಿಮಾದಿತ್ಯಾ ದ್ವಾದಶೈವ ತು ।

ಅತಃ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಸಿದ್ಧಿ ದಃ ಸಿದ್ಧಿ ಕಾಂಕ್ಷಿಣಾಂ ॥ ೩ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಕಥಂ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರೇ ಸ್ರಾಪ್ತಾಃ ಸಿದ್ಧಿಂ ದೇವಾ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ ।

ಆದಿತ್ಯಾ ಇತಿ ಯಚ್ಛೋಕ್ತಂ ತನ್ನೇ ವಿಸ್ತಾಪನಂ ಕೃತಂ ॥ ೪ ॥

ತಸಸ್ಯಗ್ರೇ ವ್ಯವಸಿತಾ ಆದಿತ್ಯಾಃ ಕೇನ ಹೇತುನಾ ।

ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾಸ್ತು ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಿದ್ಧಿಂ ಚೈವಾಭಿಲಾಷಿಕೇಂ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಅನಂತರ ಚಂದ್ರಹಾಸ ತೀರ್ಥದ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಅಮೃತವನ್ನು ಸ್ರವಿಸುವ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಲಿಂಗವಿರುವುದು.

೨-೩. ಇಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಆ ಲಿಂಗವನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಋಣಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಹಿಂದೆ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರು ನೂರು ವರ್ಷಕಾಲ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಉತ್ತಮ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಆದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಯಸುವವರಿಗೆ ಅವನು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೀಯುವ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೪. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ದ್ವಿಜವರ್ಯನೆ! ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರು ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆಂಬುದು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತಾಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಇದು ಹೇಗೆ?

೫. ಆದಿತ್ಯರು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಉಗ್ರತಪನನ್ನಾಚರಿಸಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆದರು ?

ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ತು ಮಯಾ ಪೃಷ್ಠಂ ವಿಸ್ತರಾದ್ವಿಜ ಶಂ ಸಮೇ || ೬ ||

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಅದಿತೇರ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯಾ ಜಾತಾಃ ಶಕ್ತೃ ಪುರೋಗಮಾಃ |
 ಇಂದ್ರೋ ಧಾತಾ ಭಗಸ್ತ್ವಷ್ಟಾ ಮಿತ್ರೋಽಥ ವರುಣೋಽಯಮಾ || ೭ ||
 ವಿನಸ್ವಾನ್ ಸವಿತಾ ಪೂಷಾ ಹ್ಯಂಶುಮಾನ್ವಿಷ್ಣುರೇವ ಚ |
 ತ ಇಮೇ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯಾ ಇಚ್ಛಂತೋ ಭಾಸ್ಕರಂ ಪದಂ || ೮ ||
 ನರ್ಮದಾತಟಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ತಪಸ್ಯಗ್ರೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ |
 ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರೇ ಮಹಾರಾಜ ಕಾರ್ಯಪೇಯೈರ್ಮಹಾತ್ಮಭಿಃ || ೯ ||
 ಪರಾ ಸಿದ್ಧಿರನುಸ್ರಾಪ್ತಾ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯಸಂಜ್ಞಿತೈಃ |
 ಸ್ಥಾಪಿತಶ್ಚ ಜಗದ್ಧಾತಾ ತಸ್ಮಿಸ್ತೀರ್ಥೇ ದಿವಾಕರಃ || ೧೦ ||
 ಸ್ವಕೀರ್ಯಾಂಶವಿಭಾಗೇನ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯಸಂಜ್ಞಿತೈಃ |
 ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ರಾಜನ್ ಖ್ಯಾತಿಂ ಗತಂ ಭುವಿ || ೧೧ ||
 ಪ್ರಲಯೇ ಸಮನುಸ್ರಾಪ್ತೇ ಹ್ಯಾದಿತ್ಯಾ ದ್ವಾದಶೈವ ತೇ |
 ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯತೋ ರಾಜನ್ ಸಂಭವಂತಿ ಯುಗಕ್ಷಯೇ || ೧೨ ||
 ಇಂದ್ರಸ್ತಪತಿಸೂರ್ಯೇಣ ಧಾತಾ ಚೈವಾಗ್ನಿಗೋಚರೇ |
 ಗಭಸ್ತಪತಿರ್ವೈ ಯಾಮ್ಯೇ ತ್ವಷ್ಟಾ ನೈರ್ಮತದಿಜ್ಞುಖಃ || ೧೩ ||

೬. ನಾನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವ್ರಶ್ತೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಮುನಿಯೆ ! ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಹೇಳು.

೭-೧೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಅದಿತಿಯಿಂದ ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಆದಿತ್ಯರು ಜನಿಸಿದರು. ಇಂದ್ರ, ಧಾತಾ, ಭಗ, ತ್ವಷ್ಟಾ, ಮಿತ್ರ, ವರುಣ, ಆರ್ಯಮನ್, ವಿನಸ್ವಾನ್, ಸವಿತಾ, ಪೂಷಾ, ಅಂಶುಮಾನ್, ವಿಷ್ಣು ಎಂಬ ಈ ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಆದಿತ್ಯರು ಸೂರ್ಯಪದವಿಯನ್ನು ಬಯಸುವವರಾಗಿ ನರ್ಮದಾತಟದಲ್ಲಿರುವ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಉಗ್ರತಪನ ನ್ನಾಚರಿಸಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಜಗದ್ಧಾತರನಾದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಂಶ ವಿಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದರು. ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ಆ ತೀರ್ಥವು ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯತೀರ್ಥವೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತವಾಯಿತು.

೧೨. ವ್ರಳಯಕಾಲವು ಬರಲು ಆ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರು ಆ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯ ತೀರ್ಥದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವರು.

೧೩-೨೨. ಇಂದ್ರನು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಧಾತನು ಆಗ್ನೇಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಭಗನು ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ, ತ್ವಷ್ಟನು ನೈಋತ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ, ವರುಣನು ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಮಿತ್ರನು ವಾಯವ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ,

ವರುಣಃ ಪಶ್ಚಿಮೇ ಭಾಗೇ ಮಿತ್ರಸ್ತು ವಾಯವೇ ತಥಾ |
 ವಿಷ್ಣುಶ್ಚ ಸೌಮ್ಯದಿಗ್ಭಾಗೇ ವಿನಸ್ವಾನೀಶಗೋಚರೇ || ೧೪ ||
 ಊರ್ಧ್ವತಶ್ಚೈವ ಸವಿತಾ ಹೃದಃ ಪೂಷಾ ವಿಶೋಷಯನ್ |
 ಅಂಶುಮಾಂಸ್ತು ತಥಾ ವಿಷ್ಣುಮುಖತೋ ನಿರ್ಗತಂ ಜಗತ್ || ೧೫ ||
 ಪ್ರದಹನ್ವೈ ನರಶ್ರೇಷ್ಠ ಬಭ್ರುಮುಶ್ಚ ಇತಸ್ತತಃ |
 ಯಥೈವ ತೇ ಮಹಾರಾಜ ದಹಂತಿ ಸಕಲಂ ಜಗತ್ || ೧೬ ||
 ತಥೈವ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯಾ ಭಕ್ತಾನಾಂ ಭಾವಸಾಧನಾಃ |
 ಸ್ವಾತರುತ್ತಾಯ ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯಸಂಜ್ಞಿತಂ || ೧೭ ||
 ಪಶ್ಯತೇ ದೇವದೇವೇಶಂ ಶೃಣು ತಸ್ಯೈವ ಯತ್ಫಲಂ |
 ವಾಚಿಕಂ ಮಾನಸಂ ವಾಪಂ ಕರ್ಮಜಂ ಯತ್ಪುರಾಕೃತಂ || ೧೮ ||
 ನಶ್ಯತೇ ತತ್ಕ್ಷಣಾದೇವ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯದರ್ಶನಾತ್ |
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ತಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಭಾರತ || ೧೯ ||
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೀಕೃತಾ ತೇನ ಪೃಥಿವೀ ನಾಃತ್ರ ಸಂಶಯಃ |
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂನುಪವಾಸೇನ ಯತ್ಫಲಂ || ೨೦ ||
 ಅನ್ಯತ್ರ ಸಪ್ತಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಲಭಂತಿ ನ ಲಭಂತಿ ಚ |
 ಷಷ್ಠ್ಯಾಂ ವಾರೇ ದೈನಕರೇ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯದರ್ಶನಾತ್ || ೨೧ ||
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ತಸ್ಯ ಪಾಪಂ ತು ನಶ್ಯತಿ |
 ಅರೋಗೀ ಸಪ್ತಜನ್ಮಾನಿ ಭವೇದ್ವೈ ನಾಃತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೨೨ ||

ವಿಷ್ಣುವು ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ, ವಿನಸ್ವಂತನು ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಸವಿತನು ಮೇಲೂ, ಪೂಷನು ಕೆಳಗೂ ಒಣಗಿಸುವರು. ಅಂಶುಮಂತನೂ, ವಿಷ್ಣುವೂ ಮುಖದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸುಡುತ್ತ ಇಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವರು. ಆ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸುಡುವಂತೆಯೇ ಭಕ್ತರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸುವರು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರನ್ನು ನೋಡಿದವರಿಗಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು. ಅವರು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ವಾಚಿಕ, ಮಾನಸಿಕ, ಕಾಯಿಕ ಪಾಪಗಳು ಕೂಡಲೆ ನಾಶವಾಗುವುವು. ಆ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದವನು ಸಮಗ್ರ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದವನಂತಾಗುವನು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಮಿ ದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಿದ ಫಲವು ಇತರ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಏಳು ಸಪ್ತಮಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಷಷ್ಠೀ ಭಾನುವಾರದಿನ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೈದವನ ಪಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಅವನು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗವಿಲ್ಲದವ ನಾಗುವನು.

ಯಸ್ತು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಶತಂ ದದ್ಯಾದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ದಿನೇ ದಿನೇ ।

ದದ್ರೂಪಿಟಿಕಕುಷ್ಮಾಣಿ ಮಂಡಲಾನಿ ವಿಚರ್ಚಿಕಾಃ

॥ ೨೩ ॥

ನಶ್ಯಂತಿ ವ್ಯಾಧಯಃ ಸರ್ವೇ ಗರುಡೇನೇವ ಪನ್ನಗಾಃ ।

ಪುತ್ರಸ್ರಾಪ್ತಿರ್ಭವೇತ್ತಸ್ಯ ಷಷ್ಠ್ಯಾ ವಾ ಸುರಸೇವನಾತ್

॥ ೨೪ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”

ನಾನ್ಯೈಕನವತ್ಯುತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೩-೨೪. ಆ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನೂರು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ದದ್ರೂ, ಪಿಟಿಕ, ಕುಷ್ಮ, ಮಂಡಲ, ವಿಚರ್ಚಿಕ ಈ ರೋಗಗಳ ಗರುಡನಿಂದ ಸರ್ವಗಳು ನಾಶವಾದಂತೆ ನಾಶವಾಗುವುವು. ಷಷ್ಠೀ ದಿನ ಅವರನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ ಪುತ್ರಸ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ನೂರತೊಂಬತ್ತೊಂದುನೆಯವು ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ದ್ವಿನವತ್ಯುತ್ತರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀಪತ್ಯುತ್ಪತ್ತಿವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತಸ್ಯೈವಾನಂತರಂ ತಾತ ದೇವತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತು ಶ್ರೀಪತಿಂ ಸಾಹೈರ್ಮುಚ್ಯತೇ ಮಾನವೋ ಭುವಿ ॥ ೧ ॥

ಮಹರ್ಷೇಸ್ತಸ್ಯ ಜಾನಾತಾ ಭೃಗೋರ್ದೇವೋ ಜನಾರ್ದನಃ ॥ ೨ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಕೋಯಂ ಶ್ರಿಯಃ ಪತಿದೇವೋ ದೇವಾನಾಮುಧಿವೋ ವಿಭುಃ ।

ಕಥಂ ಜನ್ಮಾಭವತ್ಸ್ಯ ದೇವೇಷು ತ್ರಿಷು ವಾ ಮುನೇ ॥ ೩ ॥

ಸಂಬಂಧೀ ಚ ಕಥಂ ಜಾತೋ ಭೃಗುಣಾ ಸಹ ಕೇಶವಃ ।

ಏತದ್ವಿಸ್ತರತೋ ಬ್ರಹ್ಮನ್ವಕ್ತುಮರ್ಹಸಿ ಭಾರ್ಗವ ॥ ೪ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಸಂಕ್ಷೇಪಾತ್ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಸಾಧ್ವಸ್ಯ ಚರಿತಂ ಮಹತ್ ।

ನ ಹಿ ವಿಸ್ತರತೋ ವಕ್ತುಂ ಶಕ್ತಾಃ ಸರ್ವೇ ಮಹರ್ಷಯಃ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶ್ರೀಪತ್ಯುತ್ಪತ್ತಿವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಅನಂತರ ಆ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯ ತೀರ್ಥದ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ದೇವತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಪತಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಮಾನವನು ವಾಪಸುಮಾಡುವನು.

೨. ಶ್ರೀಪತಿಯಾದ ಆ ವಿಷ್ಣುವು ಭೃಗುಮಹರ್ಷಿಯ ಅಳಿಯನಾಗಿರುವನು.

೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಶ್ರೀಪತಿಯೆಂಬವನಾರು? ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬನೂ, ದೇವೇಶನೂ ಆದ ಆ ವಿಷ್ಣುವು ಶ್ರೀಪತಿಯಾಗಿ ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿದನು?

೪. ಆ ಕೇಶವನು ಭೃಗುಮುನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಂಬಂಧಿಕನಾದನು? ನೀನು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳು.

೫. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಒಳ್ಳೆಯದು. ಈತನ ಮಹಾ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು. ಇದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಸಮಸ್ತ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಶಕ್ತರಲ್ಲ.

ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ನಾಭ್ಯಬ್ಜಾ ಜ್ವಾತೋ ದೇವಶ್ಚ ತುರ್ಮುಖಃ |

ತಸ್ಯ ದಕ್ಷೋಽಂಗಜೋ ರಾಜಸ್ವಕ್ಷಿಣಾಂಗುಷ್ಠಸಂಭವಃ || ೬ ||

ಧರ್ಮಃ ಸ್ತನಾಂತಾತ್ಸಂಜಾತಸ್ತಸ್ಯ ಪುತ್ರೋಽಭವತ್ಪಿಲ |

ನಾರಾಯಣಸಹಾಯೋಽಸಾವಜೋಽಪಿ ಭರತರ್ಷಭ || ೭ ||

ಮರುತ್ವತೀ ವಸುಜ್ಞಾನಾ ಲಂಬಾ ಭಾನುಮತೀ ಸತೀ |

ಸಂಕಲ್ಪಾ ಚ ಮುಹೂರ್ತಾ ಚ ಸಾಧ್ಯಾ ವಿಶ್ವಾವತೀ ಕಕುಪ್ || ೮ ||

ಧರ್ಮಪತ್ನೋ ದಶೈವೈತಾ ದಾಕ್ಷಾಯಣ್ಯೋ ಮಹಾಪ್ರಭಾಃ |

ತಾಸಾಂ ಸಾಧ್ಯಾ ಮಹಾಭಾಗಾ ಪುತ್ರಾನಜನಯನ್ಮುಪ || ೯ ||

ನರೋ ನಾರಾಯಣಶ್ಚೈವ ಹರಿಃ ಕೃಷ್ಣಸ್ತಥೈವ ಚ |

ವಿಷ್ಣೋರಂಶಾಂಶಕಾ ಹ್ಯೇತೇ ಚತ್ವಾರೋ ಧರ್ಮಸೂನವಃ || ೧೦ ||

ತಥಾ ನಾರಾಯಣನರೌ ಗಂಧಮಾದನಪರ್ವತೇ |

ಆತ್ಮನ್ಯಾತ್ಮಾನಮಾಧಾಯ ತೇಪತುಃ ಪರಮಂ ತಪಃ || ೧೧ ||

ಧ್ಯಾಯಮಾನಾವನೌಪಮ್ಯಂ ಸ್ವಂ ಕಾರಣಮಕಾರಣಂ |

ವಾಸುದೇವಮನಿರ್ದೇಶ್ಯಮಪ್ರತರ್ಕ್ಯಮನಂತರಂ || ೧೨ ||

ಯೋಗಯುಕ್ತೌ ಮಹಾತ್ಮನೌನಾಸ್ಥಿತಾವುರುತಾಪಸೌ |

ತಯೋಸ್ತಪಃಪ್ರಭಾವೇಣ ನ ತತಾಪ ದಿನಾಕರಃ || ೧೩ ||

೬-೭. ನಾರಾಯಣನ ನಾಭೀಕಮಲದಿಂದ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನು ಜನಿಸಿದನು. ದಕ್ಷನು ಅವನ ಬಲಗೈಯ ಅಂಗುಷ್ಠದಿಂದಲೂ, ಧರ್ಮನು ಸ್ತನಮಧ್ಯದಿಂದಲೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಈ ಅಜನು ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಸಹಾಯಕ ನಾಗಿದ್ದನು.

೮-೧೦. ಮರುತ್ವತೀ, ವಸು, ಜ್ಞಾನಾಲಂಬಾ, ಭಾನುಮತೀ, ಸತೀ, ಸಂಕಲ್ಪಾ, ಮುಹೂರ್ತಾ, ಸಾಧ್ಯಾ, ವಿಶ್ವಾವತೀ, ಕಕುಪ್ ಎಂಬ ಹತ್ತು ಮಂದಿ ಅತ್ಯಂತ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ದಕ್ಷನ ಮಕ್ಕಳು ಧರ್ಮನ ಪತ್ನಿಯರಾದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾಗ್ಯವಂತಳಾದ ಸಾಧ್ಯಳು ನರ, ನಾರಾಯಣ, ಹರಿ, ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಂಶವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಡೆದಳು.

೧೧. ನಾರಾಯಣ ನರರು ಗಂಧಮಾದನ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಅತಿಶಯವಾದ ತಪನನ್ನಾಚರಿಸಿದರು.

೧೨-೧೪. ಅವರು ಸಾಧ್ಯಶೃವಿಲ್ಲದವನೂ, ಜಗತ್ಕಾರಣನೂ, ಕಾರಣ ರಹಿತನೂ, ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನೂ, ಉಹಿಸಲಶಕ್ಯನೂ, ಆದ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಮುನಿಗಳಾದರು. ಅವರ ತಪಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ

ನನಾಹ ಶಂಕಿತೋ ವಾಯುಃ ಸುಖಸ್ವರ್ತೋ ಹ್ಯಶಂಕಿತಃ ।

ಶಿಶಿರೋಽಭವದತ್ಯರ್ಥಂ ಜ್ವಲನ್ನಪಿ ವಿಭಾವಸುಃ ॥ ೧೪ ॥

ಸಿಂಹವ್ಯಾಘ್ರಾದಯಃ ಸೌಮ್ಯಾಶ್ವೇರುಃ ಸಹ ಮೃಗೈರ್ಗಿರೌ ।

ತಯೋರ್ಗೌರಿವ ಭಾರಾತಾ ಪೃಥಿವೀ ಪೃಥಿವೀಪತೇ ॥ ೧೫ ॥

ಚೇರುಶ್ಚ ಭೂಧರಾಶ್ಚೈವ ಚುಕ್ಷುಭೇ ಚ ಮಹೋದಧಿಃ ।

ದೇವಾಶ್ಚ ಸ್ವೇಷು ಧಿಷ್ಣೇಷು ನಿಷ್ಪಭೇಷು ಹತಪ್ರಭಾಃ ।

ಬಭೂವುರವನೀಪಾಲ ಪರಮಂ ಕ್ಷೋಭಮಾಗತಾಃ ॥ ೧೬ ॥

ದೇವರಾಜಸ್ತಥಾ ಶಕ್ರಃ ಸುತಪ್ತಸ್ತಪಸಾ ತಯೋಃ ।

ಯುಯೋಜಾಪ್ಸರಸ್ತತ್ರ ತಯೋರ್ವಿಘ್ನಚಿಕೀರ್ಷಯಾ ॥ ೧೭ ॥

ಇಂದ್ರ ಉವಾಚ :-

ರಂಭೇ ತಿಲೋತ್ತಮೇ ಕುಬ್ಜೇ ಘೃತಾಚಿ ಲಲಿತೇ ಶುಭೇ ।

ಪ್ರಮ್ಲೋಚೇ ಸುಭ್ರು ಸುಮ್ಲೋಚೇ ಸೌರಭೇಯಿ ಮಹೋದ್ಧತೇ ॥ ೧೮ ॥

ಅಲಂಬುಷೇ ಮಿಶ್ರಕೇಶಿ ಪುಂಡರೀಕೇ ವರೂಧಿನಿ ।

ವಿಲೋಕನೀಯಂ ಬಿಭ್ರಾಣಾ ವಪುರ್ಮನ್ಮಥಬೋಧನಂ ॥ ೧೯ ॥

ಗಂಧಮಾದನಮಾಸಾದ್ಯ ಕುರುಧ್ವಂ ವಚನಂ ಮಮ ।

ನರನಾರಾಯಣೌ ತತ್ರ ತಪೋದೀಕ್ಷಾನ್ವಿತೌ ದ್ವಿಜೌ ॥ ೨೦ ॥

ಸೂರ್ಯನು ತಪಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸುಖಸ್ವರ್ತನಾದ ವಾಯುವು ಶಂಕೆಯಿಂದ ಬೀಸಿದನು. ಅಗ್ನಿಯು ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ತಣ್ಣಗಾಗಿದ್ದನು.

೧೪. ಸಿಂಹವ್ಯಾಘ್ರಾದಿಗಳು ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮೃಗಗಳೊಡನೆ ಸೌಮ್ಯವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿದುವು ಅವರಿಂದ ಭೂಮಿಯು ಗೋವಿನಂತೆ ಭಾರಸೀಡಿತವಾಯಿತು.

೧೫ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಚಲಿಸಿದುವು. ಸಮುದ್ರವು ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲ ವಾಯಿತು ದೇವತೆಗಳು ಕಾಂತಿಯಿಲ್ಲದ ತನ್ಮು ವಾಸವ್ವಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಂತಿಹೀನ ರಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಷೋಭೆಗೊಂಡರು.

೧೬. ಅವರ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂತಾಪಗೊಂಡ ಇಂದ್ರನು ಅವರಿಗೆ ವಿಘ್ನ ವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಅವರಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ನೇಮಿಸಿದನು.

೧೮-೨೦. ಇಂದ್ರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ -ರಂಭೇ! ತಿಲೋತ್ತಮೇ! ಕುಬ್ಜೇ! ಘೃತಾಚಿ! ಪ್ರಮ್ಲೋಚೇ! ಸುಮ್ಲೋಚೇ! ಸೌರಭೇಯಿ! ಅಲಂಬುಷೇ! ಮಿಶ್ರಕೇಶಿ! ಪುಂಡರೀಕೇ! ವರೂಧಿನಿ! ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಸುಂದರವೂ, ಮನ್ಮಥೋ ದ್ರೇಕಕರವೂ ಆದ ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿದವರಾಗಿ ಗಂಧಮಾದನಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿರಿ. ಅಲ್ಲಿ ತಪೋದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಧರ್ಮ ತನಯರಾದ ನರನಾರಾಯಣರೆಂಬ ದ್ವಿಜರು ದುಶ್ಶರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡು

ತೇಸಾತೇ ಧರ್ಮತನಯೌ ತಪಃ ಪರಮದುಶ್ಚ ರಂ ।

ತಾವಸ್ಥಾಕಂ ವರಾರೋಹಾಃ ಕುರ್ವಾಣೌ ಪರಮಂ ತಪಃ ॥ ೨೧ ॥

ಕರ್ಮಾತಿಶಯದುಃಖಾತಿಪ್ರದಾವಾಯತಿನಾಶನೌ ।

ತದ್ಗಚ್ಛತ ನ ಭೀಃ ಕಾರ್ಯಾ ಭವತೀಭಿರಿದಂ ವಚಃ ॥ ೨೨ ॥

ಸ್ಮರಃ ಸಹಾಯೋ ಭವಿತಾ ವಸಂತಶ್ಚ ವರಾಂಗನಾಃ ।

ರೂಪಂ ವಯಃ ಸಮಾಲೋಕ್ಯ ಮದನೋದ್ವೀಪನಂ ಪರಂ ।

ಕಂದರ್ಪವಶಮುಭ್ಯೇತಿ ವಿನಶಃ ಕೋ ನ ಮಾನವಃ ॥ ೨೩ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ದೇವರಾಜೇನ ಮದನೇನ ಸಮಂ ತದಾ ।

ಜಗ್ಮುರಪ್ಸರಸಃ ಸರ್ವಾ ವಸಂತಶ್ಚ ಮಹೀಪತೇ ॥ ೨೪ ॥

ಗಂಧಮಾದನಮಾಸಾದ್ಯ ಪುಂಸ್ಕೋಕಿಲಕುಲಾಕುಲಂ ।

ಚಚಾರ ಮಾಧವೋ ರಮ್ಯಂ ಪ್ರೋತ್ಪಲ್ಲವನಪಾದಪಂ ॥ ೨೫ ॥

ಪ್ರವನೌ ದಕ್ಷಿಣಾಶಾಯಾಂ ಮಲಯಾಃ ಸುಗತೋನಿಲಃ ।

ಭೃಂಗಮಾಲಾತರುರನೈ ರಮಣೀಯಮುಭೂದ್ಭವನಂ ॥ ೨೬ ॥

ಗಂಧಶ್ಚ ಸುರಭಿಃ ಸದ್ಯೋ ವನರಾಜಿಸಮುದ್ಭವಃ ।

ಕಿನ್ನರೋರಗಯಕ್ಷಾಣಾಂ ಬಭೂವ ಘ್ರಾಣತರ್ಪಣಃ ॥ ೨೭ ॥

ತ್ತಿರುವರು. ಅವರು ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖವನ್ನೀಯುವವರೂ, ಮುಂದಿನ ಸುಖವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುವವರೂ ಆಗಿರುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿರಿ, ಹೆದರಬೇಡಿರಿ.

೨೩. ಉತ್ತಮ ತರುಣಿಯರೆ! ನಿಮಗೆ ಮನ್ಮಥನೂ, ವಸಂತನೂ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಮನ್ಮಥೋದ್ವೀಪಕವಾದ ನಿಮ್ಮ ಸೌಂದರ್ಯ, ವಯಸ್ಸುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ತಾನೆ ನಿಮಗಧೀನನಾಗುವುದಿಲ್ಲ?

೨೪. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಇಂದ್ರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ಅಪ್ಸರಿಯರು ವಸಂತ ಮನ್ಮಥರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟರು.

೨೫. ವಸಂತನು ಮನೋಹರವೂ, ಅರಳಿದ ಹೂವುಗಳುಳ್ಳ ಕಾಡಿನ ಮರ ಗಳುಳ್ಳದೂ, ಕೋಗಿಲೆಗಳ ದನಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಆದ ಗಂಧಮಾದನ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸಂಚರಿಸಿದನು.

೨೬. ಮಲಯಮಾರುತವು ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಬೀಸಿತು. ತುಂಬಿಗಳ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ವನವು ಮನೋಹರವಾಯಿತು.

೨೭. ಕಾಡುಗಳ ಸಾಲುಗಳಿಂದಂಟಾದ ಪರಿಮಳವು ಕಿನ್ನರ, ಉರಗ, ಯಕ್ಷರ ಮೂಗಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು.

ವರಾಂಗನಾಶ್ಚ ತಾಃ ಸರ್ವಾ ನರನಾರಾಯಣಾವೃಷೀ |
 ವಿಲೋಭಯಿತುಮಾರಬ್ಧಾ ವಾಗಂಗಲಲಿತಸ್ಥಿತೈಃ || ೨೮ ||
 ಜಗೌ ಮನೋಹರಂ ಕಾಚಿನ್ನನರ್ತ ತತ್ರ ಚಾಸ್ಪರಾಃ |
 ಅನಾದಯತ್ತಥೈವಾನ್ಯಾ ಮನೋಹರತರಂ ನೃಪ || ೨೯ ||
 ಹಾನೈರ್ಭಾವೈಃ ಸೃತೈರ್ಹಾಸ್ಯೈಸ್ತಥಾನ್ಯಾ ವಲ್ಗುಭಾಷಿತೈಃ |
 ತಯೋಃ ಕ್ಷೋಭಾಯ ತನ್ಮಂಗ್ಯಶ್ಚ ಕ್ರುರುದ್ಯಮಮಂಗನಾಃ || ೩೦ ||
 ತಥಾಽಪಿ ನ ತಯೋಃ ಕಶ್ಚಿ ನ್ಮನಸಃ ಪೃಥಿವೀಪತೇ |
 ವಿಕಾರೋಭವದಧ್ಯಾತ್ಮಪಾರಸಂಪ್ರಾಪ್ತಚೇತಸೋಃ || ೩೧ ||
 ನಿವಾತಸ್ಥೌ ಯಥಾ ದೀಪಾವಕಂಸೌ ನೃಪ ತಿಸೃತಃ |
 ವಾಸುದೇವಾರ್ಪಣಸ್ವಸ್ಥೇ ತಥೈವ ಮನಸೀ ತಯೋಃ || ೩೨ ||
 ಪೂರ್ಯಮಾಣೋಽಪಿ ಚಾಂಭೋಭಿರ್ಭುವಮನ್ಯಾಂ ಮಹೋದಧಿಃ |
 ಯಥಾ ನ ಯಾತಿ ಸಂಕ್ಷೋಭಂ ತಥಾ ತನ್ಮಾನಸಂ ಕ್ವಚಿತ್ || ೩೩ ||
 ಸರ್ವಭೂತಹಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಸುದೇವಮಯಂ ಪರಂ |
 ಮನ್ಯಮಾನೌ ನ ರಾಗಸ್ಯ ದ್ವೇಷಸ್ಯ ಚ ವಶಂಗತೌ || ೩೪ ||

೨೮. ಮಂದರಿಯರಾದ ಅವ್ಯರೆಯರು ನರನಾರಾಯಣಋಷಿಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಾತು, ಅಂಗ, ಮನೋಹರವಾದ ಮಂದಹಾಸ ಇವುಗಳಿಂದ ಸೆಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು.

೨೯. ಒಬ್ಬಳು ಇಂಪಾಗಿ ಹಾಡಿದಳು. ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಕುಣಿದಳು. ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಮನೋಹರವಾಗಿ ವಾದ್ಯಮಾಡಿದಳು.

೩೦. ಆ ಅಂಗನೆಯರು ಹಾವ, ಭಾವ, ಹಾಸ್ಯ, ಮನೋಹರವಾದ ಮಾತು ಇವುಗಳಿಂದ ಆ ಋಷಿಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಚಂಚಲಗೊಳಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತರಾದರು.

೩೧. ಹಾಗಾದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಕಾರವೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ.

೩೨. ಗಾಳಿಯಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವ ದೀವವು ಅಲ್ಲಾಡದೆ ಇರುವಂತೆ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಿರುವ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿದ್ದಿತು.

೩೩. ಸಮುದ್ರವು ಸತತವೂ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದರೂ ಬೇರೆ ಭೂಮಿಗೆ ಹೋಗದೆ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿರುವಂತೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲವಾಗಲಿಲ್ಲ.

೩೪. ವಾಸುದೇವರೂಪನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿತದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದ ಅವರು ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಗೆ ಅಧೀನರಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಸ್ಮರೋಽಪಿ ನ ಶಶಾಕಾಃ ಫ ಪ್ರವೇಷ್ವಂ ಹೃದಯಂ ತಯೋಃ |
 ವಿದ್ಯಾಮಯಂ ದೀಪಯುತಮಂಧಕಾರ ಇನಾಲಯಂ || ೩೫ ||
 ಪುಷ್ಪೋಜ್ವಲಾಂಸ್ತರುವರಾನ್ವಸಂತಂ ದಕ್ಷಿಣಾನಿಲಂ |
 ತಾಶ್ಚೈವಾಪ್ಸರಸಃ ಸರ್ವಾಃ ಕಂದರ್ಪಂ ಚ ಮಹಾಮುನೀ || ೩೬ ||
 ಯಚ್ಚಾರಬ್ಧಂ ತಪಸ್ತಾಭ್ಯಾಮಾತ್ಮಾನಂ ಗಂಧಮಾದನಂ |
 ದದರ್ಶತೇಽಖಿಲಂ ರೂಪಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪುರುಷರ್ಷಭ || ೩೭ ||
 ದಾಹಾಯ ನಾಸಮಲೋ ವಹ್ನೇರ್ನಾಪಃ ಕ್ಲೇದಾಯ ಚಾಂಭಸಃ |
 ತದ್ಧ್ರವ್ಯಮೇವ ತದ್ಧ್ರವ್ಯವಿಕಾರಾಯ ನ ವೈ ಯತಃ || ೩೮ ||
 ತತೋ ವಿಜ್ಞಾಯ ವಿಜ್ಞಾಯ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪತಃ |
 ಮಧುಕುಂದರ್ಪಯೋಷಿತಸ್ಸ ವಿಕಾರೋ ನಾಂಭವತ್ತಯೋಃ || ೩೯ ||
 ತತೋ ಗುರುತರಂ ಯತ್ನಂ ವಸಂತಮಾದನೌ ನೃಪ |
 ಚಕ್ರಾತೇ ತಾಶ್ಚ ತನ್ವಂಗ್ಯಸ್ತತ್ಕೋಭಾಯ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೪೦ ||
 ಅಥ ನಾರಾಯಣೋ ಧೈರ್ಯಂ ಸಂಧಾಯೋದೀರ್ಣಮಾನಸಃ |
 ಊರೋರುತ್ವಾದಯಾಮಾಸ ವರಾಂಗೀಮಬಲಾಂ ತದಾ || ೪೧ ||
 ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಸುಂದರೀರತ್ನಮಶೇಷಮವನೀಪತೇ |
 ಗುಣೈರ್ಲಾಘವಮುಭ್ಯೇತಿ ಯಸ್ಯಾಃ ಸಂದರ್ಶನಾದನು || ೪೨ ||

೩೫. ಮನ್ಮಥನೂ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಅವರ ಹೃದಯವನ್ನು ದೀಪವುಳ್ಳ ಮನೆಯನ್ನು ಕತ್ತಲೆಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಲ್ಲ.

೩೬-೩೭. ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುವ ಆ ಮುನಿಗಳು ಮೂವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಮರಗಳನ್ನೂ, ವಸಂತನನ್ನೂ, ದಕ್ಷಿಣ ಮಾರುತವನ್ನೂ, ಎಲ್ಲಾ ಅಪ್ಸರೆಯರನ್ನೂ, ಮನ್ಮಥನನ್ನೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿದರು.

೩೮. ಅಗ್ನಿಯು ಸುಡುವುದಕ್ಕೂ, ನೀರು ಒದ್ದೆಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಸಮರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ದ್ರವ್ಯವೇ ದ್ರವ್ಯದ ವಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ.

೩೯. ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರಿತ ಅವರು ವಸಂತ, ಮನ್ಮಥ, ಮತ್ತು ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇವರಲ್ಲಿ ವಿಕಾರಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.

೪೦. ಅನಂತರ ವಸಂತ, ಮನ್ಮಥ, ಆ ಅಪ್ಸರೆಯರು ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಚಂಚಲಗೊಳಿಸಲು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು.

೪೧-೪೨. ತರುವಾಯ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಿರಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ನಾರಾಯಣನು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತಾಳಿ ತನ್ನ ತೊಡೆಯಿಂದ ಉತ್ತಮಳಾದ ಒರ್ವ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದನು. ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಸುಂದರಿಯಾದ ಆ ಹೆಂಗಸನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಯುವತಿಯರು ಅವಳ ಗುಣಗಳಿಂದ ಲಾಘವವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

ತಾಂ ನಿಲೋಕ್ಯ ಮಹೀಸಾಲ ಚಕಂಪೇ ಮನಸಾಽನಿಲಃ |

ವಸಂತೋ ವಿಸ್ಮಯಂ ಯಾತಃ ಸ್ಮರಃ ಸಸ್ಮಾರ ಕಿಂಚನ || ೪೩ ||

ರಂಭಾತಿಲೋತ್ತಮಾದ್ಯಾಶ್ಚ ನೈಲಕ್ಷ್ಯಂ ದೇವಯೋಷಿತಃ |

ನ ರೇಜುರವನೀಸಾಲ ತಲ್ಲಕ್ಷ್ಯಹೃದಯೇಕ್ಷಣಾಃ || ೪೪ ||

ತತಃ ಕಾಮೋ ವಸಂತಶ್ಚ ಸಾರ್ಥಿವಾಃಪ್ರಸಶ್ಚ ತಾಃ |

ಪ್ರಣಮ್ಯ ಭಗವಂತೌ ತೌ ತುಷ್ಟವುರ್ಮುನಿಸತ್ತಮೌ || ೪೫ ||

ವಸಂತಕಾಮಾಪ್ರಸ ಉಚುಃ:-

ಪ್ರಸೀದತು ಜಗದ್ಧಾತಾ ಯಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಮಾಯಯಾ |

ಮೋಹಿತಾಃ ಸ್ಮ ವಿಜಾನೀಮೋ ನಾಂತರಂ ವಿದ್ಯತೇ ದ್ವಯೋಃ || ೪೬ ||

ಪ್ರಸೀದತು ಸ ನಾಂ ದೇವೋ ಯಸ್ಯ ರೂಪವಿದಂ ದ್ವಿಧಾ |

ಧಾನುಭೂತಸ್ಯ ಲೋಕಾನಾಮನಾದೇರಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ || ೪೭ ||

ಸರನಾರಾಯಣೌ ದೇವೌ ಶಂಖಚಕ್ರಾಯುಧಾವುಭೌ |

ಆಸ್ತಂ ಪ್ರಸಾದಸುಮುಖಾವಸ್ಮಾಕಮಪರಾಧಿನಾಂ || ೪೮ ||

ನಿಧಾನಂ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಂ ಸರ್ವಪಾಪವನಾನಲಃ |

ನಾರಾಯಣೋತೋ ಭಗವಾನ್ ಸರ್ವಪಾಪಂ ವ್ಯಪೋಹತು || ೪೯ ||

೪೩. ಮಹಾರಾಜ! ಮಾರುತನು ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ಚಂಚಲಮನಸ್ಸು ನಾದನು. ವಸಂತನು ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡನು. ಮನ್ಮಥನು ಏನನ್ನೋ ಸ್ಮರಿಸಿದನು.

೪೪. ರಂಭೆ, ತಿಲೋತ್ತಮೆ ಮೊದಲಾದ ದೇವಸ್ತ್ರೀಯರು ಅವಳ ಅಧೀನ ವಾದ ಮನಸ್ಸು, ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ ಲಜ್ಜೆಗೊಂಡು ವಿರಾಜಿಸಲಿಲ್ಲ.

೪೫. ಬಳಿಕ ವಸಂತ, ಕಾಮ, ಅವರೆಯರು ಆ ಸರನಾರಾಯಣರನ್ನು ವಂದಿಸಿ ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದರು.

೪೬. ವಸಂತ ಕಾಮ ಅವರೆಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ —ಜಗದ್ಧಾರಕನಾದ ನಾರಾಯಣನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ. ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಗೊಂಡ ನಾವು ನಿಮ್ಮಾರ್ಪಣೆಗೆ ಭೇದವನ್ನರಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

೪೭. ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಆಧಾರನೂ, ಆದ್ಯಂತರಹಿತನೂ ಆದ ಯಾವ ನಾರಾಯಣನ ರೂಪವು ದ್ವಿವಿಧವಾಗಿರುವುದೋ, ಆ ಸ್ವಾಮಿಯು ಪ್ರಸನ್ನ ನಾಗಲಿ.

೪೮. ಶಂಖ ಚಕ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಸರನಾರಾಯಣರು ಅಪರಾಧಿಗಳಾದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸುಮುಖರಾಗಲಿ.

೪೯. ಸಮಸ್ತ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ನಿಧಿಯೂ, ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳೆಂಬ ವನಕ್ಕೆ ಆಗ್ನಿಯೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನು ನಮ್ಮ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ವರಿಹರಿಸಲಿ.

ಶಾರ್ಙ್ಗಚಿಹ್ನಾಯುಧಃ ಶ್ರೀಮಾನಾತ್ಮಜ್ಞಾನಮಯೋನಃಪಃ |
 ನರಃ ಸಮಸ್ತ ಸಾಪಾನಿ ಹತಾತ್ಮಾ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಂ || ೫೦ ||
 ಜಟಾಕಲಾಪಬದ್ಧೋಯಮನಯೋನಃ ಕ್ಷಮಾವತೋಃ |
 ಸೌಮ್ಯಾಸ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಃ ಸಾಪಾನಿ ಹಂತುಂ ಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಾನಿ ಮೈ || ೫೧ ||
 ತಥಾತ್ಮವಿದ್ಯಾದೋಷೇಣ ಯೋಃಪರಾಧಃ ಕೃತೋ ಮಹಾನ್ |
 ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವಂದ್ಯಾ ಯೌ ನಾಥೌ ವಿಲೋಭಯಿತುಮಾಗತಾಃ || ೫೨ ||
 ಪ್ರಸೀದ ದೇವ ವಿಜ್ಞಾನಘನ ಮೂಢದೃಶಾಮಿವ |
 ಭವಂತಿ ಸಂತಃ ಸತತಂ ಸ್ವಧರ್ಮಪರಿನಾಲಕಾಃ || ೫೩ ||
 ದೃಷ್ಟ್ವೈತನ್ಮಃ ಸಮುತ್ಪನ್ನಂ ಯಥಾ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನಮುತ್ತಮಂ |
 ತ್ವಯಿ ನಾರಾಯಣೋತ್ಪನ್ನಾ ಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಸಾರವತೀ ಮತಿಃ || ೫೪ ||
 ತೇನ ಸತ್ಯೇನ ಸತ್ಯಾತ್ಮಸ್ವರಮಾತ್ಮನ್ ಸನಾತನ |
 ನಾರಾಯಣ ಪ್ರಸೀದೇಶ ಸರ್ವಲೋಕಪರಾಯಣ || ೫೫ ||
 ಪ್ರಸನ್ನಬುದ್ಧೇ ಶಾಂತಾತ್ಮನ್ ಪ್ರಸನ್ನವದನೇಕ್ಷಣ |
 ಪ್ರಸೀದ ಯೋಗಿನಾಮಿಶ ನರ ಸರ್ವಗತಾಚ್ಯುತ || ೫೬ ||

೫೦-೫೧. ಕೃಮಿಯುಳ್ಳ ಐವರಲ್ಲಿ ಶಾರ್ಙ್ಗ ಎಂಬ ಚಾಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದವನೂ, ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಯೂ, ನಿರ್ದುಷ್ಟನೂ, ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವಾಸವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದವನೂ ಆದ ನರನ ಸೌಮ್ಯವಾದ ಮುಖ ಮತ್ತು ದೃಷ್ಟಿಯು ನಮ್ಮ ಜನ್ಮಾರ್ಜಿತ ದುಃಖಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲಿ.

೫೨. ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವಂದ್ಯರಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಚಂಚಲಮನಸ್ಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಬಂದ ನಾವು ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾದೋಷದಿಂದ ಮಹಾವರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ.

೫೩. ವಿಜ್ಞಾನಘನನಾದ ನಾರಾಯಣ! ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು. ಸಜ್ಜನರು ಯಾವಾಗಲೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಾವಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು.

೫೪. ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನಿಂದ ಉತ್ತಮ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನವು ಜನಿಸಿದ ಕಾರಣ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗಿದೆ.

೫೫. ಸತ್ಯಾತ್ಮನೂ, ಅನಾದಿಯೂ, ಸಮಸ್ತ ಲೋಕರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನೂ ಆದ ಎಲೈ ನಾರಾಯಣನೆ! ಆ ಸತ್ಯದಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡು.

೫೬. ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ, ಶಾಂತಮನಸ್ಕನೂ, ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಮುಖ ಮತ್ತು ನಯನಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಯೋಗೀಶ್ವರನೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯೂ ಆದ ನರನೆ! ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು.

ನಮಸ್ಕಾನೋ ನರಂ ದೇವಂ ತಥಾ ನಾರಾಯಣಂ ಹರಿಂ ।
 ನಮೋ ನರಾಯ ನಮ್ನಾಯ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಚ ॥ ೫೭ ॥
 ಪ್ರಪನ್ನಾ ನಾಮನಾಥಾನಾಂ ತಥಾ ನಾಥವತಾಂ ಪ್ರಭೋ ।
 ಶಂ ಕರೋತು ನರೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ನಾರಾಯಣ ದೇಹಿ ನಃ ॥ ೫೮ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಏವಮಭ್ಯರ್ಚಿತಃ ಸ್ತುತ್ಯಾ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿವರ್ಜಿತಃ ।
 ಪ್ರಾಹೇಶಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಮಧ್ಯೇ ನಾರಾಯಣೋ ನೃಪ ॥ ೫೯ ॥
 ನಾರಾಯಣ ಉವಾಚ :-

ಸ್ವಾಗತಂ ಮಾಧನೇ ಕಾಮೇ ಭವತ್ವಪ್ಸರಸಾಮಪಿ ।
 ಯತ್ಕಾರ್ಯಮಾಗತಾನಾಂ ಚ ಇಹಾಸ್ಮಾಭಿಸ್ತ ದುಚ್ಚತಾಂ ॥ ೬೦ ॥
 ಯೂಯಂ ಸಂಸಿದ್ಧಯೇ ನೂನಮಸ್ಮಾಕಂ ಬಲಶಕ್ತೃಣಾ ।
 ಸಂಪ್ರೇಷಿತಾಸ್ತತೋಽಸ್ಮಾಕಂ ನೃತ್ಯಯೋಗಾದಿವರ್ಜನಂ ॥ ೬೧ ॥
 ನ ವಯಂ ಗೀತನೃತ್ಯೇನ ನಾಂಗಚೇಷ್ಟಾದಿಭಾಷಿತೈಃ ।
 ಲುಬ್ಧಾ ವೈ ವಿಷಯೈರ್ಮನೈಃ ವಿಷಯಾ ದಾರುಣಾತ್ಮಕಾಃ ॥ ೬೨ ॥
 ಶಬ್ದಾದಿಸಂಗದುಷ್ಟಾನಿ ಯದಾ ನಾಕ್ಷಾಣಿ ನಃ ಶುಭಾಃ ।
 ತದಾ ನೃತ್ಯಾದಯೋ ಭಾವಾಃ ಕಥಂ ಲೋಭಪ್ರದಾಯಿನಃ ॥ ೬೩ ॥

೫೭. ನರನನ್ನೂ, ನಾರಾಯಣನನ್ನೂ ಪಂದಿಸುವೆವು. ನರನಿಗೂ ನಾರಾಯಣನಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೫೮. ಪ್ರಪನ್ನರೂ, ಅನಾಥರೂ, ಸ್ವಾಮಿಯುಳ್ಳವರೂ ಆದವರಿಗೆ ನರ ನಾರಾಯಣರು ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ.

೫೯. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಅರ್ಚಿತನೂ, ರಾಗದ್ವೇಷವಿಲ್ಲದವನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನು ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ನಡುವೆ ಇಂತೆಂದನು.

೬೦ ನಾರಾಯಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ವಸಂತ, ಕಾಮ, ಅಪ್ಸರೆಯರಿಗೆ ಸುಖಾಗಮನವಾಗಲಿ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ನಿಮಗೆ ನನ್ನಿಂದೇನಾಗಬೇಕು? ಹೇಳಿರಿ.

೬೧. ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿರುವನು. ನೀವು ನಮಗೆ ನೃತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿರುವಿರಿ.

೬೨. ನಾವು ನೃತ್ಯಗೀತಗಳಿಂದಲೂ, ಅಂಗಚೇಷ್ಟೆ ಮೊದಲಾದುವು ಗಳಿಂದಲೂ, ಮಾತುಗಳಿಂದಲೂ ವಶರಾಗುವವರಲ್ಲ. ನಾವು ವಿಷಯಗಳು ಕರಿಸವಾದುವುಗಳೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆವು.

೬೩. ನಮ್ಮ ಶುಭಕರಗಳಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಶಬ್ದಾದಿಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ದುಷ ವಾಗದಿರುವಾಗ ನ ತಾದಿಭಾವಗಳು ಹೇಗೆ ಆಶೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು?

ತೇ ಸಿದ್ಧಾಃ ಸ್ಮ ನ ವೈ ಸಾಧ್ಯಾ ಭವತೀನಾಂ ಸ್ಮರಸ್ಯ ಚ |
 ಮಾಧವಸ್ಯ ಚ ಶಕ್ರೋಽಪಿ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಂ ಯಾತ್ಸವಿಶಂಕಿತಾಃ || ೬೪ ||
 ಯೋಽಸೌ ಪರಶ್ಚ ಪರಮಾಃ ಪುರುಷಾಃ ಪರಮೇಶ್ವರಾಃ |
 ಪರಮಾತ್ಮಾ ಸಮಸ್ತಸ್ಯ ಸ್ಥಾವರಸ್ಯ ಚರಸ್ಯ ಚ || ೬೫ ||
 ಉತ್ಪತ್ತಿಹೇತುರೇತೇ ಚ ಯಸ್ಮಿನ್ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಲೀಯತೇ |
 ಸರ್ವಾನಾಸೀತಿ ದೇವತ್ವಾದ್ವಾಸುದೇವೇತ್ಯುದಾಹೃತಾಃ || ೬೬ ||
 ವಯಮಂಶಾಂಶಕಾಸ್ತಸ್ಯ ಚತುರ್ವ್ಯೂಹಸ್ಯ ಮಾನಿನಃ |
 ತದಾದೇಶಿತವರ್ತಾಸೌ ಜಗದ್ಬೋಧಾಯ ದೇಹಿನಾಂ || ೬೭ ||
 ತತ್ಸರ್ವಭೂತಂ ಸರ್ವೇಶಂ ಸರ್ವತ್ರ ಸಮದರ್ಶಿನಂ |
 ಕೃತಾಃ ಪಶ್ಯಂತೌ ರಾಗಾದೀನ್ಕುರಿಷ್ಯಾನ್ಮೋ ವಿಭೇದಿನಃ || ೬೮ ||
 ವಸಂತೇ ಮಯಿ ಚೇಂದ್ರೇ ಚ ಭವತೀಷು ತಥಾ ಸ್ಮರೇ |
 ಯದಾ ಸ ಏವ ಭೂತಾತ್ಮಾ ತದಾ ದ್ವೇಷಾದಯಃ ಕಥಂ || ೬೯ ||
 ಯನ್ಮಯಾನ್ಯವಿಭಕ್ತಾನಿ ಯದಾ ಸರ್ವೇಷು ಜಂತುಷು |
 ಸರ್ವೇಶ್ವರೇಶ್ವರೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಕುತೋ ರಾಗಾದಯಸ್ತತಃ || ೭೦ ||

೬೪. ನಾನು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವೆವು. ನಿಮಗೂ, ಮನ್ಮಥ, ವಸಂತರಿಗೂ ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯರಲ್ಲ. ಇಂದ್ರನು ಸ್ವಸ್ಥ ಚಿತ್ತನಾಗಲಿ. ನೀವು ಶಂಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ತೆರಳಿರಿ.

೬೫-೬೬. ಉತ್ತಮನೂ, ಪರಮೇಶ್ವರನೂ, ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಆದ ಈ ನಾರಾಯಣನು ಚರಾಚರವ್ರವಂಚಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣನು. ಈ ವ್ರವಂಚವೆಲ್ಲ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗುವುದು. ಇವನು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಾಸುದೇವನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವನು.

೬೭-೬೮. ನಾನು ಚತುರ್ವ್ಯೂಹನಾದ ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಂಶಾಂಶಕರು. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ದ್ವಾಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವೆವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ, ಸರ್ವೇಶನೂ, ಸಕಲವನ್ನೂ ಸಮವಾಗಿ ನೋಡುವವನೂ ಆದ ಅವನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವ ನಾನು ಭೇದಕಗಳಾದ ರಾಗಾದಿಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ವಶರಾಗುವೆವು?

೬೯. ಆ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನು ವಸಂತನಲ್ಲಿಯೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿಯೂ, ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿಯೂ, ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ, ಮನ್ಮಥನಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ದ್ವೇಷಾದಿಗಳು ಹೇಗುಂಟಾಗುವುವು?

೭೦. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವಿಭಕ್ತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ರಾಗಾದಿಗಳು ಹೇಗುಂಟಾಗುವುವು?

ಬ್ರಹ್ಮಾಣಮಿಂದ್ರಮಿಶಾನಮಾದಿತ್ಯಂ ಮರುತೋಽಖಿಲಾನ್ |
 ವಿಶ್ವೇದೇವಾನ್ಯಷೀನ್ ಸಾಧ್ಯಾನ್ವಸೂನ್ವಿತ್ಯಗಣಾಂಸ್ತಥಾ || ೨೧ ||
 ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸಭೂತಾದೀನ್ನಾಗಾನ್ ಸರ್ಪಾನ್ ಸರೀಸೃಪಾನ್ |
 ಮನುಷ್ಯಪಕ್ಷಿಗೋರೂಪಗಜಸಿಂಹಜಲೇಚರಾನ್ || ೨೨ ||
 ಮಕ್ಷಿಕಾನುಶಕಾನ್ದಂಶಾಂಫಲಭಾನ್ ಜಲಜಾನ್ವಮಿಾನ್ |
 ಗುಲ್ಮವೃಕ್ಷಲತಾವಲ್ಲಿತ್ವಕ್ಸಾರತ್ಯಣಜಾತಿಷು || ೨೩ ||
 ಯಚ್ಚ ಕಿಂಚಿದದೃಶ್ಯಂ ವಾ ದೃಶ್ಯಂ ವಾ ತ್ರಿದಶಾಂಗನಾಃ |
 ಮನ್ಯಧ್ವಂ ಜಾತಮೇಕಸ್ಯ ತತ್ಸರ್ವಂ ಪರಮಾತ್ಮನಃ || ೨೪ ||
 ಜಾಯಮಾನಃ ಕಥಂ ವಿಷ್ಣು ಮಾತ್ಮಾನಂ ಪರಮಂ ಚ ಯತ್ |
 ರಾಗದ್ವೇಷೌ ತಥಾ ಲೋಭಂ ಕಃ ಕುರ್ಯಾದಮರಾಂಗನಾಃ || ೨೫ ||
 ಸರ್ವಭೂತನುಯೇ ವಿಷ್ಣೌ ಸರ್ವಗೇ ಸರ್ವಧಾತರಿ |
 ನಿಸಾತ್ಯ ತಂ ಪೃಥಗ್ಭೂತೇ ಕುತೋ ರಾಗಾದಿಕೋ ಗುಣಃ || ೨೬ ||
 ಏವಮಸ್ಮಾಸು ಯುಷ್ಮಾಸು ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಚಾಂಬಲಾಃ |
 ತನ್ಮಯೈಕತ್ವಭೂತೇಷು ರಾಗಾದ್ಯವಸರಃ ಕುತಃ || ೨೭ ||
 ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿರಿಯಂ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಸಮಸ್ತೈರ್ವ್ಯಾಪಲೋಕಿನೀ |
 ಪೃಥಗ್ವಿಜ್ಞಾನಮಾತ್ರೈವ ಲೋಕಸಂವ್ಯವಹಾರವತ್ || ೨೮ ||

೨೧-೨೪. ಬ್ರಹ್ಮ, ಇಂದ್ರ, ಶಂಕರ, ಆದಿತ್ಯರು, ಮರುತ್ತುಗಳು, ವಿಶ್ವೇದೇವರು, ಋಷಿಗಳು, ನಾಧ್ಯರು, ವಸುಗಳು, ಪಿತೃಗಣಗಳು, ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸಭೂತಗಳು, ನಾಗರು, ಸರ್ಪಗಳು, ಮನುಷ್ಯ, ಪಕ್ಷಿ, ಗೋವುಗಳು, ಗಜ, ಸಿಂಹ, ಜಲಚರಪ್ರಾಣಿಗಳು, ನೋಣಗಳು, ಸೊಳ್ಳೆಗಳು, ಮಿಡಿತೆಗಳು, ಗುಲ್ಮ, ಲತೆ, ವೃಕ್ಷಗಳು, ಬಿದಿರು ಮೊದಲಾದ ತೃಣಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಇತರ ದೃಶ್ಯಾದೃಶ್ಯವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಇರುವನು.

೨೫. ದೇವಾಂಗನೆಯರೆ! ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಯಾವನ ರಾಗ, ದ್ವೇಷ, ಲೋಭಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಯಾನು ?

೨೬. ಸರ್ವಭೂತರೂಪನೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯೂ, ಸಕಲವನ್ನು ಸೃಜಿಸುವವನೂ ಆದ ಆ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ರಾಗಾದಿ ಗುಣಗಳು ಹೇಗುಂಟಾಗುವುವು ?

೨೭. ಸ್ತ್ರೀಯರೆ! ಹೀಗೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ, ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ, ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆ ವಿಷ್ಣುವು ನೆಲೆಸಿರಲು ರಾಗಾದಿಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವೆಲ್ಲಿ ?

೨೮. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರದಂತೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಒಂದೇ ಎಂದೂ ತಿಳಿಯುವುದೇ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಾಂತಃಕರಣಪ್ರಧಾನಪುರುಷಾತ್ಮಕಂ ।

ಜಗದ್ವೈ ಹ್ಯೇತದಖಿಲಂ ತದಾ ಭೇದಃ ಕಿನಾತ್ಮಕಃ ॥ ೭೯ ॥

ಭವಂತಿ ಲಯನಾಯಾಂತಿ ಸಮುದ್ರಸಲಿಲೋರ್ಮಯಃ ।

ನ ವಾರಿಭೇದತೋ ಭಿನ್ನಾಸ್ತಥೈವೈಕ್ಯಾದಿದಂ ಜಗತ್ ॥ ೮೦ ॥

ಯಥಾಗ್ನೇರರ್ಚಿಷಃ ಪೀತಾಃ ಪಿಂಗಲಾರುಣಧೂಸರಾಃ ।

ತಥಾಪಿ ನಾಸಗ್ನಿತೋ ಭಿನ್ನಾಸ್ತಥೈತದ್ಭ್ರಹ್ಮಣೋ ಜಗತ್ ॥ ೮೧ ॥

ಭವತೀಭಿಶ್ಚ ಯತ್ಕೋಲಭನುಸ್ಮಾಕಂ ಸ ಪುರಂದರಃ ।

ಕಾರಯತ್ಯಸದೇತಚ್ಚ ವಿನೇಕಾಚಾರಚೇತಸಾಂ ॥ ೮೨ ॥

ಭವಂತ್ಯಃ ಸ ಚ ದೇವೇಂದ್ರೋ ಲೋಕಾಶ್ಚ ಸಸುರಾಃಸುರಾಃ ।

ಸಮುದ್ರಾದ್ರಿವನೋಪೇತಾ ಮದ್ದೇಹಾಂತರಗೋಚರಾಃ ॥ ೮೩ ॥

ಯಥೇಯಂ ಚಾರುಸರ್ವಾಂಗೀ ಭವತೀನಾಂ ಮಯಾಗ್ರತಃ ।

ದರ್ಶಿತಾ ದರ್ಶಯಿಷ್ಯಾಮಿ ತಥಾ ಚೈವಾಖಿಲಂ ಜಗತ್ ॥ ೮೪ ॥

ಪ್ರಯಾತು ಶಕ್ರೋ ಮಾ ಗರ್ವಮಿಂದ್ರತ್ವಂ ಕಸ್ಯ ಸುಸ್ಥಿರಂ ।

ಯೂಯಂ ಚ ಮಾ ಸ್ಮಯಂ ಯಾತ ಸಂತಿ ರೂಪಾನ್ವಿತಾಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ ॥ ೮೫ ॥

೭೯. ಈ ಸಕಲ ವ್ರಪಂಚವೂ, ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಅಂತಃಕರಣ, ಪ್ರಧಾನ, ಪುರುಷ ರೂಪವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಭೇದವೆಂತಹದು?

೮೦. ಸಮುದ್ರದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆಗಳು ಉಂಟಾಗುವವು. ಮತ್ತು ನಾಶವಾಗುವವು. ಆದರೆ ಆ ಅಲೆಗಳು ಒಂದೇ ನೀರಿನಿಂದ ಉಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಹೇಗೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ವ್ರಪಂಚವೂ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ.

೮೧. ಅಗ್ನಿಯ ಜ್ವಾಲೆಗಳು ಹಳದಿ, ಕೆಂಪು, ಬೂದು ಬಣ್ಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವು ಅಗ್ನಿಗಿಂತ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ವ್ರಪಂಚವು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಲ್ಲ.

೮೨. ಇಂದ್ರನು ನಿಮ್ಮಿಂದ ನಮಗೆ ಕ್ಷೋಭೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಸುವುದು ವಿನೇಕಿಗಳಿಗೆ ಅನುಚಿತವಾದುದು.

೮೩. ನೀವು, ಆ ದೇವೇಂದ್ರನು, ಸುರರು, ಅಸುರರು, ಸಮುದ್ರಗಳು, ಬೆಟ್ಟಗಳು, ವನಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಲೋಕಗಳು ನನ್ನ ದೇಹದೊಳಗಿರುವವು.

೮೪. ನಾನು ಈ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ತೋರಿಸಿದಂತೆ ನಿಖಿಲ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ತೋರಿಸುವೆನು.

೮೫. ಇಂದ್ರನು ಗರ್ವಪಡದಿರಲಿ. ಇಂದ್ರತ್ವವು ಯಾರಿಗೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವುದು? ನೀವೂ ಗರ್ವಪಡಬೇಡಿರಿ. ಸುಂದರಿಯರಾದ ಇತರ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಇರುವ ರೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ.

ಕಂ ಸುರೂಪಂ ಕುರೂಪಂ ನಾ ಯದಾ ಭೇದೋ ನ ದೃಶ್ಯತೇ |
 ತಾರತಮ್ಯಂ ಸುರೂಪತ್ವೇ ಸತತಂ ಭಿನ್ನದರ್ಶನಾತ್ || ೮೬ ||
 ಭವತೀನಾಂ ಸ್ಥಯಂ ಮತ್ವಾ ರೂಪೌದಾರ್ಯಗುಣೋದ್ಭವಂ |
 ಮಯೇಯಂ ದರ್ಶಿತಾ ತನ್ನೀ ತತಸ್ತು ಶನುಮೇಷ್ಯಥ || ೮೭ ||
 ಯಸ್ಮಾನ್ಮದೂರೋರ್ನಿಷ್ಪನ್ನಾ ತ್ವಿಯಮಿಂದೀವರೇಕ್ಷಣಾ |
 ಉರ್ವಶೀ ನಾನು ಕಲ್ಯಾಣೇ ಭವಿಷ್ಯತಿ ವರಾಪ್ತರಾಃ || ೮೮ ||
 ತದಿಯಂ ದೇವರಾಜಸ್ಯ ನೀಯತಾಂ ವರವರ್ಣಿನೀ |
 ಭವತ್ಯಸೇನ ಚಾಸ್ಮಾಕಂ ಪ್ರೇಷಿತಾಃ ಪ್ರೀತಿಮಿಚ್ಛತಾ || ೮೯ ||
 ವಕ್ತವ್ಯಶ್ಚ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷೋ ನಾಃಸ್ಮಾಕಂ ಭೋಗಕಾರಣಾತ್ |
 ತಪಶ್ಚರ್ಯಾ ನ ನಾ ಸ್ಪ್ರಾಪ್ಯಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ತುಮಭೀಪ್ಸತಾ || ೯೦ ||
 ಸನ್ಮಾರ್ಗಮಸ್ಯ ಜಗತೋ ದರ್ಶಯಿಷ್ಯೇ ಕರೋಮ್ಯಹಂ |
 ತಥಾ ನರೇಣ ಸಹಿತೋ ಜಗತಃ ಪಾಲನೋದ್ಯತಃ || ೯೧ ||
 ಯದಿ ಕಶ್ಚಿತ್ತವಾಬಾಧಾಂ ಕರೋತಿ ತ್ರಿದಶೇಶ್ವರ |
 ತನುಹಂ ನಾರಯಿಷ್ಯಾಮಿ ನಿವೃತ್ತೋ ಭವ ನಾಸನ || ೯೨ ||

೮೬. ಭೇದವು ಕಾಣದಿರುವಾಗ ಸುರೂಪವಾಗಲಿ, ಕುರೂಪವಾಗಲಿ ಯಾವುದು? ಭೇದವು ತೋರುವಾಗ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವು ಕಾಣುವುದು.

೮೭. ನೀವು ರೂಪೌದಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಅಹಂಕಾರಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ನಾನು ಈ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಾಂತರಾಗಿರಿ.

೮೮. ಈ ಇಂದೀವರೇಕ್ಷಣೆಯು ನನ್ನ ತೊಡೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಉರ್ವಶಿಯೆಂಬ ಅಪ್ಸರೆಯಾಗುವಳು.

೮೯. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವೇಂದ್ರನಿಂದ ನನ್ನೆಡೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನೀವು ಇವಳನ್ನು ಆ ದೇವರಾಜನೆಡೆಗೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಿ.

೯೦. ಮತ್ತು ಆ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ. ನಾವು ಭೋಗಕ್ಕಾಗಲಿ, ಅವಾಪ್ಯವಾದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

೯೧. ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸನ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವೆನು. ನಾನೂ ಸನ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವೆನು. ಹಾಗೆಯೇ ನರನೊಡನೆ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

೯೨. ಇಂದ್ರ! ನಿನಗಾರಾದರೂ ತೊಂದರೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನೂ ತಡೆಯುವೆನು. ನೀನು ಸುಖಿಯಾಗಿರು.

ಕರ್ತೃಸಿ ಚೇತ್ಸ್ವನಾಬಾಧಾಂ ನ ದುಷ್ಟಸ್ಯೇಹ ಕಸ್ಯಚಿತ್ |

ತಂ ಚಾಸಿ ಶಾಸ್ತಾ ತದಹಂ ಪ್ರವರ್ತಿಷ್ಯಾನ್ಯಸಂಶಯಂ || ೯೩ ||

ಏತದ್ಜ್ಞಾತ್ವಾ ನ ಸಂತಾಪಸ್ತ್ವಯಾ ಕಾರ್ಯೋ ಹಿ ನಾಂ ಪ್ರತಿ |

ಉಪಕಾರಾಯ ಜಗತಾಮನತೀರ್ಣೋಽಸ್ಮಿ ವಾಸವ || ೯೪ ||

ಯಾ ಚೇಯಮುರ್ವಶೀ ಮತ್ತಃ ಸಮುದ್ಭೂತಾ ಪುರಂದರ |

ತ್ರೇತಾಗ್ನಿಹೇತುಭೂತೇಯಂ ಏನಂ ಸ್ರಾಪ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೯೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಶ್ರೀಪತ್ಯುತ್ಪತ್ತಿವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ದ್ವಿನವತ್ಯುತ್ಪತ್ತಿರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೯೩. ನೀನು ಯಾವ ದುಷ್ಟನಿಗೆ ಬಾಧೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡದವನಾದರೆ ಆ ದುಷ್ಟನನ್ನು ನಾನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವೆನು. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವೆನು.

೯೪. ವಾಸವ! ನೀನು ಇದನ್ನರಿತು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಿಸಬೇಡ. ನಾನು ಜಗತ್ತುಗಳಿಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಲು ಅವತಾರಮಾಡಿರುವೆನು.

೯೫. ನನ್ನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಉರ್ವಶಿಯು ಅಗ್ನಿತ್ರಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಳು. ಇವಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅಗ್ನಿಯು ಉಂಟಾಗುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಶ್ರೀಪತ್ಯುತ್ಪತ್ತಿವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ನೂರತೊಂಬತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ತ್ರಿನವತ್ಯುತ್ತರಶತತಪೋಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀಸತಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಇತ್ಯುಕ್ತೇಽಪ್ಸರಸಃ ಸರ್ವಾಃ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ಪುನಃ ಪುನಃ ।

ಊಚುರ್ನಾರಾಯಣಂ ದೇವಂ ತದ್ವರ್ಶನಸಮೀಹಯಾ

॥ ೧ ॥

ವಸಂತಕಾಮಾವ್ಸರಸ ಊಚುಃ :-

ಭಗವನ್ಸ್ಮನತಾ ಯೋಽಯಮುಪದೇಶೋ ಹಿತಾರ್ಥಿನಾ ।

ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಸ ಸರ್ವೋ ವಿಜ್ಞಾತೋ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ವಿದಿತಂ ಚ ತೇ ॥ ೨ ॥

ಯತ್ಪ್ರೇತದ್ಭವತಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪ್ರಸನ್ನೇನಾಂತರಾತ್ಮನಾ ।

ದರ್ಶಿತೇಯಂ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ ದರ್ಶಯಿಷ್ಯಾಮಿ ವೋ ಜಗತ್ ॥ ೩ ॥

ತತ್ರಾರ್ಥೇ ಸರ್ವಭಾವೇನ ಪ್ರಸನ್ನಾನಾಂ ಜಗತ್ಪತೇ ।

ದರ್ಶಯಾತ್ಮಾನಮಖಿಲಂ ದರ್ಶಿತೇಯಂ ಯಥೋರ್ವಶೀ ॥ ೪ ॥

ಯದಿ ದೇವಾಃ ಪರಾರ್ಥೇಽಪಿ ನಾಃ ಸ್ವಾಮಿ ಕುಪಿತಂ ತವ ।

ನಮಸ್ತೇ ಜಗತಾಮೀಶ ದರ್ಶಯಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಾ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶ್ರೀಸತಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ನಾರಾಯಣನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ಅಪ್ಸರೆಯರೆಲ್ಲ ಅವನನ್ನು ನೋಡಲಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಹೀಗೆಂದರು.

೨. ವಸಂತ ಕಾಮ ಅಪ್ಸರೆಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. — ಪೂಜ್ಯನೆ! ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುವ ನಿನ್ನಿಂದ ಯಾವ ಉಪದೇಶವು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಅದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ವನ್ನೆಲ್ಲ ನಾವು ಅರಿತುಕೊಂಡೆವು.

೩. ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, “ನಾನು ಈ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿರುವೆನು. ನಿಮಗೆ ಜಗತ್ತನ್ನು ತೋರಿಸುವೆನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವೆ.

೪. ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ನಾರಾಯಣನೆ! ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ನಮಗೆ ನೀನು ಉರ್ವಶಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದಂತೆ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ತೋರಿಸು.

೫. ಸ್ವಾಮಿ! ನಾವು ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ನೀನು ಕೋಪಗೊಳ್ಳಬೇಡ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸು.

ನಾರಾಯಣ ಉವಾಚ :-

ಪಶ್ಯತೇಹಾಃಖಿಲಾಲ್ಲೋಕಾನ್ಮನು ದೇಹೇ ಸುರಾಂಗನಾಃ |

ಮಧುಂ ಮದನಮಾತ್ಮಾನಂ ಯಚ್ಚಾನ್ಯದ್ವೃಷ್ಟಮಿಚ್ಛಥ

|| ೬ ||

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಭಗವಾನ್ ದೇವಸ್ತದಾ ನಾರಾಯಣೋ ನೃಪ |

ಉಚ್ಚೈರ್ಜಹಾಸ ಸ್ವನವತ್ತತ್ರಾಭೂದಖಿಲಂ ಜಗತ್

|| ೭ ||

ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ಶಕ್ರಃ ಸಹ ರುದ್ರೈಃ ಪಿನಾಕಧೃಕ್ |

ಅದಿತ್ಯಾ ವಸವಃ ಸಾಧ್ಯಾ ವಿಶ್ವೇದೇನಾ ಮಹರ್ಷಯಃ

|| ೮ ||

ನಾಸತ್ಯದಸ್ರಾವನಿಲಃ ಸರ್ವಗಶ್ಚ ತಥಾಃಗ್ನಯಃ |

ಯಕ್ಷಗಂಧರ್ವಸಿದ್ಧಶ್ಚ ಪಿಶಾಚೋರಗಕಿನ್ನರಾಃ

|| ೯ ||

ಸಮಸ್ತಾಃ ಸ್ವರಸೋ ವಿದ್ಯಾಃ ಸಾಂಗಾ ವೇದಾಸ್ತದುಕ್ತಯಃ |

ಮನುಷ್ಯಾಃ ಪಶವಃ ಕೀಟಾಃ ಪಕ್ಷಿಣಃ ಪಾದಪಾಸ್ತಥಾ

|| ೧೦ ||

ಸರೀಸೃಪಾಶ್ಚಾಽಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾ ಯಚ್ಚಾನ್ಯಜ್ಜೀವಸಂಜ್ಞಿತಂ |

ಸಮುದ್ರಾಃ ಸಕಲಾಃ ಶೈಲಾಃ ಸರಿತಃ ಕಾನನಾನಿ ಚ

|| ೧೧ ||

ದ್ವೀಪಾನ್ಯಶೇಷಾಣಿ ತಥಾ ತಥಾ ಸರ್ವಸರಾಂಸಿ ಚ |

ನಗರಗ್ರಾಮಪೂರ್ಣಾ ಚ ಮೇದಿನೀ ಮೇದಿನೀಪತೇ |

ದೇವಾಂಗನಾಭಿದೇವಸ್ಯ ದೇಹೇ ದೃಷ್ಟಂ ಮಹಾತ್ಮನಃ

|| ೧೨ ||

೬. ನಾರಾಯಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ದೇವಾಂಗನೆಯರೆ! ಈ ನನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಸಂತ, ಮನ್ಮಥರೇ ಅಲ್ಲದೆ ನಿಮ್ಮನ್ನೂ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿರಿ. ಬೇರೆ ಏನನ್ನು ನೋಡಬಯಸುವಿರೋ ಅದನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

೭. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.-ಪೂಜ್ಯನಾದ ನಾರಾಯಣನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಕ್ಕನು. ಅದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವೂ ಉಂಟಾಯಿತು.

೮-೧೨. ಆ ದೇವಾಂಗನೆಯರು ಅವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ಪ್ರಜಾಪತಿ, ಶಕ್ರ, ರುದ್ರರು, ಶಂಕರ, ಅದಿತ್ಯರು, ವಸುಗಳು, ಸಾಧ್ಯರು, ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು, ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಅಶ್ವಿನಿದೇವತೆಗಳು, ವಾಯು, ಅಗ್ನಿಗಳು, ಯಕ್ಷರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಸಿದ್ಧರು, ಪಿಶಾಚಗಳು, ಉರಗಗಳು, ಕಿನ್ನರರು, ಅಪ್ಸರೆಯರು, ವಿದ್ಯೆಗಳು, ಸಾಂಗವೇದಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು, ಪಶುಗಳು, ಕೀಟಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು, ವೃಕ್ಷಗಳು, ಸರಿಯುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಸಮುದ್ರಗಳು, ಪರ್ವತಗಳು, ನದಿಗಳು, ಕಾಡುಗಳು, ಸಕಲ ದ್ವೀಪಗಳು, ಸಮಸ್ತ ಸರೋವರಗಳು, ನಗರ, ಗ್ರಾಮಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಭೂಮಿ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಂಡರು.

ನಕ್ಷತ್ರಗ್ರಹತಾರಾಭಿಃ ಸುಸಂಪೂರ್ಣಂ ನಭಸ್ತಲಂ ।

ದದೃಶುಸ್ತಾಃ ಸುಚಾರ್ವಾಂಗೈಸ್ತಸ್ಯಾಂತರ್ವಿಶ್ವರೂಪಿಣಃ

॥ ೧೩ ॥

ಊರ್ಧ್ವಾಂ ನ ತೀರ್ಯಗಧಸ್ತಾದ್ಯದಾಂತಸ್ತಸ್ಯ ದೃಶ್ಯತೇ ।

ತಮನಂತಮನಾದಿಂ ಚ ತತಸ್ತಾಸ್ತುಷ್ಪುವುಃ ಪ್ರಭುಂ

॥ ೧೪ ॥

ಮದನೇನ ಸಮಂ ಸರ್ವಾ ಮಧುನಾ ಚ ವರಾಂಗನಾಃ ।

ಸಸಾಧ್ಯಸಾ ಭಕ್ತಿಪರಾಃ ಪರಂ ವಿಸ್ಮಯಮಾಗತಾಃ

॥ ೧೫ ॥

ವಸಂತಕಾಮಾಪ್ಸರಸ ಉಚುಃ :-

ಪಶ್ಯಾಮಿ ನಾಃಽದಿಂ ತವ ದೇವ ನಾಃಂತಂ

ನ ಮಧ್ಯಮವ್ಯಾಕೃತರೂಪಪಾರಂ ।

ಪರಾಯಣಂ ತ್ವಾಂ ಜಗತಾಮನಂತಂ

ನತಾಃ ಸ್ಮ ನಾರಾಯಣಮಾತ್ಮಭೂತಂ

॥ ೧೬ ॥

ಮಹೀನಭೋವಾಯುಜಲಾಗ್ನಯಸ್ತ್ವಂ

ಶಬ್ದಾದಿರೂಪಸ್ತು ಪರಾಪರಾತ್ಮನ್ ।

ತ್ವತ್ತೋ ಭವತ್ಯಚ್ಯುತ ಸರ್ವಮೇತ

ದ್ಭೇದಾದಿರೂಪೋಽಸಿ ವಿಭೋ ತ್ವಮಾತ್ಮನ್

॥ ೧೭ ॥

ದೃಷ್ಟಾಽಸಿ ರೂಪಸ್ಯ ಪರಸ್ಯ ನೇತ್ತಾ

ಶ್ರೋತಾ ಚ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಹರೇ ತ್ವಮೇಕಃ ।

ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಭವಾನ್ ಸರ್ವಗತೋಽಖಿಲಸ್ಯ

ಘ್ರಾತಾ ಚ ಗಂಧಸ್ಯ ಪೃಥಕ್ಪರಿರೀ

॥ ೧೮ ॥

೧೩-೧೫ ಮತ್ತೂ ಆ ಶರೀರದೊಳಗೆ ನಕ್ಷತ್ರ, ಗ್ರಹ, ತಾರೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಆಕಾಶವನ್ನೂ ಕಂಡರು. ಅವನ ಶರೀರದೊಳಗೆ ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಅಡ್ಡಭಾಗಗಳು ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಅನಂತನೂ, ಅನಾದಿಯೂ ಆದ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ಭಯಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡರು.

೧೬. ವಸಂತ, ಕಾಮ, ಅಪ್ಸರೆಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ — ಸ್ವಾಮಿ! ನಾವು ನಿನ್ನ ಆದಿ, ಮಧ್ಯ, ಅಂತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಲಾರೆವು. ಅವ್ಯಾಕೃತರೂಪನೂ, ಜಗದಾತ್ಮನೂ, ಶಾಶ್ವತನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ವಂದಿಸುವೆವು.

೧೭. ಅಚ್ಯುತ! ನೀನು ಭೂಮಿ, ಆಕಾಶ, ವಾಯು, ಜಲ, ಅಗ್ನಿ, ಶಬ್ದ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಈ ಜಗತ್ತು ಉಂಟಾಗುವುದು. ಸ್ವಾಮಿ! ನೀನು ಭೇದಾದಿರೂಪನಾಗಿರುವೆ.

೧೮-೧೯. ಹರಿಯೆ! ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಪರಮಾತ್ಮರೂಪವನ್ನು ನೋಡುವವನೂ, ತಿಳಿಯುವವನೂ, ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳುವವನೂ, ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಸೃಜಿಸುವವನೂ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ, ಗಂಧವನ್ನು ಆಘ್ರಾಣಿಸುವವನೂ, ವೃಥ

ಸುರೇಷು ಸರ್ವೇಷು ನ ಸೋಽಸ್ತಿ ಕಶ್ಚಿ
 ನ್ತನುಷ್ಯಲೋಕೇಷು ನ ಸೋಽಸ್ತಿ ಕಶ್ಚಿತ್ |
 ಪಶ್ವಾದಿವರ್ಗೇಷು ನ ಸೋಽಸ್ತಿ ಕಶ್ಚಿ
 ದ್ಭೋ ನಾಂಶಭೂತಸ್ತವ ದೇವದೇವ || ೧೯ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಾಂಬುಧೀಂದ್ರಪ್ರಮುಖಾನಿ ಸೌಮ್ಯ
 ಶಕ್ರಾದಿ ರೂಪಾಣಿ ತವೋತ್ತಮಾನಿ |
 ಸಮುದ್ರರೂಪಂ ತವ ಧೈರ್ಯವತ್ಸ್ವ
 ತೇಜಃ ಸ್ವರೂಪೇಷು ರವಿಸ್ತಥಾಽಗ್ನಿಃ || ೨೦ ||
 ಕ್ಷಮಾ ಧನೇಷು ಕ್ಷಿತಿರೂಪಮಗ್ರ್ಯಂ
 ಶೀಘ್ರೇಷು ಶೀಘ್ರೋ ಬಲವತ್ಸ್ವ ವಾಯುಃ |
 ಮನುಷ್ಯರೂಪಂ ತವ ರಾಜನೇಷೋ
 ಮೂಢೇಷು ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸಾದಪೋಽಸಿ || ೨೧ ||
 ಸರ್ವಾನಯೇಷ್ವಚ್ಯುತ ದಾನವಸ್ತ್ವಂ
 ಸನತ್ಸುಜಾತಶ್ಚ ವಿನೇಕವತ್ಸ್ವ |
 ರಸಸ್ವರೂಪೇಣ ಜಲಸ್ಥಿತೋಽಸಿ
 ಗಂಧಸ್ವರೂಪಂ ಭವತೋ ಧರಿತ್ರ್ಯಾಂ || ೨೨ ||
 ದೃಶ್ಯಸ್ವರೂಪಶ್ಚ ಹುತಾಶನಸ್ತ್ವಂ
 ಸ್ಪರ್ಶಸ್ವರೂಪಂ ಭವತಃ ಸಮೀರೇ |
 ಶಬ್ದಾದಿಕಂ ತೇ ನಭಸಿ ಸ್ವರೂಪಂ
 ಮಂತವ್ಯರೂಪೋ ಮನಸಿ ಪ್ರಭೋ ತ್ವಂ || ೨೩ ||

ಗಾತ್ರನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮನುಷ್ಯಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪಶ್ವಾದಿವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನ ಅಂಶವಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.

೨೦-೨೨. ಸಾಧುವೆ! ಬ್ರಹ್ಮ, ಸಮುದ್ರ, ಇಂದ್ರ ಲೋದಲಾದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವ ನೀನು ಧೈರ್ಯವಂತರಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರನೂ, ತೇಜೋರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾಗ್ನಿಗಳೂ, ಕ್ಷಮೆಯುಳ್ಳವರಲ್ಲಿ ಭೂಮಿರೂಪನೂ, ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೀಘ್ರನೂ, ಬಲಿಷ್ಠರಲ್ಲಿ ವಾಯುವೂ, ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ರಾಜರೂಪನೂ, ಮೂಢರಲ್ಲಿ ಮೃಕ್ಷರೂಪನೂ, ಸಮಸ್ತ ದುರ್ವಿನೀತರಲ್ಲಿ ದಾನವನೂ, ವಿನೇಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಸನತ್ಸುಜಾತನೂ ಆಗಿರುವೆಯಲ್ಲದೆ ರಸಸ್ವರೂಪದಿಂದ ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಗಂಧಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವೆ.

೨೩-೨೪. ನೀನು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ದೃಶ್ಯನೂ, ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪೃಶ್ಯನೂ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದರೂಪನೂ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜ್ಞೇಯನೂ, ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನರೂಪನೂ,

ಬೋಧಸ್ವರೂಪಶ್ಚ ಮತೌ ತ್ಸಮೇಕಃ
 ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸರ್ವಭೂತ |
 ಪಶ್ಯಾಮಿ ತೇ ನಾಭಿಸರೋಜಮಧ್ಯೇ
 ಬ್ರಹ್ಮಾಣಮಿಶಂ ಚ ಹರಂ ಭೃಕುಟ್ಯಾಂ || ೨೪ ||
 ತನಾಶ್ಚಿನೌ ಕರ್ಣಗತೌ ಸಮಸ್ತಾ
 ಸ್ತನಾಸ್ಥಿತಾ ಬಾಹುಷು ಲೋಕಪಾಲಾಃ |
 ಘ್ರಾಣೋನಿಲೋ ನೇತ್ರಗತೌ ರವೀಂದ್ರಾ
 ಚಿಹ್ವಾ ಚ ತೇ ನಾಥ ಸರಸ್ವತೀಯಂ || ೨೫ ||
 ಪಾದೌ ಧರಿತ್ರೀ ಜಠರಂ ಸಮಸ್ತಾಂ
 ಲ್ಲೋಕಾನ್ಮೃಷೀಕೇಶ ವಿಲೋಕಯಾಮುಃ |
 ಜಂಘೇ ನಯಂ ಪಾದತಲಾಂಗುಲೀಷು
 ಪಿಶಾಚಯಕ್ನೋರಗಸಿದ್ಧ ಸಂಘಾಃ || ೨೬ ||
 ಪುಂಸ್ತ್ವೇ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪತಿರೋಷ್ಯಯುಗ್ಮೇ
 ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾಸ್ತೇ ಕೃತನಃ ಸಮಸ್ತಾಃ |
 ಸರ್ವೇ ನಯಂ ತೇ ದಶನೇಷು ದೇವ
 ದಂಷ್ಟ್ರಾಸು ದೇವಾ ಹ್ಯಭವಂಶ್ಚ ದಂತಾಃ || ೨೭ ||
 ರೋಮಾಣ್ಯಶೇಷಾಸ್ತನ ದೇವಸಂಘಾ
 ವಿದ್ಯಾಧರಾ ನಾಥ ತನಾಂಘ್ರಿರೇಖಾಃ |
 ಸಾಂಗಾಃ ಸಮಸ್ತಾಸ್ತನ ದೇವ ವೇದಾಃ
 ಸನಾಸ್ಥಿತಾಃ ಸಂಧಿಷು ಬಾಹುಭೂತಾಃ || ೨೮ ||

ಎಲ್ಲಿ ಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಕಲ ಭೂತರೂಪನೂ ಆಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ
 ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೂ, ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿನಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನನ್ನೂ, ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಿನಿದೇವತೆ
 ಗಳನ್ನೂ ನೋಡುವೆವು. ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಕಪಾಲಕರೂ, ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ
 ಅನಿಲನೂ, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೂ, ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯೂ,
 ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯೂ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳೂ ಕಾಣಿಸುವುವು.
 ಮೊಣಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಾವೂ, ಪಾದದ ಕೆಳಗೆ ಮತ್ತು ಬೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಪಿಶಾಚ,
 ಯಕ್ಷ, ಉರಗ, ಸಿದ್ಧರೂ, ಪುಂಸ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಯೂ, ಎರಡು ತುಟಿಗಳಲ್ಲಿ
 ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞಗಳೂ, ಹಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಾವ್ಲೆರೂ, ಕೋರೆದಾಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ
 ದಿವಿಜರೂ, ಸಮಸ್ತ ರೋಮಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಪಾದರೇಖೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾ
 ಧರರೂ, ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಕಲ ವೇದಗಳೂ ನೆಲಸಿರುವುವು.

ವರಾಹಭೂತಂ ಧರಣೀಧರಸ್ತೇ

ನೃಸಿಂಹರೂಪಂ ಚ ಸದಾ ಕರಾಲಂ ।

ಪಶ್ಯಾಮು ತೇ ವಾಜಿಶಿರಸ್ತಥೋಚ್ಛ್ರೈ

ಸ್ತ್ರಿವಿಕ್ರಮೇ ಯಚ್ಚ ತದಾಪ್ರಮೇಯಂ

॥ ೨೯ ॥

ಅಮಿಾ ಸಮುದ್ರಾಸ್ತವ ದೇವ ದೇಹೇ

ಮೌರ್ವಾಲಯಃ ಶೈಲಧರಾಸ್ತಥಾಸಮಿಾ ।

ಇಮಾಶ್ಚ ಗಂಗಾಪ್ರಮುಖಾಃ ಸ್ತವಂತ್ಯೋ

ದ್ವೀಪಾಣ್ಯಶೇಷಾಣಿ ವನಾದಿದೇಶಾಃ

॥ ೩೦ ॥

ಸ್ತವಂತಿ ಚೇಮೇ ಮುನಯಸ್ತನೇಶ

ದೇಹೇ ಸ್ಥಿತಾಸ್ತನ್ಮಹಿಮಾನಮಗ್ನ್ಯಂ ।

ತ್ವಾಮಿಶಿತಾರಂ ಜಗತಾಮನಂತಂ

ಯಜಂತಿ ಯಚ್ಛೈಃ ಕಿಲ ಯಜ್ಞಿನೋಽಮಿಾ

॥ ೩೧ ॥

ತ್ವತ್ತೋ ಹಿ ಸೌಮ್ಯಂ ಜಗತೀಹ ಕಿಂಚಿ

ತ್ವತ್ತೋ ನ ರೌದ್ರಂ ಚ ಸಮಸ್ತಮುರ್ತೇ ।

ತ್ವತ್ತೋ ನ ಶೀತಂ ಚ ನ ಕೇಶವೋಷ್ಣಂ

ಸರ್ವಸ್ವರೂಪಾತಿಶಯಿಾ ತ್ವಮೇವ

॥ ೩೨ ॥

ಪ್ರಸೀದ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸರ್ವಭೂತ

ಸನಾತನಾತ್ಮನ್ವರಮೇಶ್ವರೇಶ ।

ತ್ವನ್ಮಾಯಯಾ ಮೋಹಿತಮಾನಸಾಭಿ

ರ್ಯುತೈಃ ಪರಾದ್ಧಂ ತದಿದಂ ಕ್ಷಮಸ್ವ

॥ ೩೩ ॥

೨೯. ಸ್ವಾಮಿ! ಧರಣಿಯನ್ನು ಧರಿಸುವ ನಿನ್ನ ವರಾಹರೂಪವನ್ನೂ, ಕರಿನವಾದ ನೃಸಿಂಹರೂಪವನ್ನೂ, ಉನ್ನತವಾದ ಹಯಗ್ರೀವ ರೂಪವನ್ನೂ, ಅಪ್ರಮೇಯವಾದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮರೂಪವನ್ನೂ ನೋಡುವೆವು.

೩೦. ನಿನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಡವಾಗ್ನಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಸಮುದ್ರಗಳೂ, ಈ ಬೆಟ್ಟಗಳೂ, ಗಂಗೆ ಮೊದಲಾದ ನದಿಗಳೂ, ಸಕಲದ್ವೀಪಗಳೂ, ವನಗಳೂ ಇವೆ.

೩೧. ನಾರಾಯಣ! ನಿನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಮುನಿಗಳು ನಿನ್ನ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಯಜಮಾನರೂ ಜಗದೊಡೆಯನೂ, ಅನಂತನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುವರು.

೩೨-೩೩. ಕೇಶವ! ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿನಗಿಂತ ಸೌಮ್ಯವಾದುದೂ, ಭಯಂಕರವಾದುದೂ, ಶೀತವಾದುದೂ, ಉಷ್ಣವಾದುದೂ ಇಲ್ಲ. ನೀನೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿರುವೆ. ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ, ಸಕಲಭೂತಸ್ವರೂಪನೂ, ಸನಾತ

ಕಿಂ ನಾಃ ಪರಾದ್ಧಂ ತವ ದೇವದೇವ

ಯನ್ಮಾಯಯಾ ನೋ ಹೃದಯಂ ತವಾಃ ಪಿ ।

ನಾಯಾಃ ಭಿಶಂಕಿ ಪ್ರಣತಾರ್ತಿ ಹ್ಯಂತ

ಮುನೋ ಹಿ ನೋ ವಿಹ್ವಲತಾಮುಪೈತಿ

॥ ೩೪ ॥

ನ ತೇಃ ಪರಾದ್ಧಂ ಯದಿ ತೇಃ ಪರಾದ್ಧ

ಮಸ್ಮಾಭಿರುನ್ಮಾರ್ಗವಿವರ್ತಿನೀಭಿಃ ।

ತತ್ತ್ವಮ್ಯತಾಂ ಸೃಷ್ಟಿಕೃತಸ್ತನೈವ

ದೇವಾಃ ಪರಾಧಃ ಸೃಜತೋಽವಿನೇಕಂ

॥ ೩೫ ॥

ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ಗೋವಿಂದ ನಾರಾಯಣ ಜನಾರ್ದನ ।

ತ್ವನ್ನಾಮಸ್ಮರಣಾತ್ಪಾಪಮಶೇಷಂ ನಃ ಪ್ರಣಶ್ಯತು

॥ ೩೬ ॥

ನಮೋಽನಂತ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನ್ನಿಶ್ವಭಾವನ ।

ತ್ವನ್ನಾಮಸ್ಮರಣಾತ್ಪಾಪಮಶೇಷಂ ನಃ ಪ್ರಣಶ್ಯತು

॥ ೩೭ ॥

ವರೇಣ್ಯ ಯಜ್ಞಪುರುಷ ಪ್ರಜಾಪಾಲನ ವಾಮನ ।

ತ್ವನ್ನಾಮಸ್ಮರಣಾತ್ಪಾಪಮಶೇಷಂ ನಃ ಪ್ರಣಶ್ಯತು

॥ ೩೮ ॥

ನನೂ, ಪರಮೇಶ್ವರನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣ! ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು. ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಭ್ರಾಂತಿಗೊಂಡ ನಾವು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು.

೩೪. ದೇವಾಧಿಪ! ನಾವು ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮಾಡಿರುವುದು ಅಪರಾಧವೇನು? ನಮ್ಮ ಹೃದಯವೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದವರ ಪೀಡೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ವಿಷ್ಣುವೆ! ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಶಂಕೆಗೊಂಡ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ವೃಥೆಗೊಂಡಿದೆ.

೩೫. ನಾವು ನಿನಗೆ ಅಪರಾಧಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಉನ್ಮಾರ್ಗಗಾಮಿಗಳಾದ ನಾವು ಅಪರಾಧಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ಅದು ಅವಿವೇಕವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದ ನಿನ್ನ ತಪ್ಪೇ ಆಗಿರುವುದು.

೩೬. ಗೋವಿಂದ! ನಾರಾಯಣ! ಜನಾರ್ದನ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನಿನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಪಾಪವೆಲ್ಲ ಪರಿಹಾರವಾಗಲಿ.

೩೭. ಅನಂತನೂ, ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕನೂ, ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಜಿಸುವವನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನಿನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಪಾಪವೆಲ್ಲ ನಾಶವಾಗಲಿ.

೩೮. ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ಯಜ್ಞಪುರುಷನೂ, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವವನೂ, ವಾಮನನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣ! ನಿನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಪಾಪವೆಲ್ಲ ನೀಗಲಿ.

ನನೋಃಸ್ತು ತೇಃಬ್ಜನಾಭಾಯ ಪ್ರಜಾಪತಿಕ್ಕತೇ ಹರ ।
 ತ್ವನ್ನಾನುಸ್ಮರಣಾತ್ಪಾಪಮಶೇಷಂ ನಃ ಪ್ರಣಶ್ಯತು ॥ ೩೯ ॥
 ಸಂಸಾರಾರ್ಣವಪೋತಾಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಮಧೋಕ್ಷಜ ।
 ತ್ವನ್ನಾನುಸ್ಮರಣಾತ್ಪಾಪಮಶೇಷಂ ನಃ ಪ್ರಣಶ್ಯತು ॥ ೪೦ ॥
 ನಮಃ ಪರಸ್ಮೈ ಶ್ರೀಶಾಯ ವಾಸುದೇವಾಯ ನೇಧಸೇ ।
 ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಗುಣಯುಕ್ತಾಯ ಸರ್ವಸ್ಥಿತ್ಯಂತಕಾರಿಣೇ ॥ ೪೧ ॥
 ಉಪಸಂಹರ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನ್ರೂಪಮೇತತ್ಸನಾತನಂ ।
 ವರ್ಧಮಾನಂ ನ ನೋ ದ್ರಷ್ಟ್ವಂ ಸಮರ್ಥಂ ಚಕ್ಷುರೀಶ್ವರ ॥ ೪೨ ॥
 ಪ್ರಲಯಾಗ್ನಿಸಹಸ್ರಸ್ಯ ಸಮಾದೀಪ್ತಿಸ್ತವಾಚ್ಯುತ ।
 ಪ್ರಮಾಣೇನ ದಿಶೋ ಭೂಮಿರ್ಗಗನಂ ಚ ಸಮಾವೃತಂ ॥ ೪೩ ॥
 ನ ವಿದುಃ ಕುತ್ರ ವರ್ತಮೋ ಭವಾನ್ನಾಭೋಪಲಕ್ಷ್ಯತೇ ।
 ಸರ್ವಂ ಜಗದಿಹೈಕಸ್ಥಂ ಪಿಂಡಿತಂ ಲಕ್ಷ್ಯಯಾಮಹೇ ॥ ೪೪ ॥
 ಕಿಂ ವರ್ಣಯಾಮೋ ರೂಪಂ ತೇ ಕಿಂ ಪ್ರಮಾಣಮಿದಂ ಹರೇ ।
 ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಕಿಂ ನು ತೇ ದೇವ ಯಜ್ಞಹ್ವಾಯಾ ನ ಗೋಚರೇ ॥ ೪೫ ॥

೩೯. ಪದ್ಮನಾಭನೂ, ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದವನೂ ಆದ ಹರಿಯೇ! ನಿನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಪಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗಲಿ.

೪೦. ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ದೋಣಿಯಂತಿರುವವನಾದ ಹರಿಯೇ! ನಿನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಪಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗಲಿ.

೪೧. ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯೂ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ, ಗುಣಸಹಿತನೂ, ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೪೨. ಈಶ್ವರ! ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಈ ರೂಪವನ್ನು ಅಡಗಿಸು. ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ನೋಡಲು ಸಮರ್ಥವಲ್ಲ.

೪೩. ಅಚ್ಯುತ! ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಗೆ ಸಮವಾದ ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸು ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ, ಭೂಮಿಯನ್ನೂ, ಆಕಾಶವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ.

೪೪. ಸ್ವಾಮಿ! ನಾವು ಎಲ್ಲಿರುವೆವು? ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸುತ್ತೀಯೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ವ್ರಪಂಚವೂ ಪಿಂಡಾಕಾರವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ.

೪೫. ಹರಿಯೇ! ನಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿಸುವುದು? ಆ ರೂಪವು ಎಷ್ಟು ಗಾತ್ರವಾಗಿರುವುದು? ನಿನ್ನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಎಂತಹದು? ಅದು ನಮ್ಮ ನಾಲಿಗೆಗೆ ಗೋಚರವಲ್ಲ.

ವಕ್ತಾರೋ ನಾಃಯುತೇನಾಃಪಿ ಬುದ್ಧೀನಾಮಯುತಾಯುತೈಃ |
 ಗುಣನಿರ್ವರ್ಣನಂ ನಾಥ ಕರ್ತುಂ ತವ ನ ಶಕ್ಯತೇ || ೪೬ ||
 ತದೇತದ್ವರ್ತಮಂ ರೂಪಂ ಪ್ರಸಾದಃ ಪರಮಃ ಕೃತಃ |
 ಭಂದತೋ ಜಗತಾನಿಶ ತದೇತದುಪಸಂಹರ || ೪೭ ||

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಇತ್ಯೇವಂ ಸುಸ್ತುತಸ್ತಾಭಿರಪ್ಸರೋಭಿರ್ಜನಾರ್ದನಃ |
 ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನೋಪಪನ್ನಾನಾಂ ತಾಸಾಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಿಶ್ವರಃ || ೪೮ ||
 ವಿನೇಶ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಸ್ವೈರಂಶೈರ್ಭೂತಭಾವನಃ |
 ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಲೀಯಮಾನಮಧೋಕ್ಷಜಂ || ೪೯ ||
 ವಿಸ್ಮಯಂ ಪರಮಂ ಚಕ್ರಃ ಸಮಸ್ತಾ ದೇವಯೋಷಿತಃ |
 ಸ ಚ ಸರ್ವೇಶ್ವರಃ ಶೈಲಾನ್ವದಪಾನ್ ಸಾಗರಾನ್ಘ್ರವಂ || ೫೦ ||
 ಜಲಮಗ್ನಿಂ ತಥಾ ವಾಯುಮಾಕಾಶಂ ಚ ವಿನೇಶ ಹ |
 ಕಾಲೇ ದಿಕ್ಷ್ವಾಥ ಸರ್ವಾತ್ಮಾ ಹ್ಯಾತ್ಮನಶ್ಚಾನ್ಯಥಾಃಪಿ ಚ || ೫೧ ||
 ಆತ್ಮರೂಪಸ್ಥಿತಂ ತೇನ ಮಹಿಮಾ ಭಾವಯನ್ ಜಗತ್ |
 ದೇವದಾನವರಕ್ಷಾಂಸಿ ಯಕ್ಷವಿದ್ಯಾಧರೋರಗಾಃ || ೫೨ ||
 ಮನುಷ್ಯಪಶುಕೀಟಾದಿ ಮೃಗಪಶ್ವಂತರಿಕ್ಷಗಾಃ |
 ಯೇಽಂತರಿಕ್ಷೇ ತಥಾ ಭೂಮೌ ದಿವಿ ಯೇ ಚ ಜಲಾಶ್ರಯಾಃ || ೫೩ ||

೪೬ ಹತ್ತಸಾವಿರ ಜನರು ಅನೇಕ ಬುದ್ಧಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಿದರೂ ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ.

೪೭. ಈಶ್ವರ! ನೀನು ನಮಗೆ ಈ ರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡಿರುವೆ. ಅದನ್ನು ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯಂತೆ ಅಡಗಿಸಿಕೊ.

೪೮-೫೩. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಹೀಗೆ ಆ ಅಪ್ಸರ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಷ್ಣುವು ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಅವರ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಸಕಲ ಭೂತಗಳನ್ನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಸಮಸ್ತದೇವತಾಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಡಗುತ್ತಿರುವ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕಂಡು ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡರು. ಆ ಹರಿಯು ಪರ್ವತಗಳು, ಮರಗಳು, ಸಮುದ್ರಗಳು, ಭೂಮಿ, ಜಲ, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಆಕಾಶ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಮತ್ತು ಅವನು ತನಗಿಂತ ವೃತ್ತಾಂತವಾಗಿರುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತನ್ನಂತೆಯೇ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕಾಲದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ದೇವತೆಗಳು, ದಾನವರು, ರಾಕ್ಷಸರು, ಯಕ್ಷರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು, ನಾಗಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು, ಪಶುಗಳು, ಕೀಟಗಳು, ಮೃಗಗಳು, ಆಕಾಶ, ಭೂಮಿ, ದೇವಲೋಕ, ಜಲ

ತಾನ್ನಿನೇಶ ಸ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ ಪುನಸ್ತದ್ರೂಪಮಾಸ್ಥಿತಃ ।

ನರೇಣ ಸಾರ್ಥಂ ಯತ್ತಾಭಿದ್ಯಷ್ಟಪೂರ್ವಮುರಿಂದಮು

॥ ೫೪ ॥

ತಾಃ ಪರಂ ವಿಸ್ಮಯಂ ಜಗ್ಮುಃ ಸರ್ವಾಸ್ತ್ರಿದಶಯೋಷಿತಃ ।

ಪ್ರಣೇಮುಃ ಸಾಧ್ವಸಾತ್ಪಾಂಡುನದನಾ ನೃಪಸತ್ತಮು

॥ ೫೫ ॥

ನಾರಾಯಣೋಽಪಿ ಭಗವಾನಾಹ ತಾಸ್ತ್ರಿದಶಾಂಗನಾಃ

॥ ೫೬ ॥

ನಾರಾಯಣ ಉವಾಚ :-

ನೀಯತಾಮುರ್ವಶೀ ಭದ್ರಾ ಯತ್ರಾಸೌ ತ್ರಿದಶೇಶ್ವರಃ ।

ಭವತೀನಾಂ ಹಿತಾರ್ಥಾಯ ಸರ್ವಭೂತೇಷ್ಟಸಾವಿತಿ

॥ ೫೭ ॥

ಜ್ಞಾನಮುತ್ಪಾದಿತಂ ಭೂಯೋ ಲಯಂ ಭೂತೇಷು ಕುರ್ವತಾ ।

ತದ್ಗಚ್ಛಧ್ವಂ ಸಮಸ್ತೋಽಯಂ ಭೂತಗ್ರಾಮೋ ಮದಂಶಕಃ

॥ ೫೮ ॥

ಅಹಮಧ್ಯಾತ್ಮಭೂತಸ್ಯ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ಯೋಗಿನಃ ।

ಅಸ್ಮಾತ್ಪರತರಂ ನಾಸ್ತಿ ಯೋಽನಂತಃ ಪರಿಪತ್ಯತೇ

॥ ೫೯ ॥

ತಮಜಂ ಸರ್ವಭೂತೇಶಂ ಜಾನೀತ ಪರಮಂ ಪದಂ ।

ಅಹಂ ಭವತ್ಯೋ ದೇವಾಶ್ಚ ಮನುಷ್ಯಾಃ ಪಶವಶ್ಚ ಯೇ ।

ಏತತ್ಸರ್ವಮನಂತಸ್ಯ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ವೈ ಕೃತಂ

॥ ೬೦ ॥

ಗಳ್ಳಿರುವ ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನರನೊಡನೆ ಅವುಗಳಂತೆಯೇ ಆದನು. ಆ ದೇವಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಂತಹ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡು ಭಯದಿಂದ ಶ್ವೇತಮುಖರಾಗಿ ವಂದಿಸಿದರು.

೫೬. ನಾರಾಯಣನೂ ಆ ದೇವತಾಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

೫೭-೫೮. ನಾರಾಯಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಎಲೆ ಮಂಗಳಕರರೆ !

ಈ ಉರ್ವಶಿಯನ್ನು ಇಂದ್ರನೆಡೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಿ. ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗುತ್ತ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಇರುವೆನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಅಂಶದ ಈ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲ ಹೋಗಲಿ.

೫೯. ನಾನು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟನೂ, ಅನಂತನೂ, ಪರಮಾತ್ಮನೂ, ಯೋಗಿಯೂ ಆದ ವಾಸುದೇವನ ಅಂಶನಾಗಿರುವೆನು.

೬೦. ಆ ವಾಸುದೇವನು ಉತ್ಪತ್ತಿಶೂನ್ಯನೂ, ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನೂ, ಉತ್ತಮನೂ ಆಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ನಾನು, ನೀವು, ದೇವತೆಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು, ಪಶುಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ಆ ವಾಸುದೇವನಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ.

ಏವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಸಮಂ ಸರ್ವಂ ಸದೇವಾಸುರಮಾನುಷಂ ।

ಸ ಪಶ್ವಾದಿಗುಣಂ ಚೈವ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಂ ತ್ರಿದಶಾಂಗನಾಃ

॥ ೬೧ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಇತ್ಯುಕ್ತಾಸ್ತೇನ ದೇವೇನ ಸಮಸ್ತಾಸ್ತಾಃ ಸುರಸ್ತ್ರಿಯಃ ।

ಪ್ರಣಮ್ಯ ತೌ ಸಮದನಾಃ ಸರ್ವಸಂತಾಶ್ಚ ಪಾರ್ಥಿವ

॥ ೬೨ ॥

ಆದಾಯ ಚೋರ್ವಶೀಂ ಭೂಯೋ ದೇವರಾಜಮುಪಾಗತಾಃ ।

ಆಚಮ್ಯಶ್ಚ ಯಥಾವೃತ್ತಂ ದೇವರಾಜಾಯ ತತ್ತಥಾ

॥ ೬೩ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತಥಾ ತ್ವನುಪಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಕೇಶವಂ ।

ಚಿಂತಯನ್ ಸಮತಾಂ ಗಚ್ಛ ಸಮತ್ಯೇವ ಹಿ ಮುಕ್ತಯೇ

॥ ೬೪ ॥

ಜಾನನ್ನೇವಂ ವಿಶೇಷೇಣ ಭೂತೇಷು ಪರಮೇಶ್ವರಂ ।

ವಾಸುದೇವ ಕಥಂ ದೋಷಾಲೋಭಾದೀನ್ ಪ್ರಹಾಸ್ಯಸಿ

॥ ೬೫ ॥

ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಗೋವಿಂದಾದ್ಯದಾ ನಾನ್ಯಾನಿ ಭೂಪತೇ ।

ತದಾ ವೈರಾದಯೋ ಭಾವಾಃ ಕ್ರಿಯತಾಂ ನ ತು ಪುತ್ರಕ

॥ ೬೬ ॥

ಇತಿ ಪಶ್ಯ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ವಾಸುದೇವಾತ್ಮಕಂ ನೃಪ ।

ಏತದೇವ ಹಿ ಕೃಷ್ಣೇನ ರೂಪಮಾವಿಷ್ಟತಂ ನೃಪ

॥ ೬೭ ॥

೬೧ ದೇವಾಂಗನೆಯರೆ! ನೀವು ಇದನ್ನರಿತು ದೇವ, ಅಸುರ, ಮನುಷ್ಯ, ವಶುಗಳನ್ನು ಸಮವಾದುವೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ

೬೨-೬೩. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ನಾರಾಯಣನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ಆ ಅಸ್ವರಿಯರೂ, ಮನ್ಮಥವಸಂತರೂ ಆ ನರ ನಾರಾಯಣರನ್ನು ವಂದಿಸಿ ಉರ್ವರಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಇಂದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನಿಗೆ ನಡೆದ ವಿಷಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದರು.

೬೪. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜ! ನೀನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣುವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಸಾಮ್ಯಭಾವನೆಯನ್ನು ಹೊಂದು, ಇದೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧಕವಾದುದು.

೬೫. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವನಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಚಿಂತಿಸು ತ್ತಿದ್ದರೂ ಲೋಭ ಮೋಹವೇ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ?

೬೬. ಮಹಾರಾಜ! ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಗೋವಿಂದನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಲ್ಲ ದಿರುವುದರಿಂದ ದ್ವೇಷಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು.

೬೭. ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ವಾಸುದೇವರೂಪವಾದುದನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ. ಇದನ್ನೇ ಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವನು.

ಪರಮೇಶ್ವರೇತಿ ಯದ್ರೂಪಂ ತದೇತತ್ಕಥಿತಂ ತನ |

ಜನ್ಮಾದಿಭಾವರಹಿತಂ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಂ || ೬೮ ||

ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣಾಫ ಭೂಸಾಲ ಶ್ರೂಯತಾಂ ಯದ್ವದಾಮಿ ತೇ |

ಯನ್ಮತಂ ಪುರುಷಃ ಕೃತ್ವಾ ಪರಂ ನಿರ್ವಾಣಮೃಚ್ಛತಿ || ೬೯ ||

ಸರ್ವೋ ವಿಷ್ಣು ಸಮಾಸೋ ಹಿ ಭಾವಾಭಾವೌ ಚ ತನ್ಮಯೌ |

ಸದಸತ್ಸರ್ವಮಿಾಶೋಸೌ ಮಹಾದೇವಃ ಪರಂ ಪದಂ || ೭೦ ||

ಭವಜಲಧಿಗತಾನಾಂ ದ್ವಂದ್ವವಾತಾವಹಾನಾಂ

ಸುತದುಹಿತೃಕಲತ್ರಕ್ರಾಣಭಾರಾದ್ಧಿತಾನಾಂ |

ವಿಷಮವಿಷಯತೋಯೇ ಮಜ್ಜತಾನುಸ್ಥಾನಾನಾಂ

ಭವತಿ ಶರಣಮೇಕೋ ವಿಷ್ಣುಪೋತೋ ನರಾಣಾಂ || ೭೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಶ್ರೀಪತಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ತ್ರಿನವತ್ಪುತ್ರರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬೮. ನಾನು ನಿನಗೆ ಪರಮೇಶ್ವರಸ್ವರೂಪನೆಂದು ಹೇಳಿದ ರೂಪವೇ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಜನ್ಮಾದಿಗಳಿಲ್ಲದ ಪರಮ ಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವುದು.

೬೯. ಮಹಾರಾಜ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳು. ಇದರಂತೆ ಮನುಷ್ಯನು ಮಾಡಿದರೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

೭೦. ಎಲ್ಲವೂ ವಿಷ್ಣುರೂಪವಾದುವು. ಭಾವಾಭಾವಗಳು ಅವನ ರೂಪವಾದುವೇ, ಸದಸತ್ತ್ವಗಳೂ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನೇ.

೭೧. ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿರುವವರೂ, ಶೀತೋಷ್ಣ ವಾತಗಳಿಂದ ಹತರೂ, ಪುತ್ರ, ಪುತ್ರಿ, ಪತ್ನಿಯರ ರಕ್ಷಣೆಯ ಭಾರದಿಂದ ಪೀಡಿತರೂ, ವಿಷಮವಾದ ವಿಷಯವೆಂಬ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವವರೂ, ದಾಟಲು ಸಾಸುಗ್ರಿಗಳಿಲ್ಲದವರೂ ಆದ ಮಾನವರನ್ನು ವಿಷ್ಣುವೆಂಬ ದೋಣಿಯಿಂದೇ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಶ್ರೀಪತಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ವೆಂಬ

ನೂರತೊಂಬತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಚತುರ್ನವತ್ಯುಕ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀಪತಿವಿನಾಹವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತಚ್ಚುತ್ವಾನ್ಮತದೇವೇನ ವಿಶ್ವರೂಪಮುದಾಹೃತಂ ।
ದೇವರಾಜಸ್ತಥಾ ದೇವಾಃ ಪರಂ ವಿಸ್ಮಯಮಾಗತಾಃ ॥ ೧ ॥
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚಾಪ್ಸರಸಂ ಪುಷ್ಪಾನ್ಮುರ್ವಶೀಂ ಕಮಲಾನನಾಂ ।
ಸಂತ್ರಸ್ತೋ ವಿಸ್ಮಿತಶ್ಚಾಭೂದಿಂದ್ರೋ ರಾಜ್ಯಶ್ರಿಯಾವೃತಃ ॥ ೨ ॥
ನ ಕಿಂಚಿದುತ್ತರಂ ವಾಕ್ಯಮುಕ್ತವಾಂಜೋಷಮಾಸ್ಥಿತಃ ।
ಇತಿ ವೃತ್ತಾಂತಭೂತಂ ಹಿ ನಾರಾಯಣನಿಚೇಷ್ಟಿತಂ ॥ ೩ ॥
ಭೃಗೋಃ ಪಾತ್ಯಾಂ ಸಮುಪ್ಪನ್ನಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ತು ವೈ ನೃಪ ।
ವೈಶ್ವರೂಪಂ ಪರಂ ರೂಪಂ ವಿಸ್ಮಿತಾಚಿಂತಯತ್ತದಾ ॥ ೪ ॥
ಕೇನೋಪಾಯೇನ ಸಸ್ಯಾನ್ಮೇ ಭರ್ತಾ ನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರಭುಃ ।
ವ್ರತೇನ ತಪಸಾ ವಾಸಿ ದಾನೇನ ನಿಯಮೇನ ಚ ॥ ೫ ॥
ವೃದ್ಧಾನಾಂ ಸೇವನೇನಾಽಥ ದೇವತಾರಾಧನೇನ ವಾ ।
ಇತಿ ಚಿಂತಾಪರಾಂ ಕನ್ಯಾಂ ಸತೀ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶ್ರೀಪತಿವಿನಾಹವರ್ಣನ

೧ ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳಿದ ವಿಶ್ವ ರೂಪವನ್ನು ಇಂದ್ರನೂ, ದೇವತೆಗಳೂ ಕೇಳಿ ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡರು.

೨. ರಾಜ್ಯಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇವೇಂದ್ರನು ಕಮಲವದನೆಯಾದ ಉರ್ವಶಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಭಯಗೊಂಡವನೂ, ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡವನೂ ಆದನು.

೩. ನಾರಾಯಣನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಯಾವ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಹೇಳದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು.

೪. ಈ ನಾರಾಯಣನ ಉತ್ತಮ ರೂಪವನ್ನು ಭೃಗೋತ್ತಾತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಕೇಳಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡು ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿದಳು.

೫-೬. ವ್ರತ, ತಪಸ್ಸು, ದಾನ, ನಿಯಮ, ವೃದ್ಧಸೇವೆ, ದೇವಪೂಜೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಆ ನಾರಾಯಣನು ನನಗೆ ಪತಿಯಾದಾನು ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಪಾರ್ವತಿಯು

ಪ್ರಾಹ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ನುಯಾ ಭರ್ತಾ ಶಂಕರಸ್ತಪಸಾ ಕಿಲ |

ಪ್ರಜಾಪತಿಶ್ಚ ಗಾಯತ್ರಾ ಹ್ಯನ್ಯಾಭಿರಭಿನಾಂಭಿತಾಃ || ೭ ||

ತಪಸ್ಯೇನ ಹಿ ತೇ ಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ತಸ್ತಾಸ್ತಚ್ಚರ ಸುವ್ರತೇ |

ತಪಸ್ತ್ವಂ ಹಿ ಮಹಚ್ಛೋಗ್ರಂ ಸರ್ವಸಾಂಭಿತದಾಯಕಂ || ೮ ||

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉನಾಚ:-

ಸಾಗರಾಂತಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಪರಪುರಂಜಯ |

ಚಚಾರ ವಿಪುಲಂ ಕಾಲಂ ತಪಃ ಪರಮದುಶ್ಚರಂ || ೯ ||

ಸ್ಥಾಣುವತ್ಸಂಸ್ಥಿತಾ ಸಾಃಭೂದ್ಧಿವ್ಯಂ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಕಂ |

ತತ ಇಂದ್ರಾದಯೋ ದೇವಾಃ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಾಃ || ೧೦ ||

ಭೂತ್ವಾ ಜಗ್ಮುಸ್ತದರ್ಥಂ ತೇ ಸಾತು ಪೃಷ್ಠವತೀ ಸುರಾನ್ |

ವಿಶ್ವರೂಪಂ ವೈಷ್ಣವಂ ಯತ್ತದ್ವರ್ಷಯತ ಮಾಚಿರಂ || ೧೧ ||

ವಿಲಕ್ಷಾನ್ವೀಡಿತಾ ದೇವಾ ಗತ್ವಾ ನಾರಾಯಣಂ ತದಾ |

ಅಬ್ರುವನ್ಸ್ವಿಶ್ವರೂಪಂ ನೋ ಶಕ್ತಾ ದರ್ಶಯಿತುಂ ವಯಂ || ೧೨ ||

ತತೋ ಯಥೇಷ್ಟಂ ತೇ ಜಗ್ಮುಃ ಸ ಚ ವಿಷ್ಣುರಚಿಂತಯತ್ |

ಉಗ್ರರೂಪಾ ಸ್ಥಿತಾ ದೇವೀ ದೇಹಂ ದಹತಿ ಭಾರ್ಗವೀ || ೧೩ ||

ಇಂತೆಂದಳು. ನಾನು ಶಂಕರನನ್ನೂ, ಗಾಯತ್ರಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೂ, ಇತರ ಹೆಗಸರು ತನುಗೆ ಇಷ್ಟರಾದವರನ್ನೂ ಪತಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದಿರುವರು.

೮. ಲಕ್ಷ್ಮಿ! ನೀನು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಆ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಮರ್ಥಳು. ಉಗ್ರನಾದ ತಪಸ್ಸು ಸಕಲೇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೯. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಶತ್ರುನಾಶಕನಾದ ದೊರೆಯೆ! ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸಮುದ್ರದ ಕೊನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಅತಿದುರ್ಲಭನಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದಳು.

೧೦-೧೧. ಅವಳು ದಿವ್ಯ ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಸ್ಥಾಣುವಿನಂತೆ ಅಲ್ಲಾಡದೆ ಇದ್ದಳು. ಅನಂತರ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಶಂಖಚಕ್ರಗದೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದವರಾಗಿ ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗಾಗಿ ಅವಳೆಡೆಗೆ ಹೋದರು. ಅವಳು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೂಡಲೆ ತೋರಿಸಿರಿ ಎಂದಳು.

೧೨. ಆಗ ನಾಚಿಕೆಗೊಂಡ ದೇವತೆಗಳು ನಾರಾಯಣನೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ನಾವು ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಶಕ್ತರಾಗಲಿಲ್ಲ, ಎಂದರು.

೧೩. ಅನಂತರ ಅವರು ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಆಗ ವಿಷ್ಣುವು ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿದನು. “ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಉಗ್ರರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ದೇಹವನ್ನು ಪಡುತ್ತಿರುವಳು.

ತಾಂ ತಸ್ಮಾತ್ತತ್ರ ಗತ್ವಾಽಹಂ ವರಂ ದತ್ವಾ ತು ನಾಂಭಿತಂ ।

ಪುನಸ್ತಪಃ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ದರ್ಶಯಿಷ್ಯಾಮಿ ನಾ ಪುನಃ ।

ವೈಷ್ಣವಂ ವಿಶ್ವರೂಪಂ ಯದ್ವದ್ದರ್ಶನಂ ದೇವದಾನವೈಃ ॥ ೧೪ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗತ್ವಾ ಹೃಷೀಕೇಶಃ ಸಾಗರಾಂತಸ್ಥಿತಾಂ ಶ್ರಿಯಂ ।

ಪ್ರಾಹ ತುಷ್ಠೋಽಸ್ಮಿ ತೇ ದೇವಿ ವರಂ ವೃಣು ಯಥೇಷ್ಟಿತಂ ॥ ೧೫ ॥

ಶ್ರೀರುವಾಚ :-

ಯದಿ ತುಷ್ಠೋಽಸಿ ಮೇ ದೇವ ಪ್ರಪನ್ನಾಯಾ ಜನಾರ್ದನ ।

ತದಾ ದರ್ಶಯ ಯದ್ವಿಷ್ಣುಮಪ್ಸರೋಭಿಸ್ತವಾಃ ನಘ ॥ ೧೬ ॥

ವಿಶ್ವರೂಪಮನಂತಂ ಚ ಭೂತಭಾವನ ಕೇಶವ ।

ಗಂಧಮಾದನಮಾಸಾದ್ಯ ಕೃತಂ ಯಚ್ಚ ತಪಸ್ತ್ವಯಾ ॥ ೧೭ ॥

ತದ್ವದಸ್ತು ವಿಭೋ ವಿಷ್ಣೋ ನ ಮಿಥ್ಯಾ ಯದಿ ಕೇಶವ ।

ಶ್ರದ್ಧಧಾಮಿ ನ ಚೈವಾಹಂ ರೂಪಸ್ಯಾಸ್ಯ ಕಥಂ ಚ ನ ॥ ೧೮ ॥

ಬಹುಭರ್ಯುಕ್ಸ ರಕ್ಷೋಭಿರ್ಮಾಯಾಚಾರಿಪ್ರಚಾರಿಭಿಃ ।

ಛಂದಿತಾ ಮನು ಜಾನದ್ಭಿರ್ಭಾವಮಂತರ್ಗತಂ ಹೃ ॥ ೧೯ ॥

ಭೂತ್ವಾ ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪಾಸ್ತೇ ಚಕ್ರಿಣಶ್ಚ ಚತುರ್ಭುಜಾಃ ।

ಸುಪ್ರೀಡಿತಾ ಗತಾಃ ಸರ್ವೇ ವಿಶ್ವರೂಪೋ ಸಹಾಯತಃ ॥ ೨೦ ॥

೧೪. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದವರನ್ನಿತ್ತು ಮರಳಿ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸುವೆನು. ದೇವದಾನವರಿಂದ ನೋಡಲಾಗದ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸುವೆನು.”

೧೫. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಅನಂತರ ವಿಷ್ಣುವು ಸಮುದ್ರದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಇಂತೆಂದನು. “ದೇವಿ! ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಇಷ್ಟವಾದ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ.”

೧೬-೧೭. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ —ದೇವ! ಮರೆಹೊಕ್ಕ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದರೆ ಅಪ್ಸರೆಯರು ನೋಡಿದ, ಗಂಧಮಾದನ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸು.

೧೮. ಕೇಶವ! ಅದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲವಷ್ಟೆ, ಹೇಳು. ಈ ನಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ನಾನು ನಂಬಲಾರೆ.

೧೯. ನನ್ನ ಮನೋಭಾವವನ್ನರಿತ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಯಕ್ಷರು, ರಾಕ್ಷಸರು, ಮಾಯಾಚಾರಿಗಳು ನನ್ನನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು.

೨೦. ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಅವರು ಚಕ್ರಧಾರಿಗಳೂ, ಚತುರ್ಭುಜರೂ ಆಗಿ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಲಾರದೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ನಾರಾಯಣೋಽಥ ಭಗವಾಂಛಂಖಚಕ್ರಗದಾಭೃತಂ ।

ತಯಾ ತಥೋಕ್ತಸ್ತದ್ರೂಪಂ ಮುಕ್ತಾ ನೈ ಸುರಪೂಜಿತಂ ॥ ೨೧ ॥

ರೂಪಂ ಪರಂ ಯಥೋಕ್ತಂ ನೈ ವಿಶ್ವರೂಪಮದರ್ಶಯತ್ ।

ದರ್ಶಯಿತ್ವಾ ವಚಃ ಸ್ವಾಹ ಪಂಚರಾತ್ರವಿಧಾನತಃ ॥ ೨೨ ॥

ಯೋಽರ್ಚಯಿಷ್ಯತಿ ನಾಂ ನಿತ್ಯಂ ಸ ಪೂಜ್ಯಃ ಸ ಚ ಪೂಜಿತಃ ।

ಧನಧಾನ್ಯಸಮಾಯುಕ್ತಃ ಸರ್ವಭೋಗಸಮನ್ವಿತಃ ॥ ೨೩ ॥

ಮೂಲಂ ಹಿ ಸರ್ವಧರ್ಮಾಣಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಂ ಪರಂ ತಪಃ ।

ತೇನಾಹಂ ತತ್ರ ಸ್ಥಾಪ್ಯಾಮಿ ಮೂಲಶ್ರೀಪತಿಸಂಜ್ಞಿತಃ ॥ ೨೪ ॥

ಮೂಲಶ್ರೀಃ ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಸ್ವರೂಪಿಣೀ ।

ಸರ್ವಯೋಗಮಯಿಾ ಪುಣ್ಯಾ ಸರ್ವಪಾಪಹರೀ ಶುಭಾ ॥ ೨೫ ॥

ಪತಿಸ್ತಸ್ಯಾಃ ಪ್ರಭುರಹಂ ವರದಃ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ಪ್ರಿಯೇ ।

ರೇವಾಜಲೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಯೋಽರ್ಚಯೇನ್ಮಾಂ ಯತವ್ರತಃ ॥ ೨೬ ॥

ಮೂಲಶ್ರೀಪತಿನಾಮಾನಂ ವಾಂಛಿತಂ ಸ್ವಾಪ್ನುಯಾತ್ಪಲಂ ।

ದಾನಾನಿ ತತ್ರ ಯೋ ದದ್ಯಾನ್ಮಹಾದಾನಾನಿ ಚ ಪ್ರಿಯೇ ॥ ೨೭ ॥

೨೧-೨೩. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಬಳಿಕ ನಾರಾಯಣನು ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಹಾಗೆ ಹೇಳಲು ಶಂಖಚಕ್ರಗದಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವುದೂ, ಸುರವಂದ್ಯವೂ ಆದ ಆ ರೂಪವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಉತ್ತಮವಾದ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು. “ನಿತ್ಯವೂ ಪಂಚರಾತ್ರ ವಿಧಾನದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ದವನು ಧನ, ಧಾನ್ಯ, ಭೋಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗುವನು.

೨೪. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆಯು ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಮೂಲವಾದುದು. ಅದು ಉತ್ತಮ ತಪಸ್ಸೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ನಾನು ಆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿನಾಗಿ ಗಂಧಮಾದನ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಶ್ರೀಪತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಇರುವೆನು.

೨೫. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಸ್ವರೂಪಿಣಿಯೂ, ಸರ್ವಯೋಗಮಯಿಳೂ, ಸಕಲ ಪಾಪಹಾರಿಣಿಯೂ, ಪುಣ್ಯಕರಳೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಿಯು ಮೂಲ ಶ್ರೀಯೆನ್ನಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವಳು.

೨೬-೨೭. ಪ್ರಿಯಳೆ! ನಾನು ಅವಳಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ವರವನ್ನೀಯುವವನೂ ಆಗಿರುವೆನು. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ನಿಯಮದಿಂದ ಮೂಲ ಶ್ರೀಪತಿಯೆಂಬ ನನ್ನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸುವ ಮಾನವನು ಇಷ್ಟವಾದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಆಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ದಾನಗಳನ್ನೂ, ಮಹಾದಾನಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವವನು ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಕ್ಕಿಂತ ಸಾವಿರದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು

ಸಹಸ್ರಗುಣಿತಂ ಪುಣ್ಯಮನ್ಯಸ್ಯಾಸಾದವಾಪ್ಯತೇ |

ದೃಷ್ಟಂ ತ್ವಯಾ ತತ್ರ ದೇಶೇ ಸನ್ಯುಕ್ತೈರ್ವಾಸವಧಾರಿತಂ |

ತದರ್ಚಿತಾ ಪರಾನ್ಯಾಮಾಸಾಪ್ಯಸಿ ತ್ವಂ ನ ಸಂಶಯಃ || ೨೮ ||

ವರಂ ವೃಣೇಷ್ಯ ದೇವೇಶಿ ನಾಂಛಿತಂ ದುರ್ಲಭಂ ಸುರೈಃ |

ದುರ್ಗಸಂಸಾರಕಾಂತಾರಪತಿತ್ಯೈಃ ಪರಮೇಶ್ವರಿ || ೨೯ ||

ಶ್ರೀರೂಪಾಚಃ—

ನಾರಾಯಣ ಜಗದ್ಧಾತರ್ನಾರಾಯಣ ಜಗತ್ಪತೇ |

ನಾರಾಯಣ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ನಾರಾಯಣ ಪರಾಯಣ || ೩೦ ||

ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಹಿ ಮಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸನ್ಯುಕ್ತೈರ್ಗೇ ನಿರೋಜಯ |

ಪ್ರಿಯೋಹ್ಯಸಿ ಪ್ರಿಯಾಹಂ ತೇ ಯಥಾಸ್ಯಾಂ ತತ್ಪಥಾ ಕುರು || ೩೧ ||

ಗೃಹಂ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಾನಾಂ ಕಾರಣಂ ದೇವ ಸಂನುತಂ |

ತದಾಸ್ಥಾಯಾಶ್ರಮಂ ಪುಣ್ಯಂ ಮಾಂ ಶ್ರೇಯಸಿ ನಿರೋಜಯ || ೩೨ ||

ನಾರಾಯಣ ಉಪಾಚಃ—

ನಾರಾಯಣಗಿರಾ ದೇವಿ ವಿಜ್ಞಪ್ತೋಽಸ್ಮಿ ಯತಸ್ತ್ವಯಾ |

ನಾರಾಯಣಗಿರಿರ್ನಾಮ ತೇನ ಮೋಕ್ಷ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೩೩ ||

ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ನೀನು ಅಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವೆಯಾ? ಅವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಅಭಿಲಾಷೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವೆ.

೨೯. ಪರಮೇಶ್ವರಿ! ದುರ್ಗಮವಾದ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ವನದಲ್ಲಿ ವತಿಸಿರಾದ ಮಾನವರಿಂದಲೂ, ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಹೊಂದಲಶಕ್ಯವಾದ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ.

೩೦-೩೧. ಶ್ರೀಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ —ಜಗದ್ವತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣನೂ, ಜಗದೊಡೆಯನೂ, ವರಬ್ರಹ್ಮನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣ! ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು. ಭಕ್ತಳಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕಾವಾಡು. ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸು. ನೀನು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯನಾಗಿರುವೆ. ನಾನು ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯಳಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು.

೩೨. ಪತ್ನಿಯು ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಳು. ಆ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನಂಟುಮಾಡು.

೩೩. ನಾರಾಯಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ—ದೇವಿ! ನೀನು ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ನಾರಾಯಣಗಿರಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು.

ನಾರಾಯಣಸ್ಮೃತೌ ಯಾತಿ ದುರಿತಂ ಜನ್ಮಕೋಟಿಜಂ ।

ಯಸ್ಮಾದ್ಗಿರತಿ ತಸ್ಮಾಚ್ಚ ಗಿರಿರೀಶೋನ ಶಬ್ದಿತಂ ॥ ೩೪ ॥

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಾಶ್ರಯೋ ದೇವಿ ಗಿರಿಃ ಪರ್ವತರಾಡ್ ಭವೇತ್ ।

ಸುರಾಸುರಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಯಥಾಹಮಪಿ ಚಾಶ್ರಯಃ ॥ ೩೫ ॥

ಯ ಏತತ್ಪೂಜಯಿಷ್ಯಂತಿ ಮಂಡಲಸ್ಥಂ ಪರಂ ಮನು ।

ನಾರಾಯಣಗಿರಿರ್ನಾಮ ದೇವರೂಪಂ ಶುಭೇಕ್ಷಣೇ ॥ ೩೬ ॥

ತೇ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನಾ ದಿವ್ಯದೇಹನಿಚೇಷ್ಟಿತಾಃ ।

ದಿವ್ಯಂ ಲೋಕಮನಾಪ್ಸ್ಯಂತಿ ದಿವ್ಯಭೋಗಸಮನ್ವಿತಾಃ ॥ ೩೭ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :—

ತಯೋರೇವಂ ಸಂವದತೋರ್ದೇವಾ ಇಂದ್ರಪುರೋಗಮಾಃ ।

ಸಮಾಗತಾ ವನೋದ್ದೇಶಂ ಸಾಗರಾಂತೇ ಮಹರ್ಷಯಃ ॥ ೩೮ ॥

ಶತೋ ಭೃಗುಂ ದೇವರಾಜೋ ನಾರಾಯಣನಿಚಿಂತಿತಂ ।

ವನೇ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತು ತತ್ಕನ್ಯಾಂ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಸ ದದೌ ಚ ತಾಂ ॥ ೩೯ ॥

ಧರ್ಮೋಽಪಿ ವಿಧಿವದ್ಭಕ್ತಃ ನಿವಾಹಂ ಸಮಕಾರಯತ್ ।

ದೇವದೇವಸ್ಯ ರಾಜರ್ಷೇ ದೇವತಾರ್ಥೇ ಸಮಾಹಿತಃ ॥ ೪೦ ॥

೩೪. ನಾರಾಯಣಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳ ವಾಸವು ಸರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಅವನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಇದು ಗಿರಿಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೩೫. ದೇವಿ! ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಸುರಾಸುರ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಆಶ್ರಯನಾಗಿರುವಂತೆ ಈ ಪರ್ವತವೂ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಆಶ್ರಯವಾಗಿ ಪರ್ವತರಾಜನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೩೬-೩೭. ಸುಂದರಿಯೆ! ದೇವರೂಪನಾದ ಈ ನಾರಾಯಣ ಗಿರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರು ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರೂ, ದಿವ್ಯ ದೇಹ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯವುಳ್ಳವರೂ, ದಿವ್ಯಭೋಗದಿಂದ ಕೂಡಿದವರೂ ಆಗಿ ದಿವ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೩೮. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪ್ರನಾರಾಯಣರು ಹೀಗೆ ಸಮುದ್ರದ ನಡುವೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು.

೩೯-೪೦. ಅನಂತರ ಇಂದ್ರನು ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಭೃಗುವನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿದನು. ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಅವನು ಆ ಶ್ರೀ ದೇವಿಯನ್ನು ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಧರ್ಮನೂ ದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಾರಾಯಣನ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು.

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಧರ್ಮೋ ವಿನಾಹಮಕರೋದ್ವಿಧಿವದ್ಯತ್ಸ್ಯಯೋದಿತಂ ।

ಕೋ ವಿಧಿಸ್ತತ್ರ ಕಾ ದತ್ತಾ ದಕ್ಷಿಣಾ ಭೃಗುಣಾಃಪಿ ಚ ॥ ೪೧ ॥

ವಿನಾಹಯಜ್ಞೇ ಸಮಭೂತ್ ಸ್ತುಕ್ ಸ್ತುವಗ್ರಹಣೇ ಚ ಕಃ ।

ಋತ್ವಿಜಃ ಕೇ ಸದಸ್ಯಾಶ್ಚ ತಸ್ಯಾಸನ್ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ ॥ ೪೨ ॥

ಕಿಂ ತಸ್ಯಾಸವಭೃಥಂ ತ್ವಾಸೀತ್ತತ್ಸರ್ವಂ ನದ ವಿಸ್ತರಾತ್ ।

ತ್ವದ್ವಾಕ್ಯಾನ್ಮುತಸಾನೇನ ತೃಪ್ತಿರ್ಮನು ನ ವಿದ್ಯತೇ ॥ ೪೩ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ನಾರಾಯಣವಿನಾಹಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಚ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।

ತಪಸ್ಸಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಸಮ್ಯಗಾಚರಣಸ್ಯ ಚ ॥ ೪೪ ॥

ನಕ್ತಂ ಸಮರ್ಥೋ ನ ಗುಣಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾಃಪಿ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।

ತಥಾಪ್ಯುದ್ದೇಶತೋ ವಚ್ಚಿ ಶೃಣು ಭೂತ್ವಾ ಸಮಾಹಿತಃ ॥ ೪೫ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಪ್ತರ್ಷಯಸ್ತತ್ರ ಸ್ತುಕ್ಸ್ತುವಗ್ರಹಣೇ ರತಾಃ ।

ಅಗ್ನೀನ್ ಜುಹುವಿರೇ ರಾಜಸ್ವೇದಿರ್ಧಾತ್ರೀ ಸಸಾಗರಾ ॥ ೪೬ ॥

ದದಾಃ ಸಮುದ್ರಾ ರತ್ನಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಭ್ಯೋ ನೃಪೋತ್ತಮ ।

ಧನದೋಽಪಿ ದದೌ ವಿತ್ತಂ ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣವಾಂಛಿತಂ ॥ ೪೭ ॥

೪೧. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮುನಿಯೇ! ಧರ್ಮನು ವಿನಾಹ ವನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂದು ನೀನು ಹೇಳಿದೆ. ಆ ವಿನಾಹದ ವಿಧಿಯಾವುದು? ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭೃಗುವು ಏನನ್ನು ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು?

೪೨. ದ್ವಿಜವರ್ಯನೇ! ವಿನಾಹಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸ್ತುಕ್ಸ್ತುವಗಳನ್ನು ಯಾರು ಹಿಡಿದರು? ಋತ್ವಿಜರೂ, ಸದಸ್ಯರೂ ಯಾರು?

೪೩. ಆ ವಿನಾಹದಲ್ಲಿ ಅವಭೃಥವು ಯಾವುದಾಯಿತು? ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನನಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳು. ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯವೆಂಬ ಅಮೃತವಾನಂದಿನ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ.

೪೪-೪೬. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ನಾರಾಯಣನ ವಿನಾಹ ಯಜ್ಞವನ್ನೂ, ತಪಸ್ಸನ್ನೂ, ಸಾಧ್ವಾಚಾರವನ್ನೂ ಹೇಳಲು ಬ್ರಹ್ಮನುಹೇಶ್ವರರೂ ಸಮರ್ಥರಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೂ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು. ಸಾವಧಾನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೇಳು. ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೂ, ಸ್ತುಕ್ಸ್ತುವಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದರು. ಸಮುದ್ರಗಳಿಂದ ಸಹಿತಳಾದ ಭೂಮಿದೇವಿಯು ವೇದಿಕೆಯಾದಳು.

೪೭. ಸಮುದ್ರಗಳು ರತ್ನಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುವು. ಕುಬೇರನು ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಅವರವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾಽಪಿ ದೇವಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷೀಣಾಂ ಪರಂತಪಃ ।

ವೇಶ್ಠಾನಿ ಸುವಿಚಿತ್ರಾಣಿ ಸರ್ವರತ್ನಮಯಾನಿ ಚ ॥ ೪೮ ॥

ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರದರ್ಶಯಾಮಾಸ ದೇವೇಂದ್ರಾಯ ಯಶಸ್ವಿನೇ ।

ಶತಕೃತುಸ್ತತೋ ವಿಸ್ತಾನ್ಕಾಪಿಷ್ಕಲಪುರೋಗಮಾನ್ ॥ ೪೯ ॥

ಶೌನಕಾದೀಂಶ್ಚ ಪಪ್ರಚ್ಛ ಬಾಷ್ಪಲಾನ್ ಭಾಗಲಾನಪಿ ।

ಆಶ್ರೇಯಾನಪಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ವೃಣುಧ್ವನುಭಿವಾಂಛಿತಂ ॥ ೫೦ ॥

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತೇ ಚಿತ್ರರತ್ನಾನಿ ಪ್ರಾಹುಃ ಸರ್ವೇಶ್ವರೇಶ್ವರಂ ।

ದೇವಾನಾಂ ಚ ಋಷೀಣಾಂ ಚ ಸಂಗಮೋಽಯಂ ಸುಪುಣ್ಯಕೃತ್ ॥ ೫೧ ॥

ಅಸ್ತಿಸ್ತುಣ್ಣೇ ಸುರೇಶಾನ ವಸ್ತುಂ ವಾಂಛಾಮಹೇ ಸದಾ ।

ಶತಕೃತುಃ ಪ್ರಾಹ ಪುನರ್ನಾಸೋ ಮೋತ್ರ ಭವಿಷ್ಯತಿ ।

ಸತ್ಯಧರ್ಮರತಾ ಯೂಯಂ ಯಾವತ್ಕಾಲಂ ಭವಿಷ್ಯಥ ॥ ೫೨ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಪೃಷ್ಟಂ ಯದ್ರಾಜಶಾರ್ದೂಲ ಕೇ ಮಖೇ ಹೋತ್ರಿಣೋಽಭವನ್ ।

ತತ್ಪ್ರೋಚ್ಯಮಾನಮಧುನಾ ಶೃಣು ಭೂತ್ವಾ ಸಮಾಹಿತಃ ॥ ೫೩ ॥

ಸನತ್ಕುಮಾರಪ್ರಮುಖಾಃ ಸದಸ್ಯಾಸ್ತಸ್ಯ ಚಾಽಭವನ್ ।

ಔದ್ಗಾತ್ರಮತ್ಯಂಗಿರಸೌ ಮುರೀಚಿಶ್ಚ ಚಕಾರ ಹ ॥ ೫೪ ॥

೪೮-೫೦. ಶತ್ರುಸಂತಾಪಕನಾದ ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳಿಗೂ ವಿಚಿತ್ರಕರಗಳೂ, ಸಮಸ್ತ ರತ್ನಮಯಗಳೂ ಆದ ಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕೀರ್ತಿವಂತನಾದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ತೋರಿದನು. ಅನಂತರ ಇಂದ್ರನು ಕಾಪಿಷ್ಕಲ, ಶೌನಕ, ಬಾಷ್ಪಲ, ಭಾಗಲ, ಆಶ್ರೇಯ ಮೊದಲಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕುರಿತು ನಿಮಗಿಷ್ಟವಾದುದನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಿರಿ ಎಂದನು.

೫೧. ಅವರು ವಿಚಿತ್ರರತ್ನಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದರು. “ಮಹೇಂದ್ರಾ! ಈ ದೇವರ್ಷಿಗಳ ಸಂಗಮವು ಪುಣ್ಯಕರವಾದುದು.

೫೨. ಸುರೇಶ್ವರ! ನಾವು ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ವಾಸಮಾಡಬಯಸುವೆವು” ಎಂದರು. ಇಂದ್ರನು “ನೀವು ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿರಿ. ಯಾವಾಗಲೂ ಸತ್ಯಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

೫೩. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಮಹಾರಾಜ! ನೀನು, “ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಹೋತ್ರಿಗಳಾದರು” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಈಗ ನಾನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಸಾವಧಾನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೇಳು.

೫೪. ಸನತ್ಕುಮಾರನೆ ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಪುಂಗವರು ಸದಸ್ಯರಾದರು. ಅತ್ರಿ, ಅಂಗಿರಸ್ಸು, ಮುರೀಚಿಗಳು ಉದ್ಗಾತ್ರಗಳಾದರು.

ಹೌತ್ರಂ ಧರ್ಮವಸಿಷ್ಠಾ ಚ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ ಸನಕೋ ಮುನಿಃ |
 ಷಟ್ಪಿಂಶದ್ಗ್ರಾಮಸಾಹಸ್ರಂ ಪ್ರಾದಾತ್ರೇಭ್ಯಃ ಶತಕ್ರತುಃ || ೫೫ ||
 ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಭರ್ತೃ ಚ ಸಂಯುಕ್ತಾಃ ಭವತ್ಪ್ರತ್ಯವಾನ್ ಪ್ರಭುಃ |
 ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಜುಹ್ವತೋ ವಹ್ನಿಂ ಯಾವದ್ಧೇಶಸ್ಥಿತೈಃ ಸುರೈಃ || ೫೬ ||
 ದೃಷ್ಟಂ ಲಲಾಟಂ ದೇಶೇಸೌ ಲಲಾಟಿ ಇತಿ ಸಂಜ್ಞಿತಃ |
 ಸ ದೇಶಃ ಶ್ರೀಪತೇಃ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಪುಣ್ಯಂ ದೇವರ್ಷಿಸೇವಿತಂ || ೫೭ ||
 ಸರ್ವಾಶ್ಚರ್ಯಮಯಂ ದಿವ್ಯಂ ದಿವ್ಯಸಿದ್ಧಿಸಮನ್ವಿತಂ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ತತಃ ಸಂಕ್ತಿಂ ನಿವೇಶಯಿತುಮುದ್ಯತಾ || ೫೮ ||
 ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಶ್ರೀಪತಿನಾಮಾನಮಾಹ ದೇವಂ ವಚಸ್ತದಾ |
 ಶ್ರೀರುವಾಚಃ:-

ಯ ಏತೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಶಿಷ್ಯಾ ಭೃಗ್ವಾದೀನಾಂ ಯತನ್ವತಾಃ || ೫೯ ||
 ತಾನ್ನಿವೇಶಯಿತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾದಧೋಕ್ಷಜ |
 ಮರೀಚ್ಯಾದಯಃ ಸುರೇಂದ್ರೇಣ ಸ್ಥಾಪಿತಾ ಗರುಡಧ್ವಜ || ೬೦ ||
 ನೈಸ್ಥಿಕವ್ರತಿನೋ ವಿಸ್ತಾ ಬಹವೋಽತ್ರ ಯತನ್ವತಾಃ |
 ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯೇ ವ್ರತೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಕೇಚಿದತ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ |
 ತಾನಹಂ ಸ್ಥಾಪಯಿಷ್ಯಾಮಿ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾದಧೋಕ್ಷಜ || ೬೧ ||

೫೫. ಧರ್ಮವಸಿಷ್ಠರು ಹೋತ್ರಗಳಾದರು. ಸನಕನು ಬ್ರಹ್ಮನಾದನು. ಇಂದ್ರನು ಅವರಿಗೆ ಮೂವತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನಿತ್ತನು.

೫೬-೬೦. ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ಪತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಳು. ನಾರಾಯಣನು ತಾನು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿರುವ ಸುರರು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮನ ಲಲಾಟವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದರಿಂದ ಆ ದೇಶವು ಲಲಾಟವೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ದೇವರ್ಷಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೂ, ಸಮಸ್ತಾಶ್ಚರ್ಯಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವೂ, ದಿವ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವದೂ ಆದ ಆ ಶ್ರೀಪತಿಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು.

ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:-ನಾರಾಯಣ! ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ನಿಯತವ್ರತರೂ, ಭೃಗ್ವಾದಿ ಮುನಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರೂ ಅದ ಮರೀಚ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಬಯಸುವೆನು.

೬೧. ಇಲ್ಲಿರುವ ಬಹುಮಂದಿ ವಿಸ್ತರು ನೈಸ್ಥಿಕವ್ರತಿಗಳೂ, ಕೆಲವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ ವ್ರತಧಾರಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುವೆನು.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :—

ತತಃ ಕೌತೂಹಲಧರೋ ಭಗವಾನ್ ವೃಷಭಧ್ವಜಃ |
 ಪಪ್ರಚ್ಛ ವ್ರತಿನಃ ಸರ್ವಾನ್ಸ್ಮೃತ್ತಿಭೇದೇ ನ್ಯವಸ್ಥಿತಾನ್ || ೬೨ ||
 ನಾರದೋಽಪಿ ಮಹಾದೇವಮುಪೇತ್ಯ ಚ ಸತೀಪತಿಂ |
 ಸ್ವಾಹ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಧರೋ ನೈಷ್ಠಿಕಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಹ್ಯಮಿಾ || ೬೩ ||
 ಅಮಿಾ ಕಾರ್ಯಾಃ ಸುವಸ್ತ್ರೇಣ ಛನ್ನಗುಹ್ಯಾ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ |
 ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಾಶ್ಚ ತುವಿಂಶಸಹಸ್ರಾಣಿ ನರೇಶ್ವರ || ೬೪ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತಸ್ಥಾನಾಂ ವ್ರತಬ್ರಹ್ಮವಿಚಾರಿಣಾಂ |
 ದ್ವಾದಶೈಷಾಂ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಸಂತಿ ನೈ ವೃಷಭಧ್ವಜ || ೬೫ ||
 ನಾರದಸ್ಯ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ದೇವಾ ದೇವರ್ಷಯೋಽಪಿ ಚ |
 ಸಾಧು ಸಾಧ್ವಿತ್ಯಮನ್ಯಂತ ನೋಚುಃ ಕೇಚನ ಕಿಂಚನ || ೬೬ ||
 ಸಮಾಹ್ವಯತ್ತತೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ತಾನ್ವಿಪ್ರಾನ್ ಭಕ್ತಿಸಂಯುತಾಃ |
 ಉವಾಚ ಚರಣಾನ್ ಗೃಹ್ಯ ಪ್ರಸಾದಃ ಕ್ರಿಯತಾಂ ಮಯಿ || ೬೭ ||
 ಷಟ್ಪಿಂಶಚ್ಚ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ವೇಶ್ಮನಾನುತ್ರ ಸಂಸ್ಥಿತಃ |
 ವಿಶ್ವಕರ್ಮಕೃತಾನಾಂ ತು ತೇಷು ತಿಷ್ಠಂತು ಮೋಽಖಿಲಾಃ || ೬೮ ||

೬೨, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಅನಂತರ ಕೌತೂಹಲಿಯಾದ ಮಹಾದೇವನು ವೃತ್ತಿಗಳಿಲ್ಲದ ಆ ವ್ರತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

೬೩-೬೪. ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ನಾರದನು ಸತೀಪತಿಯಾದ ಶಂಕರನೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಇಂತೆಂದನು. “ಮಹೇಶ್ವರ! ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯವ್ರತವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಈ ಇವ್ವತ್ತನಾಲ್ಕುಸಾವಿರ ನೈಷ್ಠಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಒಳ್ಳೆ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿದವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

೬೫. ಮಹೇಶ್ವರ! ಇವರಲ್ಲದೆ ಹನ್ನೆರಡುಸಾವಿರ ಮಂದಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ವ್ರತಧಾರಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಇರುವರು.”

೬೬. ದೇವತೆಗಳೂ, ದೇವರ್ಷಿಗಳೂ ನಾರದನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸರಿಯೆಂದರು. ಯಾರೂ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.

೬೭. ಅನಂತರ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಇಂತೆಂದಳು. “ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡಿರಿ.

೬೮. ಇಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಮೂವತ್ತಾರುಸಾವಿರ ಮನೆಗಳಿವೆ. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿರಿ.”

ತೇ ತಥೇತಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಯ ಸ್ಥಿತಾಃ ಸಂಪ್ರೀತಮಾನಸಾಃ |
 ಧನಧಾನ್ಯಸಮೃದ್ಧಾಶ್ಚ ನಾಂಛಿತಪ್ರಾಪ್ತಿಲಕ್ಷಣಾಃ |
 ಸರ್ವಕಾಮಸಮೃದ್ಧಾಶ್ಚ ಹ್ಯನಾರಂಭೇಷು ಕರ್ಮಣಾಂ || ೬೯ ||
 ಇತಿ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ತಾನ್ವಿಪ್ರಾನ್ ಸಾ ಸ್ಥಿತಾ ಪರ್ಯಪಾಲಯತ್ |
 ಚತುರ್ಧಾ ತು ಸ್ಥಿತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಶ್ರಿಯಾ ದೇವ್ಯಾಃ ಪ್ರಿಯೇ ರತಃ || ೭೦ ||
 ಏನಂ ನೈವಾಹಿಕಮಖೇ ನಿವೃತ್ತೇ ಋಷಯಸ್ತು ತಂ |
 ಊಚುಶ್ಚಾನ್ವಭೃಥಸ್ನಾನಂ ಕುತ್ರ ಕುರ್ನೋ ಜನಾರ್ದನ || ೭೧ ||
 ಇತಿ ಶ್ರುತ್ವಾ ತು ವಚನಂ ಶ್ರೀಪತಿಃ ಪಾದಪಂಕಜಾತ್ |
 ಮುನೋಚ ಜಾಹ್ನುವೀತೋಯಂ ರೇವಾಮಧ್ಯಗಮಂ ಶುಚಿ || ೭೨ ||
 ಹರೇಃ ಪಾದೋದಕಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಿಸ್ಸೃತಂ ಮುನಯಸ್ತು ತೇ |
 ವಿಸ್ಥಿತಾಃ ಸಮಪದ್ಯಂತ ಜಾನಂತಸ್ತಸ್ಯ ಗೌರವಂ || ೭೩ ||
 ರುದ್ರೇಣ ಸಹಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ದೇವತಾ ಋಷಯಸ್ತಥಾ |
 ಸಂಕಥಾವಿಸ್ಥಿತಾಶ್ಚ ಕೃರ್ನಿಧುನ್ವಂತಃ ಶಿರಾಂಸಿ ಚ || ೭೪ ||

ಋಷಯ ಊಚುಃ:-

ಬ್ರೂಹಿ ಶಂಭೋ ಕಿಮತ್ರಾಯಂ ಅಕಸ್ಮಾದ್ವಾರಿಸಂಭವಃ |
 ವಿಷ್ಣೋಃ ಪಾದಾಂಬುಜೋತ್ಪಶ್ಚ ಸಂನೋಹಕರತಃ ಪರಃ || ೭೫ ||

೬೯-೭೦. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರೂ, ಧನಧಾನ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದುವವರೂ, ಕಾರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಸಕಲೇಷ್ವಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧರೂ ಆಗಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ಹೀಗೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಕಾಪಾಡಿದಳು. ವಿಷ್ಣುವು ನಾಲ್ಕು ರೂಪಗಳಿಂದ ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೭೧. ಹೀಗೆ ವಿನಾಹಯಜ್ಞವು ಮುಗಿಯಲು ಋಷಿಗಳು, “ಜನಾರ್ದನ! ನಾವು ಆವಭೃಥಸ್ನಾನವನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

೭೨. ವಿಷ್ಣುವು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ತನ್ನ ವಾದಾರವಿಂದದಿಂದ ಯಮುನಾ ನದಿಯ ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ನೀರುವ ಶುದ್ಧವಾದ ಗಂಗಾಜಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು.

೭೩. ಆ ಮುನಿಗಳು ಹರಿಯ ಪಾದದಿಂದ ಹೊರಟ ಆ ನೀರನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದು ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡರು.

೭೪. ಆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ ರುದ್ರನೊಡನೆ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ತಲೆಗಳನ್ನು ತೂಗುತ್ತ ಹೀಗಿಂದರು.

೭೫. ಋಷಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:-ಶಂಕರ! ಇಲ್ಲಿ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾದದಿಂದ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ನೀರು ಹೇಗುಂಟಾಯಿತು, ಹೇಳು.

ಈಶ್ವರ ಉನಾಚ :-

ಪಾದೋದಕಮಿದಂ ವಿಷ್ಣೋರಹಂ ಜಾನಾಮಿ ನೈ ಸುರಾಃ ।

ದಶಾಶ್ವಮೇಧಾಃವಭೃಥೈಃ ಸ್ನಾನಮತ್ರಾಸ್ತಿರಿಚ್ಯತೇ ॥ ೭೬ ॥

ಯುಷ್ಮಾಭಿಃ ಶ್ರೀಪತಿಃ ಪೂಜ್ಯಃ ಸ್ನಾನಂ ಚಾಪಭೃಥಃ ಕೃತಃ ।

ಭವಿಷ್ಯತೀತಿ ತೇನಾಃಶು ಇದಂ ವೋರ್ಥೇ ವಿನಿರ್ಮಿತಂ ॥ ೭೭ ॥

ಸ್ನಾತ್ವಾಸ್ತತ್ರ ತ್ರಿದಶೇಶಾನಾ ಯತ್ಫಲಂ ಸಂಪ್ರಪದ್ಯತೇ ।

ವಕ್ತುಂ ನ ಕೇನಚಿದ್ಯಾತಿ ತತಃ ಕಿಮುತ್ತರಂ ವಚಃ ॥ ೭೮ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉನಾಚ :-

ಏನಮುಕ್ತ್ವಾ ತು ತೇ ಸರ್ವೇ ಸ್ನಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಥಾಗತಂ ।

ಜಗ್ಮುರ್ಧೇವಾ ಮಹೇಶಾನಪುರೋಗಾ ಭರತರ್ಷಭ ॥ ೭೯ ॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಶ್ಚ ತತಃ ಸರ್ವೇ ಸ್ವನೇಶ್ವಾನ್ಯೇವ ಭೇಜಿರೇ ।

ದೇವತೀರ್ಥೇ ಮಹಾರಾಜ ಸರ್ವಸಾಪಸೃಣಾಶನೇ ॥ ೮೦ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಶ್ರೀಪತಿವಿನಾಹವರ್ಣನ ” ನಾಮ

ಚತುರ್ನವತ್ಯುತ್ತರಶತತಮೋಧ್ಯಾಯಃ

೭೬. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ -ದೇವತೆಗಳೆ! ನಾನು ಇದನ್ನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾದೋದಕವೆಂದರಿಯುವೆನು ಇದರ ಸ್ನಾನವು ದಶಾಶ್ವಮೇಧಯಾಗಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮವಾದುದು.

೭೭ ನೀವು ಶ್ರೀಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿರಿ. ನೀವು ಅವಭೃಥಸ್ನಾನವನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದೀರಿ. ಇದನ್ನು ನಿಮಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದೇನೆ

೭೮. ದೇವೇಶ್ವರರೆ! ಇಲ್ಲಿ ಮಿಂದರೆ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಯಾರೂ ಹೇಳಲಾರರು.

೭೯. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಆ ಶಂಕರನೇ ಮೊದಲಾದ ಆ ದೇವತೆಗಳು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ತಾವು ಬಂದಂತೆಯೇ ಹೊರಟುಹೋದರು.

೮೦. ಅನಂತರ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಆ ದೇವತೀರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡತೊಡಗಿದರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಶ್ರೀಪತಿವಿನಾಹವರ್ಣನ ” ವೆಂಬ

ನೂರತೊಂಬತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಸಂಚನವತ್ಯುತ್ಪರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀಪತಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ದೇವತೀರ್ಥೇ ತು ಕಿಂ ನಾನು ಮಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಸಮುದಾಹೃತಂ ।

ಫಲಂ ಕಿಂ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಕಾರಿಣಾಂ ಜಾಯತೇ ಮುನೇ ॥ ೧ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ದೇವೈರ್ಮುನಿಗಣೈರಪಿ ।

ಸೇವಿತಾನಿ ಮಹಾಬಾಹೋ ತಾನಿ ಧ್ಯಾತಾನಿ ವಿಷ್ಣುನಾ ॥ ೨ ॥

ಸಮಾಗತಾನ್ಯೇಕತಾಂ ವೈ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।

ತತ್ತೀರ್ಥಂ ವೈಷ್ಣವಂ ಪುಣ್ಯಂ ದೇವತೀರ್ಥಮಿತಿ ಶ್ರುತಂ ॥ ೩ ॥

ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ ಭುವಿ ಪರಮಂತರಿಕ್ಷೇ ತ್ರಿಪುಷ್ಕರಂ ।

ಪುರುಷೋತ್ತಮಂ ದಿವಿ ಪರಂ ದೇವತೀರ್ಥಂ ಪರಾತ್ಪರಂ ॥ ೪ ॥

ದೇವತೀರ್ಥಸಮಂ ನಾಸ್ತಿ ತೀರ್ಥಮತ್ರ ಪರತ್ರ ಚ ।

ಯತ್ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನುಜಸ್ತಪ್ಯೇನ್ನ ಕದಾಚಿದ್ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶ್ರೀಪತಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮುನಿಯೆ! ದೇವತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಯಾವ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು? ಅದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವೇನು?

೨. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ದೀರ್ಘಬಾಹುವೆ! ವಿಷ್ಣುವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದೇವಮುನಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿತಗಳಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸಿದನು

೩. ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ದೇವತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ದೇವತೀರ್ಥವೆಂಬ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥವಾಯಿತು.

೪. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವೂ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪುಷ್ಕರವೂ, ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮತೀರ್ಥವೂ ಇರುವುವು. ಈ ದೇವತೀರ್ಥವು ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮವಾದುದು.

೫. ದೇವತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಮವಾದ ತೀರ್ಥವು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಸಂತಾಪಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ದೇವೈರುಕ್ತಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಯೋಽತ್ರ ಸ್ಥಾನಂ ಸಮಾಚರೇತ್ |
 ದೇವತೀರ್ಥೇ ಸ ಸರ್ವತ್ರ ಸ್ನಾತೋ ಭವತಿ ಮಾನವಃ || ೬ ||
 ಏವಮಸ್ತಿಸ್ತಿತಿ ತೈರುಕ್ತಾ ದೇವಾ ಋಷಿಗಣಾ ಅಪಿ |
 ಸಂತುಷ್ಟಾಃ ಶ್ರೀಶಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಸ್ವಂ ಸ್ವಂ ಸ್ಥಾನಂ ತು ಭೇಜಿರೇ || ೭ ||
 ಸೂರ್ಯಗ್ರಹೇತ್ರ ವೈ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಯತ್ಪಲಮಶ್ನುತೇ |
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ಶ್ರೀಶಂ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಸಮುಪೋಷ್ಯ ಯಥಾ ವಿಧಿ || ೮ ||
 ಯದ್ವದಾತಿ ಹಿರಣ್ಯಾನಿ ದಾನಾನಿ ವಿಧಿವನ್ಮುಪ |
 ತದನಂತಫಲಂ ಸರ್ವಂ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಗ್ರಹಣೇ ಯಥಾ || ೯ ||
 ಭೂಮಿದಾನಂ ಧೇನುದಾನಂ ಸ್ವರ್ಣದಾನಮನಂತಕಂ |
 ವಜ್ರದಾನಮನಂತಂ ಚ ಫಲಂ ಪ್ರಾಹ ಶತಕ್ರತುಃ || ೧೦ ||
 ಸೋಮೋ ವೈ ವಸ್ತ್ರದಾನೇನ ಮೌಕ್ತಿಕಾನಾಂ ಚ ಭಾರ್ಗವಃ |
 ಸುವರ್ಣಸ್ಯ ರವಿದಾಸಂ ಧರ್ಮರಾಜೋ ಹ್ಯನಂತಕಂ || ೧೧ ||
 ದೇವತೀರ್ಥೇ ತು ಯದ್ದಾನಂ ಶ್ರದ್ಧಾಯುಕ್ತೇನ ದೀಯತೇ |
 ತದನಂತಫಲಂ ಪ್ರಾಹ ಬೃಹಸ್ಪತಿರುದಾರಧೀಃ || ೧೨ ||
 ದೇವತೀರ್ಥಂ ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರೇ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾಽಧಿಕಂ ನೃಪ |
 ದೇವತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಶ್ರೀಪತಿಂ ಯೋಽನುಪಶ್ಯತಿ || ೧೩ ||

೬. ಈ ದೇವತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಮಾನವನು ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಿಂದವನಾಗುವನು.

೭. ಹೀಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ದೇವರ್ಷಿಗಳೂ, ದೇವತೆಗಳೂ ಹೇಳಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನರ್ಚಿಸಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನ್ನಾನಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು.

೮-೯. ಇಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಶ್ರೀಶನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿ ಹಿರಣ್ಯದಾನವನ್ನಿತ್ತರೆ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು.

೧೦. ಭೂಮಿ, ಧೇನು, ಸ್ವರ್ಣ, ವಜ್ರ ಇವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಅನಂತಫಲವು ಲಭಿಸುವುದೆಂದು ಇಂದ್ರನು ಹೇಳಿರುವನು.

೧೧. ವಸ್ತ್ರದಾನದಿಂದ ಚಂದ್ರನೂ, ಮುತ್ತುಗಳ ದಾನದಿಂದ ಭಾರ್ಗವನೂ, ಸುವರ್ಣದಾನದಿಂದ ಸೂರ್ಯನೂ, ಧರ್ಮರಾಜನೂ ಅನಂತ ಫಲವುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

೧೨. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ದೇವತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಅನಂತಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದೆಂದು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

೧೩-೧೪. ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೀರ್ಥವು ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾದುದು. ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದ

ಸೋಮಗ್ರಹೇ ಕುಲಶತಂ ಸ ಸಮುದ್ಭುತ್ಯ ನಾಕಭಾಕ್ ।	
ದಾನಾನಿ ದ್ವಿಜಮುಖ್ಯೇಭ್ಯೋ ದೇವತೀರ್ಥೇ ನರಾಧಿಪ	೧೪
ಯೈರ್ದತ್ತಾನಿ ನರೈರ್ಭೋಗಭಾಗಿಃ ಪ್ರೇತ್ಯ ಚೇಹ ತೇ ।	
ದೇವತೀರ್ಥೇ ವಿಪ್ರಭೋಜ್ಯಂ ಹರಿಮುದ್ಭುತ್ಯ ಯಶ್ಚ ರೇತ್	೧೫
ಸ ಸರ್ವಾಹ್ಲಾದಮಾಪ್ನೋತಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕೇ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।	
ದೇವತೀರ್ಥೇ ನರೋ ನಾರೀ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನಿಯತಮಾನಸೌ	೧೬
ಉಪೋಷ್ಯೈಕಾದಶೀಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪೂಜಯೇದ್ಯಃ ಶ್ರಿಯಃ ಪತಿಂ ।	
ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಘೃತೇನೋದ್ಬೋಧ್ಯ ದೀಪಕಂ	೧೭
ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಸ್ವಾತರುತ್ಥಾಯ ತಥಾ ನೈ ಸರ್ವದಾಜಲೇ ।	
ವಿಪ್ರದಾಂಪತ್ಯನುಭ್ಯಚ್ಛ್ಯ ವಿಧಿವತ್ಕುರುನಂದನ	೧೮
ವಸ್ತ್ರಾಭರಣತಾಂಬೂಲಪುಷ್ಪಧೂಪವಿಲೇಪನೈಃ ।	
ಅಕ್ಷಯೇ ವಿಷ್ಣುಲೋಕೇಽಸೌ ಮೋದತೇ ಚರಿತವ್ರತಃ	೧೯
ಯಃ ಸದೈಕಾದಶೀತಿಥೌ ಸ್ನಾತ್ವೋಪೋಷ್ಯಾರ್ಚಯೇದ್ಧರಿಂ ।	
ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕುರ್ಯಾದ್ವೇದಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಾನತಃ	೨೦
ಧರ್ಮರಾಜಕೃತಾಂ ಪಾಪಾಂ ನ ಸ ಪಶ್ಯತಿ ಯಾತನಾಂ ।	
ಪಂಚರಾತ್ರವಿಧಾನೇನ ಶ್ರೀಪತಿಂ ಯೋರ್ಚಯಿಷ್ಯತಿ	೨೧
ದೀಕ್ಷಾಮನಾಪ್ಯ ವಿಧಿವದ್ವಿಷ್ಣುನಿಂ ಪಾಪನಾಶಿನೀಂ ।	
ಸ್ವರ್ಗಮೋಕ್ಷಪ್ರದಾಂ ಪುಣ್ಯಾಂ ಭೋಗದಾಂ ವಿತ್ತದಾಮುಥ	೨೨

ಶ್ರೀಪತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಮನನವನು ನೂರು ಕುಲಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ದೇವ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು ಈ ದೇವತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಜಸರ್ವರಿಗೆ ದಾನಗಳನ್ನಿತ್ತ ವರು ಇಹರರಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು. ಇಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಹೊಂದುವರು. ಇಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶೀ ದಿನ ಗಂಡಸಾಗಲಿ, ಹೆಂಗ ಸಾಗಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಮಿಂದು ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಶ್ರೀಪತಿಯನ್ನಾರಾಧಿಸಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿ ದ್ವಾದಶೀ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನರ್ಮದಾ ಜಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ವಿಧಿಯಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ವಸ್ತ್ರ, ಆಭರಣ, ತಾಂಬೂಲ, ಪುಷ್ಪ, ಧೂಪ, ವಿಲೇಪನಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿದರೆ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆನಂದಿಸುವರು.

೨೦-೨೧ ಯಾವಾಗಲೂ ಏಕಾದಶೀ ದಿನ ಮಿಂದು ಹರಿಯನ್ನರ್ಚಿಸಿ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯಂತೆ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಮಾಡಿದವನು ಯಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ನರಕ ಯಾತನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಪಾಪವನ್ನು ಸರಿಹರಿಸುವುದೂ, ಸ್ವರ್ಗ

ರಾಜ್ಯದಾಂ ನಾ ಮಹಾಭಾಗ ಪುತ್ರದಾಂ ಭಾಗ್ಯದಾಮುಥ ।

ಸುಕಲತ್ರಪ್ರದಾಂ ನಾಽಪಿ ವಿಷ್ಣೋರ್ಭಕ್ತಿಪ್ರದಾಮಿತಿ ॥ ೨೩ ॥

ತರಿಷ್ಯತಿ ಭವಾಂಭೋಧಿಂ ಸ ನರಃ ಕುರುನಂದನ ।

ಯೋಽರ್ಚಯಿಷ್ಯತಿ ತತ್ರೈವ ದೇವತೀರ್ಥೇ ಶ್ರಿಯಃ ಪತಿಂ ॥ ೨೪ ॥

ವಿಶ್ವರೂಪಮುಥೋ ಸಮ್ಯಜ್ಞೂಲಶ್ರೀಪತೀನೇನ ವಾ ।

ನಾರಾಯಣಗಿರಿಂ ನಾಽಪಿ ಗೃಹೇ ವೈಕಾದಶೀತಿಥೌ ॥ ೨೫ ॥

ಭಕ್ತಿಮಾಂಛ್ರದ್ವಯಾ ಯುಕ್ತಃ ಕ್ಷೀರೈಸ್ತೀರ್ಥೋದಕೈರಪಿ ।

ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮೈರರ್ಹತೈರ್ವಸ್ತ್ರೈರ್ಮಹಾಕೌಶೇಯಕೈರ್ನೃಪ ॥ ೨೬ ॥

ವಿಚಿತ್ಯ ನೇತ್ರಜೈರ್ವಾಽಪಿ ಧೂಪೈರಗುರುಚಂದನೈಃ ।

ಗುಗ್ಗುಲೈರ್ಘೃತಮಿಶ್ರೈಶ್ಚ ನೈವೇದ್ಯೈರ್ವಿವಿಧೈರಪಿ ॥ ೨೭ ॥

ಪಾಯಸಾದ್ಯೈರ್ಮನುಷ್ಯೇಂದ್ರ ಪಯಸಾ ನಾ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।

ಪಿಷ್ಪದೀಪೈಃ ಸುವಿಮುಲೈರ್ವರ್ಧಮಾನೈರ್ಮನೋಹರೈಃ ॥ ೨೮ ॥

ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ನರೋ ಯಾತಿ ಯಥಾ ತಚ್ಚೃಣು ಭಾರತ ।

ಶಂಖೇ ಚಕ್ರೇ ಗದೀ ಪದ್ಮೀ ಭೂತ್ವಾಽಸೌ ಗರುಡಧ್ವಜಃ ॥ ೨೯ ॥

ದೇವಲೋಕಾನತಿಕ್ರಮ್ಯ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಂ ಪ್ರಪದ್ಯತೇ ।

ಯಸ್ತು ವೈ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶ್ರೀಪತೇಃ ಪಾದಪಂಕಜಂ ॥ ೩೦ ॥

ಚತುರ್ಥಾಽಧಿಷ್ಠಿತಂ ಪಶ್ಯೇಚ್ಛ್ರಿಯಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಾತರಂ ।

ನೃತ್ಯಗೀತವಿನೋದೇನ ಮುಚ್ಯತೇ ಪಾತಕೈರ್ಧ್ರುವಂ ॥ ೩೧ ॥

ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ, ಪುಣ್ಯಕರವೂ, ಭೋಗ, ವಿತ್ತ, ರಾಜ್ಯ, ಪುತ್ರ, ಭಾಗ್ಯ, ಕಲತ್ರ, ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿ ಇವುಗಳನ್ನೀಯುವ ವೈಷ್ಣವ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪಂಚರಾತ್ರವಿಧಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವನು ಸಂಸಾರ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟುವನು. ಏಕಾದಶೀ ದಿನ ಆ ದೇವತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವರೂಪ ನಾದ ಶ್ರೀಪತಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಮೂಲ ಶ್ರೀಪತಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ನಾರಾಯಣಗಿರಿ ಯನ್ನಾಗಲಿ, ಕ್ಷೀರ, ತೀರ್ಥಜಲ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವಸ್ತ್ರ, ರೇಶ್ಮಿವಸ್ತ್ರ, ನಾರುಬಟ್ಟೆ, ಧೂಪ, ಅಗುರುಚಂದನ, ಗುಗ್ಗುಲು, ಅನೇಕ ವ್ರಕಾರವಾದ ತುಪ್ಪದಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ನೈವೇದ್ಯ, ವಾಯಸ, ಹಾಲು, ಪಿಷ್ಪದೀಪ, ಶುದ್ಧವಾದ ಸರ್ಪಪ ಇವುಗಳಿಂದ ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಪೂಜಿಸಿದವನು ಹೇಗೆ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು. ಅವನು ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾ, ಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ದೇವಲೋಕಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು. ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾದಪದ್ಮವನ್ನೂ, ಲೋಕಮಾತೆಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಿಯನ್ನೂ ಅತಿಶಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನೋಡಿ ನೃತ್ಯಗೀತಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ನೀರಾಜನೇ ತು ದೇವಸ್ಯ ಸ್ವಾತಮ್ಯಾಭ್ಯೇ ದಿನೇ ತಥಾ ।
 ಸಾಯಂ ಚ ನಿಯತೋ ನಿತ್ಯಂ ಯಃ ಪಶ್ಯೇತ್ಪೂಜಯೇದ್ಧರಿಂ ॥ ೩೨ ॥
 ಸ ತೀರ್ತ್ವಾ ಹ್ಯಾಪದಂ ದುರ್ಗಾಂ ನೈನಾತಿಂ ಸಮನಾಪ್ನುಯಾತ್ ।
 ಆಯುಃಶ್ರೀವರ್ಧನಂ ಪುಂಸಾಂ ಚಕ್ಷುಷಾಮುಪಿ ಪೂರಕಂ ॥ ೩೩ ॥
 ಉಪಪಾಪಹರಂ ಚೈವ ಸದಾ ನೀರಾಜನಂ ಹರೇಃ ।
 ತದಾ ನೀರಾಜನಾಕಾಲೇ ಯೋ ಹರೇಃ ಪಠತಿ ಸ್ತವಂ ॥ ೩೪ ॥
 ಸ ಧನ್ಯೋ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಪ್ರಸನ್ನೇನಾಂತರಾತ್ಮನಾ ।
 ಹರೇರ್ನೀರಾಜನಾಶೇಷಂ ಪಾಣಿಭ್ಯಾಂ ಯಃ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ॥ ೩೫ ॥
 ಸಂಗೃಹ್ಯ ಚಕ್ಷುಷೀ ತೇನ ಯೋಜಯೇನ್ಮಾರ್ಜಯನ್ಮುಖಂ ।
 ತಿಮಿರಾದೀನಕ್ಸಿರೋಗಾನ್ನಾಶಯೇದ್ವೀಪ್ತಿಮುನ್ಮುಖಂ ॥ ೩೬ ॥
 ಭವತ್ಯಶೇಷದುಷ್ಟಾನಾಂ ನಾಶಾಯಾಽಲಂ ನರೋತ್ತಮ ।
 ದೀಪಪ್ರಜ್ವಲನಂ ಯಸ್ಯ ನಿತ್ಯಮಾಗ್ರೇ ಶ್ರಿಯಃಪತೇಃ ॥ ೩೭ ॥
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ರೇವಾಜಲೇ ಪುಣ್ಯೇ ಪ್ರದದ್ಯಾದಧಿಕಂ ವ್ರತೀ ।
 ಸಪ್ರದ್ವೀಪವತೀ ತೇನ ಸಸಾಗರವನಾಪಗಾ ॥ ೩೮ ॥
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೇಕೃತಾ ಸ್ಯಾದ್ವೈ ಧರಣೇ ಶಂಕರೋಬ್ರವೀತ್ ।
 ಇದಂ ಯಃ ಪಠ್ಯಮಾನಂ ತು ಶೃಣುಯಾತ್ಪರತೇಃ ಸ ವಾ ॥ ೩೯ ॥

೩೨-೩೫. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಸಾಯಂಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸುವವನು ದುರ್ಗಮವಾದ ಅಪತ್ತುಗಳನ್ನು ದಾಟುವನು. ದುಃಖ ಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ನೀರಾಜನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಆಯುಸ್ಸು, ಸಂಪತ್ತು, ನೇತ್ರಾನಂದಗಳುಂಟಾಗುವುದು. ಉಪಪಾಪಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು. ನೀರಾಜನವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುವವನೂ, ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನೀರಾಜನಶೇಷವನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ ಧನ್ಯರು.

೩೬. ಮಂಗಳಾರತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮುಖಕ್ಕೆ ಉಜ್ಜಿಕೊಂಡರೆ ತಿಮಿರ ಮೊದಲಾದ ಕಣ್ಣಿನ ರೋಗಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು. ಮುಖವು ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳದಾಗುವುದು.

೩೭. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮುಂದೆ ನಿತ್ಯವೂ ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿದರೆ ಸಮಸ್ತ ದೋಷಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು.

೩೮-೪೧. ಈ ನರ್ಮದೆಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಅಧಿಕವಾಗಿ ದಾನಮಾಡುವವನು ಸಪ್ರದ್ವೀಪಗಳೂ, ಸಾಗರ, ವನ, ನದಿಗಳೂ ಇರುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡಿದವನಂತಾಗುವನೆಂದು ಶಂಕರನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಪರಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಅಖ್ಯಾನವನ್ನು ಕೇಳುವವನೂ, ತಾನೇ ಪರಿಸುವವನೂ ಅದ ಮಾನವನು

ಸ್ಮರಣಂ ಸೋಽಂತಸಮಯೇ ವಿಸಾಸ್ಮಾ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾದ್ಧರೇಃ |

ಇದಂ ಯಶಸ್ಯನಾಯುಷ್ಯಂ ಸ್ವರ್ಗ್ಯಂ ಪಿತೃಗಣಪ್ರಿಯಂ || ೪೦ ||

ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಶ್ರಾವಯೇದ್ವಿಪ್ರಾಂಞೀಪತೇಃ ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ಮಣಃ |

ಘೃತೇನ ಮಧುನಾ ತೇನ ತರ್ಪಿತಾಃ ಸ್ಯುಃ ಪಿತಾನುಹಾಃ || ೪೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಶ್ರೀಪತಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ಪಂಚನವತ್ಯುತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ವಾಪರಹಿತನಾಗಿ ಅವಸಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಸ್ಮರಣಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು
ಹೊಂದುವನು ಕೀರ್ತಿ, ಆಯುಷ್ಯ, ಸ್ವರ್ಗ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ,
ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವೂ ಆದ ಈ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಸು
ವವನು ಪಿತಾನುಹರನ್ನು ಘೃತಮಧುಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವನು

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಶ್ರೀಪತಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ನೆಂಬ

ನೂರತೊಂಬತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ್ಯಾತ್ಮವೈಯಕ್ತಿಕರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಹಂಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇದ್ಧರಾಧೀಶ ಹಂಸತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।

ಯತ್ರ ಹಂಸಸ್ತಪಸ್ತಪ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮವಾಹನತಾಂ ಗತಃ ॥ ೧ ॥

ಹಂಸತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದಾನಂ ದತ್ವಾ ಚ ಕಾಂಚನಂ ।

ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ ॥ ೨ ॥

ಹಂಸಯುಕ್ತೇನ ಯಾನೇನ ತರುಣಾದಿತ್ಯವರ್ಚಸಾ ।

ಸರ್ವಕಾಮಸಮೃದ್ಧೇನ ಸೇವ್ಯಮಾನೋಽಪ್ಸರೋಗಣೈಃ ॥ ೩ ॥

ತತ್ರ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಯಥಾಕಾಮಂ ಸರ್ವಾನ್ ಭೋಗಾನ್ ಯಥೇಷ್ಟಿತಾನ್ ।

ಜಾತಿಸ್ಮರೋ ಹಿ ಜಾಯೇತ ಪುನರ್ಮಾನುಷ್ಯಮಾಗತಃ ॥ ೪ ॥

ಸನ್ಯಾಸೇನ ತ್ಯಜೇದ್ಧೇಹಂ ಮೋಕ್ಷಮಾಪ್ನೋತಿ ಭಾರತ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಹಂಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಹಾರಾಜ! ಅನಂತರ ಉತ್ತಮವಾದ ಹಂಸತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಹಂಸವು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ವಾಹನವಾಯಿತು.

೨-೩. ಹಂಸತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಸುವರ್ಣವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಸರ್ವಪಾಪರಹಿತನಾಗಿ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಹಂಸವಾಹನದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರಿ ಯರಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

೪. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಇಷ್ಟವಾದ ಸಕಲ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಸ್ಮರಣಿಯುಳ್ಳವನಾಗುವನು.

೫. ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ದೇಹತ್ಯಾಗಮಾಡಿದವನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಏತತ್ತೇ ಕಥಿತಂ ಪಾರ್ಥ ಹಂಸತೀರ್ಥಸ್ಯ ಯತ್ಫಲಂ ।

ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವದುಃಖವಿನಾಶನಂ

॥ ೬ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ಹಂಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
ಷಣ್ಣವತ್ಕುತ್ರರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದೂ,
ಪುಣ್ಯಕರವೂ, ಸಮಸ್ತ ದುಃಖನಾಶಕವೂ ಆದ ಹಂಸತೀರ್ಥದ ಫಲವನ್ನು
ಹೇಳಿರುತ್ತೇನೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ಹಂಸತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ”ವೆಂಬ
ನೂರತೊಂಬತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಸಪ್ತನವತ್ಯುತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಮೂಲಸ್ಥಾನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತಸ್ಯೈವಾನಂತರಂ ಗಚ್ಛೇತ್ಸೂರ್ಯತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।
ಮೂಲಸ್ಥಾನನಿತಿ ಖ್ಯಾತಂ ಪದ್ಮಜಸ್ಥಾಪಿತಂ ಶುಭಂ ॥ ೧ ॥
ಮೂಲಶ್ರೀಪತಿನಾ ದೇವೀ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಸ್ಥಾಪಯ ಭಾಸ್ಕರಂ ।
ಶ್ರುತ್ವಾ ದೇವೋದಿತಂ ದೇವೀ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸ ಭಾಸ್ಕರಂ ॥ ೨ ॥
ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ನರ್ಮದಾತೀರೇ ಮೂಲಸ್ಥಾನಾಖ್ಯಭಾಸ್ಕರಃ ॥ ೩ ॥
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರೋ ಯಸ್ತು ಸ್ನಾತ್ವಾ ನಿಯತಮಾನಸಃ ।
ಸಂತಪ್ಯ ಪಿತೃದೇವಾಂಶ್ಚ ಪಿಂಡೇನ ಸಲಿಲೇನ ಚ ॥ ೪ ॥
ಮೂಲಸ್ಥಾನಂ ತತಃ ಪಶ್ಯೇತ್ಸ ಗಚ್ಛೇತ್ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ ।
ಗುಹ್ಯಾದ್ಗುಹ್ಯತರಸ್ತತ್ರ ವಿಶೇಷಸ್ತು ಶ್ರುತೋ ಮಯಾ ॥ ೫ ॥
ಸಮಾಗಮೇ ಮುನೀನಾಂ ತು ಶಂಕರಾಚ್ಛಶೀಖರಾತ್ ।
ಸದಾ ನೈ ಶುಕ್ಲಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಮೂಲಮಾದಿತ್ಯವಾಸರಃ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಮೂಲಸ್ಥಾನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಅನಂತರ ಹಂಸತೀರ್ಥದ ಹತ್ತಿರವಿರುವುದೂ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದುದೂ ಆದ ಮೂಲಸ್ಥಾನವೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತವಾದ ಸೂರ್ಯತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨ ಮೂಲ ಶ್ರೀಪತಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸೆಂದು ಹೇಳಲು ಅವಳು ಸೂರ್ಯದೇವನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದಳು.

೩-೧೦. ನರ್ಮದಾತಟದಲ್ಲಿರುವ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಮೂಲಸ್ಥಾನನೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಮಿಂದು ಪಿಂಡದಿಂದಲೂ, ನೀರಿನಿಂದಲೂ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಗೈದು ಮೂಲಸ್ಥಾನ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಶಂಕರನು ಮುನಿಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿದಾಗ ಅತಿ ಗುಹ್ಯವಾದ ಒಂದು ವಿಶೇಷವನ್ನು ಕೇಳಿದೆನು. ಯಾವಾಗಲೂ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಸಪ್ತಮಿ ಭಾನುವಾರದ ದಿನ

ತದಾ ರೇನಾಜಲಂ ಗತ್ವಾ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಂತಪ್ಯ ದೇವತಾಃ |

ಸಿತೊಂಶ್ಚ ಭರತಶ್ರೇಷ್ಠ ದತ್ವಾ ದಾನಂ ಸ್ವಶಕ್ತಿತಃ || ೭ ||

ಕರನೀರೈಸ್ತತೋ ಗತ್ವಾ ರಕ್ತಚಂದನವಾರಿಣಾ |

ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಭಾಸ್ಕರಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಚ ಯಥಾವಿಧಿ || ೮ ||

ತತಃ ಸಾಗುರುಕೈರ್ಧೂಪೈಃ ಕುಂದರೈಶ್ಚ ವಿಶೇಷತಃ |

ಧೂಪಯೇದ್ವೇವದೇವೇಶಂ ದೀಪಾನ್ ಬೋಧ್ಯ ದಿಶೋ ದಶ || ೯ ||

ಉಪೋಷ್ಯ ಜಾಗರಂ ಕುರ್ಯಾದ್ಗೀತವಾದ್ಯಂ ವಿಶೇಷತಃ |

ಏವಂ ಕೃತೇ ಮಹೀಪಾಲ ನ ಭವೇದುಗ್ರದಾಃಖಭಾಕ್ || ೧೦ ||

ಸೂರ್ಯಲೋಕೇ ವಸೇತ್ತಾವದ್ಯಾವತ್ಕಲ್ಪಶತತ್ರಯಂ |

ಗಂಧರ್ವೈರಪ್ಸರೋಭಿಶ್ಚ ಸೇವ್ಯಮಾನೋ ನೃಪೋತ್ತಮ || ೧೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಮೂಲಸ್ಥಾನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ಸಪ್ತನವತ್ಯುತ್ತರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ನರ್ಮದಾನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಿಂದು ದೇವಸಿತ್ಯಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿ ಶಕ್ತನುಸಾರ ದಾನವನ್ನಿತ್ತು ಕಣಗಿಲೆ ಹೂವುಗಳಿಂದಲೂ, ರಕ್ತಚಂದನದ ನೀರಿನಿಂದಲೂ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ವಿಧಿಯಂತೆ ಪೂಜಿಸಿ, ಅಗುರುಧೂವವನ್ನಿತ್ತು ಸುತ್ತಲೂ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಉವವಾಸ ಮಾಡಿ, ಜಾಗರಣೆಯನ್ನೂ, ಗೀತಾವಾದ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಹಾರಾಜ! ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾನವನು ದುಃಖವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

೧೧. ಗಂಧರ್ವಾಪ್ಸರೆಯರಿಂದ ಸೇವಿತನಾಗಿ ಮುನ್ನೂರು ಕಲ್ಪಗಳವರೆಗೆ ಸೂರ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಮೂಲಸ್ಥಾನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ

ನೂರತೊಂಬತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧಾಷ್ಟನವತ್ಪುತ್ರರಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶೂಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ಭದ್ರಕಾಲೀತಿ ಸಂಗಮಂ ।
ಶೂಲತೀರ್ಥಮಿತಿಷ್ಯಾತಂ ಸ್ವಯಂ ದೇವೇನ ನಿರ್ಮಿತಂ ॥ ೧ ॥
ಪಂಚಾಯತನಮುಧ್ಯೇ ತು ತಿಷ್ಠತೇ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।
ಶೂಲಪಾಣಿರ್ಮಹಾದೇವಃ ಸರ್ವದೈವತಪೂಜಿತಃ ॥ ೨ ॥
ಸ ಸಂಗಮೋ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ನಿತ್ಯಂ ದೇವೈರ್ನಿಷೇವಿತಃ ।
ದರ್ಶನಾತ್ಸ್ಯ ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಸ್ನಾನದಾನಾದ್ವಿಶೇಷತಃ ॥ ೩ ॥
ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಂ ದುರ್ನಿಮಿತ್ತಂ ಚ ಹ್ಯಭಿಶಾಪೋ ನೃಪಗ್ರಹಃ ।
ಯದನ್ಯದ್ವಿಷ್ಣುತಂ ಕರ್ಮ ನಶ್ಯತೇ ಶಂಕರೋಽಬ್ರವೀತ್ ॥ ೪ ॥
ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಕಥಂ ಶೂಲೇಶ್ವರೀ ದೇವೀ ಕಥಂ ಶೂಲೇಶ್ವರೋ ಹರಃ ।
ಪ್ರಥಿತೋ ನರ್ಮದಾತೀರೇ ಏತದ್ವಿಸ್ತರತೋ ವದ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶೂಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜ ! ಅನಂತರ ಮಹೇಶ್ವರನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಭದ್ರಕಾಳಿಯು ಸೇರುವ ಶೂಲತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗ ಬೇಕು.

೨. ಅಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿತನಾದ ಶೂಲಪಾಣಿಯಾದ ಶಂಕರನು ಪಂಚಾಯತನದ ನಡುವೆ ಇರುವನು.

೩-೪. ನೃಪವರ್ಯನೇ ! ಆ ಸಂಗಮವನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ದೇವತೆಗಳು ಸೇವಿಸು ತ್ತಾರೆ. ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ನಾನ ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ, ದುರ್ನಿಮಿತ್ತ, ಅಭಿಶಾಪ, ನೃಪಗ್ರಹ, ಇತರ ದುಷ್ಕರ್ಮ ಇವುಗಳು ನಾಶವಾಗುವುವು ಎಂದು ಶಂಕರನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

೫. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಶೂಲೇಶ್ವರಿಯಾದ ದೇವಿಯೂ, ಶೂಲೇಶ್ವರನಾದ ಹರನೂ ಸರ್ಮದಾತೀರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು ? ಇದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳು.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಬಭೂವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಕಶ್ಚಿನ್ನಾಂಡವ್ಯ ಇತಿ ನಿಶ್ಚುತಃ |
 ವೃತ್ತಿಮಾನ್ ಸರ್ವಧರ್ಮಜ್ಞಃ ಸತ್ಯೇ ತಪಸಿ ಚ ಸ್ಥಿತಃ || ೬ ||
 ಅಶೋಕಾಶ್ರಮಮಧ್ಯಸ್ಥೋ ವೃಕ್ಷಮೂಲೇ ಮಹಾತಪಾಃ |
 ಊರ್ಧ್ವಬಾಹುರ್ಮಹಾತೇಜಾಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಮೌನವ್ರತಾನ್ವಿತಃ || ೭ ||
 ತಸ್ಯ ಕಾಲೇನ ಮಹತಾ ತೀವ್ರೇ ತಪಸಿ ವರ್ತತಃ |
 ತಮಾಶ್ರಮಮನುಪ್ರಾಪ್ತಾ ದಸ್ಯವೋ ಲೋಪ್ತಹಾರಿಣಃ || ೮ ||
 ಅನುಸರ್ಪಮಾಣಾ ಬಹುಭಿಃ ಪುರುಷೈರ್ಭರತರ್ಷಭ |
 ತೇ ತಸ್ಯಾವಸಥೇ ಲೋಪ್ತಂ ನೃದಧುಃ ಕುರುನಂದನ || ೯ ||
 ನಿಧಾಯ ಚ ತದಾಲೀನಾಸ್ತತ್ತ್ವನಾಶ್ರಮಮಂಡಲೇ |
 ತೇಷು ಲೀನೇಷ್ವಥೋ ಶೀಘ್ರಂ ತತಸ್ತದ್ರಕ್ಷಿಣಾಂ ಬಲಂ || ೧೦ ||
 ಆಜಗಾಮ ತತೋಽಪಶ್ಯಂಸ್ತಮೃಷಿಂ ತಸ್ಯರಾನುಗಾಃ |
 ತಮಪೃಚ್ಛಂಸ್ತದಾ ವೃತ್ತಂ ರಕ್ಷಿಣಸ್ತಂ ತಪೋಧನಂ || ೧೧ ||
 ವದ ಕೇನ ಪಥಾ ಯಾತಾ ದಸ್ಯವೋ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ |
 ತೇನ ಗಚ್ಛಾಮಹೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಯಥಾ ಶೀಘ್ರತರಂ ವಯಂ || ೧೨ ||
 ತಥಾ ತು ವಚನಂ ತೇಷಾಂ ಬ್ರುವತಾಂ ಸ ತಪೋಧನಃ |
 ನ ಕಿಂಚಿದ್ವಚನಂ ರಾಜನ್ನವದತ್ಸಾಧ್ವಸಾಧು ವಾ || ೧೩ ||

೬-೭. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ—ಸದ್ವೃತ್ತನೂ, ಸಮಸ್ತಧರ್ಮ ವನ್ನರಿತವನೂ, ಸತ್ಯತಪೋನಿರತನೂ ಆದ ಮಾಂಡವ್ಯನೆಂಬ ಓರ್ವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನಿದ್ದನು. ಅಶೋಕಾಶ್ರಮದ ನಡುವೆ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಊರ್ಧ್ವಬಾಹುವೂ, ಅತಿ ತೇಜಸ್ವಿಯೂ, ಮೌನವ್ರತವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಅವನು ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿದನು.

೮. ಅವನು ಕರಿನ ತಪಸ್ಯನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರಲು ಬಹುಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕದ್ದ ಕಳ್ಳರು ಬಂದರು.

೯-೧೧. ಮಹಾರಾಜ! ಅನೇಕ ಜನರಿಂದ ಹಿಂಬಾಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಕಳ್ಳರು ಆ ಮುನಿಯ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕದ್ದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಕೊಂಡರು. ಅವರು ಹಾಗೆ ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳಲು ರಾಜಪುರುಷರು ಬೇಗನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಮುನಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಡೆದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದರು.

೧೨. “ದ್ವಿಜವರ್ಯನೆ! ಕಳ್ಳರು ಯಾವ ದಾರಿಯಿಂದ ಹೋದರು? ಹೇಳು. ನಾವು ಆ ದಾರಿಯಿಂದ ಬೇಗನೆ ಹೋಗುವೆವು.”

೧೩. ಆ ಮುನಿಯು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಆ ರಾಜಪುರುಷರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಅಥವಾ ಕೆಟ್ಟದು ಆದ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.

ತತಸ್ತೇ ರಾಜಪುರುಷಾ ವಿಚಿನ್ವಂತಸ್ತಮಾಶ್ರಮಂ |
 ಸಂಯಮ್ಯೈವಂ ತತೋ ರಾಜ್ಞೇ ಸರ್ವಾನ್ ದಸ್ಯೂನ್ಯನೇದಯನ್ || ೧೪ ||
 ತಂ ರಾಜಾ ಸಹಿತ್ಯೈಶ್ಚೋರೈರನ್ಯರಾದ್ವ್ಯಧ್ಯತಾಮಿತಿ |
 ಸಂಬದ್ಧ್ಯ ತಂ ಚ ತೈ ರಾಜಂಭೂಲೇ ಪ್ರೋತೋ ಮಹಾತಪಾಃ || ೧೫ ||
 ತತಸ್ತೇ ಶೂಲಮಾರೋಪ್ಯ ತಂ ಮುನಿಂ ರಕ್ಷಿಣಸ್ತದಾ |
 ಪ್ರತಿಜಗ್ಮುರ್ಮಹೀಪಾಲ ಧನಾನ್ಯಾದಾಯ ತಾನ್ಯಥ || ೧೬ ||
 ಶೂಲಸ್ಥಃ ಸ ತು ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಕಾಲೇನ ಮಹತಾ ತದಾ |
 ಧ್ಯಾಯನ್ದೇವಂ ತ್ರಿಲೋಕೇಶಂ ಶಂಕರಂ ತಮುಮಾಪತಿಂ || ೧೭ ||
 ಬಹುಕಾಲಂ ಮಹೇಶಾನಂ ಮನಸಾಽಽಧ್ಯಾಯ ಸಂಸ್ಥಿತಃ |
 ನಿರಾಹಾರೋಽಪಿ ವಿಪ್ರರ್ಷಿರ್ಮರಣಂ ನಾಭ್ಯಪದ್ಯತ || ೧೮ ||
 ಧಾರಯಾಮಾಸ ವಿಪ್ರಾಣಾಮೃಷಭಃ ಸಹ್ಯದಾ ಹರಿಂ |
 ಶೂಲಾಗ್ರೇ ತಪ್ಯಮಾನೇನ ತಪಸ್ತೇನ ಕೃತಂ ತದಾ || ೧೯ ||
 ಸಂತಾಪಂ ಪರಮಂ ಜಗ್ಮುಃ ಶ್ರುತ್ವೈತನ್ಮುನಯೋಽಖಿಲಾಃ |
 ತೇ ರಾತ್ರೌ ಶಕುನಾ ಭೂತ್ವಾ ಸಂನ್ಯವರ್ತಂತ ಭಾರತ || ೨೦ ||
 ದರ್ಶಯಂತೋ ಮುನೇಃ ಶಕ್ತಿಂ ತಮಪ್ಯಚ್ಛನ್ದಿಸ್ವಜೋತ್ತಮಂ |
 ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮು ತೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ರಿಂ ಪಾಪಂ ಕೃತವಾನಸಿ || ೨೧ ||

೧೪. ಅನಂತರ ಆ ರಾಜಪುರುಷರು ಅವನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ಅವನನ್ನೂ, ಇತರ ಕಳ್ಳರನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿ ರಾಜನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು.

೧೫. ಆ ರಾಜನು ಮಾಂಡವ್ಯನನ್ನೂ, ಇತರ ಕಳ್ಳರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲಿರಿ ಎಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ರಾಜಪುರುಷರು ಆ ಮುನಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಶೂಲಕ್ಕೆರಿಸಿದರು.

೧೬. ಆ ರಾಜಪುರುಷರು ಹೀಗೆ ಮುನಿಯನ್ನು ಶೂಲಕ್ಕೆರಿಸಿ ಹಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದರು.

೧೭-೧೮. ಶೂಲದಲ್ಲಿರುವ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಆ ಮುನಿಯು ತ್ರಿಭುವನ ದೊಡೆಯನೂ, ಉಮಾಪತಿಯೂ ಆದ ಶಂಕರನನ್ನು ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ನಿರಾಹಾರನಾಗಿದ್ದರೂ ಮಡಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ.

೧೯-೨೦. ವಿಪ್ರೋತ್ತಮನಾದ ಆ ಮುನಿಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಶೂಲಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಸಮಸ್ತ ಮುನಿಗಳು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಗೊಂಡು ರಾತ್ರಿವೇಳೆ ಪಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೈತಂದರು.

೨೧. ಅವರು ಮುನಿಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, “ಬ್ರಾಹ್ಮಣ! ನೀನು ಏನು ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆ? ಅದನ್ನು ಕೇಳಲಿಚ್ಛಿಸುವೆವು” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:-

ತತಃ ಸ ಮುನಿಶಾರ್ದೂಲಸ್ತಾನುವಾಚ ತಪೋಧನಾನ್ |

ದೋಷತಃ ಕಿಂ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ನ ಹಿ ಮೇಃ ನೈಃ ಪರಾಧ್ಯತಿ || ೨೨ ||

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ತತಃ ಸರ್ವಾನಾಚಚಕ್ಷೇ ತತೋ ಮುನಿಃ |

ಮುನಯಶ್ಚ ತತೋ ರಾಜ್ಞೇ ದ್ವಿತೀಯೇಽಹ್ನಿನ್ಯವೇದಯನ್ || ೨೩ ||

ರಾಜಾ ತು ತನ್ಮುಷಿಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ನಿಷ್ಕಾಂತಃ ಸಹ ಬಂಧುಭಿಃ |

ಪ್ರಸಾದಯಾಮಾಸ ತದಾ ಶೂಲಸ್ಥನ್ಮುಷಿಸತ್ತಮಂ || ೨೪ ||

ರಾಜೋವಾಚ:-

ಯನ್ಮಯಾಃ ಪಕ್ಯತಂ ತಾತ ತವಾಂಜ್ಞಾನವಶಾದ್ಬಹು |

ಪ್ರಸಾದಯೇ ತ್ವಾಂ ತತ್ರಾಹಂ ನ ಮೇ ತ್ವಂ ಕ್ರೋದ್ಧಮಾರ್ಹಸಿ || ೨೫ ||

ಏವಮುಕ್ತ್ವತೋ ರಾಜ್ಞಾ ಪ್ರಸಾದಮಕರೋನ್ಮುನಿಃ |

ಕೃತಪ್ರಸಾದಂ ರಾಜಾ ತಂ ತತಃ ಸಮವತಾರಯತ್ || ೨೬ ||

ಅವತೀರ್ಯಮಾಣಸ್ತು ಮುನಿಃ ಶೂಲೇ ಮಾಂಸತ್ಸಮಾಗತೇ |

ಅತಿಸಂಪೀಡಿತೋ ವಿಪ್ರಃ ಶಂಕರಂ ಮನಸಾಂಗಮತ್ || ೨೭ ||

೨೨-೨೩. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ -“ಅನಂತರ ಆ ಮುನಿ ವರ್ಯನು ಆ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನು ನನ್ನ ತಪ್ಪಿನಿಂದ ಈ ವೇದನೆ ಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬೇರೆಯವರು ತಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡಿದರು ತಿಕ್ಷೆಯು ಮಾತ್ರ ನನಗೆ” ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಆ ಋಷಿಗಳು ಮಾರನೆ ದಿನ ಅವನ ಮಾತನ್ನು ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು.

೨೪. ದೊರೆಯು ಅವನು ಮುನಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು, ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟುಬಂದು ಶೂಲದಲ್ಲಿರುವ ಮಾಂಡವ್ಯನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಗೊಳಿಸಿದನು.

೨೫. ರಾಜನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮುನಿಯೆ! ನೀನು ಮುನಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ನಿನಗೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಅಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಕುಪಿತನಾಗಬೇಡ.

೨೬. ದೊರೆಯು ಹೀಗೆನ್ನಲು, ಮುನಿಯು ಪ್ರಸನ್ನನಾದನು. ರಾಜನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಅವನನ್ನು ಶೂಲದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿಸಿದನು.

೨೭. ಶೂಲದಿಂದ ಮುನಿಯನ್ನು ಇಳಿಸುವಾಗ ಅವನ ಮಾಂಸವು ಶೂಲದಲ್ಲಿ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಅತ್ಯಂತ ಪೀಡಿತನಾದ ಮುನಿಯು ಶಂಕರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದನು.

ಸಂಧ್ಯಾತಃ ಶಂಕರಸ್ತೇನ ಬಹುಕಾಲೋಪವಾಸತಃ |

ಸ್ರಾದ್ಧಾರ್ಪಣೋ ಮಹಾದೇವಃ ಶಾಲಂ ತಸ್ಯ ತಥಾಚ್ಛಿನತ್ || ೨೮ ||

ಶಾಲಮೂಲಸ್ಥಿತಃ ಶಂಭುಸ್ತುಷ್ಟಃ ಸ್ರಾಹ ಪುನಃ ಪುನಃ |

ಬ್ರೂಹಿ ಕಿಂ ಕ್ರಿಯತಾಂ ವಿಪ್ರ ಸತ್ವಸ್ಥಾನಪರಾಯಣ || ೨೯ ||

ಅದೇಯಮಪಿ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ತುಷ್ಟೋಽಸ್ಮ್ಯದ್ಯೋಮಯಾ ಸಹ |

ಕಂ ತು ಸತ್ಯವತಾಂ ಲೋಕೇ ಸಿದ್ಧಿರ್ನ ಸ್ಯಾಚ್ಚ ಭೂಯಸೀ || ೩೦ ||

ಸ್ವಕರ್ಮಣೋನುರೂಪಂ ಹಿ ಫಲಂ ಭುಂಜಂತಿ ಜಂತವಃ |

ಶುಭೇನ ಕರ್ಮಣಾ ಭೂತಿರ್ದುಃಖಂ ಸ್ಯಾತ್ಪಾತಕೇನ ತು || ೩೧ ||

ಬಹುಭೇದಪ್ರಭಿನ್ನಂ ತು ಮನುಷ್ಯೇಷು ವಿಪಚ್ಯತೇ |

ಕೇಷಾಂ ದ್ರಿದ್ರಭಾವೇನ ಕೇಷಾಂ ಧನವಿಪತ್ತಿಜಂ || ೩೨ ||

ಸಂತತ್ಯಭಾವಜಂ ಕೇಷಾಂ ಕೇಷಾಂ ಚಿತ್ತದ್ವಿಪರ್ಯಯೇ |

ತಥಾ ದುರ್ವೃತ್ತಿತಸ್ತೇಷಾಂ ಫಲಮಾವಿರ್ಭವೇನ್ನೃಣಾಂ || ೩೩ ||

ಕೇಷಾಂಚಿತ್ಪುತ್ರಮರಣೇ ವಿಯೋಗಾತ್ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರಯೋಃ |

ರಾಜಚಾರಾಗ್ನಿತಃ ಕೇಷಾಂ ದುಃಖಂ ಸ್ಯಾದ್ವೈವನಿರ್ಮಿತಂ || ೩೪ ||

೨೮. ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಉಪವಾಸಮಾಡಿದ ಅವನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಶಂಕರನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಶಾಲವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು.

೨೯. ಶಾಲದ ಬುಡದಲ್ಲಿರುವ ಶಂಕರನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಹೀಗೆಂದನು. ಸಾತ್ವಿಕನಾದ ಮುನಿಯೆ! ನಿನಗೆ ಯಾವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಲಿ ಹೇಳು.

೩೦. ಕೊಡಲನರ್ಹವಾದುದನ್ನೂ ಕೊಡುವೆನು. ಈಗ ನಾನು ವಾರ್ವತಿ ಯೊಡನೆ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವಂತರಿಗೆ ಅತಿಶಯವಾದ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಗಲಾರದೆ?

೩೧. ಜಂತುಗಳು ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುವು. ಒಳ್ಳೆ ಕರ್ಮದಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯವೂ, ವಾಪದಿಂದ ದುಃಖವೂ ಉಂಟಾಗುವುದು.

೩೨-೩೪. ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ದುಃಖವು ಮಾನವರನ್ನು ಪೀಡಿಸುವುದು. ಕೆಲವರಿಗೆ ದಾರಿದ್ರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಧನನಾಶದಿಂದಲೂ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಂತತಿಯಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಂತತಿಯಿಂದಲೂ, ಕೆಲವರಿಗೆ ದುಷ್ಟವ್ಯಾಪಾರದಿಂದಲೂ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಪುತ್ರಮರಣದಿಂದಲೂ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರರ ವಿಯೋಗದಿಂದಲೂ, ಕೆಲವರಿಗೆ ರಾಜಚೋರಾಗ್ನಿಗಳಿಂದಲೂ, ಕೆಲವರಿಗೆ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ದುಃಖವುಂಟಾಗುವುದು.

ತಚ್ಚರೀರೇ ತು ಕೇಷಾಂಚಿತ್ಕರ್ಮಣಾ ಸಂಪ್ರದೃಶ್ಯತೇ |
 ಜರಾಶ್ಚ ವಿವಿಧಾಃ ಕೇಷಾಂ ದೃಶ್ಯಂತೇ ವ್ಯಾಧಯಸ್ತಥಾ || ೩೫ ||
 ದೃಶ್ಯಂತೇ ಚಾಂಭಿಶಾಪಾಶ್ಚ ಪೂರ್ವಕರ್ಮಾನುಸಂಚಿತಾಃ |
 ಕಷ್ಟಾಃ ಕಷ್ಟತರಾವಸ್ಥಾ ಗತಾಃ ಕೇಚಿದನಾಗಸಃ || ೩೬ ||
 ಪೂರ್ವಕರ್ಮವಿಸಾಕೇನ ಧರ್ಮೇಣ ತಪಸಿ ಸ್ಥಿತಾಃ |
 ದಾಂತಾಃ ಸ್ವದಾರನಿರತಾ ಭೂರಿದಾಃ ಪರಿಪೂಜಕಾಃ || ೩೭ ||
 ಹೀಮಂತೋ ನಯಸಂಯುಕ್ತಾ ಅನ್ಯೇ ಬಹುಗುಣೈರ್ಯುತಾಃ |
 ದುರ್ಗಮಾನಾಪದಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ನಿಜಕರ್ಮಸಮುದ್ಭವಾಂ || ೩೮ ||
 ನ ಸಂಜ್ಞರಂತಿ ಯೇ ಮರ್ತ್ಯಾ ಧರ್ಮನಿಂದಾಂ ನ ಕುರ್ವತೇ |
 ಇದಮೇವ ತಪೋ ಮತ್ಸಾ ಕ್ಷಿಪಂತಿ ಸುವಿಚೇತಸಃ || ೩೯ ||
 ಹಾ ಭ್ರಾತರ್ಮಾತಃ ಪುತ್ರೇತಿ ಕಷ್ಟೇಷು ನ ವದಂತಿ ಯೇ |
 ಸ್ಮರಂತಿ ಮಾಂ ಮಹೇಶಾನಮಥನಾ ಪುಷ್ಕರೇಕ್ಷಣಂ || ೪೦ ||
 ದುಷ್ಪತಂ ಪೂರ್ವಜಂ ಭೋಕ್ತುಂ ಧ್ರುವಂ ತದುಪಶಾನ್ಯತಿ || ೪೧ ||
 ದಿನಾನಿ ಯಾನಂತಿ ವಸೇತ್ಸ ಕಷ್ಟೇ
 ಯಥಾಕೃತಂ ಚಿಂತಯದ್ವೇವಮೀಶಂ |
 ತಾನಂತಿ ಸೌಮ್ಯಾನಿ ಕೃತಾನಿ ತೇನ
 ಭವಂತಿ ವಿಪ್ರ ಶ್ರುತಿನೋದನೈಷಾ || ೪೨ ||

೩೫-೩೬. ಕೆಲವರಿಗೆ ಕರ್ಮವಶದಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಜರಾವ್ಯಾಧಿಗಳು ಕಾಣಿಸುವುವು. ತಪ್ಪಿಲ್ಲದ ಕೆಲವು ಜನರಿಗೆ ಪೂರ್ವಕರ್ಮವಶದಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾಪವಾದವೂ, ಕಷ್ಟವಸ್ಥೆಗಳೂ ಉಂಟಾಗುವುವು.

೩೭-೩೮. ಧರ್ಮತಪಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರೂ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹವುಳ್ಳವರೂ, ಸ್ವದಾರಸಮಾಸಕ್ತರೂ, ಅನೇಕವಾಗಿ ದಾನಮಾಡಿರುವವರೂ, ಪೂಜಿಸುವವರೂ, ಲಜ್ಜೆಯುಳ್ಳವರೂ, ನೀತಿವಂತರೂ, ಅತ್ಯಂತ ಗುಣಶಾಲಿಗಳೂ ಆದವರು ತಮ್ಮ ಕರ್ಮವಶದಿಂದ ದುರ್ಗಮವಾದ ಆಪತ್ತನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೩೯. ಅವರು ಅಂತಹ ಆಪತ್ತನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ವೃಥೆಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮವನ್ನು ನಿಂದಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಅವರು ಇದೇ ತಪಸ್ಸೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ.

೪೦-೪೧. ಪೂರ್ವಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವರು ಅಣ್ಣ, ಅಮ್ಮ, ಪುತ್ರ ಎಂದು ಗೋಳಾಡದೆ ನನ್ನನ್ನಾಗಲಿ, ಕೃಷ್ಣನನ್ನಾಗಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿದರೆ ಆ ದುಃಖವು ಶಾಂತವಾಗುವುದು.

೪೨. ಅವನು ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಹರಿಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿದರೆ ಅಷ್ಟು ದಿನಗಳೂ ಸೌಖ್ಯವಾಗಿರುವನೆಂದು ವೇದವು ಘೋಷಿಸುವುದು.

ಯಸ್ಮಾತ್ತ್ವಯಾ ಕಷ್ಟಗತೇನ ನಿತ್ಯಂ

ಸ್ತುತಶ್ಚಾಹಂ ಮನಸಾ ಪೂಜಿತಶ್ಚ |

ಗೌರೀಸಹಾಯಸ್ತೇನ ಇಹಾಗತೋಽಸ್ಮಿ

ಬ್ರೂಹ್ಮದ್ಯ ಕೃತ್ಯಂ ಕ್ರಿಯತಾಂ ಕಿಂ ನು ವಿಪ್ರ || ೪೩ ||

ಮಾಂಡವ್ಯ ಉವಾಚ :-

ತುಷ್ಣೋ ಯದ್ವ್ಯಮಯಾ ಸಾರ್ಧಂ ವರದೋ ಯದಿ ಶಂಕರ |

ತದಾ ಮೇ ಶೂಲಸಂಸ್ಥಸ್ಯ ಸಂಶಯಂ ಪರಮಂ ವದ || ೪೪ ||

ನ ರುಜಾ ಮನು ಕಾಃಪಿ ಸ್ಯಾಚ್ಛೂಲಸಂಪ್ರೋತಿತೇಃಗಳೇ |

ಅಮೃತಸ್ರಾವಿ ತಚ್ಛೂಲಂ ಪ್ರಭಾವಾತ್ಕಸ್ಯ ಶಂಸ ಮೇ || ೪೫ ||

ಶ್ರೀ ಶೂಲಪಾಣಿರುವಾಚ :-

ಶೂಲಸ್ಥೇನ ತ್ವಯಾ ವಿಪ್ರ ಮನಸಾ ಚಿಂತಿತೋಽಸ್ಮಿ ಯತ್ |

ಅನಯಾನಾಂ ನಿಹಂತಾಹಂ ದುಃಖಾನಾಂ ವಿನಿಬರ್ಹಣಃ || ೪೬ ||

ಧ್ಯಾತಮಾತ್ರೋ ಹ್ಯಹಂ ವಿಪ್ರ ಪಾತಾಲೇ ವಾಃಪಿ ಸಂಸ್ಥಿತಃ |

ಶೂಲಮೂಲೇ ತ್ವಹಂ ಶಂಭುರಗ್ರೇ ದೇವೀ ಸ್ವಯಂ ಸ್ಥಿತಾ |

ಜಗನ್ಮಾತಾಂಚಿಕಾ ದೇವೀ ತ್ವಾಃಮೃತೇನಾನ್ವಪೂರಯತ್ || ೪೭ ||

೪೩. ಕಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ನೀನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಪೂಜಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ ನಾನು ಗೌರಿಯೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನು. ಈಗ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲಿ, ಹೇಳು.

೪೪. ಮಾಂಡವ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - ಶಂಕರ! ಶೂಲದಲ್ಲಿದ್ದ ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾದರೆ ನನಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸಂಶಯವುಂಟಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೪೫. ಶೂಲಕೈರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನನಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನೋವು ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ? ಆ ಶೂಲವು ಹೇಗೆ ಅಮೃತವನ್ನು ಸುರಿಸುವಂತಿದ್ದಿತು? ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೪೬. ಶ್ರೀ ಶೂಲಪಾಣಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - ಶೂಲಕೈರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನೀನು ದುಷ್ಟಸಂಹಾರಕನೂ, ದುಃಖನಾಶಕನೂ ಆದ ನನ್ನನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿರುವೆ.

೪೭. ನೀನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಾನೂ ದೇವಿಯೂ ಶೂಲಮೂಲದಲ್ಲಿಯೂ ಅಗ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಸನ್ನಿಹಿತರಾದೆವು. ಜಗನ್ಮಾತೆಯಾದ ದೇವಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಮೃತದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದಳು.

ಮಾಂಡವ್ಯ ಉವಾಚ :-

ಪೂರ್ವಮೇವ ಸ್ಥಿತೋ ಯಸ್ಮಾಚ್ಛೂಲಂ ವ್ಯಾಪ್ನೋಮಯಾ ಸಹ ।
 ಪ್ರಸಾದಪ್ರವಣೋ ಮಹ್ಯಮಿದಾನೀಂ ಚಾನಯಾ ಸಹ ॥ ೪೮ ॥
 ಯಸ್ಯಾಃ ಸಂಸ್ಕರಣಾದೇವ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಂ ಪ್ರಲಯಂ ವ್ರಜೇತ್ ।
 ನ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಾತ್ಪರಂ ಲೋಕೇ ದುಃಖಾದ್ಧುಃಖತರಂ ಕಿಲ ॥ ೪೯ ॥
 ಕಿಲೈವಂ ಶ್ರೂಯತೇ ಗಾಢಾ ಪುರಾಣೇಷು ಸುರೋತ್ತಮ ।
 ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ದಹತಸ್ತುಭ್ಯಂ ಸೌಭಾಗ್ಯಮೇಕತಾಂ ಗತಂ ॥ ೫೦ ॥
 ವಿಷ್ಣೋರ್ನಕ್ಷ ಸ್ಥಲಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ತತ್ಸ್ಥಿತಂ ಚೇತಿ ನಃ ಶ್ರುತಂ ।
 ಪೀತಂ ತದ್ವಕ್ಷ್ಯ ಸಪ್ತಸ್ತದಕ್ಷೇಣ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಾ ॥ ೫೧ ॥
 ತಸ್ಮಾತ್ಸತೀತಿ ಸಂಜಜ್ಞ ಇಯಮಿಂದೀವರೇಕ್ಷಣಾ ।
 ಯಜತಸ್ತಸ್ಯ ದೇವೇಶ ತವಮಾನಾವಖಂಡನಾತ್ ॥ ೫೨ ॥
 ಜುಹಾವಾನ್ಗೌ ತು ಸಾದೇವೀ ಹ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರಾಣಸಂಜ್ಞಿಕಂ ।
 ಆತ್ಮಾನಂ ಭಸ್ಮಸಾತ್ಪತ್ವಾ ಪ್ರಾಲೇಯಾದ್ರೇಸ್ತತಃ ಸುತಾ ॥ ೫೩ ॥
 ಮೇನಕಾಯಾಂ ಪ್ರಭೋ ಜಾತಾ ಸಾಂಪ್ರತಂ ಯಾತ್ಯಮಾಃ ಭಿಧಾ ।
 ಅನಾದಿನಿಧನಾ ದೇವೀ ಹ್ಯಪ್ರತರ್ಕ್ಯಾ ಸುರೇಶ್ವರ ॥ ೫೪ ॥

೪೮. ಮಾಂಡವ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ನೀನು ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಮೊದಲೇ ಶೂಲವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ನೆಲೆಸಿದೆ.

೪೯. ಈ ಪಾರ್ವತಿಯ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದಲೇ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವು ನೀಗುವುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಅತಿಶಯ ದುಃಖವಿಲ್ಲ.

೫೦. ಸುರೋತ್ತಮ! ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿರುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ತ್ರಿಪುರವನ್ನು ದಹಿಸುವಾಗ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿತು.

೫೧. ಆ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಎದೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಿತೆಂದು ನಾವು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಎದೆಯಿಂದ ಆ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿದನು.

೫೨-೫೪ ಈ ಸುಂದರಿಯಾದ ಉಮೆಯು ಆ ದಕ್ಷನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಸತಿಯೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತಳಾದಳು. ಆ ದಕ್ಷನು ಯಾಗಮಾಡುವಾಗ ನಿನ್ನ ಮಾನವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದಕಾರಣ ಅವಳು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ಹೋಮಿಸಿ ಹಿಮಾಲಯದಿಂದ ಮೇನಕೆಯೆಂಬ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಉಮೆಯೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನಾಂತಳು. ಶಂಕರ! ಈ ದೇವಿಯು ಆದ್ಯಂತರಹಿತಳೂ, ಊಹಿಸಲಾಗದವಳೂ ಆಗಿರುವಳು.

ಯದಿ ತುಷ್ಕೋಽಸಿ ದೇವೇಶ ಹ್ಯುಮಾ ಮೇ ವರದಾ ಯದಿ ।

ಉಭಾವಪ್ಯತ್ರ ವ್ಯ ಸ್ಥಾನೇ ಸ್ಥಿತೌ ಶೂಲಾಗ್ರಮೂಲಯೋಃ ॥ ೫೫ ॥

ಅವತಾರೋ ಯತ್ರ ತತ್ರ ಸಂಸ್ಥಿತಿಂ ನೈ ತತಃ ಕುರು ॥ ೫೬ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತೇನೈವಮುಕ್ತೇ ಸಹಸಾ ಕೃತ್ವಾ ಭೂಮುಂಡಲಂ ದ್ವಿಧಾ ।

ನೀಸೃತೌ ಶೂಲಮೂಲಾಗ್ರಾಲ್ಲಿಂಗಾರ್ಚಾಪ್ರತಿರೂಪಿಣೌ ॥ ೫೭ ॥

ಪ್ರದ್ಯೋತಯದ್ವಿಶಃ ಸರ್ವಾ ಲಿಂಗಂ ಮೂಲೇ ಪ್ರದೃಶ್ಯತೇ ।

ವಾಮತಃ ಪ್ರತಿನಾ ದೇವೀ ತದಾ ಶೂಲೇಶ್ವರೀ ಸ್ಥಿತಾ ॥ ೫೮ ॥

ವಿಲೋಭಯಂತೀ ಚ ಜಗದ್ಭಾತಿ ಪೂರಯಂತೀ ದಿಶಃ ।

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟಃ ಸ್ತುತಿಂ ಚಕ್ರೇ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ ॥ ೫೯ ॥

ಮಾಂಡವ್ಯ ಉವಾಚ :-

ತ್ವಮಸ್ಯ ಜಗತೋ ಮಾತಾ ಜಗತ್ಸಾಭಾಗ್ಯದೇವತಾ ।

ನ ತ್ವಯಾ ರಹಿತಂ ಕಿಂಚಿದ್ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡೇಽಸ್ತಿ ವರಾನನೇ ॥ ೬೦ ॥

ಪ್ರಸಾದಂ ಕುರು ಧರ್ಮಜ್ಞೇ ಮಮ ತ್ವಾಜ್ಞಪ್ತುಮರ್ಹಸಿ ।

ಈದೃಶೇನೈವ ರೂಪೇಣ ಕೇಷು ಸ್ಥಾನೇಷು ತಿಷ್ಠಸಿ ।

ಪ್ರಸಾದಪ್ರವಣಾ ಭೂತ್ಸಾ ವದ ತಾನಿ ಮಹೇಶ್ವರಿ ॥ ೬೧ ॥

೫೫-೫೬. ಶಂಕರ! ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ವಾರ್ತೆಯು ವರವನ್ನೀಯುವುದಾದರೆ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಈ ಶೂಲದ ಬುಡದಲ್ಲಿಯೂ, ಮೇಲೂ ನೆಲಿಸಿರಿ. ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ನೀನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅವತಾರಮಾಡು.

೫೭. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಆ ಮಾಂಡವ್ಯನು ಹೀಗೆ ನುಡಿಯಲು ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರು ಕೂಡಲೆ ಭೂಮುಂಡಲವನ್ನು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿ ಶೂಲಮೂಲಾಗ್ರಗಳಿಂದ ಲಿಂಗರೂಪದಿಂದಲೂ, ಪ್ರತಿನಾರೂಪದಿಂದಲೂ ಉದ್ಭವಿಸಿದರು.

೫೮-೫೯. ಲಿಂಗಮೂಲದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವನು ಸಮಸ್ತ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿದನು. ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶೂಲೇಶ್ವರಿಯು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನಂಟು ಮಾಡುವವಳೂ, ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಾಂತಿಯಿಂದ ತುಂಬುವಳೂ ಆಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದಳು. ಆ ಮಾಂಡವ್ಯನು ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಸ್ತುತಿಸಿದನು.

೬೦. ಮಾಂಡವ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಶಂಕರಿ! ನೀನು ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆ ತಾಯಿಯೂ ಸಾಭಾಗ್ಯ ದೇವತೆಯೂ ಆಗಿರುವೆ. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ನೀನಿಲ್ಲದಿರುವ ಸ್ಥಳವು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.

೬೧. ಧರ್ಮಜ್ಞಾಳಿ! ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡಿ ಆಜ್ಞಾಪಿಸು.

ಶ್ರೀ ದೇವ್ಯವಾಚ :-

ಸರ್ವಗಾ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಾ ಸರ್ವತೋ ಭುವಿ ।	
ಸರ್ವಲೋಕೇಷು ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ವಿಹಿತಂ ನ ಮಯಾ ವಿನಾ	॥ ೬೨ ॥
ತಥಾಃಸಿ ಯೇಷು ಸ್ಥಾನೇಷು ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಾ ಸಿದ್ಧಿಮಿಾಪ್ನುಭಿಃ ।	
ಸ್ಮರ್ತವ್ಯಾ ಭೂತಿಕಾಮೇನ ತಾನಿ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ತತ್ಪತಃ	॥ ೬೩ ॥
ವಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ ನೈಮಿಷೇ ಲಿಂಗಧಾರಿಣೀ ।	
ಪ್ರಯಾಗೇ ಲಲಿತಾ ದೇವೀ ಕಾಮುಕಾ ಗಂಧಮಾದನೇ	॥ ೬೪ ॥
ಮಾನಸೇ ಕುಮುದಾ ನಾಮ ವಿಶ್ವಕಾಯಾ ತಥಾಃಪರೇ ।	
ಗೋಮಂತೇ ಗೋಮತೀನಾಮ ಮಂದರೇ ಕಾಮಚಾರಿಣೀ	॥ ೬೫ ॥
ಮದೋತ್ಕಟಾ ಚೈತ್ರರಥೇ ಹಯಂತೀ ಹಾಸ್ತಿನೇ ಪುರೇ ।	
ಕಾನ್ಯಕುಬ್ಜ ಸ್ಥಿತಾ ಗೌರೀ ರಂಭಾ ಹ್ಯಮಲಪರ್ವತೇ	॥ ೬೬ ॥
ಏಕಾಮ್ರಕೇ ಕೀರ್ತಿಮತೀ ವಿಶ್ವಾಂ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರೇ ವಿದುಃ ।	
ಪುಷ್ಕರೇ ಪುರುಹೂತಾ ಚ ಕೇದಾರೇ ಮಾರ್ಗದಾಯಿನೀ	॥ ೬೭ ॥
ನಂದಾ ಹಿಮವತಃ ಪ್ರಸ್ಥೇ ಗೋಕರ್ಣೇ ಭದ್ರಕರ್ಣಕಾ ।	
ಸ್ಥಾನೇಶ್ವರೇ ಭವಾನೀ ತು ಬಿಲ್ವಕೇ ಬಿಲ್ವಪತ್ರಿಕಾ	॥ ೬೮ ॥

ನೀನು ಈ ರೂಪದಿಂದ ಯಾವ ಯಾವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿರುವೆ? ಮಹೇಶ್ವರಿ! ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿ ಆದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೬೨. ಶ್ರೀ ದೇವಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.—ಮುನಿಯೆ! ನಾನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವೆನು. ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಿಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೂ ನೆಲಸಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೬೩. ಹಾಗಾದರೂ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಯಸುವವರು ನನ್ನನ್ನು ಯಾವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕು. ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವವನು ಎಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

೬೪-೯೧. ನಾನು ವಾರಾಣಸಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿಯೆಂದೂ, ನೈಮಿಷದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಧಾರಿಣಿಯೆಂದೂ, ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಲಲಿತೆಯೆಂದೂ, ಗಂಧಮಾದನದಲ್ಲಿ ಕಾಮುಕಾ ಎಂದೂ, ಗೋಮಂತದಲ್ಲಿ ಗೋಮತೀ ಎಂದೂ, ಮಂದರದಲ್ಲಿ ಕಾಮಚಾರಿಣಿಯೆಂದೂ, ಚೈತ್ರರಥದಲ್ಲಿ ಮದೋತ್ಕಟಿಯೆಂದೂ, ಹಸ್ತಿನಾಪುರದಲ್ಲಿ ಹಯಂತೀ ಎಂದೂ, ಕಾನ್ಯಕುಬ್ಜದಲ್ಲಿ ಗೌರಿಯೆಂದೂ, ಅಮಲಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ರಂಭೆಯೆಂದೂ, ಏಕಾಮ್ರಕದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಮತಿಯೆಂದೂ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾ ಎಂದೂ, ಪುಷ್ಕರದಲ್ಲಿ ಪುರುಹೂತಾ ಎಂದೂ, ಕೇದಾರದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗದಾಯಿನಿ ಎಂದೂ, ಹಿಮವಂತನ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ನಂದಾ ಎಂದೂ, ಗೋಕರ್ಣದಲ್ಲಿ ಭದ್ರಕರ್ಣಕೆಯೆಂದೂ, ಸ್ಥಾನೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಭವಾನಿಯೆಂದೂ, ಬಿಲ್ವಕದಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ವಪತ್ರಿಕೆ

ಶ್ರೀಶೈಲೇ ಮಾಧವೀನಾಮ ಭದ್ರೇ ಭದ್ರೇಶ್ವರೀತಿ ಚ |
 ಜಯಾ ವರಾಹಶೈಲೇ ತು ಕಮಲಾ ಕಮಲಾಲಯೇ || ೭೯ ||
 ರುದ್ರಕೋಟ್ಯಾಂ ತು ಕಲ್ಯಾಣೇ ಕಾಲೀ ಕಾಲಂಜರೇ ತಥಾ |
 ಮಹಾಲಿಂಗೇ ತು ಕಸಿಲಾ ಮಾಕೋಟೀ ಮುಕುಟೇಶ್ವರೀ || ೮೦ ||
 ಶಾಲಿಗ್ರಾಮೇ ಮಹಾದೇವೀ ಶಿವಲಿಂಗೇ ಜಲಪ್ರಿಯಾ |
 ಮಾಯಾಪುರ್ಯಾಂ ಕುಮಾರೀ ತು ಸಂತಾನೇ ಲಲಿತಾ ತಥಾ || ೮೧ ||
 ಉತ್ಪಲಾಕ್ಷೀ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷೀ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷೀ ಮಹೋತ್ಪಲಾ |
 ಗಯಾಯಾಂ ವಿನುಲಾನಾಮ ಮಂಗಲಾ ಪುರುಷೋತ್ತಮೇ || ೮೨ ||
 ವಿಸಾಶಾಯಾಮನೋಘಾಕ್ಷೀ ಸಾಟಲಾ ಪುಂಧ್ರವರ್ಧನೇ |
 ನಾರಾಯಣೇ ಸುಸಾರ್ವೇ ತು ತ್ರಿಕೂಟೇ ಭದ್ರಸುಂದರೀ || ೮೩ ||
 ವಿಪುಲೇ ವಿಪುಲಾನಾಮ ಕಲ್ಯಾಣೇ ಮಲಯಾಚಲೇ |
 ಕೋಟಿವೀ ಕೋಟೀರ್ಥೇಷು ಸುಗಂಧಾ ಗಂಧಮಾದನೇ || ೮೪ ||
 ಗೋದಾಶ್ರಮೇ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾ ತು ಗಂಗಾಧ್ವಾರೇ ರತಿಪ್ರಿಯಾ |
 ಶಿವಚಂಡೇ ಸಭಾನಂದಾ ನಂದಿನೀ ದೇವಿಕಾತಟೇ || ೮೫ ||
 ರುಕ್ಮಿಣೀ ದ್ವಾರವತ್ಸ್ಯಾಂ ತು ರಾಧಾ ವೃಂದಾವನೇ ವನೇ |
 ದೇವಕೀ ಮಥುರಾಯಾಂ ತು ಸಾತಾಲೇ ಪರಮೇಶ್ವರೀ || ೮೬ ||

ಯೆಂದೂ, ಶ್ರೀ ಶೈಲದಲ್ಲಿ ಮಾಧವಿಯೆಂದೂ, ಭದ್ರದಲ್ಲಿ ಭದ್ರೇಶ್ವರಿಯೆಂದೂ, ವರಾಹಶೈಲದಲ್ಲಿ ಜಯೆಯೆಂದೂ, ಕಮಲಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕಮಲಾ ಎಂದೂ, ರುದ್ರಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಿಯೆಂದೂ, ಕಾಲಂಜರದಲ್ಲಿ ಕಾಲೀ ಎಂದೂ, ಮಹಾಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಕಸಿಲಾ ಎಂದೂ, ಮಾಕೋಟದಲ್ಲಿ ಮುಕುಟೇಶ್ವರಿಯೆಂದೂ, ಶಾಲಿಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವಿಯೆಂದೂ, ಶಿವಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಜಲಪ್ರಿಯೆಯೆಂದೂ, ಮಾಯಾಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಿಯೆಂದೂ, ಸಂತಾನದಲ್ಲಿ ಲಲಿತಾ ಎಂದೂ, ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಲಾಕ್ಷಿಯೆಂದೂ, ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಹೋತ್ಪಲಾ ಎಂದೂ, ಗಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿನುಲೆಯೆಂದೂ, ಪುರುಷೋತ್ತಮದಲ್ಲಿ ಮಂಗಲಾ ಎಂದೂ, ವಿಸಾಶೆಯಲ್ಲಿ ಅನೋಘಾಕ್ಷಿಯೆಂದೂ, ಪುಂಧ್ರವರ್ಧನದಲ್ಲಿ ಸಾಟಲಾ ಎಂದೂ, ಸುಸಾರ್ವದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಿಯೆಂದೂ, ತ್ರಿಕೂಟದಲ್ಲಿ ಭದ್ರಸುಂದರಿಯೆಂದೂ, ವಿಪುಲದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲೆಯೆಂದೂ, ಮಲಯಾಚಲದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಿಯೆಂದೂ, ಕೋಟೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಟಿವಿಯೆಂದೂ, ಗಂಧಮಾದನದಲ್ಲಿ ಸುಗಂಧಿಯೆಂದೂ, ಗೋದಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯೆಯೆಂದೂ, ಗಂಗಾಧ್ವಾರದಲ್ಲಿ ರತಿಪ್ರಿಯೆಯೆಂದೂ, ಶಿವಚಂಡದಲ್ಲಿ ಸಭಾನಂದೆಯೆಂದೂ, ದೇವಿಕಾತಟದಲ್ಲಿ ನಂದಿನಿಯೆಂದೂ, ದ್ವಾರವತಿಯಲ್ಲಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಯೆಂದೂ, ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ರಾಧೆಯೆಂದೂ, ಮಥುರೆ

ಚಿತ್ರಕೂಟೇ ತಥಾ ಸೀತಾ ನಿಂಧ್ಯೇ ನಿಂಧ್ಯನಿವಾಸಿನೀ ।	
ಸಹ್ಯಾದ್ರಾನೇಕವೀರಾ ತು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರೇ ತು ಚಂಡಿಕಾ	೭೭
ರಮಣಾ ರಾಮತೀರ್ಥೇ ತು ಯಮುನಾಯಾಂ ವೃಗಾವತೀ ।	
ಕರವೀರೇ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ರೂಪಾದೇವೀ ವಿನಾಯಕೇ	೭೮
ಆರೋಗ್ಯಾ ವೈದ್ಯನಾಥೇ ತು ಮಹಾಕಾಲೇ ಮಹೇಶ್ವರೀ ।	
ಅಭಯೇತ್ಯುಷ್ಣತೀರ್ಥೇ ತು ವೃಗೀ ವಾ ನಿಂಧ್ಯಕಂದರೇ	೭೯
ಮಾಂಡವ್ಯೇ ಮಾಂಡುಕೀನಾಮ ಸ್ವಾಹಾ ಮಾಹೇಶ್ವರೇ ಪುರೇ ।	
ಭಾಗಲಿಂಗೇ ಪ್ರಚಂಡಾ ತು ಚಂಡಿಕಾಽನುರಕಂಟಿಕೇ	೮೦
ಸೋಮೇಶ್ವರೇ ವರಾರೋಹಾ ಪ್ರಭಾಸೇ ಪುಷ್ಕರಾವತೀ ।	
ವೇದಮಾತಾ ಸರಸ್ವತ್ಯಾಂ ಪಾರಾ ಪಾರಾತಟೇ ಮುನೇ	೮೧
ಮಹಾಲಯೇ ಮಹಾಭಾಗಾ ಪಯೋಷ್ಣಾಂ ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರೀ ।	
ಸಿಂಹಿಕಾ ಕೃತಶೌಚೇ ತು ಕಾರ್ತಿಕೇ ಚೈವ ಶಾಂಕರೀ	೮೨
ಉತ್ಪಲಾವರ್ತಕೇ ಲೋಲಾ ಸುಭದ್ರಾ ಶೋಣಸಂಗಮೇ ।	
ಮತಾ ಸಿದ್ಧವಟೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ತರಂಗಾ ಭಾರತಾಶ್ರಮೇ	೮೩
ಜಾಲಂಧರೇ ವಿಶ್ವಮುಖೀ ತಾರಾ ಕಿಷ್ಕಿಂಧಪರ್ವತೇ ।	
ದೇವದಾರುವನೇ ಪುಷ್ಪಿರ್ನೇಧಾ ಕಾಶ್ಮೀರಮಂಡಲೇ	೮೪

ಯಲ್ಲಿ ದೇವಕಿಯೆಂದೂ, ಪಾತಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರಿಯೆಂದೂ, ಚಿತ್ರಕೂಟದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯೆಂದೂ, ನಿಂಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂಧ್ಯವಾಸಿನಿಯೆಂದೂ, ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಏಕವೀರಾ ಎಂದೂ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಚಂಡಿಕೆಯೆಂದೂ, ರಾಮತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ರಮಣಾ ಎಂದೂ, ಯಮುನೆಯಲ್ಲಿ ವೃಗಾವತಿಯೆಂದೂ, ಕರವೀರದಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಯೆಂದೂ, ವಿನಾಯಕದಲ್ಲಿ ರೂಪಾದೇವಿಯೆಂದೂ, ವೈದ್ಯನಾಥದಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯಾ ಎಂದೂ, ಮಹಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರಿಯೆಂದೂ, ಉಷ್ಣತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಭಯಾ ಎಂದೂ, ನಿಂಧ್ಯಕಂದರದಲ್ಲಿ ವೃಗೀ ಎಂದೂ, ಮಾಂಡವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಂಡುಕಿಯೆಂದೂ, ಮಾಹೇಶ್ವರಪುರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಹಾ ಎಂದೂ, ಭಾಗಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಂಡಾ ಎಂದೂ, ಸೋಮೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ವರಾರೋಹಾ ಎಂದೂ, ಪ್ರಭಾಸದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಕರಾವತಿಯೆಂದೂ, ಸರಸ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ವೇದಮಾತೆಯೆಂದೂ, ವಾರಾತಟದಲ್ಲಿ ವಾರಾ ಎಂದೂ, ಮಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾಗಾ ಎಂದೂ, ಪಯೋಷ್ಣಿಯಲ್ಲಿ ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರಿ ಎಂದೂ, ಕೃತಶೌಚದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಿಕಾ ಎಂದೂ, ಕಾರ್ತಿಕದಲ್ಲಿ ಶಾಂಕರಿಯೆಂದೂ, ಉತ್ಪಲಾವರ್ತಕದಲ್ಲಿ ಲೋಲಾ ಎಂದೂ, ಶೋಣಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಸುಭದ್ರೆಯೆಂದೂ, ಸಿದ್ಧವಟದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೆಂದೂ, ಭಾರತಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ತರಂಗಾ ಎಂದೂ, ಜಾಲಂಧರದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಮುಖಿಯೆಂದೂ, ಕಿಷ್ಕಿಂಧಪರ್ವತದಲ್ಲಿ

ಭೀಮಾದೇವೀ ಹಿಮಾದ್ರೌ ತು ಪುಷ್ಪಿರ್ವಸ್ತ್ರೇಶ್ವರೇ ತಥಾ |
 ಕಪಾಲಮೋಚನೇ ಶುದ್ಧಿರ್ಮಾತಾ ಕಾಯಾವರೋಹಣೇ || ೮೫ ||
 ಶಂಖೋದ್ಧಾರೇ ಧ್ವನಿರ್ಮಮ ಧೃತಿಃ ಪಿಂಡಾರಕೇ ತಥಾ |
 ಕಾಲಾ ತು ಚಂದ್ರಭಾಗಾಯಾಮಚ್ಛೋದೇ ಶಕ್ತಿಧಾರಿಣೇ || ೮೬ ||
 ವೇಣಾಯಾಮಮೃತಾನಾಮ ಬದರ್ಯಾಮುರ್ವಶೀ ತಥಾ |
 ಓಷಧೀ ಚೋತ್ತರಕುಲೌ ಕುಶದ್ವೀಪೇ ಕುಶೋದಕಾ || ೮೭ ||
 ಮನ್ಮಥಾ ಹೇಮಕೂಟೇ ತು ಕುಮುದೇ ಸತ್ಯವಾದಿನೀ |
 ಅಶ್ವತ್ಥೇ ವಂದಿನೀಕಾ ತು ನಿಧಿವೈಶ್ರವಣಾಲಯೇ || ೮೮ ||
 ಗಾಯತ್ರೀ ವೇದವದನೇ ಸಾರ್ವತೀ ಶಿವಸನ್ನಿಧೌ |
 ದೇವಲೋಕೇ ತಥೇಂದ್ರಾಣೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಯೇ ತು ಸರಸ್ವತೀ || ೮೯ ||
 ಸೂರ್ಯಬಿಂಬೇ ಪ್ರಭಾನಾಮ ಮಾತೃಗಾಂ ವೈಷ್ಣವೀ ಮತಾ |
 ಅರುಂಧತೀ ಸತೀಗಾಂ ತು ರಾಮಾಸು ಚ ತಿಲೋತ್ತಮಾ || ೯೦ ||
 ಚಿತ್ರೇ ಬ್ರಹ್ಮಕಲಾನಾಮ ಶಕ್ತಿಃ ಸರ್ವಶರೀರಿಣಾಂ |
 ಶೂಲೇಶ್ವರೀ ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರೇ ಭೃಗೌ ಸೌಭಾಗ್ಯಸುಂದರೀ || ೯೧ ||

ತಾರಾ ಎಂದೂ, ದೇವದಾರುವನದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಿಯೆಂದೂ, ಕಾಶ್ಮೀರಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮೇಧಾ ಎಂದೂ, ಹಿಮಾದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಭೀಮಾದೇವಿಯೆಂದೂ, ವಸ್ತ್ರೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಿಯೆಂದೂ, ಕಪಾಲಮೋಚನದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಿಯೆಂದೂ, ಕಾಯಾವರೋಹಣದಲ್ಲಿ ಮಾತೆಯೆಂದೂ, ಶಂಖೋದ್ಧಾರದಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಯೆಂದೂ, ಪಿಂಡಾರಕದಲ್ಲಿ ಧೃತಿಯೆಂದೂ, ಚಂದ್ರಭಾಗಾದಲ್ಲಿ ಕಾಲಾ ಎಂದೂ, ಅಚ್ಛೋದದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಧಾರಿಣಿಯೆಂದೂ, ವೇಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಮೃತೆಯೆಂದೂ, ಬದರೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಉರ್ವಶಿಯೆಂದೂ, ಉತ್ತರಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಓಷಧಿಯೆಂದೂ, ಕುಶದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಕುಶೋದಕಾ ಎಂದೂ, ಹೇಮಕೂಟದಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥಾ ಎಂದೂ, ಕುಮುದದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವಾದಿನಿಯೆಂದೂ, ಅಶ್ವತ್ಥದಲ್ಲಿ ವಂದಿನೀಕಾ ಎಂದೂ, ಕುಬೇರಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಿಧಿಯೆಂದೂ, ವೇದವದನದಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರಿಯೆಂದೂ, ಶಿವನ ಬಳಿ ಸಾರ್ವತಿಯೆಂದೂ, ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾಣಿಯೆಂದೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯೆಂದೂ, ಸೂರ್ಯಬಿಂಬದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೆಯೆಂದೂ, ಮಾತೃಗಳಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವೀ ಎಂದೂ, ಸತಿಯರಲ್ಲಿ ಅರುಂಧತಿಯೆಂದೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ತಿಲೋತ್ತಮೆಯೆಂದೂ, ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಕಲೆಯೆಂದೂ, ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯೆಂದೂ, ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶೂಲೇಶ್ವರಿಯೆಂದೂ, ಭೃಗುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸೌಭಾಗ್ಯಸುಂದರಿಯೆಂದೂ ಹೆಸರನ್ನಾಂತು ನೆಲೆಸಿರುವೆನು.

ಏತದುದ್ದೇಶತಃ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ನಾನಾಃ ಸ್ವಶತಮುತ್ತಮಂ ।
 ಅಷ್ಟೋತ್ತರಂ ಚ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಶತಮೇತದುದಾಹೃತಂ ॥ ೯೨ ॥
 ಇದಮೇವ ಪರಂ ವಿಪ್ರ ಸರ್ವೇಷಾಂ ತು ಭವಿಷ್ಯತಿ ।
 ಪತತ್ಯಷ್ಟೋತ್ತರಶತಂ ನಾಮ್ನಾಂ ಯಃ ಶಿವಸನ್ನಿಧೌ ॥ ೯೩ ॥
 ಸ ಮುಚ್ಯತೇ ನರಃ ಪಾಪೈಃ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಸ್ತ್ರಿಯಮಾಪ್ನಿತಾಂ ।
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ನಾರೀ ತೃತೀಯಾಯಾಂ ಮಾಂ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಭಕ್ತಿತಃ ॥ ೯೪ ॥
 ನ ಸಾ ಸ್ಯಾದ್ಧುಃಖಿನೀ ಜಾತು ಮತ್ಪ್ರಭಾವಾನ್ನರೋತ್ತಮ ।
 ನಿತ್ಯಂ ಮದ್ದರ್ಶನೇ ನಾರೀ ನಿಯತಾ ಯಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥ ೯೫ ॥
 ಪತಿಪುತ್ರಕೃತಂ ದುಃಖಂ ನ ಸಾ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯತಿ ಕರ್ಹಚಿತ್ ।
 ಮದಾಲಯೇ ತು ಯಾ ನಾರೀ ತುಲಾಪುರುಷಸಂಜ್ಞಿತಂ ॥ ೯೬ ॥
 ಸಂಪೂಜ್ಯ ಮಂಡಯೇದ್ದೇವಾನ್ ಲೋಕಪಾಲಾಂಶ್ಚ ಸಾಗ್ನಿಕಾನ್ ।
 ಸಪತ್ನೀಕಾನ್ದ್ವಿಜಾನೃಜ್ಯ ನಾಸೋಭಿಭೂಷಣೈಸ್ತಥಾ ॥ ೯೭ ॥
 ಭೂತೇಭ್ಯಸ್ತು ಬಲಿಂ ದದ್ಯಾದೃತ್ವಿಗ್ಭಿಃ ಸಹ ದೇಶಿಕಃ ।
 ತತಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೇಕೃತ್ಯ ತುಲಾಮಿತ್ಯಭಿಮಂತ್ರಯೇತ್ ॥ ೯೮ ॥
 ಶುಚಿ ರಕ್ತಾಂಬರೋ ವಾ ಸ್ಯಾದ್ಗೃಹೀತ್ವಾ ಕುಸುಮಾಂಜಲಿಂ ।
 ನಮಸ್ತೇ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಶಕ್ತಿಸ್ತ್ವಂ ಪರಮಾ ಸ್ಥಿತಾ ॥ ೯೯ ॥
 ಸಾಕ್ಷಿಭೂತಾ ಜಗದ್ಧಾತ್ರೀ ನಿರ್ಮಿತಾ ವಿಶ್ವಯೋನಿನಾ ।
 ತ್ವಂ ತುಲೇ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರಮಾಣಮಿಹ ಕೀರ್ತಿತಾ ॥ ೧೦೦ ॥

೯೨. ಹೀಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನೂರೆಂಟು ಉತ್ತಮವಾದ ನಾನುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವೆನು. ಇವು ನೂರೆಂಟು ತೀರ್ಥಗಳೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುವು.

೯೩-೧೦೦. ಇದೇ ಎಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾಗುವುದು. ಈ ನೂರೆಂಟು ನಾನುಗಳನ್ನು ಶಿವನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಪರಿಸಿದವನು ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗಿ ಇಷ್ಟಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ತದಿಗೆಯ ದಿನ ಮಿಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ನಾರಿಯು ನನ್ನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ದುಃಖಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುವ ಹೆಂಗಸು ಯಾವಾಗಲೂ ಪತಿಪುತ್ರ ರಿಂದುಂಟಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಆಲಯದಲ್ಲಿ ತ.ಲಾ ಪುರುಷನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಲೋಕಪಾಲಕರನ್ನೂ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಿಗಳೂ, ಸಪತ್ನೀಕರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಪುರೋಹಿತರೊಡನೆ ಭೂತಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯನ್ನಿತ್ತು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೈದು ಬಿಳಿಯ ಅಥವಾ ಕೆಂಪು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟು ಹೂವುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತುಲೆ

ಕರಾಭ್ಯಾಂ ಬದ್ಧಮುಷ್ಟಿಭ್ಯಾಮಾಸ್ತೇ ಪಶ್ಯನ್ನುಮಾಮುಖಂ ।
 ತತೋಽಪರೇ ತುಲಾಭಾಗೇ ನ್ಯಸೇಯುದ್ವಿಜಪುಂಗವಾಃ ॥ ೧೦೧ ॥
 ದ್ರವ್ಯಮುಷ್ಟವಿಧಂ ತತ್ರ ಹ್ಯಾತ್ಮವಿತ್ತಾನುಸಾರತಃ ।
 ಮದಂಶಭೂತಂ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಯದಧಿಷ್ಠಿತಂ ॥ ೧೦೨ ॥
 ಸುವರ್ಣಂ ಚೈವ ನಿಷ್ಪಾವಾಂಸ್ತಥಾ ರಾಜಿಕುಸುಂಭಕಂ ।
 ತೃಣರಾಜೇಂದುಲವಣಂ ಕುಂಕುಮಂ ಚ ತಥಾಷ್ಟಮಂ ॥ ೧೦೩ ॥
 ಏಷಾಮೇಕತಮಂ ಕುರ್ಯಾದ್ಯಥಾವಿತ್ತಾನುಸಾರತಃ ।
 ಸಾಮ್ಯಾದಭ್ಯಧಿಕಂ ಯಾವತ್ಕಾಂಚನಾದಿ ಭವೇದ್ವಿಜ ॥ ೧೦೪ ॥
 ತಾವತ್ತಿಷ್ಟೇನ್ನರೋ ನಾರೀ ಪಶ್ವಾದಿದಮುದೀರಯೇತ್ ।
 ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ಲಲಿತೇ ತುಲಾಪುರುಷಸಂಜ್ಞಿತೇ ॥ ೧೦೫ ॥
 ತ್ವನುಮೇ ತಾರಯಸ್ವಾಸ್ಮಾನಸ್ಮಾತ್ಸಂಸಾರಕರ್ದಮಾತ್ ।
 ತತೋಽವತೀರ್ಯ ಗುರವೇ ಪೂರ್ವಮರ್ಧಂ ನಿವೇದಯೇತ್ ॥ ೧೦೬ ॥
 ಋತ್ವಿಗ್ಭ್ಯೋಽಪರಮರ್ಧಂ ಚ ದದ್ಯಾದುದಕಪೂರ್ವಕಂ ।
 ತೇಭ್ಯೋ ಲಬ್ಧ್ವಾ ತತೋಽನುಜ್ಞಾಂ ದದ್ಯಾದನ್ಯೇಷು ಚಾರ್ಥಿಷು ॥ ೧೦೭ ॥

ಯನ್ನು 'ತುಲೆಯ' ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು ನೀನು ಸಕಲದೇವತೆಗಳ ಉತ್ತಮ ಶಕ್ತಿರೂಪಳಾಗಿರುವೆ. ಸಾಕ್ಷಿಭೂತಳೂ, ಜಗದ್ಧಾರಕಳೂ, ಸಕಲ ಭೂತಗಳಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣಳೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಸೃಜಿಸಿದನು' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಉಮಾಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಲ್ಲಬೇಕು. ಅನಂತರ ಆ ತುಲೆಯ ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ವಿತ್ತವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನ ಅಂಶಭೂತವಾದ ಅಷ್ಟವಿದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ, ಸುವರ್ಣ, ನಿಷ್ಪಾವ, ರಾಜಿಕುಸುಂಭಕ, ತೃಣರಾಜ, ಇಂದುಲವಣ, ಕುಂಕುಮ ಇವುಗಳನ್ನೂ, ಅಥವಾ ವಿತ್ತವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನೂ ಇಡಬೇಕು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಂಚನಾದಿಗಳು ಅಧಿಕವಾದುವು.

೧೦೫-೧೦೭. ಅಷ್ಟರವರೆಗೆ ನಾರಿಯಾಗಲಿ, ಪುರುಷನಾಗಲಿ ಇದನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು. "ತುಲಾಪುರುಷ ನಾಮಕಳಾದ ಲಲಿತೆಯೆ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಉಮಾ ರೂಪಳಾದ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಈ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಕೆಸರಿನಿಂದ ದಾಟಿಸು". ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದ ತರುವಾಯ ಅದರಿಂದಿಳಿದು ಗುರುವಿಗೆ ಆ ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಅರ್ಧಭಾಗವನ್ನೂ, ಪುರೋಹಿತರಿಗೆ ಉಳಿದ ಅರ್ಧಭಾಗವನ್ನೂ ಉದಕಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಂದ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇತರ ಅರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

ಸಪತ್ನೀಕಂ ಗುರುಂ ರಕ್ತನಾಸಸೀ ಪರಿಧಾಪಯೇತ್ |

ಅನ್ಯಾಂಶ್ಚ ಋತ್ವಿಜಃ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಗುರುಂ ಕೇಯೂರಕಂಕಣೈಃ || ೧೦೮ ||

ಶುಕ್ಲಾಂ ಗಾಂ ಕ್ಷೀರಿಣೀಂ ದದ್ಯಾಲ್ಲಲಿತಾ ಪ್ರಿಯತಾಮಿತಿ |

ಅನೇನ ವಿಧಿನಾ ಯಾ ತು ಕುರ್ಯಾನ್ನಾರೀ ಮಮಾಲಯೇ || ೧೦೯ ||

ಮತ್ತುಲ್ಯಾ ಸಾ ಭವೇದ್ರಾಜ್ಞಾಂ ತೇಜಸಾ ಶ್ರೀರಿವಾಃಮಲಾ |

ಸಾವಿತ್ರೀನ ಚ ಸೌಂದರ್ಯೇ ಜನ್ಮಾನಿ ದಶಪಂಚ ಚ || ೧೧೦ ||

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಏವಂ ನಿಶಮ್ಯ ವಚನಂ ಗೌರ್ಯಾ ದ್ವಿಜವರೋತ್ತಮಃ |

ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಜಗಾಮಾಶು ಧರ್ಮರಾಜನಿನೇಶನಂ || ೧೧೧ ||

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಖ್ಯಾತಂ ಶೂಲೇಶ್ವರೇತಿ ಚ |

ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ವಾತ್ಮಾ ತರ್ಪಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ || ೧೧೨ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನನ್ನನಾಸೋಭಿಃ ಪಿಂಡೈಃ ಪಿತೃಪಿತಾಮಹಾನ್ |

ಭಕ್ತೋಪಹಾರೈರ್ಧೇವೇಶಮುಮಯಾ ಸಹ ಶಂಕರಂ || ೧೧೩ ||

ಧೂಪಗುಗ್ಗುಲದಾನೈಶ್ಚ ದೀಪದಾನೈಃ ಸುಭೋಧಿತೈಃ |

ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಸ ಗಚ್ಛೇಚ್ಛಿವಸನ್ನಿಧಿಂ || ೧೧೪ ||

೧೦೮-೧೧೦. ಪತ್ನೀಸಹಿತನಾದ ಗುರುವಿಗೆ ರಕ್ತವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೊದಿಸಿ ಕೇಯೂರಕಂಕಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು. ಇತರ ಋತ್ವಿಜರಿಗೂ ಹೀಗೆಯೇ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರ ದಾನಮಾಡಿ ಲಲಿತೆಯು ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳಲಿ ಎಂದು ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯುವ ಹಸುವನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ನನ್ನ ಆಲಯದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಧಿಯನ್ನಾಚರಿಸುವವಳು ಹದಿನೈದು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿ ನನಗೆ ಸಮಾನಳೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂತೆ ಪರಿಶುದ್ಧಳೂ, ಸೌಂದರ್ಯವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಾವಿತ್ರಿಯಂತೆಯೂ ಆಗುವಳು.

೧೧೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಾಂಡವ್ಯಮುನಿಯು ಗೌರಿಯ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಮಸ್ಥರಿಸಿ ಬೇಗನೆ ಧರ್ಮರಾಜನ ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದನು.

೧೧೨-೧೧೪. ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ಆ ತೀರ್ಥವು ಶೂಲೇಶ್ವರಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೀನು ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಅನ್ನವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಪಿತೃಪಿತಾಮಹರನ್ನು ಪಿಂಡಗಳಿಂದಲೂ, ಉಮೆಯೊಡನೆ ಶಂಕರನನ್ನು ಅನ್ನೋಪಹಾರಗಳಿಂದಲೂ ಧೂಪ, ಗುಗ್ಗುಳು, ದೀಪದಾನಗಳಿಂದಲೂ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿದವನು ಸಮಸ್ತಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗಿ ಶಿವ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ತಸ್ತಿಸ್ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಕಶ್ಚಿದಭಿಯುಕ್ತೋ ನರೇಶ್ವರ ।

ಅಭಿಶಾಪೀ ತಥಾ ಸ್ನಾತಸ್ತಿದಿನಂ ಮುಚ್ಯತೇ ನರಃ

॥ ೧೧೫ ॥

ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರ್ತಿ ಯೋ ನರಃ ।

ಉಪವಾಸಪರಃ ಶುದ್ಧಃ ಶಿವಂ ಸಂಪೂಜಯೇನ್ನರಃ ।

ಪ್ರಮುಚ್ಯ ಪಾಪಸಂನೋಹಂ ರುದ್ರಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ

॥ ೧೧೬ ॥

ತ್ರಿನೇತ್ರಶ್ಚ ಚತುರ್ಬಾಹುಃ ಸಾಕ್ಷಾ ದ್ರುದ್ರ ಇವಾಽಪರಃ ।

ಕ್ರೀಡತೇ ದೇವಕನ್ಯಾಭಿಯಾರ್ವಚ್ಚಂದ್ರಾರ್ಕತಾರಕಂ

॥ ೧೧೭ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಽಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಶೂಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾನಾಷ್ಟನವತ್ಯುತ್ತರಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೧೫. ಮಿಥ್ಯಾವಾದವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೂರು ದಿನಗಳು ಮಿಂದರೆ ಅದರಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೧೬. ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷಚತುರ್ದಶಿಯ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆ, ಉಪವಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗಿ ರುದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

೧೧೭. ಅಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಂತೆಯೆ ತ್ರಿನೇತ್ರನೂ, ಚತುರ್ಭುಜನೂ ಆಗಿ ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರಿರುವವರೆಗೆ ದೇವಕನ್ಯೆಯರೊಡನೆ ವಿನೋದವಡುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಶೂಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ನೂರತೊಂಬತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧ್ಯೈಕೋನದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅಶ್ವಿನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತಸ್ಯೈವಾನಂತರಂ ರಾಜನ್ನಾಶ್ವಿನಂ ತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।

ಕಾಮಿಕಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಾಂ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ಸಿದ್ಧಿದಾಯಕಂ ॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇಽಶ್ವಿನೌ ದೇವೌ ಸುರೂಪೌ ಭಿಷಜಾಂ ವರೌ ।

ತಸಃ ಕೃತ್ವಾ ಸುವಿಪುಲಂ ಸಂಜಾತೌ ಯಜ್ಞಭಾಗಿನೌ ॥ ೨ ॥

ಸಮೃತೌ ಸರ್ವದೇವಾನಾಮಾದಿತ್ಯತನಯಾವುಭೌ ।

ನಾಸತೌ ಸತ್ಯಸಂಪನ್ನೌ ಸರ್ವದುಃಖಘ್ನಸತ್ತಮೌ ॥ ೩ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಆದಿತ್ಯಸ್ಯ ಸುತೌ ತಾತ ನಾಸತೌ ಯೇನ ಹೇತುನಾ ।

ಸಂಜಾತೌ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ನಿರ್ಣಯಂ ಪರಮಂ ದ್ವಿಜ ॥ ೪ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಪುರಾಣೇ ಭಾಸ್ಕರೇ ತಾತ ಏತದ್ವಿಸ್ತರತೋ ಮಯಾ ।

ಸಂಶ್ರುತಂ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಮಾತರ್ಕಂಡಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಅಶ್ವಿನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.— ಆ ಶೂಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥದ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೀಯುವುದೂ ಆದ ಅಶ್ವಿನತೀರ್ಥವಿರುವುದು.

೨-೩. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ಬಹಳ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ವೈದ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠರೂ, ಯಜ್ಞಭಾಗಿಗಳೂ, ಸಮಸ್ತ ಸುರರಿಗೆ ಸಮೃತರೂ, ಆದಿತ್ಯತನಯರೂ, ಸತ್ತ್ವದಿಂದ ಕೂಡಿದವರೂ, ಸಮಸ್ತದುಃಖಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮರೂ ಆದರು.

೪. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:— ತಾತ! ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಆದಿತ್ಯನ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರು? ಇದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ನನಗೆ ಹೇಳು.

೫. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ನಾನು ಆದಿತ್ಯ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ.

ತತ್ತೇ ಸಂಕ್ಷೇಪತಃ ಸರ್ವಂ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಸ್ಯ ಭಾರತ ।	
ಕಥಯಾಮಿ ನ ಸಂದೇಹೋ ವೃದ್ಧಭಾವೇನ ಕರ್ಶಿತಃ	೬
ಅತಿತೇಜೋ ರನೇದ್ಯೃಷ್ಟ್ವಾ ರಾಜ್ಞೇ ದೇವೀ ನರೋತ್ತಮ ।	
ಚಚಾರ ಮೇರುಕಾಂತಾರೇ ವಡವಾ ತಪ ಉಲ್ಬಣಂ	೭
ತತಃ ಕತಿಪಯಾಹಸ್ಯ ಕಾಲಸ್ಯ ಭಗವಾನ್ರವಿಃ ।	
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತು ರೂಪಮುತ್ಪ್ರಜ್ಯ ಪರಮಂ ತೇಜ ಉಜ್ಜಲಂ	೮
ಮನೋಭವನಶೀಭೂತೋ ಹಯೋ ಭೂತ್ವಾ ಲಘುಕ್ರಮಃ ।	
ವಿಸ್ಸುರಂತೀ ಯಥಾ ಸ್ರಾಣಂ ಧಾವಮಾನಾ ಇತಸ್ತತಃ	೯
ಹೇಷಮಾಣಃ ಸ್ವರೇಣಾಃಸೌ ಮೈಥುನಾಯೋಪಚಕ್ರಮೇ ।	
ಸಮ್ಮುಖೀ ತು ತತೋ ದೇವೀ ನಿವೃತ್ತಾ ಲಘುವಿಕ್ರಮಾ	೧೦
ಯಥಾ ತಥಾ ನಾಸಿಕಾಯಾಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಂ ಬೀಜಮುತ್ತಮಂ ।	
ತತೋ ನಾಸಾಗತೇ ಬೀಜೇ ಸಂಜಾತೋ ಗರ್ಭ ಉತ್ತಮಃ	೧೧
ಜಾತೌ ಯತಃ ಸುತೌ ಸಾರ್ಥ ನಾಸತೌ ನಿಶ್ರುತೌ ತತಃ ।	
ಸುಸಮೌ ಸುವಿಭಕ್ತಾಂಗೌ ಬಿಂಬಾದ್ಬಿಂಬಮಿವೋದ್ಯತೌ	೧೨

೬. ಮುಪ್ಪಿನಿಂದ ಕೃಶನಾದ ನಾನು ಅದನ್ನು ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ನಿನಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು.

೭. ವಡವಾದೇವಿಯು ಸೂರ್ಯನ ಅಪಾರವಾದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕಂಡು ಮೇರುವರ್ವತದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಬಣವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದಳು.

೮-೧೦. ಅನಂತರ ಕೆಲ ಕಾಲವು ಕಳೆಯಲು ಪೂಜ್ಯನಾದ ಭಾಸ್ಕರನು ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ತನ್ನ ಉಜ್ವಲವಾದ ತೇಜೋರೂಪವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಮನ್ಮಥ ಪರವಶನಾಗಿ ಶೀಘ್ರಗ್ರಾಮಿಯಾದ ಕುದುರೆಯ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಇಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವ ವಡವೆಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಕೆನೆಯುತ್ತ ಮೈಥುನವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ವಡವಾದೇವಿಯು ಅಭಿಮುಖಳಾಗಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಓಡಿದಳು.

೧೧. ರವಿಯ ವೀರ್ಯವು ಆ ವಡವೆಯ ಮೂಗನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಅವಳು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದಳು.

೧೨-೧೩. ಅನಂತರ ಅವಳಿಂದ, ನಿಜರೂಪ ಸಮಾನರೂ, ಸಮೀಚೀನ ವಾದ ಅವಯವಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಬಿಂಬ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತಿರುವವರೂ, ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ, ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ಐಶ್ವರ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ

ಅಧಿಕೌ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ರೂಪೈಶ್ಚರ್ಯಸಮನ್ವಿತೌ |

ನರ್ಮದಾತಟನಾಶ್ರಿತ್ಯ ಭೃಗುಕಚ್ಛೇ ಗತಾವುಭೌ |

ಪರಾಂ ಸಿದ್ಧಿಮನುಪ್ರಾಪ್ತೌ ತಪಃ ಕೃತ್ವಾ ಸುದುಶ್ಚರಂ

|| ೧೩ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತರ್ಪಯೇತ್ಸಿತೃದೇವತಾಃ |

ಸುರೂಪಃ ಸುಭಗಃ ಪಾರ್ಥ ಜಾಯತೇ ಯತ್ರ ತತ್ರ ಚ

|| ೧೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಅಶ್ವಿನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮೈಕೋನದ್ವಿಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ದನರೂ ಆದ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ಜನಿಸಿದರು. ಅವರು ನರ್ಮದಾತಟದಲ್ಲಿರುವ ಭೃಗುಕಚ್ಛದಲ್ಲಿ ದುಶ್ಚರನಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನುಮಾಡಿ ಉತ್ತಮ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು.

೧೪. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣ ಮಾಡಿದವನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸುಂದರನೂ, ಸೌಭಾಗ್ಯವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ ಜನಿಸುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಅಶ್ವಿನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ

ನೂರತೊಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ್ಯಕ್ಷಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸಾವಿತ್ರೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತಸ್ಯೈವಾನಂತರಂ ಸಾರ್ಥ ಸಾವಿತ್ರೀತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।

ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧಾ ಮಹಾಭಾಗಾ ಸಾವಿತ್ರೀ ವೇದಮಾತೃಕಾ

॥ ೧ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಸಾವಿತ್ರೀ ಕಾ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಥಂ ವಾಽಽರಾಧ್ಯತೇ ಬುಧೈಃ ।

ಪ್ರಸನ್ನಾ ನಾ ವರಂ ಕಂ ಚ ದದಾತಿ ಕಥಯಸ್ವ ಮೇ

॥ ೨ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಪದ್ಮಾ ಪದ್ಮಾಸನಸ್ಥೇನಾಽಧಿಸ್ಥಿತಾ ಪದ್ಮಯೋಗಿನೀ ।

ಸಾವಿತ್ರೀತೇಜಃಸದೃಶೀ ಸಾವಿತ್ರೀ ತೇನ ಚೋಚ್ಯತೇ

॥ ೩ ॥

ಪದ್ಮಾನನಾ ಪದ್ಮವರ್ಣಾ ಪದ್ಮಪತ್ರನಿಭೇಕ್ಷಣಾ ।

ಧ್ಯಾತವ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಣೈರ್ನಿತ್ಯಂ ಕ್ಷೇತ್ರಮೈಶ್ವರ್ಯಭಾವಿಧಿ

॥ ೪ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಭಯಾತ್ಸಾ ಹಿ ನ ತು ಶೂದ್ರೈಃ ಕದಾಚನ ।

ಉಚ್ಚಾರಣಾದ್ಧಾರಣಾದ್ವಾ ನರಕೇ ಪತತಿ ಧ್ರುವಂ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಸಾವಿತ್ರೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಆ ಆಶ್ವಿನ ತೀರ್ಥದ ಹತ್ತಿರ ಸಾವಿತ್ರೀತೀರ್ಥವಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ವೇದಮಾತೆಯಾದ ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಳು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದ್ವಿಜವರ್ಯನೆ! ಸಾವಿತ್ರಿ ಯಾರು? ಪಂಡಿತರು ಅವಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಅರ್ಚಿಸುವರು? ಪ್ರಸನ್ನಳಾದ ಅವಳು ಯಾವ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವಳು? ಇದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೩. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. — ಪದ್ಮಾಸನಾಸೀನನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಹಿತಳೂ, ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾನಳೂ ಆದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸಾವಿತ್ರಿಯನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಳು.

೪. ಪದ್ಮಮುಖಿಯೂ, ಪದ್ಮವರ್ಣಳೂ, ಕಮಲಾಕ್ಷಿಯೂ ಆದ ಸಾವಿತ್ರಿಯನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯರು ವಿಧಿಯಂತೆ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

೫. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಸಂಭವಿಸುವುದರಿಂದ ಶೂದ್ರನು ಆ ಸಾವಿತ್ರಿಯನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಬಾರದು. ಅವನು ಅದನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಧರಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವನು.

ವೇದೋಚ್ಚಾರಣಮಾತ್ರೇಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯೈರ್ಧರ್ಮಪಾಲಕೈಃ |

ಜಿಹ್ವಾಚ್ಛೇದೋಽಸ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯಃ ಶೂದ್ರಸ್ಯೇತಿ ನಿನಿಶ್ಚಯಃ || ೬ ||

ಬಾಲಾ ಬಾಲೇಂದುಸದೃಶೀ ರಕ್ತವಸ್ತ್ರಾನುಲೇಪನಾ |

ಉಷಃಕಾಲೇ ತು ಧ್ಯಾತವ್ಯಾ ಸಂಧ್ಯಾಸಂಧಾನ ಉತ್ತಮೇ || ೭ ||

ಉತ್ತುಂಗಪೀನರಕುಚಾ ಸುಮುಖೀ ಶುಭದರ್ಶನಾ |

ಸರ್ವಾಭರಣಸಂಪನ್ನಾ ಶ್ವೇತಮಾಲಾಃ ಸುಲೇಪನಾ || ೮ ||

ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರಪರಿಚ್ಛನ್ನಾ ಶ್ವೇತಯಜ್ಞೋಪವೀತಿನೀ |

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಂಧ್ಯಾ ಧ್ಯಾತವ್ಯಾ ತರುಣಾ ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿದಾ || ೯ ||

ಪ್ರದೋಷೇ ತು ಪುನಃ ಪಾರ್ಥ ಶ್ವೇತಾ ಸಾಂದುರಮೂರ್ಧಜಾ |

ಸ್ಮೃತಾ ತು ದುರ್ಗಕಾಂತಾರೇ ಮಾತೃವತ್ಪರಿರಕ್ಷತಿ || ೧೦ ||

ವಿಶೇಷೇಣ ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಸಾವಿತ್ರೀತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ |

ಸ್ನಾತ್ವಾಚಮ್ಯ ನಿಧಾನೇನ ಮನೋವಾಕ್ಪಾಯಕರ್ಮಭಿಃ || ೧೧ ||

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೈರ್ಧರ್ಮೋಪಾಸಾನ್ ಸಪ್ತಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಾನ್ ಬಹೂನ್ |

ಆಪೋಹಿಷ್ಕೇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಪ್ರೋಕ್ಷಯೇದಾತ್ಮನಸ್ತನುಂ || ೧೨ ||

೬. ಶೂದ್ರನು ವೇದವನ್ನು ಚ್ಛರಿಸಿದರೆ ಧರ್ಮಪಾಲಕರಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಅವನ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಬೇಕು.

೭-೧೦. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬಾಲಚಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನಳೂ, ರಕ್ತವಸ್ತ್ರಗಂಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ ಆದ ಆ ಸಾವಿತ್ರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಕುಚಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಸುಂದರವದನೆಯೂ, ಮಂಗಳಕರವಾದ ನೋಟವುಳ್ಳವಳೂ, ಸಮಸ್ತ ಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಳೂ, ಶ್ವೇತಮಾಲೆ ಗಂಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ, ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟು, ಶ್ವೇತಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ ಆದ ಆ ದೇವಿಯನ್ನೂ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ತರುಣಿಯೂ, ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಗಳನ್ನೀಯುವವಳೂ, ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತವರ್ಣಳೂ, ಶ್ವೇತವಾದ ತಲೆಗೂದಲುಳ್ಳವಳೂ ಆದವಳನ್ನಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಸಾವಿತ್ರಿಯು ದುರ್ಗಮವಾದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯಂತೆ ಸ್ಮರಿಸಿದವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವಳು.

೧೧-೧೨. ಮಹಾರಾಜ! ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಆ ಸಾವಿತ್ರೀತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ಆಚಮನಮಾಡಿ ಮನೋವಾಕ್ಪಾಯಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳಿಂದಲೂ ಏಳುಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಒಂಬತ್ತು, ಆರು, ಮೂರು ಸಾರಿ ಆಪೋಹಿಷ್ಕೇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರ

ನನ ಸ್ವರ್ಗ ಚ ತಥಾ ತಿಸ್ತುತೃ ತೀರ್ಥೇ ನೃಪೋತ್ತಮಃ |
 ಆಪೋಹಿಷ್ಣೇತಿ ತ್ರಿರಾವೃತ್ಯ ಪ್ರತಿಗ್ರಾಹ್ಯರ್ಥ ಲಿಪ್ಯತೇ || ೧೩ ||
 ಅಘನುರ್ವಣಂ ತ್ರಿಚಂ ತೋಯೇ ಯಥಾ ನೇದಮಥಾಃಸಿ ವಾ |
 ಉಪಪಾಪ್ಯರ್ಥ ಲಿಪ್ಯತ ಪದ್ಮಪತ್ರಮಿವಾಂಭಸಾ || ೧೪ ||
 ತ್ರಾಸಂ ಹಿ ಕುರುತೇ ವಿಸ್ತ ಉಲ್ಲೇಖತ್ರಯಮಾಚರೇತ್ |
 ಚತುರ್ಥಂ ಕಾರಯೇದ್ಯಸ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ನೃಪೋಹತಿ || ೧೫ ||
 ದ್ರುಪದಾಖ್ಯಾತೃ ಯೋ ಮಂತ್ರೋ ನೇದೇ ವಾಜಸನೇಯಕೇ |
 ಅಂತರ್ಜಲೇ ಸಕೃಜ್ಜ ಪುಃ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರಃ || ೧೬ ||
 ಉದುತ್ಯಮಿತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ದಿನಾಕರಂ |
 ಗಾಯತ್ರೀಂ ಚ ಜಪೇದ್ಧೇವೀಂ ಪವಿತ್ರಾಂ ನೇದಮಾತರಂ || ೧೭ ||
 ಗಾಯತ್ರೀಂ ತು ಜಪೇದ್ಧೇವೀಂ ಯಃ ಸಂಧ್ಯಾನಂತರಂ ದ್ವಿಜಃ |
 ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ || ೧೮ ||
 ದಶಭಿರ್ಜನ್ಮಭಿರ್ಲಬ್ಧಂ ಶತೇನ ತು ಪುರಾ ಕೃತಂ |
 ತ್ರಿಯುಗಂ ತು ಸಹಸ್ರೇಣ ಗಾಯತ್ರೀ ಹಂತಿ ಕಿಲ್ವಿಷಂ || ೧೯ ||

ದಿಂದ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಪುನಃ ಕ್ಷಣಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಗ್ರಹ ದೋಷವು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೧೪. ವೇದೋಕ್ತ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅಘನುರ್ವಣ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ತಾವರೆ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತೆ ಉಪವಾಸಗಳಿಂದ ಲಿಪ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೫. ಮೂರು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕುಸಾರಿ ಆಚಮನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೧೬. ವಾಜಸನೇಯಕವೆಂಬ ವೇದಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ದ್ರುಪದ ವೆಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ನೀರಿನ ನಡುವೆ ಒಂದುಸಾರಿ ಜಪಿಸಿದರೆ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು.

೧೭. ಉದುತ್ಯಮಿತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ವೇದ ಮಾತೆಯೂ, ಪವಿತ್ರವೂ ಆದ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು.

೧೮. ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಾದ ತರುವಾಯ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸಿದ ಮಾನವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

೧೯. ಹತ್ತುಸಾರಿ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ಆ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವೂ, ನೂರುಸಾರಿ ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳ ವಾಸವೂ, ಸಾವಿರ ಜಪದಿಂದ ಮೂರು ಯುಗಗಳ ಪಾಪವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

ಗಾಯತ್ರೀಸಾರಮಾತ್ರೋಽಪಿ ವರಂ ವಿಪ್ರಃ ಸುಯಂತ್ರಿತಃ |
 ನಾಯಂತ್ರಿತಶ್ಚ ತುರ್ವೇದೀ ಸರ್ವಾಶೀ ಸರ್ವವಿಕ್ರಿಯಾ || ೨೦ ||
 ಸಂಧ್ಯಾಹೀನೋಽಶುಚಿನಿತ್ಯನುನರ್ಹಃ ಸರ್ವಕರ್ಮಸು |
 ಯದನ್ಯತ್ಕುರುತೇ ಕಿಂಚಿನ್ನ ತಸ್ಯ ಫಲಭಾಗ್ವನೇತ್ || ೨೧ ||
 ಸಂಧ್ಯಾಂ ನೋಪಾಸತೇ ಯಸ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಮಂದಬುದ್ಧಿಮಾನ್ |
 ಸ ಜೀವನ್ನೇನ ಶೂದ್ರಃ ಸ್ಯಾನ್ಮೃತಃ ಶ್ವಾ ಸಂಪ್ರಜಾಯತೇ || ೨೨ ||
 ಸಾವಿತ್ರೀತೀರ್ಥಮಾಸಾದ್ಯ ಸಾವಿತ್ರೀಂ ಯೋ ಜಪೇದ್ವಿಜಃ |
 ತ್ರೈವಿದ್ಯಂ ತು ಫಲಂ ತಸ್ಯ ಜಾಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೨೩ ||
 ಪಿತೃನುದ್ದಿಶ್ಯ ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪಿಂಡನಿರ್ವಪಣಂ ನೃಪ |
 ಕುರುತೇ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನಿ ತೃಪ್ಯಂತಿ ತಪ್ತಿತಾಮಹಾಃ || ೨೪ ||
 ಸಾವಿತ್ರೀತೀರ್ಥಮಾಸಾದ್ಯ ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರಾಣಸಂಕ್ಷಯಂ |
 ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ವಸೇತ್ತಾವದ್ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ || ೨೫ ||
 ಪೂರ್ಣೇ ಚೈವ ತತಃ ಕಾಲ ಇಹ ಮಾನುಷ್ಯತಾಂ ಗತಃ |
 ಚತುರ್ವೇದೋ ದ್ವಿಜೋ ರಾಜನ್ ಜಾಯತೇ ವಿಮಲೇ ಕುಲೇ || ೨೬ ||

೨೦-೨೧. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಜಪಿಸುವ
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಉತ್ತಮನು. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಲ್ಲದ ಚತುರ್ವೇದಿಯೂ, ಸರ್ವ
 ವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುವವನೂ, ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಮಾರುವವನೂ, ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ
 ಮಾಡದವನೂ, ಅಶುದ್ಧನೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ
 ಅನರ್ಹನು. ಅವನು ಬೇರೆ ಏನನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದು
 ವುದಿಲ್ಲ.

೨೨. ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಮಾಡದ ಅಲ್ಪಮತಿಕನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಜೀವಿಸು
 ವವನಾಗಿಯೇ ಶೂದ್ರನಾಗುವನು ಮಡಿದ ತರುವಾಯ ನಾಯಿಯಾಗಿ
 ಜನಿಸುವನು.

೨೩. ಸಾವಿತ್ರೀತೀರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸಿದ
 ಮಾನವನಿಗೆ ತ್ರಿವೇದವನ್ನು ಪಾರಾಯಣಮಾಡಿದ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು.

೨೪. ಪಿತೃಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿಂಡಪ್ರದಾನಮಾಡಿದವನ
 ಪಿತೃಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವರು.

೨೫. ಸಾವಿತ್ರೀತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಡಿದವನು ಪ್ರಳಯಕಾಲದವರೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ
 ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು

೨೬. ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವಾಸವು ಮುಗಿದ ತರುವಾಯ ಶುದ್ಧವಾದ ವಂಶದಲ್ಲಿ
 ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಚತುರ್ವೇದಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗುವನು.

ಧನಧಾನ್ಯಚಯೋಪೇತಃ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಸಮನ್ವಿತಃ ।

ವ್ಯಾಧಿಶೋಕವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಜೀವೇಚ್ಛ ಶರದಾಂ ಶತಂ

॥ ೨೭ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ ಸಾವಿತ್ರೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”
ನಾಮ ದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೭. ಮತ್ತು ಧನಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ, ಪುತ್ರಪೌತ್ರರಿಂದ
ಸಹಿತನೂ, ವ್ಯಾಧಿಶೋಕರಹಿತನೂ ಆಗಿ ನೂರುವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಜೀವಿಸುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ ಸಾವಿತ್ರೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ವೆಂಬ
ಇನ್ನೂ ರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅದ್ವೈತದ್ವೈತತತ್ವೋದ್ಧಾರಯಃ
ದೇವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮಹೀಪಾಲ ದೇವತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।

ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧಾ ಮಹಾಭಾಗಾ ದೇವಾಃ ಸೇಂದ್ರಾ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ॥ ೧ ॥

ಸ್ನಾನಂ ದಾನಂ ಜಪೋ ಹೋಮಾಃ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೋ ದೇವತಾರ್ಚನಂ ।

ತತ್ರ ತೀರ್ಥಪ್ರಭಾವೇನ ಕೃತಮಾನಂತ್ಯಮಶ್ನುತೇ ॥ ೨ ॥

ವಿಶೇಷಾದ್ಭಾದ್ರಪದೇ ತು ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ತ್ರಯೋದಶೀಂ ।

ಪ್ರಧಾನಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಾಂ ದೇವೈರಧ್ಯಾಸಿತಂ ಪುರಾ ॥ ೩ ॥

ಸ್ನಾತ್ವಾ ತ್ರಯೋದಶೀದಿನೇ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ವಿಧಾನತಃ ।

ದೇವೈಃ ಸಂಸ್ಥಾಪಿತಂ ದೇವಂ ಸಂಪೂಜ್ಯ ವೃಷಭಧ್ವಜಂ ।

ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ರುದ್ರಲೋಕಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೪ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ ದೇವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮೈಕದ್ವೈತತತ್ವೋದ್ಧಾರಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದೇವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಹಾರಾಜ! ಅನಂತರ ಉತ್ತಮವಾದ ದೇವತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರು.

೨. ಅಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಜಪ, ಹೋಮ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ದೇವಪೂಜೆ ಇವುಗಳು ಆ ತೀರ್ಥದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅನಂತವಾಗುವುವು.

೩. ಭಾವ್ರಪದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ ತ್ರಯೋದಶೀ ದಿನ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿರುವರು.

೪. ಅಲ್ಲಿ ತ್ರಯೋದಶೀದಿನ ಮಿಂದು ವಿಧಿಯಂತೆ ಶ್ರಾದ್ಧಗೈದು ದೇವತೆಗಳು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಶಂಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ಸಕಲ ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗಿ ರುದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ ದೇವತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ
ಇನ್ನೂರೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ।

ಅಥ ದ್ವೈಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶಿಖಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:-

ತಸ್ಯೈವಾನಂತರಂ ಚಾನ್ಯಚ್ಛಿಖಿತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।
ಪ್ರಧಾನಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಾಂ ಪಂಚಾಯತನಮುತ್ತಮಂ ॥ ೧ ॥
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತಪಸ್ತಪ್ತ್ವಾ ಶಿಖಾರ್ಥಂ ಹವ್ಯವಾಹನಃ ।
ಶಿಖಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಶಿಖೀ ಭೂತ್ವಾ ಶಿಖಾಖ್ಯಂ ಸ್ಥಾಪಯನ್ ಶಿವಂ ॥ ೨ ॥
ಪ್ರತಿಪಚ್ಛಕ್ಲಪ್ತೇ ಯಾ ಭವೇದಾಶ್ವಯುಜೇ ನೃಪ ।
ತದಾ ತೀರ್ಥವರೇ ಗತ್ವಾ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವೈ ನರ್ಮದಾಜಲೇ ॥ ೩ ॥
ದೇವಾನೃಷೀನ್ಸಿತ್ರಾಂಶ್ಚಾನ್ಯಾಂಸ್ತಪಯೇತ್ತಿಲವಾರಿಣಾ ।
ಹಿರಣ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ದದ್ಯಾತ್ಸಂತಪ್ಯ ಚ ಹುತಾಶನಂ ॥ ೪ ॥
ಗಂಧಮಾಲ್ಯೈಸ್ತಥಾ ಧೂಪೈಸ್ತತಃ ಸಂಪೂಜಯೇಚ್ಛಿವಂ ।
ಅನೇನ ವಿಧಿನಾಃಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಶಿಖಿತೀರ್ಥೇ ಮಹೇಶ್ವರಂ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶಿಖಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಅನಂತರ ಆ ದೇವತೀರ್ಥದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಸಕಲತೀರ್ಥಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪಂಚಾಯತನವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಶಿಖಿತೀರ್ಥವಿರುವುದು.

೨. ಅಗ್ನಿಯು ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಶಿಖಾರ್ಥವಾಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಶಿಖೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಶಿಖಾನಾಮಕನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು.

೩-೪. ಆಶ್ವಯುಜವಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಪಾಡ್ಯದಿನದ ನರ್ಮದಾನದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದೇವರ್ಷಿಪಿತೃಗಳನ್ನೂ, ಇತರರನ್ನೂ ತಿಲತರ್ಪಣದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸುವರ್ಣವನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೫-೬. ಅನಂತರ ಗಂಧಮಾಲ್ಯ, ಧೂಪಗಳಿಂದ ಶಿವನನ್ನಾರಾಧಿಸಬೇಕು. ಈ ವಿಧಿಯಿಂದ ಶಿಖಿತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು

ವಿಮಾನೇನಾಃ ಕರ್ತವ್ಯೇನ ಹ್ಯಪ್ಸರೋಗಣಸಂವೃತಃ ।

ಗೀಯಮಾನಸ್ತು ಗಂಧರ್ವೈಃ ರುದ್ರಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ

॥ ೬ ॥

ಶತ್ರುಕ್ಷಯನುನಾಪ್ನೋತಿ ತೇಜಸ್ವೀ ಜಾಯತೇ ಭುವಿ

॥ ೭ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಶಿಖಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮು

ದ್ವ್ಯಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸೂರ್ಯವರ್ಣದ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಅಸ್ಸರೆಯರಿಂದ ಕೂಡಿ ಗಂಧರ್ವರಿಂದ
ಗಾನಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತ ರುದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

೭. ಅಲ್ಲದೆ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತೇಜೋವಂತ
ನಾಗುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಶಿಖಿತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ

ಇನ್ನೂರರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ತ್ರುತ್ತರದ್ವಿತೀಯೋಧ್ಯಾಯಃ

ಕೋಟೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇದ್ಧರಾಧೀಶ ಕೋಟೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ ।

ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧಾ ಮಹಾಭಾಗಾಃ ಕೋಟಿಸಂಖ್ಯಾ ಮಹರ್ಷಯಃ ॥ ೧ ॥

ತಸಃ ಕೃತ್ವಾ ಸುನಿಪುಲಮೃಷಿಭಿಃ ಸ್ಥಾಪಿತಃ ಶಿವಃ ।

ತಥಾ ಕೋಟೀಶ್ವರೀ ದೇವೀ ಚಾಮುಂಡಾ ಮಹಿಷಾದಿನೀ ॥ ೨ ॥

ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಮಾಸಿ ಭಾದ್ರಪದೇ ನೃಪ ।

ತೀರ್ಥಕೋಟೀಃ ಸಮಾಹೂಯ ಮುನಿಭಿಃ ಸ್ಥಾಪಿತಃ ಶಿವಃ ॥ ೩ ॥

ತಸ್ಯಾಂ ತಿಥೌ ಚ ಹಸ್ತಕ್ಷೃಂ ಸರ್ವಸಾಪಸ್ರಣಾಶನಂ ।

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತದಾ ಗತ್ವಾ ಸ್ನಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ಸಮಾಹಿತಃ ॥ ೪ ॥

ನರಕಾದುದ್ಧರತ್ಯಾಶು ಪುರುಷಾನೇಕವಿಂಶತಿಂ ।

ತಿಲೋದಕಪ್ರದಾನೇನ ಕಿಮುತ ಶ್ರಾದ್ಧದೋ ನರಃ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕೋಟೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧-೨. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜ! ಅನಂತರ ಉತ್ತಮವಾದ ಕೋಟೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಕೋಟಿ ಮಂದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮಹಾತಪವಂಗೈದು ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನೂ, ಮಹಿಷನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಕೋಟೀಶ್ವರಿ ನಾಮಕಳಾದ ಚಾಮುಂಡೆಯನ್ನೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿ ದ್ದಾರೆ.

೩. ಅಲ್ಲಿ ಭಾದ್ರಪದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನ ಆ ಮುನಿಗಳು ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ತಂದು ಶಿವನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವನು.

೪-೫. ಆ ತಿಥಿಯು ಹಸ್ತನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿದರೆ ಸಮಸ್ತ ವಾಸ ಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಈಗ ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸಾವಧಾನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತಿಲೋದಕದಿಂದ ತರ್ಪಣಮಾಡಿದವನು ತನ್ನ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ತಲೆಯ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವನು. ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿದವನ ವಿಷಯವಿನ್ನೇನು?

ಸ್ನಾನಂ ದಾನಂ ಜಪೋ ಹೋಮಃ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೋ ದೇವತಾರ್ಚನಂ ।

ತಸ್ಯ ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಯೋಗೇನ ಸರ್ವಂ ಕೋಟಿಗುಣಂ ಭವೇತ್ || ೬ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ಕೋಟೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
ತ್ರುತ್ತರದ್ವಿಶತತಮೋಧ್ಯಾಯಃ

೬. ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಜಪ, ಹೋಮ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ದೇವತಾಪೂಜೆ
ಇವುಗಳು ಆ ತೀರ್ಥದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಕೋಟಿಮಡಿಯಷ್ಟಾಗುವುವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ಕೋಟೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ
ಇನ್ನೂ ರಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಚತುರಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶೈತಾನುಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಭೃಗುತೀರ್ಥಂ ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತೀರ್ಥರಾಜನುನುತ್ತಮಂ ।

ಶೈತಾನುಹಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವಪಾತಕನಾಶನಂ

॥ ೧ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಪುರಾ ವರ್ಷಶತತ್ರಯಂ ।

ಆರಾಧನಂ ಕೃತಂ ಶಂಭೋಃ ಕಸ್ತಿಸ್ತೀತ್ಯಾರಣಾಂತರೇ

॥ ೨ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಕಿಮರ್ಥಂ ಮುನಿಶಾಡೂಲ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಲೋಕಸಿತಾನುಹಃ ।

ಆರಾಧಯದ್ವೇವದೇವಂ ಮಹಾಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ

॥ ೩ ॥

ಆರಾಧ್ಯಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಜಗದ್ಭರ್ತಾ ಜಗದ್ಗುರುಃ ।

ಶ್ರೋತವ್ಯಂ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯಮುತ್ತಮಂ

॥ ೪ ॥

ಧರ್ಮಪುತ್ರವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯೋ ಮುನೀಶ್ವರಃ ।

ಕಥಯಾಮಾಸ ತದ್ವೃತ್ತಮಿತಿಹಾಸಂ ಪುರಾತನಂ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶೈತಾನುಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ -ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಚಂಧಿಯೂ ಸಕಲ ಪಾಪನಾಶಕವೂ ಆದ ಭೃಗುತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಶಂಕರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದನು.

೩-೪. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - ಮುನಿವರ್ಯನೆ! ಲೋಕ ಪಿತಾಮಹನೂ, ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಪೂಜ್ಯನೂ, ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನೂ, ಜಗದ್ಗುರುವೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಅತಿಶಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಏಕೆ ಪೂಜಿಸಿದನು? ಶ್ರವಣಾರ್ಹವಾದ ಈ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಬಯಸುವೆನು.

೫. ಈ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನೀಶ್ವರನು ಧರ್ಮರಾಜನ ಅಮೃತವನ್ನು ಕೇಳಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೇಳಿದನು.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಸ್ವಪುತ್ರಿಕಾಢುಭಿಗಂತುಢಿಚ್ಛನ್ನೂರ್ವಂ ಪಿತಾಢುಹಃ |
 ಶಪ್ತಸ್ತು ದೇವದೇವೇನ ಕೋಪಾಢಿಷ್ಟೇನ ಸತ್ತಢು || ೬ ||
 ವೇದಾಸ್ತವ ಢಿನಶ್ಯಂತಿ ಜ್ಞಾನಂ ಚ ಕಢುಲಾಸನ |
 ಅಪೂಜ್ಯಃ ಸರ್ವಲೋಕಾಢುನಾಂ ಭವಿಷ್ಯಸಿ ನ ಸಂಶಯಃ || ೭ ||
 ಏಢಂ ದತ್ತೇ ತತಃ ಶಾಪೇ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಖೇದಾಢುತ್ಪದಾ |
 ರೇನಾಯಾ ಉತ್ತರೇ ಕೂಲೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವರ್ಷಶತ್ತಯಂ |
 ತೋಷಯಾಢುಸ ದೇವೇಶಂ ತುಷ್ಯಃ ಪ್ರೋವಾಚ ಶಂಕರಃ || ೮ ||
 ಪೂಜ್ಯಸ್ತ್ವಂ ಭವಿತಾ ಲೋಕೇ ಸ್ರಾಪ್ತೇ ಪರ್ವಣಿ ಪರ್ವಣಿ |
 ಅಹಢುತ್ವ ಚ ವತ್ಸ್ಯಾಢಿ ದೇವೈಶ್ಚ ಪಿತೃಭಿಃ ಸಹ || ೯ ||

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತದಾಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಖ್ಯಾತಿಂ ಸ್ರಾಪ್ತಂ ಪಿತಾಢುಹಾತ್ |
 ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷ್ಯಢುತ್ತಮಂ || ೧೦ ||
 ತತ್ರ ಭಾದ್ರಪದೇ ಢಾಸಿ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ಢಿಶೇಷತಃ |
 ಅಢಾವಾಸ್ಯಾಂ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತರ್ಪಯೇತ್ಪಿತೃದೇವತಾಃ || ೧೧ ||

೬. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಢು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಹಿಂದೆ ಪಿತಾಢುಹಢು ತನ್ನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯಢ್ನು ಸೇರಬಯಸಲು ಕುಪಿತಢಾದ ಶಂಕರಢು ಹೀಗೆ ಶಪಿಸಿದಢು.

೭. ಁಲೈ ಬ್ರಹ್ಮಢೆ! ಢಿನ್ನ ವೇದಗಳೂ, ಜ್ಞಾನವೂ ಢಾಶವಾಗುವುವು. ಢಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಢೀಢು ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಅಪೂಜ್ಯಢಾಗುವೆ.

೮. ಶಂಕರಢು ಹೀಗೆ ಶಪಿಸಲು ಬ್ರಹ್ಮಢು ಖಿನ್ನಢಾಗಿ ನರ್ಮದಾಢದಿಯ ಉತ್ತರದಡದಲ್ಲಿ ಢಿಂದು ಢುಢ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಶಂಕರಢನ್ನು ಸಂತೋಷ ಗೊಳಿಸಿದಢು. ಸಂತುಷ್ಟಢಾದ ಶಂಕರಢು ಇಂತೆಂದಢು.

೯. ಢೀಢು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಪೂಜ್ಯಢಾಗುವೆ. ಢಾಢು ದೇವಪಿತೃಗಳೊಡಢೆ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಢಾಡುವೆಢು.

೧೦. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಢು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಅದು ಢೊದಲೊಂಡು ಸಕಲ ಪಾಪಢಾಶಕವೂ, ಪುಣ್ಯಕರವೂ, ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವೂ ಆದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಪಿತಾಢುಹತೀರ್ಥವೆಂದು ಁಖ್ಯಾತವಾಯಿತು.

೧೧-೧೨. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಾದ್ರಪದಢಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಅಢಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿಢ ಢಿಂದು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪಿಂಡಪ್ರದಾಢಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ತರ್ಪಣ

ಪಿಂಡದಾನೇನ ಚೈಕೇನ ತಿಲತೋ ಯೇನ ನಾ ನೃಪ |
 ತೃಪ್ಯಂತಿ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾನಿ ಪಿತರೋ ನಾಃತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೧೨ ||
 ಕನ್ಯಾಗತೇ ತು ಯಸ್ತತ್ರ ನಿತ್ಯಂ ಶ್ರಾದ್ಧಪ್ರದೋ ಭವೇತ್ |
 ಅನಾಪ್ಯ ತೃಪ್ತಿಂ ತತ್ಪೂರ್ವೇ ವಲ್ಗಂತಿ ಚ ಹಸಂತಿ ಚ || ೧೩ ||
 ಸರ್ವೇಷು ಪಿತೃತೀರ್ಥೇಷು ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾಸ್ತಿ ಯತ್ಫಲಂ |
 ತತ್ಫಲಂ ಸಮನಾಪ್ನೋತಿ ದರ್ಶೇ ತತ್ರ ನ ಸಂಶಯಃ || ೧೪ ||
 ಪೈತಾಮಹೇ ನರಃ ಸ್ವಾತ್ಮಾ ಪೂಜಯನ್ಪಾರ್ವತೀಪತಿಂ |
 ಮುಚ್ಯತೇ ನಾಃತ್ರ ಸಂದೇಹಃ ಪಾತಕೈಶ್ಚೋಪಪಾತಕೈಃ || ೧೫ ||
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಮೃತಾನಾಂ ತು ನರಾಣಾಂ ಭಾವಿತಾತ್ಮನಾಂ |
 ಅನಿವರ್ತಿಕಾ ಗತೀ ರಾಜನ್ಯದ್ರಲೋಕಾದಸಂಶಯಂ || ೧೬ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ ಪೈತಾಮಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ
 ಚತುರಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ಪಿತೃಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವರು.

೧೨. ಸೂರ್ಯನು ಕನ್ಯಾರಾಶಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿದವನ ಪಿತೃಗಳು ತೃಪ್ತರಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿ ಹಸನ್ಮುಖರಾಗುವರು.

೧೪. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿದವನು ಸಮಸ್ತ ಪಿತೃತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೫. ಪಿತಾಮಹತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಶಂಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ಮಹಾ ಪಾತಕೋಪಪಾತಕಗಳಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೬. ಮಹಾರಾಜ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ರುದ್ರ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ ಪೈತಾಮಹತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ
 ಇನ್ನೂರನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಸಂಚಾರಾಧಿಕರದ್ವಿತೀಯೋಧ್ಯಾಯಃ

ಕುರ್ಕುರೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಗಚ್ಛೇತ್ತತಃ ಕ್ಷೋಣಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।
ಕುರ್ಕುರೀನಾಮು ವಿಖ್ಯಾತಂ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಂ ॥ ೧ ॥
ಯಂ ಯಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯತೇ ಕಾಮಂ ಪಶುಪುತ್ರಧನಾದಿಕಂ ।
ತಂ ತಂ ದದಾತಿ ದೇವೇಶೀ ಕುರ್ಕುರೀ ತೀರ್ಥದೇವತಾ ॥ ೨ ॥
ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲೋ ವಸೇತ್ತತ್ರ ಡೌಂಢೇಶೋ ನಾಮ ನಾಮತಃ ।
ತಸ್ಯ ಚಾರಾಧನಂ ಕೃತ್ವಾ ನಾರೀ ವಾ ಪುರುಷೋಽಪಿ ವಾ ।
ವಂದನಾದಪಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಂ ನಾಶಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೩ ॥
ಅಪುತ್ರೋ ಲಭತೇ ಪುತ್ರಮಧನೋ ಧನಮುತ್ತಮಂ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕುರ್ಕುರೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಹಾರಾಜ ! ಅನಂತರ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸುವ ಕುರ್ಕುರಿಯೆಂಬ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗ ಬೇಕು.

೨. ಅಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಪಶು, ಪುತ್ರ, ಧನ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಯಾವ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಯಸುವನೋ, ಅವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕುರ್ಕುರಿಯೆಂಬ ತೀರ್ಥ ದೇವತೆಯು ಕೊಡುವಳು.

೩. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಡೌಂಢೇಶನೆಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲಕನು ವಾಸಿಸುವನು. ನಾರಿಯಾಗಲಿ, ಪುರುಷನಾಗಲಿ ಅವನನ್ನು ವಂದಿಸಿದರೆ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವು ಪರಿಹಾರ ವಾಗುವುದು.

೪. ಪುತ್ರರಿಲ್ಲದವನು ಪುತ್ರನನ್ನೂ, ಧನವಿಲ್ಲದವನು ಉತ್ತಮವಾದ ಧನವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು.

ನಾರೀ ನರಸ್ತಥಾಪ್ತೇವಂ ಲಭತೇ ಕಾಮಮುತ್ತಮಂ ।
ಸ್ಪರ್ಶನಾದ್ವರ್ಶನಾತ್ಪ್ರಸ್ಯ ತೀರ್ಥಸ್ಯ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕಂ

॥ ೫ ॥

೪ತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿ ದೇವಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಕೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಆನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ಕುರ್ಕುರೀತಿರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
ಪಂಚಾಂಗಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೫. ನಾರಿಯಾಗಲಿ, ನರನಾಗಲಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು
ಮುಟ್ಟುವುದರಿಂದಾಗಲಿ, ದರ್ಶನಮಾಡುವುದರಿಂದಾಗಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ
ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ಕುರ್ಕುರೀತಿರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
ಇನ್ನೂರೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ಸ್ವಡುತ್ತರದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ದಶಕನ್ಯಾತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಗಚ್ಛೇತ್ತತಃ ಕ್ಷೋಣಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।

ಸರ್ವಸಾಪಹರಂ ಪುಣ್ಯಂ ದಶಕನ್ಯೇತಿ ವಿಶ್ರುತಂ ।

ಮಹಾದೇವಕೃತಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವಕಾಮಫಲಪ್ರದಂ

॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಮಹಾದೇವೋ ದಲಾಃ ಕನ್ಯಾ ಗುಣಾನ್ವಿತಾಃ ।

ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವರಯಾಮಾಸ ಹ್ಯದ್ವಾಹೇನ ಯುಯೋಜ ಹ

॥ ೨ ॥

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ದಶಕನ್ಯೇತಿ ವಿಶ್ರುತಂ ।

ಸರ್ವಸಾಪಹರಂ ಪುಣ್ಯಮಕ್ಷಯಂ ಕೀರ್ತಿತಂ ಫಲಂ

॥ ೩ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಕನ್ಯಾಂ ದದಾತಿ ಸಮಲಂಕೃತಾಂ ।

ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪುರುಷೋ ದತ್ತ್ವಾ ಯಥಾ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಸ್ವಲಂಕೃತಾಂ

॥ ೪ ॥

ತೇನ ದಾನೋತ್ಥ ಪುಣ್ಯೇನ ಪೂತಾತ್ಮನೋ ನರಾಧಿಪ ।

ವಸಂತಿ ರೋಮಸಂಖ್ಯಾನಿ ವರ್ಷಾಣಿ ಶಿನಸನ್ನಿಧೌ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದಶಕನ್ಯಾತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜ! ಅನಂತರ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರವೂ, ಸಮಸ್ತ ವಾಪಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದೂ, ಪುಣ್ಯ ಕರವೂ, ಮಹಾದೇವನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವುದೂ, ಸಕಲೇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ ಆದ ದಶಕನ್ಯಾತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಶಂಕರನು ಹತ್ತುಮಂದಿ ಗುಣಶಾಲಿನಿಯರಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ವಿವಾಹವಿಧಿಯಿಂದ ಮದುವೆಯಾದನು.

೩. ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ಆ ತೀರ್ಥವು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದೂ, ಅಕ್ಷಯ ಫಲವನ್ನೀಯುವುದೂ ಆದ ದಶಕನ್ಯಾತೀರ್ಥವೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತವಾಯಿತು.

೪-೫. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತನುಸಾರ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವವನು ಆ ದಾನದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಪವಿತ್ರನಾಗಿ ರೋಮಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟು ವರ್ಷಕಾಲ ಶಿನಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು.

ತತಃ ಕಾಲೇನ ಮಹತಾ ತ್ವಿಹಲೋಕೇ ನರೇಶ್ವರ |

ಮಾನುಷ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ದುಷ್ಟಾಪ್ಯಂ ಧನಕೋಟಿಪತಿರ್ಭವೇತ್ || ೬ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವಿಸ್ರಾಯ ಕಾಂಚನಂ |

ಸಂಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ಶಾಂತಾಯ ಸೋಽತ್ಯಂತಂ ಸುಖಮಶ್ನುತೇ || ೭ ||

ನಾಚಿಕಂ ಮಾನಸಂ ನಾಸಿ ಕರ್ಮಜಂ ಯತ್ಪುರಾ ಕೃತಂ |

ತತ್ಸರ್ವಂ ನಿಲಯಂ ಯಾತಿ ಸ್ವರ್ಣದಾನೇನ ಭಾರತ || ೮ ||

ನರೋ ದತ್ತಾ ಸುವರ್ಣಂ ಚ ಅಸಿ ವಾಲಾಗ್ರಮಾತ್ರಕಂ |

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ದಿನಂ ಯಾತಿ ಮೃತೋ ನಾಸ್ತೃತ ಸಂಶಯಃ || ೯ ||

ತತ್ರ ವಿದ್ಯಾಧರೈಃ ಸಿದ್ಧೈರ್ವಿಮಾನವರಮಾಸ್ಥಿತಃ |

ಪೂಜ್ಯಮಾನೋ ವಸೇತ್ತಾವಿದ್ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ || ೧೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿ ಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ದಶಕನ್ಯಾತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ಷಡುತ್ತರದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬. ಅನಂತರ ಬಹುಕಾಲದಮೇಲೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಲಶಕ್ಯವಾದ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೋಟಿ ಧನಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನಾಗುವನು.

೭. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಿಂದು ಶಾಂತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕಾಂಚನವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವವನು ಅತಿಶಯಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೮. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಈ ಸುವರ್ಣದಾನದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ವಾಚಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ಕರ್ಮಜನ್ಯವಾದ ಪಾವಗಳು ನಾಶವಾಗುವುವು.

೯. ಅಲ್ಲಿ ಬಾಲದ ತುದಿಯಷ್ಟು ಚಿನ್ನವನ್ನಾದರೂ ದಾನಮಾಡಿದವನು ಮೃತನಾದ ಬಳಿಕ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು, ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೧೦. ಆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತಮವಾದ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಿದ್ಯಾಧರರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ ವಾಸಿಸುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ದಶಕನ್ಯಾತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ

ಇನ್ನೂರಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧ ಸಮ್ರಾಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸುವರ್ಣಬಿಂದುತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತಸ್ಯಾಗ್ರೇ ಸಾವನಂ ತೀರ್ಥಂ ಸ್ವರ್ಣಬಿಂದುತಿ ವಿಶ್ರುತಂ ।
ಯತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದಿನಂ ಯಾಂತಿ ನೃತಾರ್ಜ್ವ ನ ಪುನರ್ಭವಂ ॥ ೧ ॥
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದತ್ತೇ ವಿಸ್ತ್ರಾಯ ಕಾಂಚನಂ ।
ತೇನ ಯತ್ನು ಫಲಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ತಚ್ಛೃಣುಷ್ವ ಮಹೀಸತೇ ॥ ೨ ॥
ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ರತ್ನಾನಾಂ ಕಾಂಚನಂ ರತ್ನಮುತ್ತಮಂ ।
ಅಗ್ನಿತೇಜಃಸಮುದ್ಭೂತಂ ತೇನ ತತ್ಪರಮಂ ಭುವಿ ॥ ೩ ॥
ತೇನೈವ ದತ್ತಾ ಪೃಥಿವೀ ಸಶೈಲವನಕಾನನಾ ।
ಸಪತ್ತನಪುರಾ ಸರ್ವಾ ಕಾಂಚನಂ ಯಃ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ॥ ೪ ॥
ವಾಚಿಕಂ ಮಾನಸಂ ಪಾಪಂ ಕರ್ಮಣಾ ಯತ್ಪುರಾಕೃತಂ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ನಶ್ಯತಿ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಸ್ವರ್ಣದಾನೇನ ಭಾರತ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಸುವರ್ಣಬಿಂದುತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಅದರ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣಬಿಂದುವೆಂಬ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಮಾನವರು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳುವರು. ಅವರು ಮೃತರಾದ ಬಳಿಕ ಮರಳಿ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ.

೨. ಮಹಾರಾಜ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸುವರ್ಣವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವವನಿಗೆ ಯಾವ ಫಲವುಂಟಾಗುವದೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು.

೩. ಸುವರ್ಣವು ಅಗ್ನಿಯ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮರತ್ನವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೪. ಚಿನ್ನವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಪರ್ವತ, ವನ, ಪಟ್ಟಣಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನಂತಾಗುವನು.

೫. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣದಾನದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಮಾನಸ, ವಾಚಿಕ, ಕರ್ಮ ಕೃತವಾದ ಪಾಪವೆಲ್ಲ ಬೇಗನೆ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

ಸ್ವರ್ಣದಾನಂ ತು ಯೋ ದತ್ವಾ ಹೃಷಿ ನಾಲಾಗ್ರಮಾತ್ರಕಂ ।
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನೃತೋ ಯಾತಿ ದಿನಂ ನಾಃ ಸ್ತುತ್ರಸಂಶಯಃ ॥ ೬ ॥
 ತತ್ರ ವಿದ್ಯಾಧರೈಃ ಸಿದ್ಧಿರ್ವಿಮಾನವರನಾಸ್ಥಿತಃ ।
 ಪೂಜ್ಯಮಾನೋ ವಸೇತ್ತಾವದ್ಯಾನದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ ॥ ೭ ॥
 ಪೂರ್ಣೇ ತತ್ರ ತತಃ ಕಾಲೇ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಾನುಷ್ಯಮುತ್ತಮಂ ।
 ಸುವರ್ಣಕೋಟಿಸಹಿತೇ ಗೃಹೇ ನೈ ಜಾಯತೇ ದ್ವಿಜಃ ॥ ೮ ॥
 ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಸರ್ವಲೋಕೇಷು ಪೂಜಿತಃ ।
 ಜೀವೇದ್ವರ್ಷಶತಂ ಸಾಗ್ರಂ ರಾಜಸಂಸತ್ಸುವಿಶ್ರುತಃ ॥ ೯ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಕಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ ಸುವರ್ಣಬಿಂದುತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ
 ಸಪ್ತಾಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬. ಇಲ್ಲಿ ಒಲಿದ ತುದಿಯಷ್ಟು ಚಿನ್ನವನ್ನಾದರೂ ದಾನಮಾಡಿದವನು
 ಸಹ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೇ ತೆರಳುವನು.
೭. ಅಲ್ಲಿ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವಿದ್ಯಾಧರ ಸಿದ್ಧರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ
 ವ್ರಳಯಕಾಲದವರೆಗೆ ವಾಸಮಾಡುವನು.
೮. ಅಲ್ಲಿಯ ವಾಸದ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿದಕೂಡಲೆ ಮಾನುಷ್ಯಜನ್ಮವನ್ನು
 ಪಡೆದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಕೋಟಿ ಸುವರ್ಣದಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸು
 ವನು.
೯. ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಧಿರಹಿತನೂ, ಸರ್ವಲೋಕಪೂಜ್ಯನೂ, ರಾಜ
 ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಆಗಿ ನೂರುವರ್ಷಕಾಲ ಜೀವಿಸುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಕಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ ಸುವರ್ಣಬಿಂದುತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ
 ಇನ್ನೂರೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧಃಸ್ವದ್ವಿರತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಋಣಮೋಚನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :—

ಭೂಮಿಸಾಲ ತತೋ ಗಚ್ಛೇತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।
ವಿಖ್ಯಾತಂ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ಪಿತೃಣಾಮೃಣಮೋಚನಂ ॥ ೧ ॥
ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವಿಧಾನೇನ ಸಂತಪ್ಯ ಪಿತೃದೇವತಾಃ ।
ಮನುಷ್ಯಶ್ಚ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ದಾನಂ ದತ್ವಾಽನೃಣೋಭವೇತ್ ॥ ೨ ॥
ಇಚ್ಛಂತಿ ಸಿತರಃ ಸರ್ವೇ ಸ್ವಾರ್ಥಹೇತೋಃ ಸುತಂ ಯತಃ ।
ಪುನ್ನಾನ್ನೋ ನರಕಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತೌಽಸ್ಮಾನಯಂ ಮೋಚಯಿಷ್ಯತಿ ॥ ೩ ॥
ಪಿಂಡದಾನಂ ಜಲಂ ತಾತ ಋಣಮುಕ್ತಮಮುಚ್ಯತೇ ।
ಪಿತೃಣಾಂ ತದ್ಧಿ ನೈ ಪ್ರೋಕ್ತಮೃಣಂ ದೈವಮತಃ ಪರಂ ॥ ೪ ॥
ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಂ ತಥಾ ಯಜ್ಞಾಃ ಪಶುಬಂಧಾಸ್ತಥೇಷ್ಟಯಃ ।
ಇತಿ ದೇವಋಣಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಶೃಣು ಮಾನುಷ್ಯಕಂ ತತಃ ॥ ೫ ॥
ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಷು ಚ ತೀರ್ಥೇಷು ದೇವಾಯತನಕರ್ಮಸು ।
ಪ್ರತಿಶ್ರುತ್ಯ ದದೇತ್ತತ್ತದ್ವ್ಯವಹಾರಃ ಕೃತೋ ಯಥಾ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಋಣಮೋಚನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜ ! ಅನಂತರ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೂ, ಪಿತೃಗಳ ಋಣವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದೂ, ಅತಿಶುಭಕರವೂ ಆದ ಋಣಮೋಚನತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ನೃಪವರ್ಯನೇ ! ಮಾನವನು ಅಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಮಿಂದು ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿದರೆ ಋಣರಹಿತನಾಗುವನು.

೩. ಪಿತೃಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪುತ್ರನು ಪುನ್ನಾಮನರಕದಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ತಮ್ಮ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಪುತ್ರನನ್ನು ಬಯಸುವರು.

೪-೬. ಪಿಂಡದಾನ, ಜಲತರ್ಪಣ ಇವುಗಳು ಪಿತೃಋಣವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುವು. ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ, ಯಜ್ಞ, ಪಶುಬಂಧ ಇಷ್ಟಿಗಳು ದೇವಋಣವಾಗಿರುವುವು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ, ತೀರ್ಥ, ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಾನಮಾಡುವುದು ಮಾನುಷ್ಯಋಣವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಋಣತ್ರಯಮಿದಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪುತ್ರಾಣಾಂ ಧರ್ಮನಂದನ ।
 ಸತ್ಪುತ್ರಾಸ್ತೇ ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಸ್ನಾತಾಯ ಋಣನೋಚನೇ || ೭ ||
 ಋಣತ್ರಯಾದ್ವಿಮುಚ್ಯಂತೇ ಹ್ಯಪುತ್ರಾಃ ಪುತ್ರಿಣಸ್ತಥಾ ।
 ತಸ್ಮಾತ್ತೀರ್ಥವರಂ ಸ್ರಾಪ್ಯ ಪುತ್ರೇಣ ನಿಯತಾತ್ಮನಾ ।
 ಸಿತ್ಯಭ್ಯಸ್ತರ್ಪಣಂ ಕಾರ್ಯಂ ಪಿಂಡದಾನಂ ವಿಶೇಷತಃ || ೮ ||
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಹುತಂ ದತ್ತಂ ಗುರವಸ್ತೋಷಿತಾ ಯದಿ ।
 ಮೃತಾನಾಂ ಸಪ್ತಜನ್ಮಾನಿ ಫಲಮುಕ್ಸಯಮುಶ್ನುತೇ || ೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇಅನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ ಋಣನೋಚನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ”
 ನಾಮಾಷ್ಟದ್ವಿಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೭ ಧರ್ಮರಾಜ ! ಇವುಗಳು ಪುತ್ರರಿಗೆ ಒದಗುವ ಋಣಗಳು. ಈ ಋಣವನ್ನು ವರಿಹರಿಸುವವರೇ ಸತ್ಪುತ್ರರು.

೮. ಆದ್ದರಿಂದ ಪುತ್ರನು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಸಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನವನ್ನೂ, ತರ್ಪಣವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪುತ್ರವಂತರೂ, ಪುತ್ರರಿಲ್ಲದವರೂ ಋಣಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೯. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಹೋಮ, ದಾನ, ಗುರುತೋಷಣಗಳಿಂದ ಸಿತ್ಯಗಳು ಏಳುಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷಯಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ ಋಣನೋಚನತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ” ಎಂಬ
 ಇನ್ನೂರೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ನವಾಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಧ್ಯಾಯಃ

ಭಾರಭೂತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:-

ತಸ್ಯೈವಾನಂತರಂ ಪಾರ್ಥ ಪುಷ್ಕಲೀತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಹ್ಯಶ್ವಮೇಧಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥ ೧ ॥

ಕ್ಷಮಾನಾಥಂ ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತೀರ್ಥಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವಿಶ್ರುತಂ ।

ದೇವದಾನವಗಂಧರ್ವೈರಪ್ಸರೋಭಿಶ್ಚ ಸೇವಿತಂ ॥ ೨ ॥

ತತ್ರ ತಿಷ್ಠತಿ ದೇವೇಶಃ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಪ್ರದ್ರೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।

ಭಾರೇಣ ಮಹತಾ ಜಾತೋ ಭಾರಭೂತಿರಿತಿ ಸ್ಮೃತಃ ॥ ೩ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ:-

ಭಾರಭೂತೀತಿ ನಿಖ್ಯಾತಂ ತೀರ್ಥಂ ಸರ್ವಗುಣಾನ್ವಿತಂ ।

ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಪರಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಹಿ ಮೇ ॥ ೪ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:-

ಭಾರಭೂತಿಸಮುತ್ಪತ್ತಿಂ ಶೃಣು ಪಾಂಡನಸತ್ತಮ ।

ವಿಸ್ತರೇಣ ಯಥಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಪುರಾ ದೇವೇನ ಶಂಭುನಾ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಭಾರಭೂತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಆದರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಪುಷ್ಕಲೀತೀರ್ಥವಿರುವುದು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಮಾನವನು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೨. ಅನಂತರ ದೇವ, ದಾನವ, ಗಂಧರ್ವರಿಂದಲೂ, ಅಸ್ಸುರಿಯರಿಂದಲೂ ಸೇವಿತವಾದ ಕ್ಷಮಾನಾಥತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೩. ಅಲ್ಲಿ ದೇವೇಶನಾದ ಶಂಕರನು ನೆಲೆಸಿರುವನು ಅವನು ಮಹಾಭಾರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಭಾರಭೂತಿಯೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿರುವನು.

೪. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ವಿಪ್ರವರ್ಯನೆ! ಸಕಲ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಭಾರಭೂತಿಯೆಂಬ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕುರಿತ ಅಖ್ಯಾತವನ್ನು ಕೇಳಲು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗಿದೆ.

೫. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಹಿಂದೆ ಶಂಕರನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಭಾರಭೂತಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ; ಕೇಳು.

ಆಸೀತ್ಫತಯುಗೇ ವಿಸ್ತೋ ವೇದವೇದಾಂಗಸಾರಗಃ |

ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮೇತಿ ವಿಖ್ಯಾತಃ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಸಾರಗಃ

|| ೬ ||

ಕ್ಷಮಾ ದಢೋ ದಯಾ ದಾಢಂ ಸತ್ಯಂ ಶೌಚಂ ಧೃತಿಸ್ತಥಾ |

ವಿದ್ಯಾ ವಿಜ್ಞಾನಮಾಸ್ತಿಕ್ಯಂ ಸರ್ವಂ ತಸ್ಮಿನ್ನೃತಿಷ್ಠಿತಂ

|| ೭ ||

ಈದೃಗ್ಗುಣಾ ಹಿ ಯೇ ವಿಸ್ತಾ ಭವಂತಿ ನೃಪಸತ್ತಮ |

ಪತಿತಾನ್ನರಕೇ ಘೋರೇ ತಾರಯಂತಿ ಪಿತೃಂಸ್ತು ತೇ

|| ೮ ||

ಇಂದ್ರಿಯಾಲೋಲುಪಾ ವಿಸ್ತಾ ಯೇ ಭವಂತಿ ನೃಪೋತ್ತಮ |

ಪತಂತಿ ನರಕೇ ಘೋರೇ ರೌರವೇ ಪಾಪಢೋಹಿತಾಃ

|| ೯ ||

ಯೇ ಕ್ಷಾಂತದಾಂತಾಃ ಶ್ರುತಿಪೂರ್ಣಕರ್ಣಾ

ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಾಃ ಪ್ರಾಣಿವಧಾನ್ನಿವೃತ್ತಾಃ |

ಪ್ರತಿಗ್ರಹೇ ಸಂಕುಚಿತಾಗ್ರಹಸ್ತಾ

ಸ್ತೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಸ್ತಾರಯಿತುಂ ಸಮರ್ಥಾಃ

|| ೧೦ ||

ಏವಂ ಗುಣಗಣಾಕೀರ್ಣೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ನರ್ಮದಾತಟೀ |

ವಸತೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಸಾರ್ಥಂ ತಿಲೋಂಭವೃತ್ತಿಜೀವಿಭಿಃ

|| ೧೧ ||

ತಾದೃಶಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ದೇವದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ |

ದ್ವಿಜರೂಪಧರೋ ಭೂತ್ವಾ ತಸ್ಯಾಶ್ರಮಮಗಾತ್ಸ್ವಯಂ

|| ೧೨ ||

೬. ಹಿಂದೆ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ವೇದವೇದಾಂಗಸಾರಂಗತಢೂ, ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರನಿಪುಣಢೂ ಆದ ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿದ್ದಢು.

೭. ಅವಢಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾ, ದಮ, ದಯ, ದಾಢ, ಸತ್ಯ, ಶೌಚ, ಧೃತಿ, ವಿದ್ಯಾ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಆಸ್ತಿಕ್ಯ ಇವುಗಲು ನೆಲೆಸಿದ್ದುವು.

೮-೯. ಇಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಢು ಘೋರನರಕದಲ್ಲಿ ಪತಿತರಾದ ಪಿತೃಗಲಢ್ಢು ಉದ್ಧರಿಸುವರು. ಇಂದ್ರಿಯಲೋಲುಪರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪಾಪಢೋಹಿತರಾಗಿ ಘೋರನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವರು.

೧೦. ಕ್ಷಮಾದಮವುಳ್ಳವರೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣವಢ್ಢು ಮಾಡಿದವರೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರೂ, ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಮಾಡದವರೂ, ದಾಢವಢ್ಢು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಕೋಚವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನರಕವಢ್ಢು ದಾಟಿಸಲು ಶಕ್ತರು.

೧೧. ಇಂತಹ ಗುಣಗಲ ಸಮೂಹವುಳ್ಳ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಢು ನರ್ಮದಾಢದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಡನೆ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಢು.

೧೨. ದೇವತೆಗಲಗೊಡೆಯಢಾದ ಶಂಕರಢು ಇಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಢಢ್ಢು ತಿಳಿದು ದ್ವಿಜರೂಪವಢ್ಢು ತಾಳಿ ಅವಢ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದಢು.

ದೃಷ್ಟ್ವಾಂ ತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃಸಾರ್ಥಮುಚ್ಚರಂತಂ ಪದಕ್ರಮಂ ।

ಅಭಿನಾದಯತೇ ವಿಪ್ರಂ ಸ್ವಾಗತೇನ ಚ ಪೂಜಿತಃ

|| ೧೩ ||

ಪ್ರೋವಾಚ ತಂ ಮುಹೂರ್ತೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಿಸ್ಮಯಾನ್ವಿತಃ ।

ಕಿಮಥ ತದ್ವಟೋ ಬ್ರೂಹಿ ಕಿಂ ಕರೋಮಿ ತನೇಪ್ಸಿತಂ

|| ೧೪ ||

ವಟುರುವಾಚ :-

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಮನುಪ್ರಾಪ್ತಂ ವಿದ್ಧಿ ಮಾಂ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ ।

ದದಾಸಿ ಯದಿ ನೇ ವಿದ್ಯಾಂ ತತಃ ಸ್ಥಾಸ್ಯಾಮಿ ತೇ ಗೃಹೇ

|| ೧೫ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉವಾಚ :-

ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ವಿಸ್ತಾಣಾಂ ವಟೋ ತ್ವಂ ಗೋತ್ರ ಉತ್ತಮೇ ।

ದಾನಾನಾಂ ಪರಮಂ ದಾನಂ ಕಥಂ ವಿದ್ಯಾ ಚ ದೀಯತೇ

|| ೧೬ ||

ಗುರುಶುಶ್ರೂಷಯಾ ವಿದ್ಯಾ ಪುಷ್ಕಲೇನ ಧನೇನ ವಾ ।

ಅಥವಾ ವಿದ್ಯಯಾ ವಿದ್ಯಾ ಭವತೀಹ ಫಲಪ್ರದಾ

|| ೧೭ ||

ವಟುರುವಾಚ :-

ಯಥಾಃಸ್ಯೇ ಬಾಲಕಾಃ ಸ್ನಾತಾಃ ಶುಶ್ರೂಷಂತಿ ಹೃಹರ್ನಿಶಂ ।

ತಥಾಃಹಂ ವಟುಭಿಃ ಸಾರ್ಥಂ ಶುಶ್ರೂಷಾಮಿ ನ ಸಂಶಯಃ

|| ೧೮ ||

೧೩. ಪದಕ್ರಮವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಡನೆ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ವಟುರೂವಧರನಾದ ಶಂಕರನು ವಂದಿಸಿ ಅವನಿಂದ ಸ್ವಾಗತ ಪೂರ್ವಕ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು.

೧೪. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ “ ವಟುವೆ ! ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಅದನ್ನು ಕೊಡುವೆನು ” ಎಂದನು.

೧೫. ವಟುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - ದ್ವಿಜವರ್ಯನೆ ! ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿ. ನನಗೆ ನೀನು ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದಾದರೆ ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ವಾಸಮಾಡುವೆನು.

೧೬. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - ವಟುವೆ ! ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಗೋತ್ರದವನಾಗಿರುವೆ. ವಿದ್ಯಾದಾನವು ದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನೀನಿಗೆ ಹೇಗೆ ದಾನಮಾಡಲಿ.

೧೭. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆಯು ಗುರುಸೇವೆಯಿಂದಾಗಲಿ, ಅಧಿಕ ಧನದಿಂದಾಗಲಿ, ವಿದ್ಯಾವಿನಿಯಮದಿಂದಾಗಲಿ ಫಲವನ್ನೀಯುವುದು.

೧೮. ವಟುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ ! ಸ್ನಾತಕರಾದ ಇತರ ಬಾಲಕರು ಹಗಲುರಾತ್ರಿ ಹೇಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುವರೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನಾನು ವಟುಗಳೊಡನೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಸೇವಿಸುವೆನು.

ತಥೇತಿ ಚೋಕ್ತ್ವಾ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರಃ ಸಾಠಯಂಸ್ತಂ ದಿನೇದಿನೇ |
 ವರ್ತತೇ ಸಹಶಿಷ್ಟೈಃ ಸ ಶಿಲೋಂಭಾನುಸಹಾರಯನ್ || ೧೯ ||
 ತತಃ ಕತಿಪಯಾಃ ಹೋಭಿಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ವಟುಭಿರೀಶ್ವರಃ |
 ಸಚನಾದ್ಯಂ ವಟೋ ಕರ್ಮ ಕುರು ಕ್ರಮತ ಆಗತಂ || ೨೦ ||
 ತಥೇತಿ ಚೋಕ್ತೋ ದೇವೇಶೋ ಭಾರಗ್ರಾಮಮುಸಾಗತಃ |
 ಧ್ಯಾತ್ವಾ ವನಸ್ಪತೀಃ ಸರ್ವಾ ಇದಂ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್ || ೨೧ ||
 ಯಾವದಾಗಚ್ಛತೇ ವಿಪ್ರೋ ವಟುಭಿಃ ಸಹಮಂದಿರಂ |
 ಅದರ್ಶನಾಭಿಃ ಕರ್ತವ್ಯಂ ತಾನದನ್ನಂ ಸುಸಂಸ್ಕೃತಂ || ೨೨ ||
 ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ತು ತಾಃ ಸರ್ವಾ ವಿಶ್ವರೂಪೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ |
 ಕ್ರೇಡನಾರ್ಥಂ ಗತಸ್ತತ್ರ ವಟುವೇಷಧರಃ ಪೃಥಕ್ || ೨೩ ||
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಮಾಗತಂ ತತ್ರ ವಟುವೇಷಧರಂ ಪೃಥಕ್ |
 ಧಿಕ್ತ್ವಾಂ ಚ ಪರುಷಂ ವಾಕ್ಯಮೂಚುಸ್ತೇ ಗುರುಸನ್ನಿಧೌ || ೨೪ ||
 ಕ್ವಾತ್ಕಾನುಕಂಠಾಃ ಸರ್ವೇ ಚ ಗತ್ವಾ ತು ಕಿಲಮಂದಿರಂ |
 ತ್ವಯಾ ಸಿದ್ಧೇನ ಚಾನ್ಯೇನ ತೃಪ್ತಿಂ ಯಾಸ್ಯಾಮಹೇ ವಯಂ || ೨೫ ||
 ತದ್ವೃಥಾ ಚಿಂತಿತಂ ಸರ್ವಂ ತ್ವಯಾಗತ್ಯ ಕೃತಂ ದ್ವಿಜ |
 ಮಿಥ್ಯಾಪ್ರತಿಜ್ಞೇನ ಸತಾ ದುರನುಷ್ಠಿತಮದ್ಯ ತೇ || ೨೬ ||

೧೯. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಯನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಒಪ್ಪಿ ವ್ರತದಿನವೂ ಓದಿಸುತ್ತ ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ಕಾಳಾರಿಸುತ್ತ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೨೦. ಅನಂತರ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಾದಮೇಲೆ ವಟುಗಳು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತು ಸರದಿಯಿಂದ ಬಂದ ಅಡುಗೆ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

೨೧. ಶಂಕರನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಒಪ್ಪಿ ಭಾರಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸಮಸ್ತ ವನಸ್ಪತಿಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು.

೨೨. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ವಟುಗಳೊಡನೆ ಮನೆಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೀವು ಅದೃಶ್ಯ ರಾಗಿ ಅಡುಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿರಿ.

೨೩. ವಿಶ್ವರೂಪನಾದ ಶಂಕರನು ಆ ವನಸ್ಪತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದು ವಟುವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಆಟಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು.

೨೪. ಆಗ ಇತರ ವಟುಗಳು ವಟುವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿಬಂದ ಶಂಕರರನ್ನು ಗುರುಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕರಿನಮಾತಿಂದ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದರು.

೨೫. “ಹಸಿವಿನಿಂದ ಕೃಶವಾದ ಕಂಠಗಳುಳ್ಳ ನಾವು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ನೀನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿರುವ ಅನ್ನದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವೆವಷ್ಟೆ.

೨೬. ಮಿಥ್ಯಾಪ್ರತಿಜ್ಞನಾದ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಿ ದುಷ್ಕಾರ್ಯವನ್ನೆಸಗಿರುವೆ.”

ವಟುರುನಾಚ :-

ಸಂತಾಪಮನುತಾಪಂ ನಾ ಭೋಜನಾರ್ಥಂ ದ್ವಿಜರ್ಷಭಾಃ ।

ಮಾಕುರುಧ್ವಂ ಯಥಾನ್ಯಾಯಂ ಸಿದ್ಧೇಃನ್ನೇ ಗೃಹಮೇಷ್ಟಥ ॥ ೨೭ ॥

ವಟುರುನಾಚ :-

ದಿನಶೇಷೇಣ ಚಾಸ್ತಾಕಂ ಪಂಚತಾಂ ಚ ದಿನೇ ದಿನೇ ।

ನಿಷ್ಪತ್ತಿಂ ಯಾತಿ ನಾ ನೇತಿ ತದಸಿದ್ಧಮಶೇಷತಃ ॥ ೨೮ ॥

ಅಸಿದ್ಧಂ ಸಿದ್ಧಮಸ್ತಾಕಂ ಯತ್ತ್ವಯಾ ಸಮುದಾಹೃತಂ ।

ದೃಷ್ಟ್ವಾನ್ಯತಂ ಗತಾಸ್ತತ್ರ ತ್ವಾಂ ಬಧ್ವಾಂಭಸಿ ನಿಕ್ಷಿಪೇ ॥ ೨೯ ॥

ವಟುರುನಾಚ :-

ಭೋ ಭೋಃ ಶೃಣುಧ್ವಂ ಸರ್ವೇತ್ರ ಸೋಪಾಧ್ಯಾಯಾ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ ।

ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಂ ನುನು ದುರ್ಧರ್ಷಾಂ ಯಾಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಿಸ್ಮಯೋ ಭವೇತ್ ॥

ಯದಿ ಸಿದ್ಧಮಿದಂ ಸರ್ವಮನ್ಯಂ ಸ್ಯಾದಾಶ್ರಮೇ ಗುರೋಃ ।

ಯೂಯಂ ಬಧ್ವಾ ನುಯಾ ಸರ್ವೇ ಕ್ಷೇಪ್ತವ್ಯಾ ನರ್ಮದಾಂಭಸಿ ॥ ೩೦ ॥

ಅಥವಾನ್ಯಂ ನ ಸಿದ್ಧಂ ಸ್ಯಾದ್ಭವದ್ಭಿರ್ವ್ಯಥಬಂಧನೈಃ ।

ಗುರೋಸ್ತು ಪಶ್ಯತೋ ಬಧ್ವಾ ಕ್ಷೇಪ್ತವ್ಯೋಽಹಂ ನರ್ಮದಾಹ್ರದೇ ॥ ೩೧ ॥

ತಥೇತಿ ಕೃತ್ವಾ ತೇ ಸರ್ವೇ ಸಮಯಂ ಗುರುಸನ್ನಿಧೌ ।

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಜಾಪ್ಯ ವಿಧಾನೇನ ಭೂತಗ್ರಾಮಂ ತತೋ ಯಯಃ ॥ ೩೨ ॥

೨೭. ವಟುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ದ್ವಿಜವರ್ಯರೆ! ನೀವು ಭೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತಪಿಸಬೇಡಿರಿ. ಕ್ರಮದಂತೆ ಅನ್ನವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಿರಂತೆ!

೨೮-೨೯. ವಟುಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ —ನಾವು ದಿನವೆಲ್ಲ ಅಡುಗೆಮಾಡಿದರೂ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದೋ, ಇಲ್ಲವೋ ಎನ್ನುವಂತಿರುವ ಅಡುಗೆಯು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವೆ. ನಾವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಿನ್ನ ಸುಳ್ಳು ಮಾತನ್ನರಿತು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಎಸೆಯುವೆವು.

೩೦. ವಟುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಂದ ಸಹಿತರಾದ ವಟುಗಳೆ! ಮಾಡಲಾಗದ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ನೀವೆಲ್ಲ ಕೇಳಿರಿ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ನಿಮಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾದೀತು.

೩೧. ವಟುಗಳೆ! ಗುರುವಿನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅನ್ನವೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಕಟ್ಟಿ ನರ್ಮದಾಜಲದಲ್ಲಿ ಎಸೆಯುವೆನು.

೩೨. ಹಾಗೆ ಅನ್ನವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಗುರುವು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೆ ನರ್ಮದಾ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಎಸೆಯಿರಿ.

೩೩. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಗುರುವಿನ ಬಳಿ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ ನರ್ಮದೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ವಿಧಿಯಂತೆ ಜಪಿಸಿ ಭೂತಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು.

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತೇ ವಿಸ್ಮಯಂ ಜಗ್ಮುರ್ವಿಸ್ತುತೇ ಭಕ್ತ್ಯಭೋಜನೇ |
 ಷಡ್ರಸೇನ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಹುತ್ವಾ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ || ೩೪ ||
 ತತಃ ಪ್ರೋನಾಚ ವಚನಂ ಹೃಷ್ಯಪುಷ್ಪೋ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ |
 ವರದೋಸ್ಥಿ ವರಂ ವತ್ಸ ವೃಣು ಯತ್ತವ ರೋಚತೇ || ೩೫ ||
 ಸಾಂಗೋಪಾಂಗಾಸ್ತು ತೇ ವೇದಾಃ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ವಿವಿಧಾನಿ ಚ |
 ಪ್ರತಿಭಾಸ್ಯಂತಿ ತೇ ವಿಸ್ತು ಮದೀಯೋಸ್ತು ವರಸ್ತ್ವಯಂ || ೩೬ ||
 ಪುಣನ್ಯು ವಟುಭಿಃ ಸಾರ್ಧಂ ಸ ಚಿಕ್ರೀಡ ಯಥಾಸುಖಂ |
 ದ್ವಿತೀಯೇ ತು ತತಃ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ದಿವಸೇ ನರ್ಮದಾಜಲೇ || ೩೭ ||
 ಕ್ರೀಡನಾರ್ಥಂ ಗತಾಃ ಸರ್ವೇ ಸೋಪಾಧ್ಯಾಯಾ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ |
 ತತಃ ಸ್ತೃತ್ವಾ ಪುನಃ ಸರ್ವೇ ಭಾಷಯಿತ್ವಾ ವಿಧಾನತಃ || ೩೮ ||
 ಉಪಾಧ್ಯಾಯಮಥೋನಾಚ ನತ್ವಾ ದೇವಃ ಕೃತಾಂಜಲಿಃ |
 ಜಲೇ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಯಾಮ್ಯದ್ಯ ನಿಷ್ಪ್ರತಿಜ್ಞಾನ್ ವಟೊನ್ ಪ್ರಭೋ || ೩೯ ||
 ತದ್ದೇವಸ್ಯ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ನಷ್ಟಾಸ್ತೇ ವಟಿವೋ ನೃಪ |
 ಗುರೋಸ್ತು ಪಶ್ಯತೋ ರಾಜನ್ ಧಾವಮಾನಾ ದಿಶೋದಶ || ೪೦ ||
 ವಾಯುನೇಗೇನ ದೇವೇನ ಲುಂಜಿತಾಸ್ತೇ ಸಮಂತತಃ |
 ಭಾರಂ ಬಧ್ವಾ ತು ಸರ್ವೇಷಾಂ ವಟೊನಾಂ ಚ ನರೇಶ್ವರ || ೪೧ ||

೩೪. ಅವರು ಅಲ್ಲಿ ಷಡ್ರಸಪೂರಿತವಾದ ಭಕ್ತ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೋಮಿಸಿ ಭುಂಜಿಸಿದರು.

೩೫. ಅನಂತರ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು, “ಮಗು! ನಾನು ನಿನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು. ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದುದನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ.

೩೬. ನಿನಗೆ ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾದ ವೇದಗಳೂ, ವಿವಿಧ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಭಾಸವಾಗುವುವು. ಇದು ನನ್ನ ವರವು” ಎಂದನು.

೩೭-೩೯. ಅವನು ಗುರುವಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ವಟುಗಳೊಡನೆ ಸುಖವಾಗಿ ಆಟವಾಡಿದನು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರೊಡನೆ ಆಟವಾಡಲು ನರ್ಮದಾನದಿಗೆ ಹೋದರು. ಅನಂತರ ವಟುವಾಗಿರುವ ಶಂಕರನು ಪುಣವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಮಾತನಾಡಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನನ್ನು ವಂದಿಸಿ, “ಸ್ವಾಮಿ! ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಭ್ರಷ್ಟರಾದ ಈ ವಟುಗಳನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಎಸೆಯುವೆನು” ಎಂದನು.

೪೦. ಆ ವಟುಗಳು ಶಂಕರನ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಗುರುವು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೆ ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಓಡಿ ಅಡಗಿಹೋದರು.

೪೧-೪೫. ಶಾಪಾನುಗ್ರಹಶಕ್ತನಾದ ಶಂಕರನು ವಾಯುನೇಗದಿಂದ ಓಡಿ ಆ ವಟುಗಳಿಗೆ ಭಾರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿಸಿ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಜಲದಲ್ಲಿ

ಶಾಪಾಢುಗ್ರಹಕೋ ದೇವೋಕ್ತಿ ಪತ್ತೋಲೋ ಯಥಾ ಗೃಹೇ |
ತತೋ ವಿಷಾದಢುಗಢುದ್ವಿಷ್ಟಾ ತಾನ್ನರ್ಮದಾಜಲೇ || ೪೨ ||
ಗುರುಣಾ ವಟುರುಕ್ತೋಢ ಕರ್ಮೇತತ್ಸಾಹಸಂ ಕೃತಂ |
ಏತೇಷಾಂ ಢಾತೃಪಿತರೋ ಬಾಲಕಾಢಾಂ ಗೃಹೇಢಂಗಢಾಃ || ೪೩ ||
ಯದಿ ಪೃಚ್ಛಂತಿ ತೇ ಬಾಲಾಢ್ ಕ್ವ ಗತಾನ್ಯಥಯಾನ್ಯಹಂ |
ಏಢಂ ಸ್ಥಿತೇ ಢಹಾಭಾಗ ಯದಿ ಕಶ್ಚಿನ್ನರಿಷ್ಯತಿ || ೪೪ ||
ತದಾ ಸ್ವಕೀಯಜೀವೇಢ ತ್ವಂ ಯೋಜಯಿತುಢಹಸಿ |
ಢೃತೇಷು ತೇಷು ವಿಪ್ರೇಷು ಢ ಜೀವೇ ನಿಶ್ಚಯೋ ಢೃತಃ || ೪೫ ||
ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಶ್ಚ ತೇ ವಹ್ಯೋ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಢೃತೇ ಢಯಿ |
ದ್ವಿಜಬಂಧಢಢಾತ್ರೇಣ ಸರಕೋ ಭವತಿ ಧೃವಂ || ೪೬ ||
ಢುರಣಾದ್ಯಾಂ ಗತಿಂ ಯಾಸಿ ಢ ತಾಂ ವೇದ್ವಿ ದ್ವಿಜಾಢಧಢು |
ಏಢಢುಕ್ತಃ ಸ್ಥಿತಂ ಕೃತ್ವಾ ದೇವದೇವೋ ಢಹೇಶ್ವರಃ || ೪೭ ||
ಭಾರಭೂತೇಶ್ವರೇ ತೀರ್ಥ ಉಜ್ಜಹಾರ ಜಲಾದ್ವಿಜಾಢ್ |
ಢುಕ್ತ್ವಾ ಭಾರಂ ತು ದೇವೇಢ ಭಾದಯಿತ್ವಾ ತು ತಾನ್ವಿಜಾಢ್ || ೪೮ ||
ಲಿಂಗಂ ಪ್ರತಿಸ್ಥಿತಂ ತತ್ರ ಭಾರಭೂತೇತಿ ನಿಶ್ಚಿತಂ |
ಢೃತಾಂಸ್ರಾಸ್ತ್ಯೇ ದ್ವಿಜಾಢ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ನಿರಾಕೃತಾ || ೪೯ ||
ಗತಾನಿ ಪಂಚ ವೈ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಶತಾನಿ ವೈ |
ತತಃ ಸ ವಿಸ್ಮಯಾವಿಷ್ಟೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಾಢ್ ಬಾಲಕಾಢ್ ಗುರುಃ || ೫೦ ||

ಎಸೆದಢು ಆಗ ಗುರುವು ಅದಢ್ನು ಕಂಡು ವಿಷಣ್ಣಢಾಗಿ ವಟುವಢ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆದಢು. “ ನೀಢು ಎಂತಹ ಸಾಹಸದ ಕಾರ್ಯವಢ್ನೈಸಗಿರುವೆ. ಈ ಬಾಲಕರ ಢಢೆಯಲ್ಲಿರುವ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಢಢ್ನು ಹುಡುಗರೆಲ್ಲಿಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಢಾಢು ಏಢಢ್ನು ಹೇಳಲಿ. ಢಹಾತ್ಮಢೆ! ಇವರಲ್ಲಿ ಯಾವಢಾದರೂ ಢಡಿದರೆ ನೀಢು ಅವರಿಗೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣವಢ್ನಿತ್ತು ಬದುಕಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಆ ವಟುಗಳು ಢಡಿದರೆ ಢಾಢು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಜೀವಿಸಲಾರೆಢು.

೪೬. ಢಾಢು ಢೃತಢಾದರೆ ನಿಢಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಢಢ್ನು ಬಂಧಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಸರಕವು ಸಂಭವಿಸುವುದು.

೪೭-೫೧. ಢುರಣದಿಂದ ಯಾವ ಗತಿಯುಂಟಾಗುವದೆಂಬುದಢ್ನು ಢಾಢರಿಯೆ.” ಗುರುವು ಹೀಗೆಢ್ನಲು ಢಹೇಶ್ವರಢು ಢಕ್ಕು ಭಾರಭೂತೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಾರವಢ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ನೀರಿಢಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಢ್ನು ಮೇಲಕ್ಕತ್ತಿ ಅವರಢ್ನು ಅಡಗಿಸಿ ಅವರು ಮೃತರಾದರೆಂದು ತೋರಿಸಿ ಭಾರಭೂತೇಶ್ವರಲಿಂಗವಢ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಢಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯಢ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದಢು. ಏಢೂರು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗಳು

ನಾನ್ಯಸ್ಯ ಕಸ್ಯಚಿಚ್ಛಕ್ತಿರೇವಂ ಸ್ಯಾದೀಶ್ವರಂ ವಿನಾ ।
 ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತಂ ದೇವದೇವೇಶಂ ಪ್ರಣಾಮಮಕರೋದ್ವಿಜಃ ॥ ೫೧ ॥
 ಅಜ್ಞಾನೇನ ಮಯಾ ಸರ್ವಂ ಯದುಕ್ತಂ ಪರಮೇಶ್ವರ ।
 ಅಪ್ರಿಯಂ ಯತ್ಕೃತಂ ಸರ್ವಂ ಕ್ಷಂತವ್ಯಂ ತನ್ನಮು ಪ್ರಭೋ ॥ ೫೨ ॥
 ದೇವ ಉವಾಚ :-

ಭಗವನ್ ಗುರುರ್ಭವಾನ್ದೇವೋ ಭವಾನ್ಮಮ ಪಿತಾಮಹಃ ।
 ವೇದಗರ್ಭ ನಮಸ್ತೇಸ್ತು ನಾಸ್ತಿ ಕಶ್ಚಿದ್ವ್ಯತಿಕ್ರಮಃ ॥ ೫೩ ॥
 ಜನಿತಾ ಚೋಪನೇತಾ ಚ ಯಸ್ತು ವಿದ್ವಾಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ।
 ಅನ್ನದಾತಾ ಭಯತ್ರಾತಾ ಪಂಚೈತೇ ಪಿತರಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥ ೫೪ ॥
 ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಜಗನ್ನಾಥೋ ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮಾಣಮಾನತಃ ।
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಜಗಾಮಾಶು ಕೈಲಾಸಂ ಧರಣೀಧರಂ ॥ ೫೫ ॥
 ತದಾಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ಭಾರಭೂತೀತಿ ವಿಶ್ರುತಂ ।
 ವಿಖ್ಯಾತಂ ಸರ್ವಲೋಕೇಷು ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನಂ ॥ ೫೬ ॥
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಪುನರ್ವೃತ್ತಮಿತಿಹಾಸಂ ಬ್ರವೀಮಿ ತೇ ।
 ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ದಿವ್ಯಮೇಕಾಗ್ರಸ್ತ್ವಂ ಶೃಣುಷ್ವ ತತ್ ॥ ೫೭ ॥

ವರಿಹಾರವಾದುವು. ಆನಂತರ ಆ ಗುರುವು ಆ ಬಾಲಕರನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ
 ಗೊಂಡು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರರಿಗೆ ಅಂತಹ ಶಕ್ತಿಯಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು
 ಆ ಶಂಕರನನ್ನು ವಂದಿಸಿದನು.

೫೨ “ಸ್ವಾಮಿ! ನಾನು ತಿಳಿಯದೆ ಅಡಿದ ಮಾತನ್ನೂ, ಮಾಡಿದ ಅಹಿತ
 ವನ್ನೂ ಕ್ಷಮಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

೫೩. ಶಂಕರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಪೂಜ್ಯನೇ! ನನಗೆ ಗುರುವಾದ ನೀನು
 ದೇವತೆಯೂ, ಪಿತಾಮಹನೂ ಆಗಿರುವೆ. ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಈಗ ಯಾವ
 ವ್ಯತಿಕ್ರಮವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ.

೫೪. ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣನೂ, ಉಪನಯನ ಮಾಡಿದವನೂ, ವಿದ್ಯೋಪದೇಶ
 ಕನೂ, ಅನ್ನವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನೂ, ಭಯದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದವನೂ ಎಂಬ
 ಈ ಐವರೂ ತಂದೆಗಳನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು.

೫೫. ಜಗನ್ನಾಥನಾದ ಶಂಕರನು ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮನನ್ನು
 ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಕೂಡಲೆ ಕೈಲಾಸವರ್ವತಕ್ಕೆ ತರಲಿದನು.

೫೬. ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ಆ ತೀರ್ಥವು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ
 ಮಹಾಪಾತಕಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸುವ ಭಾರಭೂತಿಯೆಂದು ವ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

೫೭. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಮಸ್ತಪಾವಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಮತ್ತೊಂದು
 ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು. ನೀನು ಅದನ್ನು ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೇಳು.

ಪುರಾ ಕೃತಯುಗಸ್ಯಾದೌ ವೈಶ್ಯಃ ಕಶ್ಚಿನ್ನಹಾಮನಾಃ |
 ಸುಕೇಶ ಇತಿ ವಿಖ್ಯಾತಃ ತಸ್ಯ ಪುತ್ರೋಽತಿಧಾರ್ಮಿಕಃ || ೫೮ ||
 ಸೋಮಶರ್ಮೇತಿ ವಿಖ್ಯಾತೋ ಋಜುಃ ಪೃಥುಲಲೋಚನಃ |
 ಸ ಸಖಾಯಂ ವಣಿಕ್ಪುತ್ರಂ ಕಂಚಿಚ್ಛಕ್ರೇ ದರಿದ್ರಿಣಂ || ೫೯ ||
 ಸಹದೇವಮಿತಿ ಖ್ಯಾತಂ ಸರ್ವಕರ್ಮಸು ಕೋವಿದಂ |
 ಏಕದಾ ತು ಸನುಂ ತೇನ ವ್ಯವಹಾರನುಚಿಂತಯತ್ || ೬೦ ||
 ಸಖೇ ಸಮುದ್ರಯಾನೇನ ಗಚ್ಛಾವೋ ತರಣೈಃ ಶುಭೈಃ |
 ಭಾಂಡಂ ಬಹುಸಮಾದಾಯ ಮದೀಯೇ ದ್ರವ್ಯಸಾಧನೇ || ೬೧ ||
 ಪರಂ ತೀರಂ ಗಮಿಷ್ಯಾನ ಉತ್ಕರ್ಷಸ್ತ್ವಾನಯೋಃ ಸಮಃ |
 ಇತಿ ತೌ ಮಂತ್ರಯಿತ್ವಾ ತು ಮಂತ್ರವತ್ಸಮಭೀಪ್ಸಿತಂ || ೬೨ ||
 ಸರ್ವಂ ಪ್ರಯಾಣಕಂ ಗೃಹ್ಯ ಹ್ಯಾರುದ್ಧೋ ಲವಣೋದಧಿಂ |
 ತೌ ಗತ್ವಾ ತು ಪರಂ ಭಾಂಡಂ ವಿಕ್ರೀಯ ಪುರತಸ್ತದಾ || ೬೩ ||
 ಪ್ರಾಪ್ತೌ ಬಹುಸುವರ್ಣಂ ಚ ರತ್ನಾನಿ ವಿವಿಧಾನಿ ಚ |
 ನಾನಂ ತಾಂ ಸಂಗತಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾನಾರುರೋಹತುಃ || ೬೪ ||
 ನಾನಮಂತರ್ಜಲೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಿಶೀಥೇ ಸ್ವರ್ಣಸಂಭೃತಾಂ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತು ಸೋಮಶರ್ಮಾಣಮುತ್ಸಂಗೇ ಕೃತಮಸ್ತಕಂ || ೬೫ ||

೫೮-೬೦. ಹಿಂದೆ ಕೃತಯುಗದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಸುಕೇಶನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ವೈಶ್ಯ ನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕನೂ, ವಿಶಾಲನೇತ್ರನೂ, ನಿಷ್ಕವಟಿಯೂ ಆದ ಸೋಮಶರ್ಮನೆಂಬ ಪುತ್ರನಿದ್ದನು. ಅವನು ದರಿದ್ರನೂ, ಸಕಲ ಕಾರ್ಯ ನಿಪುಣನೂ ಆದ ಸಹದೇವನೆಂಬ ಓರ್ವ ವೈಶ್ಯಕುಮಾರನೊಡನೆ ಸ್ನೇಹವಾಡಿದನು. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಅವನೊಡನೆ ವ್ಯಾಪಾರಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಆಲೋಚಿಸಿದನು.

೬೧-೬೪. ಅದರಂತೆ ಅವನು, “ಮಿತ್ರನೆ! ನನ್ನ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಬಹಳ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಮುದ್ರಯಾನದಿಂದ ಬೇರೆ ದಡಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ. ಲಾಭವು ನಮ್ಮಿವರಿಗೂ ಸಮಾನವಾಗಿರಲಿ” ಎಂದು ಅವನೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ಅದರಂತೆ ತಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಯಾಣವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಲವಣ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊರಟರು. ಮತ್ತೊಂದು ದಡವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿಯ ವಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾರಿ ಬಹು ಸುವರ್ಣವನ್ನೂ, ವಿವಿಧ ರತ್ನಗಳನ್ನೂ ವಡೆದು ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹಡಗಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಆ ಹಡಗಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೊರಟರು.

೬೫-೬೬. ಸಹದೇವನು ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ನಡುವೆ ಚಿನ್ನದಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ನಾವೆಯನ್ನೂ, ತನ್ನ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ತಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ನಂಬಿಕೆ

ಶಯಾನಮತಿವಿಶ್ವಸ್ತಂ ಸಹದೇವೋ ವ್ಯಚಿಂತಯತ್ |
 ಏಷ ನಿದ್ರಾವಶಂ ಯಾತೋ ಮಯಿ ಪ್ರಾಣಾನ್ನಿಧಾಯ ವೈ || ೬೬ ||
 ಅಸ್ಯಾಧೀನಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ದ್ರವ್ಯರತ್ನಮಶೇಷತಃ |
 ಉತ್ಕರ್ಷಾರ್ಥಂ ತು ಮೇ ದದ್ಯಾತ್ಪತ್ರಗತ್ವಾಥನಾ ನನಾ || ೬೭ ||
 ಇತಿ ನಿಶ್ಚಿತ್ಯ ಮನಸಾ ಪಾಪಸ್ತಂ ಲವಣೋದಧೌ |
 ಚಿಕ್ಷೇಪ ಸೋಮಶರ್ಮಾಣಂ ಪಾಪಧ್ಯಾತೇನ ಚೇತಸಾ || ೬೮ ||
 ಉತ್ತೀರ್ಯ ತರಣಾತ್ಪ್ರಸ್ಮಾದ್ಗತ್ವಾ ಸಂಗೃಹ್ಯ ತದ್ಧನಂ |
 ತತಃ ಕತಿಪಯಾಃಹೋಭಿಃ ಸಂಯುಕ್ತಃ ಕಾಲಧರ್ಮಣಾ || ೬೯ ||
 ಗತೋ ಯಮಪುರಂ ಘೋರಂ ಗೃಹೀತೋ ಯಮಕಿಂಕರೈಃ |
 ಸ ನೀತಸ್ತೇನ ಮಾರ್ಗೇಣ ಯತ್ರ ಸಂತಪತೇ ರವಿಃ || ೭೦ ||
 ಕೃತ್ವಾ ದ್ವಾದಶಧಾತ್ಮಾನಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪ್ರಲಯೇ ಯಥಾ |
 ಸುತೀಕ್ಷ್ಣಾಃ ಕಂಟಿಕಾ ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಶ್ವಾನಃ ಸುದಾರುಣಾಃ || ೭೧ ||
 ತೀಕ್ಷ್ಣದಂಷ್ಟ್ರಾ ಮಹಾನ್ಯಾಲಾ ನ್ಯಾಘ್ರಾ ಯತ್ರ ಮಹಾವೃಕಾಃ |
 ಸುತಸ್ತಾ ವಾಲುಕಾ ಯತ್ರ ಕ್ಷುಧಾ ತೃಷ್ಣಾ ತನೋ ಮಹತ್ || ೭೨ ||

ಯಿಂದ ಮಲಗಿರುವ ಸೋಮಶರ್ಮನನ್ನು ಕಂಡು ಹೀಗೆ ಚಿಂತಿಸಿದನು.
 “ಈ ಸೋಮಶರ್ಮನು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

೬೬. ಈ ದ್ರವ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಇವನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿವೆ. ವಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋದಮೇಲೆ
 ಇವನು ಲಾಭದ ಅರ್ಧಭಾಗವನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡುವನೋ ಇಲ್ಲವೋ.”

೬೭. ಪಾಪಿಯಾದ ಸಹದೇವನು ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ವಾಪಸುನಸ್ಸಿನಿಂದ
 ಸೋಮಶರ್ಮನನ್ನು ಲವಣಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಎಸೆದನು.

೬೯. ಅನಂತರ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಆ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು
 ಕೆಲವು ಕಾಲದಮೇಲೆ ಮಡಿದೂ ಹೋದನು.

೭೦-೭೨. ಬಳಿಕ ಯಮದೂತರು ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ
 ಅವರು, ಸೂರ್ಯನು ಹನ್ನೆರಡು ವಿಧವಾಗಿ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಪ್ರಳಯಕಾಲ
 ದಂತೆ ಸಂತಪಿಸುವ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋದರು.
 ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿತವಾದ ಮುಳ್ಳುಗಳೂ, ಭಯವನ್ನಂಟುಮಾಡುವ
 ನಾಯಿಗಳೂ, ಹರಿತವಾದ ಹಲ್ಲುಗಳುಳ್ಳ ಹಾವುಗಳೂ, ಹುಲಿಗಳೂ, ದೊಡ್ಡ
 ತೋಳಗಳೂ, ಕಾದ ಮರಳೂ, ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳೂ, ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯೂ
 ತುಂಬಿದ್ದುವು.

ಸಾನೀಯಸ್ಯ ಕಥಾ ನಾಸ್ತಿ ನ ಛಾಯಾ ನಾಶ್ರಮಃ ಕ್ವಚಿತ್ |
 ಅನ್ನಂ ಸಾನೀಯಸಹಿತಂ ಯಾವತ್ತದ್ವೀಯತೇ ವಿಷಂ || ೭೩ ||
 ಛಾಯಾಂ ಸಂಪ್ರಾರ್ಥಮಾನಾನಾಂ ಭೈಶಂ ಜ್ವಲತಿ ಸಾನಕಃ |
 ತೈರ್ದಹ್ಯಮಾನಾ ಬಹುಶೋ ವಿಲಪಂತಿ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ || ೭೪ ||
 ಹಾ ಭ್ರಾತರ್ಮಾತಃ ಪುತ್ರೇತಿ ಪತಂತಿ ಪಥಿ ಮೂರ್ಛಿತಾಃ |
 ಇತ್ಥಂ ಭೂತೇನ ಮಾರ್ಗೇಣ ಸ ನೀತೋ ಯಮುಕಿಂಕರೈಃ || ೭೫ ||
 ಯತ್ರ ತಿಷ್ಠತಿ ದೇವೇಶಃ ಪ್ರಜಾಸಂಯಮನೋ ಯಮುಃ |
 ತೇ ದ್ವಾರದೇಶೇ ತಂ ಮುಕ್ತಾಸ್ವಚಚಕ್ಷುರ್ಯಮುಕಿಂಕರಾಃ || ೭೬ ||
 ಬದ್ಧಾಸ್ತಂ ಗಲಸಾಲೇನ ಹ್ಯಾಸೀನಂ ಮಿತ್ರಘಾತಿನಂ |
 ಅವಧಾರಯ ದೇವೇಶ ಬುದ್ಧ್ಯಸ್ಯ ಯದನಂತರಂ || ೭೭ ||

ಯಮ ಉವಾಚ:—

ನ ತು ಪೂರ್ವಂ ಮುಖಂ ದೃಷ್ಟಂ ಮಯಾ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಿನಾಂ |
 ಯೇ ಮಿತ್ರದ್ರೋಹಿಣಃ ಸಾಪಾಸ್ತೇಷಾಂ ಕಿಂ ಶಾಸನಂ ಭವೇತ್ || ೭೮ ||
 ಋಷಯೋಽತ್ರ ವಿಚಾರಾರ್ಥಂ ನಿಯುಕ್ತಾ ನಿಪುಣಾಃ ಸ್ಥಿತಾಃ |
 ತೇ ಯತ್ರ ಬ್ರುವತೇ ತತ್ರ ಕ್ಷಿಪಧ್ವಂ ಮಾ ವಿಚಾರ್ಯತಾಂ || ೭೯ ||

೭೩. ನೀರೂ, ನೆರಳೂ, ಆಶ್ರಮವೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನೀರಿನಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಅನ್ನದ ಬದಲಾಗಿ ವಿಷವನ್ನೇ ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.

೭೪. ನೆರಳನ್ನು ಬೇಡುವವರ ಮೇಲೆ ಅಗ್ನಿಯು ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅದರಿಂದ ಸುಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಜೀವಿಗಳು ಬಹಳವಾಗಿ ಗೋಳಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು.

೭೫. ಅವರು ಅಣ್ಣ, ಆಮ್ಮ, ಮಗು ಎಂದು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಛಗೊಂಡು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಮುಕಿಂಕರರು ಇಂತಹ ದಾರಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು.

೭೬-೭೭. ಆ ಯಮಭೈತ್ಯರು ಯಮನೆಡೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, “ವ್ರಭೂ! ಇವನು ಮಿತ್ರನನ್ನು ಕೊಂದಿರುವನು. ಇವನಿಗೆ ಮುಂದೆ ಏನನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸು” ಎಂದರು.

೭೮-೭೯. ಯಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ನಾನು ಹಿಂದೆ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತುಕರ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಮಿತ್ರದ್ರೋಹಿಗಳಾದ ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಶಿಕ್ಷೆಯು ವಿಹಿತವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲು ನಿಪುಣರಾದ ಋಷಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿರುವೆನು. ಅವರು ಏನನ್ನು ಹೇಳುವರೋ, ಎಲ್ಲಿಗೆ ಒಯ್ದುಹಾಕಿರಂದು ಹೇಳುವರೋ ಅಲ್ಲಿ ಇವನನ್ನು ಎಸೆಯಿರಿ. ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಡಿರಿ.

ಇತ್ಯುಕ್ತಾಸ್ತೇ ತನಾದಾಯ ಕಿಂಕರಾಃ ಶೀಘ್ರಗಾಮಿನಃ |
 ಮುನೀಶಾಂಸ್ತತ್ರ ತಾನೂಚುಸ್ತಂ ನಿವೇದ್ಯ ಯಮಾಜ್ಞಯಾ || ೮೦ ||
 ದ್ವಿಜಾ ಅನೇನ ಮಿತ್ರಂ ಸ್ವಂ ಪ್ರಸುಪ್ತಂ ನಿಶಿ ಘಾತಿತಂ |
 ವಿಶ್ವಸ್ತಂ ಧನಲೋಭೇನ ಕೋ ದಂಡೋಽಸ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೮೧ ||
 ಮುನಯ ಊಚುಃ :-

ಅದೃಷ್ಟಪೂರ್ವಮಸ್ಮಾಭಿರ್ವದನಂ ಮಿತ್ರಘಾತಿನಾಂ |
 ಕೃತ್ವಾ ಪಟಾಂತರೇ ಹ್ಯೇನಂ ಶೃಣ್ವಂತು ಗತೀಮಸ್ಯ ತಾಂ || ೮೨ ||
 ತೇ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ವಿಚಾರ್ಯಾಥ ಋಷಯಶ್ಚ ಪರಸ್ಪರಂ |
 ಆಹೂಯ ಯಮದೂತಾಂಸ್ತಾನೂಚುರ್ಬ್ರಹ್ಮಣಪುಂಗವಾಃ || ೮೩ ||
 ಆಲೋಕಿತಾನಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ವೇದಾಃ ಸಾಂಗಾಃ ಸ್ಮೃತೀರಪಿ |
 ಪುರಾಣಾನಿ ಚ ಮೀಮಾಂಸಾ ದೃಷ್ಟಮಸ್ಮಾಭಿರತ್ರಚ || ೮೪ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಘ್ನೇ ಚ ಸುರಾಪೇ ಚ ಸ್ತೇಯೇ ಗುರ್ವಂಗನಾಗಮೇ |
 ನಿಷ್ಪ್ರತಿವಿಹಿತಾ ಶಾಸ್ತ್ರೇ ಕೃತಘ್ನೇ ನಾಸ್ತಿ ನಿಷ್ಪತಿಃ || ೮೫ ||
 ಯೇ ಸ್ತ್ರೀಘ್ನಾಶ್ಚ ಗುರುಘ್ನಾಶ್ಚ ಯೇ ಬಾಲಬ್ರಹ್ಮಘಾತಿನಃ |
 ವಿಹಿತಾ ನಿಷ್ಪತಿಃ ಶಾಸ್ತ್ರೇ ಕೃತಘ್ನೇ ನಾಸ್ತಿ ನಿಷ್ಪತಿಃ || ೮೬ ||

೮೦. ಯಮನು ಹೀಗೆನ್ನಲು, ಆ ಭೃತ್ಯರು ಬೇಗನೆ ಅವನನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಯಮನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಇಂತೆಂದರು.

೮೧. “ಮುನಿಗಳೆ! ಇವನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಮಲಗಿರುವ ಮಿತ್ರನನ್ನು ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಯಿಂದ ಕೊಂದಿದ್ದಾನೆ ಇವನಿಗೆ ಯಾವ ಶಿಕ್ಷೆಯು ವಿಹಿತವಾಗಿರುವುದು”

೮೨. ಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ —ನಾವು ಹಿಂದೆ ಮಿತ್ರರನ್ನು ಕೊಂದವರ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಇವನನ್ನು ತೆರೆಯ ಹಿಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಇವನ ಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿರಿ.

೮೩-೮೪. ಆ ಮುನಿವರ್ಯರ ವರಸ್ಪರವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಯಮದೂತರನ್ನು ಕರೆದು ಇಂತೆಂದರು. “ನಾವು ಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಾಂಗವೇದ, ಸ್ಮೃತಿ, ಪುರಾಣ, ಮೀಮಾಂಸಾಶಾಸ್ತ್ರ ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆವು.

೮೫. ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಘ್ನ, ಸುರಾವಾಯಿ, ಕಳ್ಳ, ಗುರುಪತ್ನಿಯನ್ನು ಸೇರಿದವನು ಇವರಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು ವಿಹಿತವಾಗಿರುವುದು ಕೃತಘ್ನನಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು ವಿಹಿತವಾಗಿಲ್ಲ.

೮೬. ಸ್ತ್ರೀ, ಗುರು, ಬಾಲ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕೊಂದವರಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಕೃತಘ್ನನಿಗೆ ವಿಹಿತವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ವಾಪೀಕೂಪತಡಾಗಾನಾಂ ಭೇತ್ತಾರೋ ಯೇ ಚ ಪಾಪಿನಃ |
 ಉದ್ಯಾನವಾಟಿಕಾನಾಂ ಚ ಭೇತ್ತಾರೋ ಯೇ ಚ ದುರ್ಜನಾಃ || ೮೭ ||
 ದಾನಾಗ್ನಿದಾಹಕಾ ಯೇ ಚ ಸತತಂ ಯೇಃಸುಹಿಂಸಕಾಃ |
 ನ್ಯಾಸಾಪಹಾರಿಣೋ ಯೇ ಚ ಗರದಾಃ ಸ್ವಾಮಿವಂಚಕಾಃ || ೮೮ ||
 ಮಾತಾಪಿತೃಗುರೂಣಾಂ ಚ ತ್ಯಾಗಿನೋ ದೋಷದಾಯಿನಃ |
 ಸ್ವಭರ್ತೃವಂಚನಪರಾ ಯಾ ಸ್ತ್ರೀ ಗರ್ಭಪ್ರಘಾತಿನೀ || ೮೯ ||
 ವಿನೇಕರಹಿತಾ ಯಾ ಸ್ತ್ರೀ ಯಾಸ್ನಾತಾ ಭೋಜನೇ ರತಾ |
 ದ್ವಿಕಾಲಭೋಜನರತಾಸ್ತಥಾ ವೈಷ್ಣವವಾಸರೇ || ೯೦ ||
 ತಾಸಾಂ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಗತಿದೃಷ್ಟ್ವಾ ನ ತು ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಿನಾಂ |
 ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಿನಾಂ ಪುಂಸಾಂ ಮಿತ್ರದ್ರೋಹಕೃತಾಂ ತಥಾ || ೯೧ ||
 ತೇಷಾಂ ಗತಿನಃ ವೇದೇಷು ಪುರಾಣೇಷು ಚ ಕಾ ಕಥಾ |
 ಇತಿ ಸ್ಥಿತೇಷು ಪಾಪೇಷು ಗತೀರೇಷಾಂ ನ ವಿದ್ಯತೇ || ೯೨ ||
 ನಾನ್ಯಾ ಗತಿರ್ಮಿತ್ರಹನನೇ ವಿಶ್ವಸ್ತಘ್ನೇ ಚ ಸಃ ಶ್ರುತಂ |
 ಇತೋ ನೀತ್ವಾ ಯಮದೂತಾ ಏನಂ ವಿಶ್ವಸ್ತಘಾತಿನಂ || ೯೩ ||
 ಕಲ್ಪಕೋಟಿಶತಂ ಸಾಗ್ರಂ ಪರ್ಯಾಯೇಣ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ |
 ನರಕೇಷು ಚ ಸರ್ವೇಷು ತ್ರಿಂಶತ್ಕೋಟಿಷು ಸಂಖ್ಯಯಾ || ೯೪ ||
 ಕ್ಷಿಪ್ಯತಾಮೇಷ ಮಿತ್ರಘ್ನೋ ವಿಚಾರೋ ಮಾ ವಿಧೀಯತಾಂ |
 ಇತಿ ತೇ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಕುಂಕರಾಸ್ತಂ ನಿಗೃಹ್ಯ ಚ || ೯೫ ||

೮೭-೯೨ ಬಾವಿ, ಕೊಳ, ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಿದ ಪಾಪಿಗಳು, ಉದ್ಯಾನವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿದ ದುರ್ಜನರು, ದಾನಾಗ್ನಿದಾಹಕರು, ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸಕರು, ನ್ಯಾಸಾಪಹಾರಿಗಳು, ವಿಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವರು, ಸ್ವಾಮಿವಂಚಕರು, ಮಾತೃ, ಪಿತೃ, ಗುರುಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವರು, ದೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದವರು ಇವರಿಗೂ, ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಮೋಸಮಾಡಿದವಳು, ಗರ್ಭವನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿದವಳು, ವಿನೇಕವಿಲ್ಲದವಳು, ಸ್ನಾನಚೂಡದೆ ಭೋಜನಮಾಡಿದವಳು, ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಿನ (ಏಕಾದಶೀ ದಿನ) ಎರಡು ಪೇಳಿ ಭುಜಿಸಿದವಳು ಇವರಿಗೂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆ. ವಿಶ್ವಾಸಘಾತುಕರೂ, ಮಿತ್ರದ್ರೋಹಿಗಳೂ ಆದವರಿಗೆ ವೇದಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಗತಿಯು ವಿಹಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರಲು ಈ ಪಾಪಿಗೆ ಗತಿಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೯೩-೯೫. ಮಿತ್ರನನ್ನು ಕೊಂದ ಈ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತುಕನಿಗೆ ಬೇರೆ ಗತಿಯನ್ನು ನಾವು ಕೇಳದಿರುವುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ನೂರು ಕೋಟಿ ಕಲ್ಪಗಳಕಾಲ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮೂವತ್ತುಕೋಟಿ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ಎಸೆಯಿರಿ. ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಡಿರಿ.” ಆ ಭೃತ್ಯರು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ

ಯತ್ರ ತೇ ನರಕಾ ಘೋರಾಸ್ತತ್ರ ಕ್ಷೇಪ್ತಂ ಗತಾಸ್ತತಃ |
ತೇ ತಮಾದಾಯ ಹಿ ನರಕೇ ಘೋರೇ ರೌರವಸಂಜ್ಞಿತೇ || ೯೬ ||
ಚಿಕ್ಷಿಪುಸ್ತತ್ರ ಪಾಪಿಷ್ಠಂ ಕ್ಷಿಪ್ತೇ ರಾವೋಽಭವನ್ಮಹಾನ್ |
ನರಕಸ್ಥಿತಭೂತೇಷು ಮೋಕ್ಷವ್ಯೋ ನೈವ ಪಾಪಕೃತ್ || ೯೭ ||
ಅಸ್ಯ ಸಂಸ್ಪರ್ಶನಾದೇವ ಪೀಡಾ ಶತಗುಣಾ ಭವೇತ್ |
ಯಥಾ ವ್ಯಧಾಃ ಸಿಕಾಷ್ಣೈಶ್ಚ ಸಮಿದ್ಧೈರ್ದಹನಾತ್ಮಕೈಃ || ೯೮ ||
ಭವತಿ ಸ್ಪರ್ಶನಾತ್ಸಸ್ಯ ಕಿಮೇತೇನ ಮೃತಾನುಲಂ |
ಯಥಾ ದುರ್ಜನಸಂಸರ್ಗಾತ್ಸುಜನೋ ಯಾತಿ ಲಾಘವಂ || ೯೯ ||
ಸನ್ನಿಧಾನಾತ್ಪ್ರಾಣಾಃ ಸ್ಯಾಶು ಕ್ಷೇತೇ ಕ್ಷ್ಣಾರಾವಸೇಚನಂ |
ಪ್ರಸಾದಃ ಕ್ರಿಯತಾಮಾಶು ನೀಯತಾಂ ನರಕೇಽನ್ಯತಃ || ೧೦೦ ||
ಏವಮುಕ್ತಾಸ್ತತಸ್ತೈಸ್ತು ಗತಾಸ್ತೇ ತ್ವಶುಚಿಂ ಪ್ರತಿ |
ತತ್ರ ತೇ ನಾರಕಾಃ ಸಂತಿ ಪೂರ್ವವತ್ತೇಽಪಿ ಚುಕ್ರಶುಃ || ೧೦೧ ||
ಏವಂ ತೇ ಕಿಂಕರಾಃ ಸರ್ವೇ ಪರ್ಯಟಿನ್ನರಕಮಂಡಲೇ |
ನರಕೇಽಪಿ ಸ್ಥಿತಿಸ್ತಸ್ಯ ನಾಸ್ತಿ ನಾಪಸ್ಯ ದುರ್ಮತೇಃ || ೧೦೨ ||
ಯದಾ ತದಾ ತು ತೇ ಸರ್ವೇ ತಂ ಗೃಹ್ಯ ಯಮಸನ್ನಿಧೌ |
ಗತ್ವಾ ನಿವೇದ್ಯ ತತ್ಸರ್ವಂ ಯದುಕ್ತಂ ನಾರಕೈರ್ನರೈಃ |
ನರಕೇ ನ ಸ್ಥಿತೀರ್ಯಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಕಿಂ ಕ್ರಿಯತಾಂ ವದ || ೧೦೩ ||

ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ರೌರವವೆಂಬ ಘೋರನರಕಕ್ಕೆ ಎಸೆಯಲು, ಅಲ್ಲಿ ನರಕ ವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಈ ರೀತಿಯಾದ ಮಹಾ ಶಬ್ದವುಂಟಾಯಿತು. “ಈ ವಾಪಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಡಿ

೯೮-೧೦೦. ಇವನ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ನಮಗೆ ಕತ್ತಿ ಮತ್ತು ಉರಿಯುವ ಬೆಂಕಿ ಗಳಿಂದಾಗುವ ವ್ಯಥೆಯು ಆಗುತ್ತಿರಬೇಕು? ಈ ವ್ಯಥೆಯು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನೂರು ಮಡಿಯಷ್ಟು ಆಗುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲ. ಇವನು ಯಾವ ವಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ? ದುರ್ಜನರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಸಜ್ಜನನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಲಾಘವವನ್ನು ಹೊಂದು ತಿರುವವು. ಹುಣ್ಣಿಗೆ ಉಪ್ಪನ್ನು ಹಾಕಿದಂತಾಗಿದೆ. ನೀವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿ ಇವನನ್ನು ಬೇರೆ ನರಕಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಿರಿ.”

೧೦೧. ಅವರು ಹೀಗೆ ಕೂಗಿ ಹೇಳಲು, ಆ ಯಮಕಿಂಕರರು ಅವನನ್ನು ಅಶುದ್ಧವಾದ ಬೇರೊಂದು ನರಕಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿರುವ ನರಕ ವಾಸಿಗಳೂ ಹಿಂದಿನ ನಾರಕಿಗಳಂತೆಯೇ ಕಿರಿಚಿಕೊಂಡರು.

೧೦೨. ಹೀಗೆ ಆ ಯಮಕಿಂಕರರೆಲ್ಲರೂ ನರಕಗಳ ಸಮೂಹಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದರು. ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯಾದ ಆ ಪಾಪಿಗೆ ನರಕದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಾನವಿರಲಿಲ್ಲ.

೧೦೩. ಆಗ ಆ ದೂತರು ಅವನನ್ನು ಯಮನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು

ಯಮ ಉವಾಚ:-

ಪಾಪಿಷ್ಠ ಏಷ ವೈ ಯಾತು ಯೋನಿಂ ತೀರ್ಯಜ್ಞಾನ್ನೇವಿತಾಂ ।

ಕಾಲಂ ಮುನಿಭಿರುದ್ವಿಷ್ಟಃ ತೀರ್ಯಗ್ನೋನಿಂ ಪ್ರವೇಶ್ಯತಾಂ ॥ ೧೦೪ ॥

ಏವಮುಕ್ತೇ ತು ವಚನೇ ಪ್ರಜಾಸಂಯಮನೇನ ಚ ।

ಸ ಗತಃ ಕೃಮಿತಾಂ ಪಾಪೋ ವಿಷ್ಣಾಸು ಚ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ॥ ೧೦೫ ॥

ತತೋಽಸೌ ದಂಶನುಶಕಾನ್ವಿಸೀಲಿಕಸಮುದ್ಭವಾನ್ ।

ಯೂಕಾ ಮತ್ಕುಣಕಾಞ್ಚಾಂಶ್ಚ ಗತ್ವಾ ಪಕ್ಷಿತ್ವಮಾಗತಃ ॥ ೧೦೬ ॥

ಸ್ಥಾನರತ್ನಂ ಗತಃ ಪಶ್ಚಾತ್ಪಾಷಾಣತ್ವಂ ತತಃ ಪರಂ ।

ಸರೀಸೃಪಾನಜಗರವರಾಹಮೃಗಹಸ್ತಿನಃ ॥ ೧೦೭ ॥

ವೃಕಶ್ಚಾನಖರೋಷ್ಠಾಂಶ್ಚ ಶೂಕರೀಂ ಗ್ರಾಮಜಾತಿಕಾಂ ।

ಯೋನಿನಾಶ್ಚತರೀಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ತಥಾ ಮಹಿಷಸಂಭವಾಂ ॥ ೧೦೮ ॥

ಏತಾಶ್ಚಾನೃಶ್ಚ ಬಹ್ವೀರ್ವೈ ಪ್ರಾಪಯೋನೀಃ ಕ್ರಮೇಣ ವೈ ।

ಸ ತಾ ಯೋನೀರನುಪ್ರಾಪ್ಯ ಧುರ್ಯೋಃಭೂದ್ಭಾರವಾಹಕಃ ॥ ೧೦೯ ॥

ಸ ಗೃಹೇ ಸಾರ್ಥಿವೇಶಸ್ಯ ಧಾರ್ಮಿಕಸ್ಯ ಯಶಸ್ವಿನಃ ।

ಸ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕಾರ್ತಿಕೀಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಮೇಕದಾ ನೃಪಸತ್ತಮಃ ॥ ೧೧೦ ॥

ಪುರೋಹಿತಂ ಸಮಾಹೂಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂಶ್ಚ ತಥಾ ಬಹೂನ್ ।

ನ ಗೃಹೇ ಕಾರ್ತಿಕೀಂ ಕುರ್ಯಾದೇತನ್ಮೇ ಬಹುಶಃ ಶ್ರುತಂ ॥ ೧೧೧ ॥

ಹೋಗಿ ನರಕವಾಸಿಗಳು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, “ಇವನಿಗೆ ನರಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ, ಏನನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳು” ಎಂದರು.

೧೦೪. ಯಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಪಾಪಿಷ್ಠನಾದ ಇವನು ಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದ ಕಾಲದವರೆಗೆ ತೀರ್ಯಗ್ನೋನಿಯನ್ನು ಸೇರಿ ಬಿದ್ದಿರಲಿ

೧೦೫. ಯಮನು ಹೀಗೆ ನುಡಿಯಲು, ಆ ಪಾಪಿಯು ಮಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕ್ರಿಮಿತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೧೦೬-೧೦೮. ಅನಂತರ ಅವನು ನೊಣ, ಸೊಳ್ಳೆ, ಇರುವೆ, ಹೇನು, ತಿಗಣೆ, ಪಕ್ಷಿಯ ಜನ್ಮಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಆಮೇಲೆ ಕಲ್ಲಾದನು. ತರುವಾಯ ಸರಿಯುವ ಪ್ರಾಣಿ, ಅಜಗರ, ವರಾಹ, ಮೃಗ, ಆನೆ, ತೋಳ, ನಾಯಿ, ಕತ್ತೆ, ಒಂಟೆ, ಗ್ರಾಮಸೂಕರ, ಹೇಸರಕತ್ತೆ, ಕೋಣಗಳ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳಿದನು.

೧೦೯-೧೧೧. ಹೀಗೆ ಅವನು ಈ ಯೋನಿಗಳನ್ನೂ, ಇತರ ಬಹುವಿಧ ಯೋನಿಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಒಬ್ಬ ಧಾರ್ಮಿಕನೂ, ಕೀರ್ತಿವಂತನೂ ಆದ ರಾಜನ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಆ ರಾಜನು ಒಂದಾ ನೊಂದು ದಿನ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸವು ಬರಲು ಪುರೋಹಿತರನ್ನೂ, ಬಹುಮಂದಿ

ಸಮೇತಾ ಕುತ್ರ ಯಾಸ್ಯಾಮ ಇತಿ ಬ್ರೂತ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ |
ಯೋ ಗೃಹೇ ಕಾರ್ತಿಕೀಂ ಕುರ್ಯಾತ್ಸ್ನಾನದಾನಾದಿವರ್ಜಿತಃ || ೧೧೨ ||
ಸಂವತ್ಸರಕೃತಾತ್ಪುಣ್ಯಾತ್ಸ ಬಹಿರ್ಭವತಿ ಶ್ರುತಿಃ |
ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ತೀರ್ಥಂ ಸರ್ವಗುಣಾನ್ವಿತಂ || ೧೧೩ ||
ಸಹಿತಾಸ್ತತ್ರ ಗಚ್ಛಾಮಃ ಸ್ನಾತುಂ ದಾತುಂ ಚ ಶಕ್ತಿತಃ |
ಏವಮುಕ್ತೇ ತು ವಚನೇ ಪಾರ್ಥಿವೇನ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ || ೧೧೪ ||
ಊಚುಃ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ರೇನಾಯಾ ಉತ್ತರೇ ತಟೇ |
ಭಾರೇಶ್ವರೇತಿ ವಿಖ್ಯಾತಂ ಮುಕ್ತೀರ್ಥಂ ನೃಪೋತ್ತಮ || ೧೧೫ ||
ತತ್ರ ಯಾಸೋ ವಯಂ ಸರ್ವೇ ಸರ್ವವಾಸಕ್ಷಯಾವಹಂ |
ಏವಮುಕ್ತಃ ಸ ನೃಪತಿಗೃಹೀತ್ವಾ ಪ್ರಚುರಂ ವಸು || ೧೧೬ ||
ಶಕಟಿಂ ಸಂಭೃತಂ ಕೃತ್ವಾ ಪತ್ರ ಯುಕ್ತಃ ಸ ಧೂರ್ವಹಃ |
ಯಃ ಕೃತ್ವಾ ಮಿತ್ರಹನನಂ ಗೋಯೋನಿಂ ಸಮುವಾಗತಃ || ೧೧೭ ||
ಇತ್ಥಂ ಸ ನರ್ಮದಾತೀರೇ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಸ್ತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ |
ಗತ್ವಾ ಚತುರ್ದಶೀದಿನೇ ಹೃಪವಾಸಕೃತಕ್ಷಣಃ || ೧೧೮ ||
ಗತ್ವಾ ಸ ನರ್ಮದಾತೀರೇ ನಾಮ ರುದ್ರೇತ್ಯನುಸ್ಮರನ್ |
ಶುಚಿಪ್ರದೇಶಾಚ್ಚ ಮೃದಂ ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ಗೃಹ್ಯತಾಂ || ೧೧೯ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನಾ ಕರೆಯಿಸಿ ಹೀಗೆಂದನು. “ನಾನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕಿಯನಾಚರಿಸಬಾರದೆಂದು ಒನೇಕಬಾರಿ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ.

೧೧೨-೧೧೫. ದ್ವಿಜವರ್ಯರೆ! ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗೋಣ. ತೀರ್ಥಸ್ನಾನದಾನಗಳಿಲ್ಲದೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕಿಯನ್ನಾಚರಿಸಿದವನು ಒಂದು ವರ್ಷ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಅದುದರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರ ಸ್ನಾನದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಕಲ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತೀರ್ಥವೊಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ” ರಾಜನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು, ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಇಂತೆಂದರು. “ಮಹಾರಾಜ! ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ಉತ್ತರತೀರದಲ್ಲಿ ಭಾರೇಶ್ವರವೆಂಬ ಮುಕ್ತೀರ್ಥವೊಂದಿರುವುದು.

೧೧೬-೧೧೭. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ.” ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು, ಆ ರಾಜನು ಬಹಳ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಗಾಡಿಗೆ ತುಂಬಿ, ಮಿತ್ರನನ್ನು ಕೊಂಡು ಎತ್ತಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ಸಹದೇವನನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದನು.

೧೧೮-೧೧೯. ಹೀಗೆ ಅವನು ಆ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ರುದ್ರನಾಮಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮೃತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು.

ಉದ್ಭೃತಾಃಸಿ ವರಾಹೇಣ ರುದ್ರೇಣ ಶತಬಾಹುನಾ ।

ಅಹಮಪ್ಯುದ್ಧರಿಷ್ಯಾಮಿ ಪ್ರಜಯಾ ಬಂಧನೇನ ಚ ॥ ೧೨೦ ॥

ಸ ಏವಂ ತಾಂ ಮೃದಂ ನೀತ್ವಾ ಮುಕ್ತಾಸ್ವ ತೀರೇ ತಥೋತ್ತರೇ ।

ದದರ್ಶ ಭಾಸ್ಕರಂ ಪಶ್ಚಾಂತ್ರೇಣಾಃನೇನ ಚಾಲಭೇತ್ ॥ ೧೨೧ ॥

ಅಶ್ವಕ್ರಾಂತೇ ರಥಕ್ರಾಂತೇ ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತೇ ವಸುಂಧರೇ ।

ಮೃತ್ತಿಕೇ ಹರ ನೇ ಪಾಪಂ ಜನ್ಮಕೋಟಿಶತಾರ್ಜಿತಂ ॥ ೧೨೨ ॥

ತತ ಏವಂ ವಿಗಾಹ್ಯಾಪೋ ಮಂತ್ರನೇತಮುದೀರಯೇತ್ ।

ತ್ವಂ ನರ್ಮದೇ ಪುಣ್ಯಜಲೇ ತನಾಂಭಃ ಶಂಕರೋದ್ಭವಂ ॥ ೧೨೩ ॥

ಸ್ನಾನಂ ಪ್ರಕುರ್ವತೋ ಮೇಢ್ಯ ಪಾಪಂ ಹರತು ಚಾರ್ಜಿತಂ ।

ಸ ಸ್ನಾತ್ವಾಃನೇನ ವಿಧಿನಾ ಸಂತರ್ಪ್ಯ ಪಿತೃದೇವತಾಃ ॥ ೧೨೪ ॥

ಯಯೌ ದೇನಾಲಯಂ ಪಶ್ಚಾದುಪಹಾರೈಃ ಸಮನ್ವಿತಃ ।

ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯೇ ಶಂಕರಂ ಲೋಕಶಂಕರಂ ॥ ೧೨೫ ॥

ಪುರಾಣೋಕ್ತವಿಧಾನೇನ ಪೂಜಾಂ ಸಮುಪಚಕ್ರಮೇ ।

ಪೂಜಾ ಚತುಷ್ಟಯಂ ದೇವಿ ಶಿವರಾತ್ರಾಂ ನಿಗದ್ಯತೇ ॥ ೧೨೬ ॥

೧೨೦. “ನಿನ್ನನ್ನು ವರಾಹನೂ, ಶತಬಾಹುವಾದ ರುದ್ರನೂ ಉದ್ಧರಿಸಿರು ವರು. ನಾನೂ ಪ್ರಜಾಬಂಧನದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವೆನು.”

೧೨೧. ಅವನು ಹೀಗೆ ಆ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ಉತ್ತರತಟದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಆ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡನು.

೧೨೨. “ಅಶ್ವ, ರಥ, ವಿಷ್ಣು ಇವರಿಂದ ದಾಟಲ್ಪಟ್ಟ ಮೃತ್ತಿಕಾರೂಪ ಳಾದ ಭೂದೇವಿಯೆ! ನೀನು ಅನೇಕಕೋಟಿ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ನನ್ನ ಪಾಪ ವನ್ನು ನೀಗಿಸು.”

೧೨೩-೧೨೬. ಅನಂತರ ಅವನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿದು, ‘ನರ್ಮದೆಯೆ! ನೀನು ಪವಿತ್ರವಾದ ನೀರುಳ್ಳವಳಾಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ನೀರು ಶಂಕರನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವುದು. ಇದು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ವರಿಹರಿಸಲಿ’ ಎಂದು ಮಂತ್ರವನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿ ಮಿಂದು, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿ ಪೂಜಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೊಡನೆ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಂಕರನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಪುರಾಣೋಕ್ತವಿಧಿಯಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನಾರಂಭಿಸಿದನು. ಶಿವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪೂಜೆಗಳು ವಿಹಿತವಾಗಿರುವುವು.

ಸಂಸ್ಕಾಪ್ಯ ಪ್ರಥಮೇ ಯಾಮೇ ಪಂಚಗವ್ಯೇನ ಶಂಕರಂ ।
 ಘೃತೇನ ಪೂರಣಂ ಪಶ್ಚಾತ್ಕೃತಂ ನೃಪವರೇಣ ತು ॥ ೧೨೭ ॥
 ಧೂಪದೀಪೌ ನಿವೇದ್ಯಾದ್ಯಂ ಸಂಕಲ್ಪ್ಯ ಚ ಯಥಾವಿಧಿ ।
 ಅರ್ಘ್ಯೇಣಾನೇನ ದೇವೇಶಂ ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ಶಂಕರಂ ॥ ೧೨೮ ॥
 ನಮಸ್ತೇ ದೇವದೇವೇಶ ಶಂಭೋ ಪರಮಕಾರಣ ।
 ಗೃಹಾಣಾರ್ಘ್ಯಮಿಮಂ ದೇವ ಸಂಸಾರಾಘಮಾಪಾಕುರು ॥ ೧೨೯ ॥
 ವಿತ್ತಾನುರೂಪತೋ ದತ್ತಂ ಸುವರ್ಣಂ ಮಂತ್ರಕಲ್ಪಿತಂ ।
 ಅಗ್ನಿಹಿ ದೇವಾಃ ಸರ್ವೇ ಸುವರ್ಣಂ ಚ ಹುತಾಶನಾತ್ ॥ ೧೩೦ ॥
 ಅತಃ ಸುವರ್ಣದಾನೇನ ಪ್ರೀತಾಃ ಸ್ಯುಃ ಸರ್ವದೇವತಾಃ ।
 ತದರ್ಘ್ಯಂ ಸರ್ವದಾ ದಾತುಃ ಪ್ರೀತೋ ಭವತು ಶಂಕರಃ ॥ ೧೩೧ ॥
 ಅನೇನ ವಿಧಿನಾ ತೇನ ಪೂಜಿತಃ ಪ್ರಥಮೇ ಶಿವಃ ।
 ಯಾಮೇ ದ್ವಿತೀಯೇ ತು ಪುನಃ ಪೂರ್ವೋಕ್ತವಿಧಿನಾ ಚರೇತ್ ॥ ೧೩೨ ॥
 ಸ್ನಾಪಯಾಮಾಸ ದುಗ್ಧೇನ ಗವ್ಯೇನ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕಂ ।
 ತಂದುಲೈಃ ಪೂರಣಂ ಪಶ್ಚಾತ್ಕೃತಂ ಲಿಂಗಸ್ಯ ಶೂಲಿನಃ ॥ ೧೩೩ ॥
 ಕೃತ್ವಾ ವಿಧಾನಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ದತ್ತಂ ವಸ್ತ್ರಯುಗಂ ಸಿತಂ ।
 ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರಯುಗಂ ಯಸ್ಮಾಚ್ಛಂಕರಸ್ಯಾತಿವಲ್ಲಭಂ ॥ ೧೩೪ ॥

೧೨೭ ಆ ರಾಜನು ಮೊದಲು ಶಂಕರನನ್ನು ಪಂಚಗವ್ಯದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಘೃತದಿಂದ ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿದನು.

೧೨೮-೧೨೯. ವಿಧಿಯಂತೆ ಧೂಪದೀಪಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿ “ಕರುಣಾಳುವೂ, ದೇವೇಶನೂ ಆದ ಶಂಕರ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ನನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸು” ಎಂದು ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನಿತ್ತನು.

೧೩೦. ದ್ರವ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಮಂತ್ರಕಲ್ಪಿತವಾದ ಸುವರ್ಣವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದನು. ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳೂ ಅಗ್ನಿರೂಪರಾಗಿರುವರು.

೧೩೧. ಆದುದರಿಂದ ಸುವರ್ಣದಾನದಿಂದ ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳೂ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುವರು. ಅಂತಹ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವವನಲ್ಲಿ ಶಂಕರನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುವನು.

೧೩೨. ಪ್ರಥಮಯಾಮದಲ್ಲಿ ಅವನು ಈ ವಿಧಿಯಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು. ಎರಡನೆ ಯಾಮದಲ್ಲಿಯೂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಕ್ರಮದಿಂದಲೇ ಪೂಜಿಸಿದನು.

೧೩೩. ತ್ರಿಪುರನಾಶಕನಾದ ಶಂಕರನನ್ನು ಆಕಳ ಹಾಲಿನಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ ಲಿಂಗವನ್ನು ಅಕ್ಕಿಯಿಂದ ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿದನು.

೧೩೪. ಪೂರ್ವೋಕ್ತವಿಧಿಯನ್ನಾಚರಿಸಿ ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರಯುಗವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದನು. ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರವು ಶಂಕರನಿಗೆ ಅತಿ ಪ್ರಿಯವಾದುದು.

ಪ್ರೀತೋ ಭವತಿ ವೈ ಶಂಭುದತ್ತೇನ ಶ್ವೇತವಾಸಸಾ |
 ಯಾನುಂ ತೃತೀಯಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನೃಪತಿಸತ್ತಮಃ || ೧೩೫ ||
 ದೇವಂ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಮಧುನಾ ಪೂರಣಂ ಚಕ್ರಿವಾಂಸ್ತಿಲೈಃ |
 ತಿಲದ್ರೋಣಪ್ರದಾನಂ ಚ ಕುರ್ಯಾನ್ಮಂತ್ರಮುದೀರಯನ್ || ೧೩೬ ||
 ತಿಲಾಃ ಶ್ವೇತಾಸ್ತಿಲಾಃ ಕೃಷ್ಣಾಃ ಸರ್ವಪಾಪಹರಾಸ್ತಿಲಾಃ |
 ತಿಲದ್ರೋಣಪ್ರದಾನೇನ ಸಂಸಾರಶ್ಚಿದ್ಯತಾಂ ನುನು || ೧೩೭ ||
 ಅನೇನ ವಿಧಿನಾ ರಾಜಾ ಯಾಮಿನೀಯಾಮಪೂಜನಂ |
 ಅತಿನಾಹ್ಯ ವಿನೋದೇನ ಬ್ರಹ್ಮಘೋಷೇಣ ಜಾಗರಂ || ೧೩೮ ||
 ಚಕಾರ ಪೂಜನಂ ಶಂಭೋರ್ಬಹುಪುಣ್ಯಪ್ರಸಾಧಕಂ |
 ಯೇ ಜಾಗರೇ ತ್ರಿನೇತ್ರಸ್ಯ ಶಿವರಾತ್ರಾಂ ಶಿವಸ್ಥಿತಾಃ || ೧೩೯ ||
 ತೇ ಯಾಂ ಗತಿಂ ಗತಾಃ ಪಾರ್ಥ ನ ತಾಂ ಯಜ್ಞಂತಿ ಯಜ್ಞಿನಃ |
 ಪಾಪಾನಿ ಯಾನಿ ಕಾನಿ ಸ್ಯುಃ ಕೋಟಿಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಾನ್ಯಪಿ || ೧೪೦ ||
 ಹರಕೇಶವಯೋಃ ಸ್ನಾಂತಿ ಜಾಗರೇ ಯಾಂತಿ ಸಂಕ್ಷಯಂ |
 ಯಾವಂತೋ ನಿಮಿಷಾ ನೃಣಾಂ ಭವಂತಿ ನಿಶಿ ಜಾಗ್ರತಾಂ || ೧೪೧ ||
 ನಿಮಿಷೇ ನಿಮಿಷೇ ರಾಜನ್ ರ್ವಮೇಧಫಲಂ ಧ್ರುವಂ |
 ಉಪವಾಸಪರಾಣಾಂ ಚ ದೇವಾಯತನವಾಸಿನಾಂ || ೧೪೨ ||

೧೩೫-೧೩೭. ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರವನ್ನರ್ಪಿಸುವುದರಿಂದ ಶಂಕರನು ಪ್ರೀತನಾಗುವನು. ಆ ಮಹಾರಾಜನು ಮೂರನೆಯಾವುವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ಎಳ್ಳಿನಿಂದ ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿದನು. ತಿಲವನ್ನು, “ಶ್ವೇತ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣವರ್ಣದ ಎಳ್ಳುಗಳು ವಾಸನನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುವು. ಈ ತಿಲವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವುದರಿಂದ ನನ್ನ ಸಂಸಾರವು ನೀಗಲಿ” ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನು.

೧೩೮-೧೪೨. ರಾಜನು ಈ ವಿಧಿಯಿಂದ ರಾತ್ರಿಯ ಯಾಮಪೂಜೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ವೇದಘೋಷದ ವಿನೋದದಿಂದ ಜಾಗರಣೆಗೈದು ಅತಿ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಶಂಕರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ದಿನ ಜಾಗರಣೆಮಾಡಿದವನು ವಡಿಯುವ ಗತಿಯನ್ನು ಯಾಗಮಾಡುವವರೂ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಕೋಟಿಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿನಗದ ವಾಪಗಳು ಹರಿಹರರಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಜಾಗರಣೆಮಾಡುವುದರಿಂದ ನೀಗುವುವು. ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಮಾಡುವಾಗ ಎಷ್ಟು ನಿಮಿಷಗಳು ಕಳೆಯುವುವೋ, ಜಾಗರಣೆಯ ಒಂದೊಂದು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು. ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವವರು, ಧರ್ಮಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಕೇಳುವವರು, ಹರಿಹರರನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸು

ಶೃಣ್ವತಾಂ ಧರ್ಮಮಾಖ್ಯಾನಂ ಧ್ಯಾಯತಾಂ ಹರಕೇಶವೌ |
 ನ ತಾಂ ಬಹುಸುವರ್ಣೇನ ಕೃತುನಾ ಗತಿಮಾಪ್ನುಯುಃ || ೧೪೩ ||
 ಶಿವರಾತ್ರಿಸ್ತಿಧಿಃ ಪುಣ್ಯಾ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಚ ವಿಶೇಷತಃ |
 ರೇನಾಯಾ ಉತ್ತರಂ ಕೂಲಂ ತೀರಂ ಭಾರೇಶ್ವರೇತಿ ಚ || ೧೪೪ ||
 ಜಾಗೃತಶ್ಚಾಂತಿದುಃಖೇನ ಕಥಂ ಸಾಪಂ ನ ಹಾಸ್ಯತಿ |
 ಇತ್ಥಂ ಸ ಜಾಗರಂ ಕೃತ್ವಾ ಶಿವರಾತ್ರಾಂ ನರೇಶ್ವರಃ || ೧೪೫ ||
 ಪ್ರಭಾತೇ ವಿನುಲೇ ಗತ್ವಾ ನರ್ಮದಾತೀರಮುತ್ತಮಂ |
 ಸ್ನಾಪಿತಾಸ್ತೇನ ತೇ ಸರ್ವೇ ನಾಹನಾನಿ ಗಜಾದಯಃ || ೧೪೬ ||
 ಯೈಸ್ತು ವಾಹೈರ್ಗತಸ್ತೀರ್ಥಂ ಸ್ನಾತೋಹಂ ಸ್ನಾಪಯಾಮಿ ತಾನ್ |
 ತತ್ರ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿತಃ ಸ್ನಾತಸ್ತೀರ್ಥಕ್ಕಾಸ್ತನ್ನಿರ್ಗತೋ ವಣಿಕ್ || ೧೪೭ ||
 ದಾನಂ ದದೌ ತಾನುದ್ವಿಶ್ಯ ಕಿಂಚಿಚ್ಛಕ್ತ್ವಾನ್ಮರೂಪತಃ |
 ತೇನ ವಾಹಕೃತಾದ್ಲೋಷಾನ್ಮುಕ್ತೋ ಭವತಿ ಮಾನವಃ || ೧೪೮ ||
 ಅನ್ಯಥಾಸೌ ಕೃತೋ ಲಾಭಃ ಕೃತೋ ವ್ರಜತಿ ತಾನ್ ಪ್ರತಿ |
 ಸಂಸ್ನಾಪ್ಯ ತಂ ತತೋ ರಾಜಾ ಸ್ವಯಂ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವಿಧಾನತಃ || ೧೪೯ ||
 ಸಂತರ್ಪ್ಯ ಪಿತೃದೇವಾಂಶ್ಚ ಕೃತ್ವಾ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಯಥಾವಿಧಿ |
 ಕೃತ್ವಾ ಪಿಂಡಾನ್ ಪಿತೃಭ್ಯಶ್ಚ ವೃಷಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ || ೧೫೦ ||

ವವರು—ಇವರಿಗುಂಟಾಗುವ ಗತಿಯು ಅನೇಕ ಸುವರ್ಣದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೧೪೪-೧೪೭. ಶಿವರಾತ್ರಿಯೂ, ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ಚತುರ್ದಶಿಯೂ ಲತಿ ಪುಣ್ಯಕರವಾದುವು. ಆ ದಿನ ನರ್ಮದಾತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಭಾರೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಜಾಗರಣೆಮಾಡುವವನ ಪಾವಗಳು ಪರಿಹೃತಗಳಾಗದಿರುವುದೆಂತು? ಹೀಗೆ ಆ ರಾಜನು ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ದಿನ ಜಾಗರಣೆಮಾಡಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ನರ್ಮದಾತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ತನ್ನ ವಾಹನಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿರುವ ಆನೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಿದನು. ಒಡನೆಯ ಅವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಾಗಿರುವ ಆ ವರ್ತಕನೂ ಆ ಎತ್ತಿನ ಜನ್ಮದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದನು.

೧೪೮. ರಾಜನು ಆ ವಾಹನಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ರಕ್ತಾನುಸಾರ ದಾನಮಾಡಿದನು. ಮಾನವನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ವಾಹನವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ವಾವದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೪೯-೧೫೦. ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಸಂವಾದಿಸಿದ ಪುಣ್ಯವು ಆ ವಾಹನಗಳಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲುವುದು. ಆ ರಾಜನು ಹೀಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಿ ತಾನೂ ಮಿಂದು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಶ್ರಾದ್ಧ

ಗತ್ವಾ ದೇವಾಲಯಂ ಪಶ್ಚಾದ್ಧೇವಂ ತೀರ್ಥೋದಕೇನ ಚ |

ಸಂಸ್ನಾಸ್ಯ ಪಂಚಗವ್ಯೇನ ತತಃ ಪಂಚಾಮೃತೇನ ಚ || ೧೫೧ ||

ಸರ್ವಾಷಧಿಜಲೇನೈವ ತತಃ ಶುದ್ಧೋದಕೇನ ಚ |

ಚಂದನೇನ ಸುಗಂಧೇನ ಸಮಾಲಭ್ಯ ಚ ಶಂಕರಂ || ೧೫೨ ||

ಕುಂಕುಮೈಶ್ಚ ಸಕರ್ಪೂರೈರ್ಗಂಧೈಶ್ಚ ವಿವಿಧೈಸ್ತಥಾ |

ಪುಷ್ಪಾಘೈಶ್ಚ ಸುಗಂಧಾಘೈಶ್ಚ ತುರ್ಥಂ ಲಿಂಗಪೂರಣಂ || ೧೫೩ ||

ಕೃತಂ ನೃಪವರೇಣಾಸ್ತ್ರ ಕುರ್ವತಾ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕಂ |

ಗೋದಾನಂ ಚ ಕೃತಂ ಪಶ್ಚಾದ್ವಿಧಿದೃಷ್ಟೇನ ಕರ್ಮಣಾ || ೧೫೪ ||

ಧೇನುಕೇ ರುದ್ರರೂಪಾಸಿ ರುದ್ರೇಣಪರಿನಿರ್ಮಿತಾ |

ಅಸ್ಮಿನ್ನಗಾಥೇ ಸಂಸಾರೇ ಪತಂತಂ ಮಾಂ ಸಮುದ್ಧರ || ೧೫೫ ||

ಧೇನುಂ ಸ್ವಲಂಕೃತಾಂ ದದ್ಯಾದನೇನ ವಿಧಿನಾ ತತಃ |

ಕ್ಷಮಾಸ್ಯ ದೇವದೇವೇಶಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯೇದ್ವಹಾನ್ || ೧೫೬ ||

ಷಡ್ವಿಧೈರ್ಭೋಜನೈರ್ಭಕ್ಷ್ಯೈರ್ವಾಸೋಭಿಸ್ತನ್ ಸಮರ್ಚಯೇತ್ |

ದಕ್ಷಿಣಾಭಿರ್ವಿಚಿತ್ರಾಭಿಃ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಕ್ಷಮಾಪಯೇತ್ || ೧೫೭ ||

ಸ ಸ್ವಯಂ ಬುಭುಜೇ ಪಶ್ಚಾತ್ಪರಿವಾರಸಮನ್ವಿತಃ |

ತಾಮೇವ ರಜನೀಂ ತತ್ರ ನೃವಸಜ್ಜಗತೀಪತಿಃ || ೧೫೮ ||

ಗೃಹದ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನಮಾಡಿ ಶುಭಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ವೃಷಭವನ್ನು ವಿನರ್ಜಿಸಿ, ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಶಂಕರನನ್ನು ತೀರ್ಥಜಲ, ಪಂಚಗವ್ಯ, ಪಂಚಾಮೃತ, ಸಮಸ್ತಾಷಧಿಜಲ, ಶುದ್ಧೋದಕ ಇವುಗಳಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ಸುಗಂಧವಾದ ಗಂಧವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿ ಕುಂಕುಮ, ಕರ್ಪೂರ, ಗಂಧ, ಹೂವುಗಳ ಸಮೂಹ ಇವುಗಳಿಂದ ಲಿಂಗಪೂರಣಮಾಡಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಆಕಳನ್ನು, “ಧೇನುವೆ! ನೀನು ರುದ್ರರೂಪಳೂ, ರುದ್ರನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತಳೂ ಆಗಿರುವೆ. ಅಗಾಧವಾದ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು” ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ದಾನಮಾಡಿದನು.

೧೫೬-೧೫೭. ಅಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಈ ವಿಧಿಯಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಧೇನುವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಕ್ಷಮೆಬೇಡಿ ಬಹುಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಆರು ವಿಧಗಳಾದ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳಿಂದ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನಿತ್ತು ಕ್ಷಮೆಬೇಡಬೇಕು.

೧೫೮. ಆ ರಾಜನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ತಾನೂ ಭುಂಜಿಸಿ ಆ ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿದನು.

ತಸ್ಯ ತತ್ಪ್ರೋಷಿತಸ್ಯೈವಂ ನಿಶೀಢೇಽಥ ನರೇಶ್ವರ ।

ಆಕಾಶೇ ಸೋಽತಿ ಶುಶ್ರಾವ ದಿವ್ಯನಾಣೇಸಮಾರಿತಂ

॥ ೧೫೯ ॥

ವಾಗುನಾಚ :-

ರಾಜನ್ ಸಮಂತತೋ ಲೋಕೇ ಫಲಂ ಭವತಿ ಸಾಂಪ್ರತಂ ।

ಸಂಸಾರಸಾಗರೇಹ್ಯತ್ರ ಪತಿತಾನಾಂ ದುರಾತ್ಮನಾಂ

॥ ೧೬೦ ॥

ಯದಿ ಸನ್ನಿಧಿನಾತ್ರೇಣ ಫಲಂ ತತ್ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ಕಥಂ ।

ಯದಿ ಶಂತನುವಂಶಸ್ಯ ತತ್ಪ್ರೋನ್ಮಾದಕರಂ ಭವೇತ್

॥ ೧೬೧ ॥

ಯ ಏಷ ತ್ವದ್ಗೃಹೇ ವೋಢಾ ಹ್ಯತಿಭಾರಧುರಂಧರಃ ।

ಅನೇನ ಮಿತ್ರಹನನಂ ಪಾಪಂ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತನಂ

॥ ೧೬೨ ॥

ಕೃತಂ ಜನ್ಮಸಹಸ್ರಾಣಾಮತೀತೇ ಪರಿಜನ್ಮನಿ ।

ಗತೇನ ಪಾಪ್ಮನಾತ್ಮಾನಂ ನರಕೇಷು ಚ ಸಂಸ್ಥಿತಿಃ

॥ ೧೬೩ ॥

ತತೋ ಯೋನಿಸಹಸ್ರೇಷು ಗತಿಸ್ತಿಯುಕ್ತು ಚೈವ ಹಿ ।

ಗೋಯೋನಿಂ ಸಮನುಪ್ರಾಪ್ತಸ್ತದ್ಗೃಹೇ ಸ ಸುದುರ್ಮತಿಃ

॥ ೧೬೪ ॥

ಸ್ನಾಪಿತಶ್ಚ ತ್ವಯಾ ತೀರ್ಥೇ ಹ್ಯಸ್ಮಿನ್ನರ್ವಸಮಾಗಮೇ ।

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪೂಜಾಂ ತ್ವಯಾ ಕ್ಲೃಪ್ತಾಂ ಕೃತಾ ಜಾಗರಣಕ್ರಿಯಾ

॥ ೧೬೫ ॥

ತೇನ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷೋ ಜಾತೋ ಮುಕ್ತಾ ದೇಹಂ ತವಾಗ್ರತಃ ।

ಸ್ವರ್ಗಂ ಪ್ರತಿ ವಿಮಾನಸ್ಥಃ ಸೋಽದ್ಯ ರಾಜನ್ ಗಮಿಷ್ಯತಿ

॥ ೧೬೬ ॥

೧೫೯. ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯನಾಣಿಯು ಕೇಳಿಸಿತು.

೧೬೦-೧೬೧. ವಾಣಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ.—ದೊರೆಯೆ! ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಶಂತನು ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ನಿನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದಲೇ ಸಂಸಾರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಪತಿತರಾದ ದುರಾತ್ಮರಿಗೆ ಫಲವುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಏನು ಹೇಳಲಿ. ಇದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉನ್ಮಾದಕರವಾದೀತು.

೧೬೨-೧೬೪. ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿಭಾರವನ್ನು ಹೊರುವ ಈ ವೃಷಭವು ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕತನದಿಂದ ಮಿತ್ರನನ್ನು ಕೊಂದು ಅನೇಕ ಸಾವಿರ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನರಕವಾಸಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಸಹಸ್ರಾರು ತೀರ್ಥಗೋಷ್ಠಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವೃಷಭವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿರುವುದು.

೧೬೫. ಇದು ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿ ನೀನು ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಜಾಗರಣೆಮಾಡಿತು.

೧೬೬. ಅದರಿಂದ ಪಾಪರಹಿತವಾಗಿ ನಿನ್ನಮುಂದೆ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಈಗ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು.

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಏವಮುಕ್ತೇ ನಿಪತಿತೋ ಧುರ್ಯಃ ಸ್ಪ್ರಾಣೈರ್ವ್ಯಯುಜ್ಯತ |

ವಿನಾನವರಮಾರೂಢಸ್ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್ಪ್ರಮದ್ಯತ್ಯತ

|| ೧೬೭ ||

ಸ ತಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ರಾಜೇಂದ್ರಮುನಾಚ ಪ್ರಹಸನ್ನಿವ

|| ೧೬೮ ||

ವೃಷ ಉವಾಚ :-

ಭೋ ಭೋ ನೃಪವರಶ್ರೇಷ್ಠ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ತಮಂ |

ಯತ್ರ ಚಾಸ್ಮದ್ವಿಧಸ್ತೀರ್ಥೇ ಮುಚ್ಯತೇ ಪಾತಕೈರ್ನರಃ |

ಮಯಾ ಜ್ಞಾತಮಶೇಷೇಣ ಮತ್ಸಮೋ ನಾಸ್ತಿ ಪಾತಕೀ

|| ೧೬೯ ||

ಅತಃ ಪರಂ ಕಿಂ ತು ಕುರ್ಯಾಂ ಪರಂ ತೀರ್ಥಾನುಕೀರ್ತನಂ |

ಭವಾನ್ ಮಾತಾ ಭವಾನ್ ಭ್ರಾತಾ ಭವಾಂಶ್ಚೈವ ಪಿತಾಮಹಃ

|| ೧೭೦ ||

ಕ್ಷಂತವ್ಯಂ ಪ್ರಣತೋಽಸ್ಮದ್ಯ ಯಸ್ತಿಸ್ತೀರ್ಥೇ ಹಿ ಮಾದೃಶಾಃ |

ಗತಿನಾದ್ಯಗ್ನಿಧಾಂ ಯಾಂತಿ ನ ಜಾನೇ ತನಕಾ ಗತಿಃ

|| ೧೭೧ ||

ಸಮಾರಾಧ್ಯ ಮಹೇಶಾನಂ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಚ ಯಥಾವಿಧಿ |

ಕಾ ಗತಿಸ್ತನ ಸಂಭಾಷ್ಯಾ ದೇಹ್ಯನುಜ್ಞಾಂ ಮನು ಪ್ರಭೋ

|| ೧೭೨ ||

ತ್ವರಯಂತಿ ಚ ಮಾಂ ಹ್ಯೇತೇ ದಿವಿಸ್ತಾಃ ಪ್ರಣಯಾದ್ಗಣಾಃ |

ಸ್ವಸ್ತು ತೇ ಗಮಿಸ್ಯಾಮಿತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಸೋಽಂತರ್ದಧೇ ಕ್ಷಣಾತ್ || ೧೭೩ ||

೧೬೭. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಆಕಾಶವಾಣಿಯು ಹೀಗೆ ನುಡಿಯಲು, ಆ ವೃಷಭವು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಮೃತವಾಗಿ ಕೂಡಲೆ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವುದು ಕಾಣಿಸಿತು.

೧೬೮. ಆ ವೃಷಭವು ಆ ರಾಜನನ್ನು ವಂದಿಸಿ ನಗುತ್ತ ಇಂತೆಂದಿತು.

೧೬೯. ವೃಷಭವು ಹೇಳುತ್ತದೆ — “ಎಲೈ ನೃಪವರ್ಯನೆ! ನನ್ನಂತಹ ಮಾನವನು ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಾವಮುಕ್ತನಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಈ ತೀರ್ಥದ ಉತ್ತಮವಾದ ಅಶೇಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಅರಿತೆನು. ನನಗೆ ಸರಿಯಾದ ಪಾತಕಿಯು ಯಾರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೧೭೦-೧೭೨. ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಈ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಏನೆಂದು ಹೇಳಲಿ. ನೀನು ನನಗೆ ತಾಯಿಯೂ, ಸಹೋದರನೂ, ಪಿತಾಮಹನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಕ್ಷಮಿಸು. ನಿನ್ನನ್ನು ವಂದಿಸುವೆನು. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನನ್ನಂತಹವರೇ ಇಂತಹ ಗತಿಯನ್ನು ವಡೆದಮೇಲೆ ಈಶ್ವರನನ್ನು ವಿಧಿಯಂತೆ ಪೂಜಿಸಿದ ನೀನಿಗೆ ಯಾವ ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳಲಿ. ನನಗೆ ಅಸ್ಪೃಣೆಯನ್ನು ಕೊಡು.

೧೭೩. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಗಣಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತ್ವರೆಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನೀನಿಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ನಾನು ಹೋಗುವೆನು.” ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅವನು ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನವಾಗಿಹೋದನು.

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :—

ಗತೇ ಚಾದರ್ಶನಂ ತತ್ರ ಸ ರಾಜಾ ವಿಸ್ಮಯಾನ್ವಿತಃ |

ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮತುಲಂ ವರ್ಣಯನ್ ಸ್ವಪುರಂ ಗತಃ || ೧೭೪ ||

ಇತ್ಥಂ ಭೂತಂ ಹಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ನರ್ಮದಾಯಾಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ |

ಸರ್ವಸಾಪಕ್ಷಯಕರಂ ಸರ್ವದುಃಖಘ್ನಮುತ್ತಮಂ || ೧೭೫ ||

ಉಪಸಾಸಾನಿ ನಶ್ಯಂತಿ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರೇಣ ಭಾರತ |

ಕಾರ್ತಿಕಸ್ಯ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಮುಪವಾಸಪರಾಯಣಃ || ೧೭೬ ||

ಚತುರ್ಥಾ ಪೂರಯೇಲ್ಲಿಂಗಂ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು |

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಸುರಾಪಾನಂ ಸ್ತ್ರೀಯಂ ಗುರ್ವಂಗನಾಗಮಃ || ೧೭೭ ||

ಮಹಾಪಾಸಾನಿ ಚತ್ವಾರಿ ಚತುರ್ಭಿರ್ಯಾಂತಿ ಸಂಕ್ಷಯಂ |

ಸೋಽಶ್ವಮೇಧಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಲಭತೇ ಫಲಮುತ್ತಮಂ || ೧೭೮ ||

ಕಾರ್ತಿಕೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷಸ್ಯ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಮುಪೋಷಿತಃ |

ಸ್ವರ್ಣದಾನಾಚ್ಚ ತತ್ತೀರ್ಥೇ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಲಭತೇ ಫಲಂ || ೧೭೯ ||

ಅಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ನಾ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ವೈಶಾಖೇ ಮಾಸಿ ಪೂರ್ವವತ್ |

ದೀಪಂ ಪಿಷ್ಪಮಯಂ ಕೃತ್ವಾ ಪಿತೃನ್ ಸರ್ವಾನ್ ವಿನೋಕ್ಷಯೇತ್ ||

೧೭೪. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಅವನು ಕಾಣದಿ ಹೋಗಲು ಆ ರಾಜನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಅತುಲವಾದ ಆ ತೀರ್ಥದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತ ತನ್ನ ವಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು.

೧೭೫. ನರ್ಮದಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸಕಲ ವಾವಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದೂ, ಸಮಸ್ತ ದುಃಖಪರಿಹಾರಕವೂ ಆದ ಇಂತಹ ಉತ್ತಮತೀರ್ಥವಿರುವುದು.

೧೭೬-೧೭೮. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಉಪವಾಸ ಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು. ಕಾರ್ತಿಕ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂರಣಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು. ಆ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಲಿಂಗಪೂರಣದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ, ಸುರಾಪಾನ, ಸ್ತ್ರೀಯ, ಗುರುಪತ್ನೀಗಮನ ಈ ನಾಲ್ಕು ಮಹಾಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುವುವು. ಅವನು ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞದ ಉತ್ತಮವಾದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೭೯. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಸುವರ್ಣದಾನ ಮಾಡಿದವನು ಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೮೦. ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಅಷ್ಟಮಿಾ ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿದವನ ಪಿತೃಗಳೆಲ್ಲ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

ತತ್ರ ಯದ್ವೀಯತೇ ದಾನಮಪಿ ನಾಲಾಗ್ರನಾತ್ರಕತಕಂ ।

ತದಕ್ಷಯಫಲಂ ಸರ್ವಮೇವಮಾಹ ಮಹೇಶ್ವರಃ ॥ ೧೮೧ ॥

ಭಾರಭೂತ್ಯಾಂ ಮೃತಾನಾಂ ತು ನರಾಣಾಂ ಭಾವಿತಾತ್ಮನಾಂ ।

ಅನಿವರ್ತಿತಾ ಗತೀ ರಾಜಂಭಿನಲೋಕಾನ್ನಿರಂತರಂ ॥ ೧೮೨ ॥

ಅಥವಾ ಲೋಕವೃತ್ಯರ್ಥಂ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕಂ ಜಿಗೀಷತಿ ।

ಸಾಂಗವೇದಜ್ಞವಿಸ್ಪ್ರಾಣಾಂ ಜಾಯತೇ ವಿಮುಲೇ ಕುಲೇ ॥ ೧೮೩ ॥

ಧನಧಾನ್ಯಸಮಾಯುಕ್ತೋ ವೇದವಿದ್ಯಾಸಮನ್ವಿತಃ ।

ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಜೀವೇಚ್ಛ ಶರದಾಂ ಶತಂ ॥ ೧೮೪ ॥

ಪುನಸ್ತತ್ಪ್ರೀರ್ಥಮಾಸಾದ್ಯ ಹ್ಯಕ್ಷಯಂ ಪದಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೧೮೫ ॥

ಏತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸಾಪಹರಂ ಕಥಿತಂ ತೇ ಸೃಪೋತ್ತಮ ।

ಭಾರತೇದಂ ಮಹಾಖ್ಯಾನಂ ಶೃಣು ಚೈವ ತತಃ ಪರಂ ॥ ೧೮೬ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಹಾಸಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಭಾರಭೂತಿರ್ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ನವಾಢಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೮೧. ಅಲ್ಲಿ ಬಾಲದಕೊನೆಯಷ್ಟು ಅಬ್ಬನಾಗಿ ದಾನಮಾಡಿದರೂ ಅಕ್ಷಯ ಫಲವನ್ನು ನೀಡುವುದೆಂದು ಮಹೇಶ್ವರನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

೧೮೨. ಭಾರಭೂತಿರ್ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮಾನವರಿಗೆ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

೧೮೩. ಅಥವಾ ಲೋಕವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸಾಂಗ ವೇದವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿದ ಶುದ್ಧವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವನು.

೧೮೪. ಅಲ್ಲಿ ಧನಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ, ವೇದವಿದ್ಯಾಸಂಪನ್ನನೂ, ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಧಿರಹಿತನೂ ಆಗಿ ನೂರು ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಜೀವಿಸುವನು.

೧೮೫. ಮರಳಿ ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸ್ಥಾನಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೮೬. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಪುಣ್ಯಕರವೂ, ಸಾಪನಾಶಕವೂ ಆದ ಈ ಮಹಾ ಖ್ಯಾನವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿರುವೆನು. ಆಮೇಲಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಭಾರಭೂತಿರ್ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ಇನ್ನೂರೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ದಶೋತ್ತರದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಪುಂಖಿಲತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತಸ್ಯೈವಾನಂತರಂ ತಾತ ಪುಂಖಿಲಂ ತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ಪುರಾ ಪುಂಖಃ ಸಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಮುಪಾಗತಃ ॥ ೧ ॥
ಜಾಮದಗ್ನ್ಯೋ ಮಹಾತೇಜಾಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಂತಕರಃ ಪ್ರಭುಃ ।
ತಸಃ ಕೃತ್ವಾ ಸುವಿಪುಲಂ ನರ್ಮದೋತ್ತರತೀರಭಾರ್ಕ ॥ ೨ ॥
ತತಃ ಪ್ರಭೃತಿ ನಿಖ್ಯಾತಂ ಪುಂಖತೀರ್ಥಂ ನರೇಶ್ವರ ।
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಹ್ಯಾರಾಧ್ಯ ಪರಮೇಶ್ವರಂ ॥ ೩ ॥
ಇಹಲೋಕೇ ಬಲೈರ್ಯುಕ್ತಃ ಪರೇ ಮೋಕ್ಷಮನುಪ್ನುಯಾತ್ ।
ದೇವಾನ್ ಪಿತೃನ್ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಪಿತೃಣಾಮನೃಣೇ ಭವೇತ್ ॥ ೪ ॥
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರೋ ಯಸ್ತು ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಂ ಕರೋತಿ ವೈ ।
ಅನಿವರ್ತಿಕಾ ಗತಿಸ್ತಸ್ಯ ರುದ್ರಲೋಕಾದಸಂಶಯಂ ॥ ೫ ॥
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಹಯಮೇಧಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಪುಂಖಿಲತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧-೨. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ -ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಅನಂತರ ಆ ತೀರ್ಥದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಪುಂಖಿಲತೀರ್ಥವಿರುವುದು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಜಾಮದಗ್ನಿಯ ಮಗನೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಂತಕನೂ ಆದ ಪುಂಖನು ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರ ದಡದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ಬಹುವಾಗಿ ತಪವಂಗೈದು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನು.

೩-೪. ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ಆ ತೀರ್ಥವು ಪುಂಖತೀರ್ಥವೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಶಂಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಲಿಷ್ಠನಾಗಿ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ದೇವಪಿತೃಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಪಿತೃಪುಣ್ಯದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೫. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಡಿದ ಮಾನವನಿಗೆ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

೬. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರೋ ಯಸ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯೇನ್ನಪ |

ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಭೋಜಿತೇ ವಿಪ್ರೇ ಕೋಟಿಭವತಿ ಭೋಜಿತಾ || ೭ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಕಶ್ಚಿತ್ಸೂಜಯೇದ್ವೃಷಭಧ್ವಜಂ |

ನಾಜಪೇಯಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಫಲಂ ಸ್ವಾಪ್ನೋತ್ಯಸಂಶಯಂ || ೮ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಪುಂಖಿಲತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ದಶೋತ್ತರದ್ವಿಶತತಮೋಧ್ಯಾಯಃ

೭. ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿದರೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಭೋಜನದಿಂದ ಕೋಟಿ ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿದಂತಾಗುವುದು.

೮. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು, ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನಾಜಪೇಯಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪುನಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಪುಂಖಿಲತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ

ಐನ್ನೂರವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧೈಕಾದಲೋತ್ತರದ್ವಿಶತತನೋಧ್ಯಾಯಃ

ಮುಂಡೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯನರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಆಶ್ಚರ್ಯಭೂತಂ ಲೋಕಸ್ಯ ದೇವದೇವೇನ ಯತ್ಪ್ರತಂ ।
ತತ್ತೇ ಸರ್ವಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ನರ್ಮದಾತಟವಾಸಿನಾಂ ॥ ೧ ॥
ದ್ವಿಜಾನ್ ಸುಕೃಪಣಾನ್ದೇವಃ ಕುಷ್ಠೇ ಭೂತ್ವಾ ಯಯಾ ಚ ಹ ।
ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲೇ ತು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ರಕ್ತಗಂಧಾನುಲೇಪನಃ ॥ ೨ ॥
ಸ್ರವದ್ಬದ್ಬದ್ಬದಗಾತ್ರಸ್ತು ಮುಕ್ತಿಕಾಕೃಮಿಸಂವೃತಃ ।
ದುಶ್ಚರ್ಮಾ ದುರ್ಮುಖೋ ಗಂಧೀ ಪ್ರಸ್ಯಲಂಶ್ಚ ಪದೇ ಪದೇ ॥ ೩ ॥
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾವಸಥಂ ಗತ್ವಾ ಸ್ಥಲನ್ದ್ವಾರೇಬ್ರವೀದಿದಂ ।
ಭೋ ಭೋ ಗೃಹಪತೇ ತ್ವದ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಸಹಭೋಜನಂ ॥ ೪ ॥
ತ್ವದ್ಗೃಹೇ ಕರ್ತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಹ್ಯೇಭಿಃ ಸಹ ಸುಸಂಸ್ಕೃತಂ ।
ತತಸ್ತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಯಜಮಾನಸಮನ್ವಿತಾಃ ॥ ೫ ॥
ಸ್ರವಂತಂ ಸರ್ವಗಾತ್ರೇಷು ಧಿಗ್ಧಿಗಿತ್ಯೇವಮಬ್ರುವನ್ ।
ನಿರ್ಗರ್ಜ್ಜಸ್ವಾಶು ದುರ್ಗಂಧ ಗೃಹಾಭ್ಯೇಘ್ರಂ ದ್ವಿಜಾಧಮ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಮುಂಡೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯನರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ವನ್ನಂಟುಮಾಡುವ ಈ ನರ್ಮದಾತಟದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಂಕರನು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು.

೨-೬. ಆ ಶಂಕರನು ಕುಷ್ಮರೋಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಕೃಪಣರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರನ್ನು ಬೇಡಿದನು. ಅವನು ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಗಂಧಲೇಪನವುಳ್ಳವನೂ, ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ಗುಳ್ಳೆಗಳುಳ್ಳ ಶರೀರವುಳ್ಳವನೂ, ನೋಣ ಕ್ರಿಮಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವವನೂ, ಕೆಟ್ಟ ಚರ್ಮವುಳ್ಳವನೂ, ದುರ್ಮುಖನೂ, ದುರ್ಗಂಧವುಳ್ಳ ವನೂ, ಪ್ರತಿಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಜಾರುತ್ತಿರುವವನೂ ಆಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊರ್ವನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಜಾರಿ ಬೀಳುತ್ತ ಇಂತೆಂದನು. “ಎಲೈ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನನೆ! ನಾನು ಈ ದಿನ ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಡನೆ ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಭುಂಜಿಸಲು ಬಯಸುವೆನು.” ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಯಜಮಾನನೊಡನೆ ಕೀವು ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ನೋಡಿ, “ಛಿ! ದುರ್ಗಂಧನಾದ ದ್ವಿಜಾಧಮ! ನೀನು ಬೇಗನೆ ಈ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡು.

ಅಭೋಜ್ಯಮೇತತ್ಸರ್ವೇಷಾಂ ದರ್ಶನಾತ್ತವ ಸತ್ಪತಂ ।
 ಏವಮೇವ ತಥೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ದೇವದೇವೋ ನುಹೇಶ್ವರಃ ॥ ೭ ॥
 ಜಗಾಮಾಕಾಶಮನುಲಂ ದೃಶ್ಯಮಾನೋ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮೈಃ ।
 ಗತೇ ಚಾದರ್ಶನಂ ದೇವೇ ಸ್ನಾತ್ವಾಭ್ಯುಕ್ತ್ಯ ಸಮಂತತಃ ॥ ೮ ॥
 ಭುಂಜತೇಸ್ಮ ದ್ವಿಜಾ ರಾಜನ್ಯಾಂತಸ್ಪತ್ರೇ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ।
 ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಚ ಪಶ್ಯಂತಿ ತತ್ರ ತತ್ರ ಕೃನಿರ್ಬಹು ॥ ೯ ॥
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಸ್ಮಯಮಾಪನ್ನಾಃ ಸರ್ವೇ ಕಿಮಿತಿ ಚಾಬ್ರುವನ್ ।
 ತತಃ ಕಶ್ಚಿದುನಾಚೇದಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಗುಣನಾನಜಃ ॥ ೧೦ ॥
 ಯೋಗೀಂದ್ರಃ ಶಂಕಯಾ ತತ್ರ ಬಹುವಿಪ್ರಸಮಾಗಮೇ ।
 ಯೋಃತ್ರ ಪೂರ್ವಂ ಸಮಾಯಾತಃ ಸ ಯೋಗೀ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ॥ ೧೧ ॥
 ತಸ್ಯೇದಂ ಕ್ರೀಡಿತಂ ಮನ್ಯೇ ಭರ್ತ್ವಿತಸ್ಯ ವಿಸಾಕಜಂ ।
 ಫಲಂ ಭವತಿ ನಾನ್ಯಸ್ಯ ಹ್ಯತಿಥೇಃ ಶಾಸ್ತ್ರನಿಶ್ಚಯಾತ್ ॥ ೧೨ ॥
 ಸಂಪೂಜ್ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ನೈ ಹ್ಯತಿಥಿಶ್ಚ ವಿಶೇಷತಃ ।
 ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲೇ ತು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಮತಿಥಿಂ ಯೋ ನ ಪೂಜಯೇತ್ ॥ ೧೩ ॥
 ಪಿಶಾಚಾ ರಾಕ್ಷಸಾಸ್ತಸ್ಯ ತದ್ವಿಲಂಪಂತ್ಯಸಂಶಯಂ ।
 ರೂಪಾನ್ವಿತಂ ವಿರೂಪಂ ನಾ ಮುಲಿನಂ ಮುಲಿನಾಂಬರಂ ॥ ೧೪ ॥

೭-೯. ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಈ ಅನ್ನವನ್ನು ಯಾರೂ ತಿನ್ನಬಾರದು ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಶಂಕರನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. ಅವನು ಅದೃಶ್ಯನಾಗಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಿಂದು ಮೋಕ್ಷವೆಂದಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಭುಂಜಿಸಲುದ್ಯುಕ್ತವಾಗಲು ಅವರು ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಹಳ ಕ್ರಿಮಿಗಳನ್ನು ಕಂಡರು.

೧೦-೧೧. ಅವರು ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡು ಇದೇನೆಂದು ಕೇಳಿದರು. ಅನಂತರ ಗುಣವಂತನೂ, ಯೋಗೀಂದ್ರನೂ ಆದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಶಂಕಿಸಿ ಅನೇಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತೆಂದನು. “ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಬಂದವನು ಯೋಗಿಯಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು.

೧೨. ಅವನನ್ನು ಧಿಕ್ಕಾರಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಹೀಗಾಗಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಬೇರೆ ಅತಿಥಿಯಿಂದ ಇಂತಹ ಫಲವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ ನಿರ್ಣಯವಿರುವುದು.

೧೩-೧೪. ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ, ಅತಿಥಿಯನ್ನೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜಿಸ ಬೇಕು. ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಅತಿಥಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸದಿದ್ದರೆ ಪಿಶಾಚಗಳೂ,

ಯೋಗೀಂದ್ರಂ ಶ್ವಪಚಂ ವಾಸಿ ಅತಿಥಿಂ ನ ವಿಚಾರಯೇತ್ |

ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ವಚನಂ ತಸ್ಯ ಯಜಮಾನಪುರೋಗಮಾಃ || ೧೫ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ದ್ವಿಜಮನ್ವೇಷ್ಟುಂ ಧಾವಿತಾಃ ಸರ್ವತೋ ದಿಶಂ |

ತಾವತ್ಕಥಂಚಿತ್ಕೇನಾಸಿ ಗಹನಂ ವನಮಾಶ್ರಿತಃ || ೧೬ ||

ದೃಷ್ಟೋ ದೃಷ್ಟ ಇತಿಪ್ರೋಕ್ತಂ ತೇನ ತೇ ಸರ್ವ ಆಗತಾಃ |

ತತಃ ಪಶ್ಯಂತಿ ತಂ ವಿಸ್ತಂ ಸ್ಥಾನುವನ್ನಿಶ್ಚಲಂ ಸ್ಥಿತಂ || ೧೭ ||

ಕ್ರಂದತೇ ನ ಚಲತಿ ಸ್ಪಂದತೇ ನ ಚ ಪಶ್ಯತಿ |

ಜಲ್ಪಂತಿ ಕರುಣಂ ಕೇಚಿತ್ ಸ್ತುವಂತಿ ಚ ತಥಾಸಪರೇ || ೧೮ ||

ವಾಗ್ಭಿಃ ಸತತಮಿಷ್ಟಾಭಿಃ ಸ್ತೂಯಮಾನಸ್ತಿಲೋಚನಃ |

ಕ್ಷುಧಾರ್ದಿತಾನಾಂ ದೇವೇಶ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ವಿಶೇಷತಃ || ೧೯ ||

ವಿನಷ್ಟಮನ್ಯಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪುನಃ ಸಂಸ್ಕರ್ತುಮರ್ಹಸಿ

ಶ್ರುತ್ವಾ ತು ವಚನಂ ತೇಷಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ | || ೨೦ ||

ಪರಯಾ ಕೃಪಯಾ ದೇವಃ ಪ್ರಸನ್ನಸ್ತಾನುವಾಚ ಹ

ಮಯಾ ಪ್ರಸನ್ನೇನ ಮಹಾನುಭಾವಾ

ಸ್ತದೇವ ವೋಽನ್ಯಂ ವಿಹಿತಂ ಸುಧೇವ |

ಭುಂಜಂತು ವಿಸ್ತ್ರಾಃ ಸಹಬಂಧುಭೃತ್ಯೈ

ರಚಂತು ನಿತ್ಯಂ ಮನು ಮಂಡಲಂ ಚ || ೨೧ ||

ರಾಕ್ಷಸರೂಪಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ನಿರ್ಜಯವಾಗಿಯೂ ಹಾಳುಮಾಡುವರು. ಅತಿಥಿಯು ಸುಂದರನಾಗಲಿ, ಕುರೂಪಿಯಾಗಲಿ, ಮಲಿನನಾಗಲಿ, ಮಲಿನವಸ್ತ್ರನಾಗಲಿ, ಯೋಗೀಂದ್ರನಾಗಲಿ, ಶ್ವಪಚನಾಗಲಿ, ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಮಾಡಬಾರದು” ಯಜಮಾನನೇ ಮೊದಲಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಸಮಸ್ತ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಓಡಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗಹನವಾದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, “ನೋಡಿದೆನು, ಅತಿಥಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೆನು” ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡನು. ಎಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸ್ಥಾನುಸಿನಂತೆ ನಿಶ್ಚಲನೂ, ಮಾತಾಡದವನೂ ಆದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕಂಡರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಧೈನ್ಯದಿಂದ ಮಾತಾಡಿದರು. ಕೆಲವರು ಸ್ತುತಿಸಿದರು.

೧೯-೨೦. “ಶಂಕರ! ನಷ್ಟವಾದ ನಮ್ಮ ಅನ್ನವನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು” ಎಂದು ಪ್ರಿಯವಚನಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುವ ಹಸಿವುಗೊಂಡ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರಮ ದಯೆಯಿಂದ ನಗುತ್ತ ಹೀಗೆಂದನು.

೨೧. “ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆ! ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ನಾನು ನಿಮ್ಮ

ತತಶ್ಚಾಯತನಂ ಸಾರ್ಥ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಶೂಲಿನಃ |

ಮುಂಡಿನಾಮೇತಿ ನಿಖ್ಯಾತಂ ಸರ್ವಸಾಪಹರಂ ಶುಭಂ |

ಕಾರ್ತಿಕ್ಯಾಂ ತು ವಿಶೇಷೇಣ ಗಯಾತೀರ್ಥೇನ ತತ್ಸಮಂ

|| ೨೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಆನಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ಮುಂಡೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”
ನಾಮೈಕಾದಶೋತ್ತರದ್ವಿತೀತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅನ್ನವನ್ನು ಅನ್ಯತ್ರದಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನೀವು ಬಂಧುಭೃತ್ಯರೊಡನೆ
ಭುಂಜಿಸಿರಿ. ನನ್ನ ಲಿಂಗವನ್ನೂ ಅರ್ಚಿಸಿರಿ.

೨೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಅನಂತರ ಸಕಲ ವಾಕವನ್ನು ವರಿಸುವ ಶಂಕರನ
ದೇವಾಲಯವು ಮುಂಡಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಕಾರ್ತಿಕ
ಶುದ್ಧ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ ಅದು ಗಯಾತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಮವಾಗುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆನಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಯಿ ಡದಲ್ಲಿ
“ಮುಂಡೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
ಇನ್ನೂರಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ದ್ವಾದಶೋತ್ತರದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಏಕಶಾಲದಿಂಡಿಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಅಥಾಽನ್ಯತ್ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ದೇವಸ್ಯ ಚರಿತಂ ಮಹತ್ |
ಶ್ರುತಮಾತ್ರೇಣ ಯೇನಾಽಶು ಸರ್ವಸಾಪ್ಯೈ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ || ೧ ||
ಭಿಕ್ಷುರೂಪಂ ಪರಂ ಕೃತ್ವಾ ದೇವದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ |
ಏಕಶಾಲಾಂ ಗತೋ ಗ್ರಾಮಂ ಭಿಕ್ಷಾರ್ಥೇ ಕ್ಷುತ್ಪ್ರಿಸಾಸಿತಃ || ೨ ||
ಅಕ್ಷಸೂತ್ರೋದ್ಯತಕರೋ ಭಸ್ಮಗುಂಠಿತವಿಗ್ರಹಃ |
ಸ್ಪೃಶತ್ತಿಶೂಲೋ ವಿಶ್ವೇಶೋ ಜಟಾಕುಂಡಲಭೂಷಿತಃ || ೩ ||
ಕೃತ್ತಿನಾಸಾ ಮಹಾಕಾಯೋ ಮಹಾಃಹಿಕ್ಯತಭೂಷಣಃ |
ವಾದಯನ್ಯೈ ಡಮರುಕಂ ಡಿಂಡಿಮವ್ರತಮಂ ಶುಭಂ || ೪ ||
ಕಪಾಲಪಾಣಿರ್ಭಗವಾನ್ಪಾಲಕೈರ್ಬಹುಭಿರ್ವೃತಃ |
ಕ್ಷಚಿದ್ಗಾಯನ್ದ ಸಂಶ್ಚಿವ ನೃತ್ಯನ್ವಾದ್ಯನ್ ಕ್ಷಚಿತ್ಕ್ಷಚಿತ್ || ೫ ||
ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಗೃಹೇ ದೇವೋ ಲೀಲಯಾ ಡಿಂಡಿಮಂ ನೃಸೇತ್ |
ಭಾರಾಕ್ರಾಂತಂ ಗೃಹಂ ಸಾರ್ಥ ತತ್ರ ತತ್ರ ನಿನಶ್ಯತಿ || ೬ ||

ಕನ್ಯಡದ ಅನುವಾದ

ಏಕಶಾಲದಿಂಡಿಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಅನಂತರ ಶಂಕರನ ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು. ಮಾನವನು ಅದನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದಲೇ ಸಕಲ ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೨. ದೇವದೇವನಾದ ವೇದೇಶ್ವರನು ಭಿಕ್ಷುರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಭಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಏಕಶಾಲಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

೩-೬. ಅವನು ಜಪಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದವನೂ, ಭಸ್ಮಲಿಪ್ತನೂ, ಪ್ರಕಾಶ ಮಾನವಾದ ತ್ರಿಶೂಲವುಳ್ಳವನೂ, ಜಟಾಕುಂಡಲಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡವನೂ, ಚರ್ಮವನ್ನು ಹೊದ್ದವನೂ, ದೊಡ್ಡ ಶರೀರವುಳ್ಳವನೂ, ದೊಡ್ಡ ಸರ್ಪದಿಂದ ಅಲಂಕೃತನೂ, ಡಿಂಡಿಮದಂತಿರುವ ಡಮರುವನ್ನು ಬಾರಿಸುವವನೂ, ಕಪಾಲಪಾಣಿಯೂ, ಅನೇಕ ಬಾಲಕರಿಂದ ಸುತ್ತವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುವವನೂ, ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ನಗುವವನೂ, ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಣಿಯುವವನೂ, ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ವಾದ್ಯಮಾಡುವವನೂ ಆಗಿ ಯಾವ ಯಾವ ಮನೆ

ಏವಂ ಸಂಪ್ರಚರನ್ನೇವೋ ವೇಷ್ಟಿತೋ ಬಹುಭಿರ್ಜನೈಃ |

ದೃಶ್ಯಾದೃಶ್ಯೇನ ರೂಪೇಣ ನಿರ್ಜಗಾಮ ಬಹಿಃ ಪ್ರಭುಃ || ೭ ||

ಇತಶ್ಚೇತಶ್ಚ ಧಾವಂತಂ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ಯದಾ ಜನಾಃ |

ವಿಸ್ತೃತಾಸ್ತೇ ಸ್ಥಿತಾಃ ಶಂಭುರ್ಭವಿಸ್ವತಿ ತತೋಽಸ್ತುನರ್ || ೮ ||

ತೇಷಾಂ ತು ಸ್ತುವತಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶಂಕರಂ ಜಗತಾಂ ಪತಿಂ |

ಡಿಂಡಿರೂಪೋಹಿ ಭಗವಾಂಸ್ತದಾಃಸೌ ಪ್ರತ್ಯದೃಶ್ಯತ || ೯ ||

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ದೇವೇಶೋ ಡಿಂಡಿಮೇಶ್ವರ ಉಚ್ಯತೇ |

ದರ್ಶನಾತ್ಸ್ವರ್ಶನಾದ್ರಾಜನ್ ಸರ್ವಸಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ || ೧೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಏಕಶಾಲಡಿಂಡಿಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ದ್ವಾದಶೋತ್ತರದ್ವಿಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಯಲ್ಲಿ ಡಿಂಡಿಮವನ್ನು ಇಡುವನೋ, ಆ ಮನೆಯು ಭಾರದಿಂದ ಪ್ಯಾವ್ತವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೭. ಹೀಗೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಶಂಕರನನ್ನು ಬಹುಜನಗಳು ಸುತ್ತಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಅವನು ದೃಶ್ಯಾದೃಶ್ಯರೂಪದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟನು.

೮. ಇತ್ತ ಅತ್ತ ಓಡುತ್ತಿರುವ ಅವನನ್ನು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನೋಡಿ ವಿಸ್ಮಯ ಗೊಂಡು ಸ್ತುತಿಸಿದರು.

೯. ಅವರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಡಿಂಡಿರೂಪನಾದ ಶಂಕರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರಲು ಶಂಕರನು ಡಿಂಡಿರೂಪನಾಗಿಯೇ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು.

೧೦. ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ಆ ಶಂಕರನು ಡಿಂಡಿಮೇಶ್ವರನೆಂದು ಹೇಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವನು. ನರನು ಅವನ ದರ್ಶನ ಸ್ಪರ್ಶಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಕಲ ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಏಕಶಾಲಡಿಂಡಿಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ಇನ್ನೂರಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಶ್ರಯೋದಶೋತ್ತರದ್ವಿಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಆನುಲೇಖ್ಯರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ -

ಪುನರನ್ಯತ್ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ದೇವಸ್ಯಚರಿತಂ ಮಹತ್ |

ಶ್ರುತಮಾತ್ರೇಣ ಯೇನೈವ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಸಾತಕೈಃ

॥ ೧ ॥

ಅಬಾಲೋ ಬಾಲರೂಪೇಣ ಗ್ರಾಮಣ್ಯೈರ್ಬಾಲಕೈಃ ಸಹ |

ಆಮಲೈಃ ಕ್ರೀಡತೇ ಶಂಭುಸ್ತತ್ರೇ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಭಾರತ

॥ ೨ ॥

ಸರ್ವೈಸ್ತ್ಯರಾಮಲಾಃ ಕ್ಲಿಸ್ತಾ ಯೇ ತೇ ದೇವೇನ ಸಾಂಡವ |

ಅನೀತಾಸ್ತತ್ಕೃಣಾದೇವ ತತಃ ಪಶ್ಚಾತ್ತಿಸ್ಸಪೇದ್ಧರಃ

॥ ೩ ॥

ಯಾವದ್ಗತ್ವಾ ದಿಶೋ ದಿಗ್ಭ್ಯ ಆಗಚ್ಛಂತಿ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ |

ತಾವತ್ತಮಾನುಲಂ ಭೂತಂ ಪಶ್ಯಂತಿ ಪರಮೇಶ್ವರಂ

॥ ೪ ॥

ತೃತೀಯೇ ಚೈವ ಯತ್ಕರ್ಮ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಧೀಮತಃ |

ಸ್ಥಾನಾನಾಂ ಪರಮಂ ಸ್ಥಾನಮಾನುಲೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಆನುಲೇಖ್ಯರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - ಮರಳಿ ಶಂಕರನ ಇನ್ನೊಂದು ಮಹಾಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದಲೇ ನರನು ಸಕಲ ವಾಪಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಬಾಲಕನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆ ಶಂಕರನು ಹಳ್ಳಿಯ ಬಾಲಕರೊಡಗೂಡಿ ನೆಲ್ಲಿಯ ಕಾಯಿಗಳಿಂದ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು.

೩. ಶಂಕರನು ಆ ಬಾಲಕರು ಎಸೆದ ನೆಲ್ಲಿಯ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಒಡ ನೊಡನೆಯ ತಂದು ತಂದು ಮರಳಿ ಎಸೆದನು.

೪-೫. ಆ ಬಾಲಕರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಒದೊಂದು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ನೆಲ್ಲಿಯ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ತಂದು ಮೂರನೆಯ ಸಾರಿ ಎಸೆಯಬೇಕೆಂದಿರು ವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶಂಕರನು ತಾನೇ ನೆಲ್ಲಿಯ ಕಾಯಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅವರು ಕಂಡರು.

ತೇನ ಪೂಜಿತಮಾತ್ಮೇಣ ಸ್ವಾಪ್ಯತೇ ಪರಮಂ ಪದಂ

|| ೬ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ಅಮಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
 ತ್ರಯೋದಶೋತ್ತರದ್ವಿಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ದೇವದೇವನಾದ ಆ ಧೀಮಂತ ಮಹೇಶ್ವರನ ಈ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಆ ಆಮಲೇಶ
 ಕ್ಷೇತ್ರವು ಆವಿರ್ಭವಿಸಿತು. ಈ ಆಮಲೇಶ್ವರಕ್ಷೇತ್ರವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ
 ಸ್ಥಾನವನ್ನು ವಡೆಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಆಮಲೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಪರಮ
 ಪದವಿಯು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ಅಮಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
 ಇನ್ನೂರಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಚತುರ್ದಶೋತ್ತರದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀಕಸಾಲತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಚತುರ್ಥಂ ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ದೇವಸ್ಯ ಚರಿತಂ ನುಹತ್ ।
ಶ್ರುತಮಾತ್ರೇಣ ಯೇನೈವ ಸರ್ವಸಾಪ್ಯೈ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥ ೧ ॥
ಕಸಾಲೀ ಕಾಂಧಿಕೋ ಭೂತ್ವಾ ಯಥಾ ಸ ವ್ಯಚರನ್ಮಹೀಂ ।
ಪಿಶಾಚೈ ರಾಕ್ಷಸೈರ್ಭೂತೈರ್ಡಾಕಿನೀಯೋಗಿನೀವೃತಃ ॥ ೨ ॥
ಭೈರವಂ ರೂಪಮಾಸ್ಥಾಯ ಪ್ರೇತಾಸನಪರಿಗ್ರಹಃ ।
ತ್ವಲೋಕ್ಯಸ್ಯಾಭಯಂ ದತ್ವಾ ಚಚಾರ ವಿಪುಲಂ ತಪಃ ॥ ೩ ॥
ಆಷಾಢೀ ತು ಕೃತಾ ತತ್ರ ಹ್ಯಾಷಾಢೀನಾಮು ನಿಶ್ರುತಂ ।
ಕಂಠಾ ಮುಕ್ತಾ ತತೋಽನ್ಯತ್ರ ದೇವೇನ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಾ ॥ ೪ ॥
ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸ ಕಂಠೇಶ್ವರ ಉಚ್ಯತೇ ।
ತಸ್ಯ ದರ್ಶನಮಾತ್ರೇಣ ಹ್ಯಶ್ವಮೇಧಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥ ೫ ॥
ದೇವೋ ಮಾರ್ಗೇ ಪುನಸ್ತತ್ರ ಭ್ರಮತೇ ಚ ಯದ್ಯಚ್ಛಯಾ ।
ವಿಕ್ರೀಣಾತಿ ಬಲಾಕಾರೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚೋಕ್ತೋ ಹರೇಣ ತು ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶ್ರೀಕಸಾಲತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಈಗ ಶಂಕರನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮಹಾಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದಲೇ ಮಾನವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೨. ಶಂಕರನು ಚಿಂದಿಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪಿಶಾಚ, ರಾಕ್ಷಸ, ಭೂತ, ಡಾಕಿನೀ ಗಣಸಹಿತನಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದನು.

೩. ಅವನು ಭಯಂಕರ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಪ್ರೇತದಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಅಭಯವನ್ನಿತ್ತು ಮಹಾ ತಪವನ್ನು ಚರಿಸಿದನು.

೪-೫. ಅವನು ದಂಡವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆಷಾಢಿಯೆಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನು. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಠಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಕಂಠೇಶ್ವರನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಅವನನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದಲೇ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು.

೬. ಆ ಶಂಕರನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಚಿಟ್ಟೆಹರಳ ಬೀಜವನ್ನು ಮಾರುತ್ತಿರುವ ವರ್ತಕನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದನು.

ಯದಿ ಭದ್ರ ನಚೇತ್ಕೋಪಂ ಕರೋಷಿ ಮಯಿ ಸಾಂಪ್ರತಂ ।
 ಬಲಾಭಿರ್ಭರ ಮೇ ಲಿಂಗಂ ದದಾಮಿ ಬಹು ತೇ ಧನಂ || ೭ ||
 ಏವಮುಕ್ತೋಽಥ ದೇವೇನ ಸವಣಗ್ಲೋಭಮೋಹಿತಃ ।
 ಯೋಜಯಾಮಾಸ ಬಲಕಾ ಲಂಗೇ ಚೋತ್ತಮನುಧ್ಯಮಾನ್ || ೮ ||
 ತಾವದ್ಯಾವತ್ಸ್ವಯಂ ಸರ್ವೇ ಗತಾಃ ಕಾಲೇ ಸುಸಂಚಿತಾಃ ।
 ಸ್ಥಿತಂ ಸಮುನ್ನತಂ ಲಿಂಗಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಶೋಕಮುಸಾಗತಂ || ೯ ||
 ಕೃತ್ವಾ ತು ಖಂಡಖಂಡಾನಿ ಸ ದೇವಃ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।
 ಉವಾಚ ಪ್ರಹಸನ್ ವಾಕ್ಯಂ ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಗತ ಸಾಧ್ವಸಂ || ೧೦ ||
 ನ ಚ ಮೇ ಪೂರಿತಂ ಲಿಂಗಂ ಯಾಸ್ಯಾಮಿ ಯದಿ ಮನ್ಯಸೇ ।
 ದದಾಮಿ ತತ್ರ ನಿತ್ತಂ ತೇ ಯದಿ ಲಿಂಗಂ ಪ್ರಪೂರಿತಂ || ೧೧ ||

ವಣಿಗುವಾಚ :-

ಅಧನ್ಯೋ ಕೃತಪುಣ್ಯೋಹಂ ನಿಗ್ರಾಹ್ಯಃ ಪರಮೇಶ್ವರ ।
 ತವ ಪ್ರಿಯಮಕುರ್ವಾಣಃ ಶೋಚಿಷ್ಯೇ ಶಾಶ್ವತೀಃ ಸಮಾಃ || ೧೨ ||
 ಏತಚ್ಛ್ರೋತಾ ವಚಸ್ತಸ್ಯ ವಣಿಕ್ಪುತ್ರಸ್ಯ ಭಾರತ ।
 ಅಸಂಕ್ಷಯಂ ಧನಂ ದತ್ವಾ ಸ್ಥಿತಸ್ತತ್ರ ಮಹೇಶ್ವರಃ || ೧೩ ||

೭. “ಮಂಗಳಕರನೆ! ನೀನು ಈಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಈ ಬೀಜಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಮಾಡು. ನಿನಗೆ ಬಹಳ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು.”

೮. ಶಂಕರನು, ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು, ವರ್ತಕನು ಲೋಭದಿಂದ ಉತ್ತಮ ಮಧ್ಯಮವಾದ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಆ ಲಿಂಗಪೂರಣದಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸಿದನು.

೯-೧೦. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅವೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾದುವು. ವೈಶ್ಯನು ಉನ್ನತವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಲಿಂಗವನ್ನು ಕಂಡು ದುಃಖಗೊಂಡನು. ಆ ಶಂಕರನು ಆ ಲಿಂಗವನ್ನು ತುಂಡುತುಂಡಾಗಿ ಮಾಡಿ ನಗುತ್ತ ಭಯವಿಲ್ಲದ ಆ ವರ್ತಕನನ್ನು ಕಂಡು ಇಂತೆಂದನು.

೧೧. “ನೀನು ನನ್ನ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂರಣಮಾಡದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ನೀನು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಹೊರಟುಹೋಗುವೆನು. ನೀನು ಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂರಣಮಾಡಿದ್ದರೆ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆನು.”

೧೨. ವರ್ತಕನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಪರಮೇಶ್ವರ! ಅಧನ್ಯನೂ, ಪುಣ್ಯಮಾಡದವನೂ ಆದ ನನ್ನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸು. ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯವನ್ನು ಮಾಡದ ನಾನು ಶಾಶ್ವತ ಸಂವತ್ಸರಗಳ ಕಾಲ ದುಃಖಿಸುವೆನು.

೧೩. ಮಹೇಶ್ವರನು ವಣಿಕ್ಪುತ್ರನ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನಿಗೆ ನಾಶವಿಲ್ಲದ ಧನವನ್ನಿತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಿದನು.

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಬಲಾಕೈರಿವ ಭೂಷಿತಂ ।

ಪ್ರತ್ಯಯಾರ್ಥಂ ಸ್ಥಿತಂ ಲಿಂಗಂ ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಕಾನ್ಯಯಾ ॥ ೧೪ ॥

ದೇವೇನ ರಚಿತಂ ಸಾರ್ಥ ಕ್ರೀಡಯಾ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ।

ದೇವಮಾರ್ಗಮಿತಿ ಖ್ಯಾತಂ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ವಿಶ್ರುತಂ ।

ಪಶ್ಯಂತೃಪೂಜಯನ್ವಾಽಪಿ ಸರ್ವಸಾಪ್ತೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥ ೧೫ ॥

ದೇವಮಾರ್ಗೇ ತು ಯೋ ಗತ್ವಾ ಪೂಜಯೇದ್ಬಲಾಕೇಶ್ವರಂ ।

ಪಂಚಾಯತನಮಾಸಾದ್ಯ ರುದ್ರಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ ॥ ೧೬ ॥

ದೇವಮಾರ್ಗೇ ಮೃತಾನಾಂ ತು ನರಾಣಾಂ ಭಾವಿತಾತ್ಮನಾಂ ।

ನ ಭವೇತ್ಪುನರಾವೃತ್ತೀ ರುದ್ರಲೋಕಾತ್ಪದಾಚನ ॥ ೧೭ ॥

ದೇವಮಾರ್ಗಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶ್ರುತ್ವಾ ನರೋತ್ತಮ ।

ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಸಾಪೇಭ್ಯೋ ನಾಃತ್ರಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ ॥ ೧೮ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಂತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಶ್ರೀ ಕಪಾಲತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ಚತುರ್ದಶೋತ್ತರದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೪. ಮಹಾರಾಜ ! ಶಂಕರನು ಅದು ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಜನರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಲು ನಂಬಿಕೆಗಾಗಿ ಬಲಾಕಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಂತೆಯೇ ಇದ್ದನು.

೧೫. ಮಹೇಶ್ವರನು ಕ್ರೀಡಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದ ಆ ಲಿಂಗವು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಮಾರ್ಗವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಿದವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೬. ದೇವಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪಂಚಾಯತನ ರೂಪದಿಂದಿರುವ ಬಲಾಕೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ರುದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

೧೭. ದೇವಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಮಾನವರಿಗೆ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

೧೮. ದೇವಮಾರ್ಗದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದ ಮಾನವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಮಾಡಕೊಡದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಶ್ರೀ ಕಪಾಲತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ

ಇನ್ನೂ ರಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಧ ಪಂಚದಶೋತ್ತರದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶೃಂಗೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಶೃಂಗೀರ್ಥಂ ತತೋ ಗಚ್ಛೇನ್ಮೋಕ್ಷದಂ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಂ ।

ಮೃತಾನಾಂ ತತ್ರ ರಾಜೇಂದ್ರ ಮೋಕ್ಷಸ್ತಾಪ್ನಿನ್ ಸಂಶಯಃ

॥ ೧ ॥

ತತ್ತ್ವೇವ ಪಿಂಡದಾನೇನ ಪಿತ್ರಾಣಾಮನೃಣೋ ಭವೇತ್ ।

ತೇನ ಪುಣ್ಯೇನ ಪೂತಾತ್ಮಾ ಲಭೇದ್ಗಾಣೇಶ್ವರೀಂ ಗತಿಂ

॥ ೨ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಶೃಂಗೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ಪಂಚದಶೋತ್ತರದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶೃಂಗೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಅನಂತರ ಸಕಲ ವ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವ ಶೃಂಗೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುವುದು.

೨. ಅಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಸ್ತದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪಿತೃಕುಲವು ಸರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಆ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಮಾನವನು ಗಾಣೇಶ್ವರೀಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಶೃಂಗೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ವೆಂಬ

ಇನ್ನೂ ರಹದಿನ್ಬದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಷೋಡಶೋತ್ತರದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಆಷಾಢೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:-

ಆಷಾಢೀತೀರ್ಥಮಾಗಚ್ಛೇತ್ತತೋ ಭೂಪಾಲನಂದನ ।

ಕಾಮಿಕಂ ರೂಪಮಾಸ್ಥಾಯ ಸ್ಥಿತೋ ಯತ್ರ ಮಹೇಶ್ವರಃ ॥ ೧ ॥

ಚಾತುರ್ಯುಗಮಿದಂ ತೀರ್ಥಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷ್ವನುತ್ತಮಂ ।

ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನರೋ ರಾಜನ್ರುದ್ರಸ್ಯಾನುಚರೋ ಭವೇತ್ ॥ ೨ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಃ ಕಶ್ಚಿತ್ಕುರುತೇ ಪ್ರಾಣಮೋಕ್ಷಣಂ ।

ಅನಿವರ್ತಿಕಾ ಗತಿಸ್ತಸ್ಯ ರುದ್ರಲೋಕಾದಸಂಶಯಂ ॥ ೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಆಷಾಢೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ಷೋಡಶೋತ್ತರದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಆಷಾಢೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜ! ಅನಂತರ ಆಷಾಢೀತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ರಂಕರನು ಸ್ವೇಚ್ಛಾರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ನೆಲೆಸಿರುವನು.

೨. ಈ ತೀರ್ಥವು ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳಲ್ಲಿರುವುದೂ, ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವೂ ಆಗಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಮಾನವನು ಶಿವನ ಸೇವಕನಾಗುವನು.

೩. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಡಿದ ಮಾನವನಿಗೆ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಯಿಲ್ಲದ ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಆಷಾಢೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನೆಂಬ

ಇನ್ನೂ ರಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಸಪ್ತದಶೋತ್ತರದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಏರಂಡೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಏರಂಡೀಸಂಗಮಂ ಗಚ್ಛೇತ್ಸುರಾಸುರನಮಸ್ತುತಂ ।

ತತ್ಪ್ರ ತೀರ್ಥಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನಂ

॥ ೧ ॥

ಉಪವಾಸಪರೋ ಭೂತ್ವಾ ನಿಯತೇಂದ್ರಿಯಮಾನಸಃ ।

ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವಿಧಾನೇನ ಮುಚ್ಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಯಾ

॥ ೨ ॥

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಪರೋ ಭವೇತ್ ।

ಅನಿವರ್ತಿಕಾ ಗತಿಸ್ತಸ್ಯ ರುದ್ರಲೋಕಾದಸಂಶಯಂ

॥ ೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ಏರಂಡೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ಸಪ್ತದಶೋತ್ತರದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಏರಂಡೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ದೇವದುನವರಿಂದ ವಂದಿತವಾದ ಏರಂಡೀಸಂಗಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಆ ತೀರ್ಥವು ಅತಿ ಪುಣ್ಯಕರವೂ, ಮಹಾಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದೂ ಆಗಿರುವುದು.

೨. ಅಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ವಿಧಿಯಿಂದ ಮಿಂದವನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೩. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಡಿದವನಿಗೆ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ಏರಂಡೀತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ” ವೆಂಬ

ಇನ್ನೂರಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧಾಷ್ಟಾದಶಾಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಜಾಮದಗ್ನೈತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇದ್ಧರಾಧೀಶ ತೀರ್ಥಂ ಪರಮಶೋಭನಂ ।

ಜಮದಗ್ನಿರಿತಿ ಖ್ಯಾತಂ ಯತ್ರ ಸಿದ್ಧೋ ಜನಾರ್ದನಃ

॥ ೧ ॥

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಕಥಂ ಸಿದ್ಧೋ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾಸುದೇವೋ ಜಗದ್ಗುರುಃ ।

ಮಾನುಷಂ ರೂಪಮಾಸ್ಥಾಯ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ

॥ ೨ ॥

ಏತತ್ಸರ್ವಂ ಯಥಾನ್ಯಾಯಂ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಚಕ್ರಿಣಃ ।

ಚರಿತಂ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಕಥ್ಯಮಾನಂ ತ್ವಯಾನ್ಯಥಾ

॥ ೩ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಆಸೀತ್ಪೂರ್ವಂ ಮಹಾರಾಜ ಹೈಹಯಾಧಿಪತಿರ್ಮಹಾನ್ ।

ಕಾರ್ತವೀರ್ಯ ಇತಿ ಖ್ಯಾತೋ ರಾಜಾ ಬಾಹುಸಹಸ್ರವಾನ್

॥ ೪ ॥

ಹಸ್ತಶ್ಚರಥಸಂಪನ್ನಃ ಸರ್ವರಸ್ತ್ರಭೃತಾಂ ವರಃ ।

ವೇದವಿದ್ಯಾವ್ರತಸ್ನಾತಃ ಸರ್ವಭೂತಾಂಭಯಪ್ರದಃ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಜಾಮದಗ್ನೈತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜ ! ಅನಂತರ ಜನಾರ್ದನನು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ವದಿದಿರುವ ಅತಿ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಜಮದಗ್ನಿ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. — ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ವಾಸುದೇವನು ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಮನುಷ್ಯರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು ?

೩. ದೇವದೇವನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಈ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಿನ್ನಿಂದ ಕೇಳ ಬಯಸುವೆನು.

೪-೬. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಹಿಂದೆ ಹೈಹಯದೇಶದ ಅರಸನೂ, ಸಾವಿರ ತೋಳುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಅನೆ ಕುದುರೆ ರಥಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವವನೂ, ಸಕಲ ಧನುರ್ಧರರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನೂ, ವೇದವಿದ್ಯಾವ್ರತಸಂಪನ್ನನೂ,

ಮಾಹಿಷ್ಮತ್ಯಾಃ ಪತಿಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ರಾಜಾ ಹ್ಯಕ್ಷೌಹಿಣೀಪತಿಃ |

ಸ ಕದಾಚಿನ್ಮೃಗಾನ್ದಂತುಂ ನಿರ್ಜಗಾಮು ಮಹಾಬಲಃ || ೬ ||

ಬಹುಭಿದ್ವಿಸಸೈಃ ಸ್ತಾಪ್ತೋ ಭೃಗುಕಚ್ಛಮನುತ್ತಮಂ |

ಜಮದಗ್ನಿರ್ಮಹಾತೇಜಾ ಯತ್ರ ತಿಷ್ಠತಿ ತಾಪಸಃ || ೭ ||

ರೇಣುಕಾಸಹಿತಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸರ್ವಭೂತಾಃ ಭಯಪ್ರದಃ |

ತಸ್ಯ ಪುತ್ರೋಽಭವದ್ರಾಮಃ ಸಾಕ್ಷಾನ್ನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರಭುಃ || ೮ ||

ಸರ್ವಕ್ಷತ್ರಗುಣೈರ್ಯುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಭ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮಃ |

ತೋಷಯನ್ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪಿತರೌ ಪರಮಾರ್ಥವತ್ || ೯ ||

ತಂ ತದಾ ಚಾರ್ಜುನಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಜಮದಗ್ನಿಃ ಪ್ರತಾಪನಾನ್ |

ಚರಂತಂ ನೃಗಯಾಂ ಗತ್ವಾ ಹ್ಯಾತಿಥ್ಯೇನ ನೃನುಂತ್ರಯತ್ || ೧೦ ||

ತಥೇತಿ ಚೋಕ್ತ್ವಾ ಸ ನೃಪಃ ಸಭೃತ್ಯಬಲವಾಹನಃ |

ಜಗಾಮು ಚಾಶ್ರಮಂ ಪುಣ್ಯವೃಷೇಸ್ತಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ || ೧೧ ||

ತತ್ಕ್ಷಣಾದೇವ ಸಂಪನ್ನಂ ಶ್ರಿಯಾ ಪರಮಯಾ ವೃತಂ |

ವಿಸ್ಮಯಂ ಪರಮಂ ತತ್ರ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರಾಜಾ ಜಗಾಮು ಹ || ೧೨ ||

ಸಕಲ ವ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಅಭಯದಾತ್ಮನೂ, ಅಕ್ಷೌಹಿಣಿಗೆ ಒಡೆಯನೂ ಆದ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನೆಂಬುವನಿದ್ದನು. ಅವನು ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಮೃಗಗಳ ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟನು.

೭-೯. ಅವನು ಅನೇಕ ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಭೃಗುಕಚ್ಛಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ರೇಣುಕಾವತಿಯೂ, ಸಕಲಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ ಆದ ಜಮದಗ್ನಿಯೆಂಬ ತಾಪಸನೋರ್ವನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾನ್ನಾರಾಯಣನೂ, ಸಮಸ್ತ ಕ್ಷತ್ರಿಯಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೂ ಆದ ರಾಮನೆಂಬ ಸುತನಿದ್ದನು. ಆ ರಾಮನು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳನ್ನು ಅತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೧೦. ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ಜಮದಗ್ನಿಯು ಬೇಟೆಯನ್ನಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನನ್ನು ಕಂಡು ಅತಿಧಿಸತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮಂತ್ರಿಸಿದನು.

೧೧. ಆ ರಾಜನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಒಪ್ಪಿ ಭೃತ್ಯಬಲವಾಹನಗಳೊಡನೆ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆ ಜಮದಗ್ನಿಮುನಿಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

೧೨. ಅವನು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದಕೂಡಲೆ ಆ ಆಶ್ರಮವು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಿತು. ರಾಜನು ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡನು.

ಗತಮಾತ್ರಸ್ತು ಸಿದ್ಧೇನ ಪರಮಾನ್ನೇನ ಭೋಜಿತಃ |

ಸಭೃತ್ಯಬಲವಾನ್ಪ್ರಾಜಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನ ಯದ್ಭಿಕ್ಷುಯಾ |

ಕಿಮೇತದಿತಿ ಪಪ್ರಚ್ಛ ಕಾರಣಂ ಶಕ್ತಿಮೇವ ಚ || ೧೩ ||

ಕಾಮಧೇನೋಃ ಪ್ರಭಾವಂ ತಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಪ್ರಾಹ ತತೋ ದ್ವಿಜಂ |

ದಕ್ಷಿಣಾಂ ದೇಹಿ ಮೇ ವಿಪ್ರ ಕಲ್ಮಾಷೀಂ ಧೇನುಮುತ್ತಮಾಂ || ೧೪ ||

ಶತಂ ಶತಸಹಸ್ರಾಣಾಮಯುತಂ ನಿಯುತಂ ಪರಂ |

ಭೂಷಿತಾನಾಂ ಚ ಧೇನೂನಾಂ ದದಾಮಿ ತವ ಚಾರ್ಬುಡಂ || ೧೫ ||

ಜಮದಗ್ನಿರುವಾಚ:-

ಅಯುತೈಃ ಪ್ರಯುತೈರ್ನಾಹಂ ಶತಕೋಟಿಭಿರುತ್ತಮಾಂ |

ಕಾಮಧೇನುಮಿನುಮಾಂ ತಾತ ನ ದದ್ಮಿ ಪ್ರತಿಗಮ್ಯತಾಂ || ೧೬ ||

ಏವಮುಕ್ತಃ ಸ ರಾಜೇಂದ್ರಸ್ಮೇನ ವಿಪ್ರೇಣ ಭಾರತ |

ಕ್ರೋಧಸಂರಕ್ತನಯನ ಇದಂ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್ || ೧೭ ||

ಯಸ್ಯೇದೃಶಃ ಕಾಮಚಾರೋ ಮಯ್ಯಪಿ ದ್ವಿಜಪಾಂಸನ |

ಅಹಂ ತೇ ಪಶ್ಯತಸ್ತಸ್ಮಾನ್ನಯಾಮಿ ಸುರಭಿಂ ಗೃಹಾತ್ || ೧೮ ||

೧೩. ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿದಕೂಡಲೆ ಋಷಿಯು ಭೃತ್ಯಬಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ದೊರೆಗೆ ಪರಮಾನ್ನಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಆ ದೊರೆಯು, “ಇದು ಯಾವ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಾಯಿತು” ಎಂದು ಆ ಮುನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

೧೪. ಅವನು ಅದು ಕಾಮಧೇನುವಿನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿದೆಯೆಂದರಿತು ಹೀಗೆಂದನು. “ಬ್ರಾಹ್ಮಣ! ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ಕಾಮಧೇನುವನ್ನು ನನಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡು.

೧೫. ನಿನಗೆ ನಾನು ನೂರು, ಸಾವಿರ, ಹತ್ತುಸಾವಿರ, ಲಕ್ಷ, ಅರ್ಬುಡ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸಾಲಂಕೃತವಾದ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವೆನು.”

೧೬. ಜಮದಗ್ನಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಮಹಾರಾಜ! ನೀನು ಆಯುತ, ಪ್ರಯುತ, ಅಥವಾ ನೂರುಕೋಟಿ ಧೇನುಗಳನ್ನಿತ್ತರೂ ನಾನು ಈ ಕಾಮಧೇನು ವನ್ನು ಕೊಡಲಾರ! ಹಿಂದಿರುಗು.

೧೭. ಜಮದಗ್ನಿಯು ಹೀಗೆನ್ನಲು, ರಾಜನು ಕೋಪದಿಂದ ಕೆಂಪೇರಿದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ ಇಂತೆಂದನು.

೧೮. “ದ್ವಿಜಾಧಮಾ! ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವೆಯಾ? ನೀನು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೆ ನಿನ್ನ ಮನೆಯಿಂದ ಈ ಕಾಮಧೇನು ವನ್ನು ಒಯ್ಯುವೆನು.”

ದ್ವಿಜ ಉವಾಚ :-

ಕಃ ಕ್ರೀಡತಿ ಸರೋಷೇಣ ನಿರ್ಭಯೋ ಹಿ ಮಹಾಸಹಿನಾ |
 ಮೃತ್ಯುದೃಷ್ಟೋಂತರೇಣಾಸಿ ಮನು ಧೇನುಂ ನಯೇತ ಯಃ || ೧೯ ||
 ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಮಹಾದಂಡಂ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡಮಿವಾಸಪರಂ |
 ಗೃಹೀತ್ವಾ ಪರಮಕ್ರುದ್ಧೋ ಜಮದಗ್ನಿರುವಾಚ ಹ || ೨೦ ||
 ಯಸ್ಯಾಸ್ತಿ ಶಕ್ತಿಶ್ಚೇಜೋ ವಾ ಕ್ಷತ್ರಿಯಸ್ಯ ಕುಲಾಧಮಃ |
 ಧೇನುಂ ನಯತು ಮೇ ಸದ್ಯಃ ಕ್ಷೀಣಾಯುಃ ಸಪರಿಚ್ಛದಃ || ೨೧ ||
 ಏತಚ್ಛ್ರತ್ವಾ ನಚಃ ಕ್ರೂರಂ ಹೈಹಯಃ ಶತಶೋ ವೃತಃ |
 ಧಾನಮಾನಃ ಕ್ಷಿತತಲೇ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡಹತೋಽಪತತ್ || ೨೨ ||
 ಹುಂಕೃತೇನ ತತೋ ಧೇನ್ವಾಃ ಖಡ್ಗಪಾಶಾಃ ಸಿಪಾಣಯಃ |
 ನಿರ್ಗಚ್ಛಂತಃ ಪ್ರದೃಶ್ಯಂತೇ ಕಲ್ಮಷಾಯಾಃ ಸಹಸ್ರಶಃ || ೨೩ ||
 ನಾಸಾಪುಟಾಗ್ರಾದ್ರೋಮಾಗ್ರಾತ್ಕಿರಾತಾ ಮಾಗಧಾ ಗುದಾತ್ |
 ರಂಧ್ರಾಂತರೇಷು ಚೋತ್ಸನ್ನಾಃ ಶತಶೋಽಥ ಸಹಸ್ರಶಃ || ೨೪ ||
 ಏವಮನ್ಯೋನ್ಯಮಾಹತ್ಯ ಹೈಹಯಷ್ಟಂಕಣಾನ್ದಹನ್ |
 ವಿನಾಶಂ ಸಹ ವಿಪ್ರೇಣ ಗತಾ ಹ್ಯರ್ಜುನತೇಜಸಾ || ೨೫ ||

೧೯. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಯಾವನು ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ಕುಸಿತವಾದ ಹಾವಿನೊಡನೆ ಆಟವಾಡುವನು? ಮೃತ್ಯುವಿನ ದೃಷ್ಟಿಗ ವಿಷಯನಾದವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರಾವನು ನನ್ನ ಧೇನುವನ್ನು ತಗದುಕೊಂಡುಹೋಗುವನು?

೨೦. ಜಮದಗ್ನಿಯು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡದಂತಿರುವ ಮಹಾದಂಡವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಅತ್ಯಂತ ಕೋಪದಿಂದ ಇಂತೆಂದನು.

೨೧. “ಯಾವ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ? ನೀಚನೂ, ಕ್ಷೀಣಾಯುಷ್ಯವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಅವನು ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ನನ್ನ ಈ ಧೇನುವನ್ನು ಒಯ್ಯಲಿ.”

೨೨. ಹೈಹಯನು ಈ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ನೂರಾರು ಮಂದಿ ಯೊಡನೆ ಓಡುತ್ತ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡದಿಂದ ಹತನಾಗಿ ಕೇಳಿಗೆ ಬಿದ್ದನು.

೨೩. ಅನಂತರ ಆ ಕಾಮಧೇನುವಿನ ಹುಂಕಾರದಿಂದ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಖಡ್ಗ ಪಾಶಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದ ಯೋಧರು ಹೊರಡುತ್ತಿರುವುದು ಕಾಣಿಸಿತು.

೨೪. ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಗಳಿಂದಲೂ, ರೋಮದ ತುದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಗುದದಿಂದಲೂ, ಇತರ ರಂಧ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಕಿರಾತರೂ, ಮಾಗಧರೂ ಹುಟ್ಟಿದರು.

೨೫. ಅವರೂ, ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನೂ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನ ಬಲದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಡನೆ ವಿನಷ್ಟರಾದರು.

ಕಾರ್ತವೀರ್ಯೋ ಜಯಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಸಂಖ್ಯೇ ಹತ್ವಾ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಂ ।

ಜಗಾಮ ಸ್ವಾಂ ಪುರಿಂ ಹೃಷ್ಯಃ ಕೃತಾಂತವನೋಹಿತಃ ॥ ೨೬ ॥

ತತಸ್ತ್ವರಾನ್ನಿತಃ ಸ್ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಪಶ್ಚಾದ್ರಾಪೋ ಗತೇ ರಿಸೌ ।

ಅಕಂದ್ರಮಾನಾಂ ಜನನೀಂ ದದರ್ಶ ಪಿತುರಂತಿಕೇ ॥ ೨೭ ॥

ರಾಮ ಉವಾಚ :-

ಕೇನೇದಮಾತ್ಮನಾಶಾಯ ಹೃಜ್ಞಾನಾತ್ಮಾಹಸಂ ಕೃತಂ ।

ಮನು ತಾತಂ ಜಿಘಾಂಸುರ್ಯೋ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಮೃತ್ಯುಮಿಹೇಚ್ಛತಿ ॥ ೨೮ ॥

ತತಃ ಸಾ ರಾಮನಾಕೈನ ಗತಸತ್ವೇನ ವಿಹೃಲಾ ।

ಉದರಂ ಕರಯುಗ್ಮೇನ ತಾಡಯಂತೀ ಹೃನಾಚ ತಂ ॥ ೨೯ ॥

ಅರ್ಜುನೇನ ನೃಶಂಸೇನ ಕ್ಷತ್ರಿಯೈರಪರೈಃ ಸಹ ।

ಇಹಾಗತ್ಯ ಪಿತಾ ತೇನ ನಿಹತೋ ಬಾಹುಶಾಲಿನಾ ॥ ೩೦ ॥

ತಂ ಪಶ್ಯ ನಿಹತಂ ತಾತಂ ಗತಾಸುಂ ಗತಚೇತಸಂ ।

ಸಂಸ್ಥತ್ಯ ವಿಧಿವತ್ಪುತ್ರ ತರ್ಪಯಸ್ವ ಯಥಾತಥಂ ॥ ೩೧ ॥

ಏತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಸ ವಚನಂ ಜನನೀಮುಭಿನಾದ್ಯ ತಾಂ ।

ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಮಕರೋದ್ಯಾಂ ತಾಂ ಶೃಣುಷ್ವ ಚ ನರಾಧಿಪ ॥ ೩೨ ॥

೨೬ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯವನ್ನು ಪಡೆದು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನನ್ನು ಕೊಂದು ಯಮನರವನ್ನೊಂದಿ ಮೋಹಗೊಂಡು ತನ್ನ ವಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

೨೭ ಅನನು ಹೊರಟುಹೋದಬಳಿಕ ರಾಮನು ವೇಗದಿಂದ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಂದೆಯ ಬಳಿ ಅಳುತ್ತಿರುವ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಂಡನು

೨೮. ರಾಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಯಾವನು ತನ್ನ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನ ದಿಂದ ಈ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನು ? ಯಾವನು ನನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಂದು ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ನೋಡಬಯಸುವನು ?

೨೯. ಬಳಿಕ ಆ ರಣರಂಗಯು ರಾಮನ ಮಾತಿನಿಂದ ಸತ್ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಂತೆ ವೃಥೆಗೊಂಡು ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಅವನನ್ನು ಕೂರಿತು ಇಂತೆಂದಳು.

೩೦. “ಘಾತುಕನಾದ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನು ಇತರ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿಗೃತಂದು ನಿನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಂದನು.

೩೧. ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಣಗಳಿಲ್ಲದೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡು. ಮಗು ! ಇವನನ್ನು ವಿಧಿಯಂತೆ ಸಂಸ್ಕರಿಸಿ ತರ್ಪಣಮಾಡು.”

೩೨. ಆ ಪರಶುರಾಮನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ತಾಯಿಯನ್ನು ವಂದಿಸಿ ಯಾವ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು.

ತ್ರಿಃಸಪ್ತಕೃತ್ವಃ ಪೃಥಿವೀಂ ನಿಃಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲಾನ್ವಯಾಂ ।
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚ ತೇಷಾಮಸೃಜಾ ತರ್ಪಯಿಷ್ಯಾಮಿ ತೇ ಪತಿಂ ॥ ೩೩ ॥
 ತಸ್ಯಾಪಿ ಪರಶುನಾ ಬಾಹೂನ್ಯಾತರ್ಪನೀರ್ಯಸ್ಯ ದುರ್ಮತೇಃ ।
 ಛಿತ್ವಾ ಸಾಸ್ಯಾಮಿ ರುಧಿರಮಿತಿ ಸತ್ಯಂ ಶೃಣುಷ್ವ ನೇ ॥ ೩೪ ॥
 ಏನಂ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಂ ಕೃತ್ವಾಸೌ ಜಾಮದಗ್ನ್ಯಃ ಪ್ರತಾಪವಾನ್ ।
 ಕ್ರೋಧೇನ ಮಹತಾವಿಷ್ಣೋ ಸಂಸ್ಕೃತ್ಯ ಪಿತರಂ ತತಃ ॥ ೩೫ ॥
 ಮಾಹಿಷ್ಮತೀಂ ಪುರೀಂ ರಾನೋ ಜಗಾಮ ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತಃ ।
 ಛಿತ್ವಾ ಬಾಹುನನಂ ತಸ್ಯ ಹತ್ವಾ ತಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಧನುಂ ॥ ೩೬ ॥
 ಜಗಾಮ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಂತಾಯ ಪೃಥಿವೀಮವಲೋಕಯನ್ ।
 ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾರ್ಣವಯುತಾಂ ಸಶೈಲವನಕಾನನಾಂ ॥ ೩೭ ॥
 ಪೂರ್ವತಃ ಪಶ್ಚಿಮಾಮಾಶಾಂ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರತಃ ಕುರೂನ್ ।
 ಸಮಂತಪಂಚಕೇ ಪಂಚ ಚಕಾರ ರುಧಿರಹೃದಾನ್ ॥ ೩೮ ॥
 ಸ ತೇಷು ರುಧಿರಾಂಭಸ್ಸು ಹೃದೇಷು ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತಃ ।
 ಪಿತೃನ್ ಸಂತರ್ಪಯಾಮಾಸ ರುಧಿರೇಣೇತಿ ನಃ ಶ್ರುತಂ ॥ ೩೯ ॥
 ಅಥರ್ಚಿಕಾದಯೋಪೇತ್ಯ ಪಿತರೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ್ಷಭಂ ।
 ತಂ ಕ್ಷಮಸ್ವೇತಿ ಜಗದುಸ್ತತಃ ಸ ವಿರರಾಮ ಹ ॥ ೪೦ ॥

೩೩. “ತಾಯೆ! ಕೇಳು; ನಾನು ಇವೃತ್ತೊಂದುನಾರಿ ಈ ಭೂಮಿ ಯಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಕುಲವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿ ಮಿಂದು ಅವರ ರಕ್ತದಿಂದ ನಿನ್ನ ವತಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡುವೆನು.

೩೪. ಈ ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ದುಷ್ಟ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ರಕ್ತವನ್ನು ಹೀರುವೆನು, ನನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳು.”

೩೫-೩೮. ಜಾಮದಗ್ನ್ಯನು ಹೀಗೆ ಕೋಪಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ತಂದೆಯನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸಿ ಮಾಹಿಷ್ಮತೀಪುರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಬಾಹುಗಳೆಂಬ ವನವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಕೊಂದು, ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ವಧೆಗಾಗಿ ಸಪ್ತದ್ವೀಪ ಸಮುದ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸುತ್ತುತ್ತ ಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಿಮ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನು ಕೊಂದು ಸಮಂತ ಪಂಚಕದಲ್ಲಿ ಐದು ರಕ್ತದ ಸರೋವರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.

೩೯-೪೦. ಅವನು ಕೋಪದಿಂದ ಆ ಸರೋವರದ ರಕ್ತೋದಕಗಳಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿದನು. ಅನಂತರ ಋಚೀಕಾದಿ ಆತನ ಪಿತೃಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನನ್ನು ಕ್ಷಮೆಗೊಳ್ಳೆಂದರು. ಅನಂತರ ಅವನು ಸುಮ್ಮನಾದನು.

ತೇಷಾಂ ಸಮೀಪೇ ಯೋ ದೇಶೋ ಹೃದಾನಾಂ ರುಧಿರಾಂಭಸಾ ।
 ಸಮಂತಪಂಚಕನಿತಿ ಪುಣ್ಯಂ ತತ್ಪರಿಕೀರ್ತಿತಂ ॥ ೪೧ ॥
 ನಿವರ್ತ್ಯ ಕರ್ಮಣಸ್ತಸ್ಮಾತ್ತಿತ್ಯಾನೋನಾಚ ಸಾಂಡನ ।
 ರಾಮಃ ಸರನುಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಯದಿದಂ ರುಧಿರಂ ಮಯಾ ॥ ೪೨ ॥
 ಕ್ಷಿಪ್ತಂ ಪಂಚಸು ತೀರ್ಥೇಷು ತದ್ಭೂಯಾತ್ತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।
 ತಥೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ತು ತೇ ಸರ್ವೇ ಪಿತರೋಽದೃಶ್ಯತಾಂ ಗತಾಃ ॥ ೪೩ ॥
 ಏವಂ ರಾಮಸ್ಯ ಸಂಸರ್ಗೋ ದೇವಮಾರ್ಗೇ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।
 ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಕರೋ ದರ್ಶನಾತ್ಸುರ್ದರ್ಶನಾನ್ಮುಣಾಂ ॥ ೪೪ ॥
 ರೇಣುಕಾಪ್ರತ್ಯಯಾರ್ಥಾಯ ಅದ್ಯಾಪಿ ಪಿತೃದೇವತಾಃ ।
 ದೃಶ್ಯಂತೇ ದೇವಮಾರ್ಗಸ್ಥಾಃ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರಾಃ ॥ ೪೫ ॥
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ನರ್ಮದೋದಧಿಸಂಗಮೇ ।
 ಸ್ನಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ವಿಧಾನೇನ ಮುಚ್ಯಂತೇ ಪಾತಕೈರ್ನರಾಃ ॥ ೪೬ ॥
 ಕುಶಾಗ್ರೇಣಾಃಪಿ ಕೌಂತೇಯ ನ ಸ್ಪೃಷ್ಟವ್ಯೋ ಮಹೋದಧಿಃ ।
 ಅನೇನ ತತ್ರ ಮಂತ್ರೇಣ ಸ್ನಾತವ್ಯಂ ನೃಪಸತ್ತಮ ॥ ೪೭ ॥
 ನಮಸ್ತೇ ವಿಷ್ಣುರೂಪಾಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಮಸಾಂಪತೇ ।
 ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಂ ಕುರು ದೇವೇಶ ಸಾಗರೇ ಲವಣಾಂಭಸಿ ॥ ೪೮ ॥
 ॥ ಇತಿ ಸ್ವರ್ಶನಮಂತ್ರಃ ॥

೪೧. ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಆ ರುಧಿರೋದಕ ಸರೋವರಗಳು ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಸಮಂತಪಂಚಕವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡವು.

೪೨-೪೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಆ ರಾಮನು ಆ ಕರ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, “ನಾನು ರಕ್ತವನ್ನು ತುಂಬಿಸಿರುವ ಈ ತೀರ್ಥಗಳು ಉತ್ತಮತೀರ್ಥಗಳೆಂದು ಹೇಳಿ” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಪಿತೃಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಬೆಂದು ಹೇಳಿ ಅದೃಶ್ಯರಾದರು.

೪೪. ಹೀಗೆ ದೇವಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ರಾಮನ ಪಂಚಸರೋವರಗಳು ದರ್ಶನಸ್ಪರ್ಶಗಳಿಂದ ಮಾನವರ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸುವುವು.

೪೫. ಈಗಲೂ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನೀಗಿಸುವ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಆ ರೇಣುಕೆಯ ನಂಬಿಕೆಗಾಗಿ ದೇವಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವರು.

೪೬. ಮಹಾರಾಜ! ನರ್ಮದಾ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರಗಳು ಸೇರಿರುವ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಏಂದರೆ ಮಾನವರು ಪಾಪಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೪೭. ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದರ್ಭೆಯ ಕೊನೆಯಿಂದಲೂ ಮುಟ್ಟಬಾರದು. ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು.

೪೮. “ವಿಷ್ಣುರೂಪವಾದ ಸಮುದ್ರವೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಈ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗು.” (ಇದು ಸ್ವರ್ಶನಮಂತ್ರವಾಗಿರುವುದು).

ಅಗ್ನಿಶ್ಚ ತೇಜೋ ಮೃಡಯಾಚ ದೇಹೇ
ರೇತೋಽಥ ವಿಷ್ಣುರಮೃತಸ್ಯ ನಾಭಿಃ |

ಏತದ್ಬ್ರೂವನ್ಪಾಂಡನ ಸತ್ಯವಾಕ್ಯಂ

ತತೋವಗಾಹೇತ ಪತಿಂ ನದೀನಾಂ

|| ೪೯ ||

ಪಂಚರತ್ನಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಫಲಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೈರ್ಯುತಂ |

ಮಂತ್ರೇಣಾಸನೇನ ರಾಜೇಂದ್ರ ದದ್ಯಾದಘ್ಯಂ ಮಹೋದಧೇಃ || ೫೦ ||

ಸರ್ವರತ್ನನಿದಾನಸ್ತ್ವಂ ಸರ್ವರತ್ನಾಕರಾಕರಃ |

ಸರ್ವಾನ್ಮರಪ್ರಧಾನೇಶ ಗೃಹಾಣಾಘ್ಯಂ ನಮೋಸ್ತುತೇ || ೫೧ ||

|| ಇತ್ಯರ್ಘ್ಯಮಂತ್ರಃ ||

ಆಜನ್ಮಜನಿತಾತ್ಮಾಸಾನ್ಮಾಮುದ್ಧರ ಮಹೋದಧೇ |

ಯಾಹ್ಯರ್ಚಿತೋ ರತ್ನನಿಧೇ ಸರ್ವತಾನ್ಪಾರ್ವಣೋತ್ತಮ || ೫೨ ||

|| ಇತಿ ವಿಸರ್ಜನಮಂತ್ರಃ ||

ಕೋಪರಃ ಸಾಗರಾದ್ಧೇನಾತ್ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರವಿಸಾಟನ |

ತತ್ರ ಸಾಗರಪರ್ಯಂತಂ ಮಹಾತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ || ೫೩ ||

ಜಾಮದಗ್ನ್ಯೇನ ರಾಮೇಣ ತತ್ರ ದೇವಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ |

ಯತ್ರ ದೇವಾಃ ಸಗಂಧರ್ವಾ ಮುನಯಃ ಸಿದ್ಧಚಾರಣಾಃ || ೫೪ ||

೪೯. “ಅಗ್ನಿಶ್ಚ ತೇಜೋಮೃಡಯಾ ಚ ದೇಹೇ ರೇತೋಽಥ ವಿಷ್ಣುರಮೃತಸ್ಯ ನಾಭಿಃ” ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು.

೫೦. ಮಹೋದಧಿಗೆ ಪಂಚರತ್ನಗಳಿಂದಲೂ, ಫಲಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ಅಕ್ಷತೆಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು.

೫೧. “ಸಕಲ ರತ್ನಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯನೂ, ಸಮಸ್ತರತ್ನಾಕರಗಳಿಗೆ ನಿಧಿಯೂ, ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನನೂ ಆದ ಸಮುದ್ರನೆ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು.” (ಇದು ಅರ್ಘ್ಯಮಂತ್ರವು).

೫೨. ಮಹೋದಧಿಯೇ! ಹುಟ್ಟಿದ ಮೊದಲೊಂದು ಮಾಡಿದ ವಾವದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು. ನನ್ನಿಂದ ಅರ್ಚಿತನಾದ ನೀನು ವರ್ವತದಿಂದ ತೆರಳು. (ಇದು ವಿಸರ್ಜನ ಮಂತ್ರವು.)

೫೩. ಸಮುದ್ರದೇವನಿಗಿಂತಲೂ ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರವನ್ನು ತೆರೆಯುವವರು ಬೇರೆ ಯಾರಿರುವರು? ಆ ಸಮುದ್ರದವರೆಗೆ ಇರುವ ತೀರ್ಥವು ಉತ್ತಮವಾದುದು.

೫೪-೫೬. ಅಲ್ಲಿ ಪರಶುರಾಮನು ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿರುವನು. ಅಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ಮುನಿಗಳೂ, ಸಿದ್ಧಚಾರಣರೂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ

ಉಪಾಸತೇ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಂ ಜಮದಗ್ನಿನುನುತ್ತಮಂ ।

ರೇಣುಕಾಂ ಚೈವ ಯೇ ದೇವೀಂ ಪಶ್ಯಂತಿ ಭುವಿ ಮಾನವಾಃ ॥ ೫೫ ॥

ಪ್ರಿಯವಾಸೇ ಶಿವೇ ಲೋಕೇ ವಸಂತಿ ಕಾಲಮಾಸ್ಥಿತಂ ।

ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನರೋ ರಾಜಂಸ್ತರ್ಪಯನ್ನಿತ್ಯದೇವತಾಃ ॥ ೫೬ ॥

ತಾರಯೇನ್ನರಕಾದ್ಭೋರಾತ್ಮಕಲಾನಾಂ ಶತನುತ್ಪರಂ ।

ಸ್ನಾತ್ವಾ ದತ್ತ್ವಾತ್ರ ಸಹಿತಾಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ನೈ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕಂ ॥ ೫೭ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಜಾಮದಗ್ನ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”

ನಾಮಾಷ್ಟಾದಶಾಧಿಕದ್ವಿಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ನನ್ನೂ, ಜಮದಗ್ನಿಯನ್ನೂ ಸೇವಿಸುವರು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ರೇಣುಕಾದೇವಿ
ಯನ್ನೂ ದರ್ಶನಮಾಡಿದ ಮಾನವರು ಇಷ್ಟವಾದ ಕಾಲದವರಗ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ
ವಾಸಿಸುವರು. ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಸಿತ್ತದೇವತಗಳಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದವರೂ, ಭಕ್ತಿ
ಯಿಂದ ಶ್ರವಣಮಾಡಿದವರೂ, ತರ್ಪಣಮಾಡಿದವರೂ ನೂರು ಕುಲಗಳನ್ನು
ಉದ್ಧರಿಸುವರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಜಾಮದಗ್ನ್ಯತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ

ಇನ್ನೂರ ಎದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧೈ ಕೋನನಿಂಶದಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕೋಟೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ನರ್ಮದಾದಕ್ಷಿಣೇ ಕಾಲೇ ತೀರ್ಥಂ ಕೋಟೀಶ್ವರಂ ಪರಂ ।
ಯತ್ರ ಸ್ನಾನಂ ಚ ದಾನಂ ಚ ಸರ್ವಂ ಕೋಟಿಗುಣಂ ಭವೇತ್ ॥ ೧ ॥
ತತ್ರ ದೇವಾಃ ಸಗಂಧರ್ವಾ ಋಷಯೋ ಯೇ ತಥಾಽಮಲಾಃ ।
ಕೋಟೀರ್ಥೇ ಪರಾಂ ಸಿದ್ಧಿಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾ ಭುವಿ ದುರ್ಲಭಾಂ ॥ ೨ ॥
ಸ್ಥಾಪಿತಶ್ಚ ಮಹಾದೇವಸ್ತತ್ರ ಕೋಟೀಶ್ವರೋ ನೃಪ ।
ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವದೇವೇಶಂ ಸಿದ್ಧಿಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯನುತ್ರಮಾಂ ॥ ೩ ॥
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯತ್ಕಿಂಚಿಚ್ಛುಭಂ ನಾ ಯದಿ ನಾಶುಭಂ ।
ಕ್ರಿಯತೇ ತನ್ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಸರ್ವಂ ಕೋಟಿಗುಣಂ ಭವೇತ್ ॥ ೪ ॥
ತತ್ರ ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗಸ್ಥಾ ಯೇಕೇಚಿನ್ಮನಿಸತ್ತಮಾಃ ।
ಸಿದ್ಧಾ ಮೃತಾಃ ಪದಂ ಯಾಂತಿ ಪಿತೃಲೋಕಂ ಧ್ರುವಂ ಹಿ ತೇ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕೋಟೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ತೀರದಲ್ಲಿ ಕೋಟೀಶ್ವರವೆಂಬ ಉತ್ತಮತೀರ್ಥವಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನದಾನಗಳು ಕೋಟಿಯಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗುವುವು.

೨. ಅಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ಶುದ್ಧರಾದ ಋಷಿಗಳೂ ಭೂದುರ್ಲಭವಾದ ಉತ್ತಮಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರು.

೩. ಅವರು ಅಲ್ಲಿ ನ್ನಾಪಿಸಿರುವ ಕೋಟೀಶ್ವರನನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಉತ್ತಮಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೪. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಗಿದ ಶುಭಕರ್ಮವಾಗಲಿ, ಅಶುಭಕರ್ಮವಾಗಲಿ, ಎಲ್ಲವೂ ಕೋಟಿಯಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗುವುವು.

೫. ಅಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಮುನಿವರ್ಯರು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಮಡಿದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಪಿತೃಲೋಕವನ್ನೈದುವರು.

ಉತ್ತರಂ ನರ್ಮದಾಕೂಲಂ ಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಮುನಿಪುಂಗವಾಃ ।
ದೇವಲೋಕಂ ಗತಾಃ ಪೂರ್ವಮಿತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯಃ

॥ ೬ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ಕೋಟೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”
ನಾಮೈಕೋನವಿಂಶದಧಿಕದ್ವಿಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರದಡದಲ್ಲಿರುವ ಮುನಿವರ್ಯರು ಹಿಂದೆ
ದೇವಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದರೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರನಿರ್ಣಯವಿರುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ಕೋಟೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
ಇನ್ನೂ ರಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ವಿಂಶತ್ಪುತ್ರರದ್ವಿಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಲೋಟೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇದ್ಧ ರಾಧೀಶ ಲೋಟೀಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।
 ಉತ್ತರೇ ನರ್ಮದಾಕೂಲೇ ಸರ್ವಪಾತಕನಾಶನಂ ॥ ೧ ॥
 ತತ್ಸ್ಮಣಾದೇವ ತತ್ಸರ್ವಂ ಸಸ್ತಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಂ ತ್ವಘಂ ।
 ನಶ್ಯತೇ ದೇವದೇವಸ್ಯ ದರ್ಶನಾದೇವ ತನ್ನೂಪ ॥ ೨ ॥
 ಬಾಲ್ಯಾತ್ಪ್ರಭೃತಿ ಯತ್ಪಾಪಂ ಯೌವನೇ ಚಾಪಿ ಯತ್ಪತಂ ।
 ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿಲಯಂ ಯಾತಿ ದೇವದೇವಸ್ಯ ದರ್ಶನಾತ್ ॥ ೩ ॥
 ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಆಶ್ಚರ್ಯಭೂತಂ ಲೋಕೇಷು ನರ್ಮದಾಚರಿತಂ ಮಹತ್ ।
 ತ್ವಯಾ ಮೈ ಕಥಿತಂ ನಿಪ್ರ ಸಕಲಂ ಪಾಪನಾಶನಂ ॥ ೪ ॥
 ಯದೇಕಂ ಪರಮಂ ತೀರ್ಥಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಫಲಪ್ರದಂ ।
 ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ತತ್ಸರ್ವಂ ದಯಾಂ ಕೃತ್ವಾ ವದಾಶು ಮೇ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಲೋಟೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾರಾಜ ! ಅನಂತರ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರದಡದಲ್ಲಿರುವ ಲೋಟೀಶ್ವರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨. ಆ ಲೋಟೀಶ್ವರನ ದರ್ಶನದಿಂದಲೇ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪಾಪಗಳು ಕೂಡಲೆ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೩. ಆ ದೇವದೇವನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಬಾಲ್ಯಯೌವನಗಳಲ್ಲಿ ಸಗಿದ ಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುವುವು.

೪. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ದ್ವಿಜನೆ ! ನೀನು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವೂ, ಸಕಲ ಪಾಪನಾಶಕವೂ ಆದ ನರ್ಮದೆಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳಿರುವೆ.

೫. ಈಗ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳ ಫಲವನ್ನೀಯುವ ಉತ್ತಮವಾದ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕೇಳಬಯಸುವೆನು. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ದಯೆಮಾಡಿ ಬೇಗನೆ ನನಗೆ ಹೇಳು.

ಯೇ ಕೇಚಿದ್ಬಲಭಾಃ ಪ್ರಶ್ನಾಸ್ತಿಷು ಲೋಕೇಷು ಸತ್ತಮ ।

ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ತೇ ಸರ್ವೇ ಶ್ರುತಾ ಮೇ ಸಹಬಾಂಧವೈಃ ॥ ೬ ॥

ಏತಮೇಕಂ ಪರಂ ಪ್ರಶ್ನಂ ಸರ್ವಪ್ರಶ್ನನಿದಾಂ ವರ ।

ಶ್ರುತ್ವಾಹಂ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ಯತ್ರ ಯಾಮಿ ಸ ಬಾಂಧವಃ ॥ ೭ ॥

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಸಾಧು ಸಾಧು ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞ ಯಸ್ಯ ತೇ ಮತಿರೀದೃಶೀ ।

ದುರ್ಲಭಂ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ತಸ್ಯ ತೇನಾಸ್ತಿ ಕಿಂಚನ ॥ ೮ ॥

ಧರ್ಮಮರ್ಥಂ ಚ ಕಾಮಂ ಚ ಮೋಕ್ಷಂ ಚ ಭರತರ್ಷಭ ।

ಕಾಲೇ ಕಾಲೇ ಚ ಯೋ ನೇತ್ತಿ ಕರ್ತವ್ಯಸ್ತೇನ ಧೀಮತಾ ॥ ೯ ॥

ತಸ್ಮಾತ್ತೇ ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪ್ರಶ್ನಸ್ಯಾಸ್ಯೋತ್ತರಂ ಶುಭಂ ।

ಯಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಸರ್ವಪಾಪೇಭ್ಯೋ ಮುಚ್ಯಂತೇ ಭುವಿ ಮಾನವಾಃ ॥ ೧೦ ॥

ನರ್ಮದಾ ಸರಿತಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಸರ್ವತೀರ್ಥಮಯಿಾ ಶುಭಾ ।

ವಿಶೇಷಃ ಕಥಿತಸ್ತಸ್ಯಾ ರೇವಾಸಾಗರಸಂಗಮೇ ॥ ೧೧ ॥

ಆಗಚ್ಛಂತೀಂ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರೇವಾಂ ಮಹೋದಧಿಃ ।

ಪ್ರಣಮ್ಯ ಚ ಪುನರ್ದೇವೀಂ ಸಂಗಮೇ ರೇವಯಾಸಹ ॥ ೧೨ ॥

೬ ನಾನು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಕೇಳಿದೆನು

೭. ಸಕಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನರಿತವರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನಾದ ಮುನಿಯೆ! ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆನು.

೮. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಧರ್ಮರಾಯನೆ! ಇಂತಹ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ನಿನಗೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೯. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಧರ್ಮಾರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಅರಿತವನು ಅವುಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

೧೦. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಶುಭಕರವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾನವರು ಸಕಲ ವಾಸಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೧೧. ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ನರ್ಮದಾನದಿಯು ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥರೂಪವಾದುದು. ಅದರಿಂದ ರೇವಾಸಾಗರಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

೧೨-೧೬. ಸಮುದ್ರರಾಜನು ರೇವಾಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ನರ್ಮದೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಇವಳು ಯಾರೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ಉತ್ತಮ ಲಿಂಗೋದ್ಭವಳಾದ ನರ್ಮದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹೊರಟಾಡುತ್ತ

ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಮನಸಾ ಕೇಯಮಿತಿ ಮಾಂ ವೈ ಸರಿದ್ವರಾ |
 ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಮನಸಾ ರೇವಾಂ ಲಿಂಗೋದ್ಭವಾಂ ಪರಾಂ || ೧೩ ||
 ಲುಠಸ್ವೈ ಸಂಮುಖಸ್ತಾತ ಗತೋ ರೇವಾಂ ಮಹೋದಧಿಃ |
 ಸಮುದ್ರೇ ನರ್ಮದಾ ಯತ್ರ ಪ್ರವಿಷ್ಟ್ವಾಸ್ತಿ ಮಹಾನದೀ || ೧೪ ||
 ತತ್ರ ದೇವಾಧಿದೇವಸ್ಯ ಸಮುದ್ರೇ ಲಿಂಗಮುತ್ಥಿತಂ |
 ಲಿಂಗೋದ್ಭೂತಾ ಮಹಾಭಾಗಾ ನರ್ಮದಾ ಸರಿತಾಂ ವರಾ || ೧೫ ||
 ಲಯಂ ಗತಾ ತತ್ರ ಲಿಂಗೇ ತೇನ ಪುಣ್ಯತಮಾ ಹಿ ಸಾ |
 ನರ್ಮದಾಯಾಂ ವಸನ್ನಿತ್ಯಂ ನರ್ಮದಾಂಬು ಪಿಬನ್ ಸದಾ |
 ದೀಕ್ಷಿತಃ ಸರ್ವಯಜ್ಞೇಷು ಸೋಮಪಾನಂ ದಿನೇ ದಿನೇ || ೧೬ ||
 ಸಂಗಮೇ ತತ್ರ ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಲೋಟೀಣೇಶ್ವರನುಚ್ಛೇದಿತಃ |
 ಸೋಶ್ವಮೇಧಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ || ೧೭ ||
 ಮಾನಸಂ ವಾಚಿಕಂ ಪಾಪಂ ಕರ್ಮಣಾ ಯತ್ಕೃತಂ ನೃಪ |
 ಲೋಟೀಣೇಶ್ವರಮಾಸಾದ್ಯ ಸರ್ವಂ ವಿಲಯತಾಂ ವ್ರಜೇತ್ || ೧೮ ||
 ಕಾರ್ತಿಕ್ಯಾಂ ತು ವಿಶೇಷೇಣ ಕಥಿತಂ ಶಂಕರೇಣ ತು |
 ತಚ್ಛ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ತುತಂ ಸರ್ವಪಾಪಾಪಹನೋದನಂ || ೧೯ ||
 ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾಂ ಕಾರ್ತಿಕೇಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಗತ್ವಾ ತತ್ರ ನೃಪೋತ್ತಮ |
 ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಮುಪೋಷ್ಯೈವ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವೈ ನರ್ಮದಾಜಲೇ || ೨೦ ||

ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋದನು. ನರ್ಮದಾನದಿಯು ವ್ರವೇಶಿಸಿದ ಸಮುದ್ರದ
 ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರಲಿಂಗವು ಉದ್ಭವಿಸಿತು. ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ
 ಲಿಂಗೋದ್ಭೂತವಾದ ನರ್ಮದಾನದಿಯು ಆ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಹೋಮದರಿಂದ
 ಅದು ಪುಣ್ಯಕರವಾದುದು. ನರ್ಮದಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಮಾಡುತ್ತ ಆ ನದಿಯ
 ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವವನು ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೀಕ್ಷೆಗೊಂಡು
 ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸೋಮಪಾನಮಾಡಿದವನಂತಾಗುವನು.

೧೬. ಆ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಲೋಟೀಣೇಶ್ವರನನ್ನರ್ಚಿಸಿದವನು ಅಶ್ವ
 ಮೇಧಯಾಗದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೮. ಆ ಲೋಟೀಣೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ವಾಚಿಕ, ಮಾನಸಿಕ, ಕಾಯಿಕ ಪಾಪಗಳು
 ಅಡಗಿಹೋಗುವುವು.

೧೯. ಶಂಕರನು ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ಚತುರ್ದಶೀದಿನ ಅಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಪಾಪ
 ಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಒಂದು ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳಿರುವನು ಅದನ್ನು ಕೇಳು.

೨೦-೨೧. ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ಚತುರ್ದಶಿಯು ಬರಲು ರೇವಾಸಾಗರ
 ಸಂಗಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಿಂದು ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಗೈದು

ಸಂತರ್ಪ್ಯ ಪಿತೃದೇವಾನಾಂಶ್ಚ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ |
 ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್ಸಂಪೂಜ್ಯ ಲೋಟಿಣೇಶ್ವರಂ || ೨೧ ||
 ಸಫಲಂ ಜೀವಿತಂ ತಸ್ಯ ಸಫಲಂ ತಸ್ಯ ಚೇಷ್ಟಿತಂ |
 ಸಂಗಮಸ್ತೇ ನ ಸಂದೇಹೋ ಜನ್ಮ ತೇಷಾಂ ನಿರರ್ಥಕಂ || ೨೨ ||
 ಏಕಾಗ್ರಮನಸಾ ಯೈಸ್ತು ನ ದೃಷ್ಟೋ ಲೋಟಿಣೇಶ್ವರಃ |
 ಪಿಶಾಚತ್ವಂ ವಿಯೋನಿತ್ವಂ ನ ಭವೇತ್ತಸ್ಯ ನೈ ಕುಲೇ || ೨೩ ||
 ಸಂಗಮೇ ತತ್ರ ಯೋ ಗತ್ವಾ ಸ್ನಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ |
 ಪುಣ್ಯೈಶ್ಚೈವ ತಥಾ ಕುರ್ಯಾದ್ಗೀರ್ತೃರ್ನೃತ್ಯೈಃ ಪ್ರಚೋದನಂ || ೨೪ ||
 ತತಃ ಪ್ರಭಾತಾಂ ರಜನೀಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನತ್ವಾ ಮಹೋದಧಿಂ |
 ಆಮಂತ್ರ್ಯ ಸ್ನಾನವಿಧಿನಾ ಸ್ನಾನಂ ತತ್ರ ತು ಕಾರಯೇತ್ || ೨೫ ||
 ಓಂ ನಮೋ ವಿಷ್ಣು ರೂಪಾಯ ತೀರ್ಥನಾಥಾಯ ತೇ ನಮಃ |
 ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಂ ಕುರು ಮೇ ದೇವ ಸಮುದ್ರ ಲವಣಾಂಭಸಿ || ೨೬ ||

|| ಇತ್ಯಾಮಂತ್ರಣಮಂತ್ರಃ ||

ಆಗ್ನಿಶ್ಚ ತೇಜೋ ಮೃಡಯಾಚ ದೇಹೋ
 ರೇತೋಧಾ ವಿಷ್ಣುರಮೃತಸ್ಯ ನಾಭಿಃ |

ಏವಂ ಬ್ರುವನ್ ಪಾಂಡವ ಸತ್ಯವಾಕ್ಯಂ
 ತತೋಽವಗಾಹೇತ ಪತಿಂ ನದೀನಾಂ || ೨೭ ||

|| ಇತಿ ಸ್ನಾನಮಂತ್ರಃ ||

ವಿಧಿಯಂತೆ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿ ಲೋಟಿಣೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವನ ಜೀವನವೂ, ಕಾರ್ಯವೂ ಸಫಲವಾಗುವುವು.

೨೧-೨೫. ಏಕಾಗ್ರಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಲೋಟಿಣೇಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡದವರು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಕುಂಟರು. ಅವರ ಜನ್ಮವು ನಿಷ್ಫಲವು. ಆ ಸಂಗಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಮಿಂದವರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಪಿಶಾಚತ್ವವೂ, ಪ್ರೇತತ್ವವೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಗೀತ ನೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಶಂಕರನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಸಾಗರವನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಆಮಂತ್ರಣ ಮಾಡಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು.

೨೬. “ವಿಷ್ಣು ರೂಪನೂ, ತೀರ್ಥಸ್ವಾಮಿಯೂ ಆದ ಸಮುದ್ರರಾಜನೆ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನೀನು ಈ ಲವಣಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗು.” (ಇದು ಆಮಂತ್ರಣ ಮಂತ್ರವು).

೨೭. “ಆಗ್ನಿಶ್ಚ ತೇಜೋ ಮೃಡಯಾಚ ದೇಹೋ ರೇತೋಧಾ ವಿಷ್ಣುರಮೃತಸ್ಯ ನಾಭಿಃ” ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು.

ಅಜನ್ಮತಸಾಹಸ್ರಂ ಯತ್ನಾಪಂ ಕೃತನಾನ್ನ ರಃ |

ಸಕೃತ್ಸನ್ನಾದ್ವ್ಯಪೋದೇತ ಸಾಸೌಘಂ ಲವಣಾಂಭಸಿ

|| ೨೮ ||

ಅನ್ಯಥಾ ಹಿ ಕುರುಶ್ರೇಷ್ಠ ದೇವಯೋನಿರಸೌ ವಿಭುಃ |

ಕುಶಾಗ್ರೇಣಾಃಪಿ ವಿಬುಧೈರ್ನ ಸ್ತುಷ್ಯನ್ಯೋ ಮಹಾರ್ಣವಃ

|| ೨೯ ||

ಸರ್ವರತ್ನಪ್ರಧಾನಸ್ತ್ವಂ ಸರ್ವರತ್ನಾಕರಾಕರ |

ಸರ್ವಾಃಸುರಪ್ರಧಾನೇಶ ಗೃಹಾಣಾಘ್ಯಂ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ

|| ೩೦ ||

|| ಇತಿ ಅರ್ಘ್ಯಮಂತ್ರಃ ||

ಪಿತೃದೇವಮನುಷ್ಯಾಂಶ್ಚ ಸಂತರ್ಪ್ಯ ತದನಂತರಂ |

ಉತ್ತೀರ್ಯ ತೀರೇ ತಸ್ಯೈವ ಪಂಚಭಿರ್ದ್ವಿಜಪುಂಗವೈಃ

|| ೩೧ ||

ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಸಮಾಚರೇತ್ಪಶ್ಚಾತ್ತೋಕಪಾಲಾನುರೂಪಿಭಿಃ |

ಕೃತ್ವಾಗ್ರೇ ಲೋಕಪಾಲಾಂಸ್ತು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ ಯಥಾವಿಧಿ

|| ೩೨ ||

ಸಂಪೂಜ್ಯ ಚ ಯಥಾನ್ಯಾಯಂ ತಾನೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಸಹ |

ಸುಕೃತಂ ದುಷ್ಕೃತಂ ಪಶ್ಚಾತ್ತೇಭ್ಯಃ ಸರ್ವಂ ನಿವೇದಯೇತ್

|| ೩೩ ||

ಬಾಲ್ಯಾತ್ಪ್ರಭೃತಿ ಯತ್ನಾಪಂ ಕೃತಂ ವಾರ್ಧಕಯೌವನೇ |

ಪ್ರಖ್ಯಾಪಯಿತ್ವಾ ತೇಭ್ಯೋಽಗ್ರೇ ಲೋಕಪಾಲಾನ್ನಿಮಂತ್ರಯೇತ್ || ೩೪ ||

೨೮. ಆ ಲವಣಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾರಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಾನವನು ನೂರುಸಾವಿರ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೨೯. ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವಾದ ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಬೇರೆ ವಿಧದಿಂದ ದರ್ಭೆಯ ಕೊನೆಯಿಂದಲೂ ಮುಟ್ಟಿಕೂಡದು

೩೦. “ ನೀನು ಸಕಲ ರತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನನೂ, ಸಮಸ್ತ ರತ್ನಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯನೂ, ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಭುವೂ ಆದ ನೀನು ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.” (ಇದು ಅರ್ಘ್ಯಮಂತ್ರವು).

೩೧-೩೨. ಅನಂತರ ಪಿತೃದೇವಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅದೇ ದಡದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಲೋಕಪಾಲಕರನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿ ಆ ಲೋಕಪಾಲಕರೂವವಾದ ಐದು ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಡಗೂಡಿ ಶ್ರಾದ್ಧಗೈಯ ಬೇಕು.

೩೩. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಡನೆ ಆ ಲೋಕಪಾಲಕರನ್ನೇ ವಿಧಿಯಂತೆ ಪೂಜಿಸಿ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು.

೩೪. ಬಾಲ್ಯ, ಯೌವನ, ವಾರ್ಧಕಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವನ್ನು ಅವರ ಮುಂದೆ ವ್ರತಕಟ್ಟಿ ಲೋಕಪಾಲಕರನ್ನು ನಿಮಂತ್ರಣಮಾಡಬೇಕು.

ಬಾಲಾತ್ಯಭೃತಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ಕೃತಮಾಜನ್ಮತೋಽಶುಭಂ ।
 ವಿಪ್ರೇಭ್ಯಃ ಕಥಿತಂ ಸರ್ವಂ ತತ್ಸನ್ನಿಧ್ಯಂ ಸ್ಥಿತೇಷು ಮೇ ॥ ೩೫ ॥
 ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಸ ಲುಲೇತ್ಪಶ್ಚಾತ್ತೇಭ್ಯೋಽಗ್ರೇಣ ಚ ಸಂಮುಖಂ ।
 ಅನುಮಾನ್ಯ ಚ ತಾನ್ಪಂಚ ಪಶ್ಚಾತ್ಸಾನಂ ಸಮಾಚರೇತ್ ॥ ೩೬ ॥
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಚ ಕಾರ್ಯಂ ವಿಧಿವತ್ಪ್ರಿತ್ಯಭ್ಯೋ ನೃಪಸತ್ತಮ ।
 ಏವಂ ಕೃತೇ ನೃಪ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸರ್ವಸಾಪಕ್ಷಯೋ ಭವೇತ್ ॥ ೩೭ ॥
 ಜಿಜ್ಞಾಸಾರ್ಥಂ ತು ಯಃ ಕಶ್ಚಿದಾತ್ಮಾನಂ ಜ್ಞಾತುಮಿಚ್ಛತಿ ।
 ಶುಭಾಃಶುಭಂ ಚ ಯತ್ಕರ್ಮ ತಸ್ಯ ನಿಷ್ಕಾಮಿನಾಂ ಶೃಣು ॥ ೩೮ ॥
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ತತ್ರ ಮಹಾತೀರ್ಥೇ ಲುಲಮಾನೋ ವ್ರಜೇನ್ನರಃ ।
 ಸಾಪಕರ್ಮಾನ್ಯತೋ ಯಾತಿ ಧರ್ಮಕರ್ಮಾ ವ್ರಜೇನ್ನದೀಂ ॥ ೩೯ ॥
 ಸಾಪಕರ್ಮಾ ತತೋ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಸಾಪಂ ಮೇ ಪೂರ್ವಸಂಚಿತಂ ।
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ತೀರ್ಥವರೇ ತಸ್ಮಿನ್ನದಾನಂ ದದ್ಯಾದ್ಯಥಾವಿಧಿ ॥ ೪೦ ॥
 ಲೋಟೀಣೇಶ್ವರನುಭೃಚ್ಯ ಸರ್ವಸಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ।
 ಅವಕ್ರಗಮನಂ ಗತ್ವಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಸಾತಕೈಃ ॥ ೪೧ ॥

೩೫. “ ಹುಟ್ಟಿದ ಮೊದಲೊಂದು ಮಾಡಿದ ವಾವವನ್ನು ಲೋಕಪಾಲಕರ ಸನ್ನಿಧ್ಯವುಳ್ಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತೇನೆ ”

೩೬. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಆ ಲೋಕಪಾಲಕರ ಮುಂದೆ ಹೊರಳಾಡಬೇಕು. ಅವರನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು.

೩೭. ಅನಂತರ ಪಿಪ್ಪಗಳಿಗೆ ವಿಧಿಯಂತೆ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಹಾರಾಜ ! ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೩೮. ಯಾವನಾದರೂ ತನ್ನ ಶುಭಾಶುಭ ಕರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಯಸಿದರೆ ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು.

೩೯. ನರನು ಆ ಮಹಾತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಹೊರಳಾಡುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವನು ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ನದಿಗೆ ಹೋಗುವನು. ಸಾಪ ಕರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸಿದ್ದರೆ ಬೇರೊಂದೆಡೆಗೆ ಹೋಗುವನು.

೪೦. ಅದರಿಂದ ಸಾಪಿಯು ತಾನು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವನ್ನರಿತು ಉತ್ತಮವಾದ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ವಿಧಿಯಂತೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೪೧. ಲೋಟೀಣೇಶ್ವರನ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು. ಋಜುಮಾರ್ಗದಿಂದ ನದಿಗೆ ಹೋದವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಜ್ಞಾತ್ವೈವಂ ನೃಪಸತ್ತಮು	
ಸ್ನಾತನ್ಯಂ ಮಾನವೈಸ್ತತ್ರ ಯತ್ರ ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಹರಃ	೪೨
ಏವಂ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವಿಧಾನೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ನೇದಪಾರಗಾನ್	
ಪೂಜಯೇತ್ಪೃಥಿವೀಪಾಲ ಸರ್ವಪಾಪೋಪಶಾಂತಯೇ	೪೩
ಏವಂ ಗುಣನಿಶಿಷ್ಟಂ ಹಿ ತತ್ತೀರ್ಥಂ ನೃಪಸತ್ತಮು	
ತಸ್ಯ ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಶೃಣುಷ್ವೈಕಮನಾ ನೃಪ	೪೪
ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಂತಪ್ಯ ಸಿತ್ಪದೇವತಾಃ	
ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ತತ್ರ ಸಿತೂಷಾಂ ಭಕ್ತಿಭಾವಿತಃ	೪೫
ದಾನಂ ದದಾತಿ ವಿಪ್ರೇಭ್ಯೋ ಗೋಭೂತಿಲಿಂಗರಣ್ಯಕಂ	
ಷಷ್ಠಿವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ಕೋಟಿವರ್ಷಶತಾನಿಚ	೪೬
ವಿನೂನನರಮಾರೂಢಃ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ	
ನರ್ಮದಾ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಭ್ಯಃ ಸ್ನಾನೇ ದಾನೇ ಚ ಯತ್ಫಲಂ	೪೭
ತತ್ಫಲಂ ಸಮನಾಪ್ನೋತಿ ರೇವಾಸಾಗರಸಂಗಮೇ	
ಸುವರ್ಣಂ ರಜತಂ ತಾಮ್ರಂ ಮಣಿಮೌಕ್ತಿಕಭೂಷಣಂ	೪೮
ಗೋವೃಷಂ ಚ ಮಹೀಂ ಧಾನ್ಯಂ ತತ್ರ ದತ್ವಾಕ್ಷಯಂ ಫಲಂ	
ಶುಭಸ್ಯಾಪ್ಯಶುಭಸ್ಯಾಪಿ ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇನ ಸಂಶಯಃ	೪೯

೪೨. ನೃಪವರ್ಯನೆ! ಆದುದರಿಂದ ವ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಇದನ್ನರಿತು ಶಂಕರನ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು.

೪೩. ಮಹಾರಾಜ! ಸಕಲ ವಾಸಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮಿಂತೆ ಮಿಂದು ವೇದಪಾರಂಗತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೪೪. ಆ ತೀರ್ಥವು ಇಂತಹ ಗುಣವುಳ್ಳುದು. ಆ ತೀರ್ಥದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಒಮ್ಮನಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೇಳು.

೪೫-೪೯. ಮಾನವನು ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿತ್ಯದೇವತೆಗಳ ತರ್ಪಣಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಗೋ, ಭೂ, ತೀ ಹಿರಣ್ಯಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದರೆ ನೂರುಕೋಟಿ ಆರುವತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಉತ್ತಮವಾದ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗುವನು. ನರ್ಮದಾದಿ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನದಾನಗಳಿಂದಾಗುವ ಫಲವನು ಮಾನವನು ರೇವಾಸಾಗರಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಹೊಂದುವನು. ಆ ತೀರ್ಥದ ಸುವರ್ಣ, ರಜತ, ತಾಮ್ರ, ಮಣಿ, ಮುತ್ತ, ವೃಷಭ, ಭೂಮಿ, ಧಾನ್ಯಗಳನು ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಅಕ್ಷಯಫಲವುಂಟಾಗುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಶುಭವಾಗಲಿ ಅಶುಭವಾಗಲಿ ಅಕ್ಷಯವಾಗುವುದು.

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಕಶ್ಚಿತ್ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ |
 ಕರೋತಿ ಭಕ್ತ್ಯಾ ವಿಧಿವತ್ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು || ೫೦ ||
 ಕೋಟಿವರ್ಷಂ ತು ವರ್ಷಾಣಾಂ ಕ್ರೀಡಿತ್ವಾ ಶಿವಮಂದಿರೇ |
 ವೇದವೇದಾಂಗವಿದ್ವಿಪ್ರೋ ಜಾಯತೇ ವಿಮಲೇ ಕುಲೇ || ೫೧ ||
 ಪುತ್ರಪುತ್ರಸಮೃದ್ಧೋಽಸೌ ಧನಧಾನ್ಯಸಮನ್ವಿತಃ |
 ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಜೀವೇತ್ಯು ಶರದಾಂಶತಂ || ೫೨ ||
 ಅಪಿ ದ್ವಾದಶಯಾತ್ರಾಸು ಸೋಮನಾಥೇ ಯದರ್ಚಿತೇ |
 ಕಾರ್ತಿಕ್ಯಾಂ ಕೃತ್ತಿಕಾಯೋಗೇ ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಲೋಟಿಣೇಶ್ವರೇ || ೫೩ ||
 ಗಯಾ ಗಂಗಾ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ ನೈಮಿಷೇ ಪುಷ್ಕರೇ ತಥಾ |
 ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಲಭತೇ ಸಾರ್ಥ ಲೋಟಿಣೇಶ್ವರದರ್ಶನಾತ್ || ೫೪ ||
 ಯಃ ಶೃಣೋತಿ ನರೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪಠ್ಯಮಾನಮಿದಂ ಶುಭಂ |
 ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ರುದ್ರಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ || ೫೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಪಾಠಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ಲೋಟಿಣೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
 ವಿಂಶತ್ಪತ್ತಿರದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೫೦. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ವ್ರಾಣವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ
 ಮಾನವನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

೫೧. ಕೋಟಿ ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಶಿವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸಿ ಶುದ್ಧವಾದ ವಂಶ
 ದಲ್ಲಿ ವೇದವೇದಾಂಗವನ್ನರಿತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಜನಿಸುವನು.

೫೨ ಇವನು ಪುತ್ರಪುತ್ರರಿಂದ ಸಮೃದ್ಧನೂ, ಧನಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ
 ದವನೂ, ಸಕಲ ವ್ಯಾಧಿರಹಿತನೂ ಆಗಿ ನೂರು ವರ್ಷಕಾಲ ಜೀವಿಸುವನು.

೫೩. ಹನ್ನೆರಡುಸಾರಿ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿ ಸೋಮನಾಥನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿದರೆ
 ಉಂಟಾಗುವ ಪುಣ್ಯವು ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕೃತ್ತಿಕಾಯೋಗದಲ್ಲಿ ಲೋಟಿಣೇಶ್ವರ
 ದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವುದು.

೫೪. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಲೋಟಿಣೇಶ್ವರನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಗಯಾ, ಗಂಗಾ,
 ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ, ನೈಮಿಷ, ಪುಷ್ಕರಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು.

೫೫. ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಆಖ್ಯಾನವನ್ನು ಕೇಳುವ ಮನುಷ್ಯನು ಸಕಲ
 ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗಿ ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಲೋಟಿಣೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ

ಇನ್ನೂರಿಸ್ಪತ್ತಿನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ್ಯೈಕವಿಂಶದಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಹಂಸೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ರೇವಾಯಾ ದಕ್ಷಿಣೇ ತಟೇ |
ಕ್ರೋರದ್ವಯಾಂತರೇ ತೀರ್ಥಂ ಮಾತೃತೀರ್ಥಾದನುತ್ತಮಂ || ೧ ||
ನಾಮ್ನಾ ಹಂಸೇಶ್ವರಂ ಪುಣ್ಯಂ ವೈಮನಸ್ಯವಿನಾಶನಂ |
ಕಶ್ಯಪಸ್ಯ ಕುಲೇ ಚಾತೋ ಹಂಸೋ ದಾಕ್ಷಾಯಣೀಸುತಃ || ೨ ||
ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ನಾಹನಂ ಜಾತಃ ಪುರಾ ತಪ್ತಾ ತಪೋ ಮಹತ್ |
ಸೈಕದಾ ವಿಧಿನಿದೇಶಂ ವಿನಾ ವೈಯಗ್ರ್ಯಮಾಸ್ಥಿತಃ || ೩ ||
ಅಭಿಭೂತಃ ಶಿವಗಣೈಃ ಪ್ರಣನಾಶ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ |
ದಕ್ಷಯಜ್ಞಪ್ರಪಥನೇ ಕಾಂದಿಶೀಕೋ ವಿಧಿಂ ವಿನಾ || ೪ ||
ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಂಸ್ಕೃತೋಽಪ್ಯಾಶು ನಾಯಾತಿ ನ ಯದಾ ಖಗಃ |
ತದಾ ತಂ ಶಪ್ತವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಾತಯಾಮಾಸ ವೈ ಪದಾತ್ || ೫ ||
ತತಃ ಸ ಶಪ್ತಮಾತ್ಮನಂ ಮತ್ವಾ ಹಂಸಸ್ತ್ವರಾನ್ವಿತಃ |
ಪಿತಾಮಹಮುಪಾಗಮ್ಯ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯೇದಮಬ್ರವೀತ್ || ೬ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಹಂಸೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧-೪. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಬಳಿಕ ರೇವಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಡದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುಮೈಲಿಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಮಾತೃತೀರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮವಾದ ವೈಮನಸ್ಯವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಹಂಸೇಶ್ವರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಒಂದೆ ಕಶ್ಯಪನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯ ಮಗನಾದ ಹಂಸನು ಮಹಾ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ವಾಹನವಾದನು. ಅವನು ಒಂದಾನೊಂದು ವೇಳೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞವಾಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಶಿವಗಣಗಳಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಭಯದಿಂದ ಅದೃಶ್ಯನಾದನು.

೫. ಆ ಹಂಸನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಸ್ಮರಿಸಿದರೂ ಬಾರದಿರಲು ಆತನನ್ನು ಶಪಿಸಿ ಸ್ಥಾನಭ್ರಷ್ಟನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು.

೬. ಬಳಿಕ ಆ ಹಂಸನು ಬ್ರಹ್ಮನು ತನಗೆ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತದನ್ನರಿತು ವೇಗದಿಂದ ಆ ಪಿತಾಮಹನೆಡೆಗೆ ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು.

ಹಂಸ ಉವಾಚ:—

ತೀರ್ಯಗ್ರೋನಿಸಮುತ್ಪನ್ನಂ ಭವಾಂಭಪುಂ ನ ಚಾರ್ಹತಿ |

ಸ್ವಭಾವ ಏವ ತೀರ್ಯಕ್ಕು ವಿನೇಕವಿಕಲಂ ಮನಃ

|| ೭ ||

ತಥಾಽಪಿ ದೇವ ಸಾಪೋಽಸ್ಮಿ ಯದಹಂ ಸ್ವಾಮಿನಂ ತ್ಯಜೇ |

ಕಿಂ ತು ಧಾವದ್ಭಿರತ್ಯುಗೈರ್ಗಣೈಃ ಶಾರ್ವೈಃ ಸಿತಾಮಹ |

ಸಹಸಾಹಂ ಭಯಾಕ್ರಾಂತಸ್ತಸ್ತಸ್ತಕ್ತ್ವಾ ಪಲಾಯಿತಃ

|| ೮ ||

ಅದ್ಯಾಽಪಿ ಭಯಮೇವಾಹಂ ಪಶ್ಯನ್ನಸ್ಮಿ ವಿಭೋ ಪುರಃ |

ತೇನ ಸ್ಮೃತೋಽಪಿ ಭವತಾ ನಾನ್ವಜಂ ಭವದಂತಿಕೇ

|| ೯ ||

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:—

ಇತಿ ಬ್ರುವನ್ನೇವ ಹಿ ಧಾತುರಗ್ರೇ

ಹಂಸಶ್ಚ ಸತ್ಯಕ್ಷಿಪ್ತಾಂಜ್ಯಃ ಸುದೀನಃ |

ತೀರ್ಯಂಚಂ ಮಾಂ ಪಾಪಿನಂ ಮೂಢಬುದ್ಧಿಂ

ಪ್ರಭೋ ಪುರಃ ಪತಿತಂ ಪಾಹಿ ಪಾಹಿ

|| ೧೦ ||

ಏಕೋ ದೇವಸ್ತ್ವಂ ಹಿ ಸರ್ಗಸ್ಯ ಕರ್ತಾ

ನಾನಾವಿಧಂ ಸೃಷ್ಟಮೇತತ್ತ್ವಯೈವ |

ಅಹಂ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ತೀದೃಶೋ ಯತ್ತ್ವಯಾ ಮೈ

ಸೋಽಯಂ ದೋಷೋ ಧಾತರದ್ಧಾ ತಮೈವ

|| ೧೧ ||

೭. ಹಂಸನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ನೀನು ತೀರ್ಯಗ್ರೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನನ್ನನ್ನು ಶಿಸಿ ಸಲಹೆ ನನ್ನ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಮನಸ್ಸು ಏಕೀಕರಿಸಿದ್ದು. ಇದು ಅವುಗಳ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿರುವುದು.

೮. ಸ್ವಾಮಿ! ಹಾಗಾದರೂ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ನಾನು ವಾಪಿ ಯಾಗಿರುವೆನು. ಆದರೂ ನಾನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಭಯಂಕರರಾದ ಶಿವಗಣ ಗಳಿಂದ ಭಯಗೊಂಡು ನಿನ್ನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಓಡಿರುವೆನು.

೯. ಪ್ರಭುವೇ! ಈಗಲೂ ಮುಂದೆ ಭಯವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ನಾನು, ನೀನು ಸ್ಮರಿಸಿದರೂ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ.

೧೦. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಹಂಸನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಮುಂದೆ ದೈನ್ಯದಿಂದ “ ಪಕ್ಷಿಯೂ, ವಾಪಿಯೂ, ಮೂಢಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಮುಂದೆ ಬಿದ್ದಿರುವವನೂ ಆದ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟನು.

೧೧. “ ಸೃಷ್ಟಿಸುವವನು ನೀನೊಬ್ಬನೇ. ನೀನೇ ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿರುವೆ. ಪಿತಾಮಹ! ಇಂತಹ ನನ್ನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನಿನ್ನದೇ ಆಗಿರುವುದು.

ಶಾಪಸ್ಯ ನಾಃನುಗ್ರಹಸ್ಯಾಪಿ ಶಕ್ತ

ಸ್ವತ್ತೋ ನಾಃಸ್ಯಃ ಶರಣಂ ಕಂ ವ್ರಜಾಮಿ ।

ಸೇವಾಧರ್ಮಾದ್ವಿಚ್ಯುತಂ ದಾಸಭೂತಂ

ಚಪೇಟೈರ್ಹೃತಂ ತಾತ ನಾಂ ತ್ರಾಹಿ ಭಕ್ತಂ

॥ ೧೨ ॥

ವಿದ್ಯಾವಿದ್ಯೇ ತ್ವತ್ತ ಏನಾದಿರಾಸ್ತಾಂ

ಧರ್ಮಾಧರ್ಮೌ ಸದಸದ್ವ್ಯುರ್ನಿಶೇ ಚ ।

ನಾನಾಭಾವಾನ್ ಜಗತ್ಸ್ವಂ ವಿಧತ್ಸೇ

ತಂ ತ್ವಾಮೇಕಂ ಶರಣಂ ವೈ ಪ್ರಪದ್ಯೇ

॥ ೧೩ ॥

ಏಕೋಽಪಿ ಬಹುರೂಪೋಽಪಿ ನಾನಾಚಿತ್ತೈಕಕರ್ಮತಃ ।

ನಿಷ್ಕರ್ಮಾಖಿಲಕರ್ಮಾಽಪಿ ತ್ವಾಮತಃ ಶರಣಂ ವ್ರಜೇ

॥ ೧೪ ॥

ನಮೋ ನಮೋ ವರೇಣ್ಯಾಯ ವಗದಾಯ ನಮೋನಮಃ ।

ನಮೋ ಧಾತ್ರೇ ವಿಧಾತ್ರೇ ಚ ಶರಣಾಯ ನಮೋನಮಃ

॥ ೧೫ ॥

ಶಿಕ್ಷಾಕ್ಷರ ವಿಯುಕ್ತೇಯಂ ವಾಣೀ ಮೇ ಸೌತಿ ಕಿಂ ವಿಭೋ ।

ಕಾ ಶಕ್ತಿಃ ಕಿಂ ಪರಿಜ್ಞಾನಮಿದಮುಕ್ತಂ ಕ್ಷಮಸ್ವ ಮೇ

॥ ೧೬ ॥

೧೨. ನೀನು ಶಾವಾನುಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನು ಮರೆಹೋಗಲಿ? ಸೇವಾಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟನೂ, ಸೇವಕನೂ, ಈಗಾಗಲೇ ಶಿವಗಣಗಳ ತಾಡನಗಳಿಂದ ಬೇಸತ್ತಿರುವವನೂ, ಭಕ್ತನೂ ಆದ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು.

೧೩. ವಿದ್ಯಾವಿದ್ಯೆಗಳೂ, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳೂ, ಒಳ್ಳೆಯದು ಕೆಟ್ಟದುಗಳೂ, ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳೂ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿರುವುವು. ನೀನು ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಜಗತ್ತುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿರುವೆ. ನಿನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ನಾನು ಮರೆಹೋಗುವೆನು.

೧೪. ಏಕರೂಪನೂ, ಬಹುರೂಪನೂ, ನಾನಾ ಕರ್ಮನೂ, ಏಕಕರ್ಮನೂ, ನಿಷ್ಕರ್ಮನೂ, ನಿಖಿಲಕರ್ಮನೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆಹೋಗುವೆನು.

೧೫. ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ವರವನ್ನು ನೀಡುವವನೂ, ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವವನೂ, ವಿಧಾತನೂ, ಶರಣಾಗತರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವವನೂ ಆದ ಓ ಪಿತಾಮಹ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೧೬. ಪ್ರಭುವೆ! ಸುಶಿಕ್ಷಿತವಲ್ಲದ ಈ ನನ್ನ ವಾಣಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಏನೆಂದು ಸ್ತುತಿಸಿತು! ನನಗೆ ಯಾವ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಗಳು ತಾನೆ ಇವೆ? ನಾನು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ನೀನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಏವಂ ನದತಿ ಹಂಸೇ ವೈ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪ್ರಾಹ ಪ್ರಸನ್ನಧೀಃ |
 ಶಿಕ್ಷಾ ದತ್ತಾ ತವೈವೇಯಂ ಮಾ ನಿಷಾದಂ ಕೃಥಾಃ ಖಗ || ೧೭ ||
 ತಪಸಾ ಶೋಧಯಾತ್ಮಾನಂ ಯಥಾ ಶಾಪಾಂತಮಾಪ್ನುಯಾಃ |
 ರೇವಾಸೇನಾಂ ಕುರು ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ನುಹೇಶ್ವರಂ |
 ಅಚಿರೇಣೈವ ಕಾಲೇನ ತತಃ ಸಂಸ್ಥಾನಮಾಪ್ಸ್ಯಸಿ || ೧೮ ||
 ಯಚ್ಚೇಷ್ವಾನ್ವ ಬಹುಭಿಯುಜ್ಞೈಃ ಸಮಾಪ್ತವರದಕ್ಷಿಣೈಃ |
 ಗೋಸ್ವರ್ಣಕೋಟಿದಾನೈಶ್ಚ ತತ್ಪಲಂ ಸ್ಥಾಪಿತೇ ಶಿನೇ || ೧೯ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಘ್ನೋ ನಾ ಸುರಾಪೋ ನಾ ಸ್ವರ್ಣಹೃದ್ಗುರುತಲ್ಪಗಃ |
 ರೇವಾತೀರೇ ಶಿನಂ ಸ್ಥಾಪ್ಯ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾತಕೈಃ || ೨೦ ||
 ತಸ್ಮಾದ್ಭರ್ಗಸರಿತ್ತೀರೇ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ತ್ರಿಯಂಬಕಂ |
 ವಿಯುಕ್ತಃ ಸರ್ವದೋಷೈಸ್ತ್ವಂ ಯಾಸ್ಯಸೇ ಪದಮುತ್ತಮಂ || ೨೧ ||
 ಏವಮುಕ್ತಃ ಸ ನಿಧಿನಾ ಹೃಷ್ಯತುಷ್ಪಃ ಖಗೋತ್ತಮಃ |
 ತಥೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಜಗಾನಾಶು ನರ್ಮದಾತೀರಮುತ್ತಮಂ || ೨೨ ||

೧೭ ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಹಂಸನು ಹೀಗೆನ್ನಲು, ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ, “ಹಂಸನೇ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನಿತ್ತಿರುವೆನು. ವೃಥಾಗೊಳ್ಳಬೇಡ

೧೮. ನೀನು ಶಾಪಾವಸಾನವನ್ನು ಹೊಂದಲು ದೇವನನ್ನು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಶೋಧಿಸಿಕೊ. ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ರೇವಾಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ವಿಂದು ಆ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸು. ಅದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದುವೆ.

೧೯ ಶಿನನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೆ ಬಹು ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೆಸಗಿ ಉತ್ತಮ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳು, ಕೋಟಿ ಗೋವುಗಳು, ಕೋಟಿ ಸ್ವರ್ಣಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದಾಗುವ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

೨೦. ರೇವಾನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಶಿನನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ, ಸುರಾಪಾನ, ಸ್ವರ್ಣಸ್ತೇಯ, ಗುರುಪತ್ನೀಗಮನ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಆ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೨೧. ಆದುದರಿಂದ ಶಿವಸರೋವರದ ದಡದಲ್ಲಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಸಮಸ್ತ ದೋಷರಹಿತನಾಗಿ ಉತ್ತಮಪದವನ್ನು ಸೇರುವೆ.

೨೨. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು, ಹೃಷ್ಯತುಷ್ಪನಾದ ಹಂಸನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿ ಕೂಡಲೆ ಉತ್ತಮವಾದ ನರ್ಮದಾತಟಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ತಸಸ್ತಸ್ಮಾ ಕಿಯತ್ಕಾಲಂ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸ ಶಂಕರಂ || ೨೩ ||

ತ್ಸನ್ನಾನ್ನಾ ಭರತಶ್ರೇಷ್ಠ ಹಂಸೇಶ್ವರಮನುತ್ತಮಂ ।

ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಪರಂ ಸ್ಥಾನಂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾನ್ ಖಗಸತ್ತಮಃ || ೨೪ ||

ತತ್ರ ಹಂಸೇಶ್ವರೇ ತೀರ್ಥೇ ಗತ್ವಾ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।

ಪೂಜಯೇತ್ಪರಮೇಶಾನಂ ಸ ಪಾಪೈಃ ಪರಿಮುಚ್ಯತೇ || ೨೫ ||

ಸ್ತವನ್ನೇಕಮನಾದೇವಂ ನ ದೈನ್ಯಂ ಸೌಪ್ತಿಯಾತ್ಯಚಿತ್ ।

ಶ್ರಾದ್ಧಂ ದೀಪಪ್ರದಾನಂ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಚ ಭೋಜನಂ ।

ದತ್ವಾ ಶಕ್ತ್ಯಾ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೨೬ ||

ಪ್ರಿಕಾಲಮೇಕಕಾಲಂ ನಾ ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪೂಜಯೇಚ್ಛಿವಂ ।

ನನಸ್ತಸೂತಾಂ ಧೇನುಂ ಚ ದತ್ವಾ ಪಾರ್ಥ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮೇ ।

ಷಷ್ಠಿವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ಶಿವಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೨೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ಹಂಸೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ಏಕವಿಂಶದಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೩. ಅಲ್ಲಿ ಕಲವುಕಾಲ ತಸನ್ನನ್ನು ಮಾಡಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದನು.

೨೪. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಅವನು ಸ್ತನಾಮದಿಂದ ಪ್ರಯಾತಿಗೊಂಡ ಉತ್ತಮನಾದ ಹಂಸೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಉತ್ತಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೨೫. ಆ ಹಂಸೇಶ್ವರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಿಂದು ವರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗುವನು

೨೬. ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಶಂಕರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವವನು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಶಕ್ತನುಸಾರ ಶ್ರಾದ್ಧ, ದೀಪ, ದಾನ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದವನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗುವನು.

೨೭. ಮೂರುಸಾರಿ ಅಥವಾ ಒಂದುಸಾರಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಉತ್ತಮಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಈಡ ಹಸುವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಅರುವತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ಹಂಸೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ

ಇನ್ನೂರಿಪ್ಪತ್ತೊಂದುನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ದ್ವಾವಿಂಶದಧಿಕದ್ವಿಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ತಿಲಾದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತಃ ಕ್ರೋಶಾಂತರೇ ಗಚ್ಛೇತ್ತಿಲಾದಂ ತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।

ತಿಲಸ್ರಾಶನಕೃದ್ಯತ್ರ ಜಾಬಾಲಿಃ ಶುದ್ಧಿಮಾಪ್ತವಾನ್

॥ ೧ ॥

ಸಿತೃಮಾತೃಪರಿತ್ಯಾಗೀ ಭ್ರಾತುರ್ಭಾರ್ಯಾಭಿಲಾಷಕೃತ್ ।

ಪುತ್ರವಿಕ್ರಯಕೃತ್ಪಾಪಶ್ಚಲಕೃದ್ಗುರುಣಾಸಹ

॥ ೨ ॥

ಏನಂ ದೋಷಸಮಾವಿಷ್ಟೋ ಯತ್ರಯತ್ರಾಪಿ ಗಚ್ಛತಿ ।

ತತ್ರ ತತ್ರಾಪಿ ಧಿಕ್ಕಾರಂ ಲಭತೇ ಸತ್ಸು ಭಾರತ ।

ನ ಕೋಽಪಿ ಸಂಗತಿಂ ಧತ್ತೇ ತೇನ ಸಾರ್ಥಂ ಸಭಾಸ್ತುಪಿ

॥ ೩ ॥

ಇತಿ ಲಜ್ಜಾನ್ವಿತೋ ವಿಪ್ರಃ ಕಾಲೇನ ಮಹತಾ ಸೃಪ ।

ಚಿಂತಾಮವಾಪ ಮಹತೀಮಗತಿಚ್ಛೋ ಹಿ ಪಾವನೇ

॥ ೪ ॥

ಚಕಾರ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಿ ರೇವಾಂ ಚಾಪ್ಯವಗಾಹಯತ್

॥ ೫ ॥

ಅಣಿವಾಸ್ಯಾಂತಮಾಸಾದ್ಯ ದಕ್ಷಿಣೇ ಸರ್ವದಾತಟೇ ।

ತಸ್ಮಾ ಯತ್ರ ವ್ರತೀ ಪಾರ್ಥ ಜಾಬಾಲಿಃ ಸ್ರಾಶಯಂಸ್ತಿಲಾನ್

॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ತಿಲಾದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಅನಂತರ ಎರಡು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ತಿಲಾದವೆಂಬ ಉತ್ತಮತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು ಅಲ್ಲಿ ತಿಲವ್ರಾಶನಮಾಡಿದ ಜಾಬಾಲಿಯು ಶುದ್ಧನಾಗಿರುವನು.

೨-೩. ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವನೂ, ಸಹೋದರನ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನೂ, ಪುತ್ರನನ್ನು ವಿಕ್ರಯಿಸಿದವನೂ, ಗುರುವಿನೊಡನೆ ಭಲಮಾಡಿದವನೂ ಆಗಿ ಹೋದಿಡೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಜ್ಜನರು ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

೪. ಹೀಗೆ ಲಜ್ಜೆಗೊಂಡ ಅವನು ಶುದ್ಧವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದಾರಿಯನ್ನರಿಯದೆ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾದನು.

೫. ಅವನು ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ರೇವಾನಿನಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಿಂದನು.

೬. ಆ ಜಾಬಾಲಿಯು ಅಣಿವಾಸಿಯ ಕೊನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಡದಲ್ಲಿ ವ್ರತಿಯಾಗಿ ತಿಲವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತ ತಪದಿಂದಿದ್ದನು.

ತಿಲೈರೇಕಾಶನಂ ಕುರ್ವಂಸ್ತಥೈವೈಕಾಂತರಾಶನಂ ।

ತ್ಯಹಷಟ್‌ದ್ವಾದಶಾಹಾಶೀ ಪಕ್ಷಮಾಸಾಶನಸ್ತಥಾ || ೭ ||

ಕೃಚ್ಛ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದೀನಿ ವ್ರತಾನಿ ಚ ತಿಲೈರಪಿ ।

ತಿಲಾದತ್ವಮನುಪ್ರಾಪ್ತೋ ಹ್ಯಬ್ದದ್ವಾಸಪ್ರತಿಂ ಕ್ರಮಾತ್ || ೮ ||

ಕಾಲೇನ ಗಚ್ಛತಾ ತಸ್ಯ ಪ್ರಸನ್ನೋಽಭವದೀಶ್ವರಃ ।

ಸ್ರಾದಾದಿಹಾಮುಕ್ತಿಕೀಂ ತು ಶುದ್ಧಿಂ ಸಾಲೋಕ್ಯಮಾತ್ಮಕಂ || ೯ ||

ತೇನ ಸ ಸ್ಥಾಪಿತೋ ದೇವಃ ಸ್ವನಾಮ್ನಾ ಭರತರ್ಷಭ ।

ತಿಲಾದೇಶ್ವರಸಂಜ್ಞಾಂ ಚ ಸ್ರಾಪ ಲೋಕಾದಪಿ ಪ್ರಭುಃ || ೧೦ ||

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ವಿಖ್ಯಾತಂ ತೀರ್ಥಂ ಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಂ ।

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚತುರ್ದಶ್ಯಷ್ಟಮಾಷು ಚ || ೧೧ ||

ಉಪವಾಸಪರಃ ಪಾರ್ಥ ತಥೈವ ಹರಿವಾಸರೇ ।

ತಿಲಹೋಮಾ ತಿಲೋದ್ವರ್ತೀ ತಿಲಸ್ನಾಯಾ ತಿಲೋದಕೇ || ೧೨ ||

ತಿಲದಾಚಾಚ ಭೋಕ್ತಾ ಚ ನಾನಾಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ।

ತಿಲೈರಾಪೂರಯೇಲ್ಲಿಂಗಂ ತಿಲತೈಲೇನ ದೀಪದಃ ।

ರುದ್ರಲೋಕಮನಾಮ್ನೋತಿ ಪುನಾತ್ಯಾಸಪ್ರಮಂ ಕುಲಂ || ೧೩ ||

೭-೮. ಅವನು ಎಲ್ಲಿನಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಭೋಜನವನ್ನೂ, ಎರಡು, ಮೂರು, ಆರು, ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳಿಗೂ, ಸಪ್ತ, ತಿಂಗಳುಗಳಿಗೂ ಒಂದು ಭೋಜನವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತ, ಕೃಚ್ಛ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿ ವ್ರತಗಳನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ತಿಲಾದನಾದನು.

೯. ಹೀಗೆ ಕಾಲವು ಕಳೆಯುತ್ತಿರಲು ಈಶ್ವರನು ಅವನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಇಹಪರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನೂ, ತನ್ನ ಸಾಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟನು.

೧೦. ಅದರಿಂದ ಜಾಬಾಲಿಯು ತನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಶಂಕರನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದನು. ಜನರಿಂದ ಆ ಶಿವನು ತಿಲಾದೇಶ್ವರನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದನು.

೧೧-೧೩. ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಆ ತೀರ್ಥವು ವಿಖ್ಯಾತವಾಯಿತು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ದಶೀ, ಅಷ್ಟಮಿ ಮತ್ತು ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಉಪವಾಸಮಾಡಿದ ನರನೂ, ತಿಲಹೋಮ, ತಿಲೋದ್ವರ್ತನ, ತಿಲಸ್ನಾನ, ತಿಲೋದಕ, ತಿಲದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನೂ, ತಿಲಭೋಜನ ಮಾಡಿದವನೂ ಅನೇಕ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ತಿಲದಿಂದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿದವನೂ, ತಿಲತೈಲದಿಂದ ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿದವನೂ ರುದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು. ಮತ್ತು ಎಳು ಕುಲಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವನು.

ತಿಲಸಿಂಡಪ್ರದಾನೇನ ಶ್ರಾದ್ಧೇ ನೃಪತಿಸತ್ತಮಃ |

ವಿಕರ್ಮಸ್ಥಾಶ್ಚ ಗಚ್ಛಂತಿ ಗತಿಮಿಷ್ಟಾಂ ಹಿ ಪೂರ್ವಜಾಃ || ೧೪ ||

ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಸ್ಥಿತಾಃ ಶ್ರಾದ್ಧೈರ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಚ ಭೋಜನೈಃ |

ಅಕ್ಷಯಾಂ ತೃಪ್ತಿನಾಸಾದ್ಯ ನೋದಂತೇ ಶಾಶ್ವತೀಃ ಸಮಾಃ || ೧೫ ||

ಪಿತುಃ ಕುಲಂ ಮಾತೃಕುಲಂ ತಥಾ ಭಾರ್ಯಾಕುಲಂ ನೃಪಃ |

ಕುಲತ್ರಯಂ ಸಮುದ್ಧೃತ್ಯ ಸ್ವರ್ಗಂ ನಯತಿ ವೈ ನರಃ || ೧೬ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

• ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ತಿಲಾದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ದ್ವಾವಿಂಶದಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೪. ನೃಪವರ್ಯನೆ! ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ತಿಲಸಿಂಡಪ್ರದಾನದಿಂದ ಕರ್ಮಭ್ರಷ್ಟರಾದ ಪುನರ್ನಿವಾರಿ ಇಷ್ಟವಾದ ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೧೫. ಶ್ರಾದ್ಧದಿಂದಲೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನ ಮಾಡಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಪಿತೃಗಳು ಅಕ್ಷಯತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಯಾವಾಗಲೂ ಆನಂದಪಡುವರು

೧೬. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ನರನು ಪಿತೃ, ಮಾತೃ, ಭಾರ್ಯಾ ಕುಲಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದನುಹಾಪುರಾಣದ ಸಂಪಾದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ತಿಲಾದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ

ಇನ್ನೂ ರಿಪುತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ತ್ರಯೋವಿಂಶತ್ಯಧಿಕದ್ವಿಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ನಾಸನೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತಃ ಕ್ರೋಶಾಂತರೇ ಸಾರ್ಥ ನಾಸನಂ ತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।

ನಸುಭಿಃ ಸ್ಥಾಪಿತಂ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ವೈ ದ್ವಾದಶಾಬ್ಧಕಂ

॥ ೧ ॥

ಧರೋ ಧ್ರುವಶ್ಚ ಸೋಮಶ್ಚ ಆಪಶ್ಚೈವಾನಿಲೋಽನಲಃ ।

ಪ್ರತ್ಯೂಷಶ್ಚ ಪ್ರಭಾಸಶ್ಚ ವಸವೋಽಷ್ಟಾವಿಮೇ ಪುರಾ

॥ ೨ ॥

ಪಿತೃಶಾಪಪರಿಕ್ಲಿಷ್ಟಾ ಗರ್ಭವಾಸಾಯ ಭಾರತ ।

ನಾರ್ಮದಂ ತೀರ್ಥಮಾಸಾದ್ಯ ತಪಶ್ಚಕ್ರೂರ್ಯತೇಂದ್ರಿಯಾಃ

॥ ೩ ॥

ಆರಾಧಯಂತಃ ಪರಮಂ ಭವಾನೀಶತಿಮುಷ್ಯಯಂ ।

ದ್ವಾದಶಾಬ್ಧಾದಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ತತಸ್ತುಷ್ಪೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ

॥ ೪ ॥

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಃ ಪ್ರದದೌ ತೇಭ್ಯಸ್ತುಭೀಷ್ವಂ ವರಮುತ್ತಮಂ ।

ತತಃ ಸ್ಯನಾಮ್ನಾ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ವಸವಸ್ತಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ ।

ಜಗ್ಮುರಾಕಾಶಮಾವಿಶ್ಯ ಪ್ರಸನ್ನೇ ಸತಿ ಶಂಕರೇ

॥ ೫ ॥

ತತಃ ಪ್ರಭೃತಿ ವಿಖ್ಯಾತಂ ತೀರ್ಥಂ ತದ್ವಾಸನಾಹ್ವಯಂ ।

ತಸ್ಮಿಂಸ್ತೀರ್ಥೇ ಮಹಾರಾಜ ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪೂಜಯೇಚ್ಛಿವಂ ।

ಯಥಾ ಲಬ್ಧೋಪಹಾರೈಶ್ಚ ದೀಪಂ ದದ್ವಾತ್ವಯತ್ನತಃ

॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ನಾಸನೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧-೩. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ -ಆನಂತರ ಎರಡು ನೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ವಸುಗಳು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ನಾಸನವೆಂಬ ಉತ್ತಮತೀರ್ಥವಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಧರ, ಧ್ರುವ, ಸೋಮ, ಆವ, ಅನಿಲ, ಅನಲ, ಪ್ರತ್ಯೂಷ, ಪ್ರಭಾಸ ಎಂಬ ಅಷ್ಟವಸುಗಳು ಗರ್ಭವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಪಿತೃಶಾಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ನರ್ಮದಾತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿದರು.

೪-೫. ಅವರು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ಭವಾನೀಶತಿಯಾದ ಶಂಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರಲು, ಶಂಕರನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ವರವನ್ನಿತ್ತನು. ಅನಂತರ ಆ ವಸುಗಳು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಶಂಕರನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿ ಅವನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಲು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು.

೬-೭. ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ಆ ತೀರ್ಥವು ನಾಸನವೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತ

ಶುಕ್ಲಸಕ್ಷೇ ತದಾಷ್ಟನ್ಯಾಂ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ವಾಸಿ ಶಕ್ತಿತಃ |

ಅಷ್ಟೌ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ಸ ವಸೇಚ್ಛಿವಸನ್ನಿಧೌ

|| ೭ ||

ತತಃ ಶಿವಾಲಯಂ ಯಾತಿ ಗರ್ಭವಾಸಂ ನ ಪಶ್ಯತಿ |

ಪುಷ್ಪೈರ್ವಾ ಪಲ್ಲವೈರ್ವಾಸಿ ಫಲೈರ್ಧಾನ್ಯೈಸ್ತಥಾಸಿ ವಾ

|| ೮ ||

ಪೂಜಯೇದ್ದೇವಮಿಶಾನಂ ಸದೈನ್ಯಂ ನಾಪ್ನುಯಾತ್ಕೃಷಿತ್ |

ಸರ್ವಲೋಕನಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕೇ ಮಹೀಪತೇ

|| ೯ ||

ಏಕಾಹಮಸಿ ಕೌಂತೇಯ ಯೋ ವಸೇದ್ವಾಸವೇಶ್ವರೇ |

ಪಾಪರಾಶಿಂ ವಿನಿಧೂಯ ಭಾನುವದ್ವಿವಿ ಮೋದತೇ

|| ೧೦ ||

ವಿಸ್ತ್ರಾಂಶ್ಚ ಭೋಜಯೇದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ದದ್ಯಾದ್ವಾಸಾಂಸಿ ದಕ್ಷಿಣಾಂ

|| ೧೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ವಾಸವೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ತ್ರಯೋವಿಂಶತ್ಯಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ವಾಯುತು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲಸಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿ ದಿನ ಅಥವಾ ವ್ರತದಿನವೂ ಶಿವನನ್ನು ದೊರಕಿದಷ್ಟು ಪೂಜುದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ದೀವನನ್ನು ಹೂತ್ತಿಸಿ ದವನು ಎಂಟುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಶಿವನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವನು.

೮-೯. ಶಿವಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವನು ಗರ್ಭವಾಸವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪುಷ್ಪ, ಪಲ್ಲವ, ಫಲ ಅಥವಾ ಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ ಸಮಸ್ತ ದುಃಖ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ.

೧೦. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಒಂದು ದಿನವಾದರೂ ವಾಸವೇಶ್ವರತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡಿದವನು ಪಾಪರಾಶಿಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆನಂದಗೊಳ್ಳುವನು.

೧೧. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ವಸ್ತ್ರ, ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ವಾಸವೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ಇನ್ನೂರಿಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ ವಚನವಿಂಶತ್ಯಧಿಕದ್ವಿಶತತನೋಧ್ಯಾಯಃ

ಕೋಟೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತಃ ಕ್ರೋಶಾಂತರೇ ಸಾರ್ಥ ತೀರ್ಥಂ ಕೋಟೀಶ್ವರಂ ಪರಂ ।

ಯತ್ರ ಸ್ನಾನಂ ಚ ದಾನಂ ಚ ಜಪಹೋಮಾರ್ಚನಾದಿಕಂ ।

ಭಕ್ತ್ಯಾ ಕೃತಂ ನರೈಸ್ತತ್ರ ಸರ್ವಂ ಕೋಟಿಗುಣಂ ಭವೇತ್

॥ ೧ ॥

ತತ್ರ ದೇವಾಃ ಸಗಂಧರ್ವಾ ಋಷಯಃ ಸಿದ್ಧಚಾರಣಾಃ ।

ಜಲಧಿಂ ಪ್ರತಿಗಚ್ಛಂತಿ ನರ್ಮದಾಂ ವೀಕ್ಷಿತುಂ ಕಿಲ

॥ ೨ ॥

ಮಿಲಿತಾಃ ಕೋಟಿಶೋ ರಾಜನೈವಾಸಾಗರಸಂಗಮೇ ।

ವಿನೋದಮತುಲಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರೇವಾರ್ಣವಸಮಾಗಮೇ

॥ ೩ ॥

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಶಿವಂ ಚ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ ।

ಕೋಟೀಶ್ವರಾಭಿಧಾನಂ ತು ಸ್ವಸ್ವಭಕ್ತ್ಯಾ ವಿಧಾನತಃ

॥ ೪ ॥

ಕೋಟೀತೀರ್ಥೇ ಪರಾಂ ಸಿದ್ಧಿಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾಃ ಸರ್ವತೋಷಣಾತ್ ।

ತೇನ ತತ್ಪುಣ್ಯಮತುಲಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಚೋತ್ತಮಂ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕೋಟೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಅಯ್ಯಾ ಧರ್ಮರಾಜನೇ! ತರುವಾಯ ಆ ವಾಸವೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಎರಡು ಮೈಲಿಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕೋಟೀಶ್ವರವೆಂಬ ತೀರ್ಥಶ್ರೇಷ್ಠವಿರುವುದು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದೆಸಗಿದ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಜಪ, ಹೋಮ ಮತ್ತು ಶಿವಪೂಜಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೋಟಿಗುಣದ್ದಾಗುವುದು.

೨. ಅಲ್ಲಿ ಗಂಧರ್ವರೊಡಗೂಡಿದ ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ಸಿದ್ಧ ಚಾರಣರೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ನರ್ಮದಾನದಿಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಲೋಸುಗ ಸಾಗರವನ್ನು ಕುರಿತು ಬಿಚೆಗೈಯುವರು.

೩-೫. ಧರ್ಮನಂದನ! ಆ ರೇವಾಸಾಗರ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಕೋಟಿಗಟ್ಟಲೆಯಾಗಿ ನೆರೆದು ಆ ಸಂಗಮದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ವಿನೋದ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ತಂತಮ್ಮ ಭಕ್ತ್ಯನುಗುಣವಾಗಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಸ್ತೂಪಿಸಿ, ಕೋಟೀಶ್ವರನಾಮಕನಾದ ಆತನನ್ನರ್ಚಿಸಿ, ಆ ಕೋಟೀರ್ಥವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯತ್ಕಿಂಚಿಚ್ಛುಭಂ ನಾ ಯದಿ ನಾಶುಭಂ |
 ಕ್ರಿಯತೇ ನೃಪಶಾರ್ದೂಲ ಸರ್ವಂ ಕೋಟಿಗುಣಂ ಭವೇತ್ || ೬ ||
 ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಮಾರ್ಗಸ್ಥಾಯೇ ಕೇಚಿದ್ವೃಷಿಸತ್ತಮಾಃ |
 ಸಿದ್ಧಾನ್ಯುತಪದಂ ಯಾಂತಿ ಪಿತೃಲೋಕಂ ತಥೋತ್ತಮಂ || ೭ ||
 ಉತ್ತರೇ ನರ್ಮದಾತೀರೇ ದಕ್ಷಿಣೇ ಚಾಶ್ರಿತಾಶ್ಚ ಯೇ |
 ದೇವಲೋಕಂ ಗತಾಸ್ತತ್ರ ಇತಿ ಮೇ ನಿಶ್ಚಿತಾನುತಿಃ || ೮ ||
 ಬಿಲ್ವಾರ್ಕಪುಷ್ಪೈರ್ಧತ್ತೂರಕುಶಕಾಶಪ್ರಸೂನಕೈಃ |
 ಋತೂದ್ಭವೈಸ್ತಥಾನ್ವೈಶ್ಚ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ || ೯ ||
 ನಾನೋಪಚಾರೈರ್ನಿಧಿವನ್ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ |
 ಧೂಪದೀಪಾಃ ಸ್ವಾಹ್ಯೈರ್ವೇದ್ಯೈಸ್ತೋಷಯಿತ್ವಾ ಚ ಧೂರ್ಜಟಿಂ || ೧೦ ||
 ಶಿವಲೋಕಮವಾಪ್ನೋತಿ ಯಾವದಿಂದ್ರಾಶ್ಚ ತುರ್ದಶ |
 ಪೌಷ್ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿಾಯೋಗೇ ನಿಶೇಷಃ ಪೂಜನೇ ಸ್ಮೃತಃ || ೧೧ ||

ವಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕೋಟೀಶ್ವರ ತೀರ್ಥವು ಅನುಪಮ ಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾದುದಾಗಿರುವುದು.

೬. ಎಲೈ ನೃಪಶಾರ್ದೂಲನೇ! ಆ ಕೋಟೀಶ್ವರತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಶುಭವಾಗಲಿ, ಅಶುಭವಾಗಲಿ ಯಾವ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಕೋಟಿಯಷ್ಟು ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

೭. ಆ ತೀರ್ಥಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಋಷಿಸತ್ತಮರೂ, ಸಿದ್ಧರೂ, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಪಿತೃಲೋಕವನ್ನೂ ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

೮. ಅಂತೆಯೇ ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರತೀರಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವವರು ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವರೆಂದು ನನ್ನ ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

೯-೧೧. ಮಹಾರಾಜ! ಬಿಲ್ವ, ಅರ್ಕಪುಷ್ಪ, ಧತ್ತೂರ, ಕುಶ, ಕಾಶ ಮತ್ತು ಇತರ ಸುಗಂಧ ಕುಸುಮಗಳಿಂದಲೂ, ವಿವಿಧೋಪಚಾರಗಳಿಂದಲೂ ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಧೂಪದೀಪಅರ್ಘ್ಯ ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದ ಆ ಧೂರ್ಜಟಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದ ಮಾನವರು ಹದಿನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ದೇವೇಂದ್ರರಿರುವವರೆಗೂ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶಿವಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕೋಟೀಶ್ವರತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪ ಶುದ್ಧ ಅಷ್ಟಮಿಯು ಬಹು ಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾದುದು. ಈ ದಿನ ಶಿವನನ್ನು ನಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ನಿತ್ಯಂ ಚ ನೃಪತಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಚತುರ್ದಶ್ಯಷ್ಟಮಾಃ ಚ |

ಶಿವಮುಭ್ಯರ್ಚ್ಯಾ ವಿಸ್ತಾಂಶ್ಚ ಭೋಜಯೇದ್ಭಕ್ತಿತೋ ವರಾನ್ || ೧೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ಕೋಟೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
ಚತುರ್ವಿಂಶತ್ಯಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೨. ಎಲೈ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಪ್ರತಿವಕ್ಷ್ಯದ ಅಷ್ಟಮಾ ಚತುರ್ದಶೀ ತಿಥಿ
ಗಳಂದು ಆ ಕೋಟೀಶ್ವರನನ್ನು ಸತತವೂ ಪೂಜಿಸಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ವಿಸ್ತರನ್ನು
ಭೋಜನಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ವೃದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ಕೋಟೀಶ್ವರತೀರ್ಥಮಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ”ವೆಂಬ
ಇನ್ನೂರಿಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ವಂಚವಿಂಶತ್ಯಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅಲಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತಃ ಕ್ರೋಶಾಂತರೇ ಗಚ್ಛೇದಲಿಕಾತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।

ಅಲಿಕಾ ನಾನು ಗಂಧರ್ವೀ ಕುಶೀಲಾ ಕುಟೀಲಾಶಯಾ

॥ ೧ ॥

ಚಿತ್ರಸೇನಸ್ಯ ದೌಹಿತ್ರೀ ವಿದ್ಯಾನಂದಮುಷಿಂ ಗತಾ ।

ವನೇ ತಂ ಸ್ವೀಕೃತಾ ತೇನ ದಶವರ್ಷಾಣಿ ತಂ ಶ್ರಿತಾ

॥ ೨ ॥

ಪತಿಂ ಜಘಾನ್ ತಂ ಸುಪ್ತಂ ಕಸ್ತಿಂಶ್ಚಿತ್ಕಾರಣಾಂತರೇ ।

ಗತ್ವಾ ನಿವೇದಯಾನಾಸ ಪಿತರಂ ರತ್ನವಲ್ಲಭಂ

॥ ೩ ॥

ಪಿತ್ರಾ ಮಾತ್ರಾ ಚ ಸಂತ್ಯಕ್ತಾ ಬಹುಭಿರ್ಭರ್ತ್ಸಿತಾ ನೃಪ ।

ಗರ್ಭಘ್ನೇ ತ್ವಂ ಪತಿಘ್ನೇ ತ್ವಮಿತಿ ದರ್ಶಯ ಮಾ ಮುಖಂ

॥ ೪ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಘ್ನೀ ಯಾಹಿ ಪಾಪಿಷ್ಠೇ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಾ ಗೃಹಾದ್ವೈಜ

॥ ೫ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಇತಿ ದುಃಖಾನ್ವಿತಾ ಮೂಢಾ ತಾಭ್ಯಾಂ ನಿರ್ಭರ್ತ್ಸಿತಾ ಸತೀ ।

ತನುಂ ತ್ಯಕ್ತುಂ ನುನಶ್ಚ ಕ್ರೇ ಪ್ರಾಪ್ಯ ತೀರ್ಥಾಂತರಂ ಕ್ವಚಿತ್

॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಅಲಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧-೨ ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಅನಂತರ ಎರಡು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ತಮನಾದ ಅಲಿಕಾತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ದುಷ್ಟಸ್ವಭಾವ ದವಳೂ, ವಕ್ರವಾದ ಅಭಿವ್ರಾಯವುಳ್ಳವಳೂ, ಚಿತ್ರಸೇನನ ಮೊಮ್ಮಗಳೂ ಆದ ಅಲಿಕೆಯೆಂಬ ಗಂಧರ್ವಾಂಗನೆಯು ವಿದ್ಯಾನಂದನೆಂಬ ಮುನಿಯನ್ನು ವರಿಸಿ ಹತ್ತುವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಅವನೊಡನೆ ಸಂಸಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

೩. ಅವಳು ಯಾವುದೂ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಮಲಗಿರುವ ಪತಿಯನ್ನು ವಧಿಸಿ ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ರತ್ನವಲ್ಲಭನಿಗೆ ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು.

೪-೫. “ಗರ್ಭಘಾತಿನಿಯೂ, ಪತಿಘಾತಿನಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಮಾಡಿದ ವಳೂ, ಪಾಪಿಷ್ಠಿಯೂ ಆದ ನೀನು ನನಗೆ ಮುಖವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಡ, ಮನೆ ಯಿಂದ ಹೊರಡು” ಎಂದು ತಂದೆ, ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಬಹುಜನರೂ ಗದರಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರು.

೬. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಹೀಗೆ ಅವರಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತಳಾದ ಅವಳು ದುಃಖಗೊಂಡು ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಿ ದೇಹ ವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದಳು.

ಸಂಪೃಚ್ಛ್ಯನಾನಾ ತೀರ್ಥಾನಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಭ್ಯೋ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।

ಶ್ರುತ್ವಾ ಸಾಪಹರಂ ತೀರ್ಥಂ ರೇವಾಸಾಗರಸಂಗಮೇ || ೭ ||

ತತ್ರ ಸಾರ್ಥ ತಪಶ್ಚ ಕ್ರೇ ನಿರಾಹಾರಾ ಚಿತವ್ರತಾ ।

ಕೃಚ್ಛ್ರಾತಿಕ್ಯಚ್ಛ್ರಾಪಾರಾಕ ಮಹಾಸಾಂತಪನಾದಿಭಿಃ || ೮ ||

ಚಾಂದ್ರಾಯಣೈರ್ಬ್ರಹ್ಮಕೂಚೈಃ ಕರ್ಶಯಾಮಾಸ ನೈ ತನುಂ ।

ಏನಂ ನರ್ಷಶತಂ ಸಾರ್ಧಂ ನೃತೀತಂ ತಪಸಾ ನೃಪ || ೯ ||

ತಸ್ಯಾ ನಿಶುದ್ಧಿಮಿಚ್ಛಂತ್ಯಾಃ ಶಿವಧ್ಯಾನಾರ್ಚನಾದಿಭಿಃ ।

ತತಃ ಕತಿಸಯಾಹೋಭಿಸ್ತಸ್ಯ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಹತಂ ಪರಂ ।

ಪರಿತುಷ್ಟಾಃ ಶಿವಂ ಸ್ತೌಹ ವಾರ್ವತ್ಯಾ ಪರಿನೋದಿತಃ || ೧೦ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಪುತ್ರ ನೂ ಸಾಹಸಂ ಕಾರ್ಷೀಃ ಶುದ್ಧದೇಹಾಃ ಸಾಂಪ್ರತಂ ।

ತುಷ್ಣೋಹಂ ತಪಸಾ ತೇದ್ಯ ವರಂ ವರಯ ನಾಂಭಿತಂ || ೧೧ ||

ಅಲಿಕೋವಾಚ :-

ಯದಿ ತುಷ್ಣೋಸಿ ದೇವೇಶ ವರಾರ್ಹಾ ಯದ್ಯಹಂ ಮತಾ ।

ನಾನಾಸಾಸಾಗ್ನಿತಪ್ತಯಾ ದೇಹಿ ಶುದ್ಧಿಂ ಪರಾಂ ನುಮು || ೧೨ ||

೭-೯. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ! ಅವಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ತೀರ್ಥವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ರೇವಾಸಾಗರಸಂಗಮವು ಪಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ತೀರ್ಥ ವೆಂದರಿತು ಅಲ್ಲಿ ನಿರಾಹಾರಳೂ, ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡವಳೂ ಆಗಿ ಕೃಚ್ಛ್ರ, ಅತಿಕ್ಯಚ್ಛ್ರ, ಪಾರಾಕ, ಮಹಾಸಾಂತಪನ, ಚಾಂದ್ರಾಯಣ, ಬ್ರಹ್ಮಕೂರ್ಚ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಶರೀರವನ್ನು ಕೃಶಗೊಳಿಸಿದಳು. ಹೀಗೆ ಅವಳು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ನೂರೈವತ್ತವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದುವು.

೧೦. ಅನಂತರ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಕರನು ತನ್ನ ಧ್ಯಾನಪೂಜಾದಿ ಗಳಿಂದ ವಿಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಯಸುವ ನಿರತಿಶಯವಾದ ಅವಳ ಹರವನ್ನರಿತು ಪಾರ್ವತಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದನು.

೧೧. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಮಗಳೆ ! ನೀನು ಸಾಹಸಕಾರ್ಯ ವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ. ಈಗ ನೀನು ಶುದ್ಧವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವಳಾಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ನಾನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಇಷ್ಟವಾದ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ.

೧೨. ಅಲಿಕೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ :- ಶಂಕರ ! ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ನೀನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ವರಕ್ಕೆ ಅರ್ಹಳಾಗಿದ್ದರೆ ಅನೇಕ ಪಾಪಗಳೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಸಂತಪ್ತಳಾದ ನನಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ನೀಡು.

ತ್ವಂ ಮೇ ನಾಥೋ ಹ್ಯನಾಥಾಯಾಸ್ತ್ವಮೇವ ಜಗತಾಂ ಗುರುಃ |

ದೀನಾಃ ನಾಥಸಮುದ್ಧರ್ತಾ ಶರಣ್ಯಃ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಂ || ೧೩ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ತ್ವಂ ಭದ್ರೇ ಶುದ್ಧದೇಹಾಃ ಸಿ ಮಾ ಕಿಂಚಿದನುಶೋಚಿಥಾಃ |

ಸ್ವನಾಮ್ನಾ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವೇಹ ಮಾಂ ತತಃ ಸ್ವರ್ಗಮೇಷ್ಯಸಿ || ೧೪ ||

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ದೇವದೇವೇಶಸ್ತತ್ತ್ವೇನಾಂತರಧೀಯತ |

ಅಲಿಕಾಃ ಸಿ ತತೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಶಂಕರಂ || ೧೫ ||

ದತ್ವಾ ದಾನಂ ಚ ವಿಸ್ತೇಭ್ಯೋ ಲೋಕಮಾಪ ಮಹೋತ್ಕಟಿಂ |

ಪಿತರಂ ಚ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಮಾತರಂ ಚ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ || ೧೬ ||

ತೈಶ್ಚ ಸನ್ಮಾನಿತಾ ಸ್ತ್ರೀತ್ಯಾ ಬಂಧುಭಿಃ ಸಾಲಿಕಾ ತತಃ |

ವಿಮಾನವರಮಾರೂಢಾ ದಿವ್ಯಮಾಲಾನ್ವಿತಾ ನೃಪ || ೧೭ ||

ಗೌರೀಲೋಕಮನುಸ್ರಾಪ್ತಾ ಸಖಿತ್ವೇದ್ಯಾಃ ಸಿ ಮೋದತೇ |

ತತಃ ಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ಪಾರ್ಥ ವಿಖ್ಯಾತಮಲಿಕೇಶ್ವರಂ || ೧೮ ||

ತತ್ರ ತೀರ್ಥೇ ತು ಯಾ ನಾರೀ ಪುರುಷೋ ವಾ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ |

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಂಪೂಜಯೇದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಹಾದೇವಮುಮಾಯುತಂ || ೧೯ ||

೧೩. ಜಗದ್ಗುರುವು, ದೀನಾನಾಥರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವವನೂ, ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವವನೂ ಆದ ನೀನು ಅನಾಥಳಾದ ನನಗೆ ರಕ್ಷಕ ನಾಗಿರುವೆ.

೧೪. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಂಗಳಕರಳೆ! ನೀನು ಶುದ್ಧಶರೀರ ಳಾಗಿರುವೆ. ಸ್ವಲ್ಪವೂ ದುಃಖವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ತರುವಾಯ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳುವೆ.

೧೫-೧೮. ಶಂಕರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನವಾದನು. ಅನಂತರ ಅಲಿಕೆಯು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಶಂಕರನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನವನ್ನಿತ್ತು, ಉತ್ತಮಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿ ಅವರಿಂದಲೂ, ಬಂಧುಗಳಿಂದಲೂ ಸನ್ಮಾನಿತಳಾಗಿ ಉತ್ತಮ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ, ದಿವ್ಯಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಗೌರೀಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ ಈಗಲೂ ಆ ದೇವಿಗೆ ಸಖಿಯಾಗಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ಆ ತೀರ್ಥವು ಅಲಿಕೇಶ್ವರನೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತವಾಯಿತು.

೧೯-೨೦. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸಾಗಲಿ, ಗಂಡಸಾಗಲಿ ಮಿಂದು ಉಮಾ ಸಹಿತನಾದ ಶಂಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಅವರು ವಿವಿಧ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ

ಸ ಪಾಪೈರ್ವಿವಿಧೈರ್ನುರ್ದೋಷೈಃ ಲೋಕಮಾಪ್ನೋತಿ ಶಾಂಕರಂ ।
 ಮಾನಸಂ ನಾಚಿಕಂ ಸಾಪಂ ಕಾಯಿಕಂ ಯತ್ಪುರಾಕೃತಂ ॥ ೨೦ ॥
 ಸರ್ವಂ ತದ್ವಿಲಯಂ ಯಾತಿ ಭೋಜಯಿತ್ವಾ ದ್ವಿಜಾನ್ ಸದಾ ।
 ದೀಪಂ ದತ್ವಾ ಚ ದೇವಾಗ್ರೇ ನ ರೋಗೈಃ ಪರಿಭೂಯತೇ ॥ ೨೧ ॥
 ಧೂಪಸಾತ್ರಂ ವಿಮಾನಂ ಚ ಘಂಟಾಂ ಕಲಶಮೇವ ಚ ।
 ದತ್ವಾ ದೇವಾಯ ರಾಜೇಂದ್ರ ಶಾಕ್ರಂ ಲೋಕಮನಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೨೨ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ನುಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
 “ಅಲಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”
 ನಾಮ ಪಂಚವಿಂಶತ್ಯಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶಿವಲೋಕವನ್ನು ನೇರುವರು. ಯಾವಾಗಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಭೋಜನಮಾಡಿ
 ಸಿದರೆ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಮಾನಸ, ನಾಚಿಕ, ಕಾಯಿಕರೂಪವಾದ ಪಾಪಗಳು
 ವರಿಹಾರವಾಗುವುವು. ಶಂಕರನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ದೀಪದಾನಮಾಡಿದರೆ ನೀರೋಗಿ
 ಯಾಗುವನು

೨೨. ಮಹಾರಾಜ ! ಧೂಪವಾತ್ರ, ವಿಮಾನ, ಘಂಟೆ, ಕಲಶಗಳನ್ನು
 ಶಂಕರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟವನು ಇಂದ್ರಲೋಕವನ್ನು ನೇರುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದನುಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
 “ಅಲಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
 ಇನ್ನೂ ರಿಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ್ಯಾಷ್ಠಾಂಶತ್ಯಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ವಿಮಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ತತಃ ಕ್ರೋಶಾಂತರೇ ಪುಣ್ಯಂ ತೀರ್ಥಂ ತದ್ವಿಮಲೇಶ್ವರಂ ।
ಯತ್ರ ಸ್ನಾನೇನ ದಾನೇನ ಜಪಹೋಮಾರ್ಚನಾದಿಭಿಃ ॥ ೧ ॥
ವಿಮಲೇಶ್ವರಮಾರಾಧ್ಯ ಯೋ ಯದಿಚ್ಛೇತ್ಸ ತಲ್ಲಭೇತ್ ।
ಸ್ವರ್ಗಲಾಭಾದಿಕಂ ವಾಃಪಿ ಪಾರ್ಥಿವಂ ನಾ ಯಥೇಷ್ಟಿತಂ ॥ ೨ ॥
ಪುರಾ ತ್ರಿಶಿರಸಂ ಹತ್ವಾ ತ್ವಷ್ಟುಃ ಪುತ್ರಂ ಶತಕ್ರತುಃ ।
ಯಸ್ಯ ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ್ವೈಮಲ್ಯಂ ಪರಮಂ ಗತಃ ॥ ೩ ॥
ಯತ್ರ ನೇದನಿಧಿರ್ವಿಪ್ರೋ ಮಹತ್ಪ್ರಸ್ತಾ ತಪಃ ಪುರಾ ।
ನಾನಾಕರ್ಮಮಲೈಃ ಕ್ಷೀಣೈರ್ವಿಮಲೋಽಭವದರ್ಕವತ್ ॥ ೪ ॥
ಮಹಾದೇವ ಪ್ರಸಾದೇನ ಸೋಮವತ್ಪ್ರಿಯದರ್ಶನಃ ।
ಪುರಾ ಭಾನುಮತೀಂ ಭಾನುಃ ಸುತಾಂ ಸ್ಮರಶರಾದಿಃ ॥ ೫ ॥
ಚಕಮೇ ತೇನ ದೋಷೇಣ ಕುಷ್ಠರೋಗಾದಿಃ ತೋಽಭವತ್ ।
ಸಚಾಪ್ಯತ್ರ ತಪಸ್ತಪ್ತಾ ವಿಮಲತ್ವಮುವಾಗತಃ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ವಿಮಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧-೨. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಅನಂತರ ಎರಡು ಮೈಲಿಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿ ವಿಮಲೇಶ್ವರವೆಂಬ ತೀರ್ಥವಿರುವುದು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಜಪ, ಹೋಮ, ಅರ್ಚನೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ವಿಮಲೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಇಷ್ಟ ವಾದ ಸ್ವರ್ಗಲಾಭಾದಿಗಳೂ, ಭೂಲೋಕದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳೂ ದೊರೆಯುವುವು.

೩. ಹಿಂದೆ ಇಂದ್ರನು ತ್ವಷ್ಟುವಿನ ಸುತನಾದ ತ್ರಿಶಿರಸನನ್ನು ಕೊಂದು ಈ ತೀರ್ಥದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಶುದ್ಧನಾದನು.

೪-೧೦. ವೇದನಿಧಿಯೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮಹಾ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿ ದೋಷ ಗಳು ಪರಿಹಾರನಾದುದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಶುದ್ಧನಾದನು. ಮತ್ತು ಮಹಾ ದೇವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಸುಂದರನಾದನು. ಹಿಂದೆ ಮನ್ಮಥ ಬಾಣದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ಸೂರ್ಯನು ಭಾನುಮತಿಯೆಂಬ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕಾಮಿಸಿ ಆ ದೋಷದಿಂದ ಕುಷ್ಠರೋಗಪೀಡಿತನಾದನು. ಅವನೂ ಇಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧನಾದನು. ಮತ್ತು ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಮಹಾದೇವನಿಂದ ತನ್ನ

ಮಹಾದೇವೇನ ತುಷ್ಪೇನ ಸ್ವಸ್ಥಾನಂ ಮುದಿತೋಽಭಜತ್ |

ತಥೈವ ಚ ಪುರಾ ಸಾರ್ಥ ವಿಭಾಂಡಕಸುತೋ ಮುನಿಃ || ೭ ||

ಯೋಗಿಸಂಗಂ ವನೇ ಸ್ತಾಪ್ಯ ಪುರೇ ಚ ನೃಪತೇಸ್ತಥಾ |

ರಾಜಸಂಸರ್ಗದೋಷಾದ್ವೈ ಮಾಲಿನ್ಯಂ ಪರಮಾತ್ಮನಃ || ೮ ||

ವಿಚಾರಯನ್ನಭ್ಯುಪೇತ್ಯ ರೇವಾಸಾಗರಸಂಗಮಂ |

ಶಾಂತಯಾ ಭಾರ್ಯಯಾ ಸಾರ್ಥಂ ತಪ್ತ್ವಾ ದ್ವಾದಶವತ್ಸರಾನ್ || ೯ ||

ಕೃಚ್ಛ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣೈರ್ದೇವಂ ತೋಷಯಂಸ್ತ್ರಿಂಬಕಂ ಮುನಿಃ |

ಮಹಾದೇವೇನ ತುಷ್ಪೇನ ಸೋಽಸಿ ಮೈಮಲ್ಯ ಮಾಪ್ತವಾನ್ || ೧೦ ||

ಶರ್ವಾಣ್ಯಾ ಪ್ರೇರಿತಃ ಶರ್ವಃ ಪುರಾ ದಾರುವನೇ ನೃಪ |

ಮೋಹನಾನ್ಮನಿಪತ್ನೀನಾಂ ಸ್ವಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ವಿಮಲಂ ಕಿಲ || ೧೧ ||

ವಿಚಾರ್ಯ ಪರಮಸ್ಥಾನಂ ನರ್ಮದೋದಧಿಸಂಗಮಂ |

ತತ್ರ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಮಹಾರಾಜ ತಪಸ್ತಪ್ತ್ವಾ ಸಹೋಮಯಾ || ೧೨ ||

ವಿಮಲೋಽಸೌ ಯತೋ ಜಾತಸ್ತೇನಾಽಸೌ ವಿಮಲೇಶ್ವರಃ |

ತೇನ ನಾಮ್ನಾ ಸ್ವಯಂ ತಸೌ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ || ೧೩ ||

ತತಸ್ತಿಲೋತ್ತಮಾಂ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಲೋಕಪಿತಾಮಹಃ |

ಪ್ರಜಾನಾಥೋಽಪಿ ತಾಂ ಸೃಷ್ಟ್ವಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾಗ್ರೇ ಸುಮನೋಹರಾಂ || ೧೪ ||

ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನೇರಿ ಸಂತೋಷಿಸಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಹಿಂದೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಭಾಂಡಕನ ಮಗನಾದ ಋಷ್ಯಶೃಂಗಮುನಿಯು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ರಾಜನ ಸಂಬಂಧದಿಂದಂಟಾದ ದೋಷದಿಂದ ತನ್ನ ದೋಷವನ್ನು ತಾನೇ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ರೇವಾಸಾಗರಸಂಗಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಶಾಂತೆಯೆಂಬ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಕೃಚ್ಛ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿಗಳಿಂದ ಶಂಕರನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುತ್ತ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಶಂಕರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನೈದಿದನು.

೧೧-೧೩. ಹಿಂದೆ ದಾರುವನದಲ್ಲಿ ಶಂಕರನು ಪಾರ್ವತಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಮುನಿವತ್ಸಿಯರನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಪಾಪಲಿಪ್ತನಾಗಿ ರೇವಾಸಾಗರ ಸಂಗಮವು ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನವೆಂದರಿತು ಅಲ್ಲಿ ಉಮೆಯೊಡನೆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧನಾದನು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ವಿಮಲೇಶ್ವರನೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತನಾಗಿ ಆ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದನು.

೧೪-೧೬. ಲೋಕಪಿತಾಮಹನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ತಿಲೋತ್ತಮೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಪ್ರಜಾನಾಥನಾದಾಗ್ಗೆ ಮುಂದಿರುವ ಸುಂದರಿಯಾದ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಂದಣ ಯೋಗಬಲಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಅವಳಲ್ಲಿ ಕಾಮುಕನಾದನು.

ಭಾವಿಯೋಗಬಲಾಕ್ರಾಂತಃ ಸ ತಸ್ಯಾಮುಭಿಕೋಽಭವತ್ |
 ತೇನ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಸದೋಷತ್ವಂ ರೇನಾತೀರದ್ವಯಂ ಶ್ರಿತಃ || ೧೫ ||
 ತೀರ್ಥಾನ್ಯನುಸರನ್ಮಾನೀ ಶ್ರಿಸ್ವಾಯಿಾ ಸಂಸ್ಕರಂಭಿನಂ |
 ರೇನಾರ್ಣವಸಮಾಯೋಗೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಶಂಕರಂ |
 ಕಾಲೇನಾಲ್ಪೇನ ರಾಜರ್ಷೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಪ್ಯಮಲತಾಂ ಗತಃ || ೧೬ ||
 ಏನಮನ್ಯೇಽಪಿ ಬಹುಶೋ ದೇವರ್ಷಿಃ ಸಪತ್ತಮಾಃ |
 ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ದೋಷಮಲಂ ತತ್ರ ನಿಮಲಾ ಬಹಮೋಽಭವನ್ || ೧೭ ||
 ತಥಾ ತ್ಯಮುಪಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಶಿವಾರ್ಚನಾತ್ |
 ಅನುಲೋಽಪಿ ವಿಶೇಷೇಣ ವೈಮಲ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸೇ ಪರಂ || ೧೮ ||
 ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನರೋ ನಾರೀ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ |
 ಪಾಪದೋಷವಿನಿಮುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೧೯ ||
 ತತ್ರೋಪವಾಸಂ ಯಃ ಕೃತ್ವಾ ಪಶ್ಯೇತ ನಿಮಲೇಶ್ವರಂ |
 ಅಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ಚ ಚತುರ್ದಶಾಂ ಸರ್ವಪರ್ವಸು ಪಾರ್ಥಿವ || ೨೦ ||
 ಸಪ್ತಜನ್ಮಕೃತಂ ಪಾಪಂ ಹಿತ್ವಾ ಯಾತಿ ಶಿವಾಲಯಂ |
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ನಿಧಾನೇನ ಪಿತೃಣಾಮುನ್ಯಣೇ ಭವೇತ್ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯೇಚ್ಛಕ್ತ್ವಾ ತೇಭ್ಯೋ ದದ್ಯಾಚ್ಛ ದಕ್ಷಿಣಾಂ || ೨೧ ||

ಅದರಿಂದ ತಾನು ದೋಷಿಯಾಗಿರುವೆನೆಂದರಿತು ತೀರ್ಥಗಳನ್ನರಸುತ್ತ ನಮರ್ದೆಯ ಎರಡೂ ದಡಗಳನ್ನು ನೇರಿ ತ್ರಿಕಾಲಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತ ಶಂಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಶುದ್ಧನಾದನು.

೧೬. ಹೀಗೆಯೇ ಇತರ ಬಹುಮಂದಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ರಾಜವರ್ಯರೂ ಅಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಶುದ್ಧರಾದರು.

೧೮. ಮಹಾರಾಜ! ಹಾಗೆಯೇ ನೀನು ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸು ವುದರಿಂದ ನಿರ್ಮಲನಾದಾಗ್ಗೂ ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಮಲನಾಗುವೆ.

೧೯. ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ನರನೂ, ನಾರಿಯೂ, ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಪಾಪದೋಷಮುಕ್ತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗುವನು.

೨೦-೨೧. ಮಹಾರಾಜ! ಅಷ್ಟಮಿ, ಚತುರ್ದಶೀ, ಮತ್ತು ಸಕಲ ಪರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ವಿಮಲೇಶ್ವರನನ್ನು ದರ್ಶನಗೈದವನು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಗಿದ ಪಾಪವನ್ನು ನೀಗಿಸಿಕೊಂಡು ಶಿವಾಲಯವನ್ನು ಸೇರು ವನು. ವಿಧಿಯಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧಗೈದು ಋಣಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರ ಅವರಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಯದ್ಯದಿಷ್ಟತಮಂ ಲೋಕೇ ಯಚ್ಚೈವಾತ್ಮಹಿತಂ ಗೃಹೇ ।

ತತ್ತದ್ಗುಣವತೇ ದೇಯಂ ತತ್ತ್ವೈವಾಕ್ಷಯಮಿಚ್ಛತಾ ।

ಸ್ವರ್ಣಧಾನ್ಯಾನಿ ವಾಸಾಂಸಿ ಛತ್ರೋಪಾನತ್ಯಮಂಡಲುಂ

॥ ೨೨ ॥

ಗೃಹಂ ದೇವಸ್ಯ ನೈ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಕೃತ್ವಾ ಸ್ಯಾದ್ಭುವಿ ಭೂಪತಿಃ ।

ಗೀತನ್ಯತ್ಯಕಥಾಭಿಶ್ಚ ತೋಷಯೇತ್ಪರಮೇಶ್ವರಂ

॥ ೨೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ವಿಮಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ಷಡ್ವಿಂಶತ್ಯಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಧ್ಯಾಯಃ

೨೨. ಅಕ್ಷಯಫಲವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಪ್ರಿಯವೂ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಹಿತವೂ ಆದುದನ್ನೂ, ಸುವರ್ಣ, ಧಾನ್ಯ, ವಸ್ತ್ರ, ಕೊಡೆ, ಪಾದರಕ್ಷೆ, ಕಮಂಡಲು ಇವುಗಳನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೨೩. ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರ ಶಂಕರನಿಗೆ ಗೃಹವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ಕಥೆಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಆನಂದಗೊಳಿಸಿದವನು ರಾಜನಾಗುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ವಿಮಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ

ಇನ್ನೂರಿಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಸಸ್ತವಿಂಶತ್ಯಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾದಿವಿಧಾನವಿಶೇಷಕಥನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಏತಾನಿ ತವ ಸಂಕ್ಷೇಪಾತ್ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಾತ್ಕಥಿತಾನಿ ಚ |
ನ ಶಕ್ತೋ ವಿಸ್ತರಾದ್ವಕ್ತುಂ ಸಂಖ್ಯಾಂ ತೀರ್ಥೇಷು ಪಾಂಡವ || ೧ ||
ಏಷಾ ಪವಿತ್ರಾ ವಿಮಲಾ ನದೀ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವಿಶ್ರುತಾ |
ನರ್ಮದಾ ಸರಿತಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಮಹಾದೇವಸ್ಯ ವಲ್ಲಭಾ || ೨ ||
ಮನಸಾ ಸಂಸ್ಮರೇದ್ಯಸ್ತು ನರ್ಮದಾಂ ಸತತಂ ನೃಪ |
ಚಾಂದ್ರಾಯಣಶತಸ್ಯಾಶು ಲಭತೇ ಫಲಮುತ್ತಮಂ || ೩ ||
ಅಶ್ರದ್ಧಧಾನಾಃ ಪುರುಷಾ ನಾಸ್ತಿಕಾಶ್ಚಾತ್ರ ಯೇ ಸ್ಥಿತಾಃ |
ಪತಂತಿ ನರಕೇ ಘೋರೇ ಪ್ರಾಹೈವಂ ಪರಮೇಶ್ವರಃ || ೪ ||
ನರ್ಮದಾಂ ಸೇವತೇ ನಿತ್ಯಂ ಸ್ವಯಂ ದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ |
ತೇನ ಪುಣ್ಯಾ ನದೀ ಜ್ಞೇಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಃ ಪಹಾರಿಣೀ || ೫ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾದಿವಿಧಾನವಿಶೇಷಕಥನ

೧. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಪ್ರಧಾನತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಶಕ್ತನಲ್ಲ.

೨. ಪವಿತ್ರವೂ, ತ್ರಿಲೋಕವಿಶ್ರುತವೂ, ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ ಆದ ನರ್ಮದಾನದಿಯು ಶಂಕರನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದುದು.

೩. ಮಹಾರಾಜ! ನರ್ಮದಾನದಿಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುವವನು ನೂರು ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತಗಳ ಫಲವನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಪಡೆಯುವನು.

೪. ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಜನರು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದವರೂ, ನಾಸ್ತಿಕರೂ ಆದರೆ ಘೋರ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವರೆಂದು ಶಂಕರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

೫. ಈ ನರ್ಮದಾನದಿಯನ್ನು ಶಂಕರನು ತಾನೇ ನಿತ್ಯವೂ ಸೇವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಪುಣ್ಯನದಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಇಯಂ ಮಾಹೇಶ್ವರೀ ಗಂಗಾ ಮಹೇಶ್ವರತನೂದ್ಭವಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ದಕ್ಷಿಣಗಂಗೇತಿ ಭಾರತಸ್ಯ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ	೬
ಜಾಹ್ನವೀ ವೈಷ್ಣವೀ ಗಂಗಾ ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಗಂಗಾ ಸರಸ್ವತೀ ಇಯಂ ಮಾಹೇಶ್ವರೀ ಗಂಗಾ ರೇವಾ ನಾಸ್ತ್ಯತ್ರ ಸಂಶಯಃ	೭
ಯಥಾ ಹಿ ಪುರುಷೋ ದೇವಸ್ತ್ರಿಮೂರ್ತತ್ವಮುಪಾಶ್ರಿತಃ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶಾಖ್ಯಂ ನ ಭೇದಸ್ತತ್ರ ವೈ ಯಥಾ	
ತಥಾ ಸರಿತ್ರಯೇ ಪಾರ್ಥ ಭೇದಂ ಮನಸಿ ಮಾ ಕೃಥಾಃ ಕೋಟಿಶೋ ಹೃತ್ರ ತೀರ್ಥಾನಿ ಲಕ್ಷ ಶಶ್ವಾಪಿ ಭಾರತ	೮
ತಥಾ ಸಹಸ್ರಶೋ ರೇವಾ ತೀರದ್ವಯಗತಾನಿ ತು ವೃಕ್ಷಾಂತರಿಕ್ಷ ಸಂಸ್ಥಾನಿ ಜಲಸ್ಥಲಗತಾನಿ ಚ	
ಈ ಶಕ್ತಸ್ತಾನಿ ನಿರ್ಣೇತುಂ ನಾಗೀಶೋ ನಾ ಮಹೇಶ್ವರಃ ಸ್ಮರಣಾಂಜನ್ಮಜನಿತಂ ದರ್ಶನಾಚ್ಚ ತ್ರಿಜನ್ಮಜಂ	೧೦
ಸಪ್ತಜನ್ಮಕೃತಂ ನಶ್ಯೇತ್ಪಾಪಂ ರೇವಾವಗಾಹನಾತ್ ದೇವಕಾರ್ಯಂ ಕೃತಂ ತೇನ ಹೃಗ್ನಯೋ ವಿಧಿವದ್ಭುತಾಃ	೧೧
ವೇಧಾ ಅಧೀತಾಶ್ಚತ್ವಾರೋ ಯೇನ ರೇವಾವಗಾಹಿತಾ	೧೨

೬. ಶಂಕರನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ನರ್ಮದಾನದಿಯು ದಕ್ಷಿಣ ಗಂಗೆಯನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೭. ಜಾಹ್ನವಿಯು ವೈಷ್ಣವಗಂಗೆಯೂ, ಸರಸ್ವತಿಯು ಬ್ರಾಹ್ಮೀಗಂಗೆಯೂ, ನರ್ಮದೆಯು ಮಾಹೇಶ್ವರೀ ಗಂಗೆಯೂ ಆಗಿರುವುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೮. ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರರೆಂಬ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಪಡೆದುದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ ಗಂಗಾ ಯಮುನಾ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವನ್ನು ಎಣಿಸಬೇಡ.

೯-೧೦. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಎರಡು ದಡಗಳಲ್ಲಿ ವೃಕ್ಷ, ಅಂತರಿಕ್ಷ, ಜಲ, ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕೋಟ್ಯಂತರ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವತಿಯೂ ನಿರ್ಣಯಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಲ್ಲ.

೧೧. ನರ್ಮದಾಸಾಗರಸಂಗಮವನ್ನು ಸ್ಮರಣೆಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆ ಜನ್ಮದ ಪಾಪವೂ, ದರ್ಶನದಿಂದ ಮೂರು ಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪವೂ, ಸ್ನಾನದಿಂದ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪವೂ ನೀಗುವುದು.

೧೨. ನರ್ಮದೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದವನು ದೇವಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದವನೂ, ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಹೋಮಿಸಿದವನೂ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದವನೂ ಆಗುವನು.

ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಾಚ್ಛಾಪಿ ಸಂಕ್ಷೇಪಾತ್ತೀರ್ಥಾನ್ಯುಕ್ತಾನಿ ತೇ ಮಯಾ |
ನ ಶಕ್ಯೋ ವಿಸ್ತರಃ ಪಾರ್ಥ ಶ್ರೋತುಂ ವಕ್ತುಂ ಚ ವೈ ಮಯಾ || ೧೩ ||
ಯುಧಿಸ್ಥಿರ ಉವಾಚ:—

ವಿಧಾನಂ ಚ ಯಮಾಂಶ್ಚೈವ ನಿಯಮಾಂಶ್ಚ ವದಸ್ವ ಮೇ |
ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾರ್ಥಗಮನೇ ಕೋ ನಿಧಿಸ್ತಂ ವದಸ್ವ ಮೇ || ೧೪ ||
ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:—

ಸಾಧು ಪೃಷ್ಠಂ ಮಹಾರಾಜ ಯಚ್ಛ್ರೇಯಃ ಪಾರಲೌಕಿಕಂ |
ಶೃಣುಷ್ವಾನಹಿತೋ ಭೂತ್ವಾ ಯಥಾಜ್ಞಾನಂ ವದಾಮಿ ತೇ || ೧೫ ||
ಅಧ್ರುನೇಣ ಶರೀರೇಣ ಧ್ರುವಂ ಕರ್ಮ ಸಮಾಚರೇತ್ |

ಅನಶ್ಯಮೇವ ಯಾಸ್ಯಂತಿ ಪ್ರಾಣಾಃ ಪ್ರಾಘೂರ್ಣಿಕಾ ಇವ || ೧೬ ||
ದಾನಂ ನಿತ್ಯಾದೃತಂ ವಾಚಃ ಕೀರ್ತಿಧರ್ಮೌ ತಥಾ ಯುಷಃ |
ಪರೋಪಕರಣಂ ಕಾಯಾದಸಾರಾತ್ಸಾರಮುದ್ಧರೇತ್ || ೧೭ ||

ಅಸ್ಮಿನ್ಮಹಾಮೋಹಮಯೇ ಕಟಾಹೇ
ಸೂರ್ಯಾಗ್ನಿನಾ ರಾತ್ರಿದಿವೇಂಧನೇನ |

ಮಾಸರ್ತುದರ್ವೀ ಪರಿಘಟ್ಟನೇನ

ಭೂತಾನಿ ಕಾಲಃ ಪಚತೀತಿ ವಾರ್ತಾ || ೧೮ ||

೧೩. ನಾನು ಮುಖ್ಯವಾದ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತೇನೆ. ಇವುಗಳನ್ನು
ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ, ಕೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

೧೪. ಯುಧಿಸ್ಥಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕಾಗಿ ಆ ತೀರ್ಥ
ಗಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ವಿಧಿ, ಯಮ, ನಿಯಮಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೧೫. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮಹಾರಾಜ! ನೀನು
ಪರಲೋಕದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿರುವೆ. ಅದನ್ನು ಸಾವಧಾನ
ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೇಳು. ನನಗೆ ತಿಳಿದಷ್ಟನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

೧೬. ಅಸ್ಥಿರವಾದ ಈ ದೇಹದಿಂದ ಸ್ಥಿರವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೆಸಗಬೇಕು.
ಪ್ರಾಣಗಳು ಅತಿಥಿಗಳಂತೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಹೊರಟುಹೋಗುವುವು.

೧೭. ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ದಾನವನ್ನೂ, ಮಾತಿನಿಂದ ಸತ್ಯವನ್ನೂ, ಆಯುಸ್ಸಿ
ನಿಂದ ಕೀರ್ತಿ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಶರೀರದಿಂದ ಪರೋಪಕಾರವನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಅಸಾರ
ವಾದುಗಳಿಂದ ಸಾರವಾದವುಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು.

೧೮. ಕಾಲವು ಮಹಾಮೋಹವೆಂಬ ಬಾಣಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನೆಂಬ ಅಗ್ನಿ
ಯಿಂದಲೂ, ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಯೆಂಬ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದಲೂ, ಮಾಸ ಋತುಗಳೆಂಬ
ಸಟ್ಟುಗದ ಘಟ್ಟನಿಂದಲೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬೇಯಿಸುವುದೆಂದು ಸಮಾಚಾರವಿದೆ
ಯಷ್ಟೆ!

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಾನೋಕ್ತಂ ಕರ್ಮ ಕರ್ತುಮಿಹಾರ್ಹಸಿ |
 ನಾಸಯಂ ಲೋಕೋಸ್ತಿ ನ ಪರೋ ನ ಸುಖಂ ಸಂಶಯಾತ್ಮನಃ || ೧೯ ||
 ಮಂತ್ರೇ ತೀರ್ಥೇ ದ್ವಿಜೇ ದೇವೇ ದೈವಜ್ಞೇ ಭೇಷಜೇ ಗುರೌ |
 ಯಾದೃಶೀ ಭಾವನಾ ಯಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಿರ್ಭವತಿ ತಾದೃಶೀ || ೨೦ ||
 ಅಶ್ರದ್ಧಯಾ ಹುತಂ ದತ್ತಂ ತಪಸ್ತಪ್ತಂ ಕೃತಂ ಚ ಯತ್ |
 ಅಸದಿತೃಚ್ಯತೇ ಪಾರ್ಥ ನಚ ತತ್ರೇತ್ಯ ನೋ ಇಹ || ೨೧ ||
 ಯಃ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ವರ್ತತೇ ಕಾಮಕಾರತಃ |
 ನ ಸ ಸಿದ್ಧಿಮವಾಪ್ನೋತಿ ನ ಸುಖಂ ನ ಪರಾಂಗತಿಂ || ೨೨ ||
 ಸಂತೀಹ ವಿವಿಧೋಪಾಯಾ ನೃಣಾಂ ದೇಹವಿಶೋಧನಾಃ |
 ತೀರ್ಥಸೇವಾಸಮು ನಾಸ್ತಿ ಸ್ವಶರೀರಸ್ಯ ಶೋಧನಂ || ೨೩ ||
 ಕೃಚ್ಛ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದ್ಯೈರ್ವಾ ದ್ವಿತೀಯಂ ತೀರ್ಥಸೇವಯಾ |
 ಯದಾತೀರ್ಥಂ ಸಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಪ್ರಯಾತಿ ಪುರುಷೋ ನೃಪ |
 ತದಾ ದೇವಾಶ್ಚ ಪಿತರಸ್ತಂ ವ್ರಜಂತ್ಯನುಖೇಚರಾಃ || ೨೪ ||
 ಪರಮಾಮೋದಪೂರ್ಣಾಸ್ತೇ ಪ್ರಯಾಂತ್ಯಸ್ಯಾನ್ಯಯಾಯಿನಃ |
 ಕೃತ್ವಾಽಭ್ಯುದಯಿಕಂ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಸಮಾಪ್ಯಚ್ಛೈ ತು ದೇವತಾಂ || ೨೫ ||

೧೯. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯಿಂದ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಕರ್ಮವನ್ನರಿತು ಅದನ್ನೇ ಮಾಡಲರ್ಹನಾಗಿರುವೆ. ಸಂಶಯಗ್ರಸ್ತನಾದವನಿಗೆ ಇಹವರಲೋಕ ಗಳಾಗಲಿ, ಸುಖವಾಗಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೨೦. ಮಂತ್ರ, ತೀರ್ಥ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ದೇವತೆ, ಜೋಯಿಸ, ಔಷಧ, ಗುರು ಇವರಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಭಾವನೆಯಿರುವುದೋ, ಅಂತಹ ಸಿದ್ಧಿಯೇ ಉಂಟಾಗುವುದು.

೨೧. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿದ ಹೋಮ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಕಾರ್ಯ ಇವುಗಳು ಅಸತ್ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವು. ಇದರಿಂದ ಇಹಪರಲೋಕ ಗಳಲ್ಲಿ ಫಲವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೨೨. ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವವನು ಸಿದ್ಧಿ, ಸುಖ, ಉತ್ತಮಗತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

೨೩. ಮಾನವನಿಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ಶೋಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ವಿವಿಧೋಪಾಯಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ತೀರ್ಥಸೇವೆಗೆ ಸಮವಾದ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ.

೨೪. ಮಾನವನು ಕೃಚ್ಛ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ತೀರ್ಥ ಸೇವೆಯಿಂದಾಗಲಿ, ಎರಡನೆಯದಾದ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೋಗು ವಾಗಲಾಗಲಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ದೇವತೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವರು.

೨೫-೨೮. ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಷ್ಟಬಂಧೂಂಶ್ಚ ವಿಷ್ಣುಂ ಚ ಶಂಕರಂ ಸಗಣೇಶ್ವರಂ ।
 ವ್ರಜೇದ್ವಿಜಾಃ ಭೈನುಜ್ಞಾತೋ ಗೃಹೀತ್ವಾ ನಿಯಮಾನಸಿ ॥ ೨೬ ॥
 ಏಕಾಶನಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ಭೂಶಯ್ಯಾಂ ಸತ್ಯವಾದಿತಾಂ ।
 ವರ್ಜನಂ ಚ ಪರಾನ್ನಸ್ಯ ಪ್ರತಿಗ್ರಹವಿವರ್ಜನಂ ॥ ೨೭ ॥
 ವರ್ಜಯಿತ್ವಾ ತಥಾ ದ್ರೋಹವಂಚನಾದಿ ನೃಪೋತ್ತಮ ।
 ಸಾಧುವೇಷಂ ಸಮಾಸ್ಥಾಯ ವಿನಯೇನ ವಿಭೂಷಿತಃ ॥ ೨೮ ॥
 ದಂಭಾಹಂಕಾರಮುಕ್ತೋ ಯಃ ಸ ತೀರ್ಥಫಲಮುಶ್ನತೇ ।
 ಯಸ್ಯ ಹಸ್ತೌ ಚ ಪಾದೌ ಚ ಮನಶ್ಚೈವ ಸುಸಂಯತಂ ॥ ೨೯ ॥
 ವಿದ್ಯಾ ತಪಶ್ಚ ಕೀರ್ತಿಶ್ಚ ಸ ತೀರ್ಥಫಲಮುಶ್ನತೇ ।
 ಅಕ್ರೋಧನಶ್ಚ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸತ್ಯಶೀಲೋ ದೃಢವ್ರತಃ ॥ ೩೦ ॥
 ಆತ್ಮೋಪಮಶ್ಚ ಭೂತೇಷು ಸ ತೀರ್ಥಫಲಮುಶ್ನತೇ ।
 ಮುಂಡನಂ ಜೋವನಾಸಶ್ಚ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷ್ಟಯಂ ವಿಧಿಃ ॥ ೩೧ ॥
 ವರ್ಜಯಿತ್ವಾ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ ವಿಶಾಲಾಂ ನಿರಜಾಂ ಗಯಾಂ ।
 ಸ್ನಾನಂ ಸುರಾರ್ಚನಂ ಚೈವ ಶ್ರಾದ್ಧೇ ವೈ ಪಿಂಡಪಾತನಂ ॥ ೩೨ ॥
 ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ಭೋಜನಂ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷ್ಟಯಂ ವಿಧಿಃ ।
 ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತನಿಮಿತ್ತಂ ಚ ಯೋ ವ್ರಜೇದ್ಯತಮಾನಸಃ ॥ ೩೩ ॥

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಿಕನು ಆಭ್ಯುದಯಿಕ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇವತೆಯ ಅವುಣಿ
 ಯನ್ನು ವಡೆದು ಇಷ್ಟಬಂಧುಗಳನ್ನೂ, ವಿಷ್ಣು, ಶಂಕರ, ಗಣೇಶರನ್ನೂ,
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಏಕಾಶನ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಭೂಶಯನ, ಸತ್ಯ
 ವಾದಿತ್ವ, ವರಾನ್ನತ್ಯಾಗ, ಪ್ರತಿಗ್ರಹವರ್ಜನರೂಪವಾದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು
 ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ದ್ರೋಹ, ವಂಚನೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸಾಧುವೇಷವನ್ನು
 ಧರಿಸಿ, ನಿರೀತನಾಗಿ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೨೯-೪೦ ದಂಭಾಹಂಕಾರವಿಲ್ಲದವನು ಯಾರೋ ಅವನೇ ತೀರ್ಥಫಲವನ್ನು
 ಅನುಭವಿಸುವನು. ಹಸ್ತ, ಪಾದ, ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನೂ, ವಿದ್ಯಾ,
 ತಪಸ್ಸು, ಕೀರ್ತಿಗಳುಳ್ಳವನೂ ತೀರ್ಥಫಲವನ್ನು ವಡೆಯುವನು. ಕೋಪವಿಲ್ಲ
 ದವನೂ, ಸತ್ಯವಂತನೂ, ದೃಢನಿಯಮವುಳ್ಳವನೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ತನ್ನಂತೆಯೇ
 ಕಾಣುವವನೂ ತೀರ್ಥಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ, ನಿರಜಾ, ಗಯಾ
 ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವವಸ್ಯ, ಉಪವಾಸ, ಸ್ನಾನ,
 ದೇವಪೂಜಾ, ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನ, ಶಕ್ತೃನುಸಾರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನ
 ಇವುಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕೋಸ್ಕರ

ತಸ್ಯಾಪಿ ಚ ನಿಧಿಂ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಶೃಣು ಪಾರ್ಥ ಸಮಾಹಿತಃ |

ಏಕಾಶನಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಮುಕ್ತಾ ರಲವಣಾಶನಂ

|| ೩೪ ||

ಸ್ನಾತ್ವಾ ತೀರ್ಥಾಭಿಗಮನಂ ಹವಿಸ್ಸೈಕಾನ್ನಭೋಜನಂ |

ವರ್ಜಯೇತ್ಪತಿತಾಲಾಸಂ ಬಹುಭಾಷಣಮೇವ ಚ

|| ೩೫ ||

ಪರೀವಾದಂ ಪರಾನ್ನಂ ಚ ನೀಚಸಂಗಂ ವಿನರ್ಜಯೇತ್ |

ವ್ರಜೇಚ್ಛ ನಿರುಪಾಸತ್ಕೋ ವಸಾನೋ ವಾಸಸೀ ಶುಚಿಃ

|| ೩೬ ||

ಸಂಕಲ್ಪಂ ಮನಸಾ ಕೃತ್ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನುಜ್ಞಯಾ ವ್ರಜೇತ್ |

ತೀರ್ಥೇ ಗತ್ವಾ ತಥಾ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಕೃತ್ವಾ ಚೈವ ಸುರಾರ್ಚನಂ

|| ೩೭ ||

ದುಷ್ಯಮ್ನತೋ ವಿಮುಕ್ತಃ ಸ್ಯಾದನುತಾಪೀ ಭವೇದ್ಯದಿ |

ನೇದೇ ತೀರ್ಥೇ ಚ ದೇವೇ ಚ ದೈವಜ್ಞೇ ಚೌಷಧೇ ಗುರೌ

|| ೩೮ ||

ಯಾದೃಶೀ ಭಾವನಾ ಯಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಿರ್ಭವತಿ ತಾದೃಶೀ |

ಉಕ್ತತೀರ್ಥಫಲಾನಾಂ ಚ ಪುರಾಣೇಷು ಸ್ಮೃತಿಷ್ವಪಿ

|| ೩೯ ||

ಅರ್ಥವಾದಭವಾಂ ಶಂಕಾಂ ನಿಹಾಯ ಭರತರ್ಷಭ |

ಕೃತ್ವಾ ನಿಚಾರಂ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಂ ಪರಿಕಲ್ಪ್ಯ ಯಥೋಚಿತಂ

|| ೪೦ ||

ಕಾಯೇನ ಕೃಚ್ಛ್ರಚರಣೇ ಹ್ಯಶಕ್ತಾನಾಂ ವಿಶುದ್ಧಯೇ |

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತೀರ್ಥವಿಶೇಷಂ ಹಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಚರೇತ್

|| ೪೧ ||

ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವನು ಆಚರಿಸತಕ್ಕ ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಏಕಾಶನ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಉಪ್ಪಿಲ್ಲದ ಉಟ, ಸ್ನಾನವಾದ ಅನಂತರ ತೀರ್ಥಸೇವೆ, ಹವಿಸ್ಸನ್ನಭೋಜನ, ಪತಿತಾಲಾಸತ್ಯಾಗ, ಬಹುವಾದ ಮಾತು, ಅವವಾದ, ಪರಾನ್ನ, ನೀಚಸಂಗ ಇವುಗಳ ತ್ಯಾಗ ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪಾದರಕ್ಷೆಯನ್ನು ಧರಿಸದೆ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಎರಡು ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಉಟ್ಟು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅನುಜ್ಞೆಯಿಂದ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಿಂದು, ದೇವಪೂಜೆಮಾಡಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವುಳ್ಳವನಾದರೆ ದುಷ್ಕಾರ್ಯವನ್ನೆಸಗಿದ ಪಾಪದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ವೇದ, ತೀರ್ಥ, ದೇವತೆ, ಜೋಯಿಸ, ಔಷಧ, ಗುರು ಇವರಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಭಾವನೆಯಿರುವುದೋ, ಅಂತಹ ಸಿದ್ಧಿಯೇ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಪುರಾಣ ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಫಲಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅರ್ಥವಾದದ ಶಂಕೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದರಂತೆ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

೪೧. ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಶರೀರದಿಂದ ಕೃಚ್ಛ್ರವನ್ನಾಚರಿಸಲಶಕ್ತನು ಉತ್ತಮ ತೀರ್ಥವನ್ನರಿತು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ತಚ್ಛುಣುಷ್ವ ನುಹಾರಾಜ ನರ್ಮದಾಯಾಂ ಯಥೋಚಿತಂ ।
 ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸಂಖ್ಯೇಭ್ಯೋ ಯೋಜನೇಭ್ಯೋ ವ್ರಜೇನ್ನರಃ ॥ ೪೨ ॥
 ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಕೃಚ್ಛ್ರಾಣಾಂ ಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ಶೋಭನಂ ।
 ಅತ ಉರ್ಧ್ವಂ ಯೋಜನೇಷು ಪಾದಕೃಚ್ಛ್ರ ಉದಾಹೃತಃ ॥ ೪೩ ॥
 ತನ್ಮಧ್ಯೇ ಚ ಮಹಾರಾಜ ಯೋ ವ್ರಜೇಚ್ಛುದ್ಧಿಕಾಂಕ್ಷಯಾ ।
 ಯೋಜನೇ ಯೋಜನೇ ತಸ್ಯ ಸ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ವಿದುರ್ಬುಧಾಃ ॥ ೪೪ ॥
 ಪ್ರಣವಾಖ್ಯೇ ಮಹಾರಾಜ ತಥಾ ರೇವೋರಿಸಂಗಮೇ ।
 ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರೇ ತಥಾ ಗತ್ವಾ ಫಲಂ ತದ್ವಿಗುಣಂ ಸ್ಮೃತಂ ॥ ೪೫ ॥
 ಸಂಗಮೇ ದೇವನದ್ಯಾಶ್ಚ ಶೂಲಭೇದೇ ನೃಪೋತ್ತಮ ।
 ದ್ವಿಗುಣಂ ಪಾದಹೀನಂ ಸ್ಯಾತ್ಕರಜಾಸಂಗಮೇ ತಥಾ ॥ ೪೬ ॥
 ಏರಂಡೀಸಂಗಮೇ ತದ್ವತ್ಕಸಿಲಾಯಾಶ್ಚ ಸಂಗಮೇ ।
 ಕೇಚಿತ್ತ್ರಿಗುಣಿತಂ ಸ್ರಾಹುಃ ಕುಬ್ಜಾ ರೇವೋತ್ಥ ಸಂಗಮೇ ॥ ೪೭ ॥
 ಹಿಂಕಾರೇ ಚ ಮಹಾರಾಜ ತದಸಿ ಸ್ಯಾತ್ಸಮಂಜಸಂ ।
 ಸಂಗಮೇಷು ತಥಾನ್ಯಾಸಾಂ ನದೀಸಾಂ ರೇವಯಾ ಸಹ ॥ ೪೮ ॥
 ಸ್ರಾಹುಸ್ತೇ ಸಾರ್ಧಕೃಚ್ಛ್ರಂ ನೈ ಫಲಂ ಪೂರ್ವಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ।
 ತ್ರಿಗುಣಂ ಕೃಚ್ಛ್ರಮಾಪ್ನೋತಿ ರೇವಾಸಾಗರಸಂಗಮೇ ॥ ೪೯ ॥

೪೨-೪೩. ಅದರ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೇಳು. ನರ್ಮದೆಯಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಯೋಜನಗಳು ನಡೆದರೆ ಐಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಕೃಚ್ಛ್ರಗಳ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಅದರಮೇಲೆ ಒಂದೊಂದು ಯೋಜನದಲ್ಲಿ ಪಾದಕೃಚ್ಛ್ರಫಲವುಂಟಾಗುವುದು

೪೪. ಶುದ್ಧಿಯ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಆ ನರ್ಮದೆಯ ನಡುವೆ ಸಂಚರಿಸಿದರೆ ಪ್ರತಿ ಯೋಜನದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು ಸಂಚರಿಸುವುದೆಂದು ಪ್ರಾಜ್ಞರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

೪೫. ಮಹಾರಾಜ ! ಹಿಂಕಾರಕ್ಷೇತ್ರ, ರೇವೋರಿಸಂಗಮ, ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದರೆ ಇಮ್ಮಡಿಯಾದ ಫಲವುಂಟಾಗುವುದು.

೪೬. ಗಂಗಾಸಂಗಮ, ಶೂಲಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಇಮ್ಮಡಿಯಾದ ಫಲವೂ, ಕರಜಾ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಲು ಫಲವೂ ಸಂಭವಿಸುವುದು.

೪೭. ಕೆಲವರು ಏರಂಡೀಸಂಗಮ, ಕಸಿಲಾಸಂಗಮ, ಕುಬ್ಜಾ ರೇವಾ ಸಂಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಮುಮ್ಮಡಿಯಾದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೪೮-೪೯. ಹಿಂಕಾರಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮಫಲವೂ, ನರ್ಮದೆಯೊಡನೆ ಇತರ ನದಿಗಳು ಸಂಗಮವಾಗುವೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೂವರೆ ಕೃಚ್ಛ್ರಫಲವೂ, ರೇವಾಸಾಗರ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಮುಮ್ಮಡಿಯಾದ ಕೃಚ್ಛ್ರಫಲವೂ ದೊರೆಯುವುದು.

ಕೃಚ್ಛ್ರಂ ಚತುರ್ಗುಣಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ |

ಯೋಜನೇ ಯೋಜನೇ ಗತ್ವಾ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ ಯೋಜನಂ |

ತತ್ರ ತತ್ರ ವಸೇದ್ಯಸ್ತು ಸುಚಿರಂ ನೃವರೋತ್ತಮಂ || ೫೦ ||

ರೇನಾಸೇನಾಸಮಾಚಾರಃ ಸಂಯುಕ್ತಶ್ಚುದ್ಧಬುದ್ಧಿಮಾನ್ |

ದಂಭಾಹಂಕಾರರಹಿತಃ ಶುದ್ಧಾರ್ಥಂ ಸ ವಿಮುಚ್ಯತೇ || ೫೧ ||

ಇತಿ ತೇ ಕಥಿತಂ ಸಾರ್ಥಂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾರ್ಥಲಕ್ಷಣಂ |

ರೇನಾಯಾತ್ರಾವಿಧಾನಂ ಚ ಗುಹ್ಯಮೇತದ್ಯುಧಿಷ್ಠಿರ || ೫೨ ||

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಯೋಜನಸ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಂ ಮೇ ವದ ತ್ವಂ ಮುನಿಸತ್ತಮ |

ಯಜ್ಞಾತ್ವಾ ನಿಶ್ಚಿತಂ ಮೇ ಸ್ಯಾನ್ಮನಶ್ಚುದ್ಧೇಸ್ತು ಕಾರಣಂ || ೫೩ ||

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಶೃಣು ಸಾಂಡನ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪ್ರಮಾಣಂ ಯೋಜನಸ್ಯ ಯತ್ |

ತಥಾ ಯಾತ್ರಾವಿಶೇಷೇಣ ವಿಶೇಷಂ ಕೃಚ್ಛ್ರಸಂಭವಂ || ೫೪ ||

ತೀರ್ಥಗೃಹೋದರಾಣ್ಯಷ್ಟಾವಧಾರ್ವಾವಾಪ್ರೀಹಯಸ್ತ್ರಯಃ |

ಪ್ರಮಾಣಮಂಗುಲಸ್ಯಾಹುರ್ವಿತಸ್ತಿದ್ವಾರದಶಾಂಗುಲಾ || ೫೫ ||

೫೦-೫೧. ಶುಲ್ಕತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ಕೃಚ್ಛ್ರಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು ಮಾನವನು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕಾಗಿ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನೂ, ದಂಭಾಹಂಕಾರವಿಲ್ಲದವನೂ, ನರ್ಮದಾಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನೂ ಆಗಿ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ ಯೋಜನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಯೋಜನದಲ್ಲಿಯೂ ಬಹುಕಾಲ ವಾಸಮಾಡಿದರೆ ವಾಪ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೫೨. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಹೀಗೆ ನಿನಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತದ ಕ್ರಮವನ್ನೂ, ರಹಸ್ಯವಾದ ರೇನಾಯಾತ್ರಾವಿಧಾನವನ್ನೂ ಹೇಳಿರುವೆನು.

೫೩. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಮುನಿವರ್ಯನೆ! ನೀನು ನನಗೆ ಯೋಜನದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೇಳು. ಇದನ್ನರಿತು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಶುದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು.

೫೪. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಯೋಜನದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನೂ, ಯಾತ್ರಾವಿಶೇಷದಿಂದ ಕೃಚ್ಛ್ರದ ವಿಶೇಷವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು.

೫೫-೫೬. ಎಂಟು ಬತ್ತದ ಅಗಲ, ಮೂರು ಬತ್ತದ ಉದ್ದದ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಅಂಗುಲವಾಗುವುದು. ಹನ್ನೆರಡು ಅಂಗುಲ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ವಿತಸ್ತಿಯೂ,

ವಿತಸ್ತಿದ್ವಿತಯಂ ಹಸ್ತಶ್ಚತುರ್ಹಸ್ತಂ ಧನುಃ ಸ್ತುತಂ |
 ಸ ಏವ ದಂಡೋ ಗದಿತೋ ವಿಶೇಷಚೈರ್ಯುಧಿಸ್ಥಿರ || ೫೬ ||
 ಧನುಸ್ಸಹಸ್ರೇ ದ್ವೇ ಕ್ರೋಶಶ್ಚತುಃಕ್ರೋಶಂ ಚ ಯೋಜನಂ |
 ಏತದ್ಯೋಜನಮಾನಂ ತೇ ಕಥಿತಂ ಭರತರ್ಷಭ || ೫೭ ||
 ಯೇನ ಯಾತ್ರಾಂ ವ್ರಜನ್ ವೇತ್ತಿ ಫಲಮಾನಂ ನಿಜಾರ್ಜಿತಂ |
 ಉಕ್ತಂ ಕೃಚ್ಛ್ರಫಲಂ ತೀರ್ಥೇ ಜಲರೂಪೇ ನೃಪೋತ್ತಮ || ೫೮ ||
 ಯಥಾ ವಿಶೇಷಂ ತೇ ವಚ್ಮಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತೇ ತತ್ರ ತತ್ರ ಚ |
 ತನ್ನೇ ಶೃಣು ಮಹೀಪಾಲ ಶ್ರದ್ಧಧಾನಾಯ ಕಥ್ಯತೇ || ೫೯ ||
 ಯಸ್ತಿಸ್ತಿರ್ಥೇ ಹಿ ಯತ್ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಫಲಂ ಕೃಚ್ಛ್ರಾದಿಕಂ ನೃಪ |
 ತತ್ರಾಪ್ಯುಪೋಷಣಾತ್ಕೃಚ್ಛ್ರಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯಥಾಧಿಕಂ || ೬೦ ||
 ದಿನಜಾಸ್ಯಾಚ್ಛ್ರಲಭತೇ ಫಲಂ ಕೃಚ್ಛ್ರಸ್ಯ ಶಕ್ತಿತಃ |
 ತತ್ರ ವಿಖ್ಯಾತದೇವೇಶಂ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾಭಿಪೂಜ್ಯ ಚ || ೬೧ ||
 ಪ್ರಣಮ್ಯ ಲಭತೇ ಸಾರ್ಥ ಫಲಂ ಕೃಚ್ಛ್ರಭವಂ ಸುಧೀಃ |
 ತೀರ್ಥೇ ಮುಖ್ಯಫಲಂ ಸ್ನಾನಾದ್ವಿಶೇಷಯಂ ಚಾಪ್ಯುಪೋಷಣಾತ್ || ೬೨ ||

ಎರಡು ವಿತಸ್ತಿಯಿಂದ ಹಸ್ತವೂ, ನಾಲ್ಕು ಹಸ್ತದಿಂದ ಧನುಸ್ಸೂ ಆಗುವುದು. ವಿಶೇಷವನ್ನರಿತವರು ಅದನ್ನೇ ದಂಡವೆನ್ನುವರು.

೫೭. ಎರಡು ಸಾವಿರ ಧನುಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಕ್ರೋಶವೂ, ನಾಲ್ಕು ಕ್ರೋಶಗಳಿಂದ ಯೋಜನವೂ ಆಗುವುದು. ಯುಧಿಸ್ಥಿರ! ಹೀಗೆ ನಿನಗೆ ಯೋಜನದ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು ಹೇಳಿರುವೆನು.

೫೮. ಇದರಿಂದ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡುವವನು ತನ್ನ ಫಲದ ಪರಿಮಾಣವನ್ನೂ ಜಲರೂಪವಾದ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಕೃಚ್ಛ್ರಫಲವನ್ನೂ ಅರಿಯುವನು.

೫೯. ಯುಧಿಸ್ಥಿರ! ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ವಿಶೇಷವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಕೇಳು.

೬೦. ಯಾವ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕೃಚ್ಛ್ರಾದಿಫಲವನ್ನು ಹೇಳಿರುವೆನೋ, ನರನು ಅಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಧಿಕವಾದ ಕೃಚ್ಛ್ರಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೬೧-೬೨. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಶಕ್ತನುಸಾರ ಜಪಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕೃಚ್ಛ್ರಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಜ್ಞನು ಮಿಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ದೇವೇಶನನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಿ ಪೂಜಾವಂದನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕೃಚ್ಛ್ರಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಫಲವು ಸ್ನಾನ

ತೃತೀಯಂ ಖ್ಯಾತದೇವಸ್ಯ ದರ್ಶನಾಭ್ಯರ್ಚನಾದಿಭಿಃ |

ಚತುರ್ಥಂ ಜಾಪ್ಯಯೋಗೇನ ದೇಹಶಕ್ತ್ಯಾ ತ್ವಹರ್ನಿಶಂ

|| ೬೩ ||

ಪಂಚಮಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಕಲ್ಪನೀಯಂ ಹಿ ದೂರತಃ |

ತೀರಸ್ಥೋ ಯೋಜನಾದರ್ವಾಗ್ಧಶಾಂಶಂ ಲಭತೇ ಫಲಂ

|| ೬೪ ||

ಉಕ್ತತೀರ್ಥಫಲಾತ್ಪಾರ್ಥ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ

|| ೬೫ ||

ಉಪವಾಸೇನ ಸಹಿತಂ ಮಹಾನದ್ಯಾಂ ಹಿ ಮಜ್ಜನಂ |

ಅಪ್ಯರ್ವಾಗ್ಗೋಜನಾತ್ಪಾರ್ಥ ದದ್ಯಾತ್ಕೃಚ್ಛಫಲಂ ನೃಣಾಂ

|| ೬೬ ||

ಷಡ್ಗೋಜನವಹಾ ಕುಲ್ಯಾ ನದ್ಯೋಽಲ್ಪಾ ದ್ವಾದಶೈವ ಚ |

ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಗಾ ನದ್ಯೋ ಮಹಾನದ್ಯಸ್ತತೋಽಧಿಕಾಃ

|| ೬೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾದಿವಿಧಾನವಿಶೇಷಕಥನಂ ” ನಾಮ
ಸಪ್ತವಿಂಶತ್ಯಧಿಕದ್ವಿಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ದಿಂದಲೂ, ಎರಡನೆಯ ಫಲವು ಉಪವಾಸದಿಂದಲೂ, ಮೂರನೆಯ ಫಲವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವತೆಯ ದರ್ಶನ ಪೂಜಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಫಲವು ದೇಹ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಜಪಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಐದನೆಯದಾದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ತೀರ್ಥಫಲದ ಹತ್ತನೆಯ ಭಾಗದ ಫಲವು ಒಂದು ಯೋಜನದೊಳಗೆ ದಡದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಕೂಡದು.

೬೬. ಮಹಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಯೋಜನದೊಳಗೆ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಸ್ನಾನ ಗೈಯುವುದರಿಂದ ಮಾನವರಿಗೆ ಕೃಚ್ಛಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು.

೬೭. ಆರು ಯೋಜನ ದೂರ ಹರಿಯುವುದು ಕಾಲುನೆಯೂ, ಹನ್ನೆರಡು ಯೋಜನ ದೂರ ಹರಿಯುವುದು ಅಲ್ಪನದಿಯೂ, ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಯೋಜನ ದೂರ ಹರಿಯುವುದು ನದಿಯೂ, ಅದಕ್ಕಿಂತ ದೂರ ಹರಿಯುವುದು ಮಹಾ ನದಿಯೂ ಆಗುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾದಿವಿಧಾನವಿಶೇಷಕಥನಂ ” ವೆಂಬ
ಇನ್ನೂರಿಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧಃ ಸ್ವಾವಿಂಶತ್ಸಂಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಪರಾರ್ಥತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಫಲಕಥನಂ

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ :-

ಪರಾರ್ಥಂ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಯಾಂ ಗಚ್ಛತಸ್ತಸ್ಯ ಕಿಂ ಫಲಂ ।

ಕಿಯನ್ಮಾತ್ರಂ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ತನ್ಮೇ ಬ್ರೂಹಿ ಕೃಪಾಸಿಧೇ ॥ ೧ ॥

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಪರಾರ್ಥಂ ಗಚ್ಛತಸ್ತನ್ಮೇ ವದತ ಶೃಣು ಪಾರ್ಥಿವ ।

ಯಥಾ ಯಾವತ್ಪಲಂ ತಸ್ಯ ಯಾತ್ರಾದಿ ನಿಹಿತಂ ಭವೇತ್ ॥ ೨ ॥

ಉತ್ತಮೇನೇಹ ವರ್ಣೇನ ದ್ರವ್ಯಲೋಭಾದಿನಾ ನೃಪ ।

ನಾಧಮಸ್ಯ ಕ್ವಚಿತ್ಕಾರ್ಯಂ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾದಿಸೇವನಂ ॥ ೩ ॥

ಧರ್ಮಕರ್ಮ ಮಹಾರಾಜ ಸ್ವಯಂ ವಿದ್ವಾನ್ಮಮಾಚರೇತ್ ।

ಶರೀರಸ್ಯಾಥವಾ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಅನ್ಯದ್ವಾ ಕಾರ್ಯಯೋಗತಃ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಪರಾರ್ಥತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಫಲಕಥನ

೧. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ದಯಾಳುವಾದ ಮುನಿಯೆ !
ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗಾಗಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುವವನಿಗೆ ಯಾವ ಫಲವು ಎಷ್ಟು
ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಭವಿಸುವುದು ? ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೨. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಅಯ್ಯಾ ನೃಪನೆ ! ಪರರಿಗಾಗಿ
ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಫಲವು ಸಂಭವಿಸುವುದೆಂಬುದನ್ನು
ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು.

೩. ಉತ್ತಮಜಾತಿಯವನು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಧನಲೋಭದಿಂದ
ಅಧಮನಿಗಾಗಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು.

೪. ಮಹಾರಾಜ ! ವಿದ್ವಾಂಸನು ದೇಹಶಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಲಿ, ಇತರ ಕಾರ್ಯ
ಗಳಿಂದಾಗಲಿ ತಾನಾಗಿಯೇ ತನಗಾಗಿ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯವನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು.

ಧರ್ಮಕರ್ಮ ಸದಾಪ್ರಾಯಸ್ಸವರ್ಣೇನೈವ ಕಾರಯೇತ್ |
 ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಕೈರ್ವಾಪಿ ಜ್ಞಾತಿಭಿರ್ಗೋತ್ರಸಂಭವೈಃ || ೫ ||
 ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಹಿ ವಿಹಿತಂ ಪ್ರಾಹುರ್ಧರ್ಮಕರ್ಮ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ |
 ತೈರೇವ ಕಾರಯೇತ್ತಸ್ಮಾನ್ನೋತ್ತಮೈರ್ವಾಧಮೈರಪಿ || ೬ ||
 ಅಧಮೇನ ಕೃತಂ ಸಮ್ಯಜ್ ನ ಭವೇದಿತಿ ಮೇ ಮತಿಃ |
 ಉತ್ತಮಶ್ಚಾಧಮಾರ್ಥೇ ನೈ ಕುರ್ವನ್ ದುರ್ಗತಿನಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೭ ||
 ನ ಶೂದ್ರಾಯ ಮತಿಂ ದದ್ಯಾನ್ನೋಚ್ಛಿಷ್ಯಂ ನ ಹವಿಷ್ಪತಂ |
 ನ ಚಾಸ್ಯೋಪದಿಶೇದ್ಧರ್ಮಂ ನ ಚಾಸ್ಯ ವ್ರತಮಾದಿಶೇತ್ || ೮ ||
 ಜಪಸ್ತಪಸ್ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾ ಪ್ರವ್ರಜ್ಯಾ ಮಂತ್ರಸಾಧನಂ |
 ದೇವತಾರಾಧನಂ ದೀಕ್ಷಾಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಪತನಾನಿ ಷಟ್ || ೯ ||
 ಪತಿಪತ್ನೀ ಪತತ್ಯೇನ ವಿಧವಾ ಸರ್ವಮಾಚರೇತ್ |
 ಸಭರ್ತ್ಯಕಾ ಶಕೇ ಪತ್ಯಾ ಸರ್ವಂ ಕುರ್ಯಾದನುಜ್ಞಯಾ || ೧೦ ||
 ಗತ್ವಾ ಪರಾರ್ಥಂ ತೀರ್ಥಾದೌ ಷೋಡಶಾಂಶಫಲಂ ಲಭೇತ್ |
 ಗಚ್ಛತಶ್ಚ ಪ್ರಸಂಗೇನ ತೀರ್ಥಮರ್ಥಫಲಂ ಸ್ಮೃತಂ || ೧೧ ||

೫. ಯಾವಾಗಲೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ತನ್ನ ಜಾತಿಯ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಗೋತ್ರದವರಿಂದಲೂ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

೬. ತಾನೇ ಮಾಡುವ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಉತ್ತಮಾಧಮರಿಂದ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿಸಬಾರದು.

೭. ಅಧಮನಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯವು ಸರಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಉತ್ತಮನು ಅಧಮನಿಗಾಗಿ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯವನ್ನೆಸಗಿದರೆ ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೮. ಶೂದ್ರನಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶ ಮಾಡಬಾರದು. ಹವಿಸ್ಸಿನ ಉಚ್ಛಿಷ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಡಬಾರದು. ಅವನಿಗೆ ಧರ್ಮವ್ರತಗಳನ್ನೂ ಉಪದೇಶಮಾಡಬಾರದು.

೯. ಜಪ, ತಪಸ್ಸು, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ, ಸಂನ್ಯಾಸ, ಮಂತ್ರಸಾಧನ, ದೇವಪೂಜೆ, ದೀಕ್ಷೆ ಈ ಆರು ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಪಾತಿತ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕವು.

೧೦. ಸುಮಂಗಲಿಯು ತಾನೇ ಇವುಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿದರೆ ಪತಿತಳಾಗುವಳು. ವಿಧವೆಯು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಸುಮಂಗಲಿಯು, ಗಂಡನು ಅಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನ ಅನುಜ್ಞೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಚರಿಸಬಹುದು.

೧೧. ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗಾಗಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಹದಿನಾರನೆ

ಅನುಸಂಗೇನ ತೀರ್ಥಸ್ಯ ಸ್ನಾನೇ ಸ್ನಾನಲಘಲಂ ವಿದುಃ |
 ನೈವ ಯಾತ್ರಾಫಲಂ ತಜ್ಞಾಃ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಂ ಕಲ್ಮಷಾಪಹಂ || ೧೨ ||
 ಪಿತ್ರರ್ಥಂ ಚ ಪಿತೃವ್ಯಸ್ಯ ಮಾತುರ್ಮಾತಾ ಮಹಸ್ಯ ಚ |
 ಮಾತುಲಸ್ಯ ತಥಾ ಭ್ರಾತುಃ ಶ್ವಶುರಸ್ಯ ಸುತಸ್ಯ ಚ || ೧೩ ||
 ಪೋಷಕಾರ್ಥಾದಯೋಶ್ಚಾಪಿ ಮಾತಾನುಹ್ಯಾ ಗುರೋಸ್ತಥಾ |
 ಸ್ವಸುರ್ಮಾತೃವ್ಯಸುಃ ಪೈತ್ರಾ ಆಚಾರ್ಯಾಧ್ಯಾಪಕಸ್ಯ ಚ || ೧೪ ||
 ಇತ್ಯಾದ್ಯರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸ್ವಯಮುಷ್ವಾಂಶಮಾಪ್ನುಯಾತ್ |
 ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪಿತೃಣಃ ಪ್ರಕುರ್ವಾಣಶ್ಚ ತುರ್ಥಾಂಶಮನಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೧೫ ||
 ಪತಿಪತ್ನೋರ್ನಿರ್ವಹಶ್ಚಾರ್ಥಂ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ತುಮರ್ಹನೀಷಿಣಃ |
 ಭಾಗಿನೇಯಸ್ಯ ಶಿಷ್ಯಸ್ಯ ಭ್ರಾತೃವ್ಯಸ್ಯ ಸುತಸ್ಯ ಚ |
 ಷಟ್ಪಿಪಂಚ ಚತುರ್ಭಾಗಾನ್ಮಲಮಾಪ್ನೋತಿ ನೈ ನರಃ || ೧೬ ||
 ಇತಿ ತೇ ಕಥಿತಂ ನಾರ್ಥ ಸಾರಂಪರ್ಯಕ್ರಮಾಗತಂ |
 ಕರ್ತವ್ಯಂ ಜ್ಞಾತೀವರ್ಗಸ್ಯ ಪರಾರ್ಥೇ ಧರ್ಮಸಾಧನಂ || ೧೭ ||

ಒಂದುಭಾಗ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು. ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವನಿಗೆ ಅರ್ಧಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

೧೨. ಅನುಸಂಗಿಕವಾಗಿ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದರೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು. ಅದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಕಲ್ಮಷವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಯಾತ್ರಾಫಲವು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

೧೩-೧೫ ತಂದೆ, ತಂದೆಯ ಸಹೋದರ, ತಾಯಿ, ಮಾತಾನುಹ, ಸೋದರಮಾವ, ಸಹೋದರ, ಮಾವ, ಮಗ, ಪೋಷಕ, ಪ್ರವೃದಾತ, ಮಾತಾನುಹಿ, ಗುರು, ಸಹೋದರಿ, ತಾಯಿಯ ಸಹೋದರಿ, ನೋದರತ್ತೆ, ಆಚಾರ್ಯ, ಅಧ್ಯಾಪಕ ಇವರಿಗಾಗಿ ಮಿಂದ ಮಾನವರಿಗೆ ಅಷ್ಟಾಂಶ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಒಂದಂಶದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

೧೬. ಪತಿಗಾಗಿ ಪತ್ನಿಯು ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ, ಅಥವಾ ಪತಿಗಾಗಿ ಪತಿಯು ಮಿಂದರೆ ಅರ್ಧಭಾಗದ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು. ನೋದರಳಿಯ, ಶಿಷ್ಯ, ಸಹೋದರನ ಮಗ, ಪುತ್ರ ಇವರಿಗಾಗಿ ಮಿಂದರೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆರು, ಮೂರು, ಐದು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು.

೧೭. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ಹೀಗೆ ಪಾರಂಪರ್ಯಕ್ರಮದಿಂದ ಬಂದ ಬಂಧುಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವ ಧರ್ಮಸಾಧನವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತೇನೆ.

ವರ್ಷಾಋತುಸಮಾಯೋಗೇ ಸರ್ವಾ ನದ್ಯೋ ರಜಸ್ವಲಾಃ ।

ಮುಕ್ತಾ ಸರಸ್ವತೀಂ ಗಂಗಾಂ ನರ್ಮದಾಂ ಯಮುನಾ ನದೀಂ ॥ ೧೮ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ
“ ಪರಾರ್ಥತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಫಲಕಥನಂ ”
ನಾಮಾಷ್ಟಾವಿಂಶತ್ಯಧಿಕದ್ವಿಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೮. ಸರಸ್ವತೀ, ಗಂಗೆ, ನರ್ಮದಾ, ಯಮುನಾನದಿಗಳ ಹೊರತು
ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ನದಿಗಳೂ ವರ್ಷಾಕಾಲದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ರಜಸ್ವಲಾದೋಷವನ್ನು
ಹೊಂದಿರುವುವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ
“ ಪರಾರ್ಥತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಫಲಕಥನ ” ವೆಂಬ
ಇನ್ನೂ ರಿಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಭ್ಯುಕ್ತೋನತ್ರಿಸದಧಿಕದ್ವಿಶತತನ್ಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ರೇನಾಖಂಡಪಠನ-ಶ್ರವಣ-ದಾನಾದಿಫಲಶ್ರುತಿವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ :-

ಏವಂ ತೇ ಕಥಿತಂ ರಾಜನ್ ಪುರಾಣಂ ಧರ್ಮಸಂಹಿತಂ ।

ಶಿವಪ್ರೀತ್ಯಾ ಯಥಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ನಾಯುನಾ ದೇವಸಂಸದಿ

॥ ೧ ॥

ಷಷ್ಠಿತೀರ್ಥಸಹಸ್ರಾಣಿ ಷಷ್ಠಿಕೋಟೈಸ್ತಥೈವ ಚ ।

ಅದಿಮುಧ್ಯಾವಸಾನೇಷು ನರ್ಮದಾಯಾಂ ಪದೇಪದೇ

॥ ೨ ॥

ಮಯಾ ದ್ವಾದಶಸಾಹಸ್ರೀ ಸಂಹಿತಾ ಯಾ ಶ್ರುತಾ ಪುರಾ ।

ದೇವದೇವಸ್ಯ ಗದತಃ ಸಾಂಪ್ರತಂ ಕಥಿತಾ ತವ

॥ ೩ ॥

ಪೃಷ್ಠಸ್ತ್ವಯಾಹಂ ಭೂಪಾಲ ಪರ್ವತೇನುರಕಂಟಕೇ ।

ಸ್ಥಿತಃ ಸಂಕ್ಷೇಪತಃ ಸರ್ವಂ ಮಯಾ ತತ್ಕಥಿತಂ ತವ

॥ ೪ ॥

ನರ್ಮದಾಚರಿತಂ ಪುಣ್ಯಂ ಶೃಣು ತಸ್ಯಾಸ್ತಿ ಯತ್ಪಲಂ ।

ಯತ್ಪಲಂ ಸರ್ವವೇದೈಃ ಸ್ವಾತ್ಮಷಡಂಗಪದಕ್ರಮೈಃ

॥ ೫ ॥

ಪರಿತ್ಯೇಶ್ಚ ಶ್ರುತೈರ್ವಾಪಿ ತಸ್ಮಾದ್ಭಹುತರಂ ಭವೇತ್ ।

ಸತ್ರಯಾಜೀಫಲಂ ಯತ್ರ ಲಭತೇ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಿಕಂ

॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ರೇನಾಖಂಡಪಠನ-ಶ್ರವಣ-ದಾನಾದಿಫಲಶ್ರುತಿವರ್ಣನಂ

೧. ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ—ಯುಧಿಷ್ಠಿರ! ದೇವಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಾಯುದೇವನು ಶಿವನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದ ಧರ್ಮಸಂಹಿತವಾದ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ನಿನಗೆ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿರುವೆನು.

೨. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಅದಿಮುಧ್ಯಾವಸಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅರುವತ್ತುಕೋಟಿ ಅರುವತ್ತುಸಾವಿರ ತೀರ್ಥಗಳಿರುವುವು.

೩. ನಾನು ಹಿಂದೆ ಶಂಕರನಿಂದ ಕೇಳಿದ ಹನ್ನೆರಡುಸಾವಿರ ಗ್ರಂಥವುಳ್ಳ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಈಗ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತೇನೆ.

೪. ನೀನು ಅನುರಕಂಟಕಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿರುವೆ. ಅದನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.

೫-೬. ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ನರ್ಮದಾಚರಿತೆಯನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡುವುದರಿಂದ ಷಡಂಗಪದಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ವೇದಗಳನ್ನು ಪರಿಸುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಶ್ರವಣಮಾಡುವುದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲಕ್ಕಿಂತ ಅಧಿಕಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು. ಹನ್ನೆರಡುಪರ್ವಕಾಲ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ದೊರಕುವ

ಚರಿತೇ ತು ಶ್ರುತೇ ದೇವ್ಯಾ ಲಭತೇ ತಾದೃಶಂ ಫಲಂ ।
 ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಾಗರಮಾದಿತಃ ॥ ೭ ॥
 ಸಕೃತ್ಸ್ನಾತ್ವಾ ಕಥಾ ಶ್ರುತ್ವಾ ನರ್ಮದಾಯಾಂ ಫಲಂ ಹಿ ತತ್ ।
 ಅದಿಮಧ್ಯಾವಸಾನೇನ ನರ್ಮದಾ ಚರಿತಂ ಶುಭಂ ॥ ೮ ॥
 ಯಃ ಶೃಣೋತಿ ನರೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು ।
 ಸಪ್ರಾಪ್ಯ ಶಿವಸಂಸ್ಥಾನಂ ರುದ್ರಕನ್ಯಾಸಮಾವೃತಃ ॥ ೯ ॥
 ರುದ್ರಸ್ಯಾನುಚರೋ ಭೂತ್ವಾ ತೇನೈವ ಸಹ ಮೋದತೇ ।
 ಏತದ್ಧರ್ಮಮುಪಾಖ್ಯಾನಂ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ಸತ್ತಮ ॥ ೧೦ ॥
 ದೇಶೇ ವಾ ಮಂಡಲೇ ವಾಃಪಿ ಗ್ರಾಮೇ ವಾ ನಗರೇಽಪಿ ವಾ ।
 ಗೃಹೇ ವಾ ತಿಷ್ಠತೇ ಯಸ್ಯ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಸ್ಯ ಭಾರತ ॥ ೧೧ ॥
 ಸ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸ ಶಿವಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ ಚ ದೇವೋ ಜನಾರ್ದನಃ ।
 ತ್ರಿವಿಧಂ ಕಾರಣಂ ಲೋಕೇ ಧರ್ಮಪಂಥಾನಮುತ್ತಮಂ ॥ ೧೨ ॥
 ದೇವತಾನಾಂ ಗುರುಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪರಮಂ ಸಿದ್ಧಿ ಕಾರಣಂ ।
 ಶ್ರುತ್ವೇಶ್ವರಮುಖತ್ಪಾರ್ಥ ಮಯಾಽಪಿ ತವ ಕೀರ್ತಿತಂ ॥ ೧೩ ॥
 ದಕ್ಷಿಣೇ ಚೋತ್ತರೇ ಕೂಲೇ ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಕಾನಿಚಿತ್ ।
 ಪ್ರಧಾನತಃ ಸುಪುಣ್ಯಾನಿ ಕಥಿತಾನಿ ವಿಶೇಷತಃ ॥ ೧೪ ॥

ಫಲವು ನರ್ಮದಾಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡುವುದರಿಂದ ದೊರೆಯುವುದು. ಸಮುದ್ರಾದಿ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲವು ನರ್ಮದಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾರಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಅದರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಲಭಿಸುವುದು. ಶುಭಕರವಾದ ನರ್ಮದಾ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅದಿಮಧ್ಯಾವಸಾನಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳುವ ಮಾನವನಿಗಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು ಅವನು ನರ್ಮದೆಯೊಡನೆ ರುದ್ರನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆ ಶಿವನಿಗೆ ಸೇವಕನಾಗಿ ಅವನೊಡನೆ ಆನಂದಿಸುವನು. ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ಉಪಾಖ್ಯಾನವು ಬ್ರಹ್ಮಣಾದಿ ನಾಲ್ಕು ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಯಾವನ ದೇಶದಲ್ಲಿ, ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ, ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಇರುವುದೋ, ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರೂಪನಾಗಿರುವನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ದಾರಿಗಳಾದ ದೇವತೆ, ಗುರು, ಶಾಸ್ತ್ರ ಇವುಗಳು ಉತ್ತಮ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣವಾದುವು. ನಾನು ಈಶ್ವರನ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿದ್ದನ್ನು ನೀನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.

೧೪. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರ ತೀರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪುಣ್ಯಕರಗಳಾದ ಮುಖ್ಯತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತೇನೆ.

ಸ್ಪರ್ಶನಾದ್ಧರ್ಮನಾತ್ರೇಷಾಂ ಕೀರ್ತನಾಚ್ಚೈವಣಾತ್ಪ್ರಥಾ |
 ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಸಾಪೇಭ್ಯೋ ರುದ್ರಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಯತಿ || ೧೫ ||
 ಇದಂ ಯಃ ಶೃಣುಯಾನ್ನಿತ್ಯಂ ಪುರಾಣಂ ಶಿವಭಾಷಿತಂ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವೇದವಿದ್ಯಾವಾನ್ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋ ವಿಜಯಿಾ ಭವೇತ್ || ೧೬ ||
 ಧನಭಾಗೀ ಭವೇದ್ವೈಶ್ಯಃ ಶೂದ್ರೋ ವೈ ಧರ್ಮಭಾಗ್ಯವೇತ್ |
 ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ಸಂತತಿ ಸ್ವರ್ಗಂ ನಾರೀ ಶ್ರುತ್ವಾಪ್ನುಯಾದ್ಧನಂ || ೧೭ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಘ್ನಶ್ಚ ಸುರಾಪಶ್ಚ ಸ್ತೇಯಿಾ ಚ ಗುರುತಲ್ಪಗಃ |
 ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ನರ್ಮದಾಯಾಸ್ತು ಶ್ರುತ್ವಾ ಪಾಪಬಹಿಷ್ಠತಾಃ || ೧೮ ||
 ಪಾಪಭೇದೀ ಕೃತಘ್ನಶ್ಚ ಸ್ವಾಮಿವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕಃ |
 ಗೋಘ್ನಶ್ಚ ಗರದಶ್ಚೈವ ಕನ್ಯಾವಿಕ್ರಯಕಾರಕಃ || ೧೯ ||
 ಏತೇ ಶ್ರುತ್ವೈವ ಸಾಪೇಭ್ಯೋ ಮುಚ್ಯಂತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ |
 ಯೇಪುನರ್ಭಾವಿತಾತ್ಮಾನಃ ಶೃಣ್ವಂತಿ ಸತತಂ ನೃಪ || ೨೦ ||
 ಪೂಜಯಂತ ಇದಂ ದೇವಾ ಪೂಜಿತಾ ಗುರವಶ್ಚ ತೈಃ |
 ನರ್ಮದಾ ಪೂಜಿತಾ ತೇನ ಭಗವಾಂಶ್ಚ ಮಹೇಶ್ವರಃ || ೨೧ ||
 ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಗಂಧಪುಷ್ಪವಿಭೂಷಣೈಃ |
 ಪೂಜಿತಂ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶಾಸ್ತ್ರಮೇತತ್ಫಲಪ್ರದಂ || ೨೨ ||

೧೫: ಆ ತೀರ್ಥಗಳ ಸ್ಪರ್ಶನ, ದರ್ಶನ, ಕೀರ್ತನ, ಶ್ರವಣ ಇವುಗಳಿಂದ ಮಾನಸನು ಸಕಲ ವಾಸಮುಕ್ತನಾಗಿ ರುದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

೧೬-೧೭. ಶಿವನು ಅಪ್ಯಣೆ ಕೊಡಿಸಿದ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಕೇಳಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ವೇದವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತನೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ಜಯಶಾಲಿಯೂ, ವೈಶ್ಯನು ಧನಿಕನೂ, ಶೂದ್ರನು ಧರ್ಮಿಷ್ಠನೂ ಆಗುವನು. ನಾರಿಯು ಸೌಭಾಗ್ಯ, ಸಂತತಿ, ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಧನಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವಳು.

೧೮. ಬ್ರಹ್ಮಘ್ನ, ಸುರಾವಾನಮಾಡಿದವ, ಕಳ್ಳ, ಗುರುವತ್ತಿಯ ಸಂಗ ಮಾಡಿದವ ಇವರೂ ನರ್ಮದೆಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಾಪದೂರ ರಾಗುವರು.

೧೯-೨೧. ಪಾತಕಿ, ಕೃತಘ್ನ, ಸ್ವಾಮಿವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕ, ಗೋಘ್ನ, ವಿಷಕೊಟ್ಟವ, ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವಿಕ್ರಯಿಸುವವನು—ಇವರು ಇದನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದಲೇ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಪಾಪಮುಕ್ತರಾಗುವರು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಇದನ್ನು ಕೇಳುವವರೂ, ಪೂಜಿಸುವವರೂ, ದೇವ, ಗುರು, ನರ್ಮದಾ, ಮಹೇಶ್ವರರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದಂತವರಾಗುವರು.

೨೨. ಆದುದರಿಂದ ಅತಿಶಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಫಲವನ್ನೀಯುವುದು.

ಲೇಖಾಪಯಿತ್ವಾ ಸಕಲಂ ನರ್ಮದಾಚರಿತಂ ಶುಭಂ ।

ಉತ್ತಮಂ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರೇಭ್ಯೋ ಯೋ ದದಾತಿ ದ್ವಿಜನ್ಮನೇ ॥ ೨೩ ॥

ನರ್ಮದಾತೀರ್ಥೇಷು ಸ್ನಾನೇ ದಾನೇ ಚ ಯತ್ಪಲಂ ।

ತತ್ಪಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ಸನರೋ ನಾಃತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೨೪ ॥

ಏತತ್ಪುರಾಣಂ ರುದ್ರೋಕ್ತಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಫಲಪ್ರದಂ ।

ಸ್ವರ್ಗದಂ ಪುತ್ರದಂ ಧನ್ಯಂ ಯಶಸ್ಕಂ ಕೀರ್ತಿವರ್ಧನಂ ॥ ೨೫ ॥

ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ಸಾರ್ಥ ದುಃಖದುಃಸ್ವಪ್ನನಾಶನಂ ।

ಪಠತಾಂ ಶೃಣ್ವತಾಂ ರಾಜನ್ ಸರ್ವಕಾಮಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿದಂ ॥ ೨೬ ॥

ಶಾಂತಿರಸ್ತು ಶಿವಂ ಚಾಸ್ತು ಲೋಕಾಃ ಸಂತು ನಿರಾಮಯಾಃ ।

ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಭ್ಯಃ ಸ್ವಸ್ತು ಧರ್ಮಂ ಧರ್ಮಾತ್ಮಜಾಶ್ರಯಃ ॥ ೨೭ ॥

ನರಕಾಂತಕರೀ ರೇವಾ ಸತೀರ್ಥಾ ವಿಶ್ವಪಾವನೀ ।

ನರ್ಮದಾ ಧರ್ಮದಾಚಾಸ್ತು ಶರ್ಮದಾ ಸಾರ್ಥ ತೇ ಸದಾ ॥ ೨೮ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ರೇವಾಖಂಡಪರನ-ಶ್ರವಣ-ದಾನಾದಿಫಲಶ್ರುತಿವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮೈಕೋನತ್ರಿಂಶದಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೩-೨೪. ಶುಭಕರವೂ, ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವೂ ಆದ ನರ್ಮದಾ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬರೆಯಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದವನು ನರ್ಮದೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಹೊಂದುವನು.

೨೫-೨೬. ರುದ್ರನೊರೆದ ಅತ್ಯಂತ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನೀಯುವ ಈ ಪುರಾಣವು ಹೇಳುವವರಿಗೂ, ಕೇಳುವವರಿಗೂ ಸ್ವರ್ಗ, ಪುತ್ರ, ಧನ, ಯಶಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ, ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದೂ, ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಿನಾರಿ ಸುವುದೂ, ದುಃಖ, ದುಃಸ್ವಪ್ನಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದೂ, ಸಕಲೇಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೀಯುವುದೂ ಆಗಿರುವುದು.

೨೭. ಶಾಂತಿಯೂ, ಮಂಗಳವೂ ಆಗಲಿ. ಪ್ರಜೆಗಳು ರೋಗವಿಲ್ಲದವ ರಾಗಲಿ. ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ಧರ್ಮವುಂಟಾಗಲಿ.

೨೮. ತೀರ್ಥಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರೇವಾನದಿಯು ನಿನಗೆ ನರಕನಾಶಕವೂ, ಜಗತ್ಪಾವನವೂ, ಧರ್ಮಸುಖಗಳನ್ನೀಯುವುದೂ ಆಗಲಿ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ರೇವಾಖಂಡಪರನ-ಶ್ರವಣ-ದಾನಾದಿಫಲಶ್ರುತಿವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ

ಇನ್ನೂರಿಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ

ಅಥ ತ್ರಿಂಶದಧಿಕದ್ವಿಶತತಪೋನಿಧ್ಯಾಯಃ

ತೀರ್ಥಾವಲಿಕಥನಂ

ಸೂತ ಉವಾಚ:-

ಇತ್ಯುಕ್ತೋಪರರಾನಾಥ ಸಾಂಡೋಃ ಪುತ್ರಾಯ ವೈ ಮುನಿಃ |
ಮೃಂಕಡತನಯೋ ಧೀಮಾನ್ ಸಪ್ತಕಲ್ಪಸ್ಮರಃ ಪರಃ || ೧ ||
ಮಾರ್ಕಂಡಮುನಿನಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಯಥಾ ಸಾರ್ಥಾಯ ಸತ್ತಮಾಃ |
ತಥಾ ನಃ ಕಥಿತಂ ಸರ್ವಂ ರೇವಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ತಮಂ || ೨ ||
ಇಯಂ ಪುಣ್ಯಾ ಸರಿಚ್ಛ್ರೇಷ್ಠಾ ರೇವಾ ವಿಶ್ವೈಕಪಾವನೀ |
ರುದ್ರದೇಹಸಮುದ್ಭೂತಾ ಸರ್ವಭೂತಾಃ ಭಯಪ್ರದಾಃ || ೩ ||
ಓಂಕಾರಜಲಧಿಂ ಯಾವದುವಾಚ ಭೃಗುನಂದನಃ |
ತೀರ್ಥಸಂಗಮಭೇದಾನ್ವೈ ಧರ್ಮಪುತ್ರಾಯ ಪೃಚ್ಛತೇ || ೪ ||
ಸಮಾಸೇನೈವ ಮುನಯಸ್ತಥಾಹಂ ಕಥಯಾಮಿ ನಃ |
ಸಪ್ತ ಷಷ್ಠಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ಷಷ್ಠಿಕೋಟ್ಯಸ್ತಥೈವ ಚ || ೫ ||
ಕಥಂ ಕೇನಾತ್ರ ಶಕ್ಯಂತೇ ವಕ್ತುಂ ವರ್ಷಶತೈರಪಿ |
ತಥಾಪ್ಯತ್ರ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠಾಃ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸಾರ್ಥಾಯ ವೈ ಯಥಾ || ೬ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ತೀರ್ಥಾವಲಿಕಥನ

೧. ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಮೃಂಕಂಡಮುನಿಯ ಮಗನೂ, ಬುದ್ಧಿ
ವಂತನೂ, ಸಪ್ತಕಲ್ಪಗಳ ಸ್ಮರಣಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು
ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾದನು.

೨. ಮುನಿವರ್ಮರೇ! ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ
ನಿಮಗೆ ರೇವಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿರುವೆನು.

೩. ಪುಣ್ಯಕರವೂ, ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವೂ, ಪ್ರಪಂಚಪಾವನಿಯೂ,
ರುದ್ರಶರೀರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವುದೂ ಆದ ನರ್ಮದಾನದಿಯು ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ
ಅಭಯವನ್ನು ನೀಡುವುದು.

೪-೬. ಮುನಿಗಳೇ! ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಓಂಕಾರಕ್ಷೇತ್ರ
ವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿ ಹೇಳಿದ ತೀರ್ಥಸಂಗಮ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ನಿಮಗೆ ನಾನು
ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅರುವತ್ತುಕೋಟಿ ಅರುವತ್ತೇಳುಸಾವಿರ ತೀರ್ಥ
ಗಳನ್ನು ನೂರುವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಯಾರಿಗಿತಾನೆ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವು. ಮುನಿ

ತೀರ್ಥನೋಂಕಾರಮಾರಭ್ಯ ವಕ್ಷ್ಯೇ ತೀರ್ಥಾವಲಿಂ ಶುಭಾಂ ।
 ಪ್ರೋಚ್ಯಮಾನಾಂ ಸಮಾಸೇನ ತಾಂ ಶೃಣುಧ್ವಂ ಮಹರ್ಷಯಃ ॥ ೭ ॥
 ನತ್ಯಾ ಸೋಮಂ ಮಹೇಶಾನಂ ನತ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಚ್ಯುತಾವುಭೌ ।
 ಸರಸ್ವತೀಂ ಗಣೇಶಾನಂ ವೇದವ್ಯಾಸಾಂಘ್ರಿಪಂಕಜಂ ॥ ೮ ॥
 ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯಾಂಸ್ತಥಾ ಸರ್ವಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾದೃಷ್ಟಾರ್ಥವೇದಿನಃ ।
 ಪ್ರಣಮ್ಯ ನರ್ಮದಾಂ ದೇವೀಂ ವಕ್ಷ್ಯೇ ತೀರ್ಥಾವಲಿಂತ್ಸಿ ಮಾಂ ॥ ೯ ॥
 ಓಂ ನಮೋ ವಿಶ್ವರೂಪಾಯ ಓಂಕಾರಾಯಾಖಿಲಾತ್ಮನೇ ।
 ಯಮಾರಭ್ಯ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ರೇವಾತೀರ್ಥಾವಲಿಂ ದ್ವಿಜಾಃ ॥ ೧೦ ॥
 ಅಸ್ತಿಸ್ ಮಾರ್ಕಂಡಗದಿತೇ ರೇವಾತೀರ್ಥಕ್ರಮೇ ಶುಭೇ ।
 ಪುರಾಣಸಂಹಿತಾಧ್ಯಾಯಾ ಮಾರ್ಕಂಡಾಶ್ರಮವರ್ಣನಂ ॥ ೧೧ ॥
 ತತಃ ಪ್ರಶ್ನಾಧಿಕಾರಶ್ಚ ಪ್ರಶಂಸಾ ನರ್ಮದೋದ್ಭವಾ ।
 ತಥಾ ಪಂಚದಶಾನಾಂ ಚ ಪ್ರವಾಹಾನಾಂ ಪ್ರಕೀರ್ತನಂ ॥ ೧೨ ॥
 ನಾಮನಿರ್ವಚನಂ ತದ್ವತ್ಪಥಾ ಕಲ್ಪಸಮುದ್ಭವಾಃ ।
 ಏಕನಿಂಶತಿಕಲ್ಪಾನಾಂ ತದ್ವತ್ಪಥಾ ಮಾನುಕೀರ್ತನಂ ॥ ೧೩ ॥
 ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಾನುಭೂತಾನಾಂ ಸಪ್ತಾನಾಂ ಲಕ್ಷ್ಯಣಾನಿ ಚ ।
 ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಚೈವ ರೇವಾಯಾಃ ಶಿವನಿಷ್ಣೋಸ್ತಥೈವಚ ॥ ೧೪ ॥

ವರ್ಯರೆ ! ಹಾಗಾದರೂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಮುನಿಯು ಹೇಳಿದಂತೆ ಓಂಕಾರಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ಮಂಗಳಕರವಾದ ತೀರ್ಥಸಮೂಹಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿರಿ.

೮-೯. ಉಮೆಯಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ಶಂಕರ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಅಚ್ಯುತ, ಸರಸ್ವತಿ, ಗಣೇಶ, ವೇದವ್ಯಾಸರ ಅಂಘ್ರಿಕಮಲ, ದೃಷ್ಟಾದೃಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನರಿತ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರು, ನರ್ಮದಾದೇವಿ, ಈ ತೀರ್ಥಸಮೂಹ ಇವುಗಳನ್ನು ವಂದಿಸುವೆನು.

೧೦. ವಿಶ್ವರೂಪವೂ, ಅಖಿಲ ವಸ್ತುರೂಪವೂ ಆದ ಓಂಕಾರಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ದ್ವಿಜರೆ ! ಇದನ್ನರಿತು ರೇವಾತೀರ್ಥಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

೧೧-೧೫. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳಿದ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಈ ರೇವಾತೀರ್ಥಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಸಂಹಿತಾಧ್ಯಾಯಗಳು ಹೀಗಿರುವುವು. ಮಾರ್ಕಂಡಾಶ್ರಮವರ್ಣನ, ಅನಂತರ ಪ್ರಶ್ನಾಧಿಕಾರ, ನರ್ಮದಾಪ್ರಶಂಸಾ, ಹದಿನೈದು ಪ್ರವಾಹಗಳ ಕೀರ್ತನ, ನಾಮನಿರ್ವಚನ, ಕಲ್ಪಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಕಲ್ಪಗಳ ವರ್ಣನೆ, ಅಂತೆಯೇ ಆ ಕಲ್ಪಗಳ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನ, ಮಾರ್ಕಂಡೇ

ಸಂಹಾರಲಕ್ಷಣಂ ತದ್ವದೋಂಕಾರಸ್ಯ ಚ ಸಂಭವಃ ।	
ತಥೈವೋಂಕಾರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮನುರಂಕಟಿಕೀರ್ತನಂ	೧೫
ಅನುರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ತಥಾ ದಾರುನನಂ ಮಹತ್ ।	
ದಾರುಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ತೀರ್ಥಂ ವೈ ಚರುಕೇಶ್ವರಂ	೧೬
ಚರುಕಾಸಂಗಮಸ್ತದ್ವದ್ವ್ಯತೀಸಾತೇಶ್ವರಂ ತಥಾ ।	
ಸಾತಾಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ಕೋಟಿಯಜ್ಞಾಹ್ವಯಂ ತಥಾ	೧೭
ವರುಣೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ಲಿಂಗಾನ್ಯಷ್ಟೋತ್ತರಂ ಶತಂ ।	
ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಂ ಯಮೇಶಂ ಚ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರಮತಃ ಪರಂ	೧೮
ಸಾರಸ್ವತಂ ಚಾಷ್ಟರುದ್ರಂ ಸಾವಿತ್ರಂ ಸೋಮಸಂಜ್ಞಿತಂ ।	
ಶಿವಖಾತಂ ಮಹಾತೀರ್ಥಂ ರುದ್ರಾವರ್ತಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ	೧೯
ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತಂ ಪರಂ ತೀರ್ಥಂ ಸೂರ್ಯಾವರ್ತಮತಃಪರಂ ।	
ಪಿಪ್ಪಲಾವರ್ತತೀರ್ಥಂ ಚ ಪಿಪ್ಪಲಾಶ್ಚೈವ ಸಂಗಮಾಃ	೨೦
ಅನುರಂಕಟಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಕಪಿಲಾಸಂಗಮಸ್ತಥಾ ।	
ವಿಶಲ್ಯಾಸಂಭವಶ್ಚಾಽಪಿ ಭೃಗುತುಂಗಾದ್ರಿಕೀರ್ತನಂ	೨೧
ವಿಶಲ್ಯಾಸಂಗಮಾಃ ಪುಣ್ಯಾಃ ಕರಮಾರ್ಧಾಸಮಾಗಮಾಃ ।	
ಕರಮಾರ್ಧೇಶ್ವರಂ ತೀರ್ಥಂ ಚಕ್ರತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ	೨೨
ಸಂಗಮೋ ನೀಲಗಂಗಾಯಾಃ ವಿಧ್ವಂಸಸ್ತ್ರಿಪುರಸ್ಯ ಚ ।	
ಕೀರ್ತನಂ ತೀರ್ಥದಾನಾನಾಂ ಮಧುಕತ್ಯತೀಯಾವ್ರತಂ	೨೩
ಅಪ್ಸರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ದೇಹಕ್ಷೇಪೇ ವಿಧಿಸ್ತತಃ ।	
ತೀರ್ಥಂ ಜ್ವಾಲೇಶ್ವರಂ ನಾನು ಜ್ವಾಲಾಯಾಃ ಸಂಗಮಸ್ತಥಾ	೨೪

ಯನು ನಿರೂಪಿಸಿದ ಸಂಹಾರಲಕ್ಷಣಂ, ಓಂಕಾರಕ್ಷೇತ್ರದ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಓಂಕಾರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಅನುರಂಕಟಕ ಕ್ಷೇತ್ರಾನುಕೀರ್ತನ, ಇವುಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ.

೧೬-೧೦೬. ಹಾಗೆಯೇ ಅನುರೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಕೋಟಿಯಜ್ಞತೀರ್ಥ, ವರುಣೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಅಷ್ಟೋತ್ತರ ಶತಲಿಂಗಗಳು, ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ, ಯಮೇಶ, ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ, ಸಾರಸ್ವತ, ಅಷ್ಟರುದ್ರ, ಸಾವಿತ್ರ, ಸೋಮತೀರ್ಥ, ಶಿವಖಾತ, ಮಹಾತೀರ್ಥ, ರುದ್ರಾವರ್ತ, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತ, ಸೂರ್ಯಾವರ್ತ, ಪಿಪ್ಪಲಾವರ್ತ, ಪಿಪ್ಪಲೀಸಂಗಮ, ಅನುರಂಕಟಕಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಕಪಿಲಾಸಂಗಮ, ವಿಶಲ್ಯಾಸಂಭವ, ಭೃಗುತುಂಗಾದ್ರಿಕೀರ್ತನ, ವಿಶಲ್ಯಾಸಂಗಮ, ಕರಮಾರ್ಧಾಸಮಾಗಮ, ಕರಮಾರ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಚಕ್ರತೀರ್ಥ, ನೀಲಗಂಗಾಸಂಗಮ, ತ್ರಿಪುರವಿಧ್ವಂಸ, ತೀರ್ಥದಾನಗಳ ಕೀರ್ತನ, ಮಧುಕತ್ಯತೀಯಾವ್ರತ, ಅಪ್ಸರೇಶ್ವರತೀರ್ಥ,

ಶಕ್ರತೀರ್ಥಂ ಕುಶಾವರ್ತಂ ಹಂಸತೀರ್ಥಂ ತಥೈವ ಚ	
ಅಂಬರೀಷಸ್ಯ ತೀರ್ಥಂ ಚ ಮಹಾಕಾಲೇಶ್ವರಂ ತಥಾ	೨೫
ಮಾತೃಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ಭೃಗುತುಂಗಾನುವರ್ಣನಂ	
ತತ್ರ ಭೈರವನುಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಚಪಲೇಶ್ವರಕೀರ್ತನಂ	೨೬
ಚಂಡಪಾಣೇಶ್ವರನುಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಕಾವೇರೀಸಂಗಮಸ್ತಥಾ	
ಕುಬೇರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ವಾರಾಹೀಸಂಗಮಸ್ತಥಾ	೨೭
ಸಂಗಮಶ್ಚಂಡವೇಗಾಯಾಸ್ತೀರ್ಥಂ ಚಂಡೇಶ್ವರಂ ತಥಾ	
ಏರಂಡೀಸಂಗಮಃ ಪುಣ್ಯ ಏರಂಡೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ	೨೮
ಸಿತೃತೀರ್ಥಂ ಚ ತತ್ಪ್ರೇವ ಓಂಕಾರಸ್ಯ ಚ ಸಂಭವಂ	
ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪಂಚಲಿಂಗಾನಾಮೋಂಕಾರಸ್ಯ ಮುನೀಶ್ವರಾಃ	೨೯
ಕೋಟೀತೀರ್ಥಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ತೀರ್ಥಂ ಕಾಕಹೃದಂ ತಥಾ	
ಜಂಬುಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ಸಾರಸ್ವತಮತಃ ಪರಂ	೩೦
ಕಪಿಲಾಸಂಗಮಸ್ತದ್ವತೀರ್ಥಂ ಚ ಕಪಿಲೇಶ್ವರಂ	
ದೈತ್ಯಸೂದನತೀರ್ಥಂ ಚಕ್ರತೀರ್ಥಂ ಚ ವಾಮನಂ	೩೧
ತೀರ್ಥಲಕ್ಷ್ಯಂ ವಿದುಃ ಪೂರ್ವೇ ಕಪಿಲಾಯಾಸ್ತು ಸಂಗಮೇ	
ಸ್ವರ್ಗಸ್ಯ ನರಕಸ್ಯಾಪಿ ಲಕ್ಷ್ಯಣಂ ಮುನಿಭಾಷಿತಂ	೩೨
ವ್ಯವಸ್ಥಾನಂ ಶರೀರಸ್ಯ ಗೋಪ್ರದಾನಾನುವರ್ಣನಂ	
ಅಶೋಕವನಿಕಾತೀರ್ಥಂ ಮತಂಗಾಶ್ರಮವರ್ಣನಂ	೩೩

ದೇಹಕ್ಷೇಪವಿಧಿ, ಜ್ವಾಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಜ್ವಾಲಾಸಂಗಮ, ಶಕ್ರತೀರ್ಥ, ಕುಶಾವರ್ತ, ಹಂಸತೀರ್ಥ, ಅಂಬರೀಷತೀರ್ಥ, ಮಹಾಕಾಲೇಶ್ವರ, ಮಾತೃಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಭೃಗುತುಂಗಾನುವರ್ಣನ, ಭೈರವೇಶ್ವರನುಹಾತ್ಮ್ಯ, ಚಪಲೇಶ್ವರಕೀರ್ತನ, ಚಂಡಪಾಣೀನುಹಾತ್ಮ್ಯ, ಕಾವೇರೀಸಂಗಮ, ಕುಬೇರೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ವಾರಾಹೀಸಂಗಮ, ಚಂಡವೇಗಾಸಂಗಮ, ಚಂಡೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಏರಂಡೀಸಂಗಮ, ಏರಂಡೇಶ್ವರ, ಸಿತೃತೀರ್ಥ, ಓಂಕಾರಸಂಭವ, ಪಂಚಲಿಂಗಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಒಂಕಾರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಕೋಟೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಕಾಕಹೃದ, ಜಂಬುಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಸಾರಸ್ವತ, ಕಪಿಲಾಸಂಗಮ, ಕಪಿಲೇಶ್ವರ, ದೈತ್ಯಸೂದನತೀರ್ಥ, ಚಕ್ರತೀರ್ಥ, ವಾಮನತೀರ್ಥ, ಕಪಿಲಾಸಂಗಮದಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಯತೀರ್ಥ, ಮುನ್ಯುಕ್ತವಾದ ಸ್ವರ್ಗ ನರಕ ಲಕ್ಷ್ಯಣಗಳು, ಶರೀರವ್ಯವಸ್ಥಾನ, ಗೋಪ್ರದಾನಾನುವರ್ಣನ, ಅಶೋಕವನಿಕಾತೀರ್ಥ, ಮತಂಗಾಶ್ರಮವರ್ಣನ,

ಅಶೋಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ಮತಂಗೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।
 ತಥಾ ಮೃಗವನಂ ಪುಣ್ಯಂ ತತ್ರ ತೀರ್ಥಂ ಮನೋರಥಂ ॥ ೩೪ ॥
 ಸಂಗಮೋಽಂಗಾರಗರ್ತಾಯಾಂ ಅಂಗಾರೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।
 ತಥಾ ಮೇಘವನಂ ತೀರ್ಥಂ ದೇವ್ಯಾ ನಾನಾನುಕೀರ್ತನಂ ॥ ೩೫ ॥
 ಸಂಗಮಶ್ವಾಪಿ ಕುಬ್ಜಾಯಾಸ್ತೀರ್ಥಂ ಕುಬ್ಜೇಶ್ವರಂ ತಥಾ ।
 ಬಿಲ್ವಾಮೃಕಂ ತಥಾ ತೀರ್ಥಂ ಪೂರ್ಣದ್ವೀಪಮತಃ ಪರಂ ॥ ೩೬ ॥
 ತಥಾ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾಯಾಃ ಸಂಗಮಃ ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತನಃ ।
 ದ್ವೀಪೇಶ್ವರಂ ನಾನು ತೀರ್ಥಂ ಪುಣ್ಯಂ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರಂ ತಥಾ ॥ ೩೭ ॥
 ಮಾಂಡವ್ಯಾಶ್ರಮತೀರ್ಥಂ ಚ ವಿಶೋಕಾಸಂಗಮಸ್ತಥಾ ।
 ವಾಗೀಶ್ವರಂ ನಾನು ತೀರ್ಥಂ ಪುಣ್ಯೋ ನೈವಾಗುಸಂಗಮಃ ॥ ೩೮ ॥
 ಸಹಸ್ರಾವರ್ತಕಂ ತತ್ರ ತೀರ್ಥಂ ಸೌಗಂಧಿಕಂ ತಥಾ ।
 ಸಂಗಮಶ್ಚ ಸರಸ್ವತ್ಯಾ ಈಶಾನಂ ತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ॥ ೩೯ ॥
 ದೇವತಾತ್ರಯತೀರ್ಥಂ ಚ ಶೂಲಖಾತಂ ತತಃ ಪರಂ ।
 ಬ್ರಹ್ಮೋದಂ ಶಾಂಕರಂ ಸೌಮ್ಯಂ ಸಾರಸ್ವತಮತಃಪರಂ ॥ ೪೦ ॥
 ಸಹಸ್ರಯಜ್ಞತೀರ್ಥಂ ಚ ಕಪಾಲಮೋಚನಂ ತಥಾ ।
 ಆಗ್ನೇಯಮದಿತೀಶಂ ಚ ವಾರಾಹಂ ತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ॥ ೪೧ ॥
 ತಥಾ ದೇವಪಥಂ ತೀರ್ಥಂ ತೀರ್ಥಂ ಯಜ್ಞಸಹಸ್ರಕಂ ।
 ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಂ ದೀಪ್ತಿಕೇಶಂ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥಂ ಚ ಯೋಧನಂ ॥ ೪೨ ॥
 ನರ್ಮದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ವರುಣೇಶಂ ಚ ಮಾರುತಂ ।
 ಯೋಗೇಶಂ ರೋಹಿಣೀತೀರ್ಥಂ ದಾರುತೀರ್ಥಂ ಚ ಸತ್ತಮಾಃ ॥ ೪೩ ॥

ಅಶೋಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ, ಮತಂಗೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ, ಮೃಗವನಂ, ಮನೋರಥತೀರ್ಥಂ, ಅಂಗಾರಗರ್ತಾಸಂಗಮಂ, ಅಂಗಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ, ಮೇಘವನತೀರ್ಥಂ, ದೇವೀ ನಾನಾನುಕೀರ್ತನಂ, ಕುಬ್ಜಾಸಂಗಮಂ, ಕುಬ್ಜೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ, ಬಿಲ್ವಾಮೃಕ ತೀರ್ಥಂ, ಪೂರ್ಣದ್ವೀಪತೀರ್ಥಂ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾಸಂಗಮಂ, ದ್ವೀಪೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ, ಯಜ್ಞೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ, ಮಾಂಡವ್ಯಾಶ್ರಮತೀರ್ಥಂ, ವಿಶೋಕಾಸಂಗಮಂ, ವಾಗೀಶ್ವರತೀರ್ಥಂ, ನಾಗುಸಂಗಮಂ, ಸಹಸ್ರಾವರ್ತಕತೀರ್ಥಂ, ಸೌಗಂಧಿಕತೀರ್ಥಂ, ಸರಸ್ವತೀಸಂಗಮಂ, ಈಶಾನತೀರ್ಥಂ, ದೇವತಾತ್ರಯತೀರ್ಥಂ, ಶೂಲಖಾತಂ, ಬ್ರಹ್ಮೋದಂ, ಶಾಂಕರಂ, ಸೌಮ್ಯಂ, ಸಾರಸ್ವತತೀರ್ಥಂಗಳು, ಸಹಸ್ರಯಜ್ಞತೀರ್ಥಂ, ಕಪಾಲಮೋಚನತೀರ್ಥಂ, ಆಗ್ನೇಯತೀರ್ಥಂ, ಅದಿತೀಶತೀರ್ಥಂ, ವಾರಾಹತೀರ್ಥಂ, ದೇವಪಥತೀರ್ಥಂ, ಯಜ್ಞಸಹಸ್ರಕಂ, ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಂ, ದೀಪ್ತಿಕೇಶಂ, ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥಂ, ಯೋಧನತೀರ್ಥಂ, ನರ್ಮದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ, ವರುಣೇಶಂ, ಮಾರುತಂ, ಯೋಗೇಶಂ,

ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತಂ ಚ ಪತ್ನೀಶಂ ನಾಹ್ನಂ ಸೌರಂ ಚ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ |
 ಮೇಘನಾದು ದಾರುತೀರ್ಥಂ ದೇವತೀರ್ಥಂ ಗುಹಾಶ್ರಯಂ || ೪೪ ||
 ನರ್ಮದೇಶ್ವರಸಂಜ್ಞಂ ತತ್ಕಪಿಲಾತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ |
 ಕರಂಜೇಶಂ ಕುಂಡಲೇಶಂ ಪಿಪ್ಪಲಾದಮತಃ ಪರಂ || ೪೫ ||
 ವಿಮಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ಪುಷ್ಕರಿಣ್ಯಾಶ್ಚ ಸಂಗಮಃ |
 ಪ್ರಶಂಸಾ ಶೂಲಭೇದಸ್ಯ ತತ್ಪ್ರವಾಂಧಕವಿಕ್ರಮಃ || ೪೬ ||
 ದೇವಾಶ್ವಾಸನದಾನಂ ಚ ತಥೈವಾಂಧಕನಿಗ್ರಹಃ |
 ಶೂಲಭೇದಸ್ಯ ಚೋತ್ಪತ್ತಿಸ್ತಥಾ ಪಾತ್ರಪರೀಕ್ಷಣಂ || ೪೭ ||
 ಪ್ರಶಂಸಾ ದಾನಧರ್ಮಸ್ಯ ಋಷಿಶೃಂಗಾನುಭಾವನಂ
 ಸ್ವರ್ಗತಿಂ ದೀರ್ಘತಪಸೋ ಭಾನುಮತ್ಯಾಸ್ತಥೇಂಗಿತಂ || ೪೮ ||
 ಶಬರಸ್ವರ್ಗಗಮನಂ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಶೂಲಭೇದಜಂ |
 ಕಪಿಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥಮತಃಪರಂ || ೪೯ ||
 ಸಂಗಮೋ ಮೋಕ್ಷನದ್ಯಾಶ್ಚ ತೀರ್ಥಂ ಚ ವಿಮಲೇಶ್ವರಂ |
 ತಥೈವೋಲೂಕತೀರ್ಥಂ ಚ ಪುಷ್ಕರಿಣ್ಯಾಶ್ಚ ಸಂಗಮಃ || ೫೦ ||
 ಆದಿತ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ತೀರ್ಥಂ ವೈ ಸಂಗಮೇಶ್ವರಂ |
 ಸಂಗಮೋ ಭೀಮಕುಲಾಯಾಸ್ತೀರ್ಥಂ ಭೀಮೇಶ್ವರಂ ಶುಭಂ || ೫೧ ||
 ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ತಥಾ ವೈ ಪಿಪ್ಪಲೇಶ್ವರಂ |
 ಕರೋಟೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ತೀರ್ಥಮಿಂದ್ರೇಶ್ವರಂ ಶುಭಂ || ೫೨ ||
 ಅಗಸ್ತ್ಯೇಶಂ ಕುಮಾರೇಶಂ ವ್ಯಾಸೇಶ್ವರಮನುತ್ತಮಂ |
 ವೈದ್ಯನಾಥಂ ಚ ಕೇದಾರಮಾನಂದೇಶ್ವರಸಂಜ್ಞಿತಂ || ೫೩ ||

ರೋಹಿಣೀತೀರ್ಥ, ದಾರುತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತ, ವತ್ಸೇಶ, ಅಹ್ನು ಸೌರತೀರ್ಥ
 ಗಳು, ಮೇಘನಾದ, ದಾರುತೀರ್ಥ, ದೇವತೀರ್ಥ, ಗುಹಾಶ್ರಯತೀರ್ಥ
 ನರ್ಮದೇಶ್ವರ, ಕಪಿಲತೀರ್ಥ, ಕರಂಜೇಶ, ಕುಂಡಲೇಶ, ಪಿಪ್ಪಲಾದ, ವಿಮಲೇ
 ಶ್ವರ, ಪುಷ್ಕರಿಣೀಸಂಗಮ, ಶೂಲಭೇದವ್ರಶಂಸಾ, ಅಂಧಕವಿಕ್ರಮ, ದೇವಾ
 ಶ್ವಾಸನದಾನ, ಅಂಧಕನಿಗ್ರಹ, ಶೂಲಭೇದೋತ್ಪತ್ತಿ, ಪಾತ್ರಪರೀಕ್ಷಣ, ದಾನ
 ಧರವ್ರಶಂಸಾ, ಋಷಿಶೃಂಗಾನುಭಾವನ, ದೀರ್ಘತಪಸ್ಸುಸ್ವರ್ಗತಿ, ಭಾನುಮತಿಯ
 ಇಂಗಿತ, ಶಬರಸ್ವರ್ಗಗಮನ, ಶೂಲಭೇದಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಕಪಿಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥ
 ಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥ, ಮೋಕ್ಷನದೀಸಂಗಮ, ವಿಮಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಉಲೂಕತೀರ್ಥ
 ಪುಷ್ಕರಿಣೀಸಂಗಮ, ಆದಿತ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಸಂಗಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಭೀಮಕುಲಾ
 ಸಂಗಮ, ಭೀಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಪಿಪ್ಪಲೇಶ್ವರ, ಕೋಟಿ
 ಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಇಂದ್ರೇಶ್ವರ, ಅಗಸ್ತ್ಯೇಶ, ಕುಮಾರೇಶ, ವ್ಯಾಸೇಶ್ವರ, ವೈದ್ಯನಾಥ

ಮಾತೃತೀರ್ಥಂ ಚ ಮುಂಡೇಶಂ ಚೌರಂ ಕಾಮೇಶ್ವರಂ ತಥಾ	
ಸಂಗಮಶ್ಚಾನುದುಹ್ಯಾ ವೈ ತೀರ್ಥೇ ಭೀಮಾರ್ಜುನಾಹ್ವಯೇ	
ತೀರ್ಥಂ ಧರ್ಮೇಶ್ವರಂ ನಾಮ ಲುಂಕೇಶ್ವರಮತಃ ಪರಂ	೫೪
ತತೋ ಧನದತೀರ್ಥಂ ಚ ಜಟೇಶಂ ಮಂಗಲೇಶ್ವರಂ	
ಕಪಿಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ಗೋಪಾರೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ	೫೫
ಮಣಿನಾಗೇಶ್ವರಂ ನಾಮ ಮಣಿನದ್ಯಾಶ್ಚ ಸಂಗಮಃ	
ತಿಲಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ಗೌತಮೇಶಮತಃ ಪರಂ	೫೬
ತತ್ರೈವ ಮಾತೃತೀರ್ಥಂ ಚ ಮುನಿನೋಕ್ತಂ ಮುನೀಶ್ವರಾಃ	
ಶಂಖಚೂಡಂ ಚ ಕೇದಾರಂ ಪಾರಾಶರಮತಃ ಪರಂ	೫೭
ಭೀಮೇಶ್ವರಂ ಚ ಚಂದ್ರೇಶಮಶ್ವತತ್ಯಾಶ್ಚ ಸಂಗಮಃ	
ವಹ್ನೀಶ್ವರಂ ನಾರದೇಶಂ ವೈದ್ಯನಾಥಂ ಕಪೀಶ್ವರಂ	೫೮
ಕುಂಭೇಶ್ವರಂ ಚ ಮಾರ್ಕಂಡಂ ರಾಮೇಶಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣೇಶ್ವರಂ	
ಮೇಘೇಶ್ವರಂ ಮತ್ಸ್ಯಕೇಶಮಪ್ಸರಾಹ್ರದಸಂಜ್ಞಕಂ	೫೯
ದಧಿಸ್ತಂದಂ ಮಧುಸ್ತಂದಂ ನಂದಿಕೇಶಂ ಚ ವಾರುಣಂ	
ಪಾವಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ತಥೈವ ಕಪಿಲೇಶ್ವರಂ	೬೦
ನಾರಾಯಣಾಹ್ವಯಂ ತೀರ್ಥಂ ಚಕ್ರತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ	
ಚಂಡಾದಿತ್ಯಂ ಪರಂ ತೀರ್ಥಂ ಚಂಡಿಕಾತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ	೬೧
ಯಮಹಾಸಾಹ್ವಯಂ ತೀರ್ಥಂ ತಥಾ ಗಂಗೇಶ್ವರಂ ಶುಭಂ	
ನಂದಿಕೇಶ್ವರಸಂಜ್ಞಂ ಚ ನರನಾರಾಯಣಾಹ್ವಯಂ	೬೨
ನಲೇಶ್ವರಂ ಚ ಮಾರ್ಕಂಡಂ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಮತಃ ಪರಂ	
ವ್ಯಾಸೇಶ್ವರಂ ಪರಂ ತೀರ್ಥಂ ತತ್ರ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಂ ತಥಾ	೬೩

ಕೇದಾರ, ಅನಂದೇಶ್ವರ, ಮಾತೃತೀರ್ಥ, ಮುಂಡೇಶ, ಚೌರೇಶ್ವರ, ಕಾಮೇಶ್ವರ, ಅನುಡುಹೀಸಂಗಮ, ಭೀಮಾರ್ಜುನತೀರ್ಥಗಳು, ಧರ್ಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಲುಂಕೇಶ್ವರ, ಧನದತೀರ್ಥ, ಜಟೇಶ, ಮಂಗಲೇಶ್ವರ, ಕಪಿಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಗೋಪಾರೇಶ್ವರ, ಮಣಿನಾಗೇಶ್ವರ, ಮಣಿನದೀಸಂಗಮ, ತಿಲಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಗೌತಮೇಶ, ಮಾತೃತೀರ್ಥ, ಶಂಖಚೂಡ, ಕೇದಾರ, ಪಾರಾಶರ, ಭೀಮೇಶ್ವರ, ಚಂದ್ರೇಶ, ಅಶ್ವತೀಸಂಗಮ, ವಹ್ನೀಶ್ವರ, ನಾರದೇಶ, ವೈದ್ಯನಾಥ, ಕಪೀಶ್ವರ, ಕುಂಭೇಶ್ವರ, ಮಾರ್ಕಂಡ, ರಾಮೇಶ, ಲಕ್ಷ್ಮಣೇಶ್ವರ, ಮೇಘೇಶ್ವರ, ಮತ್ಸ್ಯಕೇಶ, ಅಪ್ಸರಾಹ್ರದ, ದಧಿಸ್ತಂದ, ಮಧುಸ್ತಂದ, ನಂದಿಕೇಶ, ವಾರುಣ, ಪಾವಕೇಶ್ವರ, ಕಪಿಲೇಶ್ವರ, ನಾರಾಯಣತೀರ್ಥ, ಚಕ್ರತೀರ್ಥ, ಚಂಡಾದಿತ್ಯ, ಚಂಡಿಕಾತೀರ್ಥ, ಯಮತೀರ್ಥ, ಗಂಗೇಶ್ವರ, ನಂದಿಕೇಶ್ವರ, ನರನಾರಾಯಣತೀರ್ಥ, ನಲೇಶ್ವರ, ಮಾರ್ಕಂಡ, ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥ, ವ್ಯಾಸೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ,

ಕೋಟೀರ್ಥಂ ಪ್ರಭಾತೀರ್ಥಂ ವಾಸುಕೀಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।	
ಸಂಗಮಶ್ಚ ಕರಂಜಾಯಾ ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ	೬೪
ತೀರ್ಥಂ ಕೋಟೀಶ್ವರಂ ನಾನು ತಥಾ ಸಂಕರ್ಷಣಾಹ್ವಯಂ ।	
ಕನಕೇಶಂ ಮನ್ಮಥೇಶಂ ತೀರ್ಥಂ ಚೈವಾನಸೂಯಕಂ	೬೫
ಏರಂಡೀಸಂಗಮಃ ಪುಣ್ಯೋ ಮಾತೃತೀರ್ಥಂ ಚ ಶೋಭನಂ ।	
ತೀರ್ಥಂ ಸ್ವರ್ಣಶಲಾಕಾಹ್ವಯಂ ತಥಾ ಚೈವಾಂಬಿಕೇಶ್ವರಂ	೬೬
ಕರಂಜೇಶಂ ಭಾರತೇಶಂ ನಾಗೇಶಂ ಮುಕುಟೇಶ್ವರಂ ।	
ಸೌಭಾಗ್ಯಸುಂದರೀತೀರ್ಥಂ ಧನದೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ	೬೭
ರೋಹಿಣ್ಯಂ ಚಕ್ರತೀರ್ಥಂ ಚ ಉತ್ತರೇಶ್ವರಸಂಜ್ಞಿತಂ ।	
ಭೋಗೇಶ್ವರಂ ಚ ಕೇದಾರಂ ನಿಷ್ಕಲಂಕಮತಃ ಪರಂ	೬೮
ಮಾರ್ಕಂಡಂ ಧೌತಪಾಪಂ ಚ ತೀರ್ಥಮಾಂಗಿರಸೇಶ್ವರಂ ।	
ಕೋಟೀರ್ಥಸಂಗಮಃ ಪುಣ್ಯಂ ಕೋಟೀರ್ಥಂ ಚ ತತ್ರ ನೈ	೬೯
ಅಯೋನಿಜಂ ಪರಂ ತೀರ್ಥಮಂಗಾರೇಶ್ವರಮುತ್ತಮಂ ।	
ಸ್ವಾಮಿದಂ ಚ ನಾರ್ಮದಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ವಾಲ್ಮೀಕೇಶ್ವರಸಂಜ್ಞಿತಂ	೭೦
ಕೋಟೀರ್ಥಂ ಕಪಾಲೇಶಂ ಪಾಂಡುತೀರ್ಥಂ ತ್ರಿಲೋಚನಂ ।	
ಕಪಿಲೇಶಂ ಕಂಬುಕೇಶಂ ಪ್ರಭಾಸಂ ಕೋಹನೇಶ್ವರಂ	೭೧
ಇಂದ್ರೇಶಂ ವಾಲುಕೇಶಂ ಚ ದೇವೇಶಂ ಶಾಕ್ರಮೇವ ಚ ।	
ನಾಗೇಶ್ವರಂ ಗೌತಮೇಶಮಹಲ್ಯಾತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ	೭೨
ರಾಮೇಶ್ವರಂ ಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥಂ ತಥಾ ಕುಶಲನೇಶ್ವರೌ ।	
ನರ್ಮದೇಶಂ ಕಪದೀಶಂ ಸಾಗರೇಶಮತಃ ಪರಂ	೭೩

ಕೋಟೀರ್ಥ, ಪ್ರಭಾತೀರ್ಥ, ವಾಸುಕೀಶ್ವರ, ಕರಂಜಾಸಂಗಮ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರ, ಕೋಟೀಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಸಂಕರ್ಷಣತೀರ್ಥ, ಕನಕೇಶ, ಮನ್ಮಥೇಶತೀರ್ಥ, ಅನಸೂಯಕತೀರ್ಥ, ಏರಂಡೀಸಂಗಮ, ಮಾತೃತೀರ್ಥ, ಸ್ವರ್ಣಶಲಾಕಾತೀರ್ಥ, ಅಂಬಿಕೇಶ್ವರ, ಕರಂಜೇಶ, ಭಾರತೇಶ, ನಾಗೇಶ, ಮುಕುಟೇಶ್ವರ, ಸೌಭಾಗ್ಯಸುಂದರೀತೀರ್ಥ, ಧನದೇಶ್ವರ, ರೋಹಿಣ್ಯ, ಚಕ್ರತೀರ್ಥ, ಉತ್ತರೇಶ್ವರ, ಭೋಗೇಶ್ವರ, ಕೇದಾರ, ನಿಷ್ಕಲಂಕ, ಮಾರ್ಕಂಡ, ಧೌತಪಾಪ, ಅಂಗಿರಸೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಕೋಟೀರ್ಥಸಂಗಮ, ಕೋಟೀರ್ಥ, ಅಯೋನಿಜತೀರ್ಥ, ಅಂಗಾರೇಶ್ವರ, ಸ್ವಾಮಿದ, ನಾರ್ಮದ, ಬ್ರಾಹ್ಮ, ವಾಲ್ಮೀಕೇಶ್ವರ, ಕೋಟೀರ್ಥ, ಕಪಾಲೇಶ, ಪಾಂಡುತೀರ್ಥ, ತ್ರಿಲೋಚನ, ಕಪಿಲೇಶ, ಕಂಬುಕೇಶ, ಪ್ರಭಾಸ, ಕೋಹನೇಶ್ವರ, ಇಂದ್ರೇಶ, ವಾಲುಕೇಶ, ದೇವೇಶ, ಶಾಕ್ರತೀರ್ಥ, ನಾಗೇಶ್ವರ, ಗೌತಮೇಶ, ಅಹಲ್ಯಾತೀರ್ಥ, ರಾಮೇಶ್ವರ, ಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥ, ಕುಶಲನೇಶ್ವರ

ಧೌರಾದಿತ್ಯಂ ಪರಂ ತೀರ್ಥಂ ತೀರ್ಥಂ ಚಾಪರಯೋನಿಜಂ ।	
ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ಭೃಗ್ವೀಶ್ವರಮನುತುತುಮಂ	೭೪
ದಶಾಶ್ವನೋಧಿಕಂ ತೀರ್ಥಂ ಕೋಟಿತೀರ್ಥಂ ಚ ಸತ್ತನಾಃ ।	
ಮಾರ್ಕಂಡಂ ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥಂ ಚ ಆದಿನಾರಾಹಮುತುತುಮಂ	೭೫
ಆಶಾಪೂರಾಭಿಧಂ ತೀರ್ಥಂ ಕೌಬೇರಂ ಮಾರುತಂ ತಥಾ ।	
ವರುಣೇಶಂ ಯಮೇಶಂ ಚ ರಾಮೇಶಂ ಕರ್ಕಟೇಶ್ವರಂ	೭೬
ಶಕ್ರೇಶಂ ಸೋಮತೀರ್ಥಂ ಚ ನಂದಾಹ್ರದಮನುತುತುಮಂ ।	
ವೈಷ್ಣವಂ ಚಕ್ರತೀರ್ಥಂ ಚ ರಾಮಕೇಶವಸಂಜ್ಞಿತಂ	೭೭
ತಥೈವ ರುಕ್ಮಿಣೀತೀರ್ಥಂ ಶಿವತೀರ್ಥಮನುತುತುಮಂ ।	
ಜಯವಾರಾಹತೀರ್ಥಂ ಚ ತೀರ್ಥಮಸ್ಮಾಹಕಾಹ್ವಯಂ	೭೮
ಅಂಗಾರೇಶಂ ಚ ಸಿದ್ಧೇಶಂ ತಾಪೇಶ್ವರಮತಃ ಪರಂ ।	
ಪುನಃ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಂ ನಾಮ ತೀರ್ಥಂ ಚ ವರುಣೇಶ್ವರಂ	೭೯
ಪರಾಶರೇಶ್ವರಂ ಪುಣ್ಯಂ ಕುಸುಮೇಶಮನುತುತುಮಂ ।	
ಕುಂಡಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ತಥಾ ಕಲಕಲೇಶ್ವರಂ	೮೦
ನ್ಯಂಕುವಾರಾಹಸಂಜ್ಞಂ ಚ ಅಂಕೋಲಂ ತೀರ್ಥಮುತುತುಮಂ ।	
ಶ್ವೇತವಾರಾಹತೀರ್ಥಂ ಚ ಭಾರ್ಗಲಂ ಸೌರಮುತುತುಮಂ	೮೧
ಹುಂಕಾರಸ್ವಾಮಿತೀರ್ಥಂ ಚ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಂ ಚ ಶೋಭನಂ ।	
ಸಂಗಮೋ ಮಧುಮತ್ಯಾಶ್ಚ ತೀರ್ಥಂ ವೈ ಸಂಗಮೇಶ್ವರಂ	೮೨
ನರ್ಮದೇಶ್ವರಸಂಜ್ಞಂ ಚ ನದೀತ್ರಿತಯಸಂಗಮಃ ।	
ಅನೇಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ಶರ್ಭೇಶಂ ಮೋಕ್ಷಸಂಜ್ಞಿತಂ	೮೩

ತೀರ್ಥ, ನರ್ಮದೇಶ, ಕಪದೀಶ, ಸಾಗರೇಶ, ಧೌರಾದಿತ್ಯತೀರ್ಥ, ಅಪರ
ಯೋನಿಜತೀರ್ಥ, ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಭೃಗ್ವೀಶ್ವರ, ದಶಾಶ್ವನೋಧಿಕತೀರ್ಥ,
ಕೋಟಿತೀರ್ಥ, ಮಾರ್ಕಂಡ, ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥ, ಆದಿನಾರಾಹತೀರ್ಥ, ಆಶಾಪೂರ
ತೀರ್ಥ, ಕೌಬೇರ, ಮಾರುತ, ವರುಣೇಶ, ಯಮೇಶ, ರಾಮೇಶ, ಕರ್ಕಟೇಶ್ವರ,
ಶಕ್ರೇಶ, ಸೋಮತೀರ್ಥ, ನಂದಾಹ್ರದ, ವೈಷ್ಣವ, ಚಕ್ರತೀರ್ಥ, ರಾಮಕೇಶವ
ತೀರ್ಥ, ರುಕ್ಮಿಣೀತೀರ್ಥ, ಶಿವತೀರ್ಥ, ಜಯವಾರಾಹತೀರ್ಥ, ಅಸ್ಮಾಹಕ
ತೀರ್ಥ, ಅಂಗಾರೇಶ, ಸಿದ್ಧೇಶ, ತಾಪೇಶ್ವರ, ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ, ವರುಣೇಶ್ವರ,
ಪರಾಶರೇಶ್ವರ, ಕುಸುಮೇಶ, ಕುಂಡಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಕಲಕಲೇಶ್ವರ, ನ್ಯಂಕು
ವಾರಾಹತೀರ್ಥ, ಅಂಕೋಲ, ಶ್ವೇತವಾರಾಹತೀರ್ಥ, ಭಾರ್ಗಲ, ಸೌರ,
ಹುಂಕಾರಸ್ವಾಮಿತೀರ್ಥ, ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥ, ಮಧುಮತೀಸಂಗಮ, ಸಂಗಮೇಶ್ವರ,
ನರ್ಮದೇಶ್ವರ, ನದೀತ್ರಿತಯಸಂಗಮ, ಅನೇಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಶರ್ಭೇಶ, ಮೋಕ್ಷ

ಕಾನೇರೀಸಂಗಮಃ ಪುಣ್ಯಸ್ತೀರ್ಥಂ ಗೋಪೇಶ್ವರಾಹ್ವಯಂ ।
ಮಾರ್ಕಂಡೇಶಂ ಚ ನಾಗೇಶಮುದಂಬರ್ಯಾಶ್ಚ ಸಂಗಮಃ ॥ ೮೪ ॥
ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯಾಹ್ವಯಂ ತೀರ್ಥಮುದಂಬರ್ಯಾಶ್ಚ ಸಂಗಮಃ ।
ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಂ ಚ ಮಾರ್ಕಂಡಂ ತಥಾ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರೀಕೃತಂ ॥ ೮೫ ॥
ಗೋಪೇಶಂ ಕಪಿಲೇಶಂ ಚ ವೈದ್ಯನಾಥಮನುತ್ತಮಂ ।
ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ಸ್ಕಂಧನಾಯತನಂ ಮಹತ್ ॥ ೮೬ ॥
ಭೂತೀಶ್ವರಾಹ್ವಯಂ ತೀರ್ಥಂ ಗಂಗಾನಾಹಮತಃ ಪರಂ ।
ಗೌತಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿಕಂ ತಥಾ ॥ ೮೭ ॥
ಭೃಗುತೀರ್ಥಂ ತಥಾ ಪುಣ್ಯಂ ಖ್ಯಾತಾ ಸೌಭಾಗ್ಯಸುಂದರೀ ।
ವೃಷಖಾತಂ ಚ ತತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಧಾರಂ ಧೂತಸಾತಕಂ ॥ ೮೮ ॥
ತೀರ್ಥಂ ಧೂತೇಶ್ವರೀಸಂಗಮೇರಂಡೀಸಂಜ್ಞಕಂ ತಥಾ ।
ತೀರ್ಥಂ ಚ ಕನಕೇಶ್ವರ್ಯಾ ಜ್ವಾಲೇಶ್ವರಂ ತತಃ ಪರಂ ॥ ೮೯ ॥
ಶಾಲಗ್ರಾಮಾಹ್ವಯಂ ತೀರ್ಥಂ ಸೋಮನಾಥಮನುತ್ತಮಂ ।
ತಥೈವೋದೀರ್ಣವಾರಾಹಂ ತೀರ್ಥಂ ಚಂದ್ರಪ್ರಭಾಸಕಂ ॥ ೯೦ ॥
ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯತೀರ್ಥಂ ಚ ತಥಾ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾಭಿಧಂ ।
ಕಪಿಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ತಥಾತ್ಮವಿಕ್ರಮಂ ಶುಭಂ ॥ ೯೧ ॥
ವಿಶ್ವರೂಪಾಹ್ವಯಂ ತೀರ್ಥಂ ನಾರಾಯಣಕೃತಂ ತಥಾ ।
ಮೂಲಶ್ರೀಪತಿತೀರ್ಥಂ ಚ ಚೌಲಶ್ರೀಪತಿಸಂಜ್ಞಕಂ ॥ ೯೨ ॥
ದೇವತೀರ್ಥಂ ಹಂಸತೀರ್ಥಂ ಪ್ರಭಾಸಂ ತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ ।
ಮೂಲಸ್ಥಾನಂ ಚ ಕಂಠೇಶಮಟ್ಟಿಹಾಸಮತಃ ಪರಂ ॥ ೯೩ ॥

ತೀರ್ಥ, ಕಾನೇರೀಸಂಗಮ, ಗೋಪೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ, ನಾಗೇಶ, ಉದಂಬರೀಸಂಗಮ, ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯ, ಉದಂಬರೀಸಂಗಮ, ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ, ಮಾರ್ಕಂಡ, ಗೋಪೇಶ, ಕಪಿಲೇಶ, ವೈದ್ಯನಾಥ, ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರ, ಸ್ಕಂಧನಾಯತನ, ಭೂತೀಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಗಂಗಾನಾಹತೀರ್ಥ, ಗೌತಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿಕ, ಭೃಗುತೀರ್ಥ, ಸೌಭಾಗ್ಯಸುಂದರೀ, ವೃಷಖಾತ, ಧೂತಸಾತಕ, ಧೂತೇಶ್ವರೀಸಂಗಮ, ಎರಂಡೀತೀರ್ಥ, ಕನಕೇಶ್ವರೀ, ಜಾಲೇಶ್ವರ, ಶಾಲಗ್ರಾಮತೀರ್ಥ, ಸೋಮನಾಥ, ಉದೀರ್ಣವಾರಾಹ, ಚಂದ್ರಪ್ರಭಾಸಕ, ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯತೀರ್ಥ, ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಕಪಿಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ತ್ರಿವಿಕ್ರಮತೀರ್ಥ, ನಾರಾಯಣರಚಿತನಾದ ವಿಶ್ವರೂಪತೀರ್ಥ, ಮೂಲಶ್ರೀಪತಿತೀರ್ಥ, ಚೌಲಶ್ರೀಪತಿತೀರ್ಥ, ದೇವತೀರ್ಥ, ಹಂಸತೀರ್ಥ, ಪ್ರಭಾಸ, ಮೂಲಸ್ಥಾನ, ಕಂಠೇಶ, ಟ್ಟಿಹಾಸ, ಭೂಭುವೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಶೂಲೇಶ್ವರೀ, ಸಾರಸ್ವತ, ದಾರುಕೇಶ,

ಭೂರ್ಭುವೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ಖ್ಯಾತಾ ಶೂಲೇಶ್ವರೀ ತಥಾ ।	
ಸಾರಸ್ವತಂ ದಾರುಕೇಶನುಶ್ಚಿನೋಸ್ತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ	೯೪
ಸಾವಿತ್ರೀತೀರ್ಥಮತುಲಂ ನಾಲಖಿಲ್ಯೇಶ್ವರಂ ತಥಾ ।	
ನರ್ಮದೇಶಂ ಮಾತೃತೀರ್ಥಂ ದೇವತೀರ್ಥಮನುತ್ತಮಂ	೯೫
ಮಚ್ಛಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ಶಿಖಿತೀರ್ಥಂ ಚ ಶೋಭನಂ ।	
ಕೋಟೀತೀರ್ಥಂ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠಾಸ್ತತ್ರಕೋಟೀಶ್ವರೀ ಮೃಡಾ	೯೬
ತೀರ್ಥಂ ಹೈತಾನುಹಂ ನಾನು ಮಾಂಡವ್ಯೇಶ್ವರಸಂಜ್ಞಿತಂ ।	
ತತ್ರ ನಾರಾಯಣೇಶಂ ಚ ಅಕ್ರೂರೇಶನುತಃ ಪರಂ	೯೭
ದೇವಖಾತಂ ಸಿದ್ಧರುದ್ರಂ ವೈದ್ಯನಾಥಮನುತ್ತಮಂ ।	
ತಥೈವ ಮಾತೃತೀರ್ಥಂ ಚ ಉತ್ತರೇಶನುತಃ ಪರಂ	೯೮
ತಥೈವ ನರ್ಮದೇಶಂ ಚ ಮಾತೃತೀರ್ಥಂ ತಥಾ ಪುನಃ ।	
ತಥಾ ಚ ಕುರರೀತೀರ್ಥಂ ಧೌಂಢೇಶಂ ದಶಕನ್ಯಕಂ	೯೯
ಸುವರ್ಣಬಿಂದುತೀರ್ಥಂ ಚ ಋಣಪಾಪಪ್ರಮೋಚನಂ ।	
ಭಾರಭೂತೇಶ್ವರಂ ತೀರ್ಥಂ ತಥಾ ಮುಂಡೀಶ್ವರಂ ವಿದುಃ	೧೦೦
ಏಕಶಾಲಂ ಡಿಂಡಿಪಾಣಿಂ ತೀರ್ಥಂ ಚಾಪ್ಸರಸಂ ಪರಂ ।	
ಮುನ್ಯಾಲಯಂ ಚ ಮಾರ್ಕಂಡಂ ಗಣಿತಾದೇವತಾಹ್ವಯಂ	೧೦೧
ಆಮಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ತೀರ್ಥಂ ಕನ್ಯೇಶ್ವರಂ ತಥಾ ।	
ಆಷಾಢೀತೀರ್ಥಮಿತ್ಯಾಹುಃ ಶೃಂಗೀತೀರ್ಥಂ ತಥೈವ ಚ	೧೦೨
ಬಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ಕಪಾಲೇಶಂ ತಥೈವ ಚ ।	
ಮಾರ್ಕಂಡಂ ಕಪಿಲೇಶಂ ಚ ಏರಂಡೀಸಂಗಮಸ್ತಥಾ	೧೦೩
ಏರಂಡೀದೇವತಾತೀರ್ಥಂ ರಾಮತೀರ್ಥನುತಃ ಪರಂ ।	
ಜಮದಗ್ನೀಃ ಪರಂ ತೀರ್ಥಂ ರೇನಾಸಾಗರಸಂಗಮಃ	೧೦೪

ಆಶ್ವಿನತೀರ್ಥ, ಸಾವಿತ್ರೀತೀರ್ಥ, ನಾಲಖಿಲ್ಯೇಶ್ವರ, ನರ್ಮದೇಶ, ಮಾತೃತೀರ್ಥ, ದೇವತೀರ್ಥ, ಮಚ್ಛಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಶಿಖಿತೀರ್ಥ, ಕೋಟೀತೀರ್ಥ, ಕೋಟೀಶ್ವರೀ, ಪಿತಾನುಹನ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಮಾಂಡವ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ನಾರಾಯಣೇಶ, ಅಕ್ರೂರೇಶ, ದೇವಖಾತ, ಸಿದ್ಧರುದ್ರ, ವೈದ್ಯನಾಥ, ಮಾತೃತೀರ್ಥ, ಕುರರೀ ತೀರ್ಥ, ಧೌಂಢೇಶ, ದಶಕನ್ಯಕ, ಸುವರ್ಣಬಿಂದು, ಋಣಪಾಪಪ್ರಮೋಚನ ತೀರ್ಥ, ಭಾರಭೂತೇಶ್ವರ, ಮುಂಡೀಶ್ವರ, ಏಕಶಾಲ, ಡಿಂಡಿಪಾಣಿ, ಅಪ್ಸರ ಸ್ತೀರ್ಥ, ಮುನ್ಯಾಲಯ, ಮಾರ್ಕಂಡ, ಗಣಿತಾದೇವತಾ, ಆಮಲೇಶ್ವರ, ಕಂಧೇಶ್ವರ, ಆಷಾಢೀತೀರ್ಥ, ಶೃಂಗೀತೀರ್ಥ, ಬಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಕಪಾಲೇಶ, ಮಾರ್ಕಂಡ, ಕಪಿಲೇಶ, ಏರಂಡೀಸಂಗಮ, ಏರಂಡೀದೇವತಾತೀರ್ಥ, ರಾಮ

ಲೋಟೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ತಲ್ಲುಂಕೇಶನಾಮಕಂ ತಥಾ |

ನೃಷಖಾತಂ ತತ್ರಕುಂಡಂ ತಥೈವ ಋಷಿಸತ್ತಮಾಃ || ೧೦೫ ||

ತಥಾ ಹಂಸೇಶ್ವರಂ ನಾನು ತಿಲಾದಂ ವಾಸನೇಶ್ವರಂ |

ತಥಾ ಕೋಟೇಶ್ವರಂ ತೀರ್ಥಮಲಿಕಾತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ |

ಏಮಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಂ ಚ ರೇವಾಸಾಗರಸಂಗಮೇ || ೧೦೬ ||

ನಿವಂ ತೀರ್ಥಾವಲಿಃ ಪುಣ್ಯಾ ಮಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಮಹರ್ಷಯಃ |

ತೀರ್ಥಮುಕ್ತಾವಲಿಃ ಪುಣ್ಯಾ ಗೃಧಿತಾ ತಟಿರಜ್ಜುನಾ || ೧೦೭ ||

ಸರ್ಮದಾನೀರನಿರ್ಣಿಕ್ತಾ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯವಿನಿಮಿತ್ತಾ |

ನುಂಡನಾಯೇಹ ಸಾಧುನಾಂ ಸರ್ವಲೋಕಹಿತಾಯ ಚ || ೧೦೮ ||

ದುರಿತಧ್ವಾಂತಶಮನೀ ಧಾರ್ಯಾ ಧರ್ಮಾರ್ಥಿಭಿಃ ಸದಾ |

ಅಹೋರಾತ್ರಕೃತಂ ಪಾಪಂ ಸಕೃಜ್ಜಪ್ತ್ವಾತು ನಾಶಯೇತ್ || ೧೦೯ ||

ತ್ರಿಕಾಲಂ ಜಪ್ತ್ವಾ ಮಾಸೋತ್ಥಂ ಶಿವಾಗ್ರೇ ಚ ತ್ರಿಮಾಸಿಕಂ |

ನಾಸಂ ಜಪ್ತ್ವಾಽಥ ವರ್ಷೋತ್ಥಂ ವರ್ಷಂ ಜಪ್ತ್ವಾ ಶತಾಬ್ದಿಕಂ || ೧೧೦ ||

ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲೇ ಚ ವಿಸ್ತಾಣಾಂ ಭುಂಜತಾಂ ಪುರತಃ ಸ್ಥಿತಃ |

ಪಠಂಸ್ತೀರ್ಥಾವಲಿಂ ಪುಣ್ಯಾಂ ಗಯಾಶ್ರಾದ್ಧಪ್ರದೋ ಭವೇತ್ || ೧೧೧ ||

ತೀರ್ಥ, ಜಮದಗ್ನಿತೀರ್ಥ, ರೇವಾಸಾಗರಸಂಗಮ, ಲೋಟೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಲುಂಕೇಶ, ನೃಷಖಾತಕುಂಡ, ಹಂಸೇಶ್ವರ, ತಿಲಾದ, ವಾಸನೇಶ್ವರ, ಕೋಟೇಶ್ವರ, ಅಲಿಕಾತೀರ್ಥ, ಏಮಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಇವುಗಳಿರುವುವು.

೧೦೭-೧೦೯. ಮಹರ್ಷಿಗಳೆ! ನಾನು ಹೀಗೆ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ತೀರ್ಥ ಸಮೂಹವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಮುನಿಯು ಸಾಧುಗಳ ಅಲಂಕಾರ ಕ್ವಾಗಿಯೂ, ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಹಿತಕ್ವಾಗಿಯೂ ನರ್ಮದಾತಟವೆಂಬ ದಾರದಿಂದ ಸಚ್ಚಿ ನರ್ಮದಾನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೋಯಿಸಿದ ಈ ತೀರ್ಥಾವಲಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಪಾಪಾಂಧಕಾರವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಈ ತೀರ್ಥಾವಲಿಯು ಧರ್ಮಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಧರಿಸಲರ್ಹವಾದುದು. ಇದನ್ನು ಒಂದುಸಾರಿ ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ಒಂದು ವಸ ಮಾಡಿದ ವಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೧೧೦. ಶಿವನ ಮುಂದೆ ಇದನ್ನು ತ್ರಿಕಾಲ ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ವಾಪವೂ, ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷದ ವಾಪವೂ, ಒಂದು ವರ್ಷ ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ವಾಪವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೧೧೧. ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಭೋಜನಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವರ ಮುಂದೆ ಈ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ತೀರ್ಥಾವಲಿಯನ್ನು ಪರಿಸಿದರೆ ಗಯಾಶ್ರಾದ್ಧದ ಫಲವುಂಟಾಗುವುದು.

ಪೂಜಾಕಾಲೇ ಚ ದೇವಾನಾಂ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಪುರತಃ ಪಠನ್ |

ಪ್ರೀಣಯೇತ್ಸರ್ವದೇವಾಂಶ್ಚ ಪುನಾತಿ ಸಕಲಂ ಕುಲಂ || ೧೧೨ ||

ಏನಂ ತೀರ್ಥಾವಲಿಃ ಪುಣ್ಯಾ ರೇವಾತೀರದ್ವಯಾಶ್ರಿತಾ |

ಮಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠಾಸ್ತಥೈವ ಶೃಣುತಾಃನಘಾಃ || ೧೧೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ತೀರ್ಥಾವಲಿಕಥನಂ ” ನಾಮ ತ್ರಿಂಶದಧಿಕದ್ವಿಶತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೧೨ ಪೂಜೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ಮುಂದೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಇದನ್ನು ಪಠಿಸಿದರೆ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳು ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವರು ಸಮಸ್ತ ಕುಲಗಳೂ ಪವಿತ್ರವಾಗುವುವು.

೧೧೩ ಮುನಿವರ್ಯರೆ! ನಾನು ಹೀಗೆ ನರ್ತನದಾದಿಯ ಎರಡು ದಡಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥಾವಲಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಅದನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಕೇಳಿರಿ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ತೀರ್ಥಾವಲಿಕಥನಂ ” ಎಂಬ

ಇನ್ನೂರಮೂವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧೈಕತ್ರಿಸ್ತದಧಿಕದ್ವಿಸ್ತತತನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ತೀರ್ಥಸಂಖ್ಯಾಪರಿಗಣನವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಸೂತ ಉವಾಚ :-

ತಥೈವ ತೀರ್ಥಸ್ತಬಕಾನ್ ವಕ್ಷ್ಯೇಽಹಮೃಷಿಸತ್ತಮಾಃ ।
ಯೈಸ್ತು ತೀರ್ಥಾವಲೀಗುಂಘಃ ಪೂರ್ವೋಕ್ತೈರೇಕತಃಕೃತಃ ॥ ೧ ॥
ವಿಭಕ್ತೋ ಭಕ್ತಲೋಕಾನಾಮಾನಂದಪ್ರಥನಃ ಶುಭಃ ।
ಮೃಕಂಡುತನಯಃ ಪೂರ್ವಂ ಪ್ರಾಹ ಪಾರ್ಥಾಯ ಪೃಚ್ಛತೇ ॥ ೨ ॥
ಯಥಾ ತಥಾಹಂ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಸ್ತಬಕಾನಿಹ ।
ಶಿವಾಂಬುಪಾನಜಾ ಪುಣ್ಯಾ ರೇವಾ ಕಲ್ಪಲತಾ ಕಿಲ ॥ ೩ ॥
ತೀರದ್ವಯೋದ್ಭೂತತೀರ್ಥಪ್ರಸೂನೈಃ ಪುಷ್ಪಿತಾ ಶುಭಾ ।
ಯತ್ಪುಣ್ಯಗಂಧಲಕ್ಷ್ಮಾ ನೈ ತೈಲೋಕ್ಯಂ ಸುರಭೀಕೃತಂ ॥ ೪ ॥
ತತ್ಪುಷ್ಪಮಕರಂದಸ್ಯ ರಸಾಸ್ವಾದವಿದುತ್ತಮಃ ।
ಭ್ರಮರಃ ಖಲು ಮಾರ್ಕಂಡೋ ಮುನಿರ್ಮತಿಮತಾಂ ವರಃ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ತೀರ್ಥಸಂಖ್ಯಾಪರಿಗಣನವರ್ಣನಂ

೧. ಶ್ರೀ ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮುನಿವರ್ಯರೆ! ಹಾಗೆಯೇ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ರಚಿಸಿದ ತೀರ್ಥಸ್ತಬಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

೨. ಭಕ್ತರಿಗಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿದ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಈ ತೀರ್ಥ ಸ್ತಬಕವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದುದು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಹೇಳಿರುವನು.

೩-೪. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ತೀರ್ಥಸ್ತಬಕಗಳನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುವೆನು. ಶಿವನೆಂಬ ಅಂಬುಪಾನದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ನರ್ಮದೆಯೆಂಬ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವು ಎರಡು ದಡಗಳಲ್ಲಿರುವ ತೀರ್ಥಗಳೆಂಬ ಹೂವುಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿ ಪುಣ್ಯವೆಂಬ ಗಂಧ ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸುವಾಸನೆಗೊಳಿಸಿತು.

೫. ಆ ಪುಷ್ಪದ ಮಕರಂದದ ರಸಾಸ್ವಾದಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾದ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಮುನಿಯು ಭ್ರಮರದಂತಿರುವನು.

ತತ್ಪುಷ್ಪಮಾಲಾಂ ಹೃದಯೇ ತೀರ್ಥಸ್ತುಬಕಚಿತ್ರಿತಾಂ ।
 ದಧಾತಿ ಸತತಂ ಪುಣ್ಯಾಂ ಮುನಿಭೃಗುಕುಲೋದ್ವಹಃ ।
 ತಸ್ಯಾಃ ಸ್ತುಬಕಸಂಸ್ಥಾನಂ ವಕ್ಷ್ಯೇಹಮೃಷಿಸತ್ತಮಾಃ ॥ ೬ ॥
 ಓಂಕಾರತೀರ್ಥಮಾರಭ್ಯ ಯಾವತ್ಪಶ್ಚಿಮಸಾಗರಂ ।
 ಸಂಗಮಾಃ ಪಂಚತ್ರಿಂಶದ್ವೈ ನದೀನಾಂ ಪಾಪನಾಶನಾಃ ॥ ೭ ॥
 ದಶೈಕಮುತ್ತರೇ ತೀರೇ ಸ ತ್ರಿವಿಂಶತಿ ದಕ್ಷಿಣೇ ।
 ಪಂಚತ್ರಿಂಶತ್ತಮಾಃ ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ರೇನಾಸಾಗರಸಂಗಮಃ ॥ ೮ ॥
 ಸಂಗಮೈಃ ಸಹಿತಾನ್ಯೇವಂ ರೇನಾತೀರದ್ವಯೇಽಪಿ ಚ ।
 ಚತುಃಶತಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಿ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ ॥ ೯ ॥
 ತ್ರಿಶತಂ ಶಿವತೀರ್ಥಾನಿ ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶತ್ಸಮನ್ವಿತಂ ।
 ತತ್ತ್ವಾಪಿ ವ್ಯಕ್ತಿಶೋ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಶೃಣುಧ್ವಂ ತಾನಿ ಸತ್ತಮಾಃ ॥ ೧೦ ॥
 ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರತೀರ್ಥಾನಿ ದಶ ತೇಷು ಮುನೀಶ್ವರಾಃ ।
 ದಶಾದಿತ್ಯಭನಾನ್ಯತ್ರ ನಮೈವ ಕಪಿಲೇಶ್ವರಾಃ ॥ ೧೧ ॥
 ಸೋಮಸಂಸ್ಥಾಪಿತಾನ್ಯಷ್ಟಾ ತಾವಂತೋ ನರ್ಮದೇಶ್ವರಾಃ ।
 ಕೋಟೀತೀರ್ಥಾನ್ಯಥಾಷ್ಟಾ ಚ ಸಪ್ತ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾಸ್ತಥಾ ॥ ೧೨ ॥
 ನಾಗೇಶ್ವರಾಶ್ಚ ಸಪ್ತೈವ ರೇನಾತೀರದ್ವಯೇಽಪಿ ತು ।
 ಸಪ್ತೈವ ವಹ್ನಿವಿಹಿತಾನ್ಯಥಾಪ್ತ್ಯಾವರ್ತಸಪ್ತಕಂ ॥ ೧೩ ॥

೬. ಭೃಗುವಂಶಜಾತನಾದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಮುನಿಯು ತೀರ್ಥಗಳೆಂಬ ಸ್ತುಬಕದಿಂದ ಚಿತ್ರಿತವಾದ ಆ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯನ್ನು ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವನು. ಅದರ ಸ್ತುಬಕಗಳನ್ನು ನಾನು ಹೇಳುವೆನು.

೭ ಓಂಕಾರತೀರ್ಥವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರದವರೆಗೆ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಮೂವತ್ತೈದು ನದಿಗಳ ಸಂಗಮಗಳಿರುವುವು.

೮-೧೦. ಆ ನರ್ಮದೆಯ ಉತ್ತರದಡದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ತೀರ್ಥಗಳು, ದಕ್ಷಿಣದಡದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರ ತೀರ್ಥಗಳು, ಮೂವತ್ತೈದು ಸಂಗಮಗಳು, ಮುನ್ನೂರಮೂವತ್ತಮೂರು ಶಿವತೀರ್ಥಗಳು ಹೀಗೆ ನಾನೂರು ತೀರ್ಥಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ.

೧೧-೧೩. ಮುನಿವಯರೆ! ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಹತ್ತು ಆದಿತ್ಯತೀರ್ಥಗಳು, ಒಂಬತ್ತು ಕಪಿಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಎಂಟು ಸೋಮತೀರ್ಥಗಳು, ಎಂಟು ನರ್ಮದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಎಂಟು ಕೋಟೀರ್ಥಗಳು, ಏಳು ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಏಳು ನಾಗೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಏಳು ಅಗ್ನಿತೀರ್ಥಗಳು, ಏಳು ಅವರ್ತಗಳು, ಐದು ಕೇದಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಐದು

ಕೇದಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಾನಿ ಪಂಚ ಪಂಚೇಂದ್ರಜಾನಿ ಚ	
ವರುಣೇಶಾಶ್ಚ ಪಂಚೈವ ಪಂಚೈವ ಧನದೇಶ್ವರಾಃ	೧೪
ದೇವತೀರ್ಥಾನಿ ಪಂಚೈವ ಚತ್ವಾರೋ ನೈ ಯಮೇಶ್ವರಾಃ	
ವೈದ್ಯನಾಥಾಶ್ಚ ಚತ್ವಾರಶ್ಚತ್ವಾರೋ ನಾನರೇಶ್ವರಾಃ	೧೫
ಅಂಗಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಾನಿ ತಾನಂತೈವ ಮುನೀಶ್ವರಾಃ	
ಸಾರಸ್ವತಾನಿ ಚತ್ವಾರಿ ಚತ್ವಾರೋ ದಾರುಕೇಶ್ವರಾಃ	೧೬
ಗೌತಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಾನಿ ತ್ರೀಣಿ ರಾಮೇಶ್ವರಾಸ್ತ್ರಯಃ	
ಕಪಾಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಾನಿ ತ್ರೀಣಿ ಹಂಸಕೃತಾನಿ ಚ	೧೭
ತ್ರೀಣೈವ ಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥಾನಿ ತ್ರಯೋ ನೈ ವಿಮಲೇಶ್ವರಾಃ	
ಸಹಸ್ರಯಜ್ಞತೀರ್ಥಾನಿ ತ್ರೀಣೈವ ಮುನಿರಬ್ರವೀತ್	೧೮
ಭೀಮೇಶ್ವರಾಸ್ತ್ರಯಃ ಋತಾಃ ಸ್ವರ್ಣತೀರ್ಥಾನಿ ತ್ರೀಣಿ ಚ	
ಧೌತಪಾಪದ್ವಯಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಕರಂಜೇಶದ್ವಯಂ ತಥಾ	೧೯
ಋಣಮೋಚನತೀರ್ಥಂ ದ್ವೇ ತಥಾ ಸ್ಕಂದೇಶ್ವರದ್ವಯಂ	
ದಶಾಶ್ವಮೇಧತೀರ್ಥೇ ದ್ವೇ ನಂದಿತೀರ್ಥದ್ವಯಂ ದ್ವಿಜಾಃ	೨೦
ಮನ್ಮಥೇಶದ್ವಯಂ ಚೈವ ಭೃಗುತೀರ್ಥದ್ವಯಂ ತಥಾ	
ಪರಾಶರೇಶ್ವರೌ ದ್ವೌ ಚ ಅಯೋನೀಸಂಭವದ್ವಯಂ	೨೧
ವ್ಯಾಸೇಶ್ವರದ್ವಯಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪಿತೃತೀರ್ಥದ್ವಯಂ ತಥಾ	
ನಂದಿಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥೇ ದ್ವೇ ದ್ವೌ ಚ ಗೋಪೇಶ್ವರೌ ಸ್ಮೃತೌ	೨೨

ಇಂದ್ರತೀರ್ಥಗಳು, ಐದು ವರುಣೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಐದು ಧನದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಐದು ದೇವತೀರ್ಥಗಳು, ನಾಲ್ಕು ಯಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ನಾಲ್ಕು ವೈದ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ನಾಲ್ಕು ನಾನರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ನಾಲ್ಕು ಅಂಗಾರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ನಾಲ್ಕು ಸಾರಸ್ವತೀರ್ಥಗಳು, ನಾಲ್ಕು ದಾರುಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಮೂರು ಗೌತಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಮೂರು ರಾಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಮೂರು ಹಂಸಕೃತವಾದ ಕಪಾಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಮೂರು ಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥಗಳು, ಮೂರು ವಿಮಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಮೂರು ಸಹಸ್ರಯಜ್ಞತೀರ್ಥಗಳು, ಮೂರು ಭೀಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಮೂರು ಸ್ವರ್ಣತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಧೌತಪಾಪತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಕರಂಜೇಶತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಋಣಮೋಚನತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಸ್ಕಂದೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ದಶಾಶ್ವಮೇಧತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ನಂದಿತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಮನ್ಮಥೇಶತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಭೃಗುತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಪರಾಶರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಅಯೋನೀಜತೀರ್ಥಗಳು,

ಮಾರುತೇಶದ್ವಯಂ ತದ್ವದ್ವಾದ್ವಿ ಚ ಜ್ವಾಲೇಶ್ವರೌ ಸ್ಮೃತೌ ।	
ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದ್ವಯಂ ಪುಣ್ಯಮಪ್ಸರೇಶದ್ವಯಂ ತಥಾ	೨೩
ಪಿಪ್ಪಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥೇ ದ್ವೇ ಮಾಂಡವ್ಯೇಶ್ವರಸಂಜ್ಞಿತೇ ।	
ದ್ವೀಪೇಶ್ವರದ್ವಯಂ ಚೈವ ಸ್ರಾಹ ತದ್ವದ್ಭೃಗೂದ್ವಹಃ ।	
ಉತ್ತರೇಶ್ವರತೀರ್ಥೇ ದ್ವೇ ಅಶೋಕೇಶದ್ವಯೌ ತಥಾ	೨೪
ದ್ವೇ ಯೋಧನಪುರೇ ಚೈವ ರೋಹಿಣೀತೀರ್ಥಕದ್ವಯಂ ।	
ಲುಂಕೇಶ್ವರದ್ವಯಂ ಖ್ಯಾತಮಾಖ್ಯಾನಂ ಮುನಿನಾ ತಥಾ	೨೫
ಸೈಕೋನನಿಂಶತಿಶತಂ ತೀರ್ಥಾನ್ಯೈಕೈಕಶೋ ದ್ವಿಜಾಃ ।	
ಸ್ತಬಕೇಷು ಕೃತಂ ತೀರ್ಥಂ ದ್ವಿಶತಂ ಸ ಚತುರ್ದಶಂ	೨೬
ಶೈವಾನ್ಯೇತಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ವೈಷ್ಣವಾನಿ ಚ ಸತ್ತಮಾಃ ।	
ಶೃಣುಧ್ವಂ ಪ್ರೇಚ್ಯಮಾನಾನಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಶಕ್ತಾನಿ ಚ ಕ್ರಮಾತ್	೨೭
ಅಷ್ಟಾನಿಂಶತಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ವೈಷ್ಣವಾನ್ಯಬ್ರವೀನ್ಮುನಿಃ ।	
ತೇಷು ವಾರಾಹತೀರ್ಥಾನಿ ಷಡೇವ ಮುನಿಸತ್ತಮಾಃ	೨೮
ಚತ್ವಾರಿ ಚಕ್ರತೀರ್ಥಾನಿ ಶೇಷಾಣ್ಯಷ್ಟಾದಶೈವ ಹಿ ।	
ವಿಷ್ಣುವಾಧಿಸ್ತಿತಾನ್ಯೇವ ಸ್ರಾಹ ಪೂರ್ವಂ ಮೃಕಂಡಜಃ	೨೯

ಎರಡು ವ್ಯಾಸೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಪಿತೃತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಗೋವೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಮಾರುತೇಶತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಜಾಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಅಪ್ಸರ ಸ್ತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಪಿಪ್ಪಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಮಾಂಡವ್ಯೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ದ್ವೀಪೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಉತ್ತರೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಅಶೋಕೇಶತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಯೋಧನಪುರಗಳು, ಎರಡು ರೋಹಿಣೀ ತೀರ್ಥಗಳು, ಎರಡು ಲುಂಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥಗಳು ಆಗಿರುವುವು.

೨೬-೨೭. ನೂರಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಮತ್ತು ಇನ್ನೂರಹದಿನಾಲ್ಕು ತೀರ್ಥ ಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಶೈವತೀರ್ಥಗುಚ್ಛಗಳಾಗಿರುವುವು. ಇನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳುವ ವೈಷ್ಣವ, ಬ್ರಾಹ್ಮ, ಶಾಕ್ತತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೇಳಿರಿ.

೨೮-೨೯. ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಟು ವೈಷ್ಣವತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಆರು ವಾರಾಹತೀರ್ಥ ಗಳೂ, ನಾಲ್ಕು ಚಕ್ರತೀರ್ಥಗಳೂ ಆಗಿರುವುವು. ಉಳಿದ ಹದಿನೆಂಟು ತೀರ್ಥ ಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿಷ್ಣುವೇ ನೆಲೆಸಿರುವನು ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

ತಥೈವ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಿದ್ಧೈಃ ಸಪ್ತ ತೀರ್ಥಾನ್ಯವೀನದತ್ ।

ತ್ರಿಷು ಚ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪೂಜಾ ಬ್ರಹ್ಮೇಶಾಶ್ಚ ತುರೋಽಪರೇ ।

ಅಷ್ಟಾವಿಂಶನ್ಮಯಾ ಖ್ಯಾತಾ ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ ಯಥಾಕ್ರಮಂ ॥ ೩೦ ॥

ಏತತ್ಪವಿತ್ರಮತುಲಂ ಹ್ಯೇತತ್ಪಾಪಹರಂ ಪರಂ ।

ನರ್ಮದಾಚರಿತಂ ಪುಣ್ಯಂ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಮುನಿಭಾಷಿತಂ ॥ ೩೧ ॥

ಸೂತ ಉವಾಚ :-

ಏವಮುದ್ದೇಶತಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ರೇವಾತೀರ್ಥಕ್ರಮೋ ಮಯಾ ।

ಯಥಾ ಸಾರ್ಥಾಯ ಸಂಕ್ಷೇಪಾನ್ಮಾರ್ಕಂಡೋ ಮುನಿರಬ್ರವೀತ್ ॥ ೩೨ ॥

ಅವಾಂತರಾಣಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ತೇಷು ಗುಪ್ತಾನ್ಯನೇಕಶಃ ।

ಯತ್ರ ಯಾವತ್ಪ್ರಮಾಣಾನಿ ತಾನ್ಯಾರ್ಕಣ್ಯತಾನಪಾಃ ॥ ೩೩ ॥

ಓಂಕಾರತೀರ್ಥಪರಿತಃ ಪರ್ವತಾದಮರಂಕಟಾತ್ ।

ಕ್ರೋಶದ್ವಯೇ ಸರ್ವದಿಕ್ಷು ಸಾರ್ಧಕೋಟಿತ್ರಯಾ ಮತಾ ॥ ೩೪ ॥

ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಸಂಖ್ಯಯಾ ಗುಪ್ತ ಪ್ರಕಟಾನಾಂ ದ್ವಿಚೋತ್ತಮಾಃ ।

ಕೋಟಿರೇಕಾತು ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಕಪಿಲಾಸಂಗಮೇ ಪೃಥಕ್ ॥ ೩೫ ॥

೩೦. ಹಾಗೆಯೇ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೀಯುವ ಏಳು ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥಗಳಿರುವುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಪೂಜೆಯು ನಡೆಯುವುದು. ಉಳಿದ ನಾಲ್ಕು ತೀರ್ಥಗಳು ಬ್ರಹ್ಮೇಶತೀರ್ಥಗಳು. ಹೀಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.

೩೧. ಮುನಿಯು ಹೇಳಿರುವ ಈ ನರ್ಮದಾಚರಿತ್ರೆಯು ಪವಿತ್ರವೂ, ಪಾಪ ನಾಶಕವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೩೨. ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—ಮಾರ್ಕಂಡಮುನಿಯು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಈ ರೇವಾತೀರ್ಥಕ್ರಮವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.

೩೩. ಪರಿಶುದ್ಧರಾದ ಮುನಿಗಳೆ! ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅವಾಂತರತೀರ್ಥಗಳು ಅಡಗಿರುವುವು. ಎಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ತೀರ್ಥಗಳು ಅಡಗಿರುವುವು ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ.

೩೪. ಓಂಕಾರತೀರ್ಥದ ಸುತ್ತಲೂ ಅಮರಕಂಟಕದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೂರುನೇಕೋಟಿ ತೀರ್ಥಗಳಿರುವುವು.

೩೫. ಕಪಿಲಾಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಒಂದುಕೋಟಿ ತೀರ್ಥಗಳು ಗುಪ್ತವಾಗಿರುವುವು.

ಅಶೋಕವನಿಕಾಯಾಶ್ಚ ತೀರ್ಥಂ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ।	
ಶತಮಂಗಾರಗರ್ತಾಯಾಃ ಸಂಗಮೇ ಮುನಿಸತ್ತಮಾಃ	೩೬
ತೀರ್ಥಾನಾಮಯುತಂ ತದ್ವತ್ಕುಬ್ಜಾಯಾಃ ಸಂಗಮೇ ಸ್ಥಿತಂ ।	
ಶತಂ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾಯಾಃ ಸಂಗಮೇ ಸಮವಸ್ಥಿತಂ	೩೭
ತೀರ್ಥಾನಾಮಷ್ಟಷಷ್ಟಿಶ್ಚ ವಿಶೋಕಾಸಂಗಮೇ ಸ್ಥಿತಾ ।	
ತಥಾ ಸಹಸ್ರಂ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಸಂಸ್ಥಿತಂ ವಾಗುಸಂಗಮೇ	೩೮
ಶತಂ ಸರಸ್ವತೀಸಂಗೇ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ಶತದ್ವಯಂ ।	
ಸಹಸ್ರಂ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥೇಷು ಮಾಹಿಷ್ವತ್ಯಾನುಧಾಸಯುತಂ	೩೯
ಶೂಲಭೇದೇ ಚ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಸಾಗ್ರಂ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ಸ್ಥಿತಂ ದ್ವಿಜಾಃ ।	
ದೇವಗ್ರಾಮೇ ಸಹಸ್ರಂ ಚ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಮುನಿರಬ್ರವೀತ್	೪೦
ಲುಂಕೇಶ್ವರೇ ಚ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಸಾಗ್ರಾ ಸಪ್ತಶತೇ ಸ್ಥಿತಾ ।	
ತೀರ್ಥಾನ್ಯಷ್ಟೋತ್ತರಶತಂ ಮಣಿನದ್ಯಾಶ್ಚ ಸಂಗಮೇ ।	
ವೈದ್ಯನಾಥೇ ಚ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಶತಮಷ್ಟಾಧಿಕಂ ವಿದುಃ	೪೧
ಏವಂ ತಾವತ್ಪ್ರಮಾಣಾನಿ ತೀರ್ಥೇ ಕುಂಭೇಶ್ವರೇ ದ್ವಿಜಾಃ ।	
ಸಾಗ್ರಂ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ಚ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಸ್ಥಿತಂ ರೇವೋರಿಸಂಗಮೇ	೪೨
ತತಶ್ಚಾಪ್ಯಧಿಕಾನಿ ಸ್ಮೃತಿ ನಾರ್ಕಂಡಭಾಷಿತಂ ।	
ಅಷ್ಟಾಶೀತಿ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ನ್ಯಾಸದ್ವೀಸಾಶ್ರಿತಾನಿ ಚ	೪೩
ಸಂಗಮೇ ಚ ಕರಂಜಾಯಾಃ ಸ್ಥಿತಮಷ್ಟೋತ್ತರಾಸಯುತಂ ।	
ಏರಂಡೀಸಂಗಮೇ ತದ್ವತ್ತೀರ್ಥಾನ್ಯಷ್ಟಾಧಿಕಂ ಶತಂ	೪೪
ಧೂತಪಾಪೇ ಚ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಷಷ್ಠಿರಷ್ಟಾಧಿಕಾ ಸ್ಥಿತಾ ।	
ಸ್ಯಂದತೀರ್ಥೇ ಶತಂ ಪುಣ್ಯಂ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಮುನಿರುಕ್ತವಾನ್	೪೫

೩೬-೪೮. ಅಶೋಕವನಿಕಾತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯತೀರ್ಥಗಳೂ, ಅಂಗಾರಗರ್ತ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ನೂರು ತೀರ್ಥಗಳೂ, ಕುಬ್ಜಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಅಯುತತೀರ್ಥಗಳೂ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ನೂರು ತೀರ್ಥಗಳೂ, ವಿಶೋಕಾಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಅರುವತ್ತೆಂಟು ತೀರ್ಥಗಳೂ, ವಾಗುಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ತೀರ್ಥಗಳೂ, ಸರಸ್ವತೀಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ನೂರು ತೀರ್ಥಗಳೂ, ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂರು ತೀರ್ಥಗಳೂ, ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ತೀರ್ಥಗಳೂ, ಮಾಹಿಷ್ಮತಿಯಲ್ಲಿ ಅಯುತತೀರ್ಥಗಳೂ, ಶೂಲಭೇದದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯತೀರ್ಥಗಳೂ, ದೇವಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ತೀರ್ಥಗಳೂ, ಲುಂಕೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಏಳನೂರು ತೀರ್ಥಗಳೂ, ಮಣಿನದೀ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ನೂರೆಂಟು ತೀರ್ಥಗಳೂ, ವೈದ್ಯನಾಥದಲ್ಲಿ ನೂರೆಂಟು ತೀರ್ಥಗಳೂ, ಧೂತಪಾಪದಲ್ಲಿ ಅರುವತ್ತೆಂಟು ತೀರ್ಥಗಳೂ, ಸ್ಯಂದತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನೂರು

ಕೋಹನೇಶೇ ಚ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಪಷ್ಪಿರಷ್ಟಾಧಿಕಾ ಸ್ಥಿತಾ |
 ಸಾರ್ಧಕೋಟೀ ಚ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಸ್ಥಿತಾ ವೈ ಕೋರಿಲಾಪುರೇ || ೪೬ ||
 ರಾಮಕೇಶವತೀರ್ಥೇಚ ಸಹಸ್ರಂ ಸಾಗ್ರಮುಕ್ತನಾನ್ |
 ಅಸ್ಮಾಹಕೇ ಸಹಸ್ರಂಚ ತೀರ್ಥಾನಿ ನಿವಸಂತಿ ಹಿ || ೪೭ ||
 ಲಕ್ಷಾಷ್ಟಕಂ ಸಹಸ್ರೇದ್ವೇ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ |
 ತೀರ್ಥಾನಿ ಕಥಯಾಮಾಸ ಪುರಾ ಪಾರ್ಥಾಯ ಭಾರ್ಗವಃ || ೪೮ ||
 ಶತಮಷ್ಟಾಧಿಕಂ ಪ್ರಾಹ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಸಂಗಮೇಷುಚ |
 ನದೀನಾಮವಶಿಷ್ಟಾನಾಂ ಕಾವೇರೀಸಂಗಮಂ ವಿನಾ || ೪೯ ||
 ಕಾವೇರ್ಯಾಃ ಸಂಗಮೇ ವಿಪ್ರಾಃ ಸ್ಥಿತಾ ಪಂಚಶತೀ ತಥಾ |
 ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಪರ್ವಸು ತಥಾ ವಿಶೇಷೋ ಮುನಿನೋದಿತಃ || ೫೦ ||
 ಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥಂಹಿ ಸತ್ಪ್ರಾಹುಃ ಪುರಾಣಪುರುಷಾಶ್ರಿತಂ |
 ಭೃಗೋಃ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ಚ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಕೋಟೀರೇಕಾ ಸಮಾಶ್ರಿತಾ || ೫೧ ||
 ಸಾಧಿಕಾನಾಮೃಷಿಶ್ರೇಷ್ಠಾ ವಕ್ತುಂ ಶಕ್ತೋ ಹಿ ಕೋ ಭವೇತ್ |
 ಸರ್ವಾನುರಾಶ್ರಯಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾಶ್ರಯಂ ತಥಾ || ೫೨ ||
 ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ವಿಖ್ಯಾತಂ ಪೂಜಿತಂ ಸಿದ್ಧಿಸಾಧನಂ |
 ಭಾರಭೂತ್ಯಾಂಚ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಸ್ಥಿತಮುಷ್ಣೋತ್ತರಂ ಶತಂ || ೫೩ ||

ತೀರ್ಥಗಳೂ, ಕೋಹನೇಶದಲ್ಲಿ ಅರುವತ್ತೆಂಟುತೀರ್ಥಗಳೂ, ಕೋರಿಲಾಪುರದಲ್ಲಿ
 ಒಂದುವರೆ ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥಗಳೂ, ರಾಮಕೇಶವತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ತೀರ್ಥಗಳೂ,
 ಅಸ್ಮಾಹಕದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ತೀರ್ಥಗಳೂ, ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಎಂಟುಲಕ್ಷ ಎರಡು
 ಸಾವಿರ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಇರುವುವು, ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರ
 ನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

೪೯. ಕಾವೇರೀಸಂಗಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ನದಿಗಳ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ
 ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನೂರೆಂಟು ತೀರ್ಥಗಳಿರುವುವು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

೫೦. ವಿವ್ರರಿ! ಕಾವೇರೀಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಏನೂರು ತೀರ್ಥಗಳಿವೆ. ಮುನಿಯು
 ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಪರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

೫೧-೫೩. ಪುರಾಣಪುರುಷಾಶ್ರಿತವಾದ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥವೆನ್ನು
 ವರು. ಭೃಗುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದುಕೋಟಿ ತೀರ್ಥಗಳಿರುವುವು. ಋಷಿವರ್ಯರೆ!
 ಇದನ್ನು ಹೇಳಲು ಯಾವನು ಶಕ್ತನಾದಾನು. ಇದು ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ,
 ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯವೂ, ತ್ರಿಭುವನದಲ್ಲಿ ವಿಖ್ಯಾತವೂ, ಸಿದ್ಧಿ
 ಸಾಧನವೂ ಆಗಿರುವುದು. ಭಾರಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ನೂರೆಂಟು ತೀರ್ಥಗಳಿರುವುವು.

ಅಕ್ರೂರೇಶ್ವರತೀರ್ಥೇ ಚ ಸಾರ್ಧಂ ತೀರ್ಥಶತಂ ಸ್ಥಿತಂ ।

ವಿಮಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥೇತು ರೇವಾಸಾಗರಸಂಗಮೇ ।

ದಶಾಯುತಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಸಾಧಿಕಾನ್ಯಬ್ರವೀನ್ಮನಿಃ

॥ ೫೪ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಆವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ ತೀರ್ಥಸಂಖ್ಯಾಪರಿಗಣನವರ್ಣನಂ ”

ನಾಮೈಕತ್ರೀಶದಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೫೪. ಅಕ್ರೂರೇಶ್ವರತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನೂರೈವತ್ತು ತೀರ್ಥಗಳೂ, ರೇವಾಸಾಗರ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿರುವ ವಿಮಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಒಂದುಲಕ್ಷ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಇರುವುವು ಎಂದು ಮುನಿಯು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಆವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ ತೀರ್ಥಸಂಖ್ಯಾಪರಿಗಣನವರ್ಣನಂ ” ನೆಂಬ

ಇನ್ನೂರನೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ದ್ವಾತ್ರಿಂಶದಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ರೇವಾಖಂಡಪುಸ್ತಕದಾನಾದಿನಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಸೂತ ಉವಾಚ :-

ಇತಿ ನಃ ಕಥಿತಂ ವಿಸ್ತೃ ರೇವಾನಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ತಮಂ ।
ಯಥೋಪದಿಷ್ಟಂ ಸಾರ್ಥಾಯ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯೇನ ನೈ ಪುರಾ ॥ ೧ ॥
ತಥಾ ತೀರ್ಥಕದಂಬಾಶ್ಚ ತೇಷು ತೀರ್ಥವಿಶೇಷತಃ ।
ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನ ಮಯಾ ಖ್ಯಾತಾ ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ ಯಥಾಕ್ರಮಂ ॥ ೨ ॥
ಏತತ್ಪವಿತ್ರಮತುಲಂ ಹ್ಯೇತತ್ಪಾಪಹರಂ ಪರಂ ।
ನರ್ಮದಾಚರಿತಂ ಪುಣ್ಯಂ ನಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಮುನಿಭಾಷಿತಂ ॥ ೩ ॥
ಸಪ್ತಕಲ್ಪಾನುಗೋ ವಿಪ್ರೋ ನರ್ಮದಾಯಾಂ ಮುನೀಶ್ವರಾಃ ।
ಮೃಕಂಡತನಯೋ ಧೀಮಾನ್ ಪರಮಾರ್ಥವಿದುತ್ತಮಃ ॥ ೪ ॥
ಸಂಸೇವ್ಯ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಿ ನದೀಃ ಸರ್ವಾಶ್ಚ ನೈ ಪುರಾ ।
ಬಹುಕಲ್ಪಸ್ಮರಾಂ ರೇವಾನಾಲಕ್ಷ್ಯ ಶಿವದೇಹಜಾಂ ॥ ೫ ॥
ಮೇ ಕಲೇತಿ ಚ ಶರ್ವೋಕ್ತಾಂ ಶರಣಂ ಶರ್ವಜಾಂ ಯಯೌ ।
ಅಜರಾಮನುರಾಂ ದೇವೀಂ ದೈತ್ಯಧ್ವಂಸಕರೀಂ ಪರಾಂ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ರೇವಾಖಂಡಪುಸ್ತಕದಾನಾದಿನಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ವಿಪ್ರರೆ! ಹಿಂದೆ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡಿದಂತೆ ನಮಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ರೇವಾ ನಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತೇನೆ.

೨. ಹಾಗೆಯೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಸಂಖ್ಯಾಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.

೩. ಮುನಿಯು ಹೇಳಿರುವ ಈ ನರ್ಮದಾನಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯು ಪವಿತ್ರವೂ, ಪಾಪನಾಶಕವೂ, ಅಸದೃಶವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೪-೬. ಮುನಿವರ್ಯರೆ! ಏಳು ಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದವನೂ, ಬುದ್ಧಿವಂತನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ ಆದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನೂ, ಸಮಸ್ತ ನದಿಗಳನ್ನೂ ಸೇವಿಸಿ ಅನೇಕ ಕಲ್ಪಸ್ಮರಣೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ಶಿವನ ಶರೀರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವಳೂ, ಶಿವನಿಂದ ತನ್ನೊಂದು ಕಲೆಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ, ಜರಾಮರಣವಿಲ್ಲದವಳೂ, ದೈತ್ಯನಾಶಕಳೂ, ಅತಿ ವೈಭವದಿಂದ

ಮಹಾನಿಭವಸಂಯುಕ್ತಾಂ ಭವಘ್ನೀಂ ಭವಜಾಹ್ನವೀಂ ।
 ತಸ್ಯಾನಾಬಧ್ಯ ಸತ್ವೇನು ಜಾತಃ ಸೋಽಪ್ಯಜರಾಮರಃ ॥ ೭ ॥
 ಷಷ್ಠಿತೀರ್ಥಸಹಸ್ರಾಣಿ ಷಷ್ಠಿಕೋಟ್ಯಶ್ಚ ಸತ್ತಮಾಃ ।
 ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾನಿ ರೇವಾಯಾಸ್ತೀರಯುಗ್ಮೇ ಪದೇ ಪದೇ ॥ ೮ ॥
 ಸರಿತಃ ಪರಿತಃ ಸಂತಿ ಸತೀರ್ಥಾಸ್ತು ಸಹಸ್ರಶಃ ।
 ನ ತುಲಾಂ ಯಾಂತಿ ರೇವಾಯಾಸ್ತಾಶ್ಚ ಮನ್ಯೇ ಮುನೀಶ್ವರಾಃ ॥ ೯ ॥
 ಏತದ್ವಃ ಕಥಿತಂ ಸರ್ವಂ ಯತ್ಪ್ರಪ್ನುಮುಖಿಲಂ ದ್ವಿಜಾಃ ।
 ಯನ್ಮಹೇಶಮುಖಾಚ್ಚುತ್ವಾ ವಾಯುರಾಹ ಋಷೀನ್ ಪ್ರತಿ ॥ ೧೦ ॥
 ತದ್ವನ್ಮೃಕಂಡತನೋಽಪ್ಯನುಭೂಯಾಖಿಲಾಂ ನದೀಂ ।
 ಸತೀರ್ಥಾಂ ಪದಶಃ ಸ್ತ್ರಾಹ ಸಾಂಡುಪುತ್ರಾಯ ಸಾವನೀಂ ॥ ೧೧ ॥
 ಏತಚ್ಚ ಕಥಿತಂ ಸರ್ವಂ ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ ।
 ನರ್ಮದಾಚರಿತಂ ಪುಣ್ಯಂ ತ್ರೀಷು ಲೋಕೇಷು ದುರ್ಲಭಂ ॥ ೧೨ ॥
 ಕಿಮನ್ಯೈಃ ಸರಿತಾಂ ತೋಯೈಃ ಸೇವಿತೈಸ್ತು ಸಹಸ್ರಶಃ ।
 ಯದಿ ಸಂಸೇವ್ಯತೇ ತೋಯಂ ರೇವಾಯಾಃ ಪಾಪನಾಶನಂ ॥ ೧೩ ॥

ಕೂಡಿದವಳೂ, ಸಂಸಾರದುಃಖನಾಶಕಳೂ, ಭವಜಾಹ್ನವಿಯೂ (ಶಿವಗಂಗೆಯೂ)
 ಆದ ರೇವಾನದಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮರೆಹೊಕ್ಕನು. ಅವನು ಅವಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು
 ಮಾಡಿ ಜರಾಮರಣರಹಿತನಾದನು

೮. ಈ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಎರಡು ದಡಗಳಲ್ಲಿ ಅರುವತ್ತುಕೋಟಿ
 ಅರುವತ್ತುಸಾವಿರ ತೀರ್ಥಗಳಿರುವುವು.

೯. ಮುನಿವರ್ಯರ! ಆ ತೀರ್ಥದ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಸಾವಿರಾರು
 ತೀರ್ಥಗಳೂ ರೇವಾನದಿಯ ಸಾದೃಶ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

೧೦. ದ್ವಿಜರೆ! ವಾಯುವು ಮಹೇಶನ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿ ಋಷಿಗಳಿಗೆ
 ಹೇಳಿದ ಈ ನರ್ಮದಾಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನೀವು ಕೇಳಿದುದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.

೧೧. ಅದರಂತೆಯೇ ಮೃಕಂಡುವಿನ ಮಗನಾದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ
 ಮುನಿಯು ತೀರ್ಥಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಪವಿತ್ರವೂ ಆದ ನರ್ಮದಾನದಿ
 ಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಪದಶಃ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

೧೨. ದ್ವಿಜವರ್ಯರ! ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವಾದ ಪುಣ್ಯಕರ
 ವಾದ ನರ್ಮದಾಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.

೧೩. ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನೀರನ್ನು ಸೇವಿಸಿದರೆ ಇತರ
 ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳ ನೀರನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ?

ಮೇಖಲಾಜಲಸಂಸೇವೀ ಮುಕ್ತಮಾಪ್ನೋತಿ ಶಾಶ್ವತೀಂ	೧೪
ಯಥಾ ಯಥಾ ಭಜೇನ್ಮತ್ಯೋ ಯದ್ಯದಿಚ್ಛತಿ ತೀರ್ಥಗಃ	
ತತ್ತದಾಪ್ನೋತಿ ನಿಯತಂ ಶ್ರದ್ಧಯಾಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾಃಸಿ ಚ	೧೫
ಇದಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಹರಿರಿದಮಿದಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರೋ ಹರಃ	
ಇದಂ ಬ್ರಹ್ಮ ನಿರಾಕಾರಂ ಕೈನಲ್ಯಂ ನರ್ಮದಾಜಲಂ	೧೬
ತಾನದ್ಗರ್ಜಂತಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ನದ್ಯೋ ಹೃದ್ಯಫಲಪ್ರದಾಃ	
ಯಾವನ್ನಸ್ಮರ್ಯತೇ ರೇವಾ ಸೇನಾಹೇವಾ ಕಲೌ ನರೈಃ	೧೭
ಧ್ರುವಂ ಲೋಕೇ ಹಿತಾರ್ಥಾಯ ಶಿವೇನ ಸ್ವಶರೀರತಃ	
ಶಕ್ತಿಃಕಾಸಿ ಸರಿದ್ರೂಪಾ ರೇವೇಯಮನತಾರಿತಾ	೧೮
ತಾನದ್ಗರ್ಜಂತಿ ಯಜ್ಞಾಶ್ಚ ವನಕ್ಷೇತ್ರಾದಯೋ ಭೃಶಂ	
ಯಾವನ್ನ ನರ್ಮದಾನಾಮುಕೀರ್ತನಂ ಕ್ರಿಯತೇ ಕಲೌ	೧೯
ಗರಿಮಾ ಗಣ್ಯತೇ ತಾನತ್ತಪೋದಾನವ್ರತಾದಿಷು	
ನರೈರ್ವಾ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಯಾವದ್ಭುವಿ ಭರ್ಗಭವಾ ಧುನೀ	೨೦

೧೪. ನರ್ಮದಾಜಲವನ್ನು ಸೇವಿಸುವವನು ಶಾಶ್ವತಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೫. ಮಾನವನು ನರ್ಮದಾತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಯಾವಯಾವುದನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಾಗಲಿ, ಅಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಸೇವಿಸುವನೋ ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ಸಿಕ್ಕಿಯವಾಗಿಯೂ ಪಡೆಯುವನು.

೧೬. ನರ್ಮದಾಜಲವು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರ ರೂಪವೂ, ನಿರಾಕಾರ ಪರಬ್ರಹ್ಮರೂಪವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೧೭. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಮಾನವರು ಸೇವಿಸಲರ್ಹವಾದ ರೇವಾನದಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸದಿರುವವರೆಗೆ ತೀರ್ಥಗಳೂ, ಮನೋಹರಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ನದಿಗಳೂ ಗರ್ಜಿಸುವುವು.

೧೮. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಶಿವನು ತನ್ನ ಸ್ವಶರೀರದಿಂದಲೇ ರೇವಾನದೀರೂಪವಾದ ಅದ್ಭುತಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿರುವನು.

೧೯. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನಾಮವನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸದಿರುವವರೆಗೆ ಯಜ್ಞಗಳೂ, ವನಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಗಳೂ ಗರ್ಜಿಸುವುವು.

೨೦. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನವರು ನರ್ಮದಾನದಿಯನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಇರುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ತಪಸ್ಸು, ದಾನ, ವ್ರತಾದಿಗಳ ಮಹತ್ವವು ಎಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಯೇ ವಸಂತ್ಯುತ್ತರೇ ಕೂಲೇ ರುದ್ರಸ್ಯಾನುಚರಾ ಹಿ ತೇ |
 ವಸಂತಿ ಯಾಮ್ಯತೀರೇ ಯೇ ಲೋಕಂ ತೇ ಯಾಂತಿ ನೈಷ್ಠವಂ || ೨೧ ||
 ಧನ್ಯಾಸ್ತೇ ದೇಶವರ್ಯಾಸ್ತೇ ಯೇಷು ದೇಶೇಷು ನರ್ಮದಾ |
 ನರಕಾಂತಕರೀ ಶಶ್ವತ್ಸಂಶ್ರಿತಾ ರರ್ವನಿರ್ಮಿತಾ || ೨೨ ||
 ಕೃತಪುಣ್ಯಾಶ್ಚ ತೇ ಲೋಕಾಃ ಶೋಕಾಯ ನ ಭವಂತಿ ತೇ |
 ಯೇ ಪಿಬಂತಿ ಜಲಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸಾರ್ವತೀಪತಿಸಿಂಧುಜಂ || ೨೩ ||
 ಇದಂಪನಿತ್ರನುತುಲಂ ರೇನಾಯಾಶ್ಚರಿತಂ ದ್ವಿಜಾಃ |
 ಶೃಣೋತಿ ಯಃ ಕೀರ್ತಯತೇ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಸಾತಕೈಃ || ೨೪ ||
 ಯತ್ಪಲಂ ಸರ್ವವೇದೈಶ್ಚ ಸ ಷಡಂಗಪದಕ್ರಮೈಃ |
 ಶ್ರುತ್ಯೈಶ್ಚಿ ಪಠಿತೈಸ್ತಸ್ಮಾತ್ಪಲಮುಷ್ವಗುಣಂ ಭವೇತ್ || ೨೫ ||
 ಸತ್ರಯಾಜೀಫಲಂ ಯಚ್ಚ ಲಭತೇ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಿಕಂ |
 ಶ್ರುತ್ವಾ ಸಕೃಚ್ಚ ರೇನಾಯಶ್ಚರಿತಂ ತತ್ಪಲಂ ಲಭೇತ್ || ೨೬ ||
 ಸರ್ವತೀರ್ಥಾವಗಾಹಾಚ್ಚ ಯತ್ಪಲಂ ಸಾಗರಾದಿಷು |
 ಸಕೃಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ಚ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ರೇನಾಯಾಸ್ತತ್ಪಲಂ ಲಭೇತ್ || ೨೭ ||

೨೧. ನರ್ಮದೆಯ ಉತ್ತರತೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವವರು ರುದ್ರನ ಸೇವಕರಾಗುವರು. ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವವರು ವಿಷ್ಣು ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೨೨. ನರಕವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ಶಿವನಿರ್ಮಿತಳೂ ಆದ ನರ್ಮದೆಯು ಹರಿಯುವ ದೇಶಗಳೇ ಧನ್ಯವಾದುವು.

೨೩. ಶಿವನದಿಯಾದ ನರ್ಮದೆಯ ಜಲವನ್ನು ಕುಡಿಯುವ ಪುಣ್ಯವಂತರಾದ ಮಾನವರು ದುಃಖಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

೨೪. ದ್ವಿಜರೆ! ಪವಿತ್ರವೂ, ಅಸದೃಶವೂ ಆದ ರೇನಾನದಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳುವವನೂ, ಹೇಳುವವನೂ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೨೫. ಷಡಂಗಪದಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವೇದಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದಲೂ, ಹೇಳುವುದರಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲಕ್ಕಿಂತ ನರ್ಮದಾಸೇವೆಯಿಂದ ಎಂಟರಷ್ಟು ಅಧಿಕಫಲವುಂಟಾಗುವುದು.

೨೬. ಹನ್ನೆರಡುವರ್ಷಕಾಲ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲವು ರೇನಾಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಒಂದುಸಾರಿ ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಲಭಿಸುವುದು.

೨೭. ಸಮುದ್ರಾದಿ ಸಕಲತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲವು ರೇನಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ಸಾರಿ ಕೇಳುವುದರಿಂದ ದೊರೆಯುವುದು.

ಏತದ್ಧರ್ಮಮುಪಾಖ್ಯಾನಂ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರೇಷ್ವನುತ್ತಮಂ ।

ದೇಶೇ ವಾ ಮಂಡಲೇ ವಾಽಪಿ ನಗರೇ ಗ್ರಾಮಮಧ್ಯತಃ ॥ ೨೮ ॥

ಗೃಹೇ ವಾ ತಿಷ್ಠತೇ ಯಸ್ಯ ಲಿಖಿತಂ ಸಾರ್ವವರ್ಣಿಕಂ ।

ಸ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸ ಶಿವಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಚ ದೇವೋ ಜನಾರ್ದನಃ ॥ ೨೯ ॥

ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮನೋಕ್ಷಾಣಾಂ ಮಾರ್ಗೋಽಯಂ ದೇವಸೇವಿತಃ ।

ಗುರುಣಾಂ ಚ ಗುರುಃ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪರಮಂ ಸಿದ್ಧಿ ಕಾರಣಂ ॥ ೩೦ ॥

ಯಶ್ಚೇದಂ ಶೃಣುಯಾನ್ನಿತ್ಯಂ ಪುರಾಣಂ ದೇವಭಾಷಿತಂ ।

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವೇದವಾನ್ಭೂಯಾತ್ಸ್ಮಾತ್ರಿಯೋ ವಿಜಯಾ ಭವೇತ್ ॥ ೩೧ ॥

ಧನಾಡ್ಯೋ ಜಾಯತೇ ವೈಶ್ಯಃ ಶೂದ್ರೋ ವೈ ಧರ್ಮಭಾಗ್ಯವೇತ್ ॥ ೩೨ ॥

ಸೌಭಾಗ್ಯಸಂತತಿಂ ನಾರೀ ಶ್ರುತ್ವೈತತ್ಸಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ ।

ಶ್ರಿಯಂ ಸೌಖ್ಯಂ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಂ ಜನ್ಮ ಚೈವೋತ್ತಮೇ ಕುಲೇ ॥ ೩೩ ॥

ರಸಭೇದೀ ಕೃತಘ್ನಶ್ಚ ಸ್ವಾಮಿಧ್ರುಜ್ ಮಿತ್ರವಂಚಕಃ ।

ಗೋಘ್ನಶ್ಚ ಗರದಶ್ಚೈವ ಕನ್ಯಾವಿಕ್ರಯಕಾರಕಃ ॥ ೩೪ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಘ್ನಶ್ಚ ಸುರಾಪೀ ಚ ಸ್ತೇಯಾ ಚ ಗುರುತಲ್ಪಗಃ ।

ನರ್ಮದಾಚರಿತಂ ಶೃಣ್ವನ್ ತಾನುಬ್ಧಂ ಯೋಽಭಿಷೇವತೇ ॥ ೩೫ ॥

೨೮-೨೯. ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವೂ, ಧರ್ಮದಾಯಕವೂ, ಸಕಲ ಜಾತಿಯವರೂ ಕೇಳಲರ್ಹವೂ ಆದ ಲಿಖಿತವಾಗಿರುವ ಈ ಉಪಾಖ್ಯಾನವು ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಾಗಲಿ, ವಟ್ಟಣದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಗ್ರಾಮಮಧ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಇರುವುದೋ, ಆ ದೇಶ ಪಟ್ಟಣ ಗ್ರಾಮಗಳ ಒಡೆಯರು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರೂವರಾಗಿರುವನು.

೩೦. ಇದು ದೇವಸೇವಿತವಾದ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳ ಮಾರ್ಗವೂ, ಗುರುಗಳಿಗೆ ಗುರುವೂ, ಉತ್ತಮಸಿದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೩೧-೩೨. ದೇವೋಕ್ತವಾದ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಕೇಳುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ವೇದಜ್ಞನೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ಜಯಶಾಲಿಯೂ, ವೈಶ್ಯನು ಧನವಂತನೂ, ಶೂದ್ರನು ಧರ್ಮವಂತನೂ ಆಗುವನು.

೩೩. ಇದನ್ನು ಕೇಳುವ ಹೆಂಗಸು ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ, ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ, ಸೌಖ್ಯವನ್ನೂ, ಸ್ವರ್ಗವಾಸವನ್ನೂ ಪಡೆದು ಉತ್ತಮಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವಳು.

೩೪-೩೫. ಪಂಕ್ತಿಭೇದವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು, ಕೃತಘ್ನನು, ಸ್ವಾಮಿ ದ್ರೋಹಿಯು, ಮಿತ್ರವಂಚಕನು, ಗೋಘ್ನನು, ವಿಷವನ್ನಿತ್ತವನು, ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವಿಕ್ರಯಿಸಿದವನು, ಬ್ರಹ್ಮಘ್ನನು, ಸುರಾಪಾನ ಮಾಡಿದವನು, ಕಳ್ಳನು, ಗುರುಪತ್ನೀಗಮನಮಾಡಿದವನು—ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ನರ್ಮದಾ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಆ ನದಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಸಕಲ

ಸರ್ವಸಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಜಾಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ |
 ಸಾಕಭೇದೀ ವೃಥಾ ಸಾಕೇ ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದಕಃ || ೩೬ ||
 ಪರೀವಾರೀ ಗುರೋಃ ಪಿತ್ರೋಃ ಸಾಧೂನಾಂ ನೃಪತೇಸ್ತಥಾ |
 ತೇಽಪಿ ಶ್ರುತ್ವಾ ಚ ಸಾಪೇಭ್ಯೋ ಮುಚ್ಯಂತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೩೭ ||
 ಯೇ ಪುನರ್ಭಾವಿತಾತ್ಮಾನಃ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಶೃಣ್ವಂತಿ ನಿತ್ಯಶಃ |
 ಪೂಜಯಂತಿ ಚ ತಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಂ ನಾರ್ನುದಂ ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣೈಃ || ೩೮ ||
 ಪುಷ್ಪೈಃ ಫಲೈಶ್ಚಂದನಾದ್ವೈಭೋಜನೈರ್ವಿವಿಧೈರಪಿ |
 ಶಾಸ್ತ್ರೇಽಸ್ತಿಸ್ಪೃಶಂತೀ ದೇವಾ ಪೂಜಿತಾಗುರುವಸ್ತಥಾ || ೩೯ ||
 ಇಹಲೋಕೇ ಪರೇ ಚೈವ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ |
 ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಗಂಧವಸ್ತ್ರಾದಿಭೂಷಣೈಃ || ೪೦ ||
 ಪೂಜಯೇತ್ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ವಾಡಕಂ ಶಾಸ್ತ್ರಮೇವ ಚ |
 ನೇದಸಾತ್ಯೈಶ್ಚ ಯತ್ಪುಣ್ಯಮಗ್ನಿಹೋತ್ರೈಶ್ಚ ಸಾಲಿತ್ಯೈಃ || ೪೧ ||
 ತತ್ಸಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ನರ್ಮದಾಚರಿತೇ ಶುಭೇ |
 ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ ಚ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಪ್ರಭಾಸೇ ಪುಷ್ಕರೇ ತಥಾ || ೪೨ ||
 ರುದ್ರಾವರ್ತೇ ಗಯಾಯಾಂ ಚ ವಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ವಿಶೇಷತಃ |
 ಗಂಗಾದ್ವಾರೇ ಪ್ರಯಾಗೇ ಚ ಗಂಗಾಸಾಗರಸಂಗಮೇ || ೪೩ ||
 ಏವಮಾದಿಷ್ಟು ತೀರ್ಥೇಷು ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಜಾಯತೇ ನೃಣಾಂ |
 ನರ್ಮದಾಚರಿತಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸಕಲಂ ಲಭೇತ್ || ೪೪ ||

ಪಾಪಮುಕ್ತರಾಗುವರು. ಅಡುಗೆಯನ್ನು ಕೆಡಿಸುವವನೂ, ವೃಥಾವಾಗಿ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವವನೂ, ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ನಿಂದಿಸುವವನೂ, ಗುರು, ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು, ಸಾಧುಗಳು, ರಾಜರು ಇವರನ್ನು ಬಯ್ಯುವವನೂ ನರ್ಮದಾಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಪಾಪಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೩೮-೪೪. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನರ್ಮದಾಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳುವವರೂ, ವಸ್ತ್ರ, ಭೂಷಣ, ಪುಷ್ಪ, ಫಲ, ಚಂದನ, ವಿವಿಧ ಭೋಜನ ಇವುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುವವರೂ ಇಹಪರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗುರುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವರಂತಾಗುವರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಗಂಧ, ವಸ್ತ್ರ, ಭೂಷಣಾದಿಗಳಿಂದ ನರ್ಮದಾಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ನರ್ಮದಾಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ವೇದಸಾಠ, ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಗಳಿಂದುಂಟಾಗುವ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದು. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ, ಪ್ರಭಾಸ, ಪುಷ್ಕರ, ರುದ್ರಾವರ್ತ, ಗಯಾ, ವಾರಾಣಸೀ, ಗಂಗಾಧಾರ, ಪ್ರಯಾಗ, ಗಂಗಾಸಾಗರಸಂಗಮವೇ ಮೊದಲಾದ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಪುಣ್ಯವು ನರ್ಮದಾಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದುಂಟಾಗುವುದು.

ಆದಿನುಧ್ಯಾವಸಾನೇಷು ನರ್ಮದಾಚರಿತಂ ಶುಭಂ |
 ಯಃ ಶೃಣೋತಿ ನರೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶೃಣುಧ್ವಂ ತತ್ಪಲಂ ಮಹತ್ || ೪೫ ||
 ಸಮಾಪ್ಯ ಶಿವಸಂಸ್ಥಾನಂ ದೇವಕನ್ಯಾ ಸಮಾವೃತಃ |
 ರುದ್ರಸ್ಯಾನುಚರೋ ಭೂತ್ವಾ ಶಿವೇನ ಸಹಮೋದತೇ || ೪೬ ||
 ಧರ್ಮಾಖ್ಯಾನಮಿದಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವಾಖ್ಯಾನೇಷ್ವನುತ್ತಮಂ |
 ಗೃಹೇಷಿ ಪಠ್ಯತೇ ಯಸ್ಯ ಚತುರ್ವರ್ಣಸ್ಯ ಸತ್ತಮಾಃ || ೪೭ ||
 ಧನ್ಯಂ ತಸ್ಯ ಗೃಹಂ ಮನ್ಯೇ ಗೃಹಸ್ಥಂ ಚಾಪಿ ತತ್ಕುಲಂ |
 ಪುಸ್ತಕಂ ಪೂಜಯೇದ್ಯಸ್ತು ನರ್ಮದಾಚರಿತಸ್ಯ ತು || ೪೮ ||
 ನರ್ಮದಾ ಪೂಜಿತಾ ತೇನ ಭಗವಾಂಶ್ಚ ಮಹೇಶ್ವರಃ |
 ವಾಚಕೇ ಪೂಜಿತೇ ತದ್ವದ್ದೇವಾಶ್ಚ ಋಷಯೋರ್ಜಿತಾಃ || ೪೯ ||
 ಲೇಖಯಿತ್ವಾ ಚ ಸಕಲಂ ರೇವಾಚರಿತಮುತ್ತಮಂ |
 ಭೂಷಣಂ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾಣಾಂ ಯೋ ದದಾತಿ ದ್ವಿಜಸ್ಮನೇ || ೫೦ ||
 ನರ್ಮದಾ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಸ್ನಾನದಾನೇ ಚ ಯತ್ಪಲಂ |
 ತತ್ಪಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ಸ ನರೋ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೫೧ ||
 ಏತತ್ಪುರಾಣಂ ರುದ್ರೋಕ್ತಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಫಲಪ್ರದಂ |
 ಸ್ವರ್ಗದಂ ಪುತ್ರದಂ ಧನ್ಯಂ ಯಶಸ್ಯಂ ಕೀರ್ತಿವರ್ಧನಂ || ೫೨ ||

೪೫. ನರ್ಮದಾಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಆದಿನುಧ್ಯಾವಸಾನಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳುವ ಮಾನವರಿಗುಂಟಾಗುವ ಮಹಾಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

೪೬. ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ ದೇವಕನ್ಯೆಯಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ ರುದ್ರನ ಸೇವಕನಾಗಿ ಆತನೊಡನೆ ಆನಂದಿಸುವನು.

೪೭-೪೯. ದ್ವಿಜರೆ! ಪುಣ್ಯಕರವೂ, ಸಕಲಾಖ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವೂ ಆದ ಈ ಆಖ್ಯಾನವು ನಾಲ್ಕು ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಲ್ಪಡುವುದೋ, ಅವನ ಮನೆಯೂ, ವಂಶವೂ, ಗೌರವಕ್ಕೂ ಧನ್ಯವಾದುವು. ನರ್ಮದಾಚರಿತ್ರೆಯ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ನರ್ಮದೆಯನ್ನೂ, ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನೂ, ದೇವರ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಿದವನಂತಾಗುವನು.

೫೦-೫೧. ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಅಲಂಕಾರವ್ರಾಯವಾದ ರೇವಾಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬರೆಯಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡುವವನು ನರ್ಮದೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಪಡೆಯುವನು.

೫೨-೫೩. ರುದ್ರನು ಹೇಳಿರುವುದೂ, ಅತಿಶಯ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನೀಯುವುದೂ, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಪುತ್ರರನ್ನೂ ದೊರಕಿಸುವುದೂ, ಧನ, ಯಶಸ್ಸು, ಕೀರ್ತಿ

ಧರ್ಮನಾಯುಷ್ಯಮತುಲಂ ದುಃಖದುಃಸ್ವಪ್ನ ನಾಶನಂ ।

ಪಠತಾಂ ಶೃಣ್ವತಾಂ ಚಾಪಿ ಸರ್ವಕಾಮಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿದಂ ॥ ೫೩ ॥

ಯತ್ಪದತ್ತಮಿದಂ ಪುಣ್ಯಂ ಪುರಾಣಂ ವಾಚ್ಯತೇ ದ್ವಿಜೈಃ ।

ಶಿವಲೋಕೇ ಸ್ಥಿತಿಸ್ತಸ್ಯ ಪುರಾಣಾಕ್ಷರವತ್ಸರೀ ॥ ೫೪ ॥

ಇತಿ ನಿಗದಿತಮೇತನ್ನರ್ಮದಾಯಾಶ್ಚ ರಿತ್ರಂ

ಪವನಗದಿತಮಗ್ರ್ಯಂ ಶರ್ವವಕ್ತ್ರಾದವಾಪ್ಯ ।

ತ್ರಿಭುವನಜನವಂದ್ಯಂ ತ್ವೇತದಾದೌ ಮುನೀನಾಂ

ಕುಲಪತಿಷು ರತಸ್ತತ್ಸೂತಮುಖ್ಯೇನ ಸಾಧು ॥ ೫೫ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಪಂಚಮೇ ಅವಂತ್ಯಖಂಡೇ ತೃತೀಯೇ ರೇವಾಖಂಡೇ

“ರೇವಾಖಂಡಪುಸ್ತಕದಾನಾದಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ

ದ್ವಾತ್ರಿಂಶದಧಿಕದ್ವಿಶತತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ರೇವಾಖಂಡಂ ಸಮಾಪ್ತಂ

ಸಮಾಪ್ತಮಾವಂತ್ಯಖಂಡಂ

ಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದೂ, ಧರ್ಮಾಯುಷ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ, ದುಃಖ ದುಃಸ್ವಪ್ನಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದೂ ಆದ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ನರಿಸುವವರಿಗೂ, ಕೇಳುವವರಿಗೂ ಸಕಲೇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುವುವು.

೫೪. ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಪುಣ್ಯಕರನಾದ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳುವ ದ್ವಿಜರು ಪುರಾಣಾಕ್ಷರಸಂಖ್ಯೆಯ ಸಂವತ್ಸರಕಾಲ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವರು.

೫೫. ಶಿವನ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ ವಾಯುದೇವನು ಹೇಳಿದುದೂ, ತ್ರಿಭುವನದ ಜನರಿಗೆ ವಂದ್ಯವೂ ಆದ ಈ ನರ್ಮದಾಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸೂತನು ಹೀಗೆ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಐದನೆಯ ಅವಂತ್ಯಖಂಡದ ಮೂರನೆಯ ರೇವಾಖಂಡದಲ್ಲಿ

“ರೇವಾಖಂಡಪುಸ್ತಕದಾನಾದಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ಇನ್ನೂರಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಅವಂತ್ಯಖಂಡವು ಸಮಾಪ್ತವಾದುದು

